BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 1 ianuarie 1979 Nr. 1—2

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul Nou - 1979

Anul nou este un popas în itinerarul vieţii noastre, un final şi un preludiu.

Încheiem un an de străduinţi închinate Bisericii şi trăit lîngă inima ţării, şi inaugurăm unul de noi nădejdi în slujba progresului luminos.

Ziua de azi are valoarea unui document. Ea este expresia complexă a realizărilor anului 1978, dar şi debutul unui angajament faţă de posibilităţile care vor materializa realizările din 1979. Deodată cu anul nou începem o muncă nouă.

Aducînd azi la suprafaţă sentimentele şi faptele noastre, facem un bilanţ sufletesc ca să vedem cît de bogaţi sau cît de săraci sîntem în fapte bune.

Care sînt întrebările pe care se cuvine să ni le punem azi?

Împlinit-am oare poruncile iubirii creştine? Credinţa în mîntuirea prin Hristos fost-a destul de vie şi generatoare în cugetele noastre?

Fost-am oare în anul pe care-l încheiem mai buni, mai harnici, mai cinstiţi, mai plini de iniţiativă în voinţa creatoare?

Găsit-am în noblеţa ceasului de faţă, a spiritului universalist, înţelegerea care să îmbrăţişeze marile evenimente ale Patriei noastre şi destinul tuturor popoarelor?

Epoca de înnoire pe care o trăim, de întrecere pentru traducerea în viaţă a marilor cauze umane ne cere o credinţă vie, „lucrătoare prin fapte", o credinţă care să ne facă mereu disponibili pentru slujirea cu devotament a nobilelor idealuri ale poporului nostru.

Un noroc al calendarului a făcut ca ziua anului nou să coincidă cu praznicul Sfîntului Vasile cel Mare, de la a cărui trecere în lumea dreptilor se împlinesc în 1979, 1600 de ani. Fiecare an nou îl inaugurăm sub semnul acestui sfînt, în care şi-au găsit împlinire cele mai înalte năzuinţi şi aspiraţii ale omului.

Sfîntul Vasile a fost un creştin reprezentativ prin viaţa şi credinţa sa. El a fost omul ideilor înalte şi al faptelor. A fost specultativ şi practic, în acelaşi timp. De la el învăţăm că orice faptă trebuie s-o săvîrşim cu raţiunea dreptăţii, iar faptele dreptăţii trebuie să se întindă de-a lungul vieţii întregi. În viaţa omului trebuie să se oglindească numai cele folositoare. Abia atunci „puterea lui Dumnezeu coboară în noi, iar asemănarea cu El devine apropiată".

Erorile reprobatoare, lacunele, reziduurile anchilozate în indiferenţă, atitudini înapoiate faţă de diferite situaţii, ca şi tendinţa de a subordona pe om individualismului acaparator, găsesc în Sfîntul Vasile un combatant intolerabil.

Aducîndu-ne aminte de viaţa şi petrecerea acestui mare ierarh al Bisericii să împreunăm sufletele noastre în rugăciune, către Hristos Domnul, cerînd să ne împărtăşească din bunătatea şi blîndeţea marelui păstor Vasile, pentru ca în noul an şi mai binecuvîntată şi mai rodnică să fie munca noastră în societatea în care sîntem mîndri că trăim.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Tuturor cititorilor „Telegrafului Român"
îndătinata urare
LA MULŢI ANI!
Cu pace, sănătate şi fericire
REDACŢIA

Pluguşorul

Aho, aho, copii şi fraţi
Staţi puţin şi m-ascultaţi
C-am venit cu pluguşorul
Să-l audă-ntreg poporul
Pluguşor cu patru boi
Cum e datina la noi
Ia pocniţi din bice măi
Şi sunaţi din zurgălăi
Hăi! Hăi! Hăi!
Peste strămoşescul lut
Multă vreme a trecut
Multe vînturi au bătut
Dar bănat după bănat
Pluguşorul l-am păstrat
După cum păstrăm ştiţi bine
Tot ce din străbuni ne vine:
Hora, doina românească
Şi balada haiducească,
Portul înflorit cu flori
Seara-n clăci şi şezători
Basmele cu „feţi frumoşi"
Plăsmuite de strămoşi.
Faptele de vitejie
Pildă nouă să ne fie!
Trageţi roată măi flăcăi
Şi sunaţi din zurgălăi!
Hăi! Hăi! Hăi!
Anul nou cel care vine
Să vă dea tot ce doriţi
Sănătate, numai bine
Să fiţi mereu fericiţi.

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Obiceiuri de iarnă la români

Civilizaţia, folclorul şi arta populară românească formează un tot unitar, ca şi limba. Între aceste categorii de manifestări există strînse legături, atît pe plan orizontal cît şi în perspectiva verticală a istoriei. Există ceea ce se cheamă un „sincretism" al creaţiilor, care au, fără îndoială, fiecare în parte, importanţă şi valoare proprie.

În cadrul istoriei, pe de altă parte, manifestările şi creaţiile se află în schimbare, unele dispărînd sau transformîndu-se, înnoindu-se şi, adeseori, căpătînd noi semnificaţii, înţelesuri.

Categoria creaţiilor materiale (obiectele de uz sau cele cu caracter net decorativ) sînt cele care se transformă şi cure dispar mai repede, în timp ce creaţiile spirituale (obiceiurile, credinţele, limba etc.) durează timp nelimitat.

Toţi cercetătorii (începînd de la Dimitrie Cantemir, dar mai cu seamă Tudor Pamfile în volumele lui despre „Sărbătorile la români", ca şi cei mulţi alţii pînă şi din timpul nostru) sînt de acord că în obiceiurile legate de viaţa omului, dar mai ales în cele privind calendarul anului, se găsesc elemente de veche tradiţie şi continuitate, încă de la daco-geţi şi romani; apoi, că aceste obiceiuri şi sărbători sînt strîns legate de viaţa omului, de munca lui, prin ele acesta exprimîndu-şi atitudinea faţă de natură şi univers, conform înţelegerii mentalităţii specifice unei perioade istorice şi unor condiţii date.

Cercetătorii cei mai de seamă ai obiceiurilor şi folclorului românesc au pus în evidenţă legătura cu viaţa reală, ca şi valoarea pozitivă de document istoric, a creaţiilor folclorice şi a celor cu caracter artistic decorativ.

Folclorul general şi legat de aceste obiceiuri — pluguşorul, colindele familiale, cîntecele recoltei — sînt expresii ale aceleiaşi unităţi, ca şi dansul căluşarilor, jocurile caprei sau cerbului, hora care concretizează prin înfrăţirea braţelor, în ritmul ei lent, comunitatea de viaţă a poporului nostru.

Trăsătura de oglindă fidelă a spiritului de comunitate rezidă la obiceiuri, în general, în participarea obştei la aceste manifestări. Ele sînt

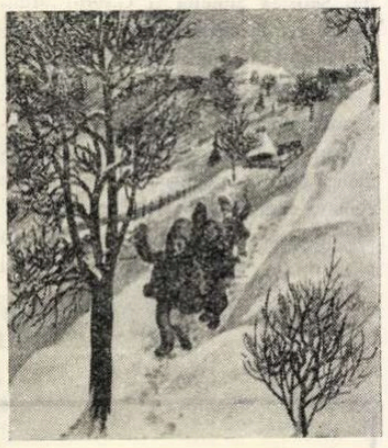

totdeauna ale grupului social, în general de vîrstă, de iniţiere adeseori. Studiul cel mai amplu şi profund, în această viziune etno-sociologică şi istorică ni l-a oferit recent Traian Herseni prin volumul „Cultura poporană română", în care — pornind de la analiza ştiinţifică a cetelor de feciori din Ţara Oltului — se demonstrează tocmai creaţia şi participarea grupului social la obiceiurile ce se desfăşoară după reguli perene instituţionalizate.

În cadrul amplului repertoriu al obiceiurilor de iarnă există o serie care ocupă prim planul şi în care elementele vechi, precreştine formează fundalul, pe care s-au înscris în cursul istoriei elemente mai recente, ale erei creştine.

În toate acestea, apoi, apar, de regulă subliniate, contrariile în luptă, cum ar fi binele şi răul, frumosul şi urîtul fizic dar şi moral totodată, ori adevărul şi dreptatea cu corolariile lor, biruinţa fiind în final, conform structurii optimiste a poporului nostru, cea a sensului profund uman şi a factorilor pozitivi. Aici sînt chemaţi cercetătorii să-şi aplece atenţia, fie că e vorba de cetele de colindători, de pluguşor, de jocurile cu turca sau capra, ursul, buhaiul şi toate celelalte, despre care, în ultimele decenii au apărut zeci şi sute de studii (M. Pop, D. Pop, R. Vulcănescu, Fr. Nistor, M. Dăncuş, Gh. Pavelescu, M. Brătulescu, I. Catrina, E. Bernea, etc., etc.). Acestea se referă la legătura omului cu pămîntul, la fertilitate şi la vechiul cult al soarelui etc.

De regulă, toate acestea îmbracă forma unor jocuri rituale, în care măştile transpun, cu simţ plastic îngroşate trăsăturile şi semnific[illegible]e.

Un mare corpus al folcl[illegible]ui românesc şi al plasticii sale [illegible]oate deveni o operă de căpăt[illegible] istoriei poporului român, la c[illegible] să contribuie, mai mult ca pî[illegible]cum, mii de colaboratori locali, [illegible]noscători direcţi ai acestor obice[illegible] a căror valorificare poate avea [illegible]ndere instructiv-educativă multi[illegible]

Cornel Irimie, Mar[illegible] Necula

CALENDAR DE INIMĂ — Ianuarie

Costache Negri în exil la Paris: „Trăiască unita Românie"

În decembrie tîrziu — în zi de 27 — să ne amintim de un episod petrecut la Paris, într-o zi ca aceasta, în anul revoluţiei de la 1848. Revoluţionarii din cele trei provincii româneşti, nevoiţi să le părăsească vremelnic, se întîlnirâ în oraşul de pe Sena, împreună şi cu tinerii români care se aflau la studii acolo — tineri din toate provinciile ca şi revoluţionarii — şi Costache Negri le ţinu un „toast" care semăna mai degrabă cu un jurămînt, cu recitarea solemnă a unui *Simbol al Credinţei româneşti* în unirea ce va să fie.

Serbau ziua numelui marelui Ştefan al Moldovei. „Depărtaţi de darnicul sîn al Maicei Patrii, fraţilor Români, dulce ne e astăzi a înnoi nepieritoarea amintire a marelui Ştefan, domnul războinic, zidul creştinătăţii, către care s-au sfărîmat în trecerile lor, nenumărate ordii ale păgînităţii, zidul neclintit, ce în timp de 46 de ani a oprit învingerile sălbatecilor cohorte musulmane care aveau de ţintă cotropirea Europei." Alături de el, mulţi alţi domni pămînteni „au luat parte la acea îndelungată luptă... nume strălucite, care vor rămînea veşnic neşterse din inimile fiilor României, pe cît timp va mai bate în lume o inimă de român! Mircea, mare în pace, mare în războaie! Mihai Viteazul, frunte între viteji, biruitorul a sute de mii de duşmani, cu o mînă de fruntaşi cît şi el nepăsători de moarte, Novac hatmanul, mînă dreaptă a lui Mihai, el care striga înaintea unei crunte loviri: „Agerii mei fraţi, decît o viaţă cu ruşine, mai bine zece morţi cu cinste!"

C. Negri deplînge mai departe faptul că aceşti mari eroi ai Patriei au trebuit să trăiască în ţări diferite, în loc să fie, fiecare din ei, domni şi părinţi ai Ţării-una. Apoi aripi noi însufleţesc vorbitorul: „Fraţilor, azi e ziua Sfîntului Ştefan, azi e sărbătoarea Domnului Ştefan-cel-Mare, acest fiu al unei mame române, care, înnăduşind glasul inimii, zicea de pe zidurile cetăţii Neamţului: „Mergi, fiule, de te bate cu duşmanii ţării noastre şi să nu mi te întorci decît mort învins, sau viu învingător!" Negri îndreaptă spre toţi cei prezenţi acest cuvînt-testament al „acestei mame române". El le aminteşte însă că pentru victorie e nevoie de toate forţele româneşti de pretutindeni: „Aşezaţi precum sîntem... să ne dăm împreună frăţească, ajutătoarea mînă de unire." Şi dacă acum mai sînt încă în situaţia de a zice: „Trăiască Moldova! Trăiască Valahia!"... învrednicească-ne Dumnezeu să putem striga într-o zi: *„Trăiască unita Românie!"*

Gîndul era pe atunci doar vis, doar îndrăzneală, dar era plină de credinţa că se va face într-o zi dreptate. Că Românii de pretutindeni îşi vor face într-o zi dreptate! Şi vor fi atunci „ceea ce trebuie să fie, adică

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ATONIE PLĂMĂDEALĂ, Episcop

28699.

379 • Sfîntul Vasile cel Mare • 1979

Sfîntul Vasile cel Mare

Se împlinesc la 1 ianuarie anul acesta, 1600 de ani de la trecerea din viaţa aceasta a unuia din cei mai mari sfinţi ai Bisericii, a Sfîntului Vasile, arhiepiscopul Cezareii Capadochiei. Rar s-au cunoscut în viaţa creştinătăţii oameni cu atît de multe daruri şi cu atîta rîvnă pentru bine ca acest om, care încă în viaţă fiind a fost numit de însuşi fratele său Grigorie cu atributul de „cel Mare". Cu toate că petrecerea lui pe pămînt n-a încheiat nici 50 de ani, chipul lui de vieţuire şi de lucrare rămîne pilduitor pentru toate veacurile.

Se născuse în Cezareea Capadochiei în jurul anului 330 dintr-o familie înstărită şi foarte credincioasă. Tatăl său, Vasile, avocat vestit din Neocezareea Pontului, era fiul unei sfinte femei, cu numele de Macrina cea Bătrînă, care avusese fericirea să asculte predicile marelui Grigorie Făcătorul de minuni, cel care creştinase ţinutul Pontului. Mama Sf. Vasile, Emilia, fusese şi ea fiica unuia dintre mucenicii căzuţi în apărarea credinţei. Din astfel de părinţi, într-o familie cu încă 9 fraţi, dintre care 3 au urcat scaunul episcopal, Sf. Vasile s-a bucurat de o foarte aleasă creştere şi pregătire şcolară. Terminînd şcoala din Cezareea şi apoi pe cea din capitala imperiului (Constantinopol), Sfîntul Vasile a plecat la Atena, unde se afla pe atunci cea mai înaltă universitate. Aici a întîlnit din nou pe cel mai bun prieten al său, cunoscut încă din Cezareea şi cu care va rămîne legat pe toată viaţa, Sfîntul Grigorie de Nazianz supranumit „Cuvîntătorul de Dumnezeu" pentru darul deosebit de a tălmăci în cuvinte măiestrite tainele învăţăturii creştine primejduită pe atunci de rătăcirile lumeşti ale lui Arie. Tot la Atena a mai cunoscut şi pe Iulian Apostatul nepotul împăratului Constantin cel Mare, care va ajunge mai tîrziu împărat şi care va căuta să reînvie păgînismul. Prin purtarea lor creştinească, Sf. Vasile şi Sf. Grigorie s-au făcut atît de vestiţi, încît, după cinci ani de şcoală, cel puţin Sfîntului Grigorie i s-a cerut să rămînă profesor la universitate. Dar pe ei îi aşteptau alte chemări.

Întors în ţară, tînărul Vasile era lăudat de toţi şi se întreceau toţi, din toate părţile să-l atragă la ei. O bucată de vreme a rămas şi a lucrat şi Vasile ca avocat în locul tatălui său, care murise între timp. Dar atunci a intervenit curajoasă sora sa Macrina cea Tînără, care ajunsese „ca un al doilea părinte".

Datorită în bună parte ei a ajuns Sf. Vasile să primească taina Sfîntului Botez şi s-a hotărît apoi să-şi închine toată viaţa celei mai înalte slujiri creştine. A călătorit prin Egipt, prin Ţara Sfîntă, prin Siria şi prin Mesopotamia să vadă cum vieţuiesc călugării şi în ce chip să îndrume apoi pe cei din jurul său. Nu i-a plăcut nici viaţa de schimnicie singuratică, aşa trăise Sf. Antonie cel Mare, dar nici mulţimile nenumărate, care trăiau ca o armată sub îndrumarea Sf. Pahomie cel Mare. Sfîntul Vasile a ales calea de mijloc: „Eu sînt convins, zice el în „Regulele sale" că e mai folositor oamenilor să trăiască în acelaşi loc pentru că avem nevoie unii de alţii. Ce poate fi mai deplin şi mai plăcut decît să vezi oamenii... uniţi într-un singur suflet ca într-o familie sub îndrumarea unui părinte, ajutorîndu-se şi întărîndu-se unii pe alţii?" Zidăria, teslăria, prelucrarea metalelor, copierea cărţilor şi mai ales agricultura şi grădinăritul erau principalele îndeletniciri care însoţeau rugăciunea şi slujbele monahilor. Aşa a ajuns Sf. Vasile să întreacă pe toţi cei ce s-au silit să organizeze viaţa călugărească încît în toată creştinătatea numele lui a rămas în această privinţă pe primul loc.

Dar Sf. Vasile s-a ştiut face de folos şi credincioşilor din afara zidurilor mănăstirei. În timp ce era numai preot (364—370) el a organizat un rînd întreg de aşezăminte de binefacere în folosul celor loviţi de boli, de neputinţele bătrîneţelor ori de năpăstuirile ciumei şi altor molimi. În anul 368, cînd bîntuise o secetă urmată de o foamete cumplită, a ajuns să orînduiască o mare lucrare de adăpostire şi de hrănire a celor nevoiaşi. „Cînd nu va mai fi grîu în magazie, cînd nu va mai fi nimic de vîndut, spuneţi-mi bogaţilor şi zarafilor, zice într-o minunată predică Sf. Vasile, la ce vă va ajuta să aveţi lăzile pline? Au nu veţi fi îngropaţi cu acel aur ce nu e decît pămînt? Au nu va repausa şi el ca un noroi nefolositor lîngă corpul vostru, ce nu e decît

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *T. Bodogae*

Din învăţătura Sf. Vasile cel Mare despre folosul citirii Psalmilor

De la Sf. Vasile ne-au rămas multe lucrări cu caracter teologic.

De o importanţă deosebită sînt comentariile lui asupra Psalmilor. De fapt, pe timpul Sf. Vasile, ca şi înainte şi după el, cartea Psalmilor era cartea de rugăciuni a creştinilor şi a Bisericii. Cei 150 de Psalmi cuprind pe lîngă acte de adorare, de laudă şi de mulţumită lui Dumnezeu, de proslăvire a puterii lui creatoare şi momente din viaţa lui Mesia. În Psalmi aflăm preziceri cu privire la patimile, la suferinţele şi la moartea Mîntuitorului ca şi prevestirea unor fapte din viaţa Bisericii, a cultului celui nou.

Vorbind despre necesitatea şi importanţa citirii Psalmilor, Sf. Vasile zice că Psalmii sînt „o adevărată comoară de învăţături, punînd fiecăruia la îndemînă ceea ce este de folos". Sf. Vasile ne învaţă că prin citirea Psalmilor ne aflăm liniştea sufletului, Psalmii alungă puterile întunericului, sînt aducători ai ajutorului îngeresc, sînt armă pentru temerea de noapte, linişte pentru oboseala zilei, pavăză a pruncilor, podoabă a tinerilor, mîngîierea bătrînilor, sprijin pentru cei care merg pe calea virtuţii şi a desăvîrşirii. În Psalmi găsim vocea Bisericii, citirea lor face să se nască în inima omului dorul după Dumnezeu. Citirea Psalmilor scoate lacrimi şi din inimile cele mai împietrite.

Voind să arate importanţa Psalmilor, Sf. Vasile cel Mare, zice: „Ce nu poate învăţa cineva din Psalmi? Măreţia bărbăţiei, exactitatea dreptăţii, însemnătatea înfrîngerii, desăvîrşirea judecăţii, chipul în care să se pocăiască, măsura în care trebuie să rabde şi tot ceea ce se poate spune despre lucrurile cele bune. Cartea Psalmilor profetizează cele viitoare, însemnează faptele istorice, dă legi pentru viaţă, arată ce trebuie să facem, este o adevărată comoară de învăţături bune. Ea vindecă rănile cele vechi ale sufletului şi aduce cît se poate de grabnic însănătoşirea celui de curînd rănit. Îngrijeşte de bolnav şi păstrează întreg pe cel sănătos. În genere, ea face ca patimile, care de-a lungul vieţii omeneşti caută să se cuibărească în suflete, să fie înlăturate. Citirea Psalmilor face ca să slăbească mînia sufletului şi înfrînează pornirea către patimi. Psalmii sînt tovarăşii prieteniei, apropierea celor care stau departe şi împacă pe cei ce-şi poartă duşmănie.

Toate învăţăturile înalte ale teologiei şi ale credinţei se găsesc adunate, întocmai ca într-o comoară bogată, care este pusă la îndemîna tuturor (Cit. după Pr. Dr. Ol. N. Căciulă, Comentar la Psalmi, Bucureşti, 1959, p. 23—26; Vezi şi Psaltirea, ed. a patra, Buc., 1975, p. 9—10).

Nu putem cuprinde în cuvinte toate sentimentele şi toate dorirele inimii omeneşti care se găsesc în Cartea Psalmilor. Unde se găseşte într-o formă mai desăvîrşită puterea creatoare şi proniatoare a lui Dumnezeu ca în Cartea Psalmilor? Unde af putea citi mai lămurit menirea omului pe pămînt, idealul desăvîrşirii lui, actele lui de adorare, de laudă şi de mulţumită aduse lui Dumnezeu, ca şi revărsarea cu îmbelşugare a milei lui Dumnezeu asupra omului?

Psaltirea e o carte liturgică. Din ea se citesc Psalmi la mai toate slujbele noastre bisericeşti: la Vecernie, la Utrenie, la Sf. Taine şi Ierurgii, la Ceasuri, precum şi la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite.

Credincioşii celor dintîi veacuri creştine cunoşteau Psalmii pe de rost şi îi cîntau sau îi citeau la biserică sau acasă, spre a-şi exprima credinţa, nădejdea şi dragostea lor faţă de Domnul.

Sf. Apostol Pavel îi îndemna pe credincioşii din Corint (I Cor. 14, 26) să citească şi să cînte Psalmi, cînd le zice: „Ce este deci, fraţilor? Cînd vă adunaţi împreună, fiecare din voi are psalm, are învăţătură...". La fel îi îndeamnă Sf. Pavel pe Efeseni, cînd le zice: „Vorbiţi între voi în psalmi şi în laude şi în citiri duhovniceşti, lăudînd şi cîntînd Domnului în inimile voastre" (Efes. 5, 19). Tot aşa îi îndeamnă pe Coloseni, cînd le zice şi lor: „Cîntaţi în inimile voastre lui Dumnezeu, mulţumindu-I, în psalmi, în laude şi în cîntări duhovniceşti" (Colos. 3, 16).

Citirea şi cîntarea Psalmilor are o importanţă deosebit de mare atît pentru viaţa Bisericii cît şi pentru viaţa fiecărui credincios. Ei formează cea mai frumoasă şi cea mai înălţătoare rugăciune. În Biserica veche — aşa cum ne mărturiseşte Fer. Ieronim — şi copiii ştiau Psalmii pe dinafară şi cînta plugarul Psalmii la plug, secerătorul se mîngîia cu cîntarea Psalmilor şi vierul, dimpreună cu David, înălţa glasul său de mulţumită. Despre împăratul Teodosie II cel tînăr (408—450), ne spune istoricul Socrate, că cînta Psalmi împreună cu surorile sale în toată dimineaţa.

Psalmii sînt monumente ale credinţei şi pietăţii din cea mai adîncă vechime, sfinţite prin întrebuinţarea miilor de ani, asupra cărora este spiritul milioanelor de rugători pioşi, care prin Psalmi şi-au exprimat simţămintele religiozităţii lor (Mitofanovici, op. cit., p. 337).

La 1 ianuarie 1979 se împlinesc o mie şase sute de ani de la moartea Sf. Vasile cel Mare. Creştinătatea întreagă va comemora acest eveniment cu deosebită credincioşie şi dragoste.

Chipul luminos de păstor sufletesc al Sf. Vasile — care s-a răspîndit în întreaga lume — să fie şi pentru noi un prilej de a intensifica lucrarea noastră pastorală în mijlocul credincioşilor.

Al. Moisiu

Costache Negri în exil la Paris

(Continuare din pag. 1)

fiii unei singure şi puternice moşii". Şi iată-l cetind în zodii viitoare ca printr-o fereastră fermecată, străpungînd pîcla prezentului spre o zi fericită. Şi liniştit se bucură, şi cu grai profetic povesteşte ca şi cînd ar vedea aevea: „În visurile mele înflorite se arată viitorul României. Sîntem milioane de români răzleţi!... Ce ne lipseşte ca să ajungem un neam tare? *Unirea, numai unirea!*" Şi apoi izbucneşte, ca şi cum visul s-ar fi realizat pe loc: „*Să ne trăiască Unirea Românilor!*"

Dar mai era încă de aşteptat şi aceşti tribuni ai idealului de unitate românească erau ei vizionari, dar erau şi realişti, conştienţi de starea prezentă şi nu se îmbătau cu visurile. Ele aveau doar menirea şi forţa de a-i mobiliza spre realizarea gîndului, a dreptăţii şi a stării firesti. De aceea întors pe pămîntul tare al realităţii, Negri trece la concert, la îndemnul esenţial: „Această zi să fie şi pornirea unei strîns încleştate legări între noi de a lucra cu toţii, la rădicarea din ţărînă a României, şi de a ne trezi în sfîrşit la glasul eroicului său trecut, strigînd cu toţii: „*Trăiască Unita Românie!*"

Sîntem, în vremea cînd se rostea la Paris acest discurs, cu mai mult de zece ani înainte de unirea din 1859! Costache Negri va fi în aceşti zece ani care au urmat, alături de Mihail Kogălniceanu. şi de celilalţi unionişti din ambele Principate, continuînd lupta, şi nu o vor înceta nici o clipă pînă cînd ea nu se va încununa prin evenimentele din 5 şi 24 ianuarie 1859.

Acest ianuarie în care inimile au bătut în acelaşi ritm la Iaşi şi la Bucureşti, n-a apărut din senin şi nici n-a fost darul cuiva. A fost rodul credinţei românilor în unitate, al inteligenţei lor creatoare, al gîndirii lor politice luminoase, al luptei lor bine organizate, atît în Moldova, cît şi în Ţara Românească.

Vasile Boerescu va spune, pe bună dreptate, în Adunarea electivă a Ţării Româneşti, răspunzînd cuvîntării lui Mihail Kogălniceană, sosit la Bucureşti la 14 februarie 1859: „Glorie vouă! ne zic fraţii de peste Milcov; glorie vouă, le zicem noi, dar atît noi cît şi voi, ce-am făcut mai mult decît a realiza un act care era pregătit de atîtea secoli? Cine nu ştie că Românii în toţi timpii s-au considerat ca o singură naţiune, şi că niciodată simţul naţionalităţii lor comune nu a pierit din spiritul şi acţia lor?"

Cînd în 1856 s-a alcătuit la Iaşi *Comitetul unionist*, al doilea de pe lista celor 11, era Costache Negri. Al doilea, imediat după Mihail Kogălniceanu, era un om al Bisericii Ortodoxe, Arhimandritul *Neofit Scriban*. În 1859, Adunarea electivă de la Iaşi va fi prezidată cu elan patriotic unionist, de *Mitropolitul Sofronie Miclescu*. În Ţara Românească preşedintele Adunării va fi *Mitropolitul Nifon Rusescu*.

File de calendar

140 de ani de la apariţia primei gazete bisericeşti din ţară

— La 7 ianuarie 1839 ieşea de sub teascurile tipografiei episcopale din Buzău o gazetă bisericească, cu apariţie săptămînală, intitulată „*Vestitorul besericesc, gazetă religioasă şi morală*".

Redactorii şi editorii acestui prim periodic bisericesc erau doi transilvăneni: ierodiaconul *Dionisie Romano*, „profesor naţional", originar din Săliştea Sibiului şi *Gavriil Munteanu*, „inspectorul seminarului", de fel din Vingardul Alba Iuliei.

Apariţia, pentru prima oară a unei asemenea gazete, a constituit un eveniment de seamă şi puţina presă românească de atunci l-a înregistrat cum se cuvine. „*Gazeta Transilvaniei*" sublinia că „nu puţin folos se va pricinui din această foaie în mijlocul clerului cum şi fiecărui român", iar „*Albina românească*" informa cititorii de apariţia acestei foi la Buzău, „a căreia scopos este a hrăni duhul religios şi moral, avînd şi un adaos cu meditaţii religioase".

Respectînd programul şi scopul propus „Vestitorul besericesc" care a apărut doi ani de zile, 1839—1840, găsim sentenţii din Epictet, Platon şi alţi autori, traduceri din marii autori francezi: Fénelon, Masillon, Bourdalue, Chateaubriand, ştiri şi interesante cuvîntări ocazionale de diferite evenimente bisericeşti rostite de nume cu rezonanţă în epocă, din care menţionăm pe arhimandritul Eufrosin Poteca şi episcopul Ilarion al Argeşului.

Pr. *Gabriel Cocora*

Dorind a veni în întîmpinarea aşteptărilor legate de Telegraful Român, vom fi bucuroşi să primim la redacţie impresiile şi sugestiile cititorilor noştri din ţară şi străinătate.

379 ❁ Sfîntul Vasile cel Mare ❁ 1979

Opera Sfîntului Vasile cel Mare

Sf. Vasile a fost numit „cel Mare" încă în timpul vieţii sale şi îşi păstrează pînă azi locul între corifeii Ortodoxiei ecumenice alături de Sf. Grigorie de Nazianz şi Ioan Gură de Aur.

Despre Sf. Vasile se spune că întruchipează în sine în mod plenar cele mai înalte şi variate însuşiri cu care l-a înzestrat Dumnezeu şi că Biserica n-a avut un bărbat atît de desăvîrşit, complet şi bine echilibrat ca acesta. Vasile a fost un doctrinar de adîncă gîndire teologică şi filozofică dar şi un om de acţiune stăpînit de un caracter ferm. El a fost un pios credincios dar şi un mare filozof, un orator şi bun organizator al vieţii social-bisericeşti, un ascultător dar şi un legiuitor, îndrumător şi sfătuitor. Toate aceste însuşiri strălucite şi consolidate în personalitatea sa au fost suficiente, ca în scurt timp, să exercite o influenţă covîrşitoare asupra contemporanilor săi, care-l admirau, îl ascultau şi îl urmau.

Omul de adîncă gîndire şi specu- teologică şi filozofică ni se rată în plenitudinea sa în lucrările scrise pe care posteritatea ni le-a păstrat şi constituie azi unele din piesele cele mai de valoare din tezaurul neestimat al Bisericii.

Opera scrisă moştenită de la Sf. Vasile, vastă ca preocupări dar unitară ca concepţie, îmbrăţişează domenii variate de activitate şi viaţă. În mod obişnuit ea este clasificată după domeniile ce le abordează: în operă de lucrări cu caracter dogmatic, omiletic, liturgic, moral sau trăire neligioasă, canonic, epistolar, etc. Dintre lucrările elaborate de Sf. Vasile de valoare deosebită sînt:

— Lucrările cu caracter dogmatic care i-au făcut renume: Tratatul contra lui Eunomiu şi Tratatul despre Sf. Duh, îndreptate împotriva arienilor şi Tratatul contra Manicheilor.

— Lucrări cu caracter omiletic sînt considerate îndeosebi: nouă omilii pe teme din Hexaemeron; 13 pe teme din Psalmi şi 24 cuvîntări pe diferite teme.

— Lucrări liturgice textul: Sf. Liturghie care pînă azi poartă numele lui şi se oficiază de 10 ori pe an după rînduială.

— Lucrările cu caracter moral-ascetic sau de trăire religioasă după principiile evanghelice sînt socotite: Trei tratate de o deosebită valoare: Etica sau morala, Regulile Mari şi Regulile Mici, la care se adaugă discursuri (De judicio Dei, De fide) sau micul tratat de morală alcătuit înainte de lucrarea Moralia şi care i-a servit ca introducere, la această lucrare. Sf. Vasile i se atribuie la fel şi trei cuvîntări în care se ilustrează viaţa creştină ca urmare a lui Hristos, rămase celebre pînă azi, ca şi un mic cod penitenţial monastic şi o culegere de Constituţiuni monastice, care urmează întrutotul Regulile Mari şi Mici.

Morala sau Etica este o colecţie de texte culese din Sf. Scriptură şi Epistolele Sf. Apostoli grupate pe capitole şi precedate de un scurt rezumat care serveşte drept introducere şi comentar. Capitolele sînt reunite în 80 reguli. Preceptele sau normele morale de viaţă şi trăire social-religioasă nu sînt, aşa cum se crede în mod obişnuit, numai pentru monahi, cărora într-adevăr se adresează în primul rînd, ci ele pivesc pe creştini în general şi în primul rînd pe clerici, fapt ce le impune pînă azi ca actuale şi utile de urmat.

Regulile Mari sau Codul etic nu este numai un cod etic monastic, cum îndeobşte este cuonscut, ci mai degrabă o colecţie de 55 norme sau principii morale formulate în baza Sf. Scripturi privind cele mai importante probleme de interes vital ridicate de viaţa religioasă. Urmarea acestor norme de către creştini au menirea să ducă la înduhovnicirea acestora şi desăvîrşirea lor morală. Ele trebuie însă să stea în primul rînd la temelia formării vieţii călugărilor şi de aceea, se adresează în primul rînd acestora socotiţi ca trăitori după învăţăturile Mîntuitorului într-un grad superior.

Regulile Mici în număr de 313 sînt, ca şi cele Mari, o serie de răspunsuri scurte date în rezolvarea problemelor puse în viaţa religioasă. Ele pot fi socotite ca soluţionări ale diferitelor cazuri de conştiinţă religioasă. În ele autorul trece de la simpla enunţare a principiului moral la felul sau modul de aplicare al acestuia în viaţa social-religioasă, fapt ce duce la întregirea şi completarea Regulilor Mari.

Regulile Sf. Vasile numite şi pravile călugăreşti au servit şi servesc şi azi ca norme de bază pentru organizarea monahismului ortodox. Din ele se iau principii de bază pentru alcătuirea statutelor sau regulamentelor de organizare şi funcţionare a mănăstirilor în toate Bisericile Ortodoxe Naţionale. Ele sînt editate şi în limba română şi servesc de îndrepare în trăirea religioasă din mănăstirile noastre.

— Scrisorile din vasta corespondenţă păstrată pînă azi se ridică la un număr de 365, şi anume 46 anterioare episcopatului, 245 din vremea episcopatului şi 74 de dată incertă. Privită în ansamblul ei această corespondenţă prezintă un foarte mare interes prin faptul că în scrisorile Sf. Părinte se tratează teme foarte variate. Mai ales corespondenţa din vremea cînd a fost episcop este nespus de instructivă din punct de vedere istoric, dogmatic şi disciplinar. Importante sînt îndeosebi scrisorile adresate Bisericilor din Occident privind schisma lui Anfilohiu de Iconiu din care trei sînt o completare a Tratatului contra lui Eunomiu şi alte trei numite Epistole canonice. Ultimele trei au intrat în codul canonic al Bisedicii Ortodoxe formînd canoanele Sf. Vasile.

Corespondenţa Sf. Vasile este importantă şi pentru frumuseţea şi claritatea stilului. Nicăieri ca în scrisori Sf. Părinte nu s-a desvăluit pe sine arătîndu-ne frumuseţea sufletului său şi varietatea de daruri cu care l-a înzestrat Dumnezeu care stîrnesc admiraţie şi respect.

În concluzie trebuie să arătăm că descoperirea comorii spirituale cuprinsă în opera Sf. Vasile ne îndeamnă mereu la studiu şi meditaţie, la credinţă şi fapte bune, la viaţă morală, la integrarea cu supunere de fii în viaţa socială şi bisericească, la ascultarea faţă de autoritatea bisericească şi de stat, la urmare a învăţăturilor Mîntuitorului Iisus Hristos, la trăire după modelul Acestuia.

Prof. Arhid. dr. *Ioan N. Floca*

SFINŢII TREI IERARHI VASILE, GRIGORIE ŞI IOAN

Sfîntul Vasile cel Mare

(Continuare din pag. a 2-a)

noroi? Formaţi, dacă puteţi, bogaţilor, măcar un singur nor, faceţi să se pogoare măcar cîteva picături de ploaie ca să înceteze uscăciunea mistuitoare!... Mai bine gîndiţi-vă că voi aveţi pîine pe 10—20 zile, iar cel sărac n-are nici pe o zi. Ajută-ţi fratele ajuns la necaz şi veţi vedea că Dumnezeu vă va răsplăti tuturora".

Răutăţile şi greutăţile cu care a avut de luptat Sf. Vasile şi care de altfel i-au şi măcinat sănătatea lui şubrezită, a fost rătăcirea ariană, care a ajuns în vremea aceea ca o adevărată ciumă, ca un pîrjol sau ca o încleştare furtunoasă, cum îi place Sfîntului Vasile să descrie frămîntările creştinătăţii de atunci în drum spre limpezirea de ispitele unei cugetări prea mărginite în legătură cu taina întrupării Fiului lui Dumnezeu. Atît de puternice au fost tălăzuirile acestor furtuni, încît foarte puţine au fost scaunele vlădiceşti, în care să nu fi aşezat partidele ariene oomenii lor. Însuşi împăratul arian Valens a venit să-l vadă şi să-l surghiunească, dar văzînd cît de mult ţine poporul la el şi cît de hotărît este în apărarea Sfintei Treimi n-a îndrăznit să se atingă de el. Prefectul Modestus a rămas înmărmurit cînd a văzut că Sfîntul nu se teme nici de confiscarea avutului, nici de surghiun, nici de ameninţarea cu bătaia şi cu temniţa, ba nici chiar de moarte. Mai tîrziu însuşi prefectul a ajuns să se numere printre prietenii săi.

Sfîntul Vasile era neobosit în lucrarea sa. A orînduit cele mai frumoase rugăciuni în cadrul Sfintei Liturghii pe care a strîns-o din predania creştinilor mai bătrîni, pe care i-a prins în viaţă. Se cuprind în Liturghia Sfîntului Vasile „de la o margine a lumii pînă la cealaltă" întreagă Biserica creştină, cu vii, cu morţii, cu bolnavii, cu călătorii, aşa cum spune el în rugăciunea citită în taină de preot în timpul cîntării „De tine se bucură". A avut Sfîntul Vasile cel Mare un suflet atît de larg şi de fierbinte cînd era vorba de a lucra pentru Dumnezeu şi pentru om, încît şi în celelalte scrieri pentru apărarea credinţei ori pentru osîndirea patimilor omeneşti (lăcomie, mîndrie, lux, plăceri) îl simţim parcă şi azi viu printre noi, după 1600 de ani, chemîndu-ne la rugă, la faptă bună, la slujirea lui Dumnezeu şi a omului.

Sfîntul Vasile cel Mare despre vrednicia omului

„Ca unul care s-a înţelepţit nu în cuvinte învăţate ale înţelepciunii omeneşti, ci în cuvinte învăţate ale Duhului Sfînt" (I Cor.I 2, 13), înţeleptul Solomon exclama odată că „mare lucru este omul şi cinstit bărbatul evlavios" (Pilde 20, 6—8. Dacă privim la cinstea de care a fost învrednicit, atunci cu adevărat mare lucru este omul.

În ce constă cinstea lui? Să facem asemănare între felul cum a fost plăzmuit omul şi cum au fost făcute toate celelalte. La acestea din urmă Domnul a zis numai cu Cuvîntul: să se facă lumină, apoi să se facă tărie, să se arate stelele şi soarele şi luna şi toate celelalte cîte le vedem cu ochiul şi cîte le înţelegem cu mintea şi iată, aşa şi-au primit toate existenţa. Chiar şi pămîntul şi toată podoaba lui, cu multele lui feluri de dobitoace, de ierburi şi de copaci, toate printr-o simplă poruncă au fost făcute. Dar cînd a fost vorba de om nu s-a lucrat aşa. Că n-a zis Domnul: să se facă om (cum spusese să se facă tăria), ci se vede că în om trebuie văzut ceva mai mult şi mai pe sus decît lumina, mai pe sus decît cerul, mai pe sus chiar decît luminătorii lui. Căci prin aceea ce zice: că „a luat ţărînă din pămînt şi a plăsmuit pe om" a vrut Domnul să spună că El Însuşi cu mîna lui a binevoit să plăzmuiască trupul nostru. Şi nu înger a slujit la plăzmuire, nu pămîntul ne-a aruncat afară ca pe greieri, nu a zis puterilor slujitoare să facă aceasta sau aceea, ci ne-a plăzmuit El însuşi cu mîna Lui cînd a luat ţărînă din pămînt. Aşa că de vei privi dar la ceea ce a luat, vei putea într-adevăr să te întrebi: ce este omul? dar cînd vei avea în vedere pe Cel care a plăzmuit pe om şi felul în care a făcut-o, îţi vei schimba părerea şi atunci va trebui să spui că într-adevăr mare lucru este omul. Poţi să spui, aşadar, că materia, din care a fost zidit omul e o nimica toată, dar cînd ne gîndim la cinstea la care a fost ridicat omul, vom spune că cu adevărat mare lucru este că el a fost zidit după chipul şi după asemănarea lui Dumnezeu.

Iar prin cuvintele ce zice că a plăzmuit Dumnezeu pe om şi L-a făcut după chipul Său" înţeleg că ar fi vrut să spună prin „plăzmuire" cu referire la trup, iar prin „facere" în legătură cu sufletul omului. Poate că aceste înţelesuri să nu fie fără adevăr. Că unde zice „şi a făcut Dumnezeu pe om", spune că „după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe dînsul", cîtă vreme unde spune despre ipostasul sau plăzmuirea noastră cea trupească, atunci foloseşte cuvîntul „a plăzmuit". Căci şi psalmistul ştie de o deosebire între „facere" şi „plăzmuire" sau „zidire" atunci cînd zice în Psalmul 118, 73 „mîinile Tale m-au făcut şi m-au zidit", vrînd să spună că „a făcut" pe omul cel dinlăuntru şi „a plăzmuit" pe cel dinafară. Doar din lut se potriveşte mai bine să spunem că „plăzmuim", cîtă vreme „facerea" sau imitarea se face după chip. Trupul aşadar a fost plăzmuit, iar sufletul făcut...

Socoteşte, dar, omule, că mîna lui Dumnezeu este ceea ce te-a adus pe lume. Şi ceea ce s-a plăzmuit de Dumnezeu să nu se pîngărească şi să se schimbe prin răutatea păcatului, să nu cazi cu puterea şi cu voia ta din mîna lui Dumnezeu, care te ţine şi te apără. Vas eşti de Dumnezeu plăzmuit, de Dumnezeu făcut, de aceea slăveşte pe Cel ce te-a făcut, că nu pentru altceva ai fost adus pe lume, ci doar pentru ca să fii lucrător şi vestitor cu mare rîvnă al slavei lui Dumnezeu. Aşa să socoţi, dar, viaţa ta ca pe o carte deschisă, în care, în taină, dar cu minte luminată, să te aprinzi de dorul de a citi şi a împlini toate spre slava lui Dumnezeu.

T. B.

Folosul vieţii de obşte

„Nici unul dintre noi nu-şi este suficient şieşi... ci avem cu toţii lipsă unii de alţii... Căci precum piciorul are o putere, dar îi lipseşte alta şi fără ajutorul celorlalte membre nu găseşti lucrarea sa aptă sau suficientă şieşi spre conservare, nici nu are în ea împlinirea a ceea ce-i lipseşte, la fel şi în viaţa singuratică, chiar şi ceea ce avem ne devine nefolositor şi ceea ce ne lipseşte e cu neputinţă de procurat. De aceea, Ziditorul Dumnezeu ne-a rînduit să avem lipsă unii de alţii şi ca să ne înfrăţim întreolaltă."

Sf. VASILE CEL MARE

(Extras din „Regulile tratate mai pe larg", P. G., 31, col. 928—929)

— ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRII — INFORMAȚII — ȘTIRII — INFORMAȚII —

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
I U S T I N
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Miercuri, 1 noiembrie 1978,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe d-l Constantin Antonovici, sculptor, de origine română, stabilit la New York—S. U. A.

— Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe d-l Ulrich Fick — Secretar general al Societăților Biblice Unite din Stuttgart—R.F.G. și pe d-l Ole van Luyn — secretar european al Societăților Biblice Unite din Bruxelles—Belgia. Au fost de față: P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar patriarhal, P. C. Arhim. Bartolomeu Anania, directorul Institutului Biblic, P. C. Pr. Sabin Verzan, consilier patriarhal și P. C. Diac. Ioan Caraza, asistent la Institutul Teologic din București, în calitate de translator.

— *Joi, 2 noiembrie 1978,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a luat parte la Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, care s-a ținut în Sala Palatului R. S. R. în cadrul căreia a ținut o cuvîntare.

— *Vineri, 3 noiembrie 1978,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a participat în calitate de deputat la lucrările sesiunii celei de-a șaptea legislaturi a Marii Adunări Naționale, care a avut loc la Palatul M. A. N.

— *Marți, 7 noiembrie 1978,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe d-l Lukas Vischer, directorul Comisiei „Credință și constituție" din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva. Au fost de față P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar patriarhal, P. C. Pr. Dumitru Soare, consilier patriarhal, P. C. Prof. Dumitru Popescu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din București.

— *Sîmbătă, 18 noiembrie 1978,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe d-na Maria Petter, română de origine, stabilită la Geneva, membră a Comitetului parohial al Bisericii române din Geneva—Elveția.

— *Miercuri, 29 noiembrie 1978,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe James Couchel — președintele Organizației „Syndesmos", director al ziarului „Orthodoxe Observer", al Arhiepiscopiei grecești din S. U. A. și pe Alexy Hakonen — secretarul general al organizației „Syndesmos".

— *Joi, 30 noiembrie 1978,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, însoțit de alți înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, a participat la ședința festivă consacrată aniversării a 60 de ani de la formarea statului național unitar român, care s-a ținut la Institutul Teologic Universitar București, cu participarea și a altor conducători sau delegați ai celorlalte culte din țara noastră, doctoranzi, profesori de teologie.

— În ziua de *4 decembrie 1978,* la ora 18, Prea Fericirea Sa l-a primit pe Î. P. S. Emilianos Timiadis, Mitropolit de Sylibria. La întrevedere a asistat P. C. pr. prof. Ion Bria, secretar de cercetări și relații cu ortodocșii, din Comisia „Misiune și Evanghelizare", din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

A III-a reuniune a Comisiei naționale române de istorie ecleziastică comparată

La 28 noiembrie a. c. a avut loc la București, sub președinția Î. P. S. Mitropolit *Nestor al Olteniei,* cea de-a III-a reuniune a Comisiei naționale române de Istorie ecleziastică comparată.

Au fost prezentate următoarele comunicări științifice: P, S. Episcop dr. Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal: „Cultura Voievodului valah Neagoe Basarab"; prof. Ludwig Binder: „Contribuția lui Johannes Honterus la Reformă în Transilvania"; pr. prof. dr. Ioan Coman: „Misionari creștini în Scytia Minor și Dacia în sec. IV—V"; P. S. Episcop-vicar Epifanie Norocel-Tomitanul: „Viața bisericească la Tomis în sec. IV—V" și prof. dr. István Juhász: „Sate și preoți în Transilvania la sfîrșitul Evului Mediu. Biserici din sec. XVII în cuprinsul cetății Făgărașului."

Au fost cooptați noi membri: P. S. Arhiereu-vicar Gherasim-Cristea Pitești eanul, pr. prof. dr. Alexandru Ciurea și prof. dr. I. Barnea.

Vizitații canonice

— În ziua de 8 octombrie a. c., P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei a săvîrșit Sf. Liturghie în parohia Moișa, protopopiatul Tg. Mureș. A fost prezent și preotul reformat din localitate.

— În ziua de 5 noiembrie, P. S. Episcop Emilian a poposit în mijlocul credincioșilor din Sighișoara, săvîrșind Sf. Liturghie în catedrala Sf. Treime din localitate. Au participat: preotul romano-catolic, preotul evanghelic, preotul reformat și preotul unitarian din localitate.

— Duminică, 8 octombrie 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a făcut o vizitație canonică în parohia Albești, protopopiatul Beiuș, săvîrșind Sf. Liturghie. În aceeași zi a oficiat slujba vecerniei în parohia Sitan și filia Spinuș, care aparțin de parohia Pomezău.

— Duminică, 24 septembrie 1978, P. S. Iustinian Maramureșanuli episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului Feleacului și Clujului, a întreprins — din încredințarea Î. P. S. Arhiepiscop Teofil — o vizitație canonică în parohia Recea Cristur, protopopiatul Cluj, săvîrșind Sf. Liturghie, cu care prilej l-a hirotonit diacon pe tînărul licențiat în Teologie Dumitru Mihali și l-a hirotesit iconom pe parohul locului, Gavril Burzo.

— Din încredințarea P. S. Episcop dr. Visarion, Duminică, 12 noiembrie 1978, P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul a oficiat Sf. Liturghie în parohia Bata, protopopiatul Lipova. Cu această ocazie a fost hirotonit preot tînărul licențiat Teodor Fărcaș, pe seama acelei parohii.

P. S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură despre preoție, recomandînd tuturor să asculte de noul lor păstor, și să se dovedească, prin tot ceea ce fac, buni credincioși și buni cetățeni.

Sfințiri de biserici

— În ziua de 8 octombrie 1978, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a sfințit biserica din parohia Gușterița—Sibiu, pictată recent. La Sf. Liturghie a fost hirotonit întru preot tînărul Ioan Lupescu pentru parohia Vărd, prot. Agnita. Fiind oaspetele Î. P. S. Mitropolit Nicolae, P. C. pr. prof. Dumitru Stăniloae de la Institutul Teologic Universitar din București a rostit o predică despre Biserică.

În final a vorbit Î. P. S. Mitropolit Nicolae.

La sărbătoarea parohiei Gușterița a luat parte și pastorul evanghelic Michael Schuller, în calitatea sa de protopop evanghelic al Sibiului, care s-a referit la bunele raporturi dintre slujitorii și credincioșii Bisericilor noastre.

— Duminică, 5 noiembrie 1978, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a poposit în mijlocul credincioșilor din Sibiu—Lazaret, cu care ocazie a sfințit biserica, împărtășind tuturor celor prezenți la acest eveniment un cuvînt de învățătură.

— Duminică, 12 noiembrie 1978, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a săvîrșit binecuvîntarea bisericii „Bunavestire" din Brașov, împodobită cu pictură nouă. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de corul catedralei mitropolitane din Sibiu.

— Duminică, 8 octombrie 1978, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului a săvîrșit slujba binecuvîntării bisericii din parohia Mica, prot. Dej, care a fost reparată interior și exterior. Cu acest prilej a rostit un cuvînt de învățătură.

— În ziua de 28 octombrie, P. S. Episcop Emilian a oficiat slujba binecuvîntării bisericii din parohia Pietriș, protopopiatul Reghin.

Ecumenismul practic local

În ziua de 22 octombrie 1978, la parohia reformată maghiară din Arad, a avut loc vizita pastorală a Episcopului reformat din Oradea, Eminența Sa d-l László Papp, în cadrul căreia a fost instalată oficial, în funcția de pastor, protopopul Jozsef Gönczi.

Răspunzînd invitației, P. S. Episcop Visarion a participat la ceremonia religioasă. În cuvîntul său, P. S. Episcop Visarion a reliefat strînsa conlucrare ecumenică dintre credincioșii și slujitorii cultelor noastre. Totodată, P. S. Episcop Visarion a vorbit despre condițiile create de Conducerea statului nostru, pentru libera manifestare a cultelor religioase și despre tradiția colaborării lor frățești pe linia slujirii idealurilor de unitate, independență și pace ale poporului român.

În cuvîntul de mulțumire pentru participarea la acest eveniment, Eminența Sa Episcopul László Papp a făcut calde aprecieri la adresa Prea Sfințitului Episcop Visarion, considerînd participarea sa ca o manifestare a unor statornice eforturi de apropiere între culte și, totodată, ca o mare cinste pentru comunitatea reformată maghiară din Arad.

Pastorul Jozsef Gönczi de asemenea, a mulțumit P. S. Episcop Visarion și și-a exprimat atașamentul său frățesc și recunoștința sa.

Într-o atmosferă sărbătorească, după ceremonia religioasă mai mulți credincioși, din parohia reformată, au venit să omagieze pe P. S. Episcop Visarion.

Conferința Teologică Interconfesională de la București

— Între 29—30 noiembrie a. c., la Institutul Teologic din București s-au desfășurat lucrările celei de-a 33-a conferințe teologice interconfesionale, organizată începînd cu anul 1964, expresie a manifestării ecumenismului local din România.

Tema acestei Conferințe a fost: *Identitate, înnoire, ecumenism,* și a fost dezbătută în trei referate.

La lucrări au participat episcopi și arhierei-vicari ai Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanți ai celorlalte Biserici creștine din România, profesori de la Institutele teologice ortodoxe, protestante și romano-catolice, directori de Seminarii și alți invitați.

Lucrările au fost conduse de un prezidiu din care au făcut parte rectorii și prorectorii institutelor teologice, avînd ca președinte pe P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar patriarhal.

După cuvîntul de deschidere rostit de Pr. Prof. Mircea Chialda, rectorul Institutului teologic din București, Pr. Dumitru Abrudan, lector la Institutul teologic ortodox din Sibiu a prezentat referatul principal cu tema: *Bisericile locale și Biserica Universală.*

Pr. Prof. Ioan Bria, secretar pentru cercetări și relații cu ortodocșii al Comisiei „Misiune și Evanghelizare" a C. E. B. a prezentat primul referat secundar cu tema: *Identitate și ecumenism.*

Al doilea referat secundar intitulat: *Identitate și înnoire în Biserică și în Teologie* a fost susținut de prof. Hans Klein de la Institutul protestant unic, secția luterană Sibiu.

Aceste trei referate au fost dezbătute în după-amiaza zilei de 29 noiembrie a. c. de către o serie de participanți, care au subliniat importanța temei, aducîndu-și în cadrul discuțiilor contribuția lor teologică la elucidarea și adîncirea acestei tematici.

Concluziile Conferinței au fost prezentate de P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, care a subliniat că Bisericile, exprimîndu-și credința în identitatea proprie și afirmîndu-și tradițiile proprii, trebuie să fie în același timp deschise contactelor interbisericești și să dorească o întîlnire a acestei identități confesionale cu cea universală.

Cuvîntul de încheiere a fost rostit de P. C. pr. prof. Dumitru Popescu, prorectorul Institutului teologic din București care a dat citire și la două telegrame, una adresată Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, iar a doua Conducerii Departamentului Cultelor.

*

În ziua de 30 noiembrie — cea de-a doua zi a Conferinței teologice interconfesionale, a avut loc o ședință solemnă dedicată aniversării a 6 decenii de la unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918.

Ședința a fost prezidată de Prea Fericitul Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Pe lîngă participanții la Conferința interconfesională au mai fost prezenți și alți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, conducători și reprezentanți ai cultelor din țara noastră.

Expunerea închinată acestei aniversări de importanță națională a fost prezentată de d-l conf. dr. Ion Ardeleanu.

Analizînd evoluția istorică și circumstanțele politico-sociale în care a fost realizată Marea Unire de la 1 decembrie 1918, conferențiarul a arătat că acest eveniment reprezintă o consecință logică și legică a voinței și idealului milenar al poporului român.

Expunerea a fost urmărită cu deosebit interes de toți cei prezenți.

În partea a doua a Conferinței au luat cuvîntul reprezentanți ai cultelor din România, care au omagiat evenimentul jubiliar: Pr. prof. dr. Grigorie Marcu, rectorul Institutului teologic ortodox din Sibiu; pr. prof. Milan Șesan; dr. Moses Rosen, șefrabinul Cultului mozaic; dr. Gyula Nagy, episcopul Episcopiei Reformate din Cluj-Napoca; dr. Albert Klein, episcopul Episcopiei Evanghelice-Lutherane C. A.; Rev. prof. Eugen Trebitz, rectorul Institutului teologic romano-catolic din Alba Iulia; Paul Szedressy, superintendentul Episcopiei Evanghelice-Lutherane S. P.; D-l Regep Sali, imamul comunității musulmane din București.

A luat apoi cuvîntul D-l Ion Roșianu, Președintele Departamentului Cultelor.

În încheiere s-a aprobat textul unei telegrame omagiale care a fost adresată Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, cu prilejul acestei aniversări jubiliare.

După evocarea evenimentului făuririi statului național unitar român de acum șase decenii, în telegrama adresată președintelui Republicii Socialiste România de către participanții la conferința interconfesională, conducători ai cultelor religioase, ierarhi și cadre didactice din învățămîntul teologic, se spune: „În aceste momente de înălțare sufletească și de avînt patriotic, Vă rugăm să ne îngăduiți, mult stimate Domnule Președinte, să dăm expresie celei mai profunde recunoștințe față de conducerea statului, față de Dumnevoastră personal, pentru minunatele condiții create tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate convingeri sau crez religios, de a trăi liber, mulțumiți și prosperi în țara lor mereu mai înfloritoare și cu mereu sporit prestigiu internațional. Recunoștința noastră a dobîndit noi temeiuri în zilele din urmă cînd, împreună cu întregul popor, am luat emoționați cunoștință de lămuririle pe care ați binevoit să le dați, privitor la poziția României Socialiste față de marile probleme cu care este confruntată omenirea. Mîndri de felul cum ați expus la Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia simțămintele și vrerile întregii suflări românești, ne manifestăm sincera gratitudine și totala adeziune pentru reafirmarea cu tărie a politicii țării noastre, pusă în slujba consolidării cursului spre destindere, dezamare, pace, securitate și înțelegere între popoare, cauză pe care și noi o sprijinim necondiționat, fiind deplin conformă crezului nostru religios." În încheierea telegramei, se spune: „Strîns uniți în jurul conducerii statului, în jurul Dumneavoastră, Domnule Președinte, înțelegem să contribuim plenar la apărarea păcii, la întărirea prieteniei și colaborării între popoare, la făurirea unei lumi mai drepte și mai bune, fără arme și fără războaie, spre fericirea întregii omeniri." *Florin Roșca*

ABONAMENTUL: Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

REDACȚIA: Secția culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 15 ianuarie—1 februarie 1979 Nr. 3—6

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

1859 ■ 120 DE ANI DE LA UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE ■ 1979

Unirea Principatelor Române

Nestăvilite s-au arătat de-a lungul secolelor de existență în vatra vechii Dacii, aspirațiile de unitate în grai, în credință și în aceiași obîrșie de neam, cărora slăviții noștri înaintași le-au dat neîncetat viață. Conștiința că „de la Rîm ne tragem", cum întăreau cu demnitate și energie toți cronicarii în hrisoavele și letopisețele lor, le ținea aprinsă inima către împlinirea idealului de libertate, de dreptate și neatîrnare, de unitate națională. Aceste luminoase mesaje în limba română, au izvorît din inima și grija și a unor slujitori ai Sfintelor Altare străbune, printre care: diaconul Coresi, priceput tipograf la Tîrgoviște și Brașov, Mitropolitul Simeon Ștefan de la Bălgradul Transilvaniei, cu a sa prea frumoasă predoslovie de la Noul Testament, Mitropolitul Varlaam al Moldovei și Sucevei cu înțelepciunea sfîntă a Cărții Românești de la Trei Ierarhi, Mitropolitul Dosoftei, talentatul stihuitor al Psalmilor și al altor tipărituri ieșite din teascurile bisericești.

Cartea istoriei neamului străbătea potecile munților adăpostită în traista călugărilor sau a preoților, ori în desaga neobositului transilvănean, badea Cârțan, care nu putea concepe „granița în mijlocul Țării". Și, astfel, ajungea să împlinească „dorul de frați" dintr-o parte în cealaltă a Carpaților. După cum lanțul lor a fost leagănul de adăpost al strămoșilor noștri, a alcătuit matca izvorîtoare de viață, de statornicie, continuitate și creștere unitară și armonioasă a tuturor fiilor acestor ținuturi mioritice cu atît mai mult, Milcovul nu putea să despartă frații de un neam și de o lege din Moldova și Muntenia.

Despărțirea nefirească — din nefericire multe secole — a românilor din Transilvania, Muntenia și Moldova, nu i-a înstrăinat pe unii de alții, ci, dimpotrivă i-a călit în aceeași luptă necurmată pentru păstrarea integrității ființei, credinței și culturii lor. Împletindu-și unitar existența lor atît de încercată de istorie, înmănunchind strîns năzuințele și idealurile vitale de unitate națională, ei le-au pecetluit cu jertfele lor și ale urmașilor.

În astfel de lumini apare actul istoric înfăptuit acum o sută și douăzeci de ani, al unirii Moldovei cu Muntenia, sub primul domnitor ales, Alexandru Ioan Cuza. Duhul slăviților voievozi ai Țărilor Românești: Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Mihai Viteazul, martirul de la Cîmpia Turzii, Constantin Brâncoveanu și tot șirul de viteji luptători pentru neatîrnarea și unitatea neamului nostru, a tresăltat, în clipele cînd Iașiul, bătrîna capitală a Moldovei, fremăta de împlinirea visului măreț, văzîndu-și fiii înlănțuiți în „Hora Unirii" intonînd din adîncul ființei: „Hai să dăm mînă cu mînă cei cu inima română." Strălucirea clipelor tălmăcea gîndurile pline de convingere ale marelui bărbat de stat, Mihail Kogălniceanu, care în fața divanului ad-hoc al Moldovei, în ziua de 7 octombrie 1857, rostea: „Dorința cea mai mare, cea mai generală, aceea hotărîtă de toate generațiile trecute, aceea care este sufletul generației noastre actuale, aceea care, împlinită, va face fericirea generațiilor viitoare, este Unirea Principatelor într-un singur stat."

În șuvoiul de nestăvilit al eforturilor depuse de întregul popor în anii de luptă pentru Unire, s-au aflat numeroși preoți și monahi în frunte cu ierarhii Bisericii din Moldova. Înflăcărați susținători ai idealului sfînt al Unirii celor două provincii sub un singur sceptru, ei au alcătuit pretutindeni comitete unioniste la apelul celui de la Iași, încă din 1856. Un act al comitetului din părțile Dorohoiului, este semnat de Arhimandrittul Victor Lemeni și Economul C. Buțureanu. Altul din părțile Neamțului semnat de starețul Arhimandrit Dionisie, de călugării mănăstirii Neamț și de protoiereul

(Continuare în pag. a 2-a)

† TEOCTIST
Mitropolitul Moldovei și Sucevei

„Jur în numele Prea Sfintei Treimi și în fața țării mele că voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele patriei, că voi fi credincios constituției în textul și în spiritul ei, că în toată Domnia mea voi priveghia la respectarea legilor pentru toți și în toate, uitînd toată prigonirea și toată ura, iubind deopotrivă pre cei ce m-au iubit și pre cei ce m-au urît, neavînd înaintea ochilor mei decît binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții mei să-mi fie întru ajutor!"

(Jurămîntul rostit de Alexandru Ioan Cuza la urcarea sa pe tronul Moldovei. Extras din „Telegraful Român" nr. 5 din 29 ianuarie 1859)

Unirea Principatelor în conștiința românilor bănățeni

Idealurile de unitate, independență, dreptate și progres au animat permanent pe români. Ele s-au realizat treptat, potrivit legilor istoriei, unul din momentele de culme pe drumul ascendent al devenirii noastre constituindu-l incontestabil 24 ianuarie 1859. Unirea Moldovei cu Țara Românească este rezultatul firesc al eforturilor poporului pentru înfăptuirea unității naționale, e *„actul energic al întregii națiuni române"*, cum afirma Mihail Kogălniceanu.

În decursul îndelungatului proces istoric legat de înfăptuirea Unirii, un rol de seamă l-au avut și românii bănățeni, ale căror aspirații spre libertate și unitate națională au fost mereu vii și active. Așa se face că Unirea Principatelor a determinat un puternic ecou în conștiința înaintașilor din partea de sud-vest a gliei strămoșești. Potrivit constatării lui Al. Papiu-Ilarian, *„românii din Transilvania numai la Principate privesc, numai de aici așteaptă semnul, numai de aici își văd scăparea"*.

Ideea unității poporului român va lumina de acum înainte toate acțiunile, toate manifestările politice, sociale, culturale, inclusiv bisericești ale populației din Banat aprinzînd noi nădejdi, împrumutînd surplus de încredere în forțele proprii. Sintetizînd năzuințele de unitate nutrite de întregul popor, pictorul bănățean Nicolae Popescu, într-o schiță executată la Oradea, în vederea unei compoziții, sugerează nu numai „Unirea Principatelor Române", ci și unirea acestora cu cele trei provincii înfeudate imperiului habsburgic, Banatul, Bucovina și Ardealul. Sînt semnificative inscripțiile introduse de artist în această schiță: „Unire eternă", „Acestea să le punem la un loc toate". Iosif Vulcan va aprecia creația pictorului bănățean pentru că „gîndurile unioniste și pentru că conștiința sa națională nu se limitau la granițele regiunii natale".

Un alt bănățean, Vincențiu Babeș, într-un articol despre „Misiunea României" scria atunci: *„... așteptăm ca România să devină un soare ale cărui raze să încălzească și să lumineze pe toți românii în viitor"*.

Evenimentul din 24 ianuarie 1859 a polarizat nădejdile românilor din Banat spre România, patria mamă, și a determinat o atmosferă de puternică efervescență. Recunoscînd starea de spirit a populației, guvernanții vremii (generalul Coronini) în ordinul transmis la 12 iulie 1859 Regimentului 13 din Caransebeș precizau: *„Asemănarea originii, limbii și religiei fac o parte a populației austriece receptivă pentru ideile propagate în Principate... Este de cea mai mare importanță să se reducă la minimum posibil contactele între supușii Austriei cu locuitorii Moldovei și Valahiei."*

Atras de Țară, înflăcăratul poet și publicist bănățean Iulian Grozescu trece granița și se duce la București în anul 1861 de unde se va întoarce abia peste un an. Iată cum descrie el emoția ce l-a copleșit atunci: *„Am trecut granițele afurisite ce despart pe frații de un sînge și de-o mamă; eram pe pămîntul României"*.

Unirea Principatelor a pătruns atît de adînc în conștiința românilor bănățeni, încît ei vor sărbători anual ziua de 24 ianuarie. O amploare deosebită au luat manifestațiile închinate ei în 1864 și 1869, cînd se împlineau 5, respectiv 10 ani de la Unire. Au luat parte alături de mulți tineri, toți fruntașii vieții politice din Banat: Vincențiu Babeș, frații Mocioni, Emanuil Gojdu, Iulian Grozescu, Ion Ioviță și alții. Pe lîngă cîntece populare s-au intonat nelipsitele „Deșteaptă-te române" și „Marșul lui Mihai Eroul" a căror ascultare, nota un cronicar, *„a făcut a bate mai iute inimile și a tresări sîngele în venele române"*.

(Continuare din pag. a 5-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

120 DE ANI DE LA UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

CALENDAR DE INIMĂ

Ianuarie

1859: Anul Înțelepciunii

Anului 1859 i se pot da multe nume, multe metafore dorind să se întreacă în cinstea de a spune cît mai frumos că visul Unirii Principatelor Române s-a împlinit. Dintre toate, dacă aș fi eu arbitrul, *Anul înțelepciunii* ar cîștiga competiția, pentru că mai ales această virtute românească și-a atins atunci una din culmile ei creatoare de istorie, într-un efort unit și convergent, dincolo și dincoace de Milcov. Visul era multisecular; conștiința unității de neam, convingerea că toți românii de pretutindeni „de la Rîm ne tragem și dintr-o fîntînă curăm", era unanimă; voința și dorința de unire era dintotdeauna tinderea firească a tuturor.

Ziua de 24 ianuarie a fost ziua supremei înțelepciuni românești: alegerea în Țara Românească a aceluiași domn ales la 5 ianuarie în Țara Moldovei.

Arhimandritul Iosafat Snagoveanul, pașoptist, aflat pe atunci la Paris, ctitor de altfel al bisericii românești din capitala Franței, numea această înțeleaptă dublă alegere: *„un act fără exemplu în istoria lumii"*.

La aceasta nu se gîndiseră marile puteri. Spre norocul nostru. Că, cine știe, ar fi inventat, cu bunăvoință, cum că așa ceva nu se poate! Dar românii s-au gîndit, cum fac ei adesea în ceasurile lor de mare cumpănă, cînd li se cer decizii de viață și de moarte. Cu geniul lor pentru soluțiile simple și directe, de bun simț și de curaj, au găsit soluția prin excelență și tocmai de aceea neașteptată și surprinzătoare pentru mințile sofisticate, reci și rele ale altora: același Domn la Iași și la București.

Ne-naipomenită iscusință! Istețime românească demnă de legendă peste veac.

Biserica a fost, în ambele Principate, din primele zile ale chemării la opțiune, de partea poporului, de partea unirii pentru că preoții, așa cum scria în epocă un ziarist străin, A. Ubicini, *„cu toată funcțiunea lor sacră, împărtășesc același fel de viață și de muncă la fel cu țăranii; sînt strîns legați de pămîntul pe care îl cultivă cu mîinile lor; lipsiți de fanatism și plini de acea omenie a caracterului, proprie rasei românești, ei personifică în ei întreaga națiune, cu suferințele și cu aspirațiile sale. Pentru ei, ideea patriotică nu este deloc diferită de cea religioasă, tot așa cum interesul lor se identifică cu acela al poporului din care fac parte. Astfel, influența lor în țară este considerabilă. În același timp preot, învățător, magistrat, „popa" mîngîie, învață, pacifică și, cînd țara se află în mare pericol, cînd întreaga națiune se ridică să-și apere pămîntul și drepturile, el poate fi găsit în picioare în primele rînduri, ținînd Evanghelia într-o mînă și sabia în cealaltă"*.

Și ziarul „Daily News" nota la 18 iulie 1857, că clerul român *„s-a declarat în favoarea unirii, iar Mitropolitul Moldovei, care pînă atunci s-a ținut departe de politică, acum și-a manifestat cu hotărîre simpatiile sale pentru unitatea națională"*.

E bine ca la o aniversare ca aceasta, la 120 de ani rotunzi de la eveniment, să ne amintim cel puțin de cîțiva dintre clericii care

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

HORA UNIRII

Scriind-o, Alecsandri trebuie să fi fost tot atît de inspirat precum fusese Rouget de Lisle cînd a compus, într-o singură noapte, *Marsillieza*. E vorba de acel fel de inspirație năpraznică, poruncitoare și posesivă, care zguduie sufletul artistului și-i descătușează, dintr-odată, energiile latente; ele țîșnesc atunci din el ca izvoarele dintr-un munte în cutremur. Poetul era el însuși un luptător al Unirii Principatelor, în primele rînduri și pe cele mai grele baricade, vibra de entuziasmul mulțimilor și cu atîta convingere încît, în anul 1856, cînd a așternut poemul pe hîrtie și l-a publicat, el considera Unirea ca pe un fapt deja împlinit. Și era, într-adevăr, Unirea un fapt împlinit, cel puțin la măsura conștiinței poporului, căruia i-au trebuit doar un Miron Costin și un Constantin Stolnicul Cantacuzino spre a-și rosti credința în obîrșia comună. Accidentul că pe Milcov era un hotar și că între cele două țări se întîmplaseră uneori și războaie nu spunea mare lucru. La o scară mai mică, într-un simplu cătun se puteau petrece lupte înverșunate pentru o bucată de pămînt, pentru o fată răpită de la părinți sau chiar pentru o mîndrie rănită, fără ca prin aceasta să se fi alterat conștiința comunitară a unei obști ce se simțea înrudită și prin dragoste, și prin dușmănie. Poporul din ambele laturi ale Milcovului știa de veacuri că el vorbește aceeași limbă, că se închină aceluiași Dumnezeu și că odată și odată va trebui să viețuiască în hotarele aceleiași țări. Șovăielile lui Moș Ioan Roată din snoava lui Creangă nu trădau altceva decît superba, șiretenie a țăranului care vrea numai să știe ce și cum gîndesc și alții, acum, despre ceea ce el gîndește de o mie de ani.

Poeziile bardului de la Mircești nu au fost niciciînd prea elaborate, și nici aceasta nu se resimte de truda atelierului. În vers popular, cu destule locuri comune și abundență de rime ieftine, ea curge de-a dreptul din sentiment și calcă exact acolo unde știe că trezește emoția. Din familia, mai largă, a poeziei patriotice, *Hora Unirii* este în fapt o poezie politică, a momentului, imperativă și mobilizatoare, așa cum cu un deceniu mai înainte fusese aceea a lui Andrei Mureșanu. Dacă însă *„Deșteaptă-te, Române"* putea deveni cîntec și, cel mult, marșul unor pași grei, apăsați, bolovănoși, rostogoliți din stînca lui Horia, poemul lui Alecsandri era menit să devină cîntec și horă, acea horă solară a neamului românesc, cercul închis în mișcare, fără început și fără sfîrșit, sprijinit pe tălpi și palme omenești, multicolor și unitar, în care fiecare ins se află la o egală depărtare — sau apropiere — de un punct numit centru. Hora, ca joc, este ea însăși un poem al dăinuirii și unității noastre milenare. Chemați să se prindă în ea, nici românii de „aici" și nici cei de „dincolo" nu trebuiau să o învețe atunci; ei o știau de la începutul lumii.

Ca orice poezie politică, a unei anume vremi istorice, poemul lui Alecsandri îi chema la Unire numai pe moldovean și muntean. Doi erau cei ce făceau puterea, două erau trunchiurile bradului și doi erau ochii aceleiași lumini...

În acest timp, și cu mult înainte, cel de al treilea român, de dincolo de Carpați, își trăia și el o Horă a lui, tăcută și puternică, aceea a munților cu povîrnișuri aspre, care-l învățaseră că dansul acesta se face numai cu fața către inima cercului, așa cum îl învățase, mai de departe și tot dintr-ale lui, roata apelor mari. La Rod, deasupra Săliștei, există și astăzi un drum care urcă din plaiuri și pătrunde pînă în miezul satului, ca un sol al cîmpiilor deschise. Se cheamă Drumul Dorului. Așa se cheamă din vremuri imemoriale. Pe el se întorceau ciobanii, primăvara, de la iernat, și de-a lungul lui se așterneau ochii nevestelor și copiilor lor, să vadă turmele mișcîndu-se la deal. Și tot pe el plecau ciobanii, toamna, să-și hrănească oile pe sub roata apelor mari și întotdeauna plecau ca să se întoarcă și se întorceau ca să plece și iar să se întoarcă, pe acel drum de pămînt care nu se chema nici Valul lui Traian, nici Brazda lui Novac, ci Drumul Dorului, mai mult nume decît drum, un nume care nu ar trebui să dispară, chiar dacă și Rodului îi va fi dat să se urbanizeze, căci numele acesta, ca multe altele, face parte din arheologia noastră spirituală și el s-ar putea dovedi mai puternic decît scripturile de pe pietre și bani. Asemenea Drumuri ale Dorului, numite sau nenumite, trebuie că au șerpuit pe toată spinarea munților noștri, cu pașii lor înainte și îndărăt, și pe ele s-a prins, de-a lungul veacurilor, marea Horă a Unirii noastre naționale, cu ochii și năzuințele îndreptate spre Alba Iulia lui 1918, pe care Alecsandri încă nu putea să o vadă la timpul său.

Minunatul 1 Decembrie nu și-a avut o *Horă* anume a lui. Avusese, în schimb, roata lui Horia. S-a jucat tot a lui Alecsandri, ale cărei cuvinte se dovedeau acum neînlestulătoare pentru cuprinderea acelui ceas. Era, oricum, o împlinire. Dar dincolo de ea și deasupra ei, așa cum îngerii își celebrează cereasca liturghie în același timp cu preoții de pe pămînt, Drumurile Dorului continuau să-și dea mînă cu mînă, în Hora noastră mai înaltă și poate mai adevărată. Căci cea de jos s-a mai putut sparge uneori, pentru răutatea și păcatele oamenilor, dar cea de sus, de pe cununa Țării, ne este veșnică, întru veșnicia dreptății noastre.

Valeriu Anania

Unirea Principatelor Române

(Continuare din pag. 1)

Gheorghe, arată că „unirea și frăția sînt voința lui Dumnezeu", piatră de temelie a țării.

Înfruntînd fără cruțare adversarii Unirii, învățatul arhimandrit Neofit Scriban scria în 1856, între altele: „prin unire lucrurile mici cresc, iar prin neunire se dărăpănă... numai națiile care s-au unit, acelea au crescut și s-au fericit". În catedrala episcopală din Huși se făceau auzite predicile vibrante ale Arhimandritului Melchisedec, episcopul de mai tîrziu al Romanului, luptător dîrz pentru Unire, argumentînd logic binefacerile Unirei: „Unirea este principiul progresului către care ținteşte omenirea... nu vrem să mai fim în desbinare, vrem să dăm mîna cu frații noștri, ca toți cu o gură și cu o inimă să mărim pe Dumnezeu și să lucrăm mîntuirea patriei noastre". Șirul unor asemenea prețioase mărturii dau la iveală în chip grăitor marele adevăr, că toate dobîndirile de ordin social, cultural și economic, au fost posibile de înfăptuit datorită eforturilor îndelungate și statornic depuse de toți fiii patriei noastre. Aceștia sînt adevărații ctitori și făuritori ai răsunătoarelor acte istorice din viața poporului nostru.

Distinse personalități din viața Bisericii moldovene au fost alese în istoricul divan care avea să hotărască mai întîi asupra unirii celor două principate. Preoții, arhimandriții, arhiereii, avînd în mijlocul lor pe mitropolitul Moldovei, Sofronie Miclescu, străluceau mai ales prin dragoste de țară și ardeau de dorința de a vedea împlinită Unirea. În acest sens au răsunat cuvintele mitropolitului Sofronie, la deschiderea divanului, în ziua de 22 septembrie 1857, cînd a spus: „Românii din zilele noastre sînt toți egali: ei au aceeași origine, același sînge, aceeași patrie, aceeași victorie, aceeași religie, același Dumnezeu". Iar în ziua de 7 octombrie 1857, punîndu-și semnătura pe actul Unirii, mitropolitul a adăugat: „Unde-i turma, acolo-i și păstorul". Același duh de solidaritate a stăpînit sufletele tuturor fiilor Moldovei și în timpul alegerilor pentru deputați în Adunarea Națională a Moldovei, care la 5 ianuarie 1859 a ales în tronul de domnitor al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. Din nou, mitropolitul Moldovei exprimă cu entuziasm bucuria generală pentru actul istoric al alegerii, bucurie cu adevărat pascală: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim întru-dînsa... acum cînd mila lui Dumnezeu s-a pogorît peste țara aceasta ca ploaia pe pămînt... am cîștigat iar drepturile noastre. Zic dar cu proorocul: „Că aceasta este schimbarea dreptei Celui Prea Înalt; și precum anul trecut am spus că unde este turma, acolo va fi și păstorul, iarăși repet și împreună cu toată Adunarea notez și subscriu pentru dl. Col. Alexandru Cuza, pentru domnul stăpînitor al Moldovei".

La solemnitatea din catedrala mitropolitană au fost auzite cuvintele de înaltă simțire patriotică ale luptătorului neclintit pentru unire, Arhimandritul Neofit Scriban: „Stindardul sub care stați este stindardul nației române; pe acest stindard este scris cu litere mari, fapte mari: credința română Unirea. Biserica binecuvîntează stindardul unei asemenea credințe... Credința nației române nu a fost, nu este și nu va fi decît unirea Țărilor Române într-un singur stat, singura ancoră a mîntuirii sale, singurul port în care poate scăpa corabia sa de furtuna valurilor ce o împresoară". Simțite și înaripate pentru că erau adînc trăite, aceste cuvinte au rămas cu strălucirea sentimentelor patriotice, păstrate cu aceeași putere și prospețime de noi toți.

Cei 120 de ani au adăugat lupte, frămîntări, sacrificii pe drumul dezvoltării poporului nostru către alte mărețe împliniri. Idealul Unirii mici, atins în 24 ianuarie 1859, a deschis orizontul celorlalte istorice împliniri. Ecoul larg, prelungit, pe aria europeană, a atras atenția asupra vredniciei poporului român, a prezenței lui în rîndul celorlalte popoare de pe continent. Căldura cu care actul Unirii Principatelor a fost întîmpinat pe întinsele plaiuri românești din Transilvania și Banat, avea să încălzească inimile tuturor fiilor acestor ținuturi în lupta de făurire a unirii celei Mari, de la 1 decembrie 1918. Simțămintele noastre de cinstire, cuvenită tuturor făuritorilor Unirii românilor, se cuvine să fie însoțite de hotărîrile neclintite de a stărui în hărnicie, alături de toți fiii patriei, pentru belșug și bunăstare, pentru înflorirea scumpei noastre țări. În toate acestea să strălucească lumina unității în cuget și în simțiri, care a călăuzit pașii strămoșilor noștri spre victorii și care este chezășia scumpă a viitorului țării noastre, liberă, înfloritoare și suverană.

HORA UNIRII

Allegretto

Versurile de: Vasile Alexandri

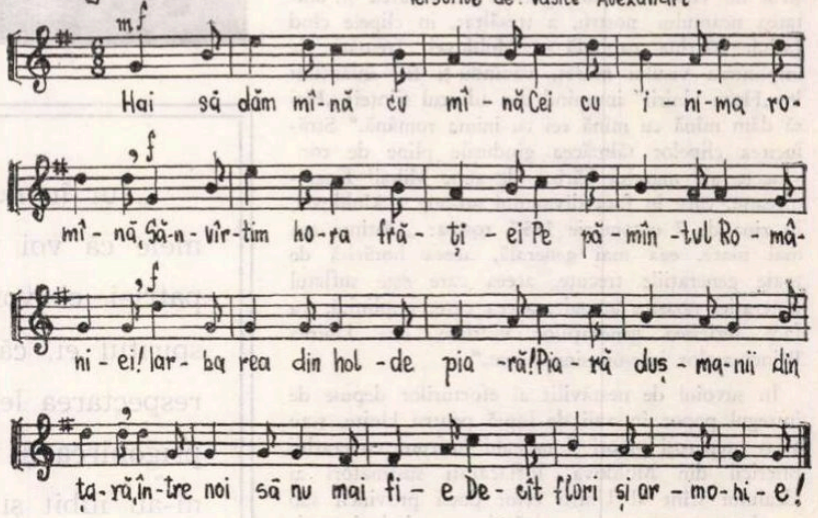
mf
Hai să dăm mî-nă cu mî-nă Cei cu i-ni-ma ro-
mî-nă, Să-n-vîr-tim ho-ra fră-ți-ei Pe pă-mîn-tul Ro-mâ-
ni-ei! Iar ba rea din hol-de pia-ră! Pia-ră duș-ma-nii din
ța-ră, În-tre noi să nu mai fi-e De-cît flori și ar-mo-hi-e!

Măi muntene, măi vecine,
Vino să te prinzi cu mine
Și la viață cu unire,
Și la moarte cu-nfrățire!

Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi și la durere.
Unde-s doi, puterea crește
Și dușmanul nu sporește!

Amîndoi sîntem de-o mamă,
De-o făptură și de-o samă,
Ca doi brazi într-o tulpină,
Ca doi ochi într-o lumină.

Amîndoi avem un nume,
Amîndoi o soartă-n lume.
Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
În noi doi un suflet bate!

Vin' la Milcov cu grăbire
Să-l secăm dintr-o sorbire,
Ca să treacă drumul mare
Peste-a noastre vechi hotare,

Și să vadă sfîntul soare,
Într-o zi de sărbătoare,
Hora noastră cea frățească
Pe cîmpia românească!

120 DE ANI DE LA UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

UNIREA PRINCIPATELOR ÎN PAGINILE TELEGRAFULUI ROMÂN

Alegerea colonelului Alexandru Ioan Cuza ca Domn al Moldovei

„Astăzi, după ce ascultă Adunarea electivă Sf. Liturghie în Biserica Sf. Nicolae, merse în sala şedinţei... Şedinţa se începu la 11 ore. Mitropolitul şi vicepreşedintele preşedeau la masa de preşedinte... La citirea numelui fiecărui deputat se prezentă unul cîte unul înaintea mesei preşedintelui, unde punînd mîna pe Evanghelie şi cu alta ţinînd Sf. cruce jura a alege pe principele de bună voie şi fără nici un interes. După ceremonia aceasta se prezentă iarăşi fieştecare dintre cei 48 de deputaţi, fiind chemaţi pe nume unul cîte unul, înaintea preşedintelui şi fieştecare dechiară cu glas înalt: *„Eu aleg pe colonelul Alexandru Cuza de Principe guvernatoriu al Moldovei"*. Şi aşa colonelul Alexandru Cuza s-au denumit cu învoirea tuturor deputaţilor de Principe guvernatoriu al Moldovei.

După aceasta, se adresă mitropolitul către nou alesul cu cuvintele: „Serenitatea Ta" şi gratulîndu-l îl prezentă Adunării ca pe noul Principe, care nu mai înceta a-şi exprima bucuria prin vivatele cele nenumărate. Într-aceea, tunurile şi clopotele dădeau şi poporului de ştire că principele cel nou e ales.

Principele Alexandru Cuza se sui acum pe tribună şi jură pre Evanghelie că va susţine constituţiunea şi şi va guverna spre salutea şi binele naţiunei şi a Principatelor unite...

Condus de mitropolit şi de Adunare, trecu Principele prin un spalier de adiutanţi principeşti la sala de tron şi se sui pe tronul găuit...

După ce primi Principele şi gratulările consulilor, se arătă apoi poporului adunat în număr mare înaintea curţii principeşti, care erupse în strigări de vivate şi ura!"

(Extras din Telegraful Român nr. 4/22 ianuarie 1859)

PRINCIPATELE DUNĂRENE. Despre modul ce au urmat cu ocaziunea alegerei Domnitorului în România, producem aci un articol din „Naţionalul" după Gazeta Transilvaniei.

„Bucureşti, 24 ianuarie. ALEXANDRU I Ioan Cuza, Domnul Moldovei, este şi Domnul României, prochiemat în unanimitate de adunarea generală a României la 24 ianuarie la 7 oare seara."

(Extras „Telegraful Român" nr. 6 din 5 februarie 1859)

* * *

PRINCIPATELE DUNĂRENE. Iaşi 2 febr. Deputaţia Adunării elective de peste Milcov s-au prezentat oficial Înălţimei sale Domnului Alexandru Ioan I (după cum atinserăm într-o corespondinţă din Nr-ul tr.).

Pre Sf. sa Episcopul Argeşului au rostit următoarele:

Pre Înălţate Doamne! „Ţeara Românească acea ţeară soră a Moldovei au atras binecuvîntarea ceriului, însuflînd pe toţi fiii săi ca să vă aleagă Domn, Atotputernicul să vă deie ani mulţi şi fericiţi, pentru ca aceste ţeri carele fiind despărţite au suferit atîte nenorociri să se bucure fiind întrunite, de o viaţă fericită sub oblăduirea Măriei Tale!

Adunarea generală a ţerei Româneşti ne-au însercinat a depune în mîinile Mării Tale acest act, prin care sînteţi alesul ei; noi sîntem fericiţi a vi-l aduce, însoţiţi cu aclămările poporului român şi cu binecuvîntarea ceriului! Să trăieşti Măria Ta! şi Dumnezeu să binecuvinteze ţerile creştine Moldova şi Ţeara Românească!"

(Extras „Telegraful Român" nr. 8 din 19 februarie 1859)

* * *

PRINCIPATELE DUNĂRENE. Iaşi 5/17 ianuariu, 6 oare, 5 minute după amiazi.

Unioniştii au învins. Alexandru Cuza, hatmanul provisoriu, s-au ales de Principe cu 48 de voturi şi au jurat pe constituţiune. Mitropolitul şi autorităţile îi aduseră omagiul şi Caimacamia au predat guvernul. Salve de tunuri, ceremonii, paradii militare şi iluminaţiune.

(Extras „Telegraful Român" nr. 3 din 15 ianuarie 1859)

* * *

„Mesagiul Domnului către Adunarea generală.

Domnilor Deputaţi ai Ţării Româneşti!

Actul de înalt patriotism care a întrunit în unanimitate asupra mea voturile Adunării Domnii voastre este demn de admirarea lumei. El este şi va fi în ochiu istoriei mai mult decît înălţarea pe tron a unui om devotat cauzei naţionale; el este trimful unui principu mîntuitor şi înălţarea unei lumi întregi! Onoare Domnii Voastre, Domnilor representanţi ai ţărilor româneşti căci aţi ştiut a realisa dorinţa cea mai vie a naţiei române: unirea tronurilor româneşti."

(Extras „Telegraful Român" nr. 9 din 26 februarie 1859)

* * *

Telegrama adresată lui Alexandru Ioan Cuza de către mitropolitul Ţării Româneşti, după alegerea sa la Bucureşti.

„Înălţimei Sale Prinţului Alexandru Ioan I Cuza, Domnul Moldovei şi alu Ţărei Româneşti.

Prea Înălţate Doamne!

Adunarea electivă a Principatului Terii Româneşti deschizîndu-se la 22 ale corentei luni şi dupe verificarea mandatelor deputaţilor, constituindu-se eri 24 ale acestei luni în deplină legalitate, s-a privit datoria a începe lucrările sale de la alegerea Domnului care este întîia operaţie ce i se prescrie de convenţie. Aflîndu-să dar eri în număr de şaizeci şi patru deputaţi din şaptezeci şi şapte, adică peste trei părţi cerute de lege, a procedat la alegere şi numele Înălţimei Voastre a eşit din urnă cu unanimitatea tutulor voturilor, în aclamaţiile entusiaste ale camerei, a numerosului auditoru ce asista în tribuna ce i se otărise şi a populului care coprinsese dealul şi curtea Mitropoliei.

(Extras „Telegraful Român" nr. 7 din 12 februarie 1859)

Alexandru I Ioan Cuza, Domnul Moldovei, este şi Domnul Munteniei

„După apelul nominal, se ceru ca adunarea să se constituie în secret, spre a se face o propunere oficioasă. Adunarea, cu presidentul său şi părinţii episcopi, se retrase în altă cameră şi se constitui secret. Acolo D. B. Boerescu luă cuvîntul şi ţinu cam acest cuvînt:

„Pentru ce sîntem împărţiţi în două cîmpuri? Pentru ce ne numim şi noi şi voi? Au nu sîntem toţi români? Au nu avem toţi aceeaşi patrie? Au nu sîntem fiii aceleeaşi mume? Pentru ce să zicem noi şi voi? Dece să nu zicem noi românii? Nu avem toţi aceeaşi amoare, nu simţim toţi aceleaşi simţăminte pentru muma noastră comună?...

Să ne unim dar asupra principiului, asupra acestui mare princip ce are să reînvieze naţionalitatea noastră! Să ne dăm mîna ca fraţii, că avem să mai trăim cîţiva ani şi copiii şi strănepoţii noştri au să moştenească un viitor glorios creat de noi!

A ne uni asupra principului este a ne uni şi asupra persoanei ce reprezintă acest princip. Această persoană este Alexandru Ioan Cuza, domnul Moldovei!

Să ne unim ca fraţi asupra acestui nume şi posteritatea ne va binecuvînta, ţara ne va întinde mîinile şi conştiinţa noastră va fi împăcată că ne-am împlinit cu religiozitate o datorie sfîntă".

Încă acest cuvînt nu se sfîrşise şi lacrimile curgeau mai din toţi ochii... Tot auditoriul plîngea... Prinţul Cuza, strigară toţi; jurăm a susţinea pe Cuza!

E. C. Părintele mitropolit aridică mîinile înaintea icoanei Sfintei Treimi şi cu ochii plini de lacrimi, cu o voce tremurîndă, zice: Doamne, Dumnezeul părinţilor noştri, aruncă-ţi privirea Ta asupra inimilor noastre şi nu slăbi curajul fiilor Tăi! Uneşte-i pe toţi într-o cugetare şi într-o simţire, şi fă ca inimile tuturor să aibă aceeaşi simţire, şi fă ca inimile tuturor să aibă aceeaşi bătaie pentru ţara lor. Principele Cuza este unsul Tău între noi şi pentru dînsul jurăm toţi că-l vom susţine.

„Jurăm, jurăm! strigară toţi cu mîinile aridicate către cer. Şi toţi mandatarii naţiei... se îmbrăţişară cu căldură, cu lacrimile în ochi, ca nişte adevăraţi fraţi...

„Să trăiască Domnul nostru Alexandru Ioan Cuza!" mai strigară toţi şi apoi împreună trecură în sala dezbaterilor... Apoi părintele mitropolit, cu crucea în mînă, făcu jurămîntul obişnuit la alegerea Domnului. Toţi deputaţii repetară acel jurămînt.

După aceea se chiemă fiecare, după ordinea alfabetică, sărutară crucea şi Evanghelia, jură din nou şi primi buletinul spre a-şi scrie candidatul său...

Secretarii deschiseră urna de vot; fiecare vot se ceti tare; şi la sfîrşit se aflară 64 de voturi, adică unanimitatea completă pentru Al. I. Cuza.

E. S. Părintele Mitropolit la 7 ore seara îl proclamă Domn al ţărei faţă cu DD. reprezentanţi ai puterilor străine, faţă cu un numeros public, faţă cu un popor de peste 30 de mii de oameni, care umplea curtea şi tot dealul mitropoliei.

Bande de muzică intonară imnul, clopotele sunau cu toată puterea, mii de torţe se aprinseră deodată şi mii de strigăte repetau: „să trăiască Domnul nostru Cuza!"

(Extras din Telegraful Român nr. 6/5 februarie 1859)

Din cuvîntul arhimandritului Neofit Scriban adresat deputaţilor

„Voi fraţilor, v-aţi adunat aici în biserica lui Ştefan cel Mare. Uitîndu-vă deci la altarul ce el l-a ridicat Dumnezeului părinţilor noştri, cred că prin aceasta însuşi puteţi ca să vă pătrundeţi de toate dorinţele acestui mare erou al patriei noastre.

Voi ieşind de aici, veţi păşi la un act mare ce de seculi au fost pierdut pentru noi, voiţi să alegeţi un succesor acestui mare erou. Deci ca adevăraţi fii ai săi nu puteţi fi decît adevărata expresie a dorinţelor lui.

Fie dar ca alesul vostru de astăzi să fie acela pe care îl aşteaptă naţia română! Fie ca el să vindece ranele ei şi să realizeze dorinţele ei!

Dumnezeu şi lumea vă priveşte, Biserica vă binecuvintează, românimea vă aşteaptă!"

(Extras din Telegraful Român nr. 5 din 29 ianuarie 1859)

Cuvîntarea adresată de M. Kogălniceanu, deputat de Focşani, în numele adunării electorale a Moldovei

„Măria Ta!

După una sută cincizeci şi patru de ani de dureri şi umiliri..., Moldova a reintrat în vechiul său drept, consfinţit prin capitulaţiile sale, dreptul de a-şi alege pe capul său, pre Domnul său.

Prin înălţarea Ta pe tronul lui Ştefan cel Mare, s-a reînălţat însăşi naţionalitatea română. Alegîndu-te de capul său, neamul nostru a voit să împlinească o veche datorie către familia ta, a voit să-i răsplătească sîngele strămoşilor tăi vărsat pentru libertăţile publice. Alegîndu-te pe tine Domn în ţara noastră, noi am voit să arătăm lumei aceea ce toată ţara doreşte: la legi noi, om nou.

O, Doamne! mare şi frumoasă îţi este misia; constituţia din 7(19) august ne însemnează o epocă nouă şi

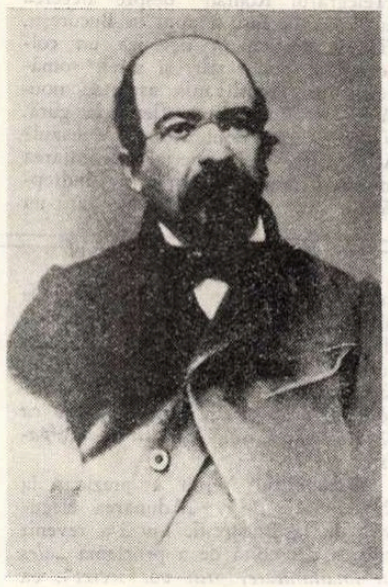

Măria Ta eşti chemat să o deschizi! Fii dar omul epocei; fă ca legea să înlocuiască arbitrariul; fă ca legea să fie tare iar Tu, Măria Ta, ca domn fii bun, fii blînd, fii bun mai ales pentru cîţi mai toţi domnii trecuţi au fost nepăsători sau răi...

Fă dar ca domnia tă să fie cu totul de pace şi de dreptate...

Fii simplu, Măria Ta, fii bun, fii Domn cetăţean; urechia ta fie pururea deschisă la adevăr şi închisă la minciună şi lingusire.

Porţi un frumos şi scump nume, numele lui Alexandru cel Bun. Să trăieşti dar mulţi ani, ca şi dînsul; să domneşti ca şi dînsul.

Să trăieşti Măria ta!"

(Extras din Telegraful Român nr. 5/29 ianuarie 1859)

Din cuvîntul adresat poporului de către Alexandru Ioan Cuza

„Noi Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Domnul Moldovei, la toţi de faţă şi viitori sănătate!

Voinţa naţiei prin legiuitul ei organ, Adunarea electivă, Ne-au ales Domnul Moldovei! Suindu-ne pe tron cu numele de Alexandru Ioan I, cea întîi datorie a Noastră este de a ne adresa către voi, iubiţilor compatrioţi, de a vă dori pace şi fericire şi de a vă spune care sînt cugetările şi ţintirile Noastre.

. . . . . .

Vom fi domn constituţional!

Vom respecta toate drepturile Adunării elective; şi toate stăruinţele Noastre vor avea de ţel dezvoltarea noilor instituţii, ce Ne-au recunoscut Europa şi adevărata şi temeinica punere în lucrare a reformelor cerute...

Pentru ca aceste mari reforme să aibă drept rezultat fericirea obştească, Noi sfătuim şi îndemnăm pre toţi compatrioţii Noştri, de orice stare şi condiţie, ca să uite dezbinările şi urele trecute. Numai pacea dintre noi, numai iubirea între fiii aceleeaşi naţii şi ţări... poate să ne întărească, şi aşa şi guvernămîntul şi poporul mînă în mînă, să ridicăm patria noastră...

Misia noastră, deşi frumoasă, este mare şi foarte grea! Noi nu o vom putea împlini decît dacă vom avea îmbrăţişarea sinceră şi sprijinul puternic al compatrioţilor Noştri. Toate zilele vieţii Noastre vor fi întrebuinţate în chip de a le merita şi dobîndi.

. . . . . .

Tuturor compatrioţilor Noştri le trimitem domneasca şi frăţeasca noastră urare!"

(Extras din Telegraful Român nr. 5 din 29 ianuarie 1859)

120 DE ANI DE LA UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

Hora lui Cuza-Vodă

Frunză verde de migdale
De la Milcov mai la vale
Mai la vale și la deal,
Pe ist mal și pe cel mal
S-a întins o horă mare...
Iată și Cuza călare
Care strigă-n gura mare:
„Trageți hora cu-nfocare
Din Carpați și pîn' la mare!"
Frunză verde pom rodit,
De cînd Cuza s-a domnit
Pîinele s-au mai dospit,
Ocele s-au mai mărit.
Cuza-Vodă să trăiască
Oștele să le mărească
Pe ciocoi să-i umilească.
Țară mîndră să-și croiască,
Pe călugări să-i spăsească
Pe clăcași să-i dezrobească
Cu moșii să-i dăruiască!

V. Alecsandri

1859: Anul Înțelepciunii

(Continuare din pag. a 2-a)

n-au fost numai un vot în plus pentru unire, ci adevărați tribuni care au însuflețit poporul pentru unire, au luptat deschis, au dat curaj celor timorați, au scos din adînc de istorie și au propovăduit de pe amvon, ridicînd la rang de adevăr dumnezeesc, unitatea de neam, de limbă, de cuget și de simțire, a românilor de pretutindeni, învățînd după cuvintele apostolului: un Domn, o credință, o țară.

În Moldova, caimacamul Vogoride, încerca din răsputeri să înlăture pe unioniști de pe listele electorale și din Divanul Ad-hoc. El a declanșat o luptă deschisă cu mitropolitul Sofronie Miclescu și cu frații Neofit și Filaret Scriban, toți unioniști de mare autoritate morală și cu influență în mase. S-a mers pînă într-acolo că Mitropolitul a fost reclamat Patriarhului ecumenic Ciril și Patriarhul, din Fanarul lui Vogoride, i-a scris o scrisoare amenințătoare.

Frații Scriban sînt amîndoi împiedicați să candideze la un loc în Divan. Mitropolitul Sofronie intervine și protestează vehement, aproape riscîndu-și scaunul. I se spune acest lucru de la obraz. El se plînge „Comisiunii Europene" numită de marile puteri să supravegheze alegerile, că guvernul și Vogoride însuși, îl împiedică pe el și pe ceilalți episcopi să-și exercite funcțiunile, în așa fel încît clerul nu-și poate alege în mod liber delegații la alegeri și candidații în Divan. El scrie Comisiunii o lungă scrisoare, din care desprindem: *„Domnii moldoveni, atît cei din vechime, cît și cei de după Regulamentul organic, s-au simțit întotdeauna onorați să se considere fiii duhovnicești ai Mitropolitului, și n-a lipsit niciodată la ei exemplul respectului și al veneraței pentru arhiepiscopul lor"*. Numai Vogoride îl supune la *„ofense și persecuții zilnice"*, voind să-i ia chiar președinția Divanului Ad-hoc. Și aceasta numai din cauză că nu influențează pe preoți și pe stareți *„în sensul antiunionist"*, și *„nu-i elimină din liste pe preoții ale căror sentimente unioniste sînt în general cunoscute"*.

Se plînge că în „Journal de Constantinople" nr. 806/1857, se publică o corespondență plină de calomnii împotriva sa și cu toate că în vechile capitulații și în Tratatul de la Paris i se fixează Arhiepiscopului o poziție deosebită în Stat, totuși Constantinopolul tolerează asemenea infamii. *„Onorata Comisiune să ia aminte că dacă noi, Mitropolitul țării, episcop în funcțiune de treizeci și doi de ani, la vîrsta înaintată la care sîntem, ne aflăm insultat și persecutat de guvern, ce iluzii ne mai putem face asupra libertății alegerilor și asupra liberei exprimări a voturilor în Divanul ad-hoc"*.

El cere Comisiunii să intervină, să-și exercite drepturile și să garanteze libertatea promisă.

Unioniștii din Moldova îi vor scrie lui Sofronie Miclescu la 10 (22) aprilie 1857, o scrisoare în care îi vor lăuda *„exemplul de virtute, de bunătate și de amor către patrie"*. Ei proclamau acolo că *„autonomia și întrunirea țării noastre cu frații de peste Milcov, sînt două condiții de la care atîrnă fericirea noastră și tot viitorul nostru politic"*.

Multe alte nume de clerici am putea adăuga încă, printre care n-ar lipsi cel al episcopului Calinic Miclescu, Starețul Slatinei, al viitorului episcop de Roman, Melchisedec Ștefănescu, al monahului Sofronie Vîrnav, al arhimandriților Neofit Arbore și Iosafat Snagoveanul, și alții, și alții. Iată de pildă ce spunea, la 5 ianuarie 1859, în catedrala din Iași, Neofit Scriban: *„Credința nației române, nu a fost, nu este și nu va fi, decît unirea Românilor într-un singur stat, singura ancoră a mîntuirii sale, singurul port în care poate scăpa corabia sa națională de furtuna valurilor ce o împresoară"*.

Mitropolitul Sofronie a avut bucuria să-și vadă lupta încununată de succes. El a prezidat la 5 ianuarie 1859 Divanul ad-hoc din Iași și el, ca președinte, a rostit cel din urmă numele lui Alexandru Ioan Cuza, pe care apoi, cu unanimitatea voturilor, l-a proclamat Domn al Moldovei.

În Țara Românească același rol a revenit Mitropolitului Nifon și episcopilor de Rîmnic și de Buzău, dar și ei, ca și cei din Moldova, au fost încurajați la rîndul lor de poporul care aștepta unirea ca pe singura soluție posibilă. Iată de pildă ce scria Comitetul electoral din Craiova, către episcopul de Rîmnic, la 29 aprilie/11 mai 1857: *„Noi cunoaștem misiunea strămunilor noștri: Ei n-aveau nimic mai sfînt și mai prețios decît legea și patria. Cînd ziceau ei: „pentru lege și pentru țară", tot Românul dorea a fi un martir, tot românul era un erou! Altarele și vetrele le-am primit pecetluite cu scump sîngele lor"*. De altfel, episcopul Rîmnicului dăduse de cîteva zile înainte o circulară tuturor preoților și credincioșilor săi, să se roage *„pentru unirea Românilor într-o singură voință și cuget ca să ceară pe cale legiuită viața patriei lor"*.

Mitropolitul Nifon a prezidat la 24 ianuarie 1859 „Adunarea electivă" de la București. Lui i-a revenit cinstea deosebită de a proclama *„ales în unanimitate, prin vot secret"*, ca domn al Țării Românești, pe *„Domnul actual al Moldovei, Alexandru Ioan Cuza"*, cum spune Procesul-Verbal al zilei și tot el a semnat telegrama trimisă Domnitorului la Iași, pe care o încheia cu: *„Obștească adunare salută cu respect și amor pe Domnul său, și-L invită să ia cîrma Țării"*.

Unirea era astfel făcută. Ultimul cuvînt se spusese. Își dădeau mînă cu mînă cei cu inima română, și inima care bătuse pînă atunci în două trupuri, bătea acum într-unul singur, România.

În aceeași zi, la Iași, arhimandritul Neofit Scriban rostea o „Salutare României în 24 ianuarie 1859", poem de o valoare artistică inegalabilă, imn, doxologie, cîntec și rugăciune, înflăcărare patriotică de mare frumusețe și adîncime, căreia e de mirare că nu i s-a făcut loc în Antologiile celor mai frumoase pagini românești, ce s-au dedicat vreodată Patriei:

„Te salutez, sfîntă Românie! te salutez o țară! o, pămînt ce porți comori de virtute și de adevăr! Românie! scumpă Românie!... Frumoasă ai fost și frumoasă ești, scumpă Românie, și strălucită vei să fii. Soarele tău nu va apune, zilele tale nu se vor pleca și tu, mai tînără decît aurora, vei sta în orizontul lumii ca să desfătezi, ca să luminezi, ca să susții pe frații tăi...

Soarele tău a răsărit; mirele tău a venit... A pierit ca fumul toată întristarea, s-au topit vrăjmașii ca ceara la fața luminii tale... rușinoasa noapte de frică au fugit. Negurile cele dese și norii cei posomoriți, cutremurați s-au împrăștiat; căci ora ta bate, ziua ta a sosit. Soarele tău a răsărit și mirele tău a venit".

Domnitorul Cuza a intrat în legendă ca Ștefan cel Mare, ca Mihai Viteazul, ca Brîncoveanu. El a rămas în amintirea poporului ca om drept, nepărtinitor, frumos, înțelept și prieten al celor de jos. Poate că nici un alt domnitor, din toată istoria românilor, n-a fost mai al țăranilor ca Vodă Cuza. El a fost Domnul tuturor, cum e Dumnezeu, Dumnezeul tuturor, deasupra și înlăuntrul tuturor claselor și mai cu osebire al celor pe care înaintea lui mulți i-au nesocotit.

A domnit șapte ani, dar amintirea lui a rămas de șaptezeci de ori cîte șapte mai vie în sufletul țăranilor, în sufletul poporului, pentru că el, ca și Mihai odinioară, a întruchipat Marea Idee, a fost mai mult decît un om, și mai mult decît un Domn, Patria cea una, Țara, aceea despre care vor zice în 1918 transilvănenii: „Vrem să ne unim cu Țara", Țara care de la Cuza exista.

Alexandru Ioan Cuza, ales în ianuarie 1859, domnitor unic la Iași și București, a împăcat pentru totdeauna conștiința românească, iar actul acestei duble alegeri, conferă generațiilor care l-au săvîrșit, un nemuritor certificat de înțelepciune.

Ecoul Unirii Principatelor Române în satele mărginene

În toate așezările românești din Transilvania anilor 1858—1859 principalele surse de informare asupra evenimentelor din preajma și din timpul Unirii Principatelor Române au fost gazetele „Telegraful Român" și „Gazeta Transilvaniei". Cel puțin cîte un număr din fiecare ajungea pînă și în cel mai mărunt sat. În cele mai mari, cu mai mulți intelectuali sau știutori de carte, ajungeau — firesc — cîte trei, cinci și uneori chiar zece exemplare. Fiecare preot ortodox era normal să fie abonat la „Telegraful Român", știind că paginile gazetei oglindeau spiritul și îndrumarea asprului ierarh și prestigiosului conducător național al românilor din Transilvania, episcopul de vrednică amintire Andrei Șaguna.

În memoria țăranilor români era viu încă entuziasmul de pe Cîmpia Libertății. Desfășurarea revoluției de la 1848—1849 îndoliase adînc satele românești. Cele peste 10 000 de victime și grelele pierderi de bunuri materiale, în loc să le aducă satisfacerea doleanțelor înscrise la Blaj și purtate de Șaguna la Viena, n-au găsit nici un ecou la noul Habsburg ridicat pe tronul imperial, Franz Josef. Dimpotrivă, întronînd guvernarea absolutistă, el a interzis orice activitate politică sau națională, considerînd ilegală și aspru condamnabilă pînă și amintirea doleanțelor sau sacrificiilor din timpul revoluției. Adînc înșelați, românii transilvăneni au înțeles că nu mai pot aștepta nimic de la nimeni, decît de la frații de peste munți. Dacă apariția unui nou Mihai Viteazul fusese o permanență a viselor lor, acum această nădejde devine înfrigurare, tensiune, devine o adevărată stare febrilă a opiniei publice românești. Cunoașterea cît mai detaliată a evenimentelor care se desfășurau peste munți a ajuns o nevoie vitală, un oxigen zilnic pentru fiecare român din Transilvania. Era în primul rînd de datoria preoților să satisfacă această sete de cunoaștere națională.

Spre cinstea lor au făcut-o de cîte ori au avut prilejul. Mărturii ale vremii ne confirmă că au făcut-o adesea din amvon, dar de cele mai multe ori în convorbiri cu grupuri de țărani sau în restrînse întruniri serale de tipul șezătorilor, dar fără furci și fără jocuri ale tineretului. Participau la ele bărbați și desfășurarea se rezuma la citirea de către preot și la comentarea știrilor din „Telegraful Român" despre alegerea lui Cuza la Iași și apoi la București. Fiecare participant devenea un colportor al noilor știri și satele românești din Transilvania așteptau noutățile următoare cu sufletul la gură. Va fi Cuza noul Mihai Viteazul? Actele lui — în special desființarea robiei și împroprietărirea — îndreptățeau nu numai nădejdile într-un reîntregitor național, ci și într-un restaurator al dreptății sociale.

Așa se explică de ce Alexandru Ioan Cuza s-a bucurat de o atît de largă popularitate în Transilvania, mai largă — cum s-a scris — chiar decît peste munți.

Un asemenea ciclu de întruniri-șezători a avut loc și la Sibiu, desigur, la alt nivel. Este semnificativ un act secret din arhiva Ministerului de Interne austriac, act publicat de Mihail Popescu într-o colecție din 1929. Agentul siguranței austriece informa ministerul că în ziua de 7 februarie 1859 a avut loc la Sibiu în cartierul Josefstadt (pe Groapă) o întrunire confidențială de intelectuali „valahi" din oraș, întrunire restrînsă condusă chiar de episcopul Andrei Șaguna. După informațiile agentului aici s-ar fi făcut unele comunicări strict secrete din care rezultă că în curînd și Transilvania se va alța Principatelor Unite, reconstituindu-se străvechea Dacie. Data indicată fiind după stil nou, însemnează că întrunirea secretă de la Sibiu a avut loc la două zile după alegerea lui Al. I. Cuza ca domn al Țării Românești.

Marile așezări românești de tip pastoral transhumant din Mărginimea Sibiului au trăit cu mult mai multă intensitate evenimentele cruciale de peste munți. Preoții din Rășinari, Sălișteа, Poiana, Sibiel, Vale, Galeș etc. erau în contact aproape zilnic cu episcopul Andrei Șaguna și cu alți intelectuali din Sibiu. Ei utilizau amvonul ori de cîte ori puteau, ca să informeze credincioșii asupra desfășurărilor de peste munți. Un Sava Popovici-Barcianu de la Rășinari, intim al lui Șaguna, cunoștea și transmitea credincioșilor o serie de alte amănunte decît cele publicate în ziare. Fiind și director al școlii locale, tocmai în acest an, 1859, el este înlăturat de guvern pentru că „învățătorii întrebuințează cărți de școală neaprobate" și că „în istorie și geografie nutresc tendințe ultranaționale". Înțelegem care puteau fi aceste „tendințe". A înțeles și episcopul Șaguna, reușind ca după repetate intervenții să obțină anularea măsurii. A recomandat însă ca acțiunea de informare a locuitorilor să fie intensificată, dar pe grupuri restrînse de oameni, în acele întruniri-șezători serale sau pe ulițe.

În aceste așezări mărginene de pe „fundus regius" care nu cunoscuseră iobăgia — „slobode crăiești sate" — pătrundeau și un număr mai mare de ziare, pentru că în ele știința de carte era mai largă. Încă din sec. XV, preoți, cneji și vătafi locali fuseseră utilizați de sașii sibieni ca tălmaci, curieri și reprezentanți ai lor pe lîngă domnii, banii Craiovei sau alți boieri de peste munți. Dacă primele școli sînt atestate în Mărginime prin sec. XVII, este evident că în tinda bisericilor ele trebuie să fi existat cu cel puțin două secole mai devreme și că unii dintre elevi au putut urma și cîteva clase la școlile săsești din Sibiu cu limba de predare latină. Dealtfel, în anuarele gimnaziului catolic din Sibiu — precursor al actualului liceu „Gh. Lazăr" — de la sfîrșitul sec. XVII, sînt ușor de recunoscut o serie de nume românești latinizate. Prin urmare știrile din „Telegraful Român" și din „Gazeta Transilvaniei" despre evenimentele de peste munți erau citite și comentate aici în cercuri mult mai largi.

În al treilea rînd transhumanța menținea o legătură strînsă și continuă între Mărginime și Țara Românească. „Nu trecea săptămînă — scrie Dumitru D. Comșa în „Însemnările" sale, menționînd spusele tatălui și bunicului său (manuscris dactilografiat de 522 p., autorul născut în 1878) — să nu pice în sat de la oi unul sau doi și fiește-care avea în șerpar cîte 7—8 scrisori date de alți ciobani (aflați în bălțile Dunării sau pe Bărăgan) pentru ai lor de-acasă. Și vorba mergea de la unii la alții, că satul (Sălișteа) știa binișor cam cum umblă lucrurile prin Țară". În special vestea primită cu astfel de scrisori prin februarie 1859 că „ar sta turcii să calce Țara" a creat o nespusă îngrijorare printre oierii mărgineni. Rugăciunea obișnuită atunci în Mărginime: „Ferește-ne, Doamne, de oaste turcească și de viiturile Dunării" avea la bază întîmplări reale, des repetate, din care mulți oieri își pierduseră turmele, nu de puține ori cu ciobani cu tot, deci cu fii sau gineri de-ai lor. Evenimentele de peste munți erau urmărite deci în satele mărginene cu interes sporit. Pentru păstorii aceștia nu existau hotare în munți. Trecerile cu turmele în „Țară" prin locuri numai de ei știute, le dădea o temeinică idee de libertate și de unitate națională, cu atît mai mult cu cît atîția dintre ei se așezau definitiv dincolo, fie întemeînd sate noi pe locurile de tîrlire sau pe „slobozii", fie atașînd cartiere „ungurene" sau „mocănești" celor băștinașe.

Într-o asemenea stare de spirit Cuza a devenit în Mărginime un simbol. Domnul Principatelor Române era așteptat să devină domn al tuturor românilor, să facă o țară mare și puternică de care să se teamă în primul rînd turcii, păgubitorii cei mai nemiloși ai oierilor. Așa se explică cele cîteva povestiri care au circulat în Mărginime pînă acum cîteva decenii. În ele era vorba de diferite nedreptăți cauzate oierilor mărgineni de către boieri sau vătășei de-ai lor, nedreptăți pe care Cuza le judeca aspru, luînd întotdeauna partea ciobanilor.

Corneliu Dragoman

120 DE ANI DE LA UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

Din cronica Unirii

Zilele acestea se împlinesc 120 de ani de la unirea Principatelor, eveniment de însemnătate deosebită în istoria poporului nostru. Actul de la 24 ianuarie 1859, prin care Muntenia şi Moldova, dînd expresie voinţei naţionale, s-au unit într-un singur stat, marchează o primă etapă în procesul de formare a statului naţional român unitar, proces care avea să se încheie la 1 decembrie 1918, prin unirea Transilvaniei cu România.

Problema Unirii Principatelor este pusă, pentru prima dată într-un for internaţional, la Conferinţa de la Viena, din martie 1855. Cu toată opoziţia guvernului austriac, chestiunea Unirii Ţărilor Române este dezbătută de Congresul de pace de la Paris, din 1856. Deoarece puterile antiunioniste — Austria şi Turcia — susţineau că poporul român nu ar fi dorit unirea, Congresul a decis consultarea acestuia. În acest scop, Tratatul de la Paris prevedea constituirea, în ambele Principate, a unor adunări consultative, numite divanuri ad-hoc, alcătuite din delegaţii aleşi din toate stările societăţii, care să se pronunţe în acest sens. În acelaşi timp, la Bucureşti, s-a instituit o Comisiune europeană, formată din reprezentanţi ai celor şapte puteri, cu misiunea de a se informa asupra situaţiei din Principate.

În cursul anilor 1856 şi 1857, mişcarea unionistă capătă un caracter organizat şi centralizat. În mai 1856 se crează în Moldova societatea „Unirea", Comitetul Central şi apoi Comitetul electoral al Unirii, care conduceau activitatea comitetelor unioniste ce fiinţau în toate judeţele. În Muntenia, mişcarea unionistă era, de asemenea, îndrumată de un Comitet Central de acţiune. In consecinţă, în primele luni ale anului 1857, se ajunge la coordonarea deplină a luptei de către un Comitet Central al Unirii. Acest organ, acţionînd prin intermediul ziarului „Steaua Dunării", al foilor volante, broşurilor şi pe cale orală, a făcut cunoscut programul unionist pe cuprinsul întregii ţări, fiind însuşit de mase.

După expirarea mandatului celor doi domni, Barbu Ştirbei şi Grigore Al. Ghica, Poarta a numit caimacami în Ţara Românească pe Alexandru D. Ghica şi în Moldova pe Toderiţă Balş, iar după moartea acestuia, pe Nicolae Vogoride. Întregul atac antiunionist s-a concentrat asupra Moldovei. Prin nenumărate abuzuri şi falsificarea listelor electorale, unioniştii au fost înlăturaţi de la alegerile din 19 iulie 1857, pentru divanul ad-hoc. Valului de proteste din interior, susţinut de opinia publică europeană, i s-a adăugat acţiunea energică a puterilor favorabile unirii Principatelor, a Franţei în primul rînd, care a cerut Porţii anularea alegerilor din Moldova.

Noile alegeri, din 10 septembrie 1857, desfăşurate cu o largă participare, au evidenţiat adeziunea unanimă a poporului la Unire, i-au întărit încrederea în propriile forţe, iar victoria l-a impus şi mai mult diplomaţiei şi opiniei europene.

Adunările ad-hoc, întrunite în septembrie 1857, au exprimat dezideratul fundamental al momentului istoric, dorinţa unanimă de unire a tuturor claselor şi categoriilor sociale. „Unirea Principatelor într-un singur stat — arăta M. Kogălniceanu — dorinţa cea mai mare, cea mai generală, hrănită de toate generaţiile trecute, aceea care este sufletul generaţiei actuale, aceea care, împlinită, va face fericirea generaţiilor viitoare, este firească, legitimă şi neapărată, pentru că în Moldova şi în Valahia sîntem acelaşi popor, omogen, identic ca nici un altul, pentrucă avem aceeaşi civilizaţie, aceleaşi instituţii, aceleaşi legi şi obiceiuri, aceleaşi temeri şi aceleaşi speranţe, aceleaşi trebuinţe de îndestulat, aceleaşi hotare de păzit, aceleaşi dureri în trecut, acelaşi viitor de asigurat şi, în sfîrşit, aceeaşi misie de împlinit". Dovedind înaltul patriotism de care erau animaţi, deputaţii celor două divanuri ad-hoc au votat hotărîrile care exprimau dorinţa unanimă a poporului: Unirea Principatelor Moldova şi Ţara Românească într-un singur stat — România; domn ereditar; autonmia şi garantarea drepturilor internaţionale ale statului; neutralitatea şi inviolabilitatea statului român; adunare reprezentativă şi constituţională; garanţia colectivă a puterilor etc.

Hotărîrile divanurilor ad-hoc şi propunerile Comisiei europene au fost luate în discuţie de Conferinţa de la Paris, întrunită în mai 1858. În urma dezbaterilor, s-a elaborat o Convenţie, care cuprindea statutul internaţional şi principiile de organizare internă a celor două ţări româneşti. Acest document recunoştea originea comună a muntenilor şi moldovenilor şi stipula Unirea Moldovei cu Ţara Românească sub numele „Principatele Unite ale Moldovei şi Ţării Româneşti", urmînd ca puterea să fie încredinţată unui domn şi unei Adunări obşteşti în fiecare principat, iar pentru problemele de interes comun să fie înfiinţată o Comisie centrală la Focşani, cu sarcina de a alcătui proiectele de legi comune; Curţi de justiţie şi de casaţie unice, organizarea unică a armatei, în fruntea căreia să fie numit un singur şef suprem, o banderolă albastră ca semn al unităţii la steagurile celor două ţări române.

Convenţia de la Paris — rezultat al compromisului dintre marile puteri — nu a satisfăcut dorinţa românilor de unire. Aceasta dovedea încă o dată că dezideratele fundamentale ale poporului — Unirea, Libertatea, Neatîrnarea, nu puteau veni de la cabinetele marilor puteri. Românii au înţeles că, pentru a-şi înfăptui idealul naţional, trebuie să se sprijine, în primul rînd, pe propriile lor puteri.

Întrunită la 5 ianuarie 1859, Adunarea electivă din Moldova, cu unanimitate de voturi l-a ales domn pe Alexandru Ioan Cuza. „Prin această alegere — arăta M. Kogălniceanu — Moldova a intrat în vechiul său drept..., s-a reînălţat însăşi naţionalitatea română". În vederea realizării idealului politic comun, conducătorii luptei naţionale au decis să propună şi în Ţara Românească pe alesul Moldovei. La propunerea deputatului Vasile Boerescu şi sub presiunea maselor, Adunarea a ales în unanimitate, la 24 ianuarie 1859, ca domn al Ţării Româneşti, tot pe Alexandru Ioan Cuza. Astfel, Unirea, „actul energic al întregii naţiuni române", era înfăptuită.

Unirea a produs o mare bucurie în provinciile româneşti aflate sub ocupaţie străină. „Românii din Transilvania — consemna Al. Papiu Ilarian — numai la Principate privesc; numai de aici aşteaptă semnul, numai de aici îşi văd scăparea". Această bucurie era generată de încrederea că Unirea Principatelor reprezenta premiza şi chezăşia unirii Transilvaniei cu românii de dincolo de Carpaţi.

Recunoscută de Europa ca un fapt împlinit, Unirea a fost consolidată printr-o serie de reforme largi şi radicale. Unificarea administrativă şi a armatei, reforma învăţămîntului, înfăptuirea reformei agrare şi a celei electorale, secularizarea averilor mănăstireşti, şi alte măsuri au contribuit la întărirea statului şi înaintarea sa pe calea progresului.

Încununare a unei lupte îndelungate, punct de plecare şi pas decisiv în procesul de formare a statului naţional unitar, Unirea a constituit „un moment crucial în destinele poporului nostru, marcînd intrarea României într-o etapă nouă a evoluţiei sale istorice". Unirea a creat un cadru corespunzător pentru dezvoltarea modernă a ţării noastre, pe plan economic, social, cultural şi politic, pentru afirmarea naţiunii române în mod plenar, a reprezentat o nouă treaptă spre independenţa desăvîrşită.

Prof. *Petre I. Dan*

ALEXANDRU I. CUZA
sprijinitor al primului gimnaziu ortodox transilvănean

Ridicat la 1850 sub egida celor două biserici ortodoxe din Braşov (Sf. Nicolae şi Sf. Treime), după îndelungate eforturi din partea celor mai clarvăzători cărturari ai Transilvaniei timpului (în mod deosebit mitropolitul Andrei Şaguna şi protopopul Ioan Popazu), gimnaziul ortodox „Andrei Şaguna" din Braşov a concentrat aspiraţiile spre cultură ale neamului românesc într-o perioadă de puternice frămîntări politice în vîltoarea cărora se păstra mereu vie flacăra unei simţiri naţionale.

Susţinut material prin benevola contribuţie a fruntaşilor locali, gimnaziul cunoaşte în primul deceniu eforturi considerabile pentru rezistenţă financiară, problemă care devenea cu atît mai dificilă cu cît după 10 ani expira contractul de susţinere materială a gimnaziului şi nu se întrezăreau şansele reînnoirii întrucît secătuiseră posibilităţile financiare ale susţinătorilor.

În atare situaţie, în care autorităţile politice nu vedeau cu ochi buni existenţa gimnaziului braşovean, care încă de la apariţie îşi crease renume ce depăşea graniţele Transilvaniei, singura soluţie se găseşte prin uzitarea de drepturile istorice ale bisericii Sf. Nicolae, care începînd cu anul 1594 (Aron Vodă) primea anual subvenţii din Moldova şi Ţara Românească, constînd din bani, moşii sau privilegii de negoţ, oierit, etc. Drept urmare, încă în anul 1855 protopopul Ioan Popazu, propune comitetului a se face paşii de lipsă pentru obţinerea unei subvenţii din Muntenia şi Moldova în baza hrisoavelor vechi, fapt pus în aplicare abia în 1859, cînd Popazu se adresează lui Ion Maiorescu, cumnatul său, acum Director al Eforiei şcolare, prin care salvase financiar încă o dată gimnaziul în anul 1852, cînd multiplica la Viena 500 de exemplare din planul clădirii gimnaziale pentru a fi trimise în Moldova şi Muntenia însoţite de memorii spre obţinerea de danii din partea unor familii de renume. Acum, la 1860 Ion Maiorescu adresează domnitorului Al. I. Cuza cererea braşovenilor, încheind cu propria rugăminte: *„Recomandîndu-vă cu toată căldura această petiţiune subscrisul* (n. n. Ion Maiorescu) *îşi ia libertatea de a vă ruga ca să nu perdeţi din vedere că Braşovul, după poziţia sa geografică şi prin comerciul levantin susţinut de secoli prin negoţători români de acolo, a fost totdeauna punctul prin care s-a menţinut oarecari raporturi de unire între românii din Transilvania şi între principate şi că literatura română şi-a luat începutul său în Braşov, de unde cam pe la anul 1560 încoace din Tipografia diaconului Coresie s-au răspîndit prin Principate cele dintîi cărţi tipărite în limba română..."* (doc. 1101/1860 ianuarie 5). Urmarea o aflăm din răspunsul semnat de Vasile Alexandrescu (V. A. Urechia), care în calitate de director în ministerul cultelor şi instrucţiunii publice, *„cu vie plăcere s-a grăbit a supune Adunarei cererea pentru încuviinţarea unui asemenea ajutoriu, şi Adunarea în simţul ei naţional, dorind a susţine acest institut de învăţămînt alipit pe lîngă o biserică română veche fondată de domni ai Moldovei, a binevoit a încuviinţa creditul anual de 18.500 lei..."* (doc. 8047/1860 iulie 28), pentru ca la 15 mai 1861 să se primească o adresă similară din partea Munteniei în valoare de 15.750 lei, un venit total de 500 galbeni anual.

Dimensiunile valorice ale acestei subvenţii ne sînt sugerate de răspunsul epitropiei braşovene, care mulţumeşte *„atît în numele reprezentanţiei, cît şi a junimei studioase însătate de izvoarele ştiinţelor, în care inimi se înalţă moment mai tare decît bronzul în memoria sublimului patriotism"*, ce l-a dovedit *„inima cea părintească a Mării Sale, domnului Principatelor Unite, Alexandru Ioan I"*. (doc. 2145/1860 septembrie 19). Un imediat rezultat este evident prin completarea acestui gimnaziu la opt clase şi recunoaşterea la 13 octombrie 1860 a acestui gimnaziu complet cu dreptul de a-şi păstra *„caracterul bisericesc şi naţional"*.

În viaţa şcolară braşoveană găsim o perioadă de prosperare, mărturie fiind numeroasele documente care prezintă deplasarea regulată a diferitelor delegaţii (în cea mai mare parte conduse de epitropul George R. Leca) pentru aducerea subvenţiei din Principate.

Dar, odată cu detronarea lui Al. I. Cuza (1866) subvenţia se obţine din ce în ce mai greu, ajungînd ca în anul 1871 să se sisteze definitiv. Aflînd de această atitudine, eforia adresează corpurilor legiuitoare din Principate un impresionant memoriu, prin care se prezintă întreaga epopee a legăturilor culturale şi economice cu Principatele.

Încercarea a fost însă fără rezultat pozitiv, ea fiind preluată de acţiunile temerare ale lui Titu Maiorescu (nepotul protopopului Ioan Popazu), care prin eforturi considerabile, va obţine, dar abia după treizeci de ani, legificarea definitivă a acestei subvenţii (v. Vasile Oltean, „Titu Maiorescu în acţiunea de susţinere a primului gimnaziu braşovean", în „Limba română, nr. 1/1977).

Prof. *Vasile Oltean*

Unirea Principatelor în conştiinţa ...

(Continuare din pag. 1)

O seamă de publicaţii bănăţene au cinstit apoi în decursul anilor actul Unirii printr-un mare număr de articole, iar operele care oglindesc Unirea Principatelor şi-au găsit largă răspîndire în ziare, reviste şi calendare. *„Ioan Roată şi Vodă Cuza"*, *„Ioan Roată şi Unirea"* de Ion Creangă erau cunoscute de cele mai largi pături ale poporului, „Hora Unirii" figura în repertoriile numeroaselor coruri din Lugoj, Chizătău, etc.

Să amintim în fine că persoanei lui Alexandru Ioan Cuza i s-a închinat un adevărat cult. Cînd în drumul exilului său a trecut prin Banat, lugojenii l-au întîmpinat pe „Cîmpia Libertăţii", acolo unde tribunul Eftimie Murgu prezidase marile adunări din 1848, rezervîndu-i o primire tiumfală. Se spune că atunci i s-ar fi cîntat pentru prima dată cîntecul „De-ar fi mîndra-n deal la cruce", după care, cu ochii înlăcrămaţi, a traversat în uralele mulţimii oraşul, îndreptîndu-se spre Timişoara. Aici a stat în zilele de 7 şi 8 martie 1866 împărtăşindu-se încă o dată de cea mai caldă primire. Protopopul Avram Maxim încunoştiinţează toată preoţimea despre acest eveniment naţional printr-o circulară datată 8 martie 1866 în care printre altele notează: *„Ieri principele Cuza cu suita sa au ajuns în Timişoara... Am avut onoarea de a-l vedea..."* În mulţimea entuziastă care l-a ovaţionat se afla nu numai Petru Cermena, „căpitanul suprem al cetăţii", protopopul şi alte notabilităţi, ci toată obştea românească printre care Ioan Slavici, pe atunci elev la liceul „piariştilor".

Cu Unirea Principalelor „în cuget şi în simţiri", românii bănăţeni vor milita neîntrerupt pentru a deveni una cu Ţara căreia îi aparţineau prin grai, tradiţii, lege şi suflet, aducîndu-şi neprecupeţitul aport la realizarea străvechiului deziderat naţional devenit realitate la 1 decembrie 1918.

120 DE ANI DE LA UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

Alexandru I. Cuza şi Unirea
într-un manuscris folcloric inedit braşovean

Alături de hrisoave, documente şi mărturii cronicăreşti, care dovedesc permanenta legătură a bisericii St. Nicolae şi a obştei din Şchei cu Muntenia şi Moldova, recent, în arhiva documentară a muzeului am identificat două manuscrise folclorice, care prin conţinutul lor vin să dovedească dimensiunile volorice ale afecţiunii românilor braşoveni faţă de unire şi în genere faţă de Cuza al cărui renume îl cunoşteau încă din perioada paşoptistă, cînd poposeşte la Braşov alături de alţi revoluţionari moldoveni şi munteni şi redactează manifestul „Principiile noastre pentru reformarea patriei", precum şi „Expatriatul" lui Boliac.

Primul manuscris, constînd din 62 p. volante, desprinse dintr-un caiet este semnat de „Bratul Baiul" (1760—1831) şi Bartolomeu Baiulescu (1831—1909), cel dintîi fiind cunoscut pentru activitatea cărturărească pe meleaguri zărneştene, unde funcţiona ca paroh şi dascăl, iar cel de-al doilea, nepot al primului, este cunoscutul protopop Baiulescu, preşedinte al Eforiei şcolare, întemeietor al Asociaţiei meseriaşilor români şi a primei reviste muncitoreşti „Meseriaşul român", care şi-a adus un meritoriu renume prin biserică şi şcoală.

Manuscrisul său reproduce cu fidelitate atmosfera de înalt patriotism şi înflăcărată luptă pentru unitate şi libertate pe care masele populare din Ţara Bîrsei, trezite în conştiinţa lor, o trăiau în urma revoluţiei paşoptiste, folosind ca primă armă de rezistenţă cîntecul patriotic. Semnificativă este prezenţa în manuscris a înflăcăratului imn al deşteptării noastre „Deşteaptă-te Române" fără semnătura creatorului braşovean Andrei Mureşianu (deci circula oral), cît şi poezia „Ce e patria română" a revoluţionarului brănean Ioan Puşcariu, lansată pe Cîmpia Blajului în viitoarea paşoptistă, care se încheie în mesaj unionist: *„Patria Română care / Se numeşte mare / Pînă unde tot răsună / Limba dulce şi străbună / Limba care să trăiască / Limba românească / Pînă acolo-i frăţioare / Patria română care / Se numeşte mare."* Din această considerare a limbii ca factor de unitate naţională a izvorît şi poezia „Limba română" reprodusă în filele manuscrisului în foarte multe diferenţe faţă de varianta publicată mai tîrziu de George Sion.

Cuza integrat în episodul unirii de la 1859 formează tema definitorie a volumului. Alături de „Hora Unirii", în varianta publicată de Alecsandri în „Steaua Dunării" (9 iulie 1856), doar cu puţine modificări, dar nesemnată, găsim „Imnul cîntat pe scena Teatrului de trupa română cu ocazia numirii de prinţ al Românieei — Alecsandru Ioan I", semnat „februarie 1859", deci la cîteva zile după ce Matei Millo (27 şi 30 ianuarie 1859) l-a lansat pe muzica semnată de Ioan Wachman. Dovada culegerii sale orale, ca şi în cazul altor texte ale manuscrisului, o formează mulţimea diferenţelor de conţinut, motiv pentru care o reproducem:

Doamne tu al României
... îndurătoriu
Azi în contra anarhiei
Ne-ai fost scut apărătoriu
Lăudat de trei ori fie
Al tău nume mare, sfînt
Că ai scos pe Românie
Din sclavie, din mormînt

Pe aleşii domni ai ţării
Doamne tu i-ai inspirat
Şi pe demonul trădării
Dintre ei ai alungat
A românilor *Unire*
Unanim ei au votat
Să trăiască'n nemurire
Al lor nume neuitat

Doamne varsă-ţi îndurarea
Peste scumpul domnitoriu
Şi-l fereşte de trădare
Curtezanului flator
Să domnească cu tăria
Unui prinţ pe legi bazat
Să păzească autonomia
Ce strămoşii ne-a lăsat
Să ne dea'n fine dreptatea
După care-am suspinat
Să ne-acorde libertatea
Pentru care am luptat

Ura! Prinţul României
Alexandru Ioan Întîi
Ura simbolul Unirei
Ani ferice Doamne dă-i!"

Imnul este continuat de o horă închinată tot lui Cuza cu profunde semnificaţii pentru rapsodul transil-

vănean: „Prinţului românilor din 1859 Cuza Alexandru Ioan I."

Trageţi hora mare, mare
Cuza fărămă hotară
. . . . . .
Unde Cuza se iveşte
Ţara noastră pruncii creşte
Poporul se înmulţeşte
Inima întinereşte
Cît vom fi toţi în unire
Nu e frică de perire
Nici de ura ce desbină
Nici de sabie străină
Nici de amara asuprire
Nici de lanţuri şi hrăpire
. . . . . .
Locul ţării o dreptate
Simte paşii cei de frate
Şi tresare în bucurie
Ca în timpi de vitejie
Fala ese din morminte
Şi ne aduce nouă aminte
Lupte mari strălucitoare
Nume pline de onoare
Fala veche şi bătrînă
Trece în inima română ...
Trageţi hora lată, lată
Că mi-e inima 'necată
Şi la glasul de *Unire*
Cură-n plîns de fericire ...
Trageţi hora, vîntul bate
Şi-n tărîmuri depărtate (Ardeal)
Duce veste de unire
Duce veste de mărire
Căci a ţărilor unire
Ne va duce la mărire ..."

Nu poate fi lipsită de semnificaţie parabola în versuri intitulată „Plapoma de la gerul Bobotezei", cu referire evidentă la ziua de 5 ianuarie a alegerii lui Cuza, prin care, precum mai tîrziu Ioan Roată a lui Ion Creangă — cîntăreţul anonim îşi mărturiseşte neîncrederea în boierii care văd prin unire posibilitatea de a-şi „trage plapoma asupra lor":

„În seara de bobotează
Tot românul stă, veghează
In ceru a se arăta
Ce destin el a avea
Şi o cere cu grăbire
Orice bine, fericire
Stînd sub dînsa învăliţi
— Unul zice, ştii ce frate?
Oi să cer a fi dreptate
Sînt sătul de strîmbătate
Însă asta cînd spunea
Plapoma spre el trăgea
Altul iar dorea să ceară
România să prospară
Dar pustia plăpomioară
Tot spre dînsul o sucea
Unii boieri ca să ceară
A fi aleşi şi chemaţi
Bine ca să facă-n ţară
Măcar de n-a fost pătaţi
Şi pe cînd se discutau
Plapoma la ei trăgeau
Alţii zicea: Aide frate
În unire a striga
Prinţ român şi cu dreptate
Providenţa a ne da
Dar plapoma cam pe spate
Numai ei voia s-o ia
Alţii strigau mereu
Ia ascultă măi frate!
Voi cereţi dreptate
Şi umblaţi ...

Este firesc ca aceste creaţii să fie răspîndite prin manuscrise realizate de slujitorii bisericii braşovene, dat fiind ajutorul de veacuri survenit pentru acestea de la fraţii de peste munţi.

V. O.

Jurămînt

Sub acest măreţ castan
Noi jurăm toţi în frăţie,
Că de azi să nu mai fie
Nici valah nici moldovan;
Ci să fim numai români
Într-un gînd, într-o unire,
Şi să ne dăm mîni cu mîni
Pentru-a ţării fericire.

Vasile ALECSANDRI, 1856

Documente habsburgice
despre Unirea Principatelor

Revoluţia de la 1848 a tulburat foarte mult spiritele în monarhia habsburgică şi în anii care au urmat se trimiteau la Viena, în special din Transilvania, rapoarte din care se poate foarte bine vedea cu cîtă îngrijorare urmăreau oficialităţile imperiale de aici orice zvon de activitate politică.

Evenimentele care au premers în Moldova şi Ţara Românească, unirea de la 24 ianuarie 1859 sînt interpretate în Transilvania drept o continuare a revoluţiei din 1848. Într-un raport adresat la 15 noiembrie 1857 Ministerului de Interne al Austriei, conducătorul districtului Orăştie, Thiemann, apreciază că „a fost o greşeală evidentă faptul de a aduna populaţiile din Moldova şi Valahia în aşa-numitele divanuri ad-hoc, pentru a le acorda chiar şi numai vot consultativ în legătură cu viitoarea constituire a guvernului acestor ţări, căci oricine poate prevedea că agitaţiile alegerilor adună pe acest cîmp de luptă mult dorit pe toate rămăşiţele revoluţiei europene ..."

Dar grija slujbaşilor imperiali din Transilvania era aceea de a urmări ecoul pe care evenimentele din Principate le-ar putea avea printre românii ardeleni. Intelectualii români din Ardeal sînt pur şi simplu urmăriţi în întreaga lor activitate, aşa cum se vede din raportul prezentat la Viena în 11 august 1857 de către colonelul Schima, care arată că Alexandru Papiu Ilarian şi Ioan Pop se aflau la acea dată în Moldova, de unde el aşteaptă informaţii despre activitatea lor.

În anul 1857, conducătorul districtului Orăştie, amintit mai sus, menţiona că „clerul superior, protopopii ş. a., care citesc ziarele, nu sînt chiar aşa de indiferenţi; unii dintre ei nădăjduiesc chiar realizarea străduinţelor de unire politică, mai ales că multe paragrafe ale programului din Bucureşti şi Iaşi sînt identice cu acele puncte pe care românii ardeleni le-au formulat în numeroasele lor petiţii din anii 1848 şi 1849."

În fruntea conducătorilor românilor din Ardeal este menţionat episcopul Andrei Şaguna, care deşi lăudat pentru loialitatea sa faţă de împărat, este totuşi mereu suspectat a fi reprezentantul nemulţumirilor conaţionalilor săi, aşa cum se vede dintr-un raport al aceluiaşi conducător al districtului Orăştie, adresat la 3 aprilie 1858 Ministerului de Interne din Viena. Tot Thiemann atrage atenţia că „ar fi greşit să se creadă că românii ar fi străini ideilor subversive, sau că ei ar lua cunoştinţă de acestea numai prin emigranţii din Principatele dunărene". În acest sens, despre petiţia naţiunii române, publicată la Blaj, în 17 mai 1848, semnată în frunte de episcopul Şaguna, se spune că pe baza „dreptăţii, libertăţii şi fraternităţii conţine tendinţe care n-ar fi putut fi formulate decît de un club revoluţionar".

Situaţia politică şi socială deosebit de grea a clerului din Transilvania, pentru care a luptat neobosit Şaguna, este recunoscută chiar şi de către emisarii împăratului. Colonelul Fedrigon adresa la 5 iunie 1859 din Oradea un raport superiorilor săi din Viena prin care arăta că situaţia financiară a preoţilor ortodocşi care aveau simpatii nu numai religioase ci şi naţionale cu confraţii lor moldovalahi, era jalnică. Pentru a asigura loialitatea românilor şi, în primul rînd, a clerului lor, se propune în acest raport ca să fie mărite salariile preoţilor, pentru ca aceştia să uite vremile revoluţionare trecute şi să nu fie molipsiţi de schimbările din Moldo-Valahia, cum se exprimă acest document.

După 24 ianuarie 1859 oficialităţile din Transilvania erau alertate de teama ca nu cumva românii ardeleni să pornească la acţiuni hotărîte cu sprijinul confraţilor de peste Carpaţi. La 23 iunie 1859, colonelul Jankowsky raportează din Sibiu către superiorul său din Viena că a desfăşurat o adevărată anchetă în localitatea Viştea de Jos unde caporalul de grăniceri, Gheorghe Spiridon, a răspîndit zvonul că principele Cuza ar fi invitat pe românii ardeleni să se înroleze în armata valahă pentru solda de 30 ducaţi, iar subofiţerii din armata cezaro-crăiască ce vor trece în armata română vor fi onoraţi cu gradul de ofiţer.

Maiorul Siebert, printr-un raport adresat la 23 mai 1859 colonelului Jankowsky, se declara convins că „clerul român, în special protopopii şi preoţii locali mai culţi, stau pe ascuns în legătură cu propaganda valahă". Conştiinciosul maior Siebert socotea că e cazul să se ia măsuri, pentru că „aceste zvonuri de aventură sînt răspîndite în popor şi pătrunderea moldo-vlahilor (în Ardeal — n. n.) pentru eliberarea fraţilor lor de credinţă este privită ca un fapt iminent".

Măsurile au fost luate, dar n-au reuşit să împiedice îndeplinirea îndreptăţitului vis de veacuri al tuturor românilor ardeleni, de a se uni cu fraţii lor de peste munţi.

Diac. asist. dr. *Viorel Ioniţă*

Vasile Alecsandri şi Unirea din 1859

Cînd Eminescu publica, în „Convorbiri literare", poezia *Epigonii* nu trecuseră decît unsprezece ani de la Unirea Principatelor. Entuziasmul pentru unire nu se stinsese. Cu toate acestea, Alecsandri nu e prezentat, acolo, ca un luptător politic ci mai mult ca un creator propriu-zis de poezie şi, mai ales, ca un poet optimist care, dînd la o parte supărările, îşi îndeamnă cititorii să se bucure de clipa care li s-a dat şi să rîdă soarelui care îi încălzeşte în fiecare zi şi le fecundează pămîntul. Eminescu a căutat, în poezia respectivă, să sublinieze caracterul dominant al poeziei lui Alecsandri, în raport cu ceilalţi scriitori din epocă şi i s-a părut că lucrul acesta nu duce, în mod obligatoriu, spre poezia patriotică, cum nu ducea nici în cazul lui D. Bolintineanu. Patriotismul, care, de fapt, este numai un aspect din activitatea *„regelui poeziei"*, a fost lăsat pe seama lui Vasile Cîrlova, cîntăreţ al oştirii naţionale în momentul reînfiinţării ei, ori pe a lui C. Negruzzi care, după expresia poetului:

„...şterge colbul de pe cronice bătrîne
Căci pe mucedele pagini stau domniile române."

Dar înaintea tuturora, din acest punct de vedere, Eminescu îl plasează pe autorul *Răsunetului* de la 1848, poezia care avea să fie cunoscută, curînd, pe tot pămîntul românesc, sub titlul schimbat, după începutul primului vers, *Deşteaptă-te, române!*

Murăşan scutură lanţul cu-a lui voce ruginită,
Rumpe coarde de aramă cu o mînă amorţită,
Chiamă piatra să învie ca şi miticul poet,
Smulge munţilor durerea, brazilor destinul spune
Şi bogat în sărăcia-i ca un astru el apune,
Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet.

Eminescu ne-a lăsat, în manuscris, un lung poem întitulat *Mureşanu*, inspirat tocmai din activitatea poetului ardelean în crezul căruia ideea unirii ocupă un loc central.

Ştie toată lumea, astăzi, că Unirea de la 1859 (întocmai ca cea din 1918), nu a fost o acţiune a momentului. Şi chiar dacă ea trebuie considerată ca o realizare a generaţiei paşoptiste, în care Alecsandri a jucat un rol dintre cele mai importante, sub toate raporturile, rădăcinile ei vin din veacurile cele mai vechi. Nenumărate verigi, care se înşiră ca mărgăritarele din poveste, au pregătit această unire. Nesfîrşite generaţii de morţi au dus-o cu ei în morminte, după ce au avut grijă să le-o transmită, cu titlu de moştenire sfîntă, copiilor şi nepoţilor.

Înaintea unirii politice şi administrative a existat o unire sufletească şi de limbă pe care ne-au pus-o în lumină primele traduceri româneşti, din secolul al XVI-lea. Modestele manuscrise maramureşene ca şi tipăriturile lui Coresi, realizate într-o limbă care, de la început a tins spre depăşirea particularităţilor regionale, constituie primul pas spre unire. Faptul este subliniat, cu deosebire, în secolul al XVII-lea, nu numai în prefaţa *Noului Testament* (1648), ci şi puţin mai înainte, în *Cazania* lui Varlaam (1643). Cartea aceasta, apărută la Iaşi, trebuia să fie, atît în concepţia marelui ierarh cît şi în cea a domnului Ţării, Vasile Lupu, „un dar întregii limbi româneşti". Ideea o vom întîlni, în altă formă, patruzeci de ani mai tîrziu, în *Biblia de la Bucureşti* (1688), operă realizată, aşa cum a arătat cel dintîi Nicolae Iorga, prin efortul conjugat al românilor din toate provinciile istorice (Transilvania, Moldova, Muntenia).

Exemplele sînt numeroase dar spaţiul de care dispunem nu ne îngăduie să ne oprim la toate. Vom mai sublinia doar faptul că unitatea românilor este prezentată şi mai clar în literatura istorică, la cronicari, de unde reţinem şi afirmaţia textuală că *„românii toţi dintr-o fîntînă cură"*.

Activitatea cronicarilor este continuată de istoricul D. Cantemir, ale cărui idei vor fi preluate de reprezentanţii Şcolii Ardelene. Pe aceştia îi vor urma, de-o potrivă, muntenii, în frunte cu I. Heliade-Rădulescu şi moldovenii de la „Dacia literară", în frunte cu M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, C. Negruzzi şi Al. Russo. Şi dacă Heliade, la „Curierul românesc", şi Gh. Asachi, la „Albina românească", nu se pot elibera, în întregime, de spiritul regional, împotriva determinativului din titlu *(românesc*, nu *muntenesc* şi, respectiv, *moldovenesc!)*, „Dacia literară", de la Iaşi, la care întîlnim, printre colaboratorii de bază, şi pe muntenii I. Ghica şi Grigore Alexandrescu, realizează unitatea spirituală înaintea unirii politice.

Generaţia aceasta a creat, după părerea celor mai avizaţi cercetători, şi limba română literară modernă, care stă la baza marii literaturi din a doua jumătate a secolului trecut şi din secolul nostru. După părerea aceloraşi învăţaţi, rulul hotărîtor la definitivarea limbii literare îi revine lui Alecsandri, care a dezgropat poezia populară, a creat un repertoriu naţional în teatru, a luptat cu abnegaţie pentru unire, a cîntat vitejia ostaşilor din războiul de independenţă şi a adus, printre noi, prin „Legendele" cunoscute, pe eroii altor timpuri, îndemnîndu-ne să nu ne abatem de la drumul pe care l-au trasat ei.

Prin toate aceste acţiuni, Alecsandri a dominat, în toată puterea cuvîntului, epoca în care a trăit şi, timp de cincizeci de ani, cît a ţinut condeiul în mînă şi a reprezentat ţara pe plan politic, a fost prezent la toate evenimentele mari ale neamului. O prezenţă activă, nu una de formă.

Nu trebuie uitat că una dintre poeziile cele mai caracteristice, ale lui Alecsandri, inspirată din idealurile paşoptiste *(Deşteptarea Românei!)*, a fost difuzată, în foi volante, la Braşov, şi publicată şi în revista ardeleană „Foaie pentru minte, inimă şi literatură" (24 mai 1848), sub titlul iniţial *Cătră români*. În aceeaşi revistă aveau să fie publicate alte două poezii, cu conţinut asemănător şi anume *Răsunet*, de ardeleanul Andrei Mureşan (21 iunie 1848) şi *Către români*, a munteanului D. Bolintineanu (15 noiembrie 1848). Cu titlul ei cunoscut *(Deşteptarea României!)*, poezia lui Alecsandri apărea şi într-un „Album moldo-valah", publicat la Paris, în acelaşi an 1848. Textul românesc era însoţit de o traducere franceză, în proză.

Alecsandri n-a luptat numai cu „pana", cum ar spune Petru Maior, pentru Unirea de la 1859, deşi aspectul acesta este cel mai cunoscut, datorită, poate, poeziei „Hora Unirii". El a fost alături de Kogălniceanu şi de ceilalţi conducători, în toate acţiunile politice; cu toţii au reprezentat voinţa maselor, care, *ele au făcut Unirea*, aşa cum a spus-o, răspicat, Kogălniceanu însuşi, într-un moment solemn. Şi Kogălniceanu şi Alecsandri vor constitui, pentru toţi cei care vor urmări procesul Unirii, modele de patriotism înalt şi de conştiinţă cum numai rar se pot întîlni. Şi unul şi celălalt, şi încă alţii pe lîngă ei, se manifestau nu ca nişte persoane particulare care ar fi avut vreun interes individual, ci numai în calitate de exponenţi ai poporului care le-a încredinţat un mandat. Prin mintea nici unuia dintre ei n-a trecut, nici o singură clipă, gîndul nesăbuit al unor ambiţii deşarte, care le-ar fi putut asigura un fotoliu mai bun. Frumuseţea luptei lor nu poate fi comparată decît cu atitudinea generală a provinciei în care luptătorii renunţau, fiecare în parte şi toţi împreună, la cîte ceva, ştiind bine că numai aşa se poate realiza o idee care încolţise în inimile românilor cu multe sute de ani mai înainte. Pentru toţi unioniştii moldoveni, cîştigul de ordin naţional pe care îl aducea Unirea era infinit mai important decît faptul că Iaşul, din capitală de ţară, cum fusese pînă atunci, începea să fie subordonat Bucureştiului. Privirile acelor moldoveni nu se opreau la Milcov ori la Carpaţi; ele urmăreau viitorul pe un orizont mult mai larg, care era, de fapt, orizontul nostru naţional.

Gavril Istrate

130 de ani de la naşterea Episcopului Ioan Ignatie Papp

Ignatie Papp s-a născut la 20 decembrie 1848 în satul Pocioveliştea, „vidicul" (districtul — n. n.) Beiuşului, deci într-o străveche vatră românească şi ortodoxă. Era fiul diaconului Ilie Popp din Pocioveliştea şi al Ravecăi Petrosin din comuna vecină (Cresnia).

Şcoala primară o face în satul natal şi în comuna vecină, Curăţele, iar gimnaziul îl face la Beiuş, unde îl are coleg de clasă pe Caius Brediceanu. Termină liceul în anul 1868. La îndemnul părinţilor, începînd cu anul şcolar 1868—1869, urmează cursurile Institutului teologic din Arad pe care-l termină în 1871. Îşi ia „absolutoriul" ca primul dintre colegii săi şi cu menţiunea „Pentru însuşirile sale se recomandă cu deosebire".

Încă din anii studenţiei, Ignatie Papp intră în serviciul Centrului eparhial arădean, la recomandarea profesorului său Miron Romanul. La început este practicant, iar ulterior, cancelist şi protocolist la cancelaria diecezană. După terminarea institutului este reţinut în serviciul Centrului eparhial arădan unde va îndeplini o serie de funcţii administrative la cancelarie, apoi la arhivă, iar din 1876 şi pînă la 1891 pe cea de secretar eparhial.

În anul 1891, Sinodul îl alege asesor ordinar referent în senatul restrîns bisericesc, post în care va rămîne pînă la alegerea sa ca episcop al eparhiei arădene (1903).

El va urca toate rangurile clericale, începînd cu cel de diacon (1879), protodiacon (1882), preot (1890) şi protopop (1892).

La 1/14 aprilie 1900, la o vîrstă destul de înaintată se decide pentru viaţa monastică, fiind primit în rîndul călugărilor de la mănăstirea Hodoş-Bodrog (jud. Arad), unde primeşte numele de Ioan. Peste cîteva zile, episcopul Iosif Goldiş îl promovează la treapta de protosincel.

Dar pe Ignatie Papp îl întîlnim şi în cadrul *Astrei* arădene, unde, între anii 1880—1888 este casierul ei, dar şi între cei care-şi dau obolul lor (5 coroane) pentru Casa Naţională care urma să se construiască în Arad, începînd cu primăvara lui 1902 şi care urma să fie „altarul" luptei naţionale a românilor arădeni.

Om modest şi fără pretenţii mari, în cursul anului 1903, Ioan Ignatie Papp s-a văzut pus într-o lumină puternică. Refuzul guvernului de la Budapesta de-al confirma pe Vasile Mangra, ales în 1902, ca episcop de Arad, a pus în pericol aşezămintele autonome ale Bisericii Ortodoxe Române. Purtătorii de cuvînt ai celor două pacţiuni (Mangra-Hamsea), ce s-au înfruntat în alegerile de la începutul anului 1902, au găsit că este necesar să se gîndească la o persoană neutră, bun român, dar care să fie acceptată şi de forurile politice maghiare. Protosincelul Ioan Ig. Papp care lucrase retras ani de-a rîndul pentru promovarea vieţii culturale şi bisericeşti întruni aceste condiţii şi în anul 1903 devine titularul eparhiei arădene.

Aici, ca bun gospodar ce era, a întreprins o serie de măsuri salutare pentru viaţa Bisericii. Pe această linie a renovat biserica catedrală arădeană, căreia îi dona în 1904 un clopot mare în valoare de 8.000 coroane. De la el se păstrează actuala înfăţişare a catedralei, inclusiv turnurile care au fost înălţate.

A fost tot timpul prezent în rîndurile credincioşilor, vizitînd mereu parohiile. A hirotonit peste 450 de preoţi şi a sfinţit 60 de biserici dintre care 37 erau noi, iar restul complet renovate.

S-a preocupat şi de învăţămîntul românesc, edificîndu-se sau renovîndu-se complet peste 200 de şcoli ortodoxe româneşti în cei 22 de ani de arhipăstorire ai săi. Tot în vremea sa, s-a îmbunătăţit situaţia şcolii civile diecezane de fete din Arad,

care din anul 1913 îşi va avea clădirea ei proprie, construită din „jertfele aduse de dieceză şi de societatea românească animată de Reuniunea din loc a femeilor române".

Dar episcopul Ioan Ignatie Papp rămîne în istoria eparhiei arădene şi a neamului românesc cu precădere pentru curajoasa şi permanenta lui luptă în vederea aşezămintelor naţionale (biserica şi şcoala confesională românească), a slujitorilor acestora, precum şi a tuturor fiilor neamului românesc de pe mealeagurile arădene şi a celor din jur ce aparţineau, pe atunci, de eparhia arădeană.

El păstoreşte în perioada cînd guvernul de la Budapesta vrea mai mult ca oricînd desfiinţarea autonomiei Bisericii ortodoxe române şi impunerea controlului său asupra şcolilor confesionale româneşti (1904—1913), precum şi-n perioada marii conflagraţii din anii 1914—1918, perioada cea mai „neagră" pentru românii din Austro-Ungaria, perioadă cînd presiunile şi represaliile stăpînirii austro-ungare nu mai cunosc limite.

Episcopul arădean se va apăra şi îşi va apăra pe cei pe care-i păstorea prin „demonstraţiuni", proteste. „delegaţiuni" şi chiar memorii la Curtea Vieneză. Cînd a fost nevoie, Ioan Papp a ieşit în public. El a predat contelui Apponyi protestul episcopatului ortodox românesc împotriva proiectului de lege şcolară (1907), ia cuvîntul în Casa Magnaţilor (senatul maghiar) în acest sens şi semnează memoriul care cerea regelui Francisc Iosif I nesancţionarea legii lui Apponyi.

În anul 1909, împreună cu sinodul său, episcopul Papp va protesta din nou contra amestecului guvernului maghiar în atribuţiunile Bisericii ortodoxe române. Iar cînd Şt. Tisza a încercat să decreteze pe episcopi, drept capii politici ai românilor din Transilvania, avînd faţă de ei mijloace de constrîngere, Ioan I. Papp s-a opus vehement, declarînd că: „Politica e treaba mirenilor, nu a episcopilor. Adresaţi-Vă comitetului naţional în chestiuni politice."

În anii 1914—1918, dar cu precădere după intrarea României în război (1916), episcopul I. Ig. Papp, a jucat un important rol în apărarea preoţilor şi învăţătorilor socotiţi „periculoşi" pentru statul maghiar, precum şi pentru ceilalţi credincioşi ai săi.

Un moment crucial în activitatea episcopului I. Ig. Papp a fost numirea unui comisar al guvernului maghiar (Bela Barabas) la sinodul arădan din toamna anului 1918, pentru supravegherea lucrărilor, măsură profund contrară autonomiei Bisericii ortodoxe române. Episcopul I. Papp, la insistenţele secretarului său, Vasile Goldiş a decis suspendarea lucrărilor sinodului şi protestarea contra acestei ilegalităţi.

În toamna anului 1918, pe fundalul prăbuşirii unei stăpîniri anacronice şi a pregătirii pentru finalitate a visului milenar de unire al românilor transilvăneni, episcopul Ioan I. Papp, din oct. 1918 şi locţiitor de mitropolit, ca urmare a morţii lui V. Mangra, s-a achitat cu cinste şi demnitate de sarcinile reclamate de evenimentele vremii, potrivit devizei sale: „unde merge poporul, mergem şi noi vlădicii."

În ziua cea mare, de 1 decembrie 1918, înainte de începerea Adunării Naţionale de pe cîmpul lui Horea (Alba Iulia), serviciul divin oficiat în biserica ortodoxă română din „cetatea de slavă şi de durere a neamului..." a fost condus de episcopul Ioan I. Papp. Apoi, ca membru de drept al forului deliberativ, ocupă un loc în prezidiu votînd unirea Transilvaniei cu România. În cuvîntul său de închidere a Adunării, Ioan Papp arată, între altele că „de cîte ori se tratează despre soarta neamului românesc, clerul şi poporul... ca fii adevăraţi, sînt una în cugete şi simţiri, sînt una în dorinţele şi aspiraţiunile naţionale", precum şi că însemnătatea Adunării consta în „scopul pentru care ne-am întrunit".

Evenimentele care au urmat, au reclamat o muncă asiduă din partea episcopului, în vederea reorganizării şi reprofilării activităţii eparhiale în noile condiţii. Episcopul I. Ig. Papp s-a stins la 21 ianuarie 1925, fiind înmormîntat potrivit dorinţei sale, în biserica din satul natal (Pocioveliştea, construită de el).

Înainte de a muri (31.XII.1924), el a lăsat consistoriului arădan suma de un milion lei pentru a se constitui o fundaţie cu numele său şi care să acorde „stipendii" anuale celor ce doresc să devină clerici, dar situaţia materială nu le permitea.

El rămîne în memoria arădenilor şi bihorenilor ca un vrednic ierarh, iar în istoria neamului ca un devotat fiu care a luptat permanent pentru realizarea deziderateului milenar de unire a tuturor românilor, deziderat la împlinirea căruia a avut bucuria să participe. Prof. *Ioan Mircea Bogdan*

Cu toţii ... una! ...

Nu-s morţi cei ce căzut-au pe cîmpul de onoare!...
S-au dus numai... pe drumul aprins de ideal...
Priviţi-i... o văpaie călătorind în soare;
În urma lor credinţa în vremuri viitoare
Rămase tot mai albă... şi creşte... val de val...

Ca sfinţii... străluci-vor în sufletele drepte...
Cu cît vor trece anii... mai tineri, mai frumoşi
Ieşi-vor la răscruce de drumuri... să ne-ndrepte
Cu şoapte numai flăcări... curate şi-nţelepte
Şi să ne-arate calea... visată de strămoşi!...

Nu-s morţi!... Din gură-n gură... şi ani
şi ani de-a rîndul...
Credinţa lor... mai tare-i ca sutele de ani;
Din ea răsare visul, din ea s-aprinde gîndul
Ce arde pînă-n ceruri, pustiul luminîndu-l
Ca focul... ce zbucneşte din gură de vulcani...

Şi fiecare nume, frumos... ca o minune...
Cîntat va fi de vînturi... cît vîntul va trăi!...
Şi vii... vom fi cu toţii... prin vremuri
tot mai bune...
Acelaşi fir ne leagă... şi-n sfînta rugăciune
Slăvi-ne-or cu cinste, copiii de copii!

Noi n-avem morţi în ţară şi nimenea nu plînge...
Şi nici un suflet încă de jale nu s-a stins...
Pe cei ce-s duşi... cu fală, noi îi purtăm în sînge,
Credinţa lor e farul ce-n veci nu se va stinge...
De-ar fi să cadă cerul... noi n-avem morţi de plîns!

Zadarnic, o, durere, ai vrea să rupi cununa!...
De cei plecaţi... ne leagă acelaşi fir de tort...
Credinţa lor... a noastră-i, acum şi-ntotdeauna!...
A lor a fost credinţa să fim... cu toţii una!...
Zadarnic bat la poartă... noi... n-avem...
nici un mort!

Zaharia Bârsan

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI

O nouă apariţie: Monumente istorice-bisericeşti din eparhia Oradiei (Oradea, 1979)

Volumul este deschis de o însufleţită prefaţă a P. S. Episcop Vasile (tradusă şi în limbile franceză şi engleză), după care urmează un documentat studiu introductiv semnat de prof. univ. dr. Vasile Drăguţ (v. 16—36), cu date interesante privitoare la istoria bisericească a eparhiei, precum şi la arta tradiţională românească de acolo, puse în legătură cu dezvoltarea generală a istoriei poporului român. Primul capitol îl constituie prezentarea monografică a 62 de biserici de lemn din judeţul Bihor (p. 37—234), din care 57 aparţin cunoscutului istoric al artei populare bihorene dr. Ioan Godea, iar celelalte profesorului Aurel Chiriac. Bisericile din Sălaj sînt puse în lumină de o altă binecunoscută personalitate a vieţii noastre culturale, dr. Ioan Cristache-Panait (70 biserici), cîteva de prof. Aurel Chiriac (4) şi dr. Ioan Godea (1). Ultimul capitol — bisericile din jud. Satu Mare — aparţine doctorandului în teologie Marin Mălinaş, care se ocupă cu 29 biserici dispărute (pe baza datelor furnizate de două registre de vizite canonice făcute de episcopul Samuil Vulcan în 1825 şi 1832) şi de alte 4 existente şi azi. Volumul se încheie cu un rezumat în limbile franceză şi engleză, cu bibliografia generală şi indice. Trei hărţi şi sute de ilustraţii (din care 24 color), însoţesc această bogată şi instructivă lucrare, de o execuţie grafică ireproşabilă.

În felul acesta, sînt prezentate succesiv monumentele istorice şi de arhitectură populară bisericile de lemn, ale eparhiei Oradiei — unele asemănătoare caselor de la ţară, cu o prispă largă pe latura de vest, altele cu turnuri înalte asemănătoare celor din Maramureş, cîteva avînd patru turnuleţe la baza coifului, cu portaluri sculptate şi multe alte elemente decorative. Ele sînt opera unor meşteri renumiţi ai timpului, ca Ilie Tulea, Toadere, Nicoară, Borzan Ionuţ sau Horia, conducătorul răscoalei ţărăneşti din 1784, constructorul bisericii din Cizer, dar cei mai mulţi dintre ei au rămas anonimi.

Foarte multe biserici sînt împodobite cu picturi, tot de factură populară, unele îmbinate cu elemente din realităţile locale, aparţinînd unor meşteri zugravi ca David din Curtea de Argeş sau Ioan Pop din Românaşi, Ioan Lăpoşan din Jula, Simion Daraban şi atiţia alţii.

Tezaure de artă, de istorie şi de simţire românească, unanim apreciate de istorici de artă români şi străini, de etnografi, de călători de altădată, iar azi de numărul nesfîrşit de turişti din ţară şi de peste hotare, bisericile de lemn ale eparhiei Oradiei sînt nu numai mărturii grăitoare ale geniului artistic creator al poporului nostru, ci ele constituie, în acelaşi timp, dovezi incontestabile asupra prezenţei românilor în străvechea „ţară" a lui Menumorut din secolele IX—X şi a altor voievozi români.

* Lucrarea poate fi comandată la Episcopia Oradiei, Oradea, str. Porţile de Fier, nr. 3.

Pr. Prof. *M. Păcurariu*

Dezvelirea statuii lui Avram Iancu la Tîrgu Mureş

A fost dezvelită recent, în centrul municipiului Tg. Mureş, statuia ecvestră a lui Avram Iancu, erou al luptei pentru libertate şi dreptate socială de la 1848.

Autorul lucrării este sculptorul bucureştean Florin Codre.

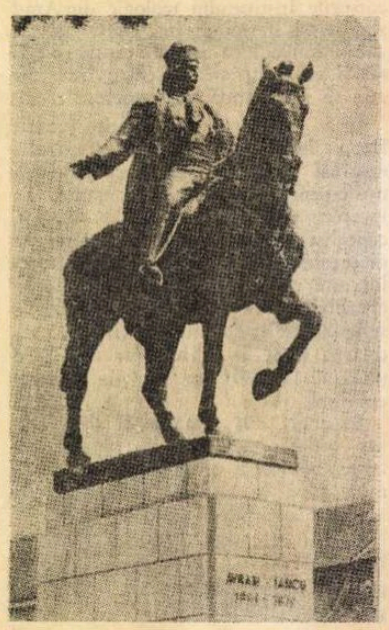

Împreună cu soclul, statuia are o înălţime de 11 m.

Cu acest prilej au omagiat personalitatea celui care şi-a dăruit întreaga viaţă cauzei poporului român, următorii: acad. Ştefan Pascu, prof. dr. docent Iulius Moldovan, scriitorul Hajdu Győzö, muncitorul Ilie Ciorba şi cercetătorul ştiinţific Szabó Nicolae.

Concomitent a fost deschisă o expoziţie în holul cinematografului „Arta" din localitate, cu documente şi fotografii ilustrînd viaţa şi activitatea acestui fiu ilustru al poporului nostru.

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Vineri, 1 decembrie 1978*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a participat la Sesiunea solemnă, consacrată aniversării a 60 de ani de la formarea statului naţional român unitar, care a avut loc în Sala Palatului Republicii Socialiste România.

— *Luni, 4 decembrie 1978*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe Î. P. S. Mitropolit Emilianos de Calabrias, din partea Patriarhiei Ecumenice, Secretarul Comisiei Ortodoxe din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva.

— *Duminică, 10 decembrie 1978*, în sala de festivităţi a Reşedinţei Patriarhale din Bucureşti s-au desfăşurat lucrările sesiunii anuale de lucru a Adunării Naţionale Bisericeşti, sub preşedinţia Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin.

— *Luni, 11 şi marţi 12 decembrie 1978*, în Sala sinodală a Reşedinţei Patriarhale din Bucureşti, s-au desfăşurat lucrările sesiunii de iarnă a Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, sub preşedinţia Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin.

— *Vineri, 15 decembrie 1978*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe reverendul anglican Philip Ursell, venit în ţară pentru slujbele de sfintele sărbători, la Biserica Anglicană din Bucureşti.

— *Sîmbătă, 16 decembrie 1978*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a avut o întrevedere cu Monseniorul Germain de Saint Denis, Episcopul Eparhiei Ortodoxe-Catolice din Franţa, aflat în vizită în ţara noastră.

— *Miercuri, 20 decembrie 1978*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe P. C. Pr. Teodor Misaros, conducătorul Vicariatului român din Gyula — R. P. Ungară.

— *Joi, 21 şi vineri 22 decembrie 1978*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin şi Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, au luat parte, în calitate de deputaţi, la lucrările şedinţei plenare a sesiunii Marii Adunări Naţionale care au avut loc la Palatul Marii Adunări Naţionale.

— *Joi, 28 decembrie 1978*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe P. C. Pr. Nicolai Goranov, parohul Bisericii Bulgare din Bucureşti, care a prezentat Prea Fericirii Sale o scrisoare din partea Sanctităţii Sale Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare.

— *Sîmbătă, 30 decembrie 1978*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe d-l Ferdinand Polly, membru în Consiliul parohial al Bisericii Române din Geneva—Elveţia, preşedintele Asociaţiei Elveţia-România.

Potrivit unei îndătinate tradiţii, la ora 13,30, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe PP. SS. Episcopi-vicari, pe Părinţii-vicari şi consilieri ai Administraţiei Patriarhale şi Arhiepiscopiei Bucureştilor, care s-au prezentat să facă urări de sănătate Prea Fericirii Sale. În numele celor de faţă a vorbit Prea Sfinţitul Părinte Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor. A răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin mulţumind tuturor şi adresînd celor prezenţi şi familiilor lor, calde urări cu prilejul Anului Nou 1979.

Expoziţie „Ciprian Porumbescu"

În cadrul Muzeului Bisericii „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului, cu prilejul celei de-a 125-a aniversări a naşterii compozitorului „Ciprian Porumbescu" s-a deschis o sală ce va avea un caracter permanent, purtînd numele acestui apreciat şi talentat artist.

Expoziţia subliniază activitatea vestitului compozitor integrat în viaţa culturală a Braşovului şi în special aportul adus de el ca organizator şi dirijor al corului de la Biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului.

Sala de expoziţie „Ciprian Porumbescu" din cadrul Muzeului cuprinde acte, atestate de studiu şi o numeroasă corespondenţă a compozitorului cu Comitetul parohial de la Biserica Sf. Nicolae cu care artistul a avut o permanentă legătură, toate aceste documente înfăţişînd activitatea lui la Braşov.

Remus Faust, muzeograf

DIACONUL CORESI sărbătorit la el acasă

Pentru a i se aduce un modest omagiu celui care prin opera sa a determinat biruinţa definitivă a scrisului în limba română — Diaconul Coresi —, Muzeul Bisericii Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului se înscrie în cadrul celei de-a doua ediţii a festivalului naţional „Cîntarea României" prin participarea, alături de alte instituţii locale, la sărbătoarea „Coresi", organizînd un simpozion Coresi, la care, alături de cărturarii şi cercetătorii locali îşi aduc contribuţia reputaţi cercetători din partea Academiei, în persoana prof. dr. doc. Dan Simonescu, prof. dr. doc. Ion Chiţimia şi prof. dr. doc. Florica Dumitrescu, cunoscuţi pentru contribuţia lor în descifrarea fenomenului coresian.

Cu acest prilej, muzeul nostru a organizat o expoziţie închinată Diaconului Coresi, menită prin conţinut să valorifice tezaurul documentar păstrat peste veacuri de Biserica Sf. Nicolae.

Simpozionul şi expoziţia braşoveană formează un preludiu a încercărilor de revalorificare închinat părintelui literaturii şi ortodoxiei româneşti.

Prof. *Vasile Oltean*

Vizită la Centrul eparhial din Oradea

În zilele de 7 şi 8 decembrie 1978 a făcut o vizită la Centrul eparhial din Oradea, Î. P. S. Mitropolit Emilianos Timiadis, reprezentant al Patriarhiei Ecumenice la Geneva. Oaspetele a vizitat: Paraclisul din incinta reşedinţei episcopale, Muzeul, Arhiva, Biblioteca, Căminul preoţesc, Atelierul de lumînări şi noul sediu al Protopopiatului Oradea, toate înfăptuiri din ultimii 5 ani. Alte obiective vizitate în Oradea au fost: Catedrala cu lună, aflată în curs de pictare, biserica „Sf. Nicolae", biserica din cartierul Velenţa, cea din cartierul C. F. R., precum şi bisericile din parohiile Ciumeghin şi Tinca, jud. Bihor.

P. S. Episcop Vasile l-a condus apoi pe oaspete la Muzeul Ţării Crişurilor şi în staţiunea balneară Felix.

În seara zilei de 7 decembrie, corul catedralei a executat, în paraclisul episcopal, un concert de colinde, în cinstea Înalt Prea Sfinţiei Sale.

În spiritul bunelor relaţii dintre culte

— Marţi, 7 noiembrie 1978, a avut loc, la reşedinţa episcopală ortodoxă din Alba Iulia, o întîlnire a unor ierarhi ortodocşi din cadrul Mitropoliei Ardealului cu ierarhii Bisericii Romano-Catolice din Alba Iulia. Au participat: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, gazda întîlnirii. Din partea Bisericii Romano-Catolice a fost prezent Msgr. Jakab Antal, episcop auxiliar. În aceeaşi zi, ierarhii care au participat la întîlnire au făcut o vizită Msgr. Márton Áron, la reşedinţa sa din Alba Iulia. S-a dat expresie cu acel prilej sentimentelor frăţeşti care ne leagă ca fii ai aceleaşi patrii şi s-au evidenţiat bunele relaţii pe linie ecumenică dintre cultele noastre.

Sfinţiri de biserici

— La data de 19 noiembrie 1978, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a sfinţit biserica din parohia Păuca, protopopiatul Sibiu, restaurată de curînd în interior şi exterior. La sărbătoarea credincioşilor ortodocşi a luat parte şi pastorul evanghelic Rolf Bordon, din localitate, care a dat expresie sentimentelor de înfrăţire ecumenică dintre cultele noastre.

Cu acel prilej, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a acordat rangul de sachelar părintelui Victor Damian, parohul locului, şi acte de apreciere membrilor consiliului parohial, comitetului de femei, cîntăreţilor şi altor credincioşi.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. lector Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 15 februarie 1979 Nr. 7—8

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

SIMBOLUL CREDINȚEI

III. Dumnezeu Creatorul și Pronietorul

(C)

6. Pronia sau Providența divină. — Dumnezeu, împlinindu-și planul de creație a lumii, nu s-a îndepărtat de ea și n-a părăsit-o, ci, ca Părinte iubitor al ei, îi poartă în continuare de grijă, pentru a se menține în existență, mergînd înainte și dezvoltîndu-se pe linia destinului ei, și pentru a atinge scopul în vederea căruia a fost creată. Odihna lui Dumnezeu de la încheierea creației (ziua a șaptea, Geneză 2, 2—3) nu înseamnă că Dumnezeu își încetează orice lucrare față de lume sau că s-ar retrage în Sine, ci numai că nu mai creează din nimic, după ce pe toate le-a făcut și le-a pus în rînduială.

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de lume, arătată în întreaga istorie a Revelației divine, se numește Providență sau Pronie. În conținutul ei, Providența este, ca și în creație, revărsare a bunătății dumnezeiești asupra lumii, fiind astfel arătare a iubirii lui Dumnezeu față de lume; iar ca formă, Providența este activitate externă continuă a lui Dumnezeu, prin care El păstrează lumea și o conduce părintește spre scopul ei.

În Providență putem deosebi trei aspecte sau lucrări speciale dumnezeiești: conservarea (păstrarea), conlucrarea (cooperarea) și conducerea (guvernarea).

Conservarea este o influență neîntreruptă a lui Dumnezeu asupra lumii atît în întregul ei cît și asupra făpturilor din ea în parte, ținînd seamă de firea acestora, fire pe care tot de la El o au, pentru a se menține pe linia lor de existență. Dumnezeu poartă grijă și de păsările cerului și de crinii și iarba cîmpului (Matei 6, 26—30); Dumnezeu este temeiul existenței tuturor, după planul de creație: „În El trăim și ne mișcăm și sîntem" (F. Ap. 17, 28). De aceea Dumnezeu este numit Atotțiitorul.

Conlucrarea este sprijinul continuu pe care Dumnezeu îl acordă făpturilor Sale ca adaos la forțele naturale, adică rezultate din creație, ale acestora pentru a-și urma rostul și a ajunge la bun sfîrșit, potrivit naturii lor și locului ce-l ocupă în întregul creației. Dumnezeu conlucrează cu orice efort spre bine, nu însă cînd se urmărește răul. Mîntuitorul spune: „Tatăl Meu pînă acum lucrează, lucrez și Eu" (Ioan 5, 17); iar Sfîntul Apostol Pavel lămurește: „Dumnezeu este Cel care lucrează în voi și ca să voiți și ca să săvîrșiți, după a Lui bunăvoință" (Filip. 2, 13).

Conducerea este, în general, influența dumnezeiască binefăcătoare pentru ca făpturile să se îndrepte către scopul existenței lor. Conducerea divină ține și ea seamă de firea lucrurilor: lumea fizică se conduce prin legi fizice; lumea animală prin instinct; ființele rațională prin cunoaștere, conștiință și voință liberă. Astfel, conducerea ființelor raționale nu este constrîngere, ci îmbold și întărire a voinței spre bine și îndemn de a se feri de rău. În nici un caz, conducerea divină nu este fatalitate. În cazuri excepționale, de către Dumnezeu socotite astfel, El intervine și prin minuni, pentru triumful binelui, El fiind „Domn al cerului și al pămîntului" (Matei 11, 25; Luca 10, 21; F. Ap. 17, 24).

Ca și creația, Providența este lucrare a lui Dumnezeu în Treime. Tatăl, proniator: „Tatăl Meu pînă acum lucrează..." (Ioan 5, 17); „El dă tuturor viață și suflare și toate" (F. Ap. 17, 25); „Lăsați lui Dumnezeu toată grija voastră, căci El are grijă de voi" (I Petru 5, 17); „Domnul este ajutorul meu" (Evr. 13, 6; Ps. 117, 7). Fiul, pronietor: „Toate s-au făcut prin El și pentru El. El este mai înainte decît toate, și toate prin El sînt așezate" (Col. 1, 16—17); „Fiul, care este strălucirea slavei și icoana ființei lui Dumnezeu și care ține toate cu cuvîntul puterii Sale" (Evrei 1, 3). Duhul Sfînt, pronietor: „Duhul lui Dumnezeu umple lumea, El cuprinde toate și știe orice șoaptă" (Înțelep. lui Sol. 1, 7); „Darurile sînt felurite, dar același Duh. Și felurite slujiri sînt, dar același Domn. Și lucrările sînt felurite, dar este același Dumnezeu Care lucrează toate în toți. Și fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos... Și toate le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia, după cum voiește" (I Cor. 12, 4—7, 11).

Credința în părinteasca grijă a lui Dumnezeu față de făpturile Sale are o deosebit de mare importanță în viața creștină, ea temeinicind mai ales rugăciunea și neîmputinata strădanie hrănită de nădejde nesovăitoare în izbînda binelui în lume.

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Dobrogea — pămînt străbun și vatră creștină

Dobrogea este una din cele mai vechi provincii istorice ale României pe care o moștenim de la Dromichete, Burebista, Decebal și Mircea cel Bătrîn. Ea este consemnată în multe documente cartografice, arheologice și istorice și deține o mare bogăție de vestigii ale trecutului neamului nostru. În timpuri străvechi, Dobrogea a fost locuită de geți și sciți, descriși încă din antichitate, de Herodot — părintele istoriei și de Ovidiu — marele poet latin, exilat la Tomis, care i-au cunoscut direct. De la sciți, acest ținut, a primit și a păstrat numele de Scythia pînă în sec. III d. Hr., iar de la Dioclețian (284—305) de Scythia Minor.

Pe coasta Mării Negre a acestei regiuni, în secolele VII—VI î. d. Hr. s-au ridicat orașele-colonii grecești: Callatis (Mangalia), Tomis (Constanța), Histria ș. a., care, ajungînd la o situație înfloritoare, au întreținut importante legături comerciale cu centre din sud-estul Europei și din Orientul Apropiat, legături ce au facilitat pătrunderea, în părțile noastre, a culturii greco-romane, iar mai tîrziu, în secolul I a învățăturii evanghelice.

Dobrogea, locuită de o numeroasă populație geto-dacă, împreună cu toate coloniile grecești, făcea parte integrantă din statul lui Burebista.

În secolul I î. Hr., Scythia a fost ocupată de romani, iar după împărțirea imperiului (sfîrșitul secolului III d. Hr.) a revenit celui de Răsărit, continuat mai tîrziu de cel Bizantin.

În această parte a țării noastre, creștinismul s-a propovăduit încă din epoca apostolică. După o veche tradiție cunoscută de Origen († 253) și consemnată de Eusebiu de Cezareea († 340), în Istoria sa bisericească, aici a predicat Sf. Apostol Andrei, a cărui amintire se păstrează și acum, cu evlavie, în tradiții și colinde locale.

Dezvoltarea și situația înfloritoare a creștinismului din Scythia Minor, a influențat, într-un grad înalt, cultura provinciei, a ajutat consolidarea romanismului și a determinat organizarea unei episcopii în hotarele sale (sec. III—IV), cel mai vechi centru eclesiastic cunoscut pînă acum de pe pămîntul Patriei noastre. Ierarhii acestei episcopii au depins de Bizanț, fapt ce a contribuit la întărirea legăturilor culturale între metropola Scythiei și capitala Imperiului.

Potrivit tradiției, primul episcop, la sfîrșitul secolului al III-lea, a fost Evanghelicus. După el, între cei mai renumiți, sînt menționați: Bretanion, care, a apărat ortodoxia niceeană în fața împăratului arian Valens (364—378), în anul 369, în catedrala din Tomis, Teotim I, scriitor de renume, supranumit „scitul" și „filosoful", prieten cu Sf. Ioan Gură de Aur, Timotei, care a participat la Sinodul al III-lea ecumenic de la Efes (431), Ioan, Alexandru, Teotim II, care a apărat cu dîrzenie credința ortodoxă de la Calcedon (451) și a purtat corespondență cu împăratul Leon I (457—474), Paternus, care se intitula „episcopus metropolitanus" al provinciei Scythia, cu sediul la Tomis, de care depindeau mai multe scaune episcopale, Valentinian, la mijlocul secolului al VI-lea, care lua parte la disputele hristologice ale timpului.

După anul 680, cînd Tomisul a fost distrus, sediul episcopiei a fost mutat în alte locuri ale Scythiei Minor, mai ferite din calea invaziilor.

În jurul acestei episcopii și a ierarhilor ei a luat ființă și s-a dezvoltat monahismul în aceste părți, care a dat reprezentanți de seamă, cum au fost Ioan Casian, autor de importante opere pentru viața monahală, Dionisie cel Mic sau Exiguul, teolog și traducător din opere dogmatice și canoane sinodale, căruia îi datorăm calculul erei de la nașterea lui Hristos, valabil pînă astăzi, „călugării sciți" (Ioan, Maxențiu, Leonțiu, Petre Diaconul, Ioan, Ahile și alții) care, datorită faptului că aveau cunoștințe și preocupări teologice, au ajuns pînă la Constantinopol și Roma pentru lămurirea unor probleme de credință.

Numeroasele vetre de cultură străbună, mărturiile și exemplele de trăire creștină de la Tomis, Noviodunum, Axiopolis, Dinogeția, Halmyris ș. a., bazilicile din secolele IV—VI descoperite cu prilejul săpăturilor arheologice, numărul mare de martiri din localitățile de mai sus, moaștele sfinților martiri de la Niculițel: Filippos, Zoticos, Attalos și Kamasis, care și-au jertfit viața pentru credința străbună, moaște care se păstrează acum cu multă evlavie la Mănăstirea Cocoș, complexul monahal cu șase bisericuțe rupestre și cu chilii, din cariera de cretă, de pe cuprinsul comunei Basarabi (Murfatlar), probabil din secolele IV—VI, temeliile bisericii din secolul XI—XII și biserica existentă „Sf. Atanasie" din secolul al XIII-lea (amîndouă pe raza comunei Niculi-

(Continuare în pag. a 2-a)

EPIFANIE NOROCEL
TOMITANUL
episcop-vicar
al Arhiepiscopiei Tomisului
și Dunării de Jos

CALENDAR DE INIMĂ Februarie

Gheorghe Șincai
și problemele controversate ale Istoriei Românilor

Reprezentant de frunte al Școlii Ardelene, Gheorghe Șincai, a intrat și va rămîne pentru totdeauna în panteonul marilor bărbați ai României, prin opera sa de clarificare a celor mai fundamentale întrebări despre noi înșine, ca români, sintetizînd în opțiuni categorice, bine demonstrate, pentru vremea lui, certitudinile care ne asigură dreptul și datoria de a fi și a rămîne aici unde sîntem. Om de răscruce între două feluri de a se scrie istoria, el o va scrie folosind documente, izvoare și mărturii dintre cele mai variate — va cita 458 de nume de istorici și de lucrări și va alcătui un corpus de 26 de volume de documente — fiind astfel „primul istoric român care a conceput istoria ca știință" (Manole Neagoe). Mihail Kogălniceanu a spus că „românii, fără cronica lui Gheorghe Șincai, nu ar avea istorie".

Biografia lui nu ne va ocupa aici mai mult decît spațiul pe care vom însemna marea lui pasiune pentru trecutul neamului românesc, pentru apărarea drepturilor românilor din Transilvania și din toate celelalte provincii românești, de a exista, de a fi liberi și stăpîni în țara lor. A avut în viață și multe necazuri. Îl vom numi în fruntea celor care l-au persecutat pe episcopul său, Ioan Bob de la Blaj. Acesta l-a dat pe mîna tribunalelor, a făcut să fie închis și bătut și l-a prefăcut în „cerșetor peregrin" cum spune Nicolae Iorga, lăsîndu-l să moară așa, printre străini. Episcopul Ioan Bob, „un renegat zelos", (Ion Lungu, *Școala Ardeleană*, 1978, p. 168) îl acuză pe Șincai la proces, prin tot atît de renegatul său cumnat, prepozitul mănăstirii din Blaj, Ștefan Pop, că se folosise la predarea limbii latine nu de limba maghiară, ci de *limba română* (Idem). Zenovie Pâclișanu a spus că „prezența timp de 48 de ani (1782—1830) a lui Ioan Bob în fruntea episcopiei unite a Blajului a constituit pentru cultura și literatura românească, fără îndoială, o mare pagubă". Ioan Bob se desolidarizează de români, condamnînd în 1791 îndreptățitul SUPPLEX LIBELLUS VALACHORUM, iar pe Șincai îl acuză de conspirație. (Corespondența lui Bob împotriva lui Șincai se publică în ultimul număr al revistei „Manuscriptum" IV/1978).

Autor împreună cu Petru Maior al vestitei gramatici latine a limbii române (1780) ELEMENTA LINGUAE DACO-ROMANAE SIVE VALACHICAE, Șincai fusese numit director al școlilor naționale românești greco-catolice din Transilvania, înființînd 376 de școli, pentru care alcătuiește și manualele școlare. Bob l-a destituit din toate funcțiile.

În toată vremea aceasta, însă, din momentul plecării la studii la Roma și de-a lungul carierei de director al școalelor, ca și în timpul

(Continuare în pag. a 3-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Episcopul IOAN POPASU
— 170 de ani de la nașterea sa —

Ioan Popasu s-a născut în ziua de 20 decembrie 1808 în localitatea Brașov, din părinți originari din Țara Românească.

Cursurile primare le-a urmat la școala grecească și apoi la gimnaziile din Brașov și Sibiu. După absolvirea cursurilor gimnaziale, a urmat filozofia la Cluj, iar între anii 1832—1836 teologia la Universitatea romano-catolică din Viena. Întors în țară, la 1 septembrie 1836 a fost numit de către episcopul Vasile Moga (1774—1845) în funcția de secretar eparhial. A rămas aici numai cîteva luni, întrucît la 9 martie 1837 a fost hirotonit diacon celib, iar la 12 martie același an a fost rînduit preot pentru Biserica Sf. Nicolae din Brașov. O lună mai tîrziu la 12 aprilie 1837, Ioan Popasu era hirotesit protopop al Brașovului.

„În acel an, cînd m-am învrednicit a primi darul preoției — își reamintea el cu ocazia aniversării a 50 de ani de preoție — orizontul Bisericii noastre române ortodoxe, a clerului și a poporului, era îngrecat (= încărcat) de nourii cei mai întunecoși. Biserica noastră era numai tolerată. Jurisdicțiunea ei era atît de mărginită, încît nici un paraclisier nu se putea pune fără intervenirea autorităților din afară. Preoții, ajunși la sapă de lemn, trebuiau să dea dijmă preoților de alte confesiuni. De școale românești confesionale nici vorbă nu putea fi cînd în Brașov, oraș cu peste 9.000 credincioși români și cu cinci biserici ortodoxe, nu era decît la Sf. Nicolae o școală pentru bucheri, cu un învățător — dascălul Lache — care fusese paraclisier. În această tristă stare se afla biserica și clerul nostru din Ardeal. Dincoace de Piatra Craiului, în părțile ungurene și bănățene, deși biserica noastră era încîtva mai scutită, iar preoții într-o stare materială ceva mai bună, totuși ei, ca români dreptmăritori, gemeau sub o ierarhie străină, mașteră..."

Ca protopop la Brașov, Ioan Popasu desfășoară o bogată activitate de reorganizare a protopopiatului și mai ales de înființare a școlilor confesionale. Pe plan cultural, el îi acordă sprijin lui Ioan Barac la editarea Foii duminicii, iar lui George Barițiu la editarea *Foii pentru minte, inimă și literatură* și a *Gazetei de Transilvania*. Deosebita lui activitate pe tărîm bisericesc și cultural-național nu trece neobservată. La 6 martie 1846, profesorul Aron Flo-

(Continuare în pag. a 2-a)

Ilie Frăcea

Dobrogea — pămînt străbun şi vatră creştină

(Continuare din pag. 1)

ţel, mănăstirile Cocoş, Celic-Dere şi Saon din secolele XVIII—XIX, construite, desigur, pe alte vetre călugăreşti mai vechi, conform tradiţiei, sînt cele mai concludente dovezi că în Dobrogea, împotriva tuturor vitregiilor, creştinismul şi viaţa bisericească de-a lungul veacurilor au fost o permanenţă de necontestat. Aceste două coordonate, aşa cum mărturisesc istoricii de prestigiu, au îndeplinit un rol major şi au contribuit plenar la etnogeneza şi formarea limbii poporului nostru, la dăinuirea şi statornicia noastră aici, precum şi la apărarea cu sfinţenie a acestor străvechi meleaguri româneşti.

Monumentul triumfal de la Adamclisi cinsteşte gloria lui Traian — învingătorul — dar arată, în aceeaşi măsură, vrednicia, inteligenţa şi capacitatea militară şi organizatorică a lui Decebal cel învins, care adesea a pus pe împăratul roman în situaţii grele.

Acest vestit Trofeu din Dobrogea, „aminteşte... de cucerirea Daciei şi romanizarea întregului teritoriu carpato-danubian pe care avea să se formeze poporul român". Totodată, acest monument arată tuturor că „Dobrogea getică s-a dovedit, şi în această supremă împrejurare, strîns legată de soarta Daciei din munţi".

Ca în valea Dunării, ca în Subcarpaţi, ca în cîmpiile dintre munţi şi ape, ca în toate regiunile ţării noastre, în Dobrogea s-au format împreună şi prin creştinism, în cadrul aceluiaşi proces general de etnogeneză, limba şi poporul român.

Începînd din secolul al III-lea, prin poziţia sa geografică, între Dunăre şi Mare, Scythia Minor a fost provincia cea mai primejduită de invaziile şi migraţiile din nord şi din răsărit spre Bizanţ sau spre apusul Europei. Pentru acest motiv cei vechi au şi numit-o „via gentium".

Dar populaţia autohtonă din Dobrogea a supravieţuit tuturor năvălirilor străine şi, aşa cum subliniază regretatul nostru istoric Constantin C. Giurescu, „nu poate fi vorba, în nici un caz, de o dispariţie a elementului romanic în Dacia Pontică, în urma năvălirilor slavilor — aşa cum s-a susţinut, fără temei — deoarece, într-un atare caz nu s-ar explica o serie de toponime dobrogene. E vorba în primul rînd de Vicina, oraşul şi portul imediat la Dunăre, purtînd un nume caracteristic romanic".

După Imperiul roman şi apoi cel bizantin, această provincie a fost condusă de autohtoni, care şi-au alcătuit formaţii politice locale, prin care i-au asigurat autonomia. Aşa de pildă, în secolul XII existau aici formaţiunile lui Tatul, Sestlav şi Satzas, şefi politici şi militari care s-au opus dominaţiei bizantine. În secolul XIV, aici s-a format un mic stat independent, sub conducerea lui Dobrotici (Dobrotiţă), de la care acest ţinut a primit numele de „Dobrogea".

În timpul lui Basarab cel Mare (1310—1352), Ţara Românească se întindea, în răsărit, pe toată Dunărea maritimă, pînă la gurile Dunării, la Chilia. Ca dovadă este mutarea la Curtea de Argeş, în 1359, a lui Iachint (1359—1572), ultimul mitropolit al Vicinei, la stăruinţele voievodului Nicolae Alexandru Basarab (1352—1364) şi cu aprobarea patriarhului Calist I al Constantinopolului (1350—1353 şi 1355—1363), de care depindea bisericeşte. În sprijinul stăpînirii lui Basarab cel Mare, peste aceste părţi ale Scythiei Minor, vine geograful şi călătorul arab Abulfeda, care, în Geografia sa, scrisă la anul 1321, afirmă că „Isaccea — unde se crede că era Vicina — este un oraş din ţara valahilor".

Mircea cel Bătrîn (1386—1418), în timpul căruia Dobrogea intra în componenţa Tării Româneşti, se intitula „Io Mircea, mare voievod şi domn, cu mila lui Dumnezeu, stăpînind toată ţara Ungrovlahiei şi părţile de peste munţi, încă şi spre părţile tătărăşti şi herţeg (duce) Almlaşului şi Făgăraşului şi domn al Banatului, Severinului şi *de amîndouă părţile peste toată Podunavia (de lîngă Dunăre) încă pînă la Marea cea Mare (Marea Neagră) şi singur stăpînitor al cetăţii Dîrstor*".

Din punct de vedere geografic, de-a lungul istoriei, pămîntul dobrogean s-a dovedit a fi o continuare a Munteniei, iar călătorii străini menţionează că Dobrogea făcea parte din Valahia.

Astfel, dominicanul Ioan de Sultanieh, care călătoreşte la 1409, prin ţările române, în lucrarea sa „Libellus de Notitia Orbis" — un mic tratat de geografie, — scria următoarele: „Lîngă Marea cea Mare sau Pontică este Valahia... Prin aceasta ţară trece Dunărea... ce coboară din Germania prin Ungaria, apoi prin Valahia şi se varsă în Marea cea Mare lîngă Chilia, unde formează multe insule şi guri...".

Hărţi şi scrieri vechi atestă în Dobrogea o toponimie românească mult încetăţenită. De la un străromân dobrogean, din secolul al X-lea, se păstrează primul onomastic, dintre Dunăre şi Mare, în forma lui românească de astăzi, numele „Petre", pe un vas de pămînt ars, cu o inscripţie creştină, descoperit la Capidava.

De altfel, în ceea ce priveşte limba, Dobrogea deţine o particularitate unică prin faptul că în această regiune se vorbeşte cea mai uniformă şi nedialectală limbă română. Aceasta se datoreşte faptului că populaţiei locale i s-au alipit, de-a lungul anilor, oieri transilvăneni, munteni, trecînd fluviul, ca în ţara lor, olteni şi moldoveni. De aceea, Ion Ionescu de la Brad, care a făcut o călătorie de studii în Dobrogea, pe la jumătatea secolului al XIX-lea, a denumit regiunea dintre bătrînul Danubius şi Pontul Euxin „o Dacie în miniatură", întrucît aici a găsit români veniţi din toate părţile pămîntului românesc.

Odată cu întinderea puterii turceşti asupra Peninsulei Balcanice, în urma expediţiei din 1417, ţinutul dintre Dunăre şi Mare a fost cotropit de către otomani. După această dată, dar mai ales după 1444, în Dobrogea s-a făcut o colonizare masivă cu turci din Anatolia şi tătari din nordul Mării Negre. În timpul acestei ocupaţii, care a durat aproape cinci sute de ani, Dobrogea a decăzut din punct de vedere economic, politic şi spiritual, dar elementul autohton s-a menţinut.

În această perioadă, pentru ortodocşi, s-au creat două eparhii conduse de ierarhi supuşi Patriarhiei Ecumenice. Majoritatea credincioşilor o constituiau românii autohtoni. Atît conducătorii spirituali cît şi bisericile lor, în această perioadă, primeau ajutoare din ţările române.

După războiul din 1877—1878, cînd am dobîndit Independenţa de Stat, ţinutul dintre Dunăre şi Mare a revenit la Patria-Mamă pentru totdeauna, începînd procesul de renaştere spirituală şi dezvoltare modernă unitară, alături de al întregii ţări.

Episcopul IOAN POPASU

(Continuare din pag. 1)

rian îl întreba la Bucureşti pe George Bariţiu, care este opinia în favoarea alegerii lui Ioan Popasu ca episcop în locul lui Vasile Moga. Guvernul îi era favorabil, dar intrigile rudeniilor lui Moga îl determină să nu-şi mai pună candidatura. Cu toate acestea, la sinodul electiv de la Turda, din 2 decembrie 1847, protopopul Ioan Popasu a obţinut 11 voturi, faţă de 27 ale lui Şaguna.

În perioada revoluţiei de la 1848—1849 — „anii deşteptării naţionale a românilor din Transilvania" — Ioan Popasu desfăşoară o intensă activitate pe plan politic naţional. Astfel el face parte — împreună cu Andrei Şaguna, Aug. Treb. Laurian, Timotei Cipariu şi Bran de Lemenyi — din delegaţia aleasă de

adunarea naţională de la Blaj, pentru a înmîna împăratului memorandul cu doleanţele naţiunii române. În vara anului 1849, împreună cu mitropolitul Andrei Şaguna, cerea printr-un memoriu guvernului numirea în scaunul Vîrşeţului a arhimandritului român Patrichie Popescu († 1862), memoriu la care guvernul s-a învrednicit a răspunde după 16 ani. În toamna aceluiaşi an, între 20—24 octombrie 1849, Ioan Popasu se afla din nou la Viena împreună cu Petru Mocioni şi Dr. Ioan Dobran, ducînd împăratului memoriul adunării de la Lugoj din 15 iunie 1848, privitor la separarea de ierarhia sîrbească şi la întemeierea episcopiei Timişorii. Un an mai tîrziu, însoţea tot o delegaţie bănăţeană care prezenta împăratului un alt memoriu privind egala îndreptăţire a românilor cu celelalte naţiuni. După terminarea revoluţiei, în care pierderile materiale şi de vieţi omeneşti ale românilor au fost considerabile, Ioan Popasu înfiinţează la Braşov, în anul 1850, o *Reuniune pentru ajutorarea orfanilor celor căzuţi la 1848—1849*.

Tot la îndemnul lui, în anul 1851, — prin „legămîntul" celor două comunităţi bisericeşti, Sfîntul Nicolae şi Adormirea, — se ridică în Braşov „Şcoalele naţionale române centrale de religiune răsăriteană dreptcredincioasă".

Pe lîngă activitatea administrativă, în această perioadă, Ioan Popasu se consacră cu tot devotamentul, alături de mitropolitul Andrei Şaguna, „în lupta adesea storcătoare de sudori crunte, pentru scoaterea naţiunii române din umbra morţii în care au aruncat-o legislaţiunile barbare ale trecutului şi cea pentru reînvierea străvechii mitropolii ortodoxe" (Bariţiu), luptă încununată cu succes prin reînfiinţarea Mitropoliei românilor greco-orientali, la 24 decembrie 1864.

Tuns în monahism şi ridicat la rangul de arhimandrit (1863), la 6 iulie 1865, „pentru integritatea vieţii sale, pentru credinţa sa, pentru fidelitatea şi bunele lui năravuri probate, pentru celelalte virtuţi prin care s-a făcut demn de această slujbă", Ioan Popasu este recunoscut de guvernul austriac ca episcop al Caransebeşului. În urma acestei recunoaşteri, la 15 august 1865 a fost sfinţit episcop în Biserica „Pogorîrea Duhului Sfînt" din Răşinari, prin mitropolitul Şaguna şi episcopul Aradului, Procopie Ivacicovici.

Imediat după mutarea sa în Caransebeş, episcopul Ioan Popasu transferă la Caransebeş secţia română de la Institutul Teologic din Vîrşeţ, instalînd-o în vechea reşedinţă episcopală. Însuşi Popasu inaugurează cursurile noului institut, la 10 noiembrie 1865, printr-o lecţie model de pastorală. El va conduce, de altfel, institutul pînă în anul 1870, cînd la cîrmuirea lui îl va numi pe Filaret Musta. Pentru perfecţionarea cadrelor profesorale, în anul 1869 — ca urmare a primului Congres Naţional Bisericesc din anul 1868, o adevărată conferinţă naţională a românilor — episcopul Ioan Popasu înfiinţează *Reuniunea învăţătorilor români de la şcoalele capitale şi elementare populare din dieceza Caransebeşului*, printre cele dintîi asociaţii profesionale ale învăţătorilor, iar în anul 1876, deschide de Institutul pedagogic, prin care se asigura pregătirea cadrelor necesare şcolilor confesionale române.

Tot în cadrul activităţii culturale trebuie aşezată şi înfiinţarea, în anul 1885 a tipografiei şi librăriei diecezane. Un an mai tîrziu, de sub teascurile tipografiei vor ieşi primele numere ale ziarului oficial *Foaia diecezană*. În cadrul acestei foi vor fi prezentate viaţa şi opera unor personalităţi de seamă ale culturii româneşti, precum Bogdan Petriceicu Haşdeu, Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri etc.

Pe tărîm administrativ bisericesc, episcopul Popasu — după ce vizitează întreaga eparhie, pentru a lua contact nemijlocit cu realităţile din eparhia sa — trece la arondarea, stabilirea graniţelor protopopiatelor şi fixează atribuţiile protopopilor punînd capăt abuzurilor acestora. Prin circulare, stabileşte rînduiala slujbelor bisericeşti, cerînd preoţilor să slujească liturghia — aşa cum prevăd canoanele bisericeşti — în Duminici şi sărbători, iar utrenia şi vecernia în fiecare zi.

O prodigioasă activitate a desfăşurat episcopul Popasu şi pe tărîm economic, unde de asemenea s-au făcut însemnate progrese.

Episcopul Ioan Popasu a încetat din viaţă, după o scurtă suferinţă, în ziua de 17 februarie 1889, fiind înmormîntat în Biserica Sf. Ioan.

Suflet din sufletul neamului românesc, căruia i-a trăit bucuriile şi amarul, episcopul Ioan Popasu a lăsat în urma sa, pe lîngă înfăptuirile enumerate succint mai sus, pilda unui ierarh care nu a precupeţit nimic atunci cînd a fost vorba de ridicarea neamului românesc şi a Bisericii noastre strămoşeşti.

Omagiu eroilor neamului: monumentul de la Moisei

În nordul României, în satul maramureşean Moisei, pe un platou spre care duce o scară monumentală de granit, se află un grup statuar format din 12 coloane dispuse circular. Fiecare coloană se termină cu un chip. Două dintre ele reprezintă tineri — femeie şi bărbat — maramureşeni. Celelalte simbolizează personaje din basmele acestor ţinuturi româneşti — omul pădurii, omul nopţii, omul apelor şi omul dintre focuri, sau măşti populare, exprimînd fiecare în parte şi toate la un loc lupta dintre viaţă şi moarte. În centrul grupului, o placă comemorativă: „Pe aceste locuri, au căzut în 1944, împuşcaţi de către hitlerişti şi horthyşti, 29 de patrioţi maramureşeni, luptători pentru eliberarea patriei noastre de jugul fascist". Tot aici, pe o lespede mare de piatră, într-un vas-căuc, arde, în amintirea acestora, focul sacru.

Monumentul de la Moisei este opera artistului poporului Vida Gheza.

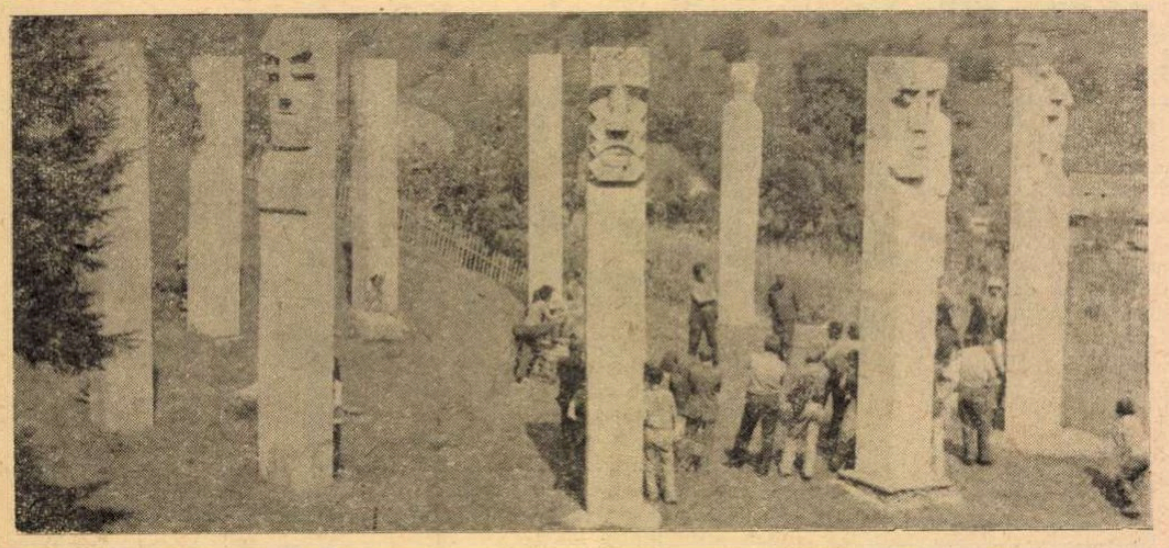

Apreciat drept cel mai fecund dintre sculptorii României contemporane, „cioplitorul", cum îşi spune el, s-a format la şcoala lui Brâncuşi şi mai ales la aceea a artei maramureşene, cu adînci rădăcini în civilizaţia geto-dacică.

Artistul — Vida Gheza, combatant la modul cel mai propriu — a luptat cu arma în mînă, alături de alte sute de antifascişti români în Spania republicană, apoi în 1945, după ani de internare în lagăr, pe frontul din Cehoslovacia, ca voluntar în armata română — a evocat în acest emoţionant ansamblu sculptural un episod dramatic din istoria ţinutului natal. Patrioţii de care vorbeşte placa comemorativă au fost ucişi mişeleşte, la 14 octombrie 1944, de cotropitorii intraţi în derută după actul istoric de la 23 August, hărţuiţi în Maramureş, ca pe întregul teritoriu românesc de altfel, de o mişcare populară tot mai amplă de rezistenţă. 31 de „capi de răzvrătiţi", cum îi numeau cotropitorii, au fost închişi în două case din Moisei şi mitraliaţi prin ferestre. Satul întreg, părăsit din fericire de locuitori, a fost apoi incendiat, după o practică obişnuită de invadatori.

Crima organizată de la Moisei a avut totuşi doi supravieţuitori, dintre care unul, cu mintea rătăcită de oroarea acelei zile, a murit la cîţiva ani. Celălalt avea să depună mărturie, despre întîmplarea tragică povestită din gură în gură şi intrată în istorie.

Coincidenţa a făcut ca anul în care acest al doilea supravieţuitor de la Moisei s-a întors pe locurile dramei să fie acelaşi în care maestrul Vida Gheza a transpus în piatră monumentul realizat iniţial în lemn. Dezvelirea monumentului în piatră al patrioţilor maramureşeni a avut loc la 13 august 1972.

„La inaugurare, îşi aminteşte sculptorul, un ţăran de prin partea locului, un „horitor", s-a urcat pe unul din stîlpi şi a început să ţipurească un fel de strigături, în care se evocă de fapt toată povestirea Moiseiului martir. Gestul lui m-a mişcat profund. Însemna că oamenii îmi acceptaseră opera".

Totul în acest grup statuar pledează pentru acceptare, pentru integrare în peisajul maramureşan: concepţia, materialul de lucru, ceea ce redă.

În dispunerea circulară a coloanelor statui, sculptorul a pornit de la cultul Soarelui, foarte frecvent în Maramureş, acest străvechi ţinut românesc, care a păstrat cel mai bine, graţie aşezării sale geografice, datele spiritualităţii dacice. Forma de cerc cu 12 raze simbolizează, în concepţia sculptorului cele 12 luni ale anului, în care trebuie amintită mereu fărădelegea fascistă. Strîngerea celor 12 personaje în jurul unei vetre de piatră evocă de asemenea sanctuarul dacic de la Grădiştea Muncelului, avîndu-şi totodată corespondent în epoca contemporană, în celebra Masă a lui Brâncuşi de la Tg. Jiu.

Materialul de lucru a fost la început lemnul, aşa cum cerea obiceiul locului şi al oamenior. Cei 12 stejari centenari, înalţi de cinci metri, în care artistul a nemurit în 1966 amintirea ţăranilor patrioţi, au fost aleşi şi lucraţi de acesta împreună cu locuitorii din Moisei şi din îm-

(Continuare în pag. a 3-a)

Gheorghe Şincai

(Continuare din pag. 1)

hărţuielilor lui Bob şi a peregrinărilor de după aceea, el n-a încetat o clipă lucrul la marea sa *Istorie a românilor*. Intitulată latineşte *Cronicon Daco-Romanorum seu Valachorum*, iar în româneşte: *„Hronica românilor şi a mai multor neamuri"*, tipărirea i-a fost interzisă de episcopul Iosif Martonfi, care a declarat că *„opus igne, author patibulo dignus"* (opera e demnă de foc, iar autorul de spînzurătoare). Ea va fi tipărită în întregime mult mai tîrziu la Iaşi (1853—1854) şi la Bucureşti (1885—1886), această publicare în cele două capitale româneşti, consacrînd-o ca pe o Biblie a neamului românesc din care s-a inspirat şi de la care au pornit toţi istoricii de mai tîrziu. Bălcescu şi Kogălniceanu au ţinut-o în mare cinste.

Nu vom putea intra aici în toate detaliile uriaşei contribuţii a lui Gheorghe Şincai la clarificarea istoriei noastre. Vom încerca totuşi să reţinem cîteva din multele, şi în general dreptele sale răspunsuri la problemele controversate ale istoriei românilor. Le-am selecţionat pe cele mai însemnate. O cercetare mai adîncă poate găsi în *Cronica* sa şi altele tot atît de importante.

1. *Poporul român se trage din daci sau din romani?* Gheorghe Şincai pare a înclina spre teza originii exclusiv romane. Traian, scrie el, „i-a învins şi i-a stins pe daci" şi între anii 105—107 a colonizat Dacia cu romani mai ales din Roma şi din Italia şi „nu numai cu gloate mişele, ci şi familii de frunte au fost duse sau strămutate în Dachia". Traian a devenit astfel „tatăl românilor". Bine coroborate însă, textele lui Şincai aduc noutăţi şi despre daci, în special despre dacii liberi, rămaşi în afara cuceririi şi a războaielor romane, şi care s-au aşezat mai apoi în Dacia Traiană. El n-a înţeles deci că dacii au dispărut cu totul din istorie. Concluzia lui Şincai ar putea fi foarte bine exprimată prin sentinţa scurtă şi expresivă a lui Naum Rîmniceanul, contemporanul său: „dacii romaiază, romanii daciază".

2. *S-au retras odată cu Aurelian, în sudul Daciei, toţi daco-romanii din nordul Dunării, lăsînd teritoriul gol?* Şincai răspunde negativ: „a îngădui încă nu poci, cum că toată colonia o ar fi trecut Aurelian în Dachia-cea-Nouă". Argumentează mai departe şi cu faptul că romanii au stăpînit părţile din nordul Dunării pînă tîrziu, pînă la sosirea bulgarilor. Românii din nordul Dunării, „mai vîrtos cei din Ardeal, pînă astăzi pomenesc pre împăratul Aurelian cîntînd cu jale: hai, lerui Doamne! adecă: hai, Aureliane Doamne! cînd colindă la Crăciun". Cei care cîntă sînt urmaşii celor care rămăseseră în Ardeal, care îşi aminteau de Aurelian, care-l aşteptau să se întoarcă şi care şi-au transmis prin secole dorinţa şi aşteptarea din neam în neam, din generaţie în generaţie.

Ideea *continuităţii* poporului român pe teritoriul pe care trăieşte şi astăzi este deci limpede demonstrată de istoricul nostru.

3. *Poporul român s-a format la nordul sau la sudul Dunării?* Răspunsul lui Şincai e că poporul român s-a format atît la nordul cît şi la sudul Dunării. Evident, grosul populaţiei daco-romane fiind la nordul Dunării, aici s-a format majoritatea poporului român. În nord, Şincai îşi demonstrează teza prin numeroasele inscripţii rămase pînă azi şi prin amintirea lui Aurelian, rămasă vie în popor, iar în sud prin existenţa pînă azi a românilor numiţi cînd vlahi, cînd cuţovlahi sau ţintari, „Din partea coloniei care a rămas în Dachia veche — scrie Şincai — şi din romanii cei din Crumn trecuţi peste Dunăre s-au prăsit apoi toţi românii cîţi sînt de-a stînga Dunării, cum cură în Marea Neagră; iară din partea coloniei care s-a trecut Dunărea şi s-a aşezat în Dacia-cea-Nouă aşişderea şi din romanii pe care i-a adus marele Constantin în Thrachia, Machidonia şi Thesalia, s-au prăsit românii cei ce sînt de-a dreapta Dunării". Aria de formare a poporului român este tot atît de largă pe cît de largă prezenţa românilor. Ideea lui Şincai e că toţi s-au format pe locurile unde sînt şi că n-au avut niciodată migraţii.

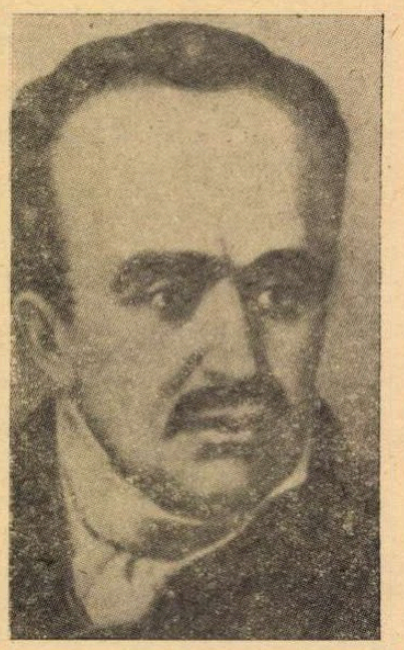

4. *Istoria ne vorbeşte totuşi de descălecări ale unor grupuri din Transilvania spre sud şi spre est, peste munţi (Dragoş şi Negru Vodă). Aşa fost acestea colonizări sau extinderi din locuri populate cu români spre locuri goale?* „Şincai — arată Manole Neagoe — considera că descălecatul n-a însemnat colonizarea cu români din Transilvania a spaţiului extracarpatic, ci refugierea unor căpetenii cu cetele lor". Dar să-l lăsăm chiar pe Şincai să vorbească: „După Anonimul încă n-a împopoorît el (Radu Negru Vodă) Valahia, ci numai o a cuprins". Acelaşi lucru îl spune Şincai şi despre Dragoş şi Moldova. El demonstrează că în anul 1282, moldovenii s-au luptat cu ungurii, ori, Dragoş a descălecat după aceea. „Cum poate fi dară — se întreabă Şincai — ca Dragoş din Maramureş să fie împopoorît Moldova?"

Şincai dovedeşte astfel că întreg teritoriul locuit de români, în toate provinciile, a fost din totdeauna populat cu români.

5. *Sub diferitele denumiri de grururi, localizate unele în nord, altele în sud sau în răsărit şi apoi organizate în state cu nume deasemenea diferite, se înţeleg mai multe popoare sau unul singur?* Şincai arată că deşi cei din nordul Dunării, ca şi cei din sud, cum s-a văzut mai sus, poartă nume diferite, de români, de vlahi, cuţovlahi, munteni, moldoveni, mărgineni, mocani, fraţi, „oricum s-au numit sau se numesc şi acum, tot de o viţă şi poroditţă sînt, adică romani de sînge, precum firea şi virtutea îi mărturiseşte". Se afirmă aşadar, cu claritate, *unitatea neamului românesc de pretutindeni*, oriunde şi sub orice nume locale s-ar afla românii. Şi dovada nu e numai „firea şi virtutea" lor comună, ci, cum o va arăta tot Şincai, mai ales limba pe care o vorbesc toţi la fel.

(Continuare în numărul următor)

Geneza şi frumuseţea portului naţional românesc

Portul naţional are incontestabil o mare valoare documentar-istorică, artistică, reflectînd modul de viaţă şi puterea de creaţie a unui popor, într-o măsură chiar mai mare decît alte manifestări de civilizaţie şi cultură tradiţională. Este, se poate spune, un fel de carte de vizită, atunci cînd prin el putem descifra ceea ce este specific şi autentic, ceea ce ne caracterizează.

Spre deosebire de celelalte domenii şi genuri ale culturii şi artei populare (poate cu excepţia gospodăriei şi a casei cu interiorul ei), portul se constituie ca un complex de manifestări, închegate într-un tot, mai apropiate decît orice de trupul şi de sufletul omului, de fiinţa lui. Remarcam într-un volum despre Ţara Oltului că portul de aici nu numai că modelează linia corpului, ci înnobilează figura oamenilor acestui pămînt, subliniind trăsăturile de dîrzenie, de hărnicie, de omenie. (Cornel Irimie, Portul popular din Ţara Oltului, ESPLA, 1956).

Compus din numeroase piese (cele de acoperămînt, cele de îmbrăcăminte şi de încălţăminte), lucrate din materiale diferite (de la firele şi ţesăturile textile, la cele din piele şi blană, din metal etc.) şi în tehnici diferite ce dovedesc o multimilenară practică şi experienţă, portul popular este un veritabil document, prezentînd nuanţat deosebirile de sex şi de vîrstă, de stare socială şi împrejurări (de zi de lucru, de sărbătoare, de obiceiuri etc.).

Aşa cum îl cunoaştem pînă astăzi, în ceea ce priveşte structura generală (piesele componente şi caracteristicile lor, de la căciulă, cămaşa lungă, croită drept, cioareci sau pantaloni, brîu sau curea, opinci, pieptar şi cojoc etc., sau iie şi vîlnic, fotă sau catrinţă, cu pieptănătură specifică şi cu cîrpă sau maramă) portul popular face parte din documentul care vorbeşte direct de geneza poporului român, căci îl găsim săpat în piatră, pe columna traiană.

La fel, în prima imagine grafică, în acel codice vienez, românii apar alungînd cu bolovani şi săgeţi oastea lui Carol Robert, după bătălia de la Posada, din anul 1330, fiind îmbrăcaţi aşa cum îi găsim şi astăzi în numeroase sate şi zone pe ambii versanţi ai Carpaţilor (cu căciuli înalte, cu cojoace, cioareci, opinci etc.).

Interesant este, de asemenea, să ne amintim faptul că, atunci cînd, într-o dimineaţă cetăţenii Romei au dat peste Badea Cârţan, care adormise la picioarele celebrului monument, aceştia exclamau: a coborît un dac de pe columnă.

Iată doar cîteva momente şi aspecte din istoria nescrisă, tradiţia vie a continuităţii noastre ce se constituie din întreg patrimoniul de civilizaţie şi cultură, formînd împreună cu limba o unitate, ce durează de la formarea poporului român.

Privind harta ţării, cu relieful ei cultural, unitar ca şi pămîntul acesta legat de Carpaţi şi de centura Dunării, ne amintim de acele „romanii", cum le spunea Nicolae Iorga, de acele vetre de civilizaţie şi cultură care împînzesc întreaga suprafaţă ca un mozaic în care unitatea în diversitate se impune de la sine ca o realitate specifică peisajului etnic românesc.

Acestea sînt, în acelaşi timp, zone cu port specific, grupuri de aşezări, în care, păstrîndu-se elementele definitorii ale portului, s-au dezvoltat şi au înflorit ca nestematele piesele de port, ce se evidenţiază prin unele trăsături locale de croi, dar mai ales ornamente.

Repertoriul de motive decorative (cu conţinut realist sau simbolic, dar realizate în stil geometrizant, prin care se reduce totul la esenţial şi la comunicarea directă a sensurilor) cuprinde o mare diversitate de rezolvări, în care imaginaţia creatorilor s-a desfăşurat spontan şi cu mult simţ decorativ.

Pentru toate aceste motive, cunoaşterea portului naţional românesc, cu marea lui diversitate în unitate şi cu frumuseţea croiului şi a decorului, trebuie să fie dublată de grija de tot ce-l poate falsifica, în care sens milita recent şi Ana Blandiana (România literară, nr. 1 din 4 I 1979, p. 23), cînd afirma că denaturarea portului înseamnă o „flagrantă falsificare a geniului şi sufletului unui popor", iar apărarea autenticităţii „n-ar fi numai un act de cultură, ci şi un gest de patriotism".

Cunoaşterea portului popular din zonele situate pe toată suprafaţa ţării, fie în sudul Transilvaniei ori în centrul şi nordul acestei provincii, în Banat şi Oltenia, în Moldova şi Dobrogea, chiar şi numai printr-o trecere în revistă a aspectelor celor mai caracteristice, va convinge pe oricine despre necesitatea cultivării, în forme şi modalităţi corespunzătoare noilor condiţii de viaţă, a acestui patrimoniu istoric şi cultural cu care să se mîndrească generaţiile ce ne vor urma.

Cornel Irimie
Marcela Necula

David Zugravu de la Curtea de Argeş mesager al unităţii culturale româneşti

Născut şi format în ambianţa culturală polivalentă a ctitoriilor de la Argeş, *David Zugravu de la Curtea de Argeş* trebuie să fi învăţat meşteşugul zugrăviei la una din şcolile din vecinătatea acestui mare centru de cultură medievală sau, poate, chiar la Curtea de Argeş. De tînăr trece în Transilvania unde îl găsim pentru prima oară menţionat ca autor al unor icoane împărăteşti pe lemn la biserica de lemn din Iernut (Tîrnava Mică). Icoana respectivă a fost pictată în anul 1740 şi este semnată de zugravii David şi Iacov. Recent cercetătorul Marius Porumb semnalează alte două icoane împărăteşti la biserica din Moldoveneşti (Turda) *„... reprezentînd pe Maica Domnului cu pruncul, de tipul Eleusa... şi Crist Pantocrator .... pictate în 1748 de David Zugravu"*, autorul afirmînd că ar fi unul şi acelaşi meşter cu David care a lucrat în Bihor.

La biserica de lemn din Sebiş (Bihor) se vedeau înainte vreme mai multe inscripţii, azi păstrate fragmentar, de unde s-a putut afla cîte ceva despre zugravul care ne preocupă. În absida altarului, pe latura de nord, se găsea inscripţia: *„Această sfîntă biserică o am zugrăvit eu David din Ţara Românească din oraşul Curtea de Argeş fiind locuitor în Sichitelec. 1764."* Pe acelaşi perete se mai afla şi un pomelnic: *„Pomelnicu lui David Zugravu vii: Pomeneşte-ne Doamne cînd vom veni întru împărăţia ta... † David, Tatiana... Morţi: Samoil, Stoica, Gheorghe, Mărie, Mariuca, Ioan, Todor, Gavril, Iov, Safta...,* iar în continuarea acestui text: *„Cinstiţi preoţi cari vă învrednici Dumnezeu a sluji la această sfîntă biserică să faceţi... să pomeniţi şi aceşti sus numiţi ca să vă pomenească şi Dumnezeu pe Dumnealor Voastre."* Primul nume înşirat după David s-ar putea să fie soţia lui, iar următorii rudele sale apropiate părinţi, socri, fraţi, cumnaţi.

Aşadar în cunoaşterea vieţii şi activităţii zugravului argeşean avem un punct de reper sigur, este vorba de localitatea bihoreană Sititelec unde s-a stabilit — după cum singur spune — înainte de 1764. În conscrierea locuitorilor acestui sat apare şi numele lui David „pictor". Avea un cal. Era desigur mijlocul prin care putea să-şi transporte dintr-un sat în altul, pînzele, culorile, ustensilele etc.

Data morţii sale n-o cunoaştem încă. Ştim însă date despre cîteva din monumentele — mai ales cele

care s-au conservat pînă astăzi — la care a lucrat acest mare artist al evului mediu românesc. Unele dintre ele le putem menţiona doar pe baza lucrărilor apărute mai înainte, altele au fost cercetate recent. Iată cîteva din aceste monumente: Brădet (1750), Valea Neagră de Jos (1751), Rieni (1755), Stînceşti (1756), Cornişeşti Sebiş (1764). Nu de puţine ori el a făcut şi icoane pe lemn, dintre care s-au mai păstrat la Valea Neagră de Jos una din 1751, alta la Şumugiu în 1758, apoi două la Stei din 1775, la Seghişte din 1777.

Activitatea desfăşurată de David Zugravu îmbracă mai multe aspecte Unul legat de exodul Zugravilor munteni spre Transilvania, fapt ce a contribuit la cristalizarea unui stil propriu picturii postbrâncoveneşti şi a unui program iconografic unitar. Apoi, amploarea fenomenului se datoreşte şi contextului social-politic care a determinat accentuarea împotrivirii la încercările de deznaţionalizare promovate de habsburgi, una din forme fiind tocmai amplificarea relaţiilor dintre români. *„Activa circulaţie a meşterilor* — remarca profesorul Vasile Drăguţ — *de o parte şi alta a Carpaţilor are ca principală consecinţă unificarea expresiei artistice ale picturilor din Oltenia, Muntenia, Transilvania şi Banat..."*

Odată ajuns în Bihor, David Zugravu desfăşoară o muncă susţinută materializată în ansamblurile rămase mărturii pînă acum. Crescut în ambianţa luminată a artei brâncoveneşti el va impune aici un model consacrat, al picturii murale muntene, la care va adăuga, cu discernămîntul necesar, elemente ale artei apusene, îndeosebi ale stilului baroc. O asemenea interprindere, de o importanţă indiscutabilă, a dus la apariţia unor zugravi care au prelungit în timp meşteşugul acestuia.

Programul iconografic descifrat în urma cercetării bisericilor de lemn pictate de David Zugravu de la Curtea de Argeş relevă existenţa temelor cunoscute. În absida altarului bolta semicilindrică este decorată, în multe cazuri, cu un peisaj din dealuri şi copaci. Pe tîmplă, faţa vest, artistul a figurat un *Serafim* într-o ipostază în pagină interesantă pri[illegible] troducerea a trei perechi de o[illegible] Pe hemiciclu, tot din absida [illegible] lui, începînd cu latura de nord [illegible] *Iisus în potir* şi *Sfinţii episcopi.*

În ceea ce priveşte naosul, în general, subiectele sînt destul de şterse. Totuşi pe iconostas, faţa est, registrul de sus poartă scena *Răstignirii* concepută în formula clasică. Următorul registru reţine prin *şirul apostolilor* cu *Iisus învăţător* în centrul imaginii. Pe uşa proscomidiei a fost înfăţişat *Ioan Gură de Aur* (Fig. 1) pe cele împărăteşti scena *Buneivestiri*, iar pe uşa diaconească *Vasile cel Mare* (Fig. 2). Stîlpii care separă în trei părţi partea de jos a iconostasului se remarcă prin ornamentele ce alternează între motive vegetale, într-o tratare barocă, şi altele stilizate, geometrice. Pe pereţii laterali ai naosului, cîteodată chiar şi pe tîmpla ce desparte naosul de pronaos, sînt înşiraţi cei *40 de mucenici.*

Pictura din pronaos nu s-a conservat în întregime la nici una din bisericile de lemn decorate de David. Pe latura de vest, de o parte şi alta a uşii de trecere spre naos, sînt conturate mai multe personaje, greu de identificat deoarece ulterior s-au tăiat ferestre. Probabil, în consens cu evo-

(Continuare în pag. a 4-a)

Omagiu eroilor neamului...

(Continuare din pag. a 2-a)

prejurimi. Chipurile au, fiecare, altă expresie — dîrză, meditativă, amenînţătoare, reculeasă, închipuind toată acea mitologie păstrată în renumitele măşti populare.

Înlocuind lemnul cu piatra — pentru că dacă se lucrează mai greu, piatra şi rezistă mai mult — sculptorul a păstrat nealterată ideea în care a fost conceput ansamblul monumental. Evocînd un moment anumit din lupta pentru libertate, monumentul lui Vida Gheza sparge graniţele temporale, devenind un omagiu adus omului, o expresie a duratei vieţii.

Creaţia sculptorului a schimbat astfel destinul unei aşezări, a transformat satul Moisei în loc de pelerinaj, asemeni tuturor locurilor unde se afirmă pregnant fiinţa poporului român.

M. N.

O confirmare a valorii artei populare româneşti

La Tokyo a apărut recent, în limba japoneză, volumul „Icoane pe sticlă" de dr. C. Irimie şi M. Focza, tipărit în condiţii grafice excepţionale, cu 51 reproduceri în culori.

Lucrarea a apărut sub girul Ambasadei române din Japonia, care a oferit-o spre publicare unei edituri specializate în lucrări de artă.

Acest fapt este un eveniment care pune în lumină resursele şi valorile artistice excepţionale de care dispune poporul nostru.

MOMENT FESTIV

În fiecare an, ziua de 30 ianuarie este sărbătorită în chip festiv de către instituţiile de învăţămînt teologic din ţara noastră, care au fost puse sub ocrotirea Sf. Trei Ierarhi Vasile, Grigorie şi Ioan.

La Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, sărbătorirea patronilor a început cu Sf. Liturghie oficiată de P. S. Episcop-vicar patriarhal Antonie Ploieşteanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi dintre profesorii şcolii, în biserica Sf. Ecaterina. A urmat apoi programul festiv din aulă, în prezenţa Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, a Prea Sfinţiţilor Episcopi-vicari Antonie Ploieşteanul şi Roman Ialomiţeanul, a vicarilor, consilierilor şi a altor preoţi din capitală. A conferenţiat dl. lector Cezar Vasiliu. În încheiere a vorbit Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, care a adresat profesorilor şi studenţilor îndemnul de a întruchipa în toată viaţa lor pilda Sf. Trei Ierarhi care au fost deopotrivă slujitori ai lui Dumnezeu şi ai oamenilor.

La Sibiu, prăznuirea a început tot cu Sf. Liturghie săvîrşită de Prea Sfinţitul Episcop Vasile al Oradiei, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. Au participat înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Ardealului şi Prea Sfinţitul Episcop Emilian de Alba Iulia. A fost de faţă dl. Hermann Binder, prorectorul Institutului Teologic Protestant, Secţia Sibiu, în calitate de oaspete. Predica zilei a fost rostită de P. C. pr. prof. M. Şesan. A urmat apoi programul festiv care a cuprins: conferinţa despre contribuţia Sf. Trei Ierarhi la promovarea ecumenismului, rostită de P. C. arhid. C. Voicu, prorectorul Institutului, lecturi din opera Sf. Trei Ierarhi, recitări de versuri şi mai multe bucăţi corale religioase şi patriotice. În final a luat cuvîntul Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Ardealului care a subliniat actualitatea permanentă a gîndirii şi lucrării Sf. Trei Ierarhi, adresînd îndemnul ca şi noi să ne pătrundem de spiritul înnoitor al vremii noastre precum s-au lăsat pătrunşi aceşti trei mari părinţi ai Bisericii de spiritul secolului în care au trăit.

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Vineri, 12 ianuarie 1979,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe dl. Haralamb Vandoros, de origine română, stabilit în Noua Zeelandă, membru al parohiei române din Wellington — Noua Zeelandă, venit în vizită la rudele sale din ţară.

— În aceeaşi zi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe dl. Angelo Caspen, de origine română, stabilit la Sidney — Australia, membru al parohiei române de acolo, venit în ţară pentru a-şi vizita rudele.

— *Sîmbătă, 27 ianuarie 1979,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit pe Reverendul Robert Anderson, preot anglican pentru Bisericile anglicane din Bucureşti şi Belgrad, venit în vizită de prezentare. A fost însoţit de dl. Donald Macleud, prim-consilier al Ambasadei Britanice la Bucureşti. Din partea Patriarhiei Române au fost de faţă P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal şi dl. Nicolae Mihăiţă, de la Serviciul Relaţii Externe Bisericeşti.

— *Marţi, 30 ianuarie 1979,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, însoţit de PP. SS. Episcopi-Vicari Antonie Ploieşteanul şi Roman Ialomiţeanul, PP. CC. Vicari administrativi, consilieri şi alţii, a luat parte la sărbătorirea Sfinţilor Trei Ierarhi Vasile, Grigorie şi Ioan, Patronii Institutelor Teologice, care s-a desfăşurat în sala de festivităţi a Institutului Teologic Universitar din Bucureşti. Cu acest prilej, Prea Fericirea Sa a ţinut o cuvîntare în faţa tuturor celor prezenţi.

— *Miercuri, 31 ianuarie 1979,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, a primit pe dl. prof. George Ursu, de origine română, stabilit la Boston, S. U. A., venit în ţară pentru cîteva luni, pentru studii şi cercetări în specialitatea sa.

Vizitaţii canonice

— A doua zi de Crăciun, fiind prăznuirea Cuviosului Părinte Nicodim, Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a poposit la mănăstirea Tismana, unde a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească. În ziua următoare, 27 decembrie 1978, Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la mănăstirile Lainici şi Polovragi—Gorj.

— În ajunul Crăciunului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei a făcut o vizitaţie canonică în Blaj, săvîrşind Sf. Liturghie în catedrala „Sfînta Treime" din localitate. Corul catedralei a executat un bogat program de colinde.

A doua zi de Crăciun, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei a fost prezent în mijlocul credincioşilor din municipiul Tg. Mureş, săvîrşind Sf. Liturghie. Au fost cîntate şi aici cu multă însufleţire tradiţionalele colinde.

— Duminică, 7 ianuarie 1979, la sărbătoarea Sf. Ioan Botezătorul, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a poposit în mijlocul credincioşilor din cartierul Velenţa din Oradea, săvîrşind Sf. Liturghie în biserica parohială.

— În 14 ianuarie, P. S. Episcop Vasile a făcut o vizitaţie canonică în Josani, filie a parohiei Remetea din protopopiatul Beiuş, săvîrşind Sf. Liturghie. În aceeaşi zi, P. S. Sa a oficiat vecernia în parohia Căbeşti, acelaşi protopopiat.

— Duminică, 28 ianuarie, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a săvîrşit Sf. Liturghie în parohia Brusturi, iar vecernia în parohia Păuleşti, ambele din protopopiatul Marghita.

Sfinţiri şi binecuvîntări de biserici

— Duminică, 7 ianuarie 1979, P. S. Episcop Emilian a răspuns dorinţei credincioşilor din oraşul Sebeş, de a le binecuvînta strădaniile legate de renovarea sfîntului lăcaş de închinăciune. P. S. Sa a săvîrşit cu acel prilej îndătinatele slujbe. S-a acordat rangul de iconom stavrofor P. C. protopop Nicolae Cantor şi de iconom P. C. preot Iulian Opincaru. Membrilor Consiliului parohial li s-au acordat cărţi tipărite de episcopie, calendare şi ilustrate.

CONSFĂTUIRE MISIONAR-PASTORALĂ

În zilele de 22—25 ianuarie 1979, s-a ţinut la Centrul eparhial din Oradea consfătuirea misionar-pastorală cu cea de a treia serie de preoţi, de data aceasta din parohii aparţinătoare de protopopiatul Marghita. Aşa cum arătam şi cu altă ocazie, aceste consfătuiri au drept scop împrospătarea cunoştinţelor teologice şi îmbunătăţirea metodelor de pastoraţie.

David Zugravu . . .

(Continuare din pag. a 3-a)

luţia picturii româneşti, aici era introd[us] *Judecata de apoi, Parabola fe[cioarelor]* etc.

[Fan]tastic, ansamblurile lucrate de [Dav]id Zugravu de la Curtea de Argeş [adu]c o împlinire cu mişcarea plas[tică] a vremii. Integrată picturii post-brâncoveneşti punerile în pagină reţin prin sinteza realizată între tradiţia moştenită, influenţele receptate de la arta apuseană şi, nu în ultimul rînd, mentalitatea comenzii sociale, deci a sătenilor .Între aceste coordonate surprindem trăsături ce descind din tradiţia bizantină (spiritualizarea sugerată prin ovalul alungit al figurilor, prin expresivitatea specifică a degetelor de la mîini sau frontalitatea reprezentărilor). Treptat, artistul a adăugat elemente reluate din lumea satului cum ar fi motivele geometrice inspirate de pe ţesăturile populare. De asemenea, individualizarea personajelor poartă amprenta observaţiei directe care i-a permis finalizarea unor portrete de un realism accentuat. Se desprinde, în acest sens, scena *Buneivestiri* de la Copăceni unde Maria este o izbutită ilustrare a celor afirmate mai sus. Părul negru, bogat încadrată faţa de o elegantă ţinută estetică. Mantia roşie, mulată pe corp, permite prin contrastul cu rochia gri, punctată cu reflexe de albastru, şi zadia obişnuită acestor locuri, caldă datorită ocrului, să observăm că este gravidă. Veridicitatea conturării personajelor relevă tocmai sensul urmat de pictura românească în general. Cromatica, deşi se reduce la tonuri de gri, ocru, verde etc., nu alterează valoarea plastică a repartizării pe suportul rezervat picturii.

Desigur, aprecierile extrase dintr-o creaţie reprezentativă pentru pictura murală din nord-vestul României şi, indiscutabil, pentru o etapă din evoluţia picturii româneşti nu fac decît să evidenţieze rolul avut de David Zugravu de la Curtea de Argeş în epocă. Opera acestui mare artist se alătură nenumăratelor exemple ale interferenţelor culturale româneşti de o parte şi alta a Carpaţilor, care n-au fost şi nici nu puteau fi o graniţă între ţările române, ci un cheag, o punte între tradiţiile culturale şi spirituale, care aveau o unică obîrşie şi acelaşi destin istoric.

Ioan Godea
Aurel Chiriac

Conservarea patrimoniului cultural naţional

Conservarea ştiinţifică a bunurilor cultural-artistice şi documentare este o activitate impusă de cerinţele majore ale păstrării celor mai valoroase mărturii create de spiritul uman de-a lungul existenţei sale istorice. Această activitate însumează multitudinea măsurilor cu caracter preventoriu menite să păstreze bunurile amintite într-o stare cît mai apropiată de cea iniţială, să contracareze îmbătrînirea lor prematură, distrugerea lor.

Apariţia legii ocrotirii patrimoniului cultural-naţional reprezintă punctul de plecare al unui ansamblu de măsuri cu efecte din cele mai salutare pentru soarta bunurilor cultural-artistice şi documentare. Odată cu luarea în evidenţă a bunurilor existente în afara reţelei muzeale, în mod obiectiv, preocupările de conservare au depăşit caracterul de activităţi strict muzeale. Deţinătorii, custozii sau gestionarii sînt chemaţi să-şi aducă aportul efectiv la ocrotirea valorilor culturale sub îndrumarea şi controlul direct al specialiştilor oficiului de patrimoniu.

Biserica ortodoxă, deţinătoarea unor valoroase mărturii privind evoluţia artei şi culturii româneşti, şi-a adus o contribuţie remarcabilă la depistarea, identificarea şi evidenţierea acestora — acţiune primară a legislaţiei de ocrotire a patrimoniului. Se impune în continuare, ca acţiunea cu caracter permanent, controlul riguros al condiţiilor în care sînt păstrate bunurile culturale, al regimului lor de folosire, acestea fiind aspecte cu repercursiuni directe asupra stării bunurilor. Este bine cunoscut faptul că majoritatea acestora se află în prezent într-o stare de conservare care reclamă măsuri urgente de intervenţie, la unele procesele de degradare au caracter evolutiv, iar la altele, fără simptome de degradare evolutivă, substratul material a ajuns la un stadiu atît de avansat de fragilizare încît orice acţiune mecanică le poate compromite.

Longevitatea bunurilor culturale este influenţată direct de structura lor materială, de compoziţia lor chimică. Cele cu structură organică, care reprezintă de fapt ponderea (cărţi şi documente, picturi pe lemn sau pînză, veşminte, monumente din lemn sau cu structuri din lemn, sculpturi în lemn etc.) sînt de la început mai predispuse la degradare. Analiza cauzală a degradărilor a dus la stabilirea a trei categorii de factori degradanţi: factori fizici (umiditatea, temperatura, lumina), factori chimici(diferite substanţe) şi factori biologici (microorganisme, insecte, rozătoare etc.). Aceşti factori acţionează corelat şi se potenţează reciproc, iar dacă nu sînt controlaţi şi contracaraţi, pot produce degradări ireversibile, îmbătrîniri premature. Astfel, umiditatea crescută asociată cu o anumită valoare termică (peste 22 C°) favorizează atacul microorganismelor. Praful depus pe obiecte conţine nenumăraţi spori care în condiţii favorabile de microclimat intră în faza vegetativă, folosind substratul (opera sau documentul) ca sursă de hrană. Lumina prea puternică, în special cea naturală, prin radiaţiile ultraviolete pe care le conţine, declanşează reacţii fotochimice distructive. Insalubritatea încăperilor în care sînt păstrate bunurile favorizează instalarea unei adevărate faune de insecte şi rozătoare care nu întîrzie să le distrugă fie prin consumare, fie prin produşii lor de metabolism. De asemenea, apropierea de o sursă de căldură, inundarea, manipularea brutală, neglijentă, intervenţiile incompetente de tratare sau curăţare chimică, şocurile de lumină — sînt tot atîţia factori de risc pentru sănătatea bunurilor culturale.

Contracararea acţiunii acestor factori degradanţi este la îndemîna oricărui deţinător fără să-i solicite eforturi deosebite decît înţelegere şi răspundere pentru opera care ca valoare spirituală este un bun al tuturor.

Printr-o atentă şi periodică deprăfuire, depozitare în condiţii de temperatură cît mai constantă şi fără umezeală, aerisire periodică, ferire de şocuri termice şi mecanice, de lumină prea puternică şi de intervenţii de tratare sau restaurare neautorizate, se realizează cîteva din dezideratele conservării bunurilor culturale.

Definind aceste bunuri drept unicate ale spiritualităţii umane, care odată distruse nu mai pot fi înlocuite exact în aceeaşi formă, valoare şi semnificaţie, vom înţelege uşor responsabilitatea noastră pentru păstrarea lor, a căror putere de revelaţie o revendică legitim şi generaţiile viitoare.

Gheorghe Ban
— conservator general —
Oficiul judeţean
pentru patrimoniul cultural-naţional,
Sibiu

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 1 martie 1979 Nr. 9—10

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (IV)

(*Lumea,* creaţie a lui „Dumnezeu atotţiitorul făcătorul cerului şi al pămîntului, al tuturor celor văzute şi nevăzute" — Art. 1).

După învăţătura Bisericii noastre, prin numirea de lume se înţelege, în general, întreaga creatură sau făptură a lui Dumnezeu, deosebită de fiinţa Lui dar păstrîndu-i-se neîntreruptă legătura cu El, lume în care deosebim: 1. lumea spirituată sau îngerii, 2. lumea materială sau universul material şi 3. omul, fiinţa material-spirituală.

1. *Lumea spirituală,* compusă din îngeri, a fost creată înaintea lumii materiale văzute şi a omului. „La început a făcut Dumnezeu cerul şi pămîntul" (Gen. 1, 1) sînt primele cuvinte ale Sfintei Scripturi. Aici, prin cuvîntul *cer* nu se înţelege cerul văzut, bolta cerească, despre care se vorbeşte mai tîrziu în istoria creaţiei (Gen. 1, 6), ci se înţelege lumea spirituală nevăzută, lumea îngerilor sau a puterilor netrupeşti, „oştirea cerească", cum mai sînt numiţi uneori îngerii (Luca 2, 13).

Îngerii sînt fiinţe reale spirituale personale, deci avînd conştiinţă, gîndire şi voinţă liberă, deosebite şi de Dumnezeu şi de oameni, inferioare lui Dumnezeu dar superioare oamenilor, şi cu o menire specială, aceea de a sluji lui Dumnezeu şi lumii create de El, după a lui orînduire. Îngerii „sînt toţi duhuri slujitoare, trimişi ca să slujească pentru cei ce vor fi moştenitorii mîntuirii" (Evrei 1, 14) şi, în genere, să vestească pe Dumnezeu, mărindu-l, şi să-i îndeplinească voia. Ca duhuri slujitoare, îngerii, fără a fi pretutindeni, se mişcă cu o uşurinţă neînţeleasă de mintea omenească şi pot fi pretutindeni unde li se porunceşte de Dumnezeu.

Starea morală actuală a îngerilor buni este de sfinţenie şi, prin harul dumnezeiesc ca dar pentru stăruinţa lor în bine, de perfectă nepăcătuire (impecabilitate), cugetînd şi săvîrşind numai binele şi nemai putînd fi atraşi spre rău. Astfel, îngerii se află în deplină comuniune morală cu Dumnezeu, în aceasta bucurîndu-se de negrăită fericire, stînd înaintea Domnului (Isaia 6, 2—3) ca aleşi ai lui Dumnezeu (I Tim. 5, 21), ca privitori ai feţei Lui (Matei 18, 10), ca locuitori ai Ierusalimului ceresc (Evrei 12, 22), păstrîndu-şi pentru totdeauna sfinţenia (Matei 25, 31). În îngeri, mai mult şi mai puternic decît pe celelalte trepte ale făpturii, se răsfrîng perfecţiunile dumnezeieşti, astfel că ei aduc lui Dumnezeu cea mai înaltă preamărire în cunoaştere dreaptă şi necondiţionată îndeplinire a voinţei Lui, ca „lăudători străluciţi ai măririi lui Dumnezeu", cum îi numeşte Mărturisirea Ortodoxă (I, 18).

Numărul îngerilor este foarte mare, omeneşte neînchipuit de mare, şi numai Creatorul îl cunoaşte. Sfînta Scriptură vorbeşte despre tabere de îngeri (Gen. 32, 1—2), legiuni de îngeri (Matei 26, 53), mulţime de oaste cerească (Luca 2, 13), mii şi milioane de îngeri (Dan. 7, 10; Evrei 12, 22; Apoc. 5, 11). Iar în marea mulţime de îngeri, Dumnezeu a aşezat, încă de la creaţie, o ordine după care îngerii se deosebesc între ei în privinţa cunoaşterii, puterii şi slujbei încredinţate lor. Astfel cunoaştem din Descoperirea dumnezeiască nouă cete de îngeri: Serafimi, Heruvimi, Scaune (Tronuri), Domnii, Stăpînii, Puteri, Începătorii, Arhangheli, Îngeri. Şi cu tot numărul mare al lor, îngerii formează totuşi între ei o unitate deplină şi o perfectă comuniune duhovnicească între ei şi cu Dumnezeu.

Slujirea îngerilor în legătură cu lumea are mare importanţă, în acţiunea pronietoare a lui Dumnezeu şi cu deosebire în opera de mîntuire, pentru întemeierea şi desăvîrşirea împărăţiei lui Dumnezeu. În viaţa pămîntească a Mîntuitorului, îngerii sînt amintiţi de multe ori şi în momente însemnate. Tot aşa, îngerii ajută şi ocrotesc pe oamenii vrednici; ei se bucură de întoarcerea păcătoşilor (Luca 15, 10); ei slujesc celor ce cred în Hristos (Evrei 1, 14); fiecare bun creştin vieţuieşte sub ocrotirea unui înger (Matei 18, 10; Fapte 12, 15), a îngerului păzitor pe care îl primeşte la botez. În genere, îngerul păzitor întăreşte credinţa şi pietatea, apără de rele (Ps. 90, 11), mijloceşte pentru credincioşi (Matei 18, 10), aduce în faţa lui Dumnezeu rugăciunile şi facerile de bine ale credincioşilor (Apoc. 8, 3—4), însoţeşte sufletele celor adormiţi (Luca 16, 22). Mai departe, îngerii ocrotesc popoarele şi statele, ca şi comunităţile şi aşezămintele creştine. După hotărîre dumnezeiască, îngerii sînt întrebuinţaţi şi pentru pedepsirea nelegiuiţilor (Fapte 12, 23; Isaia 37, 36).

Cinstirea sau cultul sfinţilor îngeri se explică astfel prin locul prim printre creaturi, asigurat lor de către însuşi Creatorul, ca şi prin marele lor rol pe care li-l atribuie tot Creatorul în legătură cu grija Lui faţă de lume în general şi în lucrarea dumnezeiască de mîntuire în special. De aici datoria de cinstire a îngerilor, după învăţătura Bisericii, cinstirea lor fiind tot cinstire a lui Dumnezeu făcătorul, orînduitorul şi pronietorul a toate.

Îngerii răi. O parte din îngeri, cuprinşi de mîndrie (Sirah 10, 13; I Tim. 3, 6), n-au rămas în fericita stare de comuniune morală cu Dumnezeu în care au fost creaţi; ei „întru adevăr n-au stătut" (Ioan 8, 44), ci, abătîndu-se de la menirea lor, au pierdut acea stare, pentru că „nu şi-au păzit vrednicia" (Iuda 6), devenind îngeri răi, duhuri necurate, diavoli sau draci, împietriţi în rău şi osîndiţi pentru veşnicie (Matei 25, 41; Apoc. 20, 10).

Diavolul urăşte adevărul şi năzuieşte numai după minciună; el este „tatăl minciunii" (Ioan 8, 44) şi „înşelător a toată lumea" (Apoc. 12, 9). Îndeosebi lucrarea diavolului se îndreaptă împotriva operii de mîntuire a lumii, amăgind suflete omeneşti, căutînd să împingă la rău şi încurajînd la păcat, spre înstrăinare de Dumnezeu. Căci pentru aceasta s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu ca să sfărîme lucrurile diavolului (I Ioan 3, 8). Cu harul sfinţitor al lui Hristos, în Duhul Sfînt, primit prin Sfintele Taine, cu armele dumnezeieşti, cu privegherea şi rugăciunea (Efes. 6, 10—11, 18), credinciosul învinge orice ispită, oricît de puternică ar fi influenţa celui rău. „Supuneţi-vă lui Dumnezeu. Staţi împotriva diavolului şi el va fugi de la voi. Apropiaţi-vă de Dumnezeu şi se va apropia şi El de voi. Curăţaţi-vă mîinile, păcătoşilor, şi sfinţiţi-vă inimile, voi cei îndoielnici" (Iacov 4, 7—8).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Piine pentru suflet

Răspunderea preotului

De bună seamă, Sf. Scriptură este pentru toţi creştinii un izvor nesecat de învăţături dumnezeieşti, ca un izvor de „apă vie" din care cu cît scoţi mai mult cu atît dai de apă mai răcoritoare.

Dar în ea sînt cuvinte, îndemnuri şi adevăruri care se îndreaptă în mod deosebit către slujitorii altarului, către păstorii de suflete. Aceste părţi din Sf. Scriptură se cer citite mereu şi transformate în hrană duhovnicească, în far luminos în activitatea preotului.

Mîntuitorul însuşi i-a chemat uneori pe Sf. Apostoli şi i-a învăţat tainele împărăţiei lui Dumnezeu, le-a dat putere de sus şi i-a trimis în lume să propovăduiască Evanghelia împărăţiei lui Dumnezeu, să săvîrşească Sf. Taine şi să conducă pe oameni la mîntuire.

Lor le-a spus, în primul rînd:

„Eu sînt păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi pune viaţa pentru oile sale. Iar cel plătit şi cel care nu este păstor, şi ale cărui oi nu sînt ale lui, vede lupul venind şi lasă oile şi fuge şi lupul le răpeşte şi le risipeşte. Eu sînt păstorul cel bun şi cunosc pe ale Mele şi ale Mele mă cunosc pe Mine" (Ioan 10, 11—14).

De cîte ori auzim sau citim acest text biblic ne gîndim la marea răspundere pe care Fiul lui Dumnezeu a dat-o apostolilor şi urmaşilor lor.

După pilda Marelui Păstor, preotul este cel ce trebuie să-şi cunoască turma, să o iubească, să o hrănească şi să-şi pună sufletul pentru mîntuirea ei.

Trăim într-o vreme în care în toate sectoarele de activitate se pune un accent deosebit pe spiritul de răspundere al oamenilor. Am putea spune că răspunderea este unul din criteriile de apreciere a muncii şi cheie a succesului.

Dacă această cerinţă este atît de necesară în activitatea oamenilor, dacă fiecare om este dator să răspundă de felul cum munceşte, apare cu atît mai evidentă datoria preotului de a răspunde pentru felul în care îşi îndeplineşte misiunea. Pentru vorbele şi pentru faptele sale preotul răspunde nu numai personal în faţa lui Dumnezeu, ci răspunde şi pentru faptul că lucrarea lui pozitivă sau negativă are repercusiuni asupra întregii parohii şi chiar dincolo de hotarele parohiei. Greşeala lui pastorală este de multe ori mai mare decît o erezie pentru că ea este un fel de „viitură" care distruge tot ce întîlneşte în cale.

Slujitorul altarului răspunde direct de faptele lui dar el răspunde şi de influenţa pe care acestea o au asupra credincioşilor şi chiar de faptele credincioşilor al căror părinte sufletesc este. Precum un părinte trupesc este răspunzător în mare măsură de greşelile copiilor, tot astfel păstorul sufletesc devine vinovat de abaterile fiilor săi sufleteşti. El nu poate spune, nu se poate dezvinovăţi de abaterile morale ale credincioşilor, spunînd că pe el nu-l interesează. De asemenea nu-i poate fi indiferentă opinia

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele VASILE

Mărturii despre românii din Turnişor - Sibiu

În arhiva bisericii Maria („Marienkirche") din Sibiu, a parohiei evanghelice din Turnişor precum şi la diferite alte oficii bisericeşti şi civile se găsesc însemnări de mare interes pentru trecutul românilor din comuna Turnişor. În lumina acestora se poate vedea că românii cu saşii au împărtăşit aceeaşi soartă, bună sau rea, în trecutul lor. Unele mărturii vorbesc despre vechimea românilor în Turnişor, altele despre numărul lor acolo, despre modul de trai, despre armonia dintre cele două comunităţi religioase şi naţionale.

În intervalul de timp dintre anii 1370—1372 se face cea dintîi menţiune a unui român din Turnişor. Aceasta într-un inventar al bisericii Maria („Marienkirche") din Sibiu. Menţiunea cuprinde „fiul unui român" („filius walachi"), care a cultivat, împreună cu alţii, pămîntul acestei biserici,[1] situat în hotarul comunei Turnişor, pentru care avea să achite impozit asupra roadelor pămîntului.[2]

Într-un registru de dări din anul 1691 al Scaunului Sibiu se menţionează 8 români şi anume: Opriş Vorzică, Stan George, Bucur Şubulcă, Toma Vlădeşti, Manu Popa, Ioan Veştemeanu . . .[3]

În calitate de plătitori de impozit din Turnişor sînt menţionaţi 28 colonişti saşi („coloni Saxones") şi mai mulţi români, oameni ai locului, în anul 1712.[4]

În afară de 52 locuitori saşi au murit de ciumă şi 55 locuitori români, în anul 1719.[5]

Într-o descriere — din 1721 — a Scaunului Sibiului se scrie despre Turnişor următoarele: „Şi românii plătesc împreună cu ei (adică cu saşii) impozitele.[6] („Valachi etiam quidam cum ipsis contribuentes). Ca locuitori ai aşezării se numără în acelaşi an 34 capi de familie români şi 25 saşi. („Possessionati Saxones nr. 25, inquilini Valachi 34").

Într-o listă de impuneri — din 1728 — sînt menţionaţi următorii români ai localităţii: Axente Streinul, Teodor Sîrbu, Costand Coman. Onea Rusu, Ioan Comşu junior, Ioan Comşu senior, George Zidar, Şerb Mans, Dan Juga, Gheorghe Banciu, Isac Cîmpean.[7]

În vederea recrutării pentru garda cetăţenească („Bürger Corps") şi pentru apărarea patriei („Landwehr") se alcătuieşte — în 1809 — o listă a locuitorilor comunei Turnişor, „cu considerare la familia şi vîrsta bărbaţilor". În această listă sînt introduşi în mod amănunţit, toţi membrii familiilor de români, insistîndu-se asupra vîrstei persoanelor de gen bărbătesc.

Dr. *Helmut Klima*
Preot evanghelic
în Turnişor—Sibiu

(Continuare în pag. a 2-a)

1 adică „Marienkirche".
2 Marienkirche, Arhiva, Vol. XI, p. 338.
3 Korrespondenzblatt, 1899, p. 91.
4 Arhiva, Vol. 23, p. 103.
5 Act al Consiliului Municipal 86/1719.
6 Arhiva, Vol. 32, p. 167—169.
7 Document aflător în Arhivele Statului.

CALENDAR DE INIMĂ

Gheorghe Şincai

şi problemele controversate ale Istoriei Românilor

(Continuare din numărul trecut)

6. *Limba română provine din latina clasică sau din latina populară?* Samuil Micu şi Gheorghe Şincai credeau că limba română se trage din latina cultă, clasică; Petru Maior credea că din cea populară. Teza celui din urmă s-a dovedit a fi cea adevărată.

Nicolae Iorga, referindu-se la *Elemente Linguae* a lui Micu şi Şincai, notează că „în această cărticică răsare pentru întîia oară teoria coruperii limbii româneşti, care ar putea fi redusă la puritatea ei latină". Ei n-au fost însă dintre cei care au propus relatinizarea excesivă care, de altfel, nici nu s-a putut impune, fiind artificială. Şincai şi-a scris *Hronica* în româna vorbită a vremii. Al. Duţu consideră Gramatica lui Micu şi Şincai, pe bună dreptate, o „operă de demonstraţie erudită şi culme a unui crez". Era de fapt un manifest naţional, destinat în aceeaşi măsură conştiinţei româneşti şi circulaţiei largi în rîndurile nu numai a lingviştilor, ci şi a istoricilor care trebuiau să ia cunoştinţă de latinitatea noastră veche şi nobilă.

7. *Cum au scris românii la început, cu caractere latine sau slave?* La început, după părerea lui Şincai, românii au scris cu caractere latine, pentru cel mai simplu şi mai evident motiv: „slovele chirileşti nu s-au putut folosi fiindcă nici era pe lume." Scrierea cu caractere slavone s-a introdus mult mai tîrziu, cînd au apărut slavii şi alfabetul lor. Şincai crede că această scriere s-a introdus la noi datorită Bisericii, în slujbe, şi anume după Sinodul de la Florenţa (1439). Pînă atunci episcopii români se iscăleau la sinoade cu caractere latine, dar după aceea, fiind „împotrivitori unirii cu Biserica Romei" au băgat literele „slavinilor". Petru Maior crede că ea s-a introdus mai devreme de către conducerea politică din Principate în perioada formării statelor româno-bulgare. Maior crede chiar că românii au avut şi cărţi în limba lor, scrise cu caractere latine înainte de introducerea slavonei, dar „românii toate cărţile sale, care erau scrise cu slove latineşti le prăpădiră".

Pentru Şincai, ca şi pentru ceilalţi, era limpede că, dacă la început s-a scris cu caractere latine, trebuia să se revină la ele. El se pronunţă cu acest prilej şi asupra altei probleme în care a presimţit un alt capăt posibil de controversă.

8. *Românii au primit creştinismul de la slavi, sau a fost invers?*

Şi de data aceasta argumentul lui Şincai va fi simplu şi convingător. El arată că pe timpul lui Galien, în Dacia lui Traian şi a lui Aurelian, erau deja preoţi creştini. Din

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Gheorghe Şincai

(Continuare din pag. 1)

cea din urmă, unii episcopi au participat la Sinodul întîi ecumenic. Era tocmai momentul în care năvălisêră Goţii. Slavii au venit mult mai tîrziu. „Aşadară — conchide el logic — nu românii au luat credinţa lui Hristos de la gothi sau de la sloveni, ci gothi şi slovenii s-au luminat prin români."

9. *Se vorbeşte de obicei de aşa-zisa „mie de ani întunecată" din istoria românilor, de la retragerea lui Aurelian, pînă la formarea primelor state româneşti. Care este părerea lui Şincai?* Cu totul alta. Şi dovada e însăşi *cronica* sa, în totalitatea ei. El nu se opreşte la anii 274, ci continuă an de an pînă la 1739, urmărind cu deamănuntul istoria Imperiului roman de apus şi de răsărit, socotind ca foarte firesc să facă aşa. Dacia era parte din Imperiul roman. Istoria ei e totuna cu Istoria acestui Imperiu. Teza lui Şincai n-a fost îndeajuns de folosită de istoricii români, deşi merită toată atenţia. De altfel, tocmai acest lucru, l-a supărat de la început pe cenzorul ediţiei latineşti, episcopul Iosif Martonfy, care i-a interzis publicarea. În *Reflexiones in Cronicon Dni Georgii Şinkai* el scrie că sub titlul de *Istoria valahilor*, Şincai scrie de fapt altceva: ceva ce s-ar putea intitula *Chronicon Imperatorum Romanorumtam occidentalium quam orientalium qui in Dacia aut pro Dacia bella gesserunt*, şi declară lucrarea „periculoasă". Îl va fi supărat desigur şi faptul că în această istorie, Şincai include şi tot ce ştie despre istoria Moldovei şi a Ţării Româneşti, ca făcînd parte organică din istoria tuturor românilor. Şincai mai vine şi cu altă idee, anticipînd cum mai mult de 100 de ani formula „Byzance après Byzance" a lui N. Iorga, deoarece el consideră că moştenitorii legitimi ai Imperiului roman de răsărit nu sînt grecii, ci românii: „Prin luarea Ţarigradului de către Turci s-au stins cu totul împărăţia strămoşilor noştri, carea ei cu multă vărsare de sînge, dar cu mai multă dreptate o cîştigaseră pe seama noastră a românilor, ca pe seama unor nepoţi, nu pe seama grecilor, cari fără vreo căinţă şi numai cu vicleşug au răpscit împărăţia, ba şi numele de la noi (se referă desigur la numele de *romei* pe care şi l-au dat grecii bizantini n. n.): căci grecii nu sînt romani de viţă precum sînt românii."

10. *Ce anume a stimulat la corifeii Şcolii ardelene dedicarea lor cu totul deosebită studierii istoriei naţionale şi studiilor de limbă, spre a dovedi romanitatea poporului român?* Nimic altceva decît dragostea de neam şi de patria comună, Dacia cea de la început. Tot ce au făcut corifeii Şcolii ardelene au făcut ca buni români. Nu pentru că ar fi aparţinut vreunor clase sau vreunei confesiuni. Ei au avut chiar neşansa să fie contemporani cu episcopul Bob, zelos pentru catolicizarea totală, deşi ştia bine că nobilimea română trecută la catolicism se maghiarizase cu totul. Bob se desolidarizează de *Supplex*, pedepseşte şi înjoseşte în dreapta şi stînga, îşi însuseşte Biblia tradusă de S. Micu pe care o publică abia atunci cînd Micu se înţelesese cu episcopul ortodox Gherasim Adamovici s-o tipărească acesta. De aceea Şincai va aştepta emanciparea propriului popor prin luminarea maselor, prin trezirea conştiinţei naţionale şi prin sporirea ştiinţei de carte.

Şincai, cum scrie Blaga, aşa a fost ajutat de mai marii săi, că a trebuit să rătăcească toată viaţa cu manuscrisele în desagă.

Mare om de cultură, istoric, poet, pedagog, patriot înflăcărat, Gheorghe Şincai poartă pe fruntea sa, pe lîngă toate acestea şi cununa de erou şi martir care a luptat şi a suferit pentru convingerile sale româneşti, ca să ni le poată transmite şi nouă ca pe o sfîntă moştenire şi ca pe un testament pentru inimă şi minte. La 28 februarie 1979 se împlinesc 225 de ani de la naşterea sa. De murit încă n-a murit, pentru că e dintre cei care nu mor niciodată.

Răspunderea preotului

(Continuare din pag. 1)

credincioşilor despre faptele sale. El trebuie să-şi păstreze „vrednicia", ce i s-a dat prin darul preoţiei şi nu are dreptul să întine prin păcat harul ce i s-a dat. Cînd am fost hirotoniţi, înainte de a îmbrăca veşmintele liturgice, arhiereul a spus: „vrednic este". E drept că astăzi această formulă are un caracter declarativ, pe care credincioşii o confirmă. Dar la început nu a fost aşa. Ea a avut caracterul interogativ. Arhiereul întreabă pe credincioşi: „vrednic este?" şi credincioşii, care s-au rugat cu evlavie la hirotonie, întăresc aceasta, o confirmă şi prin aceasta intră în comuniune cu preotul, devin Trupul tainic al lui Hristos, îndeplinind fiecare rostul pe care îl are în acest organism duhovnicesc. Cît de bine ar fi dacă credincioşii ar putea spune mereu despre preotul lor: „este vrednic", e un „părinte bun", sau cît de mîngîietor te simţi atunci cînd auzi pe credincioşi spunînd: „am avut sau avem un preot bun, să ni-l ţină Dumnezeu".

Răspunderea preotului nu se mărgineşte numai la felul cum îngrijeşte biserica din lemn sau din piatră, deşi această răspundere este de mare însemnătate, fiindcă biserica este „Casa lui Dumnezeu", este „muntele cel sfînt al Domnului", locul în care se continuă jertfa cea nesîngeroasă a Mîntuitorului. Preotul este cel dintîi răspunzător de îngrijirea şi curăţenia ei şi nu „sfătul" sau îngrijitorul, care e numai colaboratorul preotului şi nu poate fi făcut singur vinovat dacă biserica nu-i îngrijită.

Răspunderea preotului nu se mărgineşte numai la felul în care rezolvă actele administrative sau cum chiverniseşte avutul bisericii. Şi acestea trebuie făcute bine şi la timp. Biserica este instituţie văzută dar nu e numai instituţie omenească.

Răspunderea preotului merge mai departe. Ea cuprinde „zidirea templului lui Hristos" (Efes. 4, 12) care sînt credincioşii. El trebuie să zidească acest templu, să-l hrănească şi să-l facă să crească. De acest „templu" ţin nu numai cei ce frecventează slujbele, ci toţi credincioşii din parohie, toţi cei ce au primit Botezul, au primit Taina Sf. Mir şi s-au împărtăşit. Ce facem pentru aceştia, care din binecuvîntate pricini n-au putut veni la biserică şi care stau la periferia vieţii din parohie? Ce facem în fiecare zi pentru binele trupesc şi sufletesc al credincioşilor? Cît timp consacrăm activităţii pastorale? Aici trebuie să ne aducem aminte de parabola cu oaia pierdută, în care păstorul cel bun s-a dus şi a căutat-o şi aflînd-o a venit cu ea în staul şi s-au bucurat toţi. Parohia este o comunitate euharistică, toţi credincioşii sînt mădulare ale acestei comunităţi şi preotul răspunde de ei. Trebuie să le iese în întîmpinare, să-i caute, să le arate dragostea de părinte, să-i ajute în caz de nevoie. Altfel ei caută mîntuirea în altă parte, unde li se oferă, unde sînt chemaţi şi unde spun că li se vorbeşte şi se trăieşte mai aproape de Hristos. Conlucrarea dintre păstorul de suflete şi credincioşi trebuie să fie mai strînsă, mai apropiată, să fie chemaţi să ia parte în circuitul de rugăciune şi fapte bune ale întregii comunităţi. Preotul se cuvine să-i ajute să le împlinească setea religioasă prin cuvînt şi faptă, prin rugăciune şi muncă comună cu ei. Toate să fie săvîrşite, cum spunem la sfîrşitul rugăciunii euharistice „pentru toţi şi pentru toate", adică pentru toţi credincioşii şi pentru toate trebuinţele lor trupeşti şi sufleteşti. Preotul zilelor noastre trebuie să fie un slujitor integralist, să cuprindă în grija şi dragostea lui pe toţi enoriaşii săi, nu se poate lipsi de unii şi să se dezintereseze de ceilalţi, nu sînt unii predestinaţi spre mîntuire şi alţii spre osîndă.

Dacă, de pildă, a făcut într-o duminică rugăciune pentru un bolnav, în cursul săptămînii dacă nu chiar în ziua aceea, părintele e dator să viziteze pe acest fiu duhovnicesc, să vadă de ce are lipsă şi să-l ajute după putinţă.

Credincioşii nu trebuie trataţi ca o „turmă necuvîntătoare" şi nici cu sila nu pot fi duşi pe calea păcii, a dreptăţii, a facerii de bine şi a dragostei de Dumnezeu şi de oameni.

În organismul duhovnicesc al parohiei el are rolul pe care îl are inima în trupul omenesc. E centrul de la care pleacă şi spre care vine tot circuitul harului, „centrul de gîndire şi trăire creştină, să iradieze din gîndurile şi faptele lui, permanent, lumina învăţăturii creştine, Hristos însuşi, al cărui ucenic este".

Dacă unul din mădularele trupului se cangrenează sau se paralizează înseamnă că inima nu mai funcţionează bine. Dacă credincioşii încetează de a mai fi mădulare vii ale Bisericii, nu mai participă la viaţa harică, înseamnă că inima, adică preotul nu mai are puterea să propulseze şi să întreţină integritatea Bisericii. Atunci se întîmplă că unele mădulare se despr nd de comuniunea cu Trupul tainic al lui Hristos, sau se prind de alte organisme care le hrănesc.

Cînd Iosif s-a făcut cunoscut fraţilor săi în Egipt, care veniseră după hrană, le-a răspuns: „Nu vă întristaţi, că Dumnezeu m-a trimis înaintea voastră pentru păstrarea vieţii voastre" (Facere 45, 5).

Aceasta e răspunderea preotului să hrănească cu cuvîntul şi fapta pe credincioşi, ca „viaţă să aibă şi mai multă să aibă".

Pămîntul Rîşnovului — păstrător al celui mai vechi edificiu religios din sudul Transilvaniei

Cercetările arheologice de la Rîşnov-Cetate, întreprinse timp de mai mulţi ani, cu scopul iniţial de a pune în lumină marea aşezare dacică de aici, au avut ca rezultat şi descoperirea unui deosebit de valoros monument arhitectural: biserica din „grădina" cetăţii.

Pentru prima dată acest monument bisericesc a fost reperat parţial în campania din anul 1973, iar degajarea completă a întregului plan a avut loc în anul 1976.

Este vorba de o biserică de tip navă, a cărei lungime totală este (la exterior) de 23,65 m (la interior, scăzînd grosimea zidurilor, 21,75 m). Nava ocupă 14,95 din lungimea totală iar altarul (cu chor) 8,80 m. Lăţimea (la exterior) este de 11 m (la interior, 9,40 m). Deschiderea altarului are 4,50 m iar lungimea chorului 4,90 m. Intrarea se făcea dinspre vest printr-o poartă lată de 1,75 m, prevăzută cu un prag în trei trepte descendente spre interior, pe care probabil se aflau bîrne de lemn. În faţa bisericii, pe o lăţime ce o depăşeşte pe aceea a monumentului şi pe o lungime ce nu a fost încă determinată, se află un pavaj din piatră de rîu, mai înalt spre margini şi avînd la prag aceeaşi cotă cu nivelul de călcare al acestuia (probabil exista şi un sistem de drenaj, deoarece altfel apele pluviale s-ar fi scurs direct în biserică).

După cantitatea mare de bolovani aflaţi în apropierea zidurilor se pare că şi restul elevaţiei era tot din piatră. Nu s-a găsit nici măcar un fragment de ţiglă de la acoperiş, ceea ce înseamnă că acesta era din şindrilă. Lipsesc contraforţii.

La început am fost înclinaţi să credem că este vorba de o biserică catolică, ridicată de populaţia de origine germană de la Rîşnov în primii ani de după stabilirea lor alături de romînii de aici. Faptul că ea nu este menţionată în nici un document sau cronică săsească nu l-am considerat neapărat potrivnic acestei atribuiri. Au intervenit însă alte elemente, deopotrivă de importante şi lămuritoare.

Primul îl reprezintă vestigiile arheologice descoperite în nivelul de călcare contemporan începutului şi funcţionării lăcaşului de cult, în special ceramica databilă în secolele al XI-lea şi cel următor. Un altul îl constituie fragmentul de zid care închide parţial semicercul absidei altarului. Degajarea totală a zonei din jurul lui a demonstrat că era vorba de fapt de masa prestolului. Un alt argument care se opune categoric atribuirii preconizate este deschiderea altarului. Aici, zidul estic al navei pătrunde prin doi pinteni în lăţimea chorului şi, ceea ce este extrem de important, se termină prin patru paralelipipede din tuf vulcanic din care cele două dinspre navă păstrează clar urmele de fixare şi susţinere a iconostasului. Ori, după cum bine se ştie, iconostasul nu este specific nici bisericilor catolice, nici celor evanghelice de mai tîrziu.

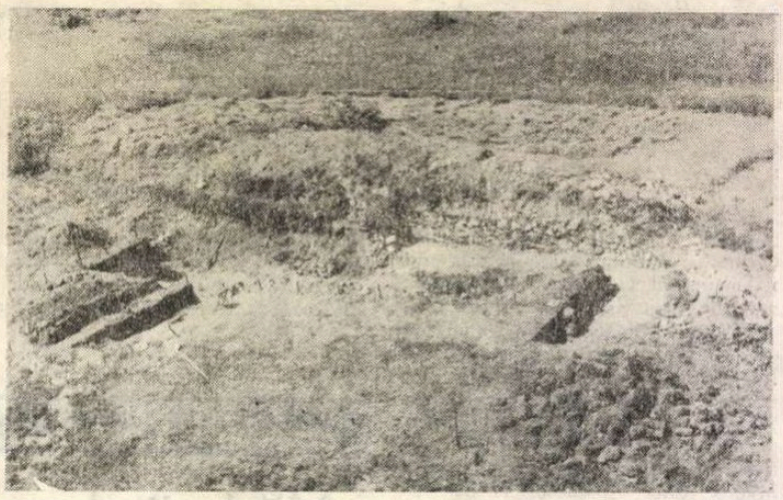

Bazaţi chiar numai pe aceste argumente, dar în special pe elementele constructive specifice practicării unui anumit rit, putem afirma cu destulă certitudine că biserica din „grădina" cetăţii ţărăneşti de la Rîşnov a fost ridicată de românii de aici în secolul al XI-lea ori la începutul celui următor şi că în ea se practica ritul ortodox.

Mai există însă şi alte argumente care, însumate celor de mai sus credem că nu mai lasă nici un dubiu asupra acestei atribuiri. Unul, poate nu cel mai important, poate fi şi acela că atunci cînd saşii de la Rîşnov îşi construiesc o capelă în cetate, aceasta se petrece mult mai tîrziu (în veacul al XVII-lea) şi are dimensiuni mult mai modeste (ceea ce arată că era adaptată şi numărului de locuitori, deşi este vorba de perioade despărţite de cîteva secole). Adăugăm apoi că în jurul bisericii, în afara ceramicii obişnuite, s-au mai descoperit două locuinţe de suprafaţă, româneşti, databile în veacul al XII-lea deci contemporane edificiului. Apoi nu înţelegem de ce un asemenea monument, cu dimensiunile fizice şi cu importanţa cultică în vremea aceea ar fi rămas neconsemnat de cronicile săseşti, acestea făcînd menţiune despre oraş şi cetate abia în deceniile 4 şi 5 ale secolului al XIV-lea. Nu credem, de asemenea, că ei ar fi lăsat să treacă un răstimp de peste patru secole între distrugerea bisericii din „grădină" şi zidirea capelei din cetate, fără a avea un lăcaş de cult pe Acropolă, în condiţiile extrem de vitrege ale deselor invazii mongole şi turceşti, ca şi în nesiguranţa provocată de luptele sociale şi politice ce au cuprins şi Transilvania în tot evul mediu.

La toate acestea se mai adaugă şi faptul că ridicarea (anevoioasă şi îndelungată) a acestei biserici de către populaţia săsească, în cetate, nu şi-ar fi avut sensul în acelaşi timp cu construirea bisericii catolice din oraş. Mai trebuiesc considerate şi alte aspecte, deja menţionate de altfel, anume lipsa contraforţilor (pentru încarare în stil şi epocă) şi, mai cu seamă, lipsa acoperişului de ţiglă, fapt neîntîlnit încă la bisericile săseşti.

Iată, aşadar, numai cîteva din temeiurile ce ne dau dreptul să conchidem că atribuirea etnică şi de rit a lăcaşului de cult de la Rîşnov-Cetate trebuiesc făcute exclusiv pe seama românilor din această localitate şi că el reprezintă cel mai vechi monument bisericesc, ortodox, din sud-estul Transilvaniei descoperit pînă acum.

Dacă începutul bisericii este mai greu de precizat, pentru distrugerea sa propunem anul marii invazii mongole din 1241, după care românii îşi edifică o nouă biserică, în localitate, poate chiar aceea despre care ştim că a primit ajutoare diverse din Ţara Românească şi mai înainte dar în special din vremea lui Mircea cel Bătrîn. Putem deci considera biserica de pe Dealul cetăţii drept o precursoare a celei din oraş şi, astfel, argumenta încă o dată nu numai permanenţa şi numărul mare al românilor din Rîşnov la începutul evului mediu (de fapt aceasta se poate deduce şi din dimensiunile bisericii) ci şi să aducem noi mărturii despre formele proprii de organizare a acestora, inclusiv cea religioasă. Totodată, acum ne este mult mai clar de ce de la Rîşnov provin cele mai vechi manuscrise religioase din România, poate nu doar copiate ci scrise chiar aici.

Florea Costea

Mărturii despre românii . . .

(Continuare din pag. 1)

Următorii români sînt daţi cu numele: Şerban Vulc, Mihail al lui Şerban Vulc, Ioan Iliu, Constantin Cişmaş, Rusalin Cişmaş, Ioan Banciu, Ioan Muntean, Simion Muntean, Ioan Muntean junior, Ioan Moldovan, Petru Moldovan noul căsătorit, Ioan Moldovan, Zaharie Matei, Adam Apolzan, Simeon Banciu, Lazăr Banciu, Silvestru Părău, Manu Muntean, Ioan Muntean, Mihăilă Vulc, Simion Feldiorean, Stan Topolog, Petru Părău, Simion Feldiorean, Petru Manta, Ioan Cişmaş, Oprea Petruţ, Ioan Vulc, Stan Vulc, Todor Banciu, Ioan Banciu, Iliea Banciu, Simeon Muntean, Achim Topolog, Ioacob Petruţ, Rusalim Vulc, Ioan al lui Niţu Muntean, Lazăr Banciu, Rusalim Banciu, Petru Muntean, Nicolae Muntean, Todor Banciu, Ioan Topolog, Stan Popovici, Nicolae Bârsan, Ioan al lui Lazăr Manta, Isaia Mărginean, Dănilă Onea, Toma Dolomiţă, Ioan Muntean. *Văduve:* Antinia lui Topolog, Ana lui Zamfir Banciu, Bucura lui Manta, Chiva lui Ioan Ilie, Stana lui Muntean, Maria lui Părău, Stana lui Dragomir.

În concluzia listei se spune că pentru Garda civilă sînt apţi 24 de capi de familie români, apoi pentru apărarea patriei sînt apţi 10 dintre fiii românilor, de la văduvele românilor sînt apţi 5 fii pentru apărarea patriei.[8]

Pe o carte de cult din arhiva parohiei evanghelice este vorba — în 1812 februarie — că „s-a construit biserica ortodoxă, dar deocamdată fără clopotniţă".[9]

Într-o statistică informativă — din 1818 — se notează că în localitate există „un preot neunit". Se pomeneşte totodată existenţa unei biserici „neunite", cărei îi aparţin familiile româneşti.[10]

Consistoriul evanghelic local (Turnişor) confirmă — în 1821 — obiceiul membrilor „vechei credinţe" adică al românilor de a umbla cu colindatul în noaptea „Naşterii Domnului".[11]

În 1864 se notează zidirea unei şcoli româneşti în Turnişor,[12] iar în 1883 se arată că la biserica ortodoxă pînă atunci fără turn se adaugă o clopotniţă.[13]

Considerînd că astfel de mărturii, deşi mărunte, pot fi contribuţii preţioase la lămurirea unor aspecte din trecutul nostru comun, mi-am îngăduit să dau la iveală cîteva.

---

8 Document aflător la Oficiul parohial evanghelic.

9 Comunicare făcută de preot Neagu Laurean în 1962.

10 Arhiva parohială evanghelică.

11 Lokalkonsistorialprotokoll, 1821, nr. 12.

12 Jurnalul parohial („Pfarramtliches Tagebuch"), 1859, p. 136.

13 Fernengel Gertrud: Aspecte din istoricul Şcolii generale nr. 10 din Sibiu—Turnişor. Teză, p. 68.

Din valorile tradiționale ale poporului român

Portul popular românesc din Sudul Transilvaniei

— Zonele Branului și Țării Oltului —

Despre portul din sudul Transilvaniei s-ar putea spune, ceea ce este de fapt valabil pentru costumul național românesc în general, anume că ei se caracterizează printr-o vădită unitate morfologică și stilistică la toate piesele specifice care-l compun. Faptul că acesta se prezintă într-o mare varietate de forme locale, în cadrul zonelor etnografice,

ce se înșiră de-a lungul Carpaților, nu vine decît să confirme legea unității în diversitate.

Avînd aceeași origine, cu trăsături transmise din generație în generație, de o populație care a practicat aceleași ocupații, în special agricultura (adeseori în terase ce urcă peste 1.000 m), ca și creșterea vitelor mari și oieritul (local, pendulator sau de transhumanță), portul popular constituie, poate, astăzi elementul principal în definirea zonelor etnografice, reflectînd modul de viață, atît prin materialele folosite, prin croiul pieselor cît și prin decorul lor.

În general, portul tradițional este lucrat din fibre textile vegetale (cînepă, in etc.) și animaliere (lînă, păr), din piei și blănuri, toate prelucrate odinioară în cadrul industriei casnice și folosind tehnici și procedee rezultate dintr-o bimilenară istorie (țesut, împletit, brodat și cusut, dat la piuă etc.).

Zona Branului, strîns legată de Țara Bîrsei, dar nu mai puțin făcînd aproape corp comun cu zonele din Muscel și Argeș, se remarcă în ceea ce privește portul prin croiul larg și drept al pieselor, veste negre purtate atît vara cît și iarna sub haina de dimie de către bărbați. Paralel, s-a menținut aici și portul mocănesc, cu pieptare, cojoace, căciuli rotunde și opinci. În același timp, portul femeiesc strălucește prin iile cu broderie bogată, ce acoperă aproape toată suprafața pînzăturii fine din care sînt lucrate, la care se adaugă fotele, brîul, vestele de catifea decorate cu broderie de mătase și strasuri, nota de rafinată distincție fiind conferită mai ales de maramele țesute din borangic cu alesături și cu motive stilizate geometric (cf. volumul *Portul popular din zona Branului*, de C. Irimie, Ed. Meridiane, 1960).

Țara Oltului cuprinde, de fapt, trei mari zone de port popular, în care oamenii acestor locuri s-au întrecut în a realiza, cu mijloace relativ modeste, veritabile opere ale artei țesutului și alesăturilor, ca și în ceea ce privește lucrările în piele. Am putea spune că portul popular a oferit aici nu numai o posibilitate de exprimare a talentului și gustului pentru frumos ci — în trecut — chiar o reacție (pe care o regăsim și în alte genuri ale artei populare, cum ar fi tricolorul înscris pe betele de la Sălișteu sau chiar pe unele icoane pe sticlă din secolul XIX), deci o atitudine protestatară la adresa regimurilor ce asupreau și exploatau poporul român.

O trăsătură generală de stil a portului din Țara Oltului este sobrietatea și vigoarea care vrea, parcă, să evidențieze și mai mult dîrzenia și hărnicia oamenilor de aici, care au știut să stăpînească natura cu care s-au înfrățit.

Portul din zona Făgărașului propriu-zisă păstrează, mai cu seamă în satele de sub munte (Drăguș, Sîmbăta, Ucea etc.), pînă în prezent un veritabil specific zonal, cu acele „pomeselnice cu urechi" în gen de marame din pînză deasă de bumbac, purtate ca un fel de cunună sau cadru, apoi iile, cele mai vechi cu „pumnași" și cu „obinzeli", cusute într-una cu poalele, cu „pui" aleși în culori aprinse și dispuse peste umăr și peste cot, ca și în jurul gîtului, pe încreștitură. Șorțul sau păstura, în gen de fotă, cu dungi alese în război, strînse în cingătoare lată din lînă roșie, peste care apoi se înfășoară betele cu motivul de „ochi", completează portul vechi.

Portul bărbătesc, mai sobru, cel vechi cu cămăși drepte și cu mîneci largi ori cu „pumnași", mai nou cu cioareci sau pantaloni cu șerpar, iar deasupra pieptare „înfundate", din piele de oaie cu broderie în culori dominate de roșu și vișiniu.

Pălăriile cu bor mic ,cu „ciucuri" mari din lînă colorată, purtate și astăzi la Drăguș, căciulile negre și pălăriile din paie purtate vara, întregesc imaginea unui port, la care se adaugă iarna, „buboul" alb, lucrat din lînă răsucită, țesută și dată apoi la piuă și la vîltoare. (cf. *Portul popular din zona Făgărașului — Țara Oltului*, de C. Irimie, ESPLA, 1956).

În *zona Perșanilor*, cuprinzînd un grup compact de sate ce fac legătura cu Tîrnavele și Țara Bîrsei, portul românesc, păstrînd pînă astăzi piesele de bază tradiționale, a asimilat într-o măsură mai largă unele elemente intrate mai cu seamă prin marfa confecționată de meșteri de la orașe.

Remarcabilă și demnă de reținut este, în satele „pădurene" (Bogata, Mateiaș etc.), pieptănătura cu „cunună" de tip dacic (la fel ca la pădurenii Hațegului sau în unele zone din Munții Apuseni), apoi broderia lată pe „încreștitura ciupagelor" la iile femeilor, motivele geometrice mari, șirul de „pui" peste cot; la fel, „puii" aleși, chiar în pînză albă, pe toată mîneca, iar în față șorțurile drepte cu mari motive geometrice, dispuse în șiruri orizontale.

„Pumnașii" lați de pe cămășile bărbaților, șerparele, cizmele purtate aici foarte frecvent și de către femei, pălăriile de postav cu boruri late, precum și tendința de a împodobi toate piesele în culori vii, sau croiul adeseori evazat, cum întîlnim la pieptare și la vestele femeilor, dau o notă caracteristică, împreună cu celelalte trăsături, portului din această zonă (cf. *Portul popular din zona Perșanilor — Țara Oltului*, de C. Irimie, ESPLA, 1958).

Zona Avrigului, cu un port cu structură comună celei din restul Țării Oltului, cochetează tot mai mult, după anul 1900, cu portul din zonele Sibiului (mai ales Rășinari și Sălișteu), atingînd o notă de certă eleganță.

În vechiul port întîlnim iile și cămășile cu croi drept, lucrate din țesătură de bumbac și cînepă, mai nou iile au croiul larg, cu „pumnași întorși" ori cu „fodori", iar în locul cusăturilor cu motive colorate la încheieturi, apar șirurile de piept și de-a lungul mînecilor.

Cătrințele cu dungi roșii sînt înlocuite cu șorțuri, iar bobul, care era aici „negru pana corbului" din lînă vopsită cu coajă de arin, este înlocuit cu „recălul" orășenesc.

Portul tinerilor din Avrig, cu pălărioare de postav cu borul îngust și bogat ornamentate, cu „pieptare înfundate" cu broderie amplă, pantalonii strînși pe picior, „cîrpele" cu alesături purtate după șerparele de piele etc., au aici un farmec neegalat.

Desigur că, și aici, apar diferențieri de la sat la sat, evidențiindu-se prin unele piese, cum ar fi pieptarele lucrate la Racoviță (în secolul XIX, după modele răsinărești).

Mai mult decît celelalte zone din Țara Oltului, în zona Avrigului ornamentația portului joacă un rol deosebit, pe același repertoriu de motive și pe o cromatică specifică, în care roșul și albastrul erau altădată dominante, cu diferențieri la femei și bărbați, la tineri și vîrstnici.

Vălitura capului, numită și „păioară", „gluga avrigenească" lungă și cu motive mari geometrice alese în țesătura de lînă dată la piuă, deși sînt piese tot mai rare, apar încă în portul de sărbătoare sau la festivități (vezi volumul *Portul popular din zona Avrigului — Țara Oltului*, de C. Irimie, ESPLA, 1957).

În încheiere, este de remarcat faptul că, odată cu transformările rapide în modul de viață, în Țara Oltului portul popular se transformă și el, unele piese caracteristice se păstrează, folosite la festivități și serbări populare, ca și în cadrul unor ceremonii legate de obiceiuri (de ex. nunta).

Datoria noastră, a tuturora, este să facem ca și aici portul popular ca parte integrantă a culturii și artei naționale, să fie păstrat și cultivat în cadrul acestor ceremonii și obiceiuri, făcînd ca — prin el — generațiile ce vor urma să descifreze semnificațiile istorice și să aprecieze talentul creator, nestins, al vrednicului nostru popor.

Cornel Irimie
Marcela Necula

Mănăstirea „Săraca"

Pe întregul teritoriu al Banatului, a existat în depărtatul trecut un număr mare de mănăstiri ortodoxe. Mărturiile istorice cunoscute vorbesc despre mănăstirea de la Morisena (Cenadul de astăzi) întemeiată în urmă cu o mie de ani, despre cele de la Vărădia, Caransebeș, Lugoj, Mănăștiur, Căvăran, Partoș, Ilidia, „Săraca", „Mrăcunea", „Călugăra", de la Cebza, iar altele și-au lăsate amintirea numai în numiri de locuri. Războaiele și vrăjmășia asupritorilor le-au împuținat însă numărul cu fiecare veac, astfel că între acelea care au rămas pînă astăzi se află și mănăstirea „Săraca" din județul Timiș, nu departe de orășelul Gătaia.

Ridicată de mîini pioase la îmbinarea șesului timișan cu regiunea deluroasă de la poalele Șumigului pe a cărui înălțime străjuia o cetate vestită, cu priveliștea deschisă larg pînă în mari depărtări, mănăstirea a trăit frămîntările veacurilor ce nu mai conteneau.

Cea mai veche știre despre lăcașul mănăstiresc din acest loc datează din anii 1270—1271. E pomenit apoi la începutul secolului XV ca centru de apărare a românilor împotriva încercărilor de a-i înstrăina de credința ortodoxă și de limbă, ca astfel să le slăbească unitatea și să se piardă în rîndurile asupritorilor. Sub dominația turcilor care a durat în Banat 164 ani (1552—1756), mănăstirea și-a îndeplinit chemarea, întărind încrederea credincioșilor în biruința cauzei lor. Din acest răstimp, o legendă spune că fiul mai marelui cetății vecine s-a rătăcit în nesfîrșitele păduri ce acopereau aceste părți și că a fost găsit de un călugăr. Drept mulțumire, mănăstirea a fost dăruită bogat și ocrotită.

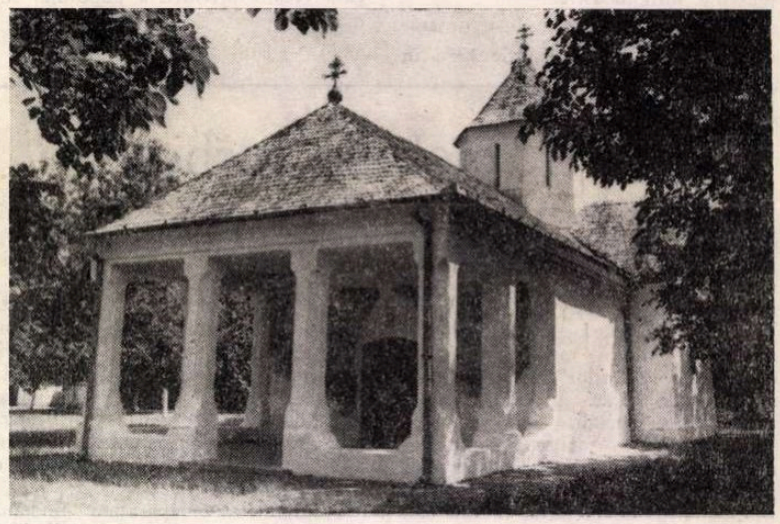

Dovezile scrise despre trecutul sfîntului lăcaș, după cum au însemnat călugării, au fost nimicite de flăcările unui incendiu. S-a păstrat însă pisania pe peretele de la intrarea în naos, din 1730, în care se spune că a fost reînnoit și pictat în acel an cu cheltuiala bunului credincios Lazarevici, egumen fiind prea cuviosul Simeon, iar sfințirea a săvîrșit-o episcopul Caransebeșului (și Vîrșețului) el însuși lăsîndu-i prin testament o danie. Puțin mai tîrziu, un alt episcop al aceleiași eparhii face aici o vizită canonică, la plecare ducînd cu sine o icoană de preț.

Dintr-un document din anul 1775, aflăm că mănăstirea avea șapte călugări din care șase erau români, unii veniți din alte ținuturi românești, dovadă că granițele așezate între ele de asupritorii străini nu au putut opri legăturile dintotdeauna dintre toți românii, ei socotindu-se un singur popor și avînd în decursul veacurilor aceleași aspirații. Un raport din 1771, vorbește despre bunurile mănăstirii care erau îndeajuns de însemnate pentru a înlesni călugărilor îndeplinirea chemării duhovnicești și culturale, căci în două din cele mai mari chilii, dascălul Pahomie, cu multă știință de carte ca și mulții săi înaintași de aici și din toate mănăstirile, dezvăluia tinerilor fii de țărani tainele scrisului și cetitului. Din rîndurile lor s-au ridicat cărturari de seamă, cu rosturi în viața noastră națională și culturală.

Aceste osteneli ce urmăreau unitatea și ridicarea poporului, primejduiau planurile asupritorilor de altă limbă și credință și în 1782, mănăstirea a fost vîndută la licitație unui slujbaș împărătesc. Au rămas zadarnice toate împotrivirile și încercările de a o redobîndi. În 1865, un istoric scria că biserica mănăstirească amenința să se ruineze, iar peste dărîmăturile chiliilor creșteau buruieni. Iată de ce credincioșii, în îndurerarea lor sufletească au numit-o: „Săraca".

Aceasta este istoria mănăstirii pînă la anul 1934 cînd, după stăruințe îndelungate, conducerea bisericească din Banat o cumpără, redînd-o misiunii hărăzite de temeluitori. Astăzi, prin purtarea de grijă a Înalt Prea Sfințitului dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului și cu sprijinul forurilor de stat ce se îngrijesc de monumentele istorice, și-a primit iar strălucirea de altădată.

Cu formele ei liniștite și bine chibzuite, mănăstirea pare crescută din armonia firii ce o înconjoară. O turlă frumoasă îi vestește din șosea prezența între pomii din vale, apoi se deslușește întreagă în haina ei de un alb sclipitor. Dincolo de zidurile ce o împrejmuiesc ca în îndepărtatul trecut, o curte mare bine împrejmuită și primitoare, îți lasă fermecătoarea priveliște a lăcașului. La intrare, pe peretele din afară, pasul ți se oprește în fața unor tulburătoare înfățișări din Biblie, amintind credinciosului că are suflet, conștiință, și datorii de fapte pentru sine și pentru semeni. Apoi o ușă te duce într-o lume a liniștei, în care lumina odihnitoare strecurată prin ferestrele înguste, deschide inimii întreaga învățătură creștină în imagini înălțătoare.

Aici, patru meșteri deosebit de înzestrați au acoperit în 1730, întreaga suprafață a pereților după rînduielile străvechi și tradiția românească, cu cele mai însemnate și pilduitoare momente din viața Mîntuitorului, a Maicii Domnului, a Sfinților Apostoli, sfinților, cuvioșilor și proorocilor, lăsînd adevărate comori de artă, căreia iscusința unor artiști i-au dat de curînd prospețimea și frumusețea din început.

Tot ce te înconjoară e un îndemn la trăirea în duhul adevăratei credințe, a credinței vii și ziditoare de bine, din care credincioșii vin în număr mare să se împărtășească, mai ales cu prilejul hramului ce se sărbătorește în ziua de 6 august, praznicul Schimbării la Față.

Astfel, mănăstirea „Săraca", monument istoric, și-a șters înțelesul lăsat de trecutul ei dureros și vorbește mulțimii de închinători și de vizitatori, despre lupta necurmată a poporului român pentru propria cauză la care a luat parte cu dăruire și cu tot ce poate da țăria credinței, lăsînd totodată pagini nu lipsite de însemnătate în cartea culturii și artei noastre.

Prot. *Ion B. Mureșianu*

Valori ale sufletului popular românesc

Mărțișorul

Se știe cîtă însuflețire trezește între români ziua de 1 martie. Indiferent dacă timpul din această zi e frumos sau urît, chipurile tuturor, mici sau mari, sînt strălucitoare, inundate de lumina și căldura unui vesel soare lăuntric. Fila calendarului parcă întoarce cu ea și sufletele, descoperindu-le doar fața senină și bună, generoasă și caldă, plină de gingășie și de delicatețe, de dragoste și de omenie, de farmec și de fericire. Prima zi a lunii martie este unul dintre momentele de vîrf ale sensibilizării tuturor românilor, dar un moment cu totul aparte. Nu este o sărbătoare în sensul curent al cuvîntului.

Totul se datorește unui schimb de daruri simbolice, lipsite de orice valoare uzuală, constînd dintr-o extraordinar de largă varietate de obiecte miniaturale, reproducînd lucruri și ființe reale sau imaginare. Legate cu un șnur împletit din două fire — unul alb, altul roșu — fie de arnici, adică de bumbac răsucit într-un fir, fie de borangic, adică de mătase depănată de pe gogoși, fie combinate, dar întotdeauna în cele două culori, aceste miniaturi devin portabile și se numesc *mărțișoare*. Prinse cu un ac cu gămălie la pieptul oricărei haine, ele sînt purtate la vedere de către toată lumea. Doar unii vîrstnici și le ascund cu un zîmbet sub revere, considerînd că numărul anilor le impune mai multă sobrietate.

Originea mărțișorului de dar trebuie căutată în vechile credințe fetișiste ale primitivilor. În afară de învestirea magică a unor obiecte sau oase de animale cu puteri supranaturale — fetișurile — ei mai aveau credința că altele dețineau unele puteri apotropaice —apărătoare de duhuri rele și alungare a lor — sau oculte forțe transmisibile purtătorului. Acestea, ca să poată fi purtate, erau de dimensiuni mici, numindu-se

(Continuare în pag. a 4-a)

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI

Expoziție de artă religioasă peste hotare

Protosincelul Timotei Tohăneanu de la Mănăstirea Brâncoveanu — Sîmbăta de Sus, județul Brașov, este un nume cunoscut datorită numeroaselor expoziții de pictură pe sticlă, majoritatea cu subiecte religioase, pe care le-a deschis în țară și peste hotare, expoziții pe care gazeta noastră le-a semnalat la timpul său.

La sfîrșitul lunii ianuarie 1979, pictorul T. Tohăneanu s-a întors în țară dintr-un nou turneu de expoziții de pictură pe sticlă, deschise în a doua jumătate a anului trecut în R. F. Germania și Elveția.

Prima și cea mai de seamă expoziție din acest turneu a fost deschisă între 14—23 septembrie 1978 în cadrul Universității din *Freiburg*, care a fost vizitată de un numeros public, de artiști și personalități distinse, de români așezați pe acele meleaguri etc., făcîndu-i-se totodată o frumoasă popularizare.

Între 4—19 noiembrie 1978 a fost organizată a doua expoziție și anume în localitatea *Saarbruken*, inaugurată chiar de ministrul culturii din landul respectiv, care a elogiat arta populară românească, precum și frumusețile țării noastre.

A treia expoziție a fost organizată între 11—22 decembrie 1978 în sala festivă a primăriei din orașul *Lüdenscheid*, care de asemenea s-a bucurat de un frumos succes.

O reușită expoziție a fost organizată de asemenea în această perioadă la galeriile de artă „Hug+Colombo" din orașul elvețian *Lugano*,

cercetată și ea de foarte mulți vizitatori și admiratori ai acestui gen de artă, prin care P. Cuv. protos. T. Tohăneanu contribuie la mai buna cunoaștere în afara țării a artei noastre populare, a spiritualității noastre ortodoxe, dobîndind totodată noi prieteni și admiratori pentru bogata creație artistică a poporului român.

Gh. P.

Prilej de înfrățire ecumenistă

Luni, 19 februarie 1979, ora 18, la sediul Episcopiei evanghelice-lutherane C. A. din Sibiu, a avut loc festivitatea prilejuită de schimbarea conducerii Ramurei Sibiu a Institutului Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca.

După ani și ani de activitate laborioasă, îndeobște cunoscută și pe drept prețuită, D-l profesor dr. Hermann Binder a părăsit funcția de decan (prorector).

Funcția aceasta a fost încredințată tînărului profesor dr. Christoph Klein, de asemenea binecunoscut în cercurile teologice de la noi.

Festivitatea a fost prezidată de Eminența Sa Episcopul Dr. Albert Klein care a avut cuvinte de aleasă prețuire pentru fostul decan și a arătat cît de justificate sînt speranțele care se pun în lucrarea pe care este chemat să o desfășoare noul decan.

A mai luat cuvîntul rectorul Institutului Teologic Protestant, D-l prof. dr. Erdö János.

P. C. pr. prof. dr. Grigorie Marcu, rectorul Institutului Teologic Universitar Ortodox din Sibiu, a subliniat activitatea ecumenistă a profesorilor Hermann Binder și Christoph Klein, precum și conlucrarea frățească dintre teologii ortodocși și protestanți din țara noastră.

Publicații ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

1. *Carte de Învățătură Creștină Ortodoxă*, tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, 208 pag.

Răspunzînd unei necesități reale pe care au resimțit-o atît credincioșii cît și preoții, Conducerea noastră bisericească a încredințat unui colectiv de profesori de teologie, aflat sub îndrumarea Prea Sfințitului Episcop Vasile al Oradiei, sarcina de a alcătui o „Carte de învățătură creștină ortodoxă". Lucrarea a fost elaborată după modelul „Mărturisirii ortodoxe" din 1952, cu deosebirea că nu mai sînt folosite întrebările și răspunsurile, ci întreg materialul este prezentat sub forma unor scurte cateheze.

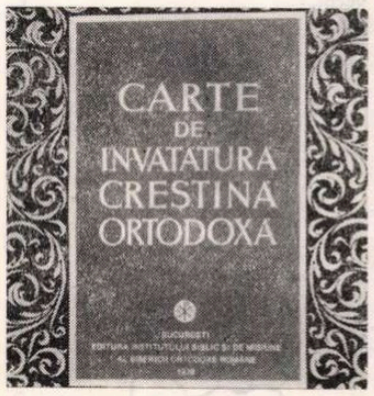

Expunerea clară și sistematică, bogată fundamentare biblică și patristică imprimă „Cărții de învățătură" valoarea unui prețios îndreptar al credinței și trăirii creștine ortodoxe.

2. *Liturgica teoretică*, Manual pentru Seminariile teologice, tipărit cu binecuvîntarea Prea Fericitului Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978.

Unui alt colectiv de profesori de teologie, coordonat de pr. prof. dr. Ene Branițte de la Institutul Teologic Universitar din București i se datorește apariția manualului de „Liturgică teoretică" pentru Seminariile teologice din țară.

Lucrarea de față se adaugă altora de același gen, apărute pînă în prezent: manualul de „Istoria Bisericii Ortodoxe Române" (a doua ediție este pe punctul de a fi difuzată), manualul de „Teologie Morală", „Studiul Vechiului Testament", „Explicarea Apostolului".

Remarcăm frumoasa prezentare grafică și bogata ilustrație fotografică, de real folos pentru pregătirea temeinică a tinerilor seminariști cărora le este dedicat manualul.

Cînd... pietrele vorbesc

În anul 1970, prof. Vasile Drăguț, după o muncă susținută de o exemplară dăruire pentru trecutul artistic medieval de pe pămîntul transilvan, publica lucrarea „Pictura murală din Transilvania", completînd lipsa unei sinteze a picturii murale românești din „Țara Plaiurilor", cum era numită Transilvania în documentele medievale ale vremii.

Consecvent în tot ceea ce a cercetat, revenind asupra monumentelor problemă, care, datorită transformărilor suferite de picturile murale din bisericile de zid, în decursul secolelor s-au deteriorat, folosind metodele moderne de cercetare și un colectiv de cercetători de o înaltă competență, autorul a reușit să facă ca zugravi, ierarhi și ansambluri murale să-și ocupe locul binevenit în cronologia medievală.

Dacă în anul 1970 se consemna anul 1486 ca datare provizorie pentru zugrăvirea bisericii mănăstirii Rîmețului, de către Mihul de la Crișul Alb, anul 1978 aduce satisfacții deosebite în munca de cercetare și aceasta datorită metodelor moderne care au elucidat la justa valoare o enigmă a istoriei.

Folosindu-se o aparatură modernă de specialitate în domeniul radiațiilor invizibile, s-a facilitat posibilitatea de a se citi în întregime inscripția referitoare la zugrăvirea bisericii și s-a constatat că anul în care Mihul de la Crișul Alb și-a terminat lucrarea sa este 1376.

Iată cum fiecare zid, fiecare cruce devine un mesajer peste timpuri a ceea ce am fost și sîntem, a ceea ce trebuie să fim. Cronica în piatră de la Rîmeți, dezvăluită datorită cercetătorilor prezenți acolo unde istoria pulsează în adîncuri, redă Istoriei Bisericii Ortodoxe Române, numele unui ierarh necunoscut și completează date de ordin istoric artistic și organizatoric.

Mănăstirea Rîmețului de pe valea Geoagiului a rezistat tuturor vicisitudinilor timpului. Nici tunurile lui Buccow, nici represaliile organizate împotriva răsculaților conduși de Horia n-au reușit să-i smulgă tainicele mesaje pe care a vrut să le transmită posterității.

Dacă lucrările de specialitate pentru secolul al XIV-lea ne consemnau doar doi zugravi, pe Teofil de la Streisîngeorgiu și Grozie de la Strei, astăzi numărul lor este amplificat cu Mihul de la Crișul Alb și o dată certă — 1376. Zugrav conștient de valoarea operei sale pe care o datează, Mihul ne determină a conchide că n-a fost la prima sau ultima sa lucrare realizată.

Mențiunea în inscripție a numelui unui arhiepiscop Ghelasie deschide posibilitatea istoricilor bisericești de a-și revizui tabelele cronologice asupra ierarhiei și vechimii organizării administrative bisericești din Ardealul secolului al XIV-lea.

Inscripția de la Rîmeți vine să deschidă o nouă portiță spre trecutul istoric al Transilvaniei, nu numai datorită prezenței unui pictor autohton de mare talent, dar și a posibilităților oferite de această inscripție de a ne forma o imagine mai concretă asupra vieții culturale și sociale. Românii din această parte a Transilvaniei, în această etapă istorică, au fost capabili să-și rezolve pe plan local exigențele de ordin artistic și cultural.

(Spre o mai amplă documentare asupra importantei descoperiri de la Rîmeți facem trimitere la articolul „Monumentele — mărturii ale istoriei noastre", semnat de Liana Tugearu, în săptămînalul „România Literară", nr. 1 din 4 ianuarie 1979.)

Pr. *Partenie Pop*

Mărțișorul

(Continuare din pag. a 3-a)

amulete sau *talismane*. Diferite tipuri de amulete au fost găsite de către arheologii noștri și în mormintele dacilor. Uneori simpli dinți de animale — urși, mistreți, lupi etc. — alteori înveliți în argint. Aceste amulete se legau și se purtau de gît. Purtătorul era convins că prin dinte i s-a transmis puterea animalului respectiv, că la vînarea semenilor acestuia va avea șanse superioare și că orice i-ar putea cauza vreun rău se va teme și-l va ocoli.

Unii latiniști au susținut că originea mărțișorului este o moștenire de la strămoșii noștri romani. La ei ziua de 1 martie era sărbătoarea de cinstire a femeii-mame și se numea Matronalia. Ea amintea un cunoscut episod din legendele în legătură cu fundarea Romei. După trasarea cetății și uciderea lui Remus, Romulus și oamenii lui neavînd femei, s-au dus în cetatea sabinilor — un alt trib vecin — oferindu-le o serbare. Latiniștii susțin că dansul oferit de Romulus și ceata lui ar fi fost Călușerul (Călușarii). Legenda spune că în final dansatorii s-ar fi repezit între spectatorii sabini, zmulgîndu-le fetele și fugind cu ele la Roma. Pînă să se desmetecească sabinii și să se pregătească de război a trecut un an. La 1 martie oștile romanilor și sabinilor au ajuns față în față. În acest moment sabinele — devenite acum femei romane — au ieșit toate din Roma, s-au așezat între oști și ridicîndu-și pruncii în fața armelor au cerut bărbaților și părinților lor să se împace. Ovidiu în „Fastele" (III, 225—230) scrie că rezultatul a fost: *„Socrii dau ginerilor mîna, pe-a lor o primesc. Fetele vrednice-și îmbrățișează, pe scuturi bunicii poartă-și nepoții. Nicicînd scutul n-a fost mai plăcut."* Apoi bunicii și-au copleșit cu daruri nepoții.

Există, desigur, și legende românești asupra originii mărțișorului. Dar, ca toate legendele, ele nu preced faptul real, ci îl constată, dînd apoi frîu liber imaginației ca să-l explice.

Cu ușoare variații de la ținut la ținut, în trecut dăruiau mărțișoare părinții copiilor, bărbații nevestelor tinere și flăcăii fetelor. Scriitorul G. Sion spune că prin Moldova, pe vremuri se făceau schimburi de mărțișoare nu numai între rudenii, ci și între familii diferite. Atunci ele constau din bănuți de argint sau de alt metal — după starea omului — care se găureau și se purtau cu șnur la gît de fete și la mînă de copii. Prin Banat bănuții era înlocuit cu mărgele — la început tot de metal.

Altădată mărțișorele erau numai din metal. Rolul apotropaic al obiectelor de metal în diferite împrejurări mai grele (naștere, moarte, vreme tare etc.), este cunoscut. Și nu numai la români a existat acest cult magic al metalelor. Pînă și potcoava de pe praguri nu însemna o chemare a norocului, ci o îndepărtare a nenorocului. Pitagora spunea că pîinea nu trebuie ruptă, ci tăiată cu cuțitul ca să nu poată fi vrăjită. Același rol apotropaic îl avea și culoarea roșie, amintind sîngele jertfelor de îmbunare a duhurilor rele. Din superstiția populară roșul a ajuns pînă la lințoliile papale și la purpurile regești. Metalul și roșul nu puteau lipsi nici din talismanul devenit cu vremea mărțișor. Mai tîrziu sentimentele cu care se dăruia bănuțul cu șnur au început treptat să se decanteze, credințele superstițioase subțiindu-se pînă la dispariție. Românii de cînd se știu dăruiau mărțișoare copiilor ca să le poarte noroc, să fie curați ca argintul și tari ca metalul la sosirea primăverii, să nu-i scuture frigurile și să fie feriți de ochi (deochiul) și lucruri „nu bune". Fetele le primeau ca să aibă noroc în dragoste, să nu se îndoiască de sentimentele flăcăilor care dăruiau și sub soarele arzător al verii, să-și păstreze obrajii curați și rumeni, adică albi și roșii precum firele șnurului. Schimbul reciproc între familii semnifica urări de sănătate, belșug și fericire.

Ca să aibă efectele scontate mărțișorul impunea și anumite obligații. Actul dăruirii trebuia ferit de soare și de martori. El trebuia să aibă loc în dimineața zilei de 1 martie. În cîteva zona restrînse se dăruia și în ajun, seara, dar numai fetelor, pentru ca în noaptea respectivă să-l poată pune sub pernă. Mai multă variație zonală era în purtarea mărțișorului: 12 zile, pînă la sfîrșitul lunii, pînă treceau „babele" — uneori și „moșii" — pînă apăreau berzele, pînă înfloreau unii pomi etc. Atunci se atîrna de o creangă cu credința că astfel pomul va fi mai roditor și va transmite sănătate și frumusețe copiilor. Fetele prefereau un vișin sănătos: „Eu îți dau mărțișorul, tu să-mi dai roșiorul" sau „albiorul și roșiorul" (florilor și fructelor). Berzelor li se arunca: „Na-vă negrețele, dați-mi albețele." Mărțișorul se păstra astfel pînă se auzea cucul. Atunci șnurul se aprindea și cu el fumegînd se înconjura de trei ori capul „pentru curățire". Cu bănuțul se cumpăra caș de oaie și se mînca, tot pentru albul și frăgezimea feței.

Căldura și frumusețea obiceiului au lărgit cercul donatorilor și beneficiarilor. Astăzi dăruiesc și primesc mărțișoare și mamele de la copii, bunicii de la nepoți, dascălii de la elevi, tovarășii de muncă, soții etc., ca să nu mai vorbim de prieteni și de tinerii care se simpatizează sau se iubesc. Ca material nu mai domină metalul, bănuții dispărînd. Mărțișoarele se confecționează din diferite alte materiale, în special plastice. Varietatea extrem de largă a miniaturilor permite fiecăruia să caute din timp modele cît mai corespunzătoare sentimentelor dominante cu care se vor dărui unora sau altora. Dragostea, prietenia, stima sînt principalele resorturi psihice ale actului de dăruire și primire a mărțișorului, dar ele subsumează și nerostite urări de bine, sănătate și succes, transmiterea bucuriei din preajma reînvierii naturii, dorința ca pe calea înțelegerii afective să se topească — precum zăpada de fața soarelui — eventualele asperități dintre cei doi, atașamentul, optimismul, altruismul, într-un cuvînt întreg peisajul seninătății sufletești care înnobilează omul. Astfel mărțișorul, ca obiect, a devenit astăzi între români un pretext al deszăgăzuirii minunatului fluviu al frumosului omenesc. Un frumos atît de fermecător, încît a devenit contagios. Prin orașele transilvane pot fi văzuți astăzi tineri de alte naționalități care poartă pe piept cu aceeași bucurie românescul mărțișor.

Catalizator al frumuseții sufletești, pretext al tensionării noastre sensibile, mărțișorul nu descinde din memoria românească, nu este o simplă tradiție, o uzanță care poate să fie și să nu fie. Mărțișorul este parte intrinsecă a structurii noastre spirituale, o admirabilă expresie a nobleței sufletului românesc.

Corneliu Dragoman

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA ASTRA
SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 15 martie 1979 Nr. 11—12

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

Martie

Gheorghe Asachi

ctitor moldovean al culturii românești

Fiu al preotului Lazăr Asachi, poate originar din Transilvania, călugărit mai tîrziu sub numele de Leon și ajuns arhimandrit-vicar al Moldovei, Gheorghe Asachi s-a născut la 1 martie 1788 în tîrgușorul Herța din Moldova de Sus. A fost contemporan în Moldova cu mitropolitul Veniamin Costachi (1768—1846), cu ultimele domnii fanariote (1716—1821), cu Regulamentul Organic, cu instaurarea din nou a domniilor pămîntene, cu unirea din 1859 (moare în anul 1869). Țările Române au cunoscut în epocă ceea ce s-ar putea numi o Renaștere a conștiinței naționale și, o dată cu aceasta, au trecut prin marele efort care a însemnat saltul calitativ extraordinar de la un evmediu întîrziat, la România modernă.

Gheorghe Asachi — spunea V. A. Urechia încă în 1890 „nu este numai un om; el personifică o întreagă epocă, o întreagă națiune. Istoria lui G. Asachi este însăși istoria Moldovei din prima jumătate a secolului al XIX-lea". Va fi greu chiar și numai să amintim toate laturile bogatei și multiplei sale implicări în viața culturală a vremii sale. Fiindcă totul trebuia luat de la început, fiindcă totul trebuia făcut din nou, pentru simplul motiv că nu exista nimic, el a fost cel care a inițiat totul. Nu aveam școli: a întemeiat școli. Nu aveam poezie: a scris poezie. Nu aveam teatru: a scris teatru. Nu aveam nuvelă: a scris nuvele. Nu aveam ziare: a întemeiat ziare. Este aproape incredibilă, la un singur om și la acea vreme, această multilateralitate, această angajare pe toate registrele culturii, cu pasiune, cu nerăbdare, cu neodihnă, cu pricepere. A pus pietre de temelie, una după alta, acelor instituții fundamentale fără de care o cultură nu se poate nici înjgheba, nici exprima. Încă din primul număr în care prezenta programul *Albinei Românești* (1 iunie 1829), anunța că „se cuvine cu îndoite pasuri și sîrguințe a ni porni spre cîștigare în parte a celor întîrziate". Își dădea seama deci că eram în mare întîrziere. Și eram. În vremea aceea, nu prea departe de noi, Goethe îi dădea viață lui *Faust*. Noi abia eram la Costache Conachi!

Asachi a fost providențial pentru Moldova și pentru cultura românească. A fixat mai întîi cîteva principii generale, asupra cărora ne vom opri pe scurt. Cînd constata că eram întîrziați, enunța implicit principiul necesității sincronizării cu cultura europeană. Cum vedea el această sincronizare? Prin introducerea culturii apusene la noi, G. Ibrăileanu notează printre mijloacele imaginate de Asachi traducerile, imitațiile, compilațiile din scriitori străini, alcătuirea de manuale, înființarea de școli. Dar Asachi nu propunea acestea fără discernămînt lăsînd să se facă, la întîmplare, fără aplicarea niciunui criteriu. Criteriul și corectivul său e foarte înțelept: „Cultura și fericirea unui popor nu stă în schimbarea portului, în mania de a se lepăda de învechime și de a lua orice lucru străin și nou, ci în respectul aducerii aminte a strămoșilor." El avea deci în vedere trecerea culturilor străine prin filtrul local, printr-un proces de asimilare firească, în funcție de ethosul românesc, de simțirea

(Continuare în pag. a 2-a)

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Piine pentru suflet

Eroism moral

Vremea noastră este, fără îndoială o vreme de mult și mare eroism, Fie că ne gîndim la numeroasele descoperiri științifice, la dezvoltarea tehnicii, la zborurile în cosmos, la cercetările și lucrările îndelungi pentru cunoașterea tainelor firii, ale micului și marelui univers, la munca din laboratoare, uzine și fabrici, peste tot omul zilelor noastre este în stare de mult spirit de sacrificiu, de multă abnegație și dăruire de sine, de mult eroism.

Datorită acestui spirit creator și plin de elan, omenirea înscrie în drumul ei spre progres o epocă de culme, de realizări neîntîlnite. Idealuri mari și permanente se transformă în realități, lucruri, altă dată din lumea basmelor, ajung la îndemîna oamenilor. Lipsurile și mizeria, nedreptatea și asuprirea sînt alungate ca niște neguri de pe cerul istoriei și al popoarelor.

Oamenii au tradus în viață maxima care se poate citi pe clădirile școlilor noastre vechi: „Luminează-te și vei fi. Voiește și vei putea." Mintea și inima lor s-au lăsat cucerite de năzuințl mari și împreună au dus la înnoirea vieții.

În această epocă de eroism, credința noastră creștină vine și ea cu un mesaj de eroism. Este vorba de eroismul moral. Acest fel de eroism nu este străin de celelalte feluri de eroism, ci merge mînă în mînă cu ele, se ajută și se completează reciproc.

Dar ce este eroismul moral? L-am putea numi scurt, lupta împotriva răului din noi și din afară de noi, biruința ispitelor, sminteleor și deprinderilor rele care pun uneori stăpînire asupra ființei noastre.

Este un lucru îndeobște cunoscut că firea noastră poartă în ea, ca un plumb, aplecarea spre rău, este supusă ispitelor.

Sf. Apostol Pavel a descris, în chip magistral, acest duel între bine și rău, care se dă în ființa noastră.

„Știm cu adevărat că legea e duhovnicească, dar eu sînt de carne vîndut sub păcat. Pentru că nu știu ce fac; căci nu ceea ce voiesc îndeplinesc, dar ceea ce urăsc tocmai aceea săvîrșesc... Căci nu binele, pe care îl vreau, îl fac, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acesta îl săvîrșesc" (Romani 7, 14—51, 19).

„Om nenorocit, ce sînt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?" (v. 24).

La această întrebare: „Cine mă va izbăvi?" Sf. Ap. Pavel răspunde: „Mulțumesc lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos."

Fără îndoială harul dumnezeiesc este acela care ne ajută să ieșim biruitori din această luptă cu păcatul, precum ajută căldura soarelui plantelor să iasă de sub brazdă și să aducă rod.

Dar pentru aceasta noi trebuie să primim acest dar, să colaborăm cu el, să fim conștienți că lupta împotriva răului din noi și din afară de noi atîrnă de voința noastră și de ajutorul lui Dumnezeu. Că stă în noi datoria și puterea, tocmai datorită harului primit prin Taina Botezului, de a nu ne lăsa biruiți de rău și de a fi biruitori asupra lui.

Iată de ce, creștinul trebuie să lupte împotriva ispitelor rele care duc la păcat, să alunge sminteala și să ia seama asupra sa, ca să nu devină rob deprinderilor rele.

Cu ajutorul harului dumnezeiesc el poate alunga toate aceste prilejuri și căi care duc la păcat și la decăderea sa din vrednicia în care l-a așezat Dumnezeu.

Străduindu-ne necontenit, cu ajutorul lui Dumnezeu, putem viețui după legea binelui și nu a răului, putem cuceri frumoasele înălțimi ale dragostei, ale bunătății, ale dreptății, ale curățeniei, în locul viețuirii în ură, nedreptate, egoism și necurățenie.

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele VASILE

TROPAEUM TRAIANI

Dobrogea, provincie transdanubiană a ființei noastre românești, constituie un adevărat muzeu în aer liber și un neprețuit tezaur de monumente antice, unice în vatra strămoșească.

Acest pămînt străbun adăpostește vestigii care atestă cultura și valorile spirituale ale locuitorilor săi, — ca de exemplu bazilicile din secolele IV—VI d. Hr., dovezi ale vitalității și dezvoltării creștinismului pe aceste meleaguri; apoi pe lîngă mărturiile și exemplele de trăire și evlavie creștină, mai păstrează cu sfințenie și justificată mîndrie patriotică monumentul de la Adamclisi — TROPAEUM TRAIANI — ridicat după înfruntarea militară între daci și romani, care a stat la baza alcătuirii noastre etnice.

Primul război dintre daci și romani a început în anul 101 d. Hr., iar Decebal cîștigîndu-și numeroși aliați avea speranța să învingă. Eșaloane ale armatelor bastarne (buri), sarmate etc., au trecut Dunărea și, aflîndu-se în nordul Dobrogei, au coborît spre sud ca să surprindă armatele romane antrenate pe pămîntul Daciei, în nordul Dunării.

În iarna dintre anii 101—102, această forță considerabilă s-a pus în mișcare. Traian însă, prinzînd de veste, și-a strîns toate trupele de care putea dispune și a pornit în întîmpinare. O primă întîlnire a avut loc acolo unde apoi s-a înălțat un „oraș al Victoriei" — *Nicopolis ad Istrum*, azi în R. P. Bulgaria.

Aliații dacilor, au fost înfrînți și s-au întors spre nord pentru refacerea forțelor. Repliindu-se, au întîmpinat pentru a doua oară pe urmăritori — legiunile lui Traian — pe platoul de la Adamclisi. A fost o bătălie extrem de sîngeroasă, cea mai amplă și mai înverșunată din toate bătăliile care sînt reprezentate pe Columna traiană de la Roma, ridicată în anul 113 d. Hr., pentru comemorarea victoriilor dobîndite contra dacilor lui Decebal.

Victoria lui Traian de la Adamclisi în acest prim război dacic, a reprezentat un fapt determinant pentru deznodămîntul întregului complex de acțiuni care a dus la terminarea conflictului. Această biruință evidențiază și strînsa legătură ce exista între Dobrogea și întregul bazin carpatodanubian. Dovada o constituie înălțarea în acest spațiu al Moesiei Inferior, a marelui monument triumfal, Tropaeum Traiani.

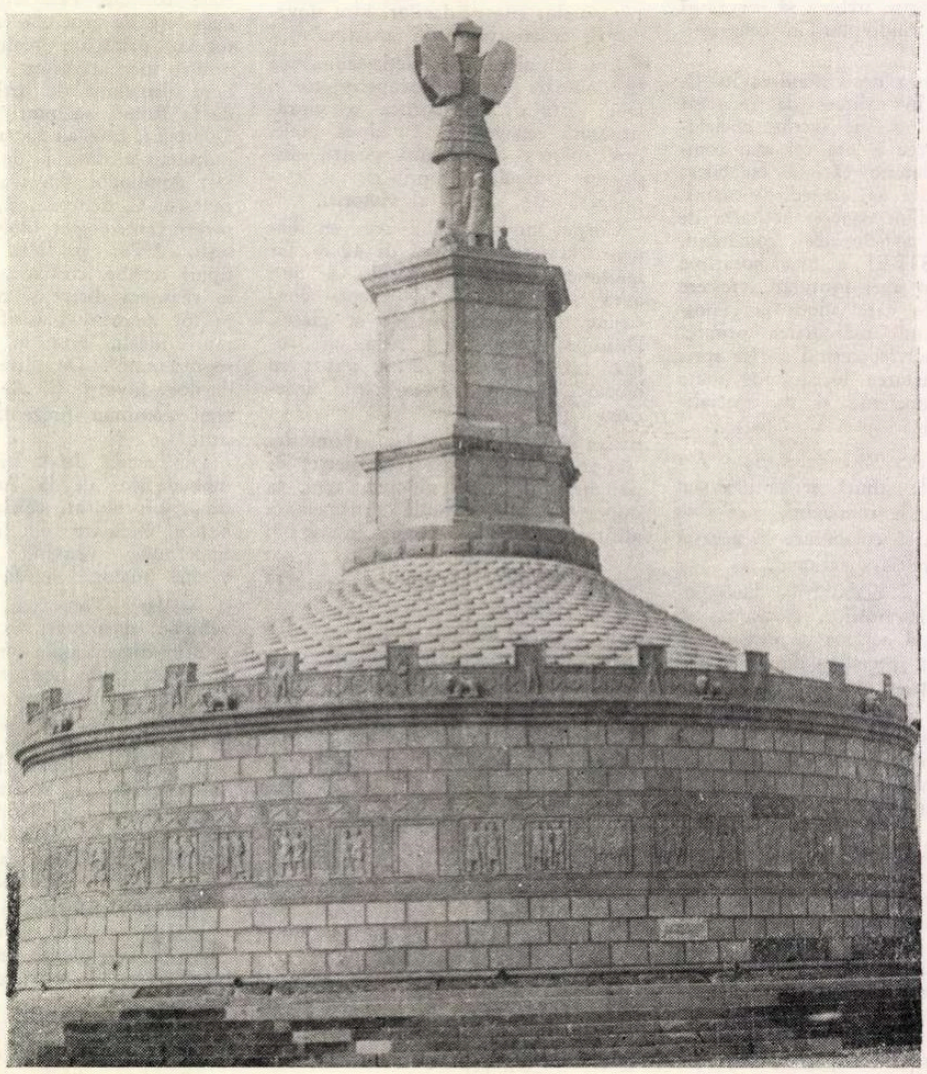

Trofeul se află pe o înălțime care domină reliefuI deluros de jur-împrejur, la aproximativ 65 km sud-vest de Constanța, la nord de comuna Adamclisi, pe artera națională spre București, prin Ostrov și Călărași și a fost ridicat de romani între anii 106—109 d. Hr., tocmai pentru comemorarea victoriilor obținute împotriva dacilor și a aliaților lor.

Turcii așezați în partea locului cu începere din secolul al XV-lea, i-au spus „Biserica Omului" pe turcește *„Adam Kilisse"*, întrucît locul semăna și în acel timp, ca și în epoca mai recentă, cu o cupolă de lăcaș creștin, iar statuia trofeului, cu un „om".

Cercetările arheologice, în special cele efectuate la ruinele cetății de alături, construită de Traian și refăcută în secolul al IV-lea de *Constantin cel Mare* (306—337 d. Hr.) și în secolul al VI-lea de *Justinian* (527—565) au arătat că aici exista un mare centru episcopal cu bazilici creștine. Aflăm din informațiile moștenite de la unii scriitori antici că, rînd pe rînd, costoboci, goți, huni, avari și slavi au năvălit în Scythia și au distrus așezările omenești, obligînd apoi conducerea imperiului la eforturi considerabile pentru refacerea atît a orașelor și satelor pustiite, cît și — mai ales — a salbei de cetăți și castre care întăreau granița de-a lungul Dunării dobrogene. Astfel, din secolul al VII-lea d. Hr., cînd a fost distrusă și Episcopia Tomisului, cea mai veche organizație bisericească de pe pămîntul patriei noastre, un val de tăcere va acoperi cetatea și monumentul, care se va prelungi pînă la începutul secolului al XIX-lea.

Înainte de a fi cercetat, monumentul triumfal a fost considerat de unii călători și învățați fie o fortăreață, fie un turn de pază, fie un falnic mausoleu atribuit lui Darius — regele perșilor — odrișilor sau chiar împăratului Traian.

Primul cercetător care a dezvelit complet ruina Trofeului, recuperînd toate piesele componente, unele chiar în stare intactă — figurate sau nu — a fost istoricul și arheologul român Grigore Tocilescu.

Secondat de doi cercetători vienezi O. Benndorf și G. Niemann, a editat apoi monografia *„Monumentul de la Adamclisi, Tropaeum Traiani"* în 1895, în care face următoarele precizări: „S-a

(Continuare în pag. a 2-a)

EPIFANIE NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

(Continuare din pag. 1)
românească, şi în primul rînd prin limba românească.

În chip firesc deci, Asachi a trebuit înainte de orice, să se oprească la acest cel mai important instrument de cultură care este limba. În această privinţă, era mult de lucru pe atunci. Pe de o parte fanarioţii căutau pe toate căile să ne impună ca limbă de cultură, limba greacă, ceea ce ne-ar fi orientat exclusiv spre surse greceşti şi orientale, destul de sărace încă, şi nu totdeauna pe potriva simţirii noastre, pe de altă parte limba română era încă în proces de definitivare, cu multe lipsuri şi cu aproximaţii. Asachi n-a ezitat să opteze şi să se concentreze asupra acestora din urmă. Pentru a putea fixa principiile îmbogăţirii şi fixării limbii, el a pornit, aşa cum era normal, de la origini. În privinţa aceasta a făcut afirmaţii şi demonstraţii de cea mai mare limpezime, cu privire la caracterul latin al limbii româneşti şi implicit cu privire la sursa de îmbogăţire ce trebuie avută în vedere. Dar şi aici vine cu un corectiv. În volumul de *Poezii* din 1836 dă la sfîrşit un vocabular de „cuvinte drept moldoveneşti, însă părăginite, iar altele întrebuinţate de Românii altor provincii şi care însă, după nevoia ce avem de a înavuţi limba, se cuvine să le adoptarisim ca o dreaptă moştenire a unei singure baştini Româneşti".

Aşadar mai întîi să epuizăm toate mijloacele *proprii* de „înavuţire" a limbii, prin adoptarea formelor impuse deja în spaţiul „baştinii româneşti", şi numai după aceea să împrumutăm. Şi încă un corectiv: să căutăm limba noastră acolo unde s-a păstrat mai bine şi mai sigur. Într-un articol cu titlul *Omul literat*, publicat în *Albina*, el recomandă *întoarcerea la limba cărţilor bisericeşti:* „Fondosul limbei noastre ce pe aiurea se caută — scrie el — se află în Sfînta Scriptură, ce este de toţi românii înţeleasă; aceasta să se păstreze curată şi literară ca singura legătură ce uneşte încă pe Români, despărţiţi în state deosebite." Ne amintim că atît Eliade, cît şi Eminescu vor propune exact acelaşi lucru în legătură cu

Gheorghe Asachi

limba vechilor cărţi bisericeşti, unitară, frumoasă, exactă şi singura cunoscută tuturor românilor.

Şi chiar după ce fixează aceste criterii, Asachi mai imaginează încă

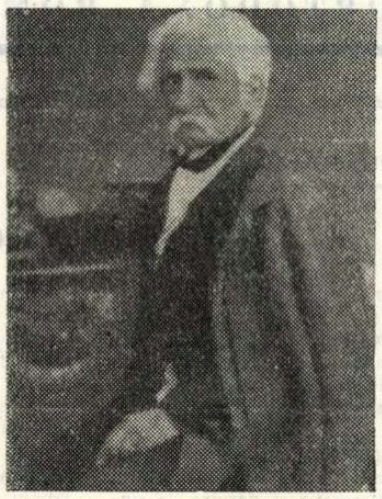

un tribunal final şi reprezentativ care să hotărească în materie de limbă. „S-ar cuveni ca (îmbunătăţirile) a se legiui de un giudeţ *Amfictrion* ce se poate închega din gramaticii Români a Transilvaniei, a Ţării Româneşti şi a Moldovei", fiindcă vrea să evite să „supună limba la o sistimă străină" care ar echivala cu o „tirănie filologhică".

Asachi n-a rămas la teoretizările despre limbă şi nici nu s-a împiedicat de incertitudinile inerente vremii. A făcut totul şi de toate din mers. Nu s-a oprit. În 1813 a întemeiat la Iaşi prima şcoală civilă din Moldova, în limba română, o şcoală de inginerie.

Tot lui Asachi i se datoreşte prima reprezentanţie de teatru în Moldova (27 decembrie 1815) cu „îmbulzire de privitori", la care a fost prezent însuşi mitropolitul Veniamin Costachi, şi tot el a înfiinţat prima şcoală filodramatică. El scrie, sau traduce, sau adaptează toate piesele care se joacă. Tot el înfiinţează primul ziar din Moldova, *Albina Românească* (1829) urmat de altele tot ale lui: *Gazeta de Moldova, Patria, Foaia oficială* şi *Foaia sătească*. Înfiinţează şi primele reviste: *Spicuitorul Moldo-român* şi *Icoana lumii* şi publică primele *Calendare (Almanahuri)*.

În privinţa originii poporului român el a fost mai aproape de Şincai, respingînd teza originii duble dacoromane în favoarea celei exclusiv latine.

În ceea ce priveşte limba, a fost partizanul derivării limbii române din limba latină populară.

Autor de volume de poezii, dintre care multe valabile şi astăzi — multe cu conţinut religios, — autor de tratate şi nuvele istorice — fiind considerat „veriga de trecere de la istorie la artă", cum spunea Lovinescu — autor de amintiri şi de însemnări de călătorie — latura semnalată de G. Ivaşcu — în sfîrşit autor de fabule şi de manuale şi chiar şi al unui Catehism ortodox, Gheorghe Asachi a fost una din cele mai luminate minţi ale epocii. Pe drept cuvînt critica actuală îl trece printre „cutorii literaturii române moderne şi al presei româneşti", avînd în toate, cum singur se califică cu privire la poezie, *„întăimea"*.

A fost poet, dramaturg, inginer, arhitect, arheolog, nuvelist, pictor, muzician, a studiat pînă şi arta militară, a înfiinţat o fabrică de hîrtie, a fost director al învăţămîntului în Moldova, o vreme a fost şi referendar la ministerul de externe (1813), era doctor în filozofie, era membru al Academiei din Roma, studiase la Lemberg, Viena şi Roma, vorbea în afară de limba sa, polona, rusa, germana, italiana, engleza, franceza, latina şi greaca. Adevărat poliglot şi enciclopedist.

Gheorghe Asachi a rămas în amintirea noastră cu chipul cunoscut de bătrîn senin, delicat, frumos şi înţelept şi va rămîne astfel cît vor fi români pe lume.

Eroism moral

(Continuare din pag. 1)

Dar pentru aceasta se cere multă strădanie, mult spirit de sacrificiu, mult eroism. Cucerirea unei vieţi morale este şi ea rodul unei strădanii fără preget, al unui eroism.

Mîntuitorul ne-a vorbit şi ne-a lăsat pildă viaţa Sa întreagă, despre un astfel de eroism. Amintim aici că El a arătat într-o grăitoare imagine curajul de care trebuie să dăm dovadă, cînd vine asupră-ne sminteala sau cînd deprinderile rele ne cuprind atît de mult făptura, încît pun în pericol pierderea vieţii trupeşti şi sufleteşti.

Vorbind despre pericolul smintelii şi despre lupta împotriva ei, Iisus a zis:

„De te sminteşte mîna ta, tai-o, că mai bine îţi este ţie ciung să intri în viaţă, decît amîndouă mîinile avînd să te duci în gheena, în focul cel nestins..."

„Şi de te sminteşte piciorul tău, taie-l, că mai bine îţi este ţie şchiop să intri în viaţă, decît avînd amîndouă picioarele să fi azvîrlit în gheena, în focul cel nestins..."

„Şi de te sminteşte ochiul tău, scoate-l, că mai bine îţi este ţie cu un singur ochi să intri în împărăţia lui Dumnezeu, decît avînd amîndoi ochii să fi azvîrlit în gheena focului" (Marcu 9, 43—47).

Desigur că, în aceste cuvinte, nu este vorba de obligaţia *de a tăia mîna, piciorul sau de a scoate ochiul, cum au înţeles greşit unii tîlcuitori ai Scripturii*. Mîntuitorul se foloseşte de o imagine, ca să ne arate cît de mult poate pătrunde răul în fiinţa noastră, cît de strîns legate şi unite devin deprinderile rele cu viaţa noastră încît fac corp comun cu noi, precum sînt legate mîna, piciorul sau ochiul de trup.

Uneori ne devin aşa de dragi, ne obişnuim aşa de mult cu ele încît ni se pare că fără ele nici n-am putea trăi, le socotim necesare, găsindu-le tot felul de justificări şi ne este greu să ne despărţim, pentru că au ajuns ca a doua natură. De pildă, cel ce s-a învăţat cu băutura sau cu minciuna, ca să nu amintim decît de acestea, le îndrăgeşte aşa de mult încît îşi uită de familie, de copii, de muncă şi de alte datorii ale vieţii.

Şi totuşi, oricît de mult ne-am fi legat de ele, trebuie să avem curajul să ne desprindem din robia lor cumplită. Toate robiile sînt rele şi distrugătoare, dar robia patimilor duce pe om la cea mai neagră mizerie şi decădere. El devine un om pierdut.

Mîntuitorul Iisus Hristos ne arată în chipul cel mai hotărît datoria de a ne slobozi de ele, de a face actul eroic pe care îl face medicul cînd vrea să salveze viaţa unui om, amputîndu-i piciorul sau mîna, sau lăsîndu-l cu un singur ochi, dacă e bolnav.

O asemenea hotărîre este aspră, dureroasă, dar este singura salvatoare. Numai în acest chip ne putem salva viaţa.

Eroismul moral stă la temelia desăvîrşirii omului, a înaintării lui pe drumul binelui şi al adevărului. El ţine trează conştiinţa demnităţii umane. El ne ajută să înţelegem adevăratul rost al vieţii de care nu avem dreptul să ne batem joc. Viaţa nu este nici comedie, nici tragedie, este dar divin şi trebuie să o preţuim ca atare.

O dată slobozit de robia patimilor omul devine capabil de muncă constructivă, de dăruire pentru binele comun.

Dar, calea eroismului moral are şi o altă răsplată, ea duce la împărăţia lui Dumnezeu, la veşnica fericire. Căci este scris: „Împărăţia lui Dumnezeu se ia prin stăruinţă şi cei ce se silesc pun mîna pe ea" (Matei 11, 12).

„Fiţi, deci, desăvîrşiţi, precum şi Tatăl vostru din ceruri este desăvîrşit" (Matei 5, 48).

Semnificaţia naţională a primei enciclopedii româneşti

Anul acesta, la 12 martie se împlinesc 75 de ani, de cînd cunoscutul publicist Dr. Corneliu Diaconovici, în calitate de redactor coordonator al primei publicaţii enciclopedice româneşti, a adus la cunoştinţa Comitetului Central al Asociaţiunii Transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român (ASTRA) din Sibiu, că după 8 ani de activitate neîntreruptă, a fost terminată editarea primei enciclopedii româneşti, în trei volume, operă de mare importanţă culturală şi naţională, care era menită să contribuie „la lăţirea cunoştinţelor folositoare în sînul poporului nostru şi mai ales prin articolele de interes special românesc, va întări în el conştiinţa unităţii naţionale şi însufleţirea pentru idealurile" noastre culturale.

Prin realizarea acestei opere editoriale, una din cele mai semnificative din cultura noastră, ASTRA, a urmărit, în pofida condiţiilor de apăsare socială şi naţională impuse de regimul dualist austro-ungar, să înfăptuiască aspiraţiile de cultură şi năzuinţele de progres ale societăţii româneşti în ansamblul ei.

Din documentele sibiene, care atestă modul de elaborare şi editare a primei enciclopedii româneşti, desprindem cîteva aspecte mai semnificative în legătură cu geneza şi scopul acestei opere colective de răsunet naţional şi internaţional. Deşi problema editării unei astfel de lucrări enciclopedice a constituit o preocupare mai veche a promotorilor culturii româneşti,[1] ea a început să prindă contur abia după 3 ianuarie 1895, cînd Corneliu Diaconovici, în calitate de prim secretar al ASTREI a prezentat în şedinţa comitetului central un proiect pentru o nouă publicaţie „în scopul lăţirii ştiinţelor şi artelor în cercuri cît mai largi la poporul nostru, anume prin editarea unei enciclopedii române, sub forma aşa-numitelor lexicoane de conversaţiuni". În legătură cu scopul urmărit prin redactarea acestei lucrări de strictă necesitate pentru poporul român, C. Diaconovici arată că „lipsele ce le-am simţit zilnic, de cîte ori era vorba de a ne orienta pentru ale noastre, m-a îndemnat şi a îndemnat şi pe alţii să facem ceva" pentru a evita să ne informăm... despre dezvoltarea culturii şi instituţiilor culturale din publicaţiile străine. În proiectul prezentat se preconiza o enciclopedie din care să se constate „cine sîntem, cîţi şi unde sînt ceilalţi, ce au şi ce pot ei şi ce le trebuie lor". Urmărind realizarea acestui scop ASTRA a hotărît la 7 februarie 1895 editarea unei enciclopedii cu pronunţat caracter naţional, care trebuie să servească totodată „ca îndreptar în cele universale".

Tot acum s-a decis numirea lui C. Diaconovici în calitate de redactor responsabil al acestei lucrări enciclopedice, deoarece el era cel mai competent în materie căci a colaborat deja la diferite enciclopedii germane. Pentru a sprijini concret acţiunea de elaborare a enciclopediei româneşti, comitetul ASTREI a luat hotărîrea să publice un apel intitulat „creştere şi cultură" în care aduce la cunoştinţa publicului însărcinarea primită de C. Diaconovici cerînd să fie sprijinit în redactarea lucrării de toate cercurile competente şi de specialitate româneşti.

La apelul ASTREI au răspuns 278 de oameni de ştiinţă şi cultură din toate provinciile româneşti, care s-au declarat gata să colaboreze la această lucrare de prestigiu naţional.

Pe parcursul elaborării, după selectarea colaboratorilor, au rămas să sprijine această acţiune de interes naţional 172 de specialişti din toate domeniile ştiinţei, culturii şi economiei.

Din lista colaboratorilor enciclopediei româneşti amintim pe cele mai reprezentative personalităţi: Grigore Antipa, Dimitrie Onciu, Titu Maiorescu, Vicenţiu Babeş, Victor Babeş,

[1] Dintre lucrările cu caracter enciclopedic şi naţional citäm Nou uvraj sau reporter universal de toate cunoştinţele, traducere din limba franceză de K. Elisai Cantacuzin, apărut în 1850. Între anii 1886—1895 a fost editat dicţionarul Etymologicum Magnum Romaniae de către B. P. Hajdeu.

(Continuare în pag. a 4-a)

Tropaeum Traiani

(Continuare din pag. 1)

lămurit misterul monumentului de la Adamclisi; el a fost construit în memoria campaniilor lui Traian contra dacilor, într-un loc ce se numea Tropaeum Traiani."

Cercetările care s-au făcut după el, precum şi rezultatele ştiinţifice la care s-a ajuns în ultima vreme confirmă „că monumentul triumfal închinat zeului *Marte Răzbunătorul* a fost ridicat între anii 106—109 d. Hr., de către Traian, la sfîrşitul războaielor contra dacilor, fapt dovedit de inscripţia care-i aparţine".

Era iniţial o construcţie cilindrică impunătoare cu un acoperiş conic. Din vîrful conic pornea o suprastructură hexagonală cu două etaje, care folosea drept bază pentru susţinerea trofeului propriu-zis: o statuie colosală, simbol al victoriei.

Corpul monumentului avea un diametru la ultima treaptă de 42 m, iar înălţimea la fel. La partea de jos, avea şapte rînduri de trepte construite din blocuri masive de piatră. Deasupra treptelor se afla un trotuar lat de aproape 2 m, pavat cu blocuri mari — *promenoarul* inferior.

Corpul monumentului (tamburul cilindric) era placat cu pietre de parament: jos, trei rînduri; apoi, la mijloc, o mare bandă ornamentală alcătuită dintr-o friză inferioară, metope alternînd cu pilaştri şi o friză superioară; modulul de sus, era identic celui dintîi.

În ciuda execuţiei lor stîngace, metopele alcătuiesc un adevărat manual de istorie în piatră. Unele registre înfăţişează călăreţi romani în armuri; altele, prezintă aspecte din luptele purtate între romani şi aliaţii lui Decebal, primii fiind protejaţi de coifuri şi platoşe, în timp ce localnicii nu aveau decît rareori îmbrăcăminte militară de protecţie; pe altele apar şi chipuri de prizonieri băştinaşi înlănţuiţi şi secondaţi de soldaţi romani — ca să nu mai amintim pe cele care redau însăşi figura împăratului Traian.

Partea superioară a tamburului avea cunoscutul „feston attic" cu chipuri de prizonieri băştinaşi înlănţuiţi cu mîinile la spate de arbori.

Execuţia propriu-zisă a acestor reliefuri reflectă naivităţi şi stîngăcii, în contrast net cu însuşirile arhitectonice superioare ale monumentului pe care îl împodobesc. Acesta a şi fost motivul pentru care au fost luate drept produse ale artei romane din perioada de decădere a imperiului. Însă, după ce s-a stabilit în mod cert că este vorba de epoca lui Traian, s-a dat sculpturilor explicaţia justă, potrivit căreia sînt produse ale unor cioplitori improvizaţi dintre localnici sau dintre ostaşii legiunilor aduse în Moesia Inferior. De aceea reliefurile de la Adamclisi, pot fi considerate printre cele mai valoroase produse ale artei provinciale romane, caracterizată — spre deosebire de arta clasică a Romei — tocmai printr-un realism robust şi prin spontaneitatea sentimentelor. Spre deosebire de artiştii Columnei de la Roma, sculptorii Trofeului din Dobrogea, care au lucrat probabil sub îndrumările date şi de vestitul arhitect Apollodor din Damasc (A. Rădulescu, C. Scorpan, R. Florescu, *Itinerare arheologice dobrogene*, Bucureşti, 1976, p. 68), „reproduceau tipuri umane, costume, arme pe care le văzuseră direct şi care puteau fi, în tot momentul, verificate de veteranii locali, eroi ai evenimentelor reprezentate". De altfel, şi chipurile dacilor învinşi şi ale aliaţilor lor erau continuu prezente pe festonul attic.

Din punct de vedere arhitectonic, monumentul de la Adamclisi apare drept un unicat, celelalte construcţii antice circulare din alte zone ale imperiului, neavînd decît foarte puţine analogii cu el.

Aşadar, Tropaeum Traiani este simbolul unei mari victorii imperiale, dar în dimensiunile impresionante ale construcţiei, în scenele de luptă, se ascunde şi recunoaşterea vitejiei şi curajului celor învinşi. Pentru că, deşi supuşi, geto-dacii îşi păstrau — cum se poate vedea clar din figurile lor sculptate — mîndria, demnitatea, optimismul şi bărbăţia, virtuţi reieşind atît din firea lor, cît şi din credinţa adîncă pe care o aveau ei în nemurirea sufletului.

Mihail Kogălniceanu ca şi Grigore Tocilescu spuneau că monumentul de la Adamclisi „este certificatul — în piatră — de naştere a poporului român".

Acest vestit trofeu din Dobrogea, căruia, la restaurarea din 1977, i s-a redat forma iniţială — originară — domină împrejurimile pînă la mari depărtări şi aşa cum spune Radu Vulpe „aminteşte... de cucerirea Daciei şi romanizarea întregului teritoriu carpato-danubian pe care avea să se formeze poporul român".

În amintirea celor morţi, în războiul din 101—102, împăratul Traian a poruncit să se ridice un *altar*. Acesta este situat la circa 250 m de monument. Are formă paralelipipedică, cu faţa îndreptată spre răsărit. În jurul altarului s-au găsit numeroase fragmente arhitecturale ornamentate şi plăci de calcar, care constituie părţi dintr-o mare inscripţie pe care sînt săpate numele a circa 3800 de soldaţi romani morţi în timpul luptelor.

La nord de trofeu este situat *mausoleul*. A fost construit pentru înhumarea unuia din principalii comandanţi ai armatei romane, mort în luptă — aşa numitul *praefectus castrorum*.

Monumentul de la Adamclisi, care demonstrează originea şi vechimea poporului nostru, este şi va fi un permanent simbol al unităţii noastre naţionale, pentru că „evidenţiază atît de sugestiv legătura strînsă dintre istoria Dobrogei şi a întregului bazin carpato-danubian" (Radu Vulpe, *op. cit.*, p. 97).

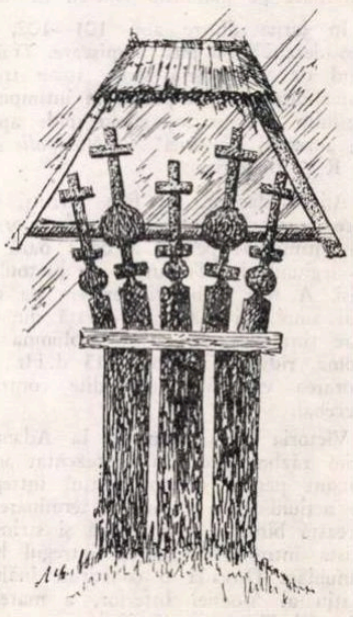

Activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române în anul 1978

Continuîndu-şi opera de slujire a lui Dumnezeu şi a oamenilor, Biserica Ortodoxă Română a desfăşurat şi în anul 1978 o bogată activitate ecumenică, aducînd contribuţii de seamă la păstrarea şi propovăduirea dreptei credinţe, la adîncirea şi diversificarea relaţiilor cu celelalte confesiuni şi organizaţii intercreştine, precum şi la sprijinirea aspiraţiilor lumii contemporane spre apropiere, colaborare, progres şi pace între oameni şi popoare. Ierarhi şi teologi ortodocşi români au participat la numeroase congrese, întruniri şi conferinţe creştine internaţionale, făcînd cunoscută poziţia Bisericii noastre cu privire la diferite probleme ale lumii creştine sau ale omenirii din vremea noastră. Personalităţi teologice sau delegaţii ale unor Biserici de peste hotare au vizitat Biserica Ortodoxă Română, luînd contact nemijlocit cu activitatea, preocupările şi realizările acesteia, precum şi cu realităţile vieţii religioase din ţara noastră.

Prezentăm, în cele ce urmează, cîteva consideraţii asupra activităţii externe a Bisericii noastre în anul 1978.

În cadrul relaţiilor sale cu Bisericile Ortodoxe surori, Biserica Ortodoxă Română a purtat deosebită grijă de păstrare şi promovarea învăţăturii de credinţa ortodoxă, a tradiţiilor şi a canoanelor ei şi a adus contribuţii de seamă la afirmarea ortodoxiei române pe plan ecumenic. Acest lucru a fost ilustrat îndeosebi de vizita Prea Fericitului Patriarh Iustin la Patriarhia Ecumenică, în fruntea unei delegaţii de ierarhi şi clerici, precum şi de participarea unor delegaţii conduse de înalţi ierarhi la festivităţi jubiliare ale Bisericilor Ortodoxe Rusă şi Bulgară.

În relaţiile cu Biserica Romano-Catolică, pe lîngă acţiuni protocolare şi ocazionale, se înscrie activitatea reprezentanţilor noştri în Comisia teologică interortodoxă pentru pregătirea dialogului ortodox-catolic, avînd drept fapt pozitiv adoptarea ca bază de discuţii pentru prima fază a acestui dialog a unor teme cu privire la Sfintele Taine.

Demnă de subliniat este şi contribuţia adusă de Biserica noastră la continuarea dialogului ortodox-anglican, aflat la un moment dat în situaţia de a fi întrerupt din cauza controverselor privind problema hirotonirii femeilor, precum şi la rezultatele pozitive ale dialogului teologic ortodoxo-vechi catolic, ajuns în prezent la discutarea unor teme ecleziologice. În ceea ce priveşte contactele cu Bisericile Protestante, trebuie să subliniem iniţiativele de dialog cu Biserica Luterană, concretizate atît pe plan general, în cadrul activităţii unor delegaţii ai Bisericii noastre în Comisia interortodoxă pentru pregătirea unui dialog teologic cu Biserica Luterană, cît şi pe plan local bilateral, prin alcătuirea unei comisii teologice pentru un dialog cu Biserica Evanghelică din R. F. Germania. Pe ambele planuri, deschiderea ecumenică a Bisericii noastre s-a împletit cu exigenţa doctrinară.

În ceea ce priveşte relaţiile Bisericii Ortodoxe Române cu organizaţiile creştine internaţionale, menţionăm prezenţa activă a delegaţilor noştri — înseosebi a Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului şi P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal — la sesiunile anuale de lucru sau la întrunirile speciale ale diferitelor organisme ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, remarcînd: atenţie acordată problemelor de doctrină creştină vehiculate de C. E. B. şi contribuţia teologilor ortodocşi români la elaborarea unor documente privitoare la unitatea creştină; contribuţia delegaţilor noştri la activitatea socială a Consiliului Ecumenic, îndeosebi cea cu privire la ajutorarea în scopuri umanitare a unor mişcări de eliberare din Africa şi la adoptarea unor soluţii juste privind militarismul şi dezvoltarea, noua ordine economică, dezvoltarea, drepturile omului şi alte probleme ale lumii contemporane.

Reprezentanţi de prestigiu ai Bisericii noastre — ca Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal, Pr. Prof. D. Popescu şi Pr. Prof. Ion Bria — au participat şi la o serie de activităţi ale Conferinţei Bisericilor Europene, aducînd un aport deosebit atît la rezolvarea unor probleme puse în discuţie, cît şi la sprijinirea acţiunilor de destindere europeană şi cooperare est-vest, prin elaborarea unor documente referitoare la unele probleme ale societăţii noastre actuale, ca: pacea, securitatea, dezarmarea, violenţa şi terorismul ş. a.

Activitatea Bisericii noastre în cadrul Conferinţei Creştine pentru Pace a avut drept coordonate principale sprijinirea acţiunilor pentru pace, apropiere, cooperare şi destindere iniţiate de această organizaţie intercreştină. Cu ocazia celei de-a V-a Adunări Generale, care a avut loc la Praga, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului a fost ales drept unul din vicepreşedinţii Conferinţei Creştine pentru Pace. S-au remarcat contribuţiile aduse la activitatea acestui organism, de către Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei şi Pr. Ilie Georgescu.

Biserica Ortodoxă Română a participat de asemenea şi la activităţile unor organizaţii internaţionale creştine de tineret .Federaţia Mondială a Studenţilor Creştini, Consiliului Ecumenic pentru tineret din Europa, Syndesmos), ca dovadă a grijii şi interesului său pentru viitorul tinerei generaţii şi a dorinţei de a se da acesteia posibilitatea unor manifestări plenare.

Teologia ortodoxă română s-a făcut cunoscută peste hotare şi prin prezenţa unor delegaţi ai Bisericii noastre la diferite congrese, colocvii sau întruniri intercreştine, sau prin conferinţele prezentate de unii teologi, în cadrul schimburilor de profesori.

În toate împrejurările, delegaţii care au reprezentat Biserica noastră peste hotare au fost îndrumaţi cu grija cuvenită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.

Un interes aparte l-au constituit vizitele făcute Bisericii Ortodoxe Române de către personalităţi bisericeşti sau ecumenice de peste hotare, de profesori de teologie — ortodocşi sau de alte confesiuni — care au susţinut conferinţe la Institutele noastre teologice, precum şi de grupuri de delegaţi ai unor instituţii bisericeşti din străinătate. Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe cei mai mulţi din delegaţii de peste hotare, care ne-au vizitat ţara. Aceştia au luat contact cu realităţile vieţii noastre bisericeşti şi s-au putut convinge că Biserica Ortodoxă Română este o Biserică activă, cu bogate realizări, relaţiile ei cu celelalte culte religioase din ţară se desfăşoară într-o atmosferă irenică, de colaborare şi respect reciproc, iar atitudinea ei faţă de Statul român este călăuzită de loialitate, dragoste fierbinte faţă de popor şi conducătorii lui şi dorinţă sinceră de a contribui la propăşirea necontenită a patriei.

O subliniere deosebită trebuie adusă activităţii Bisericii noastre pe linia comunităţilor ortodoxe române de peste hotare. Această activitate s-a concretizat în sprijinul acordat pentru consolidarea celor 20 de comunităţi deja organizate — la care se adaugă cele două Vicariate, din R. S. F. Iugoslavia şi R. P. Ungară, şi aşezămintele româneşti de la Muntele Atos —, în atenţia acordată noilor parohii în perspectivă de organizare şi în grija de a asigura asistenţa religioasă necesară românilor aflaţi dincolo de hotarele patriei.

La buna desfăşurare a acestor activităţi, Patriarhia Română a contribuit prin: asigurarea cheltuielilor de retribuţie a personalului bisericesc şi de întreţinere a parohiilor; trimiterea de personal bisericesc necesar; vizite efectuate de ierarhii din ţară; invitarea în ţară a unor personalităţi care sprijină activitatea parohiilor noastre; invitarea în ţară a unor membri ai parohiilor; acordarea de burse de studii pentru candidaţii la hirotonie din cadrul Vicariatelor ortodoxe Române din Ungaria şi R. S. F. Iugoslavia; trimiterea de obiecte şi cărţi de cult, obiecte de inventar pentru biserici şi case parohiale; trimiterea de material publicistic, cărţi artizanat, abonamente etc. Grija aceasta deosebită are drept corespondent faptul că toate comunităţile noastre de peste hotare se dovedesc a fi factori activi de cultivare a ortodoxiei româneşti şi a dragostei faţă de patria străbună.

*

Încercînd o scurtă retrospectivă a acestor consideraţii, putem afirma că activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române în anul 1978 s-a aflat în continuă ascensiune. Subliniem în mod deosebit că această activitate s-a axat — în toate împrejurările — pe linia înfăptuirii idealului unităţii creştine, a apropierii şi colaborării interbisericeşti şi a sprijinirii aspiraţiilor de pace şi bună înţelegere ale omenirii contemporane.

Pr. *Dumitru Soare*
Consilier patriarhal

Turnul „Sfîntul Nicolae" din Lugoj

Turnul-clopotniţă din centrul municipiului Lugoj aparţinuse fostei biserici cu hramul „Sf. Nicolae", ale cărei începuturi, din cauza carenţei izvoarelor, nu pot fi deocamdată elucidate deplin. Unii cercetători — socotind că e mai veche decît localitatea pe motiv că în acea vreme Lugojul era aşezat în altă parte, iar de la poarta cetăţii spre „Dealul Viilor" se întindea o pădurice — o apropie după tipul şi materialul de construcţie, de biserica din Căvăran, databilă în secolele XIII—XIV. Alţii o plasează în veacul XIV ori în cel următor, ba chiar în al XVI-lea. De pildă, preotul Dimitrie Teodori scria în 1859 că biserica mică din Lugoj, zidită în singurătate, la o depărtate de 200 stînjeni de cetate, ar exista de vreo 400—500 ani şi se aseamănă „în toată forma" cu mănăstirile de la Şemlac (Săraca) şi Vărădia. În ultimul timp, însă, ctitoria lugojană cu „chip de mănăstire" a fost atribuită soţiei banului de Severin, Ecaterina Perianu (1402). Ştirea aceasta, considerată plauzibilă, a fost împărtăşită recent de prof. Vasile Drăguţ. Apreciem, totuşi, că nu e lipsit de interes a aminti şi tradiţia locală conform căreia biserica în cauză a fost fundată de călugări veniţi din Ţara Românească. Aşadar, în stadiul actual al investigaţiilor se poate accepta o datare aproape sigură la cumpăna secolelor XIV—XV.

Trecînd prin timpuri grele şi suferind degradări, biserica a fost cel puţin de trei ori renovată. Cea mai temeinică restaurare este terminată în anul 1726 de către administratorul-şef (Oberverwalter) al districtelor Lugoj, Caransebeş şi Lipova, românul ortodox Ioan Raţ, cu sprijinul important al localnicilor. Cu acest prilej îi adaugă şi turnul pe latura vestică, pe faţada căruia s-au încastrat într-un chenar adecvat chipul Sfîntului Nicolae în basorelief, iar în registrul inferior o piesă heraldică flancată de pisania: „(Re)Aedificata haec ec(c)lesia per me Ioannem Ratz de Mehedia, supremum pr(a)efectum inclytorum district(u)um Lugos, Caransebes et Lippa. Anno Domini 1726 Die 19 (a) Junii". Am propus emendaţia principală *reaedificata*, adică reclădită, înnoită şi nu construită întîia dată, întemeiat pe următoarele considerente: în caz că biserica a fost edificată în 1726 — cel mult se poate admite mărirea ei — atunci rămîne de neînţeles fapta lugojenilor de a-şi înălţa o altă biserică în

scurtă vreme (1759). În plus la 1668 Petru Cecovan procură o carte pentru biserica ortodoxă din Lugoj. Iată propria-i însemnare: „Această svîntă carte carele să cheamă Evanghelie cumpărat-o-a Cecovan Pătru ot Lugoj şi o a dat la svînta biserecă din Lugoj ca să fie lui pomană şi părinţilor lui..." E vorba de Tetraevanghelul slavon tipărit de ieromonahul Lavrentie la Bucureşti în 1582, exemplar ce se păstrează la biblioteca Universităţii din Cluj-Napoca.

După toate probabilităţile, portretul Sf. Nicolae este o lucrare anterioară. Inscripţiile în slavonă — ne referim îndeosebi la numele sfîntu-

Pr. *Vasile Muntean*

(Continuare în pag. a 4-a)

Mănăstirea Sinaia

Pe malul drept al Prahovei, dominînd de pe o prelungire a muntelui Furnica confluenţa Prahovei cu Peleşul şi Valea Rea, se află Mănăstirea Sinaia, al cărei nume evocă străvechiul munte biblic unde Moise a primit Tablele Legii. Prin voinţa ctitorului ei, spătarul Mihail Cantacuzino, Sinaia trebuie să fie o replică românească a Mănăstirii „Sfînta Ecaterina" din Muntele Sinai.

Din 1874 s-au dat nume şi localităţii înjghebate în jurul ei, una din cele mai pitoreşti aşezări turistice din Europa.

În această zonă a Carpaţilor, viaţa monahală este atestată documentar încă din secolul XVI. În forma sa idioritmică însă, ea poate fi socotită mult mai veche. Grota Zgarbura, Peştera lui Bogdan, Poiana Pustnicului, Stînca Sfînta Ana pot fi considerate ca străvechi locaşuri de schimnicie. — Ceva mai sus de actuala mănăstire, pe aceeaşi prelungire a muntelui Furnica, a existat pînă spre sfîrşitul sec. XVIII un schituleţ de lemn cu hramul „Sfîntul Nicolae", care potrivit unei tradiţii ar fi fost construit în sec. XVII de căpetenia unei cete de haiduci din zona Prahovei, dar el nu făcea decît să continue existenţa unui schit şi mai vechi. Data întemeierii Mănăstirii Sinaia nu este sigură. Dar tradiţia care fixează această dată la anul 1695 îşi găseşte astăzi confirmarea prin cercetarea manuscrisului M-29 din biblioteca mănăstirii, manuscris din sec. XVIII, care cuprinde printre altele şi „pisania sfintei mănăstiri Sinai ot plaiu Prahovei". Este vorba de pisania mai curînd ştearsă decît înlocuită la anul 1795. Potrivit acestui manuscris, „din temelie s-au ridicatu cu mare osîrdie zidurile împrejur şi biserica şi toate chiliile precum să văd" şi „s-au isprăvit de zidit la anul de la naşterea lui Hristos 1695 luna lui iulie".

Pentru vizitatorul care-i trece pragul, Mănăstirea Sinaia este, în primul rînd, un monument de artă din epoca lui Constantin Brâncoveanu. Chiar dacă turnul clopotniţei, care avea în partea superioară un drum de strajă de unde „puşcaşii" meniţi să apere mănăstirea şi trecătoarea Prahovei puteau privi pînă departe, nu se mai păstrează, fiind dărîmat cu ocazia construirii bisericii mari a mănăstirii (1842—1846); chiar dacă vechile ziduri de apărare, cu meterezele specificate unei fortăreţe nu se mai păstrează decît pe latura de nord şi vest, iar chiliile călugăreşti păstrate din sec. XVII, prin execuţia lor modestă sînt departe de a putea

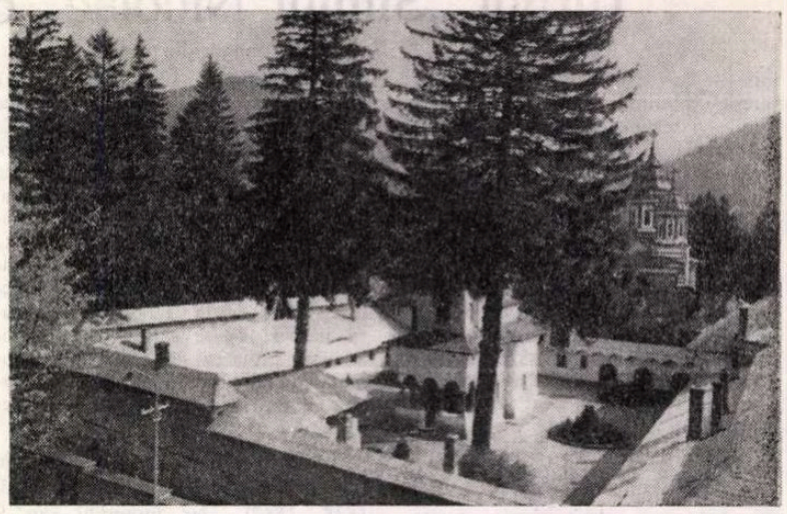

evoca privitorului acea epocă de efervescenţă constructivă, care a fost epoca brîncovenească; totuşi vizitatorul are prilejul să vadă la Mănăstirea Sinaia o biserică asupra căreia epoca brîncovenească şi-a pus amprenta într-un mod hotărîtor. De mici dimensiuni, cu un plan exterior de cruce latină, neobişnuit la bisericile ortodoxe, cu suprafeţele exterioare de o simplitate cuceritoare, împărţite în panouri prin retrageri succesive, ctitoria lui Mihail Cantacuzino concretizată totuşi, ca şi Colţea sau Fundenii Doamnei, dorinţa de originalitate, în ansamblul construcţiilor de epocă, a ctitorului cu faimă de arhitect. Pridvorul deschis de la intrare este de o mare eleganţă, imprimată şi de proporţiile coloanelor şi capitelelor de piatră sculptată. Cu toate că piatra folosită pare locală, cu aspect de gresie, prea moale pentru a rezista multă vreme, elementele sculptate ale pridvorului, ancadramentele ferestrelor, portalul uşii de intrare în pronaos, coloanele interioare, păstrează foarte bine formele vegetale caracteristice decoraţiei brîncoveneşti. Portalul bisericii de la Sinaia pune, ca şi celelalte ctitorii ale spătarului Mihail Cantacuzino, problema influenţei baroce. Deasupra naosului se înalţă, pe o bază pătrată, turla principală, de secţiune octogonală, avînd pe fiecare latură ferestre înguste, dispuse după retrageri succesive. A doua turlă este construită pe pridvor şi pronaos, la care se urcă o scară de piatră în spirală, tăiată în grosimea apreciabilă a zidului de nord al pronaosului.

Pictura, de la sfîrşitul secolului XVII, a fost realizată de celebrul zugrav al Cantacuzinilor, Pîrvu Mutu, cu ucenicii săi. A fost parţial refăcută la sfîrşitul sec. XVIII, cînd s-a refăcut şi pictat şi tîmpla de zid a bisericii. Mulţimea medalioanelor de sfinţi, care urmăresc arcele cele mari ale naosului ca şi arcele pridvorului, vădesc preocuparea tot mai evidentă pentru aspectul decorativ al picturii în ansamblul monumentului. Acest lucru şi, pe de altă parte, elementul portretistic care poate fi surprins în reprezentarea ctitorilor pe pereţii pronaosului şi a chipurilor de sfinţi militari din naos, dau frescelor lui Pîrvu Mutu caracterul lor nou, renascentist, specific întregii epoci brîncoveneşti.

Biserica mare, construcţie monumentală din secolul XIX, realizată

Calinic Argatu
Starețul Mănăstirii Sinaia

(Continuare în pag. a 4-a)

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI

Academia română

La 30 martie 1979 se împlinesc 100 de ani de cînd Societatea Academică Română", întemeiată la 1 aprilie 1866 cu numele de „Societatea Literară Română", a fost declarată institut național cu denumirea de „Academia Română". Pe atunci instituția avea doar trei secții: secția literară, secția de istorie și secția științifică. Obiectivele urmărite erau: îmbunătățirea ortografiei, întocmirea unui dicționar al Limbii române, adunarea și publicarea documentelor de valoare, elaborarea de lucrări științifice, etc.

În intervalul de timp de la 1868—1948, Academia Română a acordat peste 500 de premii prin care au fost răsplătite strădaniile unor personalități de seamă ale culturii, artei și științei românești.

În 9 iunie 1948 prestigiosul for național de cultură a fost transformat în instituție de stat, devenind „Academia Republicii Populare Române (azi „Academia Republicii Socialiste România"). Activitatea sa a fost extinsă prin înființarea a două filiale la Cluj-Napoca și Iași și a două baze științifice — la Timișoara și Tîrgu Mureș. Numărul secțiilor a fost sporit la douăsprezece.

Pentru a repara o nedreptate a trecutului, în prima sa sesiune după reorganizare (28 octombrie 1948) Academia a declarat membri postmortem o seamă de oameni de valoare ai poporului nostru, între care amintim pe I. L. Caragiale, Ion Creangă, Mihai Eminescu, D. Th. Neculuță, Ion Păun-Pincio, I. Andreescu, Ștefan Luchian, Al. Vlahuță și Aurel Vlaicu.

Continuatoare a unor străvechi tradiții, Academia Republicii Socialiste România aduce o valoroasă contribuție la propășirea vieții culturale, artistice și științifice din țara noastră, la progresul material și spiritual al poporului. În subordinea ei stau Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, Editura Academiei Republicii Socialiste România, precum și o serie de institute și centre de cercetare.

AGENDA

Prea Fericitului Părinte Patriarh IUSTIN

1—28 februarie 1979

Joi, 1 februarie a. c. — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe d-l Audun Ofjord, din Suedia, Directorul Centrului European UNESCO, de la București însoțit de d-l Dragoș Vaida, director adjunct.

Duminică, 4 februarie a. c. — Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoțit de I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei și de P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, în fruntea unui sobor de preoți și diaconi, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească la Catedrala Patriarhală.

Marți, 13 februarie a. c. — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe d-l Karl Petri — de la Innere Mission, din cadrul Bisericii Evanghelice din Berlin (R. D. Germană).

Duminică, 18 februarie a. c. — Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoțit de PP. SS. Episcopi Vicari Antonie Ploieșteanul și Roman Ialomițeanul, în fruntea unui sobor de preoți și diaconi a săvîrșit Sfînta Liturghie Arhierească, în Catedrala Patriarhală.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoțit de P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar-patriarhal, a primit o delegație din partea organizației „Amnesty International". Din delegație au făcut parte: Martin Ennals, Secretarul general al organizației (Anglia), prof. Peter Bearh (Danemarca) conducătorul Secției „Amnesty International", din Danemarca și A. Whithney Eliswarth, conducătorul Secției „Amnesty International" din S. U. A. După o întreținere amicală cu oaspeții, Prea Fericitul Patriarh i-a reținut la dejun, la care au luat parte și Mgr. Francisc Augustin, conducătorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București, dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic din București și Pr. Prof. Dumitru Popescu, prorector al Institutului Teologic Universitar din București.

Joi, 22 februarie a. c. — Prea Fericitul Patriarh Iustin a prezidat lucrările ședinței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, care s-au continuat și a doua zi.

Semnificația națională a primei enciclopedii românești

(Continuare din pag. a 2-a)

Ovid Densușeanu, George Dima, Atanasie Marionescu, A. D. Xenopol, Iosif Sterca Sulițiu, H. Tiktin, Andrei Bîrseanu, Teodor Burada, Partenie Cosma, Mihai Dragomirescu, Ion Micu Moldovan, Gheorghe Ghibănescu etc.

Din corespondența păstrată, rezultă că majoritatea colaboratorilor au provenit din principalele centre culturale și economice românești ale vremii: București, Iași, Sibiu, Brașov, Timișoara, Blaj, Arad, Craiova, Oradea etc.

Din noianul de scrisori sosite de la colaboratorii exteriori pe adresa Redacției Enciclopediei, reproducem parțial o parte din ele, ca mărturii de atașament și colaborare dezinteresată. Iată ce scrie Titu Maiorescu, într-o scrisoare din 26 noiembrie 1895 adresată lui C. Diaconovici: „înțeleg însemnătatea intreprinderii dumneavoastră și înțeleg și greutatea ei, mai ales din cauza lipsei de obiectivitate a publiciștilor noștri, la a căror colaborare sînteți totuși siliți a vă adresa. Cum veți putea păstra acel mic grad de unitate de vederi care trebuie să existe în asemenea publicațiuni? Îmi scrieți că ați și cîștigat colaborarea a 15 membri ai Academiei Române"... În privința colaborării la enciclopedie el își exprimă deschis adeziunea, „cum să pot refuza colaborarea la o așa însemnată întreprindere națională?"

La rîndul său Grigore Antipa într-o scrisoare din 16 decembrie 1896 se adresează lui Diaconovici prin cuvintele: „țin foarte mult ca această minunată acțiune, de importanță excepțională să reușească (cu bine) și aș dori din toată inima, ca întreaga osteneală depusă de Dv. să se dovedească de folos".

Din documentele rămase în cadrul redacției enciclopediei, putem totuși să conchidem asupra nivelului ridicat științific al lucrării, nivel asigurat de contribuția plenară, plină de răspundere și spirit patriotic a unor valoroși oameni de cultură și știință români și străini a căror probitate științifică nu poate fi contestată în nici o împrejurare.

Apariția celor trei volume, însumînd peste 3.100 pagini a suscitat un interes deosebit în cele mai largi cercuri românești atît din Transilvania și Banat cît și dincolo de Carpați, în România.

Realizarea primei Enciclopedii române printr-o muncă de pionerat, ne-a situat chiar și în contextul european în fruntea a numeroase popoare, conferindu-ne o anumită prioritate cronologică și calitativă. Demn de subliniat este faptul că la cumpăna dintre veacul trecut și cel actual nici una din națiunile încătușate în cuprinsul fostului Imperiu austro-ungar, nici cehii, nici slovacii, nici sîrbii, nici polonii nu au reușit în aceea vreme să-și alcătuiască o enciclopedie națională. Doar Rusia, începuse cu puțin înainte, în 1890 să-și realizeze prima ei enciclopedie. În acest caz enciclopedia română editată sub auspiciile ASTREI poate fi socotită una din primele enciclopedii naționale realizate în această perioadă în răsăritul Europei.

Așa cum a fost concepută de ASTRA ca o operă de sinteză a valorilor culturale și științifice românești, *Enciclopedia Română* a devenit în scurt timp un îndreptar în toate problemele de interes special românesc „un inventar cît mai complet al avuțiilor și forțelor noastre naționale". Prin ea, Redacția ASTREI și colaboratorii ei proveniți din toate provinciile românești a adus o contribuție inestimabilă la realizarea procesului unității politice românești de la 1 decembrie 1918.

Mircea Stoia

Turnul „Sfîntul Nicolae" din Lugoj

(Continuare din pag. a 3-a)

lui — ca și structura materialului (gresie colorată), precum și dimensiunile oarecum disproporționate ale celor două piese, sînt indicii în acest sens. De notat că, potrivit unor date de la 1805, hramul bisericii se serba în 9 mai (Aducerea moaștelor Sf. Nicolae, făcătorul de minuni).

Cît privește stilul arhitectonic, este vorba de un plan în cruce, similar cu cel al mănăstirii Săraca. Dimensiunea edificiului era de 20 stînjeni în lungime, la 1876, zidurile masive (aproape 1 stînjen grosime) fiind din cărămidă arsă, iar fundamentul din bolovani de rîu cu liant de mortar, din var. Iconostasul la fel din zid, la intrarea în absidă aflîndu-se trepte de piatră cioplită. Ferestrele — relativ joase, acoperișul inițial din șindrilă. Turnul (din 1726) înalt de 16 m și cu temelie din cărămidă, are volutele laterale în baroc, original și reușit amplasate.

Biserica a posedat un decor de picturi murale cunoscute pe cale documentară. De exemplu tîmpla avea mai multe icoane: Răstignirea, proorocii, apostolii, praznicele împărătești, evangheliștii, iar în registrul inferior Iisus, Maica Domnului, arhanghelul Gavriil și Sf. Nicolae. În rest sfinții erau reprezentați „mari de tot" ca și în pictura bizantină. Deși în 1726 Ioan Rat a împodobit-o a treia oară, la 1859 se mai păstra o parte din „zugrăvirea cea dintîi", încît D. Teodori are posibilitatea să descrie figura protopopului din vechime, Gavril, în veșminte semiepiscopale: dulamă roșie, mantie neagră cu căptușeală albastră, camilafcă, metanii și „bît cîrn".

Trebuie subliniat, de asemenea, că cel mai vechi *inventarium* păstrat, din 20 ianuarie 1775, menționează numele a 9 cărți românești aflate în dotarea bisericii — Evanghelie (1754), Liturghier (1767), Apostol (1743), Biblia (1688), Pravila cea Mare (1652), Octoih (1774), Noul Testament (1648) etc. — imprimate la Rîmnic sau București, cu excepția unora precum: Noul Testament de la Alba Iulia ori Îndreptarea legii de la Tîrgoviște, indicații limpezi că se slujea deja în românește. Același inventar mai enumeră odăjdii preotești, vase de argint, lemn, fier sau aurite, cruci ferecate, 2 clopote ș. a.

Biserica mică a fost reparată în repetate rînduri (1803, 1812—3, 1838, 1840). Dar incendiul din 9 iulie 1842 care a distrus o parte din oraș, a afectat-o profund. Din lipsă de fonduri, nu s-a mai putut reface temeinic și „fiind primejdioasă pentru siguranța personală și stricînd estetica orașului" s-au primit dispoziții de a se demola, ceea ce se întîmplă în 1879, dăinuind numai turnul-clopotniță.

Un loc desigur însemnat au ocupat, în viața spirituală a parohiei slujitorii altarului. Am pomenit deja pe acel Gavril cu chip de monah. Din păcate n-au rămas amănunte despre el. Un document din 1717 vorbește de protopopul Lugojului fără să-l denumească. În același veac XVIII întîlnim două nume de protopresbiteri: George Popovici († 1774), Petru Popovici († 1778) și mai mulți preoți: Damaschin Iota, Andrei Pestișan, Alexa Mitru, Atanasie Popovici etc. În 1767 se aflau 15 preoți servind la ambele biserici. Reducîndu-se numărul parohiilor — în 1777 și 1779 — au rămas doar 6 parohii în Lugoj, preoții slujind alternativ la biserica mare și mică, pînă la focul din 1842 cînd serviciul divin încetează la cea mică.

De amintit că în 1836 cînd s-a inițiat trecerea la „unire", puținii ei aderenți au solicitat autorităților în vederea cultului, biserica Sf. Nicolae. Ortodocșii au opus rezistență, încît chestiunea a ajuns la consiliul locotenențial regal care în 1837 va decide ca în continuare lăcașul să rămînă locuitorilor lugojeni de rit grecesc neunit („...Graeco non unito ritui incolis Lugosiensibus reliquandam esse"), răspuns asemănător cu cel din 7 martie 1843 că „biserica cea mică nu se poate lua pe seama uniților".

În încheiere vom spune că acest lăcaș de închinare împreună cu biserica mare (cu 2 turnuri din apropiere au deținut un rol de seamă în viața culturală a orașului de pe Timiș. De reținut rîvna lugojenilor pentru cele spirituale, spiritul de jertfelnicie, în egală măsură legăturile ce au întreținut cu „frații de dincolo". Bunăoară, în vara lui 1798, Simion Fantea din Sibiu vindea comunității bisericești din Lugoj două ceasloave românești „din cele bogate", publicate în Moldova, unul cu 12 florini, plus o psaltire românească (cu 6 fl.). Mai tîrziu, în anul 1849 protopopul lugojan Ioan Marcu era solicitat de prietenul său Andrei Șaguna să-i trimită unele cărți teologico-pedagogice care nu se mai găseau la Sibiu în urma revoluției. Este cunoscută îndeajuns bogata activitate editorială a ierarhului transilvan, însă se știe mai puțin faptul că majoritatea tipăriturilor șaguniene se află și în biblioteca parohiei ortodoxe din Lugoj.

Mănăstirea Sinaia

prin osteneala stareților, arhimandriții Ioasaf și Paisie, își datorează forma sa actuală restaurării de la începutul secolului nostru, restaurare condusă de arhitectul George Mandrea. Surprindem la acest arhitect intenția valorificării unor elemente constructive și decorative care țin de arhitectura bisericească din Moldova secolului XV—XVI și din Țara Românească. Prin noua sa formă, biserica mare de la Sinaia se încadrează astfel în curentul stilistic al școlii neo-românești de arhitectură. Pictura neobizantină aparține danezului Aage Exner, iar mobilierul, de mare valoare artistică, este o sculptură în lemn de paltin aurit, aparținînd maestrului Constantin Babic din București, care a executat și iconostasul Catedralei mitropolitane din Sibiu.

Muzeul din incintă, înființat de către Eforia Spitalelor Civile în anul 1895, cînd Mănăstirea Sinaia și-a serbat 200 de ani de existență, reprezintă primul muzeu de artă medievală de la noi din țară. El cuprinde o bogată colecție de icoane pe lemn din secolele XVII—XVIII, cîteva icoane pe sticlă din Transilvania, broderii brîncovenești de mare valoare artistică, obiecte de argintărie, unele contemporane cu începuturile mănăstirii, sculpturi în lemn, manuscrise și tipărituri vechi. Cu sprijinul autorităților bisericești și de stat, muzeul Mănăstirii Sinaia se restaurează, pentru a putea răspunde exigențelor vizitatorului modern.

Aflate în apropierea granițelor artificiale ce despărțeau pînă în 1918 pe fiii aceluiași neam, mănăstirea și orașul Sinaia sînt legate de lupta pentru unitatea de stat a românilor de dincoace și de dincolo de Carpați. La Sinaia își dorm somnul de veci două personalități care s-au înscris în istorie în primul rînd prin activitatea lor de la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului nostru, activitate depusă pentru unirea Transilvaniei cu România. Este vorba de Badea Cârțan, care a poposit deseori la Mănăstirea Sinaia venind de peste munți, purtînd cuvîntul și dragostea fraților transilvăneni, dormindu-și somnul de veci în cimitirul orășenesc din preajma orașului Sinaia.

În incinta Mănăstirii Sinaia a fost înmormîntat în 1922 un alt mare luptător pentru unitatea noastră de stat, Take Ionescu. Ca ministru al cultelor și instrucțiunii publice (1891—1895), Take Ionescu a sprijinit cu fonduri bănești lupta patrioților transilvăneni pentru libertate și dreptate națională în perioada binecunoscutului „Memorandum". Unitatea de stat a fost ideea fundamentală a întregii activități politice a lui Take Ionescu.

Se cuvine să reținem și aceea că Mănăstirea Sinaia este vizitată an de an de un mare număr de turiști și închinători din țară și de peste hotare.

Pragul Mănăstirii Sinaia a fost trecut în ultimii ani și de o seamă de personalități politice, științifice, culturale etc. de talie mondială, între ei numărîndu-se și un președinte al S. U. A.

Prin arhitectura și vechimea ei, prin rugăciunile și activitatea ce se desfășoară în incinta ei, Mănăstirea Sinaia își aduce părticica de contribuție la „creșterea binelui obștesc", cum nota în cartea de aur a mănăstirii I. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului, cu prilejul unei vizite pe care a făcut-o la acest așezămînt mănăstiresc.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

REDACȚIA: Secția culturală a Consiliului Arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 1 aprilie 1979 Nr. 13—14

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (IV)

(*Lumea*, creaţie a lui „Dumnezeu atotţiitorul făcătorul cerului şi al pămîntului, al tuturor celor văzute şi nevăzute" — Art. 1).

2. *Lumea văzută* cuprinde întreaga făptură materială, cosmosul întreg — ceea ce se înţelege prin cuvîntul pămînt, în primul verset al Sfintei Scripturi —, în care Dumnezeu crează mai întîi materia în general (creaţia primă) din care formează apoi toate lucrurile şi fiinţele văzute (creaţia a doua, organizarea materiei): regnul anorganic, cel organic, vegetal şi animal, şi în urmă omul.

Organizarea pămîntului în înţeles restrîns şi a celor de pe el şi din cosmos se face în şase zile: ziua întîi, lumina; ziua a doua, tăria (cerul văzut); ziua a treia, despărţirea dintre uscat şi apă, apoi vegetaţia; ziua a patra, corpurile cereşti; ziua a cincea, vieţuitoarele din apă şi din aer; ziua a şasea, animalele de pe pămînt şi la urmă omul. Ziua a şaptea a aşezat-o Dumnezeu ca zi de odihnă şi sărbătoare.

Înfăptuindu-şi planul de creaţie, Dumnezeu crează în gradaţie. de la general la particular, de la simplu la compus, de la inferior spre superior, gradaţia corespunzînd firii lucrurilor de El dată. Căci, începînd de jos în sus, fiecare specie este necesară ca mijloc de existenţă pentru specia imediat superioară, iar aceasta, cea superioară, presupune pe toate cele de dinaintea ei. De aceea omul apare la urmă, presupunîndu-le, după rînduiala planului dumnezeiesc, pe toate celelalte care sînt pentru el, nu el pentru ele (Gen. 1, 28).

Rostul referatului biblic asupra creaţiei este religios, adică să expună un obiect de credinţă; iar obiectul credinţei este, aici, învăţătura clară a Bisericii, pe temeiul cuvîntului divin din Revelaţie, că Dumnezeu este Creatorul şi Pronietorul tuturor celor văzute şi nevăzute, pe care le-a adus la existenţă după planul înţelepciunii Sale. Acesta este adevărul religios fundamental. De aceea istorisirea biblică este atît de scurtă, condensată şi precisă; ea este, şi aşa cum este vrea să fie şi să rămînă, cea mai generală schiţă despre originea lumii; şi de aceea ea nu este şi nu năzuieşte să fie teorie ştiinţifică întrebuinţînd termeni ştiinţifici şi clasificări de această ordine, ci, folosind formă de expunere potrivită cu graiul, ideile şi puterea de înţelegere a celor cărora se adresează, ea împărtăşeşte acestora adevărurile religioase referitoare la creaţie. Toate celelalte, ca şi adîncirea, interpretarea şi sistematizarea acestora tot mai corespunzătoare cerinţelor ştiinţifice, rămîn pe seama minţii omeneşti, care este semn şi forţă susţinătoare a vredniciei omului. Căci Dumnezeu n-a creat pe om, ca acesta să nu mai aibă nimic de făcut după creaţie ci doar să consume; ci Dumnezeu i-a dăruit omului cea mai înaltă demnitate dintre fiinţele văzute, aceea de a fi purtător al chipului Său, chip de Creator, înzestrîndu-l cu minunate daruri intelectuale şi morale pe care să le valorifice creînd cultură şi civilizaţie demnă de el ca reprezentant al lui Dumnezeu pe pămînt şi ca stăpînitor, în locul lui Dumnezeu, al lumii materiale în întregul ei (Gen. 1, 26—28).

3. *Omul.* — Ultima dintre făpturile pămîntene şi totodată cea mai însemnată dintre ele este omul, socotit coroana creaţiei. Prin sufletul său, omul aparţine lumii spirituale, iar prin trup se încadrează în lumea materială, în fiinţa lui găsindu-se punctul de întretăiere a celor două lumi, spirituală şi materială. Astfel, omului i se mai spune şi lume mică, microcosm, reprezentînd în sine lumea cea mare, macrocosmosul (Mărturisirea Ortodoxă 1, 18).

După cugetarea Sfinţilor Părinţi, omul este creat în urma celorlalte făpturi, pentru că: *a)* omul înseamnă o încoronare a creaţiei, el unind în sine lumea materială şi cea spirituală, şi *b)* omul, ca locţiitor al lui Dumnezeu pe pămînt, se cuvenea să fie creat după organizarea pămîntului ca loc de desfăşurare a vieţii lui.

Trupul primului om este făcut din pămînt, iar sufletul lui din nimic, prin act creator al suflării dumnezeieşti (Gen. 2, 7); femeia este făcută după bărbat şi din el (Gen. 2, 21—22). Mîntuitorul Iisus Hristos întăreşte aceste descoperiri divine (Marcu 10, 6—8).

Sufletul este substanţă reală, vie, spirituală şi nemuritoare (Ecl. 12, 7; Matei 10, 28; 26, 41; Ioan 14, 3; Înţel. lui Sol. 3, 1; 2, 22). Şi trupul omenesc stă pe o treaptă superioară şi deosebită de a celorlalte făpturi pămîntene, pentru că: *a)* este creat printr-o acţiune specială şi directă a lui Dumnezeu, nu prin poruncă numai; *b)* are o menire specială, aceea de locaş şi organ pentru suflet şi viaţă spirituală; *c)* însuşi Fiul lui Dumnezeu şi-a luat trup omenesc real şi în el şi cu el a săvîrşit opera mîntuitoare, păstrîndu-şi-l pentru veşnicie; *d)* este menit

Pr. prof. *Isidor Todoran*

(Continuare în pag. a 2-a)

CALENDAR DE INIMĂ

Aprilie

Să ne aducem aminte de Gala Galaction

Părintele Gala Galaction ar împlini în anul şi în luna aceasta, 16 aprilie 1979, vîrsta foarte rotundă de o sută de ani. Cui îi vine să creadă? Parcă ieri mai era cu noi. Ar mai fi putut fi şi azi, dar cunoscînd bine şi chiar în limba originalului, vorba Psalmistului, că ce e mai mult de 80 de ani, e osteneală şi durere, după ce le-a încercat pe amîndouă puţintel, ca totuşi să nu plece fără să le fi văzut cum sînt, s-a dus. S-a dus şi se odihneşte în faţa bisericuţei Sfîntului Lazăr din cimitirul de la Cernica, pe aceeaşi uliţă cu Ţuculescu, pictorul nostru de ochi, o obsesie pe care pictorii o împart cu scriitorii — vor trăi deci bine alături — aceasta fiind nu boala, ci sănătatea lor.

L-am văzut întîia oară pe Părintele Gala, de mult, în copilărie, pe cînd eu eram elev, iar el era tot bătrîn, alb ca un nor de vreme senină şi frumos ca Moş Crăciun, aşa cum l-am reîntîlnit şi peste aproape zece ani, ca student, la Bucureşti, unde mi-a fost o vreme profesor, şi apoi peste alţi zece ani cînd obişnuiam să-l vizitez acasă, sfios, cu cîte un manuscris incendiar în buzunar, fiindcă pe atunci, sosit abia de vreo douăzeci de ani din lumea cealaltă, eram încă profund neadaptat în aceasta şi credeam că ar fi putut fi mult mai bună decît era. O dată nu l-am găsit acasă, dar am găsit în loc un bileţel prin care îmi potolea nerăbdarea de a-i afla părerea despre unul din caietele pe care i le lăsasem. Îl transcriu în întregime: „Părinte Antonie, am fost chemat pe neaşteptate la deschiderea sesiunii ordinare a Academiei R. P. R., (azi 12.XII.1949, ora 4½ p. m.). Dacă mai poţi veni pe la mine astă seară la ora 8 (puţin probabil) — bine; dacă nu: ne vom vedea mai tîrziu. Am citit aci incomparabile pagini: zbuciumate şi interesante!!!... Dar adu-ţi aminte de experienţa profetului Ilie: Dumnezeu nu era nici în foc, nici în vijelie, nici în cutremur, ci într-o suavă melodie! Pace! Dragoste! Pr. Grigorie."

Focului întrebărilor mele: mă declaram, după vorba Sfîntului Pavel, „întrebător cumplit"; vijeliei îndoielilor mele de tot felul: îmi plăcea să mă cred cartezian; cutremurului şi neliniştilor mele inspirate din frica şi cutremurul lui Kierkegaard, împreună cu care agonizam existenţial; tuturor acelor pagini zbuciumate ale sufletului meu adolescentin, Părintele Grigorie, preotul şi nu scriitorul Gala Galaction, le răspundea cu experienţa lui Ilie şi cu propria sa experienţă: mă învăţa să-mi caut răspunsurile într-o suavă melodie şi apoi mă exorciza cu cele două cuvinte cheie din Vechiul şi din Noul Testament: *Şalom*, pace şi *Agapi*, dragoste. Mă învăţa să citesc în armonia lumii, în cîntec şi în stele, în ochi şi în inimi de oameni.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească: Mănăstirea Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus

La poalele munţilor Făgăraş, pe valea Sîmbetei de Sus, înconjurată pe de o parte de piscuri semeţe, iar pe de alta de o uniformă şi liniştită pădure de fag, se înalţă una din ctitoriile din Ardeal ale domnitorului muntean Constantin Brîncoveanu, mănăstire care-i poartă numele.

Deşi nu se impune prin monumentalitate arhitectonică ca mănăstirea Horezu, cea mai desăvîrşită realizare a artei brîncoveneşti, mănăstirea de la Sîmbăta de Sus a fost şi este şi ea o adevărată vatră de spiritualitate ortodoxă românească, unde rugăciunea se împleteşte cu munca, vestigiile trecutului sînt încoronate de realizările prezentului.

Satul Sîmbăta de Sus a intrat în proprietatea familiei Brîncovenilor în urma amanetării lui, la 1653, de principele Ardealului Gheorghe Rakoczy Vorniculuí Preda din Brîncoveni, fără a mai fi răscumpărat ulterior. Moştenitorul acestui ţinut, nepotul Vorniculuí, domnitorul Constantin Brîncoveanu, obţinînd încuviinţarea împăratului Austriei, în anul 1701, de a-şi putea găsi un loc sigur de refugiu, la nevoie, pe moşia sa din Ardeal, construieşte un castel pentru familia sa în sat, iar la poalele muntelui a ales locul cel mai potrivit pentru ridicarea unui locaş de închinare. (Pe larg la: Protos. Veniamin Tohăneanu, Mănăstirea „Brîncoveanu", în rev. M. A. 1965, nr. 7—8, p. 521—546).

În anul 1697, anul terminării lucrărilor la ansamblul mănăstiresc de la Horezu, Brîncoveanu zideşte, cu meşterii săi, mănăstirea Sîmbăta şi biserica Sf. Nicolae din Făgăraş.

Chiar de la zidire, mănăstirea a devenit un aşezămînt monahal, în care se cultiva spiritualitatea ortodoxă şi cultura românească. Călugării cărturari, aduşi de Brîncoveanu, au întemeiat aici o şcoală, la care învăţau buchile cărţii copii cu rîvnă ai ţăranilor. Această şcoală a contribuit mult la zădărnicirea acţiunilor prozelitiste ale şcolii calvine din Făgăraş.

Lupta pentru păstrarea credinţei strămoşeşti şi a legii româneşti s-a intensificat în timpul propagandei unioniste din Transilvania.

Punct de legătură cu Ţara Românească, prin „vama cucului", această oază de spiritualitate şi cultură şi-a adus aportul său la satisfacerea setei de cultură a românilor ardeleni, împărţind pe aceste meleaguri cărţi aduse de peste munţi. S-au creat aici chiar opere originale, rămase însă în manuscris, prin care se apăra ortodoxia de prozelitismul catolic, folosindu-se argumente accesibile tuturor, luate din cărţile de slujbă.

Vieţuitorii acestui aşezămînt au suferit multe prigoane din partea stăpînirii, care urmărea catolicizarea şi deznaţionalizarea românilor ardeleni, fiind consideraţi „schismatici" şi foarte periculoşi, pentru că apărau credinţa şi legea neamului românesc.

În anul 1761, furia generalului Bukow s-a dezlănţuit asupra tuturor mănăstirilor ortodoxe, cele din lemn fiind arse, iar cele din zid fiind dărîmate. Mănăstirea Sîmbăta scăpase de această urgie, dar nu pentru multă vreme, căci în ziua sumbră de 10 septembrie 1785, tunul distrugător al stăpînirii a fost îndreptat spre zidurile ei. Chiliile şi clopotniţa au fost distruse, iar Bisericii nu i-au putut dărîma decît vîrful turlei, cupola altarului şi pridvorul.

Atunci au căzut mucenicește unii vieţuitori ai mănăstirii, iar ceilalţi au trecut peste munţi, sau au coborît în sat, zidind aici o biserică.

Distrugerea acestui aşezămînt ortodox, piedică împotriva unirii cu Roma, n-a dat rezultatele scontate. Credincioşii acestor meleaguri nu şi-au lepădat credinţa ortodoxă şi nu s-au despărţit de mănăstire. Fîntîna numită „Izvorul tămăduirii", şi ruinele bisericii, pe care crescuseră mesteceni, adunau la ziua hramului mulţime de credincioşi, care aşteptau reînvierea ei. În decursul anilor, s-au făcut multe apeluri la stăpînire pentru obţinerea aprobării de refacere a mănăstirii, dar fără rezultat.

În anul 1926, după 241 de ani de la dărîmare, vrednicul mitropolit al Ardealului Nicolae Bălan, începe opera de refacere a mănăstirii. Credincioşii au contribuit cu bani şi materiale reuşindu-se pînă în 1936, să se scoată la lumină comorile artis-

Pr. *Liviu Streza*

(Continuare în pag. a 2-a)

Să ne aducem aminte de Gala Galaction

(Continuare din pag. 1)

Mi-a spus odată, tot pe atunci, că şi el a trecut prin frămîntări şi că nici nu ştie dacă a scăpat de tot de ele. Dacă vreau să-i umblu puţin prin suflet, să citesc schiţa *Trandafirii*. Am citit-o şi atunci, am recitit-o şi acum. Parabolă suavă, alcătuită din spumă de cuvinte albe, parfumate. Om fiind şi nimic nefiindu-i străin din cele omeneşti, a călătorit şi el „prin văi nehotărîte, pe unde creşte floarea întrebării".

A fost şi profesor universitar de teologie, dar nu sînt convins că va rămîne în istoria învăţămîntului teologic prin ceva anume. Poate doar prin singura obsesie care l-a urmărit toată viaţa şi despre care promitea şi la optzeci de ani că va scrie un tratat: convertirea Sfîntului Pavel, cu care îşi începuse cariera, tratînd tema ca teză de licenţă în teologie. Mi-a arătat şi mie cîteva mape cu material adunat şi în parte elaborat. Descoperirea lui era de fapt simplă. Consta dintr-un singur cuvînt căruia el îi găsise o traducere nouă. În loc de „Saule, Saule, de ce mă *prigoneşti*", cum traduseseră toţi pînă la dînsul, el voia să traducă „de ce mă *urmăreşti*", adică de ce mă cauţi, fiind Saul pornit să-l găsească pe Iisus viu sau mort. Tema are posibilităţi de speculaţie, dar fără îndoială că dacă ar fi dezvoltat-o într-un tratat, ar fi fost mai ales o nouă şi frumoasă carte de literatură. Gala Galaction a fost mai ales scriitor. Un mare scriitor. De incomparabilă delicateţă. Un artist în stare să prindă între degete de harfă, cele mai subtile adieri de simţăminte omeneşti şi să le prefacă în cuvinte care să cînte, să doară, să ardă obrajii ca o lacrimă incandescentă, să răsucească inima şi să facă lumea mai bună.

A scris cam vreo 20 cărţi. Şi toate vor rămîne. Şi vor fascina mereu, începînd chiar cu titlurile lor scoase savant din geniul simplu şi direct al poporului, ele înseşi poezii condensate de un frumos greu de sens, de amintire, de viaţă pastorală. Să ascultăm cîteva, căci ele trebuiesc ascultate cum vin din poieni de munte, din păduri şi de pe plaiurile româneşti: *Clopotele mănăstirii Neamţu, Răboj pe bradul verde, Bisericuţa din Răzoare, Moara lui Călifar, Copca Rădvanului, De la noi la Cladova, Pa-pucii lui Mahmud, În pădurea Cotoşmanei, Plecarea Drozileei, Lîngă apa Vodislavei*... Şi aparte şi toate laolaltă sînt poezie.

Cercetători îi vor putea aduna şi vreo sută de studii, articole şi note teologice, sperînd să ne descopere totuşi într-o zi şi un Gala Galaction teolog. Să încerce. Nu va avea nimeni de pierdut nimic. El însă va cîştiga mereu şi sigur admiraţia iubitorilor de cuvinte potrivite, cum definea literatura prietenul său Arghezi. Şi va mai rămîne prin ceva. Să nu uităm. Şi cum am putea să uităm. El este ctitorul Bibliei veacului nostru, împreună cu Pr. Vasile Radu şi cu Patriarhul Nicodim Munteanu. A fost atît de mîndru mai ales de această realizare, încît a considerat-o marea operă a vieţii lui. Se simţea legat cu o verigă invizibilă de aur de cei ce dinaintea lui, de fraţii Greceanu, de Milescu, de Simeon Ştefan şi de toţi ceilalţi traducători şi copişti de Tetraevanghele şi de Psaltiri, de la Macarie şi Coresi, prin Palia de la Orăştie pînă la Dosoftei.

Testamentul său e sărac în dorinţi. Una singură e însă categorică: să i se pună în sicriu Biblia, cînd va fi dus la groapă. Să-l însoţească pentru eternitate. Probabil nu numai pentru că a tradus-o el, dar fără îndoială şi din acest motiv.

Ar avea în anul şi în luna aceasta o sută de ani.

Să-i ducem un trandafir pe aleea Sfîntului Lazăr — îi plăcea trandafirii pentru că îi aduceau aminte cît era de om — şi să-i spunem că tot îl mai iubim, şi să-i sărutăm crucea sub care se odihneşte acum mîna care a tradus Biblia.

Simbolul Credinţei

(Continuare din pag. 1)

să participe la viaţa veşnică, împreună cu sufletul. De aici deosebita valoare şi a trupului, precum şi datoriile faţă de trup ale celui care vrea să ducă demnă viaţă omenească şi creştinească.

Învăţătura Bisericii despre originea întregului neam omenesc este că acesta provine din unica pereche a primilor oameni, Adam şi Eva, singurii creaţi nemijlocit de Dumnezeu; iar urmaşii primilor oameni, ai protopărinţilor, se nasc pe cale naturală, însă totodată şi prin lucrare a lui Dumnezeu, mijlocit, prin părinţi, căci El „dă tuturor viaţă şi suflare şi toate şi a făcut dintr-un sînge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată faţa pămîntului" (Fapte 17, 25—26).

Descendenţa întregii omeniri din aceeaşi unică pereche de la origine, pe baza binecuvîntării divine de creştere, înmulţire şi stăpînire împreună a pămîntului (Gen. 1, 28), exprimînd unitatea de origine şi unitatea de natură a tuturor oamenilor, fundamentează în acelaşi timp egalitatea în demnitate a tuturor ca fraţi, fii ai aceluiaşi Părinte ceresc şi ai aceluiaşi protopărinte pămîntesc fiindcă — Adam este „părintele neamului omenesc" (Înţel. lui Sol. 10, 1), iar Eva „mama tuturor celor vii" (Gen. 3, 20) —, din care rezultă nemijlocit dreptul de viaţă în libertate şi de a se bucura toţi de raţională întrebuinţare, fără egoiste discriminări, a bogăţiilor pămîntului.

Menirea omului este foarte înaltă, corespunzătoare locului pe care îl ocupă omul printre creaturi. Această menire poate fi înfăţişată în întreit raport: *a)* în raport cu Dumnezeu, *b)* cu sine însuşi şi *c)* cu natura externă.

a)Menirea (scopul) omului în raport cu Dumnezeu este aceeaşi cu a creaţiei în general, anume preamărirea lui Dumnezeu şi fericirea creaturilor. În special, dată fiind constituţia firii lui, omul are, după cuvîntul Revelaţiei, menirea de a cunoaşte, de a iubi şi de a preamări conştient şi liber pe Dumnezeu, ajungînd prin aceasta la cea mai deplină realizare a lui însuşi şi la fericire. Căci, în chip firesc, mintea umană năzuieşte spre adevăr, voinţa spre bine, inima (sentimentul) spre frumos şi fericire; iar aceste valori supreme se găsesc în chip absolut în Dumnezeu. A năzui spre Dumnezeu ca spre adevărul, binele şi frumosul suprem, cunoscîndu-l şi vestindu-l, înseamnă a-l preamări în cunoaştere, simţire şi faptă, în unire morală cu Domnul şi fiind un duh cu El (I Cor. 6, 17). Şi se poate acest lucru, datorită darurilor primite de la Dumnezeu. „Cu ştiinţa înţelegerii i-a umplut (Dumnezeu pe oameni), şi bune şi rele le-a arătat. Pus-a ochiul Său peste inimile lor, ca să le arate mărimea lucrurilor Sale... Pusu-le-a ştiinţă şi legea vieţii le-a dat moştenire. Legătură veşnică a făcut cu ei şi judecăţile Sale le-a arătat" (Sirah 17, 6—10). Aceasta, pentru ca în toată viaţa, chiar şi în faptele mici, să se arate demnitatea specific omenească. „Fie că mîncaţi, fie că beţi, fie că altceva faceţi, toate spre mărirea lui Dumnezeu să le faceţi" (I Cor. 10, 31).

b) Menirea omului în raport cu sine însuşi stă în strînsă legătură cu cea în raport cu Dumnezeu, fiind chiar cuprinsă în aceasta şi condiţionată de ea. Căci pe măsură ce înaintează în viaţa virtuoasă, omul se apropie de Dumnezeu, mărindu-L, adică arătînd perfecţiunile Lui, în conştiinţă şi faptă, deci căutînd, după puterile lui, să facă din el loc de răsfrîngere a măririlor dumnezeieşti. „Fiţi sfinţi, că eu, Domnul, sfînt sînt" (Lev. 11, 45); iar Mîntuitorul zice: „Fiţi desăvîrşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvîrşit este" (Matei 5, 48).

c) În raport cu natura externă, omul este reprezentant al lui Dumnezeu pe pămînt, mijlocitor între Creator şi făptura neraţională în locul căreia aduce laudă şi mulţumire Creatorului, şi totodată stăpîn al lumii materiale (Gen. 1, 26). În această ultimă calitate, aceea de stăpîn, omul are rostul şi îndatorirea de a păstra toate în armonia în care le-a aşezat Dumnezeu, nestricînd-o, şi de a lucra aşa ca în toate să se întărească această armonie pe linia de dezvoltare a celor rînduite de înţelepciunea divină, adică aşa cum ar lucra Dumnezeu însuşi dacă ar fi în locul lui ca om, ştiind că destinul tuturor lucrurilor nu este străin de destinul lui, ci toate sînt solidare cu acest destin, putîndu-se ridica împreună cu el, după cum împreună cu el pot să cadă.

Aceasta este demnitatea omului în calitate de stăpîn al celor peste care este aşezat de Creator, ca să le „lucreze" şi să le „păzească" (Gen. 2, 15), să aibă grijă de ele. Şi, în general, strădania omului se găseşte pe linia destinaţiei naturale dacă stă în slujba promovării binelui; şi orice lucrare omenească intră în rînduiala creaţiei divine şi se sfinţeşte dacă este condusă neabătut de principiul continuei ridicări şi întăriri a demnităţii omului ca fiinţă după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Iar, în special, ca muncă de stăpînire a naturii exterioare, strădania omului — aceasta alimentîndu-se din admirabila forţă de creaţie şi invenţie dăruită omului spre zidire şi înălţare şi spre preamărire a Creatorului, forţă prin care omul se şi înrudeşte cu Creatorul —, respectînd şi servind valoarea demnităţii omeneşti, este îndeplinire şi continuare a voinţei creatoare a lui Dumnezeu. Această voinţă este ca imensa bogăţie şi înţeleaptă orînduire a lucrurilor de ea create şi, din bunătate, puse la dispoziţia omului ca să fie întrebuinţate numai spre bine, spre neîncetată propăşire a tuturor oamenilor, persoane şi colectivităţi, ţări, neamuri şi popoare, atmosferă socială şi morală de pace, libertate şi egalitate în demnitate, bună înţelegere şi împreună-lucrare frăţească.

Aniversări literare:

150 de ani de la apariţia ziarului „Curierul românesc"

Vorbind despre istoria presei româneşti N. Iorga arăta că „întemeietorii presei periodice sînt trei fruntaşi scriitori: Eliade Rădulescu, Asachi, Gh. Barit, redactori ai *Curierului, Albinei* şi *Gazetei de Transilvania*".

Se împlinesc în luna aprilie a. c. 150 de ani de cînd, Eliade a scos *primul periodic în limba română: Curierul românesc*. În *Înştiinţarea* publicată pe foi volante la sfîrşitul anului 1828, bucuros că obţinuse cu ajutorul luminatului boier cărturar Dinicu Golescu autorizaţia editării unei foi româneşti, arăta importanţa unui ziar în viaţa popoarelor civilizate; numind inspirat ziarul „vestitorul de obşte" arată că acum se oferă posibilitatea „sincronizării" efortului material şi cultural românesc cu al „luminatei Europe": „Acest vestitor de obşte, de atîţia ani cunoscut de neaparată trebuinţă în luminată Europă, a ajuns astăzi a îşi împărtăşia vestirile sale şi între neamurile cele mai necunoscute..., şi foarte trist era pentru noi, iubiţilor români, cînd el încă pînă acum nu cunoştea limba noastră, şi noi vestirile lui le primeam în limbi streine, în vreme ce ne aflăm pe pămîntul nostru şi trăim sub legile şi cîrmuirea noastră". Evenimentul este marcat de părintele presei româneşti cu o pană înduioşată, într-un fragment încălzit de un nobil sentiment patriotic: „Acuma poate cineva vedea pe simţitorul rumân curgîndu-i lacrămi de bucurie, văzînd în toate casele bătrîni, tineri, bărbaţi, femei, învăţaţi, şi mai de rînd îndeletnicindu-se şi petrecînd cu gazeta în mînă, şi înmulţindu-şi ideile, avînd cunoştinţă şi ţinînd un şir de întîmplările lumii".

Ziarul a apărut la Bucureşti în două serii: prima serie are o durată de 19 ani (de la 8 aprilie 1829 pînă la 19 aprilie 1848). Din 1859 reapare, dar pentru scurt timp: (de la 29 noiembrie la 13 decembrie 1859). Este cea de a doua serie a *Curierului*.

Eliade se angajează la îndeplinirea unui vast program. Propunîndu-şi ca în paginile ziarului să dea *însemnări pentru creşterea şi sporirea literaturii româneşti, Curierul românesc* devine în scurtă vreme un organ de exprimare a unui curent nou bogat în consecinţe: prin el se propaga o limbă unitară în conformitate cu principiile *Gramaticii de la 1828*, o literatură bazată pe cunoaşterea celei universale şi o cultură iniţiată de cea europeană.

Cel mai mare merit al publicaţiei lui Eliade constă în *sprijinirea tinerelor talente*. Scriitorii tineri găseau într-însul pe cel mai cald sprijinitor, cu vorbe de îndemn, de încurajare. Este îndeobşte cunoscut faimosul îndemn lansat în 1837: „Scrieţi cît veţi putea şi cum veţi putea,

Ion Buzaşi

(Continuare în pag. a 4-a)

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

(Continuare din pag. 1)

tice ale trecutului şi să reînvie aşezămîntul monahal.

La praznicul Adormirii Maicii Domnului din anul 1946 biserica a fost resfinţită de cel de-al doilea ctitor al ei, Mitropolitul Nicolae Bălan.

Ca arhitectură, biserica impresionează nu prin monumentalitate, ci prin armonia construcţiei. Lungimea ei de 19 metri corespunde cu înălţimea turlei, iar lăţimea, proporţională cu lungimea, este de 6 metri.

Biserica are plan treflat şi se compune dintr-un pridvor, un pronaos, un naos lărgit prin două abside laterale circulare şi altarul, absida principală, separat de naos printr-un zid, care formează iconostasul. Biserica are cinci ferestre luminoase, terminate în partea de sus în arc frînt şi încadrate în chenar de piatră sculptată.

Pridvorul, de factură nouă, reconstruit în întregime, este deschis, avînd doi stîlpi de zid şi patru coloane din piatră sculptată, unite în partea de sus prin arcade în formă de arc frînt. Acestea susţin, prin intermediul a patru pandantivi, o boltă în formă de calotă. Deasupra chenarelor de piatră, care încadrează uşa de intrare în biserică, se află încrustată în piatră pisania cu istoricul mănăstirii.

Pronaosul, este dreptunghiular, iar deasupra lui se înalţă o boltă sub formă de calotă susţinută pe pandantivi. Aici în pronaos odihneşte al doilea ctitor al mănăstirii, Mitropolitul Nicolae Bălan († 1955).

Spre *naos* se trece printr-o intrare dreptunghiulară. Deasupra naosului se înalţă o turlă cilindrică în interior şi octogonală în exterior, luminată de ferestre înguste şi susţinută în afară pe o bază patrată, iar în interior pe pandantivi.

Absida *altarului* cu bolta în formă de semicalotă, are în pereţii ei cinci nişe, care ţin loc de proscomidiar, diaconicon, păstrîndu-se în ele şi cele necesare sfintelor slujbe.

Exteriorul bisericii a fost readus la forma originală, păstrîndu-se elemente decorative caracteristice stilului brîncovenesc. Faţadele sînt tencuite şi împărţite în două registre inegale, de un brîu, încadrat de două rînduri de cărămizi dispuse în zimţi. Registrul superior cuprinde 54 de ocniţe. Biserica este pictată în frescă, în stil bizantin, păstrînd — în ciuda vitregiilor vremii — şi părţi din pictura originală. Deasupra intrării în naos se află într-o nişă înscris anul 1767, anul de la care datează pictura originală.

Iniţial biserica a fost pictată şi în exterior, dar din aceasta n-a mai rămas decît icoana hramului, Adormirii Maicii Domnului, deasupra intrării în pridvor. Prin grija statului nostru faţă de monumentele de artă, în anii 1962—1963, s-au efectuat noi lucrări de reparaţie şi întreţinere la biserica mănăstirii.

În apropierea Bisericii se află clopotniţa, construită din nou pe urmele şi după modelul celei vechi şi fîntîna, cu apa limpede şi răcoritoare a muntelui, mărturia păstrării curate a credinţei şi legii străbune.

Chiliile şi clădirile anexe n-au mai fost reclădite lîngă biserică, ci în partea de nord-vest, la o distanţă de şase sute de metri.

Faţa vechii mănăstiri brîncoveneşti s-a schimbat mult azi, prin munca soborului monahicesc, condus cu destoinicie de Părintele Stareţ Arhim. Veniamin Tohăneanu.

Vrednicia vieţuitorilor mănăstirii a trecut graniţele ţării prin mesagerul — artist — Părintele Protos. Timotei Tohăneanu, care, prin pictura sa pe sticlă, a prezentat lumii întregi spiritualitatea ortodoxiei româneşti şi tradiţia artei populare româneşti.

Expoziţiile sale de pictură au fost pe drept apreciate, în Statele Unite ale Americii, în Elveţia, R. F. G. şi alte ţări.

Prin grija conducerii noastre bisericeşti, şi prin devotamentul obştii monahale, mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus a redevenit o vatră de spiritualitate ortodoxă românească.

Dreapta cîrmuire a vieţii

(Din Omilia la Începutul Proverbelor a Sf. Vasile cel Mare, Migne, P. G. 31, 417—424)

Bine a zis înţeleptul Solomon: „Să ia aminte cel înţelept şi-şi va spori învăţătura" (Pilde 1, 5)... pentru că în multe chipuri auzim vorbindu-se de înţelepciune, dar cu adevărat înţelept este numai acela care caută cu înfrigurare mai binele şi care niciodată nu se crede pe el cel mai înţelept. Iar pentru ca să înveţi multe despre lucrurile dumnezeieşti, să ştii că va trebui să cunoşti destule şi despre om şi despre viaţa lui, dar să nu uiţi că numai atunci vei dobîndi cu adevărat o înţelepciune şi o învăţătură nepieritoare, cînd vei putea prin această înţelepciune să devii mai virtuos, să scoţi din tine rădăcina răului, să-ţi înfrînezi vorbele viclene, să-ţi stăpîneşti ochii să nu alunece spre lucruri şi pofte spurcate, să-ţi opreşti mîna de la săvîrşirea fărădelegilor, să fugi de lene, să calci peste pofte urîte, să te faci cu fiecare zi tot mai cuminte, să cultivi într-una bărbăţia, să ajungi să-ţi înfrînezi toate pornirile rele. Numai cel crescut într-o astfel de învăţătură, numai cine ajunge să-şi stăpînească cu tărie orice patimă rea şi cine se avîntă cu toată fiinţa spre săvîrşirea binelui, numai un astfel de om poate înţelege ce însemnează să ajungi din înţelept mai înţelept.

Şi atuuci adaogă înţeleptul Solomon că cel priceput va dobîndi iscusinţa de a se şti purta în viaţă (Pilde 1, 5). Căci oricine va vrea să se deprindă în vreo măiestrie acela va trebui să lupte cu toată îndemînarea să şi-o dobîndească: atletul să-şi formeze organismul şi să şi-l fortifice; alergătorul să-şi strunească într-una muşchii picioarelor pentru o cît mai mare viteză, iar cine vrea să pună mîna pe cîrma unui vapor ori a unui car de alergări acela să aibă minte ascuţită dar şi agerime desăvîrşită. De aceea nici Sfînta Scriptură nu dă nume de cîrmaci decît numai unuia care e şi deştept şi înţelept. Căci ce oare altceva este cîrmuirea decît ştiinţa şi măiestria de a-şi îndruma cugetul şi firea nestatornică stabilind modul în care trebuie să treacă omul prin viaţă? Căci în multe locuri din Scriptură e asemănată viaţa aceasta cu apele şi cu marea, aşa cum zice şi Psalmistul: „Trimis-a din înălţime şi m-a luat, ridicatu-m-au din ape multe" (Ps. 17, 19). Tulburările vieţii se aseamănă cu o viitură de ape. Căci nu-s statornice, necum veşnice în viaţă aceasta nici cele din jurul nostru şi nici cele după care te zbaţi cel mai mult, ci după cum nu te poţi încrede în valul mării, care se schimbă de la o clipă la alta: odată e liniştit şi în scurtă vreme învolburat de furia vînturilor zbătîndu-se sălbatic pentru ca în curînd să fie iarăşi molcom şi liniştit, tot aşa îşi schimbă înfăţişarea în tot chipul şi lucrurile din viaţa pămînteasca.

Drept aceea, cîrmaciul va trebui să privească cu seninătate toate cîte-i bat la poarta vieţii pentru ca nici să scoată cele prezente ca netrecătoare, dar nici să nu cadă în deznădejde atunci cînd vin peste el împrejurări mai triste, ajungînd din pricina prea grelelor lovituri să naufragieze moral. Căci pe pămînt, nu durează mult nici vigoarea trupească, nici floarea tinereţii, ca să nu mai vorbim de fericirea familiară sau de prosperitatea cuiva, ci chiar şi cînd te afli în cea mai însoriă primăvară, şi atunci să te aştepţi că repede te pot surprinde furtunile vieţii. Să fii conştient că vor veni boli, vor veni lipsuri şi vîntul care le va aduce nu va bate totdeauna din spate, ci adeseori cele mai neaşteptate necazuri pot da şi peste cei mai prevăzători şi mai rîvnitori dintre muritori, tulburîndu-le fericirea în chip neaşteptat întocmai cum pot apărea şi stîncile din mare, primejduind navigaţia. Aşa că înlănţuirea relelor din viaţa aceasta să le vezi ca pe nişte valuri, care se rostogolesc unul după altul tulburîndu-ţi viaţa şi agitîndu-şi-o într-una. E drept că uneori poţi vedea şi vieţi înseninate şi desfăşurîndu-se în bucurie şi pace.

Dar oricum, acela-i cu adevărat cîrmaci cuminte care ia seama limpede şi cu socoteală la cîte i-aduce viaţa tratîndu-le pe fiecare după valoarea lor şi rămînînd totdeauna stăpîn pe sine însuşi fără să se lase dus nici de plăceri, dar nici pierzîndu-şi cugetul la vreme de necaz. Căci iată şi la alte multe foloseşte buna îndrumare a vieţii. Eu am văzut ridicîndu-se împotriva cugetului şi alte furtuni şi viforniţe îngrozitoare, adevărate uragane iscate doar din poftele neînfrînate ale trupului. Aşa sînt mînia, groaza, pofta cărnii şi întristarea fără capăt, care ţîşnesc ca dintr-o furie dezlănţuită a trupului ajungînd de multe ori să arunce în oceanul deznădejdii orice suflet lipsit de cîrma cuvenită. Trebuie, aşadar, ca mintea omului să devină stăpînă peste poftele lui aşa cum cîrmaciul îşi conduce corabia peste valuri stăpînindu-le cu hotărîre, rămînînd deasupra lor şi cu neputinţă de zguduit de ele, ca să nu fie cuprins niciînd de amărăciunea ori de gustul lor sărat, ci să spună rugîndu-se în toată bună vremea: „izbăveşte-mă de cei ce mă urăsc, Doamne şi din adîncul apelor, ca să nu mă înnece, vîltoarea apei (Ps. 68, 17—18).

Vrei oare să-ţi mai istorisesc şi altă pildă ca să vezi cît de mult cîştigăm dintr-o bună cîrmuire a vieţii? Zice Scriptura: „Asemenea este împărăţia cerurilor cu un negustător care caută mărgăritare bune" (Matei 13, 45). Cu alte cuvinte, de cîte ori o pornim pe drumul Evangheliei de atîtea ori devenim un fel de negustori, care prin păzirea poruncilor umblăm să cumpărăm dreptul la împărăţia cerurilor. Se cade aşadar mai bine să strîngem multele şi variatele daruri cereşti decît să ajungem să fim ruşinaţi ca cel, care, deşi a luat talanţii n-a vrut să negustorească cu ei, fapt pentru care i s-a spus „slugă rea şi leneşă" (Matei 25, 26). Tot aşa trebuie să ne silim şi noi să trecem prin viaţă aceasta dîndu-ne silinţa s-ajungem să luăm răsplata. Căci, mulţi din cei care în tinereţe se făgăduesc a fi

Trad. Prof. *T. Bodogae*

(Continuare în pag. a 4-a)

Cîteva cugetări ale Sfîntului Vasile cel Mare despre post

1. Postul nu e numai abţinere de la bucate, ci în acelaşi timp evitarea păcatelor. El este de origine şi instituire dumnezeiască, fiind dat protopărinţilor noştri, Adam şi Eva în rai, prin oprirea de a mînca din pomul arătat lor. Dacă Eva postea atunci, acum noi n-am mai avea nevoie de post. Căci dacă am fost alungaţi din rai pentru nepostire, acum avem nevoie să postim, pentru a ne putea reîntoarce în rai.

2. Tradiţia postului este păstrată din vechime, iar legea bisericească a stabilit şi orînduit postul poruncit de Dumnezeu, cerut prin glasurile proorocilor, Mîntuitorului şi Apostolilor. Moise s-a pregătit prin post cînd s-a suit în munte pentru primirea Legii; căderea evreilor la închinarea înaintea viţelului de aur s-a produs din cauza îmbuibării. Esau pentru lipsa de înfrînare şi-a vîndut dreptul său de întîi născut fratelui său Iacob. Mama lui Samuil prin post şi rugăciune a dobîndit de la Dumnezeu fiu. Postul a făcut puternici pe profeţi, a deschis minţile înţelepţilor şi dătătorilor de legi, a întărit pe ostaşi şi pe atleţi. Însoţitor apropiat al sobrietăţii şi lucrător al castităţii, postul lucrează numai cele bune; în viaţă aduce stăpînirea de sine şi răbdare, în întreceri şi lupte lucrează putere. Pe nazireu îl sfinţeşte, pe preot îl desăvîrşeşte. Postul l-a făcut pe Ilie Tesviteanul să vază pe Domnul (pe cît se putea) în peştera Horebului. Prin post Elisei a făcut minuni; prin post trupurile celor trei tineri din Babilon au rămas neatinse de foc. Prin post Daniil a scăpat din groapa leilor.

3. Sf. Vasile cel Mare mărturiseşte că în vremea sa posteau nu numai monahii, ci toţi credincioşii: tineri şi bătrîni, bărbaţi şi femei.

4. Dacă Dumnezeu a statornicit ziua a 7-a ca zi de odihnă şi de linişte, de ce să nu-i dăm şi pîntecelui această linişte prin post şi abstinenţă? De ce să nu ne curăţim pîntecele de hrană şi sufletul de păcate?

5. Cele mai minunate exemple de post în Noul Testament ni le dau Sf. Ioan Botezătorul şi Domnul Iisus Hristos, care prin post s-au pregătit pentru misiunea pentru care au fost trimişi în lume.

6. Despre postul cel adevărat Sf. Vasile spune următoarele: „Fereşte-te însă să nu preţuieşti folosul postului numai prin abţinerea de la hrană. Căci adevăratul post este să fii străin de păcate. De aceea, dezleagă orice legătură a nedreptăţii, iartă aproapelui supărările pe care ţi le-a făcut, iartă-i datoriile. Nu postiţi în judecăţi şi în certuri, zice Domnul. Tu nu mănînci carne, dar mănînci pe fratele tău; tu te abţii de la vin, dar nu te abţii de la nedreptăţi. Aştepţi seara ca să-ţi iai cina, dar ziua întreagă o petreci în judecăţi". Vai de cei ce sînt beţi nu de vin, spune proorocul Isaia. Iubirea de argint e o beţie la fel de mare, căci ea orbeşte pe cel ce se îmbată de bani şi-l arată ca pe cel mai mare făcător de nedreptăţi. Mînia e tot o beţie şi pe aceea trebuie să o înfrînezi. Pînă şi frica e o beţie, cînd o ai faţă de cine nu trebuie.

Aşadar, pentru ca postul să fie vrednic de laudă, nu e deajuns să te reţii de la hrană, ci trebuie să postim post bineplăcut lui Dumnezeu". Postul cel adevărat este să te înstrăinezi de păcate, să-ţi reţii limba de la vorbe deşarte, să-ţi opreşti mînia, să-ţi tai rădăcina poftelor şi patimilor, să nu vorbeşti minciuni, să nu faci jurămînt strîmb; a te abţine de la acestea este adevăratul post, în aceasta stă, aşadar, postul cel bun şi vrednic de laudă".

7. Condamnînd postul fariseic, Sf. Vasile spune: „Nu face prin post prefăcătorie, ca la teatru. Nu-ţi întuneca faţa, căci din ostentaţia arătată altora, nu vei avea nici un rod în cer, ci vei primi cel mult lauda oamenilor. Aşadar, posteşte precum te învaţă Mîntuitorul: „Tu cînd posteşti, spală-ţi faţa ta şi unge-ţi capul tău... cu uleu sfînt, ca să ai parte de Hristos".

8. Sf. Vasile cel Mare spune că nu găseşte cuvinte pentru a putea arăta roadele şi efectele postului pentru cei ce postesc cum se cuvine. Ce daruri duhovniceşti — se întreabă Sf. Vasile — au dobîndit cei ce au trăit în desfătările mîncării? Dar invers? Aduceţi-vă aminte că odată cu locuitorii din Ninive au postit şi animalele, şi astfel Dumnezeu nu le-a nimicit cetatea.

Şi acum, spune Sf. Vasile, postul păzeşte pe cei slabi, întăreşte pe cei tineri, face venerabili pe cei bătrîni. Postul e armă de luptă împotriva diavolului, este o armură spirituală cu care trebuie să ne înarmăm. Are o aşa însemnătate încît îngerii din ceruri recenzează capetele postitorilor. Şi Sf. Vasile îşi încheie astfel consideraţiile cu privire la roadele şi efectele postului:

„Postul este mărirea caselor, mama sănătăţii, pedagogul tinerilor, podoaba bătrînilor, tovarăş bun al celor ce călătoresc, siguranţă şi linişte a celor ce vieţuiesc sub acelaşi acoperiş. Prin post, soţul şi soţia în căsătorie sînt feriţi de cursele vrăjmaşului. În toate lucrurile şi îndeletnicirile casnice nimic nu lipseşte prin post".

Dacă beţia e duşmănie cu Dumnezeu, postul este începutul pocăinţei; postul duce la asemănarea oamenilor cu îngerii. De aceea, porunca postului priveşte nu numai pe bărbaţii maturi, ci şi pe femei şi pe copii, căci postul le schimbă firea acestora, aducîndu-i la virtute bărbătească.

Arhid. *Ioan Zăgrean*

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Portul popular românesc din Sudul Transilvaniei

— ZONA MĂRGINENILOR SIBIENI —

Unde în ţara românească, ori chiar peste hotare în cîte ţări, nu se cunoaşte portul românesc, prin marca lui de vază care e portul din zona Sibiului, ori mai precis portul mărginenilor, portul acestor oameni vrednici şi întreprinzători, pentru care n-au existat niciodată graniţele artificiale între provinciile istorice româneşti, al acestor oameni care trăiesc de mii de ani, „cătărati pe munţi" ca strămoşii lor dacii, cum spunea scriitorul antic Florus?

Dacă este adevărat că în toate zonele etnografice (sau folclorice, cum se mai spune) întîlnim un costum popular cu trăsături care-i conferă calitatea de românesc şi de naţional, prin piesele de bază care-l compun, se poate afirma totuşi că — din anumite puncte de vedere — portul din zona Mărginenilor Sibiului (cuprinsă între Olt, şi rîul Frumoasa, deci localităţile situate între Turnu Roşu şi Jina, aşezări vestite cum ar fi Sadul lui Ioan Molnar-Piuaru, Răşinarii lui Octavian Goga, Săliştea cu salba de personalităţi pe care le-a dat, Tilişca, Poiana Sibiului şi Jina cu puternică şi astăzi încă neegalată forţă ce vine din practicarea unor ocupaţii străvechi locale, cum ar fi păstoritul) îşi are personalitatea lui.

Această personalitate rezidă nu numai în marea lui vechime şi continuitatea unor piese de bază (căciula, cămaşa dreaptă purtată peste cioarecii din lînă, cureaua sau şerparul, pieptarul şi cojocul, ori iia la femei, catrinţele şi betelele, pieptăriţele şi cojocelele, vălitura capului etc.), ci şi din ornamentaţia compusă din motive cusute cu măiestrie şi migală atît pe pînză cît şi pe piesele din piele.

Ceea ce conferă portului din Mărginimea Sibiului în general (căci, şi aici, fiecare localitate are un specific al său) nota de o distinsă eleganţă este croiul pieselor şi nu mai puţin albul imaculat al pînzei pe care sînt înscrise motivele brodate cu negru mai ales. Aceasta a făcut ca acest port să devină un fel de simbol al portului tradiţional, un fel de frac naţional românesc.

Nu este întîmplător, ca atare, faptul că portul de aici a devenit model (nu numai modă) în multe regiuni şi zone, în toate provinciile istorice româneşti. Adeseori, acest costum se poartă ca îmbrăcăminte de sărbătoare alături de portul local.

Alteori, pe structura lui s-au grefat elemente ale portului din zonele respective. Răspîndirea aceasta a portului „de Săliţe", cum i se zice de obicei (pentru că Săliştea a fost şi marele centru meşteşugăresc care a produs şi difuzat zeci şi zeci de mii de piese de costum, de la ii şi catrinţe, pînă la pieptare şi cojoace) este un fapt aproape unic în istoria costumului popular european.

Altă caracteristică generală a portului mărginenesc este, cu toată linia sa de continuitate structurală şi stilistică, dinamica transformării sale în timp, prin preluarea unor materiale mai fine (ex. în locul pînzei de casă, apare giolgiul etc.), ori prin amplificarea cîmpilor ornamentali. În această perspectivă trebuie să interpretăm şi documentele grafice care ne oferă primele imagini despre portul din această zonă, la începutul secolului al XIX-lea, dată de la care culoarea neagră ia locul şi elimină aproape total albastrul şi maronul din decoraţia pieselor femeieşti.

Pentru toate aceste calităţi şi motive, portul popular mărginenesc nu mai lipseşte din nici o colecţie muzeală şi din nici o publicaţie privind acest capitol al culturii şi artei româneşti, el constituind un element de referinţă.

S-a scris şi — mai ales — s-au făcut menţiuni despre portul de aici (ex. Monografia satului Răşinari de Victor Păcală, apărută la Sibiu în 1915) ori despre broderiile pe piesele de port (cf. cap. Broderiile din Mărginimea Sibiului, în „Omagiu lui George Oprescu", Editura Academiei, Bucureşti, 1961), vorbindu-se de cele mai multe ori, dacă nu chiar totdeauna despre frumuseţea oamenilor de aici, chiar atunci cînd era vorba despre port în general. Căci, portul naţional românesc, şi cel mărginenesc prin excelenţă, înfrumuseţează omul, creatorul lui în fond, într-un sens dialectic înalt.

A vorbi mai amănunţit despre portul Mărginenilor Sibiului înseamnă a descrie felul în care este confecţionat acesta din materiale obţinute şi prelucrate în gospodărie (din lîna toarsă, ţesută şi dată la piuă ori din pieile de miel şi de oaie argăsite şi împodobite cu cusături din fir de mătase ori de argint sau auriu,cum se spune).

A vorbi despre portul de aici înseamnă a descrie forma veche a ciulilor ţuguiate sau cu fundul rotund, despre cămăşile cu mîneci largi purtate peste cioarecii din pănură ori dimie şi încinşi cu şerpare late de piele, ori mai ales despre pieptare înfundate sau spintecate în faţă peste care se poartă pe umeri bituşile sau cojoacele cu mîneci largi ce servesc drept pernă ciobanilor etc.

A vorbi despre portul femeilor înseamnă a scrie o carte numai despre minunatele ii cu guler cu bentiţă brodată şi cu fodori mai nou, dar mai ales despre şirurile de ciocănele care — un fel de scrisori de-a lungul mînecilor şi pieptului, realizate cu un alfabet de motive inspirate din natură, din lumea înconjurătoare, puternic stilizate, dar recunoscînd în esenţialitatea lor legătura puternică cu acest pămînt, cu ocupaţiile practicate, cu obiceiurile şi credinţele. Trandafirul, viţa de vie, ciuperca, paianjenul, albina, şarpele, cîrligul, lanţul, roata, steaua, crucea, clopoţelul şi multe altele, sînt denumiri ale motivelor celor mai frecvente aici.

A vorbi şi a scrie despre portul mărginenilor înseamnă a vorbi şi scrie istorie românească, istoria unui popor harnic şi mîndru, talentat şi iubitor al frumosului, un popor care se mîndreşte cu trecutul său şi care munceşte şi luptă astăzi, cu convingere, pentru o viaţă fericită.

Cornel Irimie

Marcela Necula

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI

Arhid. *Gheorghe Papuc*

ÎNTRU ÎNNOIREA VIEŢII

Articole de zidire sufletească, Sibiu, 1978, editura şi tipografia Centrului mitropolitan, 464 pag.

Cartea cu titlul de mai sus a păr. Arhid. Gheorghe Papuc, după propria-i mărturisire, este o înmănunchere de articole scrise şi publicate de autor pe parcursul a două decenii, în „Telegraful Român" şi „Îndrumătorul bisericesc".

Autorul cărţii, Arhid. Gheorghe Papuc, doctorand în teologie, consilier arhiepiscopesc, a fost vreme îndelungată redactor responsabil al „Telegrafului Român" — *1 mai 1967—30 iunie 1978* — în această din urmă calitate avînd prilejul să publice numeroase articole şi editoriale, din care cele mai multe se află în culegerea de faţă. De aceea, numele lui este bine cunoscut în presa noastră bisericească din Transilvania.

Cartea păr. Gh. Papuc cuprinde două părţi şi anume: Partea întîia, intitulată: „Pentru ţara aceasta", cuprinde articole închinate Patriei noastre, măreţelor evenimente din trecutul şi prezentul ei, precum şi evocării unor figuri de scriitori şi alţi bărbaţi patrioţi, ca şi muncii, virtuţilor străbune şi frumuseţilor Patriei noastre. Partea a doua, intitulată: „Credinţa lucrătoare prin dragoste", cuprinde gînduri despre credinţa noastră strămoşească, lucrătoare prin dragostea lui Hristos, îndemnuri şi pilde de zidire şi vieţuire creştinească în vremurile de astăzi.

Articolele cuprinse în cartea de faţă sînt în acelaşi timp şi o mărturie asupra deziderateloi conducerii Bisericii noastre faţă de credincioşii săi: de a umbla, după îndemnul Sfîntului Apostol Pavel, „întru înnoirea vieţii" (Rom. 6, 4), constituind prin tot ceea ce cuprinde un îndemn şi o chemare pentru creştinii de astăzi de a vieţui în spiritul autentic al Evangheliei Domnului şi de a se integra în modul cel mai deplin în realităţile epocii în care trăim şi mai ales în cele ale scumpei noastre Patrii, Republica Socialistă România.

Dacă prezentul volum oferă preoţilor, cîntăreţilor bisericeşti şi tuturor credincioşilor Bisericii noastre temeiuri pentru o superioară vieţuire creştină în vremurile noastre, pentru cei dintîi, în calitate de conducători şi îndrumători ai credincioşilor, ea poate constitui un preţios ajutor pentru pregătirea unor predici în Duminici şi sărbători, ca şi a unor cuvîntări ocazionale. Însuşi autorul a rostit parte din gîndurile cuprinse în unele din aceste articole în cadrul unor predici ţinute în catedrala mitropolitană sau în biserici parohiale din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului.

În acelaşi timp, autorul doreşte ca gîndurile cuprinse în acest volum să fie un omagiu adus dascălilor pe care i-a avut — în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justin — care au contribuit la formarea sa teologică.

Recomandăm cu toată căldura această carte preoţilor şi credincioşilor noştri, pentru înaltele gînduri creştineşti şi româneşti pe care le cuprinde, ca şi pentru aleasa simţire care se reflectă în ele.

I. Z.

Filocalia sau culegere din scrierile Sfinţilor Părinţi care arată cum se poate omul curăţi, lumina şi desăvîrşi

Traducere, introducere şi note de pr. prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, vol. VII, 1977.

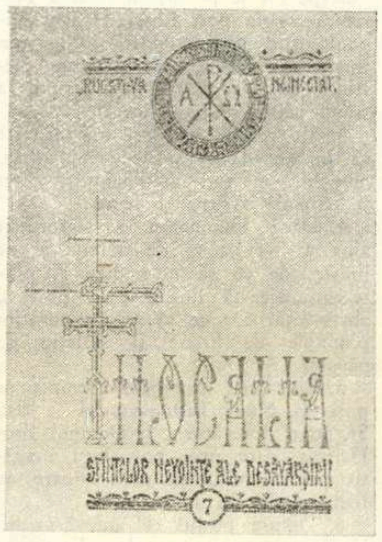

Legăm prezentarea celui de-al şaptelea volum al *„Filocaliei"* de perioada anului bisericesc pe care o parcurgem: postul cel mare sau al păresimilor.

Avem redate aici viaţa şi opera unor mari iubitori ai sfintelor nevoinţe ale desăvîrşirii cum au fost:

1. *Nichifor din singurătate* (sec. XIII), cu lucrarea „Cuvînt despre rugăciune";

2. *Mitropolitul Teolipt al Filadelfiei* (sfîrşitul sec. XIII şi începutul sec. XIV), cu cele două „Cuvinte" despre ostenelile vieţii călugăreşti şi despre lucrarea cea ascunsă în Hristos;

3. *Sf. Grigorie Sinaitul* (a doua jumătate a sec. XIII şi prima jumătate a sec. XIV), cu scrierile: Învăţătura cu de-amănuntul despre liniştire şi rugăciune, despre semnele harului şi ale amăgirii. Cum trebuie făcută rugăciunea?, Cum trebuie să cîntăm?, Despre citire, Despre felul cum trebuie ţinută mintea, Despre alungarea gîndurilor, Despre mîncare ş. a.

4. *Sf. Grigorie Palama* (sec. XIV), cu operele, dintre care amintim: Despre rugăciune, Despre sfînta lumină, 150 capete despre cunoştinţa naturală, Despre cunoaşterea lui Dumnezeu, despre viaţa morală, despre făptuire.

Se cuvine să arătăm că viaţa şi opera acestui mare sfînt, căruia Biserica ortodoxă i-a dedicat cea de-a doua Duminică din postul mare, acoperă mai bine de trei părţi din întregul volum.

Odată cu această nouă traducere din scrierile marilor făuritori ai modelelor de vieţuire creştină, părintele profesor dr. Dumitru Stăniloae pune la îndemîna credincioşilor o bine selectată lectură duhovnicească, menită să le fortifice puterile în efortul lor de autodepăşire continuă.

Memento Mihai Viteazul

Din pleiada de eroi ai neamului românesc răsare, pe lîngă marele erou de la Sf. Mănăstire Putna, Ştefan cel Mare şi Sfînt, şi pe lîngă atîţia alţii pe care, dacă nu-i înşirăm aici, nu-i preţuim mai puţin, martirul istoriei noastre naţionale — Mihai Viteazul, domn al Ţării Româneşti, al Ardealului şi a toată Ţara Moldovei (1593—1601).

Locuitorii transilvăneni, în general, şi clujenii în special, sînt plini de recunoştinţă pentru onoarea şi deosebita consideraţie făcută străbunei aşezări daco-romane, municipiului Cluj-Napoca, de a fi păstrătoarea şi protectoarea — statuii dedicate unuia din cei mai mari comandanţi de oşti, unuia din cei mai ageri oameni politici ai timpului său, celui ce a înfăptuit, cu mintea sa pătrunzătoare şi sabia sa viteză, cea dintîi unire a Ţărilor române sub aceeaşi cîrmuire — Mihai Viteazul — simbolul unităţii noastre naţionale.

El a fost acela care a simţit în adîncul sufletului glasul profund răscolitor a celor trei provincii româneşti, hotărîte să se unească într-o singură ţară — România.

Statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul, de la Cluj-Napoca, este opera sculptorului bucureştean Marius Butunoiu, autorul a peste douăzeci de monumente sau statui aflate pe pămîntul patriei. Aceasta, de la Cluj-Napoca, reprezintă împlinirea unui vis pentru clujenii care doreau de mult să-l aibă pe Mihai Viteazul sub cerul lor.

Trei basoreliefuri de cîte doisprezece metrii pătraţi, din bronz încadrează statuia, fiecare reprezentînd trei momente semnificative din viaţa domnitorului: Călugărenii, prezenţa sa în Alba Iulia şi oferirea către el a Moldovei. În faţa fiecărui basorelief este plasată stema pe care o reprezintă evenimentul. Pe frontispiciul soclului — care împreună cu statuia propriu-zisă atinge cincisprezece metri înălţime — se află amplasat sigiliul lui Mihai Viteazul.

În afara bronzului care încadrează soclul, acesta este placat cu granit de Măcin şi cu granit roşu de Suedia.

Falnic, scrutînd viitorul, cu mantia ridicată în falduri, strunind calul cu dreapta, iar cu stînga sprijinită calm, dar hotărît, pe mînerul sabiei, Marele Mihai Viteazul se statorniceşte aici, pentru totdeauna — în nemurire — El, Măria Sa — simbolul veşnic al unităţii noastre naţionale.

Burebista şi Decebal, Mihai Viteazul, Ştefan cel Mare şi Sfînt, Neagoe Basarab, Vasile Lupu, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu, Tudor şi Bălcescu, Gheorghe Doja şi Horea, Avram Iancu şi atîţia alţii sînt pentru noi înaintaşi vrednici care şi-au slujit cu devotament şi jertfelnicie patria. Sînt pilde vii ale nobilului nostru trecut, care trebuie aduse mereu în contemporaneitate pentru a ne lumina, înnoi şi îmbărbăta.

Prof. *D. Chiţimuş*

Vizita delegaţiei cultului musulman din R. S. România în Iran

În perioada 15—22 martie o delegaţie a cultului musulman din ţara noastră, condusă de eminenţa sa, Muftiul Iacub Mehmed, a efectuat o vizită în Iran.

Delegaţia a fost primită în oraşul Qom de către ayatollahul Ruholah Khomeiny.

Cu acest prilej s-a transmis un mesaj de felicitare din partea credincioşilor musulmani din România, scoţîndu-se în evidenţă bunele relaţii existente între ţările şi popoarele noastre.

Ayatollahul Khomeiny şi-a exprimat convingerea că relaţiile dintre Iran şi România se vor consolida şi dezvolta în viitor.

Delegaţia a mai fost primită de imamii Teleghani şi Kashani, colaboratori apropiaţi ai ayatollahului Khomeiny, şi a avut convorbiri cu Ozma Hadji Mirza Khalil Kamargi, muftiul Iranului.

Membrii delegaţiei au depus o jerbă de flori la cimitirul martirilor revoluţiei iraniene, Behest Zahra.

Cinstirea vredniciei dobîndite prin muncă

În ziua de 6 februarie a. c., a avut loc la Centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca, întrunirea preoţilor pensionaţi în decursul anului 1978. A fost o fericită iniţiativă la materializarea căreia şi-a adus aportul şi conducerea Casei de Ajutor Reciproc a Clerului din localitate. A participat Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, care a împărtăşit celor prezenţi un cuvînt de învăţătură, apreciind totodată vredniciile personale pe care şi le-au dobîndit toţi cei prezenţi printr-o muncă de o viaţă întreagă dăruită Bisericii şi Patriei.

Dreapta cîrmuire a vieţii

(Continuare din pag. a 3-a)

oameni de mari nădejdi, atunci cînd ajung în floarea vîrstei şi sînt asaltaţi de ispite şi de duhurile răutăţii, nu mai sînt în stare să îndure izbeliştea furtunilor tocmai pentru că le lipseşte iscusinţa unei bune cîrmuiri în viaţă şi de aceea cad răpuşi de valuri.

În timp ce unii cad din credinţă, alţii luaţi pe neaşteptate de nebunia plăcerilor îşi uită parcă cu totul de curăţenia tinereţii lor. Iată într-adevăr o priveliştе din cele mai de plîns: poate posti cineva cît de mult, poate duce asceza cea mai aspră, poate căuta slujbele şi rugăciunile cele mai lungi, poate vărsa şiroae multe de lacrimi, poate fi cumpătat vreme de 20 sau chiar de 30 de ani, şi totuşi dintr-o negrijă sau dintr-o nebăgare de seamă ei pot pierde şi anula toate bunurile de pînă atunci.

La cel dintîi atac al diavolului un astfel de om şi-a putut pierde tot ce agonisise pînă atunci prin nesfîrşite suferinţi şi sudori, parcă ar fi fost înghiţit de valuri în urma unei furtuni năpraznice. Ce bine se potriveşte aici cazul celui care într-o astfel de viforniţă şi-a pierdut şi sufletul după cuvîntul psalmistului: „întrat-am în adîncurile mării şi furtuna m-a potopit" (Ps. 68).

Aşadar, omule ţine cît mai cu grijă şi cît mai cu putere cîrma vieţii! Îndrumă-ţi bine ochiul ca nu cumva să te orbească ochii şi să te învăluiască valurile furtunoase ale poftelor nesăbuite. Cîrmuieşte-ţi urechea şi limba, ca nimic vătămător să nu-ţi pătrundă prin auz şi nici să nu iese prin gură niciun cuvînt oprit. Ia seama la clocotul mîniei, să nu te copleşească accesele de groază, fii atent să nu te ducă la fund povara supărărilor. Patimile sufletului sînt ca valurile care dacă le poţi stăpîni, atunci vei fi cu siguranţă cîrmaciul vieţii tale. Dacă însă vei înclina odată spre una, altădată spre alta, atunci vei fi ca o izbită de toate vînturile şi pînă la urmă ai să te înneci în oceanul fărădelegilor!

Ascultă, dar, ce s-ar putea face ca să dobîndeşti arta de a te putea cîrmui. Chemarea navigatorilor este să privească spre cer scrutînd bine văzduhul ca să-şi poată îndruma bine drumul. Ziua îi călăuzeşte soarele, noaptea Carul Mare sau alta dintre constelaţiile strălucitoare de pe cer. Rînduieşte-ţi şi tu drumul după ele. Înalţă-ţi şi tu privirile spre cer, cum zice psalmistul „Către Tine, Doamne, am ridicat ochii mei, Cel ce locuieşti în ceruri" (Ps. 122, 1). Priveşte spre soarele dreptăţii, apleacă-ţi cugetul spre poruncile Domnului ca spre cele mai strălucitoare dintre toate stelele. Neadormiţi să-ţi fie ochii nici genele tale să nu dormiteze, pentru ca în toată bună vremea Legea Domnului să te călăuzească, cum zice psalmistul, „făclie picioarelor mele este legea ta, Doamne şi lumină cărările mele" (Ps. 118, 105). Căci dacă niciCînd nu vei dormita atîta vreme cît ai „cîrma în mînă în această viaţă trecătoare, atunci adieri line şi paşnice te vor îndruma pînă cînd vei ajunge întreg şi sănătos la limanul voit de Dumnezeu, căruia i se cuvine mărirea şi puterea în veci. Amin.

150 de ani de la apariţia ziarului . .,

(Continuare din pag. a 2-a)

dar nu cu răutate; faceţi, iar nu stricaţi, că natia primeşte şi binecuvîntează pe cel ce face şi blesteamă pe cel ce strică". Într-o rememorare a activităţii sale, spre sfîrşitul vieţii Eliade putea spune cu satisfacţie: „N-a fost începător în cariera literară să nu afle sprijin în coloanele lui deschise, ospitaliere, amicale. Sublim, mediocru, copilăresc, tot era bun pentru *Curierul românesc* ce încuraja pe toţi". După un an, Eliade editează şi un *Adaos literar la Curierul românesc*, care *pe toată luna va ieşi o dată* — prefigurare a viitorului *Curier de ambe sexe* — suplimentul literar al ziarului. În *Curierul românesc*, sau în suplimentele sale literare debutează Vasile Cârlova, Iancu Văcărescu, Grigore Alexandrescu ş. a. despre care redactorul scrie pagini de prezentare călduroasă, cu judecăţi pătrunzătoare ce nu şi-au tocit valabilitatea. Aici apar cîteva din capodoperele literaturii noastre moderne: de-ar fi să amintim numai puţina operă „integrală" a lui Cârlova, fabulele lui Gr. Alexandrescu şi balada fantastică *Zburătorul* de I. Eliade Rădulescu, prima reuşită certă a poeziei romantice româneşti.

Arătînd importanţa traducerilor într-o literatură („ele îmbogăţesc şi înnobilează limba"), un obiectiv important al programului cultural şi literar al *Curierului românesc* vor fi tălmăcirile din literatura universală: Scriitori clasici (Voltaire, Molière), romantici (Rousseau, Byron, Lamartine, Puşchin), sau realişti (Balzac) sînt traduşi cu generozitate de Heliade sau colaboratorii săi şi propuşi ca modele literare.

O altă coordonată fundamentală a programului cultural îndeplinit de foaia lui Eliade este apărarea *ideii de latinitate a limbii române, de continuitate şi unitate naţională*. În articolul „Limba românească" susţine caracterul latin al limbii române, iar în comentariul sonetului *Pacea* de Iancu Văcărescu, susţine necesitatea adoptării alfabetului latin, în termeni ce aminesc fervoarea reprezentanţilor *Şcolii Ardelene:* „Dau acest sonet fără voia autorului; căci toate scrierile sale nici nu le scrie nici nu va să le vază afară cu *slove* ci cu *litere* că aşa au scris strămoşii noştri, că ele sînt ţîţele prin care limba poate să sugă laptele maicii sale latine". (V. *Curierul românesc* nr. 17/1829).

Sublinierea importanţei acestui ziar o face în mod convingător, M. Kogălniceanu într-o paralelă cu *Albina românească:* „Amvon mai înalt decît toate amvoanele, auditoriul lor era pretutindeni şi glasul lor străbătea în palaturile bogaţilor şi în căsuţele răzeşeşti . . . Clase întregi fură prin ele deşteptate, luminate şi chemate la viaţa publică. Şi aşa putem zice că *Curierul* şi *Albina* au răspîndit, în starea de mijloc mai ales, mai multe idei, mai multe nobile credinţe, mai multă învăţătură decît înseşi şcoalele naţionale".

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 15 aprilie și 1 mai 1979 Nr. 15—18

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT

Gînduri de Paşti

Ziua Învierii Domnului este marea sărbătoare a întregii lumi creştine; pretutindeni şi totdeauna ea se înfăţişează ca împărătească a zilelor, ca praznic al praznicelor şi sărbătoare a sărbătorilor. Nicăieri însă bucuria învierii nu este mai adînc simţită şi mai intens trăită ca în Biserica noastră Ortodoxă.

În adevăr, prăznuind după datină Învierea Domnului, în memoria noastră se reîmprospătează, an de an, tot ceea ce noi ştim despre cele din urmă zile ale Mîntuitorului pe pămînt, despre trecerea Sa de la moarte la viaţă, despre ridicarea Sa la mărirea pe care a avut-o „mai înainte ca lumea să fie" *(Ioan 17, 5). În acelaşi timp, fiind uniţi în duh cu Domnul nostru Iisus Hristos, noi trăim acum, împreună cu El, patimile şi înfricoşata Sa moarte pe cruce, învierea şi preamărirea Sa. „Ieri m-am răstignit împreună cu Hristos, astăzi împreună cu El mă preamăresc, — aşa mărturisim noi, zilele acestea, de aproape două mii de ani —; ieri am murit împreună cu Hristos, astăzi împreună cu El dobîndesc viaţa; ieri împreună cu El m-am îngropat, astăzi împreună cu El mă ridic din morţi". Trăirea aceasta duhovnicească a învierii lui Hristos de către noi dă sărbătorilor de Paşti o semnificaţie religioasă cu totul excepţională.*

Niciodată noi nu ne simţim mai aproape de Dumnezeu şi niciodată nu ne simţim mai strîns uniţi unii cu alţii ca în ziua Învierii Domnului. La această manifestare a unităţii noastre lăuntrice se asociază alături de oştile îngereşti, însăşi firea neînsufleţită, participînd deopotrivă la bucuria împăcării tuturor cu Dumnezeu, prin Hristos Cel înviat din morţi.

O pace adîncă domneşte acum pretutindeni. Îngerii o cîntă în ceruri şi oamenii o învederează, îmbrăţişîndu-se frăţeşte. Iar în atmosfera aceasta de primăvară, cînd toate clocotesc de viaţă, însăşi făptura necuvîntătoare îşi exprimă, în felul ei, dorinţa de a scăpa de sub robia pieirii pentru a se bucura „de libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" *(Rom. 8, 21).*

„Acum valurile mării cu ţărmurile se îmbrăţişează, — zice Sfîntul Grigorie de Dumnezeu Cuvîntătorul —, norii cu raza soarelui, văzduhul cu vînturile, glia cu roadele sale; acum livezile se umplu de mirezme şi seminţele încolţesc".

Să sărbătorească deci Învierea Domnului „cerurile cerurilor . . . vestind mărirea lui Dumnezeu, — zice Sfîntul Ioan Gură de Aur . . .; să sărbătorească şi îngerii şi arhanghelii . . .; să sărbătorească şi mulţimile de stele, arătîndu-ne pe Cel ce a răsărit mai înainte de luceafăr; să sărbătorească şi aerul . . . şi apa mării . . . şi pămîntul care s-a spălat cu sînge sfînt; să sărbătorească şi tot sufletul omenesc care prinde iarăşi viaţă spre o nouă naştere prin înviere".

*

Ca în fiecare an, luminatul praznic al Învierii Domnului ne adună iarăşi în sfin-

(Continuare în pag. a 2-a)

† IUSTIN
Arhiepiscop al Bucureştilor
Mitropolit al Ungrovlahiei
şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

BUCURIA ÎNVIERII

„Veniţi să ne închinăm Sfintei Învieri a lui Hristos! Că iată, a venit prin cruce bucurie la toată lumea!"

La plinirea vremii, adeverind litera Scripturilor şi duhul proorocirilor, întunericul iadului a fost biruit, Cel Unul Născut „cu moartea pre moarte călcînd", lumina cea neînserată a Sfintei Învieri s-a revărsat asupra întregii firi. „Primăvara dulce" înmiresmează dumbrăvile înflorite ale întregii creştinătăţi, vestind în cer şi pe pămînt Pace şi Bucurie.

Nimic nu rămîne în univers străin şi în afara harului mîntuitor al Sfintei Învieri. Întreaga făptură este chemată la armonie, unitate şi conlucrare. Fiinţa lăuntrică a omului este renăscută şi chemată să se împărtăşească din bucuria cerească. Prin tainica putere a Sfintei Învieri, toate cele ce au apăsat şi au robit sufletul creştin sînt biruite şi înlăturate.

Rostind „Învăţătură pentru bucuria zilei", înţeleptul *Varlaam mitropolitul* deslușea în chipul cel mai limpede înţelesul acestei bucurii universale al renaşterii şi eliberării întru duh pe care o aduce Sfînta Înviere a Domnului: „În loc de mîhnire, vine nouă bucurie; în loc de frică, pace; în loc de robie, libertate . . . Toate seminţiile şi toate limbile vă veseliţi astăzi, că astăzi mîntuirea voastră se arată!"

Mîntuirea neamului omenesc „s-a arătat" prin jertfa pe cruce a Domnului nostru Iisus Hristos; Sfintele Sale Patimi sînt preţul răscumpărării noastre din păcat; cu acest preţ *„ne-a născut din nou, spre nădejde vie"* (*I Petru* 1, 3).

Plin de întristare şi de adînci suferinţe a fost drumul către bucurie.

Înaintea Sfintelor Patimi, destăinuind ucenicilor Săi despre apropierea ceasului cînd nu va mai fi cu ei, Mîntuitorul i-a îmbărbătat, făgăduindu-le că purtarea Sa de grijă nu va înceta nici o clipă şi nu vor fi singuri, pentru că le va trimite pe *Mîngîietorul* şi *Duhul Adevărului*, care îi va călăuzi şi va mărturisi despre El. În *Cuvîntarea de despărţire* le-a cerut să nu se tulbure în inima lor, să rămînă neclintiţi în credinţă. *Cuvîntarea de despărţire* a fost testamentul prin care Mîntuitorul le încredinţa lor răspunderea cea mare pentru întregul neam omenesc; dar a pecetluit acest testament cu floarea cea nepieritoare a speranţei, semn al blîndeţii dumnezeieşti şi al nemărginitei iubiri, făgăduind ucenicilor Săi darul de cel mai mare preţ, cel al bucuriei: *„Voi sînteţi trişti, dar iarăşi vă voi vedea şi se va bucura inima voastră şi bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi"* (*Ioan* 16, 22).

Adînc întristaţi au fost ucenicii pentru cele destăinuite de Învăţătorul lor. Cu inimile zdrobite de durere au fost ei, Sfînta Maică a Domnului şi toţi cei ce credeau în El văzîn-

(Continuare în pag. a 2-a)

† NESTOR
Mitropolitul Olteniei

Învierea lui Hristos — învierea noastră

„Astăzi este pe pămînt bucurie; astăzi este în cer bucurie"... „Acum saltă de bucurie îngerii, acum se veselesc Arhanghelii, acum Heruvimii şi Serafimii prăznuiesc împreună cu noi sărbătoarea de azi. Nu se ruşinează de noi care sîntem împreună robi cu ei, ci se bucură împreună de bunătăţile noastre. Deşi harul primit de la Stăpîn este al nostru, totuşi bucuria este comună şi acelora şi nouă."

Prin aceste cuvinte Sfîntul Ioan Gură de Aur, învăţa pe ascultătorii săi că praznicul Învierii Domnului este cel mai mare praznic al Creştinătăţii. Este praznicul de bucurie negrăită care uneşte cerul cu pămîntul într-o armonie divină, restabilind firea omenească apăsată de întunericul păcatului şi chemînd-o să prăznuiască împreună cu Hristos Cel înviat marea bucurie a biruinţei vieţii asupra morţii, a biruinţei luminei asupra întunericului.

Prin Adam a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea. Deci plata păcatului este moartea, iar pentru că omenirea n-a fost creată ca să fie lăsată pradă morţii, pronia dumnezeiască a rînduit Învierea cea de-a treia zi. Hristos-Dumnezeu n-a păcătuit dar a murit, ca şi Adam cel care păcătuise. Moartea Celui răstignit pe crucea Golgotei se deosebeşte de moartea lui Adam cel care păcătuise, deoarece jertfa de pe Cruce are ca scop izbăvirea din legăturile morţii a omenirii căzute în păcat.

Jertfa de pe Cruce adusă de bunăvoie de către Hristos pentru mîntuirea noastră culminează cu bucuria Învierii Celei de-a treia zi, care simbolizează învierea noastră. Jertfa de pe Cruce este rezultatul iubirii nemărginite a lui Dumnezeu faţă de oameni. Căci mărimea iubirii se măsoară după capacitatea de jertfă pe care ţi-o insuflă. Şi cea mai mare iubire este aceea care e capabilă să meargă pînă la jertfirea vieţii pentru salvarea semenului.

Însuşi Mîntuitorul spune ucenicilor înainte de patimile Sale: „Iubire mai mare decît aceasta nimeni nu are, ca cineva să-şi pună sufletul său pentru prietenii săi" (Ioan 15, 13). Şi iată, pe Cruce se descoperă adîncul necuprins al iubirii Tatălui, al iubirii lui Iisus faţă de noi. Că „aşa a iubit Dumnezeu (Tatăl) lumea că pe Fiul Său Unul Născut l-a dat ca tot cel ce crede în El să nu piară ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 16). Şi aşa de mult a iubit Iisus Hristos lumea că a acceptat să primească răstignire şi moarte, să-şi dea sufletul Său pentru a ne elibera din robia păcatului şi a morţii şi a ne deschide calea sfinţeniei şi vieţii veşnice. Căci dacă Hristos a înviat şi noi vom învia. Aceasta este taina mîntuirii noastre.

Patimile şi moartea lui Iisus nu sînt semnul neputinţei, ci al puterii, al puterii supreme, căci în El ne întîmpină cu maximă intensitate flacăra nestinsă a unei iubiri divin-umane, a iubirii veşnice. Braţele întinse pe Cruce sînt braţele iubirii care îmbrăţişează întreaga omenire, întreg

(Continuare în pag. a 2-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Învierea lui Hristos — învierea noastră

(Continuare din pag. 1)

cosmosul, ca să ne ridice de pe pămînt la cer, din vremelnicie la veşnicie, din moarte la viaţă prin Învierea Sa.

Creştinismul este religia vieţii. Învierea cea de-a treia zi este prin excelenţă praznicul vieţii. Învierea este biruinţa vieţii asupra morţii. Prin înviere puterea neistovită a vieţii păşeşte biruitoare veac de veac şi se revarsă în veşnicie. Nu moartea are ultimul cuvînt, ci viaţa: aceasta este vestea cea mare şi plină de bucurie, care se revarsă din bucuria învierii în inima fiecărui credincios, în inima fiecărui om. Viaţa este mai tare ca moartea.

Prin Înviere, ne spune Sfîntul Ioan Gură de Aur, am fost făcuţi nemuritori din muritori. Tot prin Înviere Adam cel căzut s-a sculat şi împreună cu el tot neamul omenesc a fost izbăvit şi din înfrînt a devenit biruitor, biruitor asupra morţii împreună cu Viaţa care s-a sculat din mormînt a treia zi. Căci Hristos cel înviat a înviat împreună cu Sine tot neamul omenesc de la Adam încoace, firea omenească a fost eliberată din robia păcatului şi a fost întoarsă la noblеţea de mai înainte.

Astăzi toată făptura se bucură şi se veseleşte în armonie şi unitate deplină, căci luminatul praznic al Învierii lui Hristos a ridicat pe om la statura lui Hristos, cum zice marele Apostol al neamurilor. Căci „cîţi în Hristos v-aţi botezat în Hristos v-aţi şi îmbrăcat“ (Galateni 3, 27).

Dacă prin botez ne-am îmbrăcat în Hristos, prin Înviere ne-am suit împreună cu Hristos în raiul cel ceresc unde ne-am înveşmîntat cu haina cea neprihănită a luminii izvorîte din Învierea Sa. Acestea sînt bucuriile Învierii, aceasta este marea iubire de oameni a Stăpînului, aceasta este măreţia purtării Sale de grijă.

Învierea lui Hristos nu este numai praznicul vieţii, al biruinţei vieţii asupra morţii, ci este şi praznicul nemăsuratei iubiri a lui Dumnezeu faţă de oameni, iubire care stabileşte armonia între om şi Dumnezeu, armonia pe care căderea în păcat a omului a tulburat-o. Prin însăşi firea lucrurilor în natură există o armonie. În această armonie a naturii Dumnezeu a creat omul — coroană a tuturor făpturilor — care să se bucure de toate cele ce sînt pe pămînt. Şi fiindcă omul prin păcat a făcut să se tulbure armonia dintre el şi Creatorul său, Dumnezeu în marea Sa iubire faţă de oameni a trimis în lume pe Fiul Său cel Unul Născut, care avea să sufere moarte pe Cruce pentru mîntuirea întregii omeniri pe care a ridicat-o din întunericul păcatului prin Învierea Sa.

Ziua Învierii ne cheamă să ne luminăm cu prăznuirea şi unii pe alţii să ne îmbrăţişăm cu dragostea cu care însuşi Hristos-Domnul a îmbrăţişat întreaga omenire. În lumina Evangheliei lui Iisus Hristos nu este rob nici slobod, ci toate şi întru toţi Hristos.

BUCURIA ÎNVIERII

(Continuare din pag. 1)

du-L răstignit şi „apunînd cu trupul“; sub zăbranicul mîhnirii au fost adînciţi pînă li s-a vestit minunea Învierii.

După mărturia Sfintelor Evanghelii, un simţămînt copleşitor şi fără asemănare i-a cuprins pe toţi cei care au avut fericirea de a fi martorii primelor arătări şi întîmpinări ale Domnului Hristos după Învierea Sa. Cunoscînd înfricoşarea şi uimirea lor faţă de dumnezeiasca minune şi măreţia tainei de nepătruns a Învierii, Mîntuitorul i-a întîmpinat cu acelaşi cuvînt de liniştire. Cînd Sfintele femei mironosiţe se grăbeau „cu frică şi cu bucurie mare“ să spună ucenicilor cele vestite de înger, Însuşi Mîntuitorul le-a întîmpinat zicînd: „Bucuraţi-vă!... Nu vă temeţi!“ (*Matei* 28, 9—10). Arătîndu-Se apoi Sfinţilor Apostoli, de asemenea a căutat să le risipească teama: „Pace vouă!... Eu sînt, nu vă temeţi!“ (*Luca* 24, 36). *Bucurie* şi *Pace*, au fost primele cuvinte rostite de Domnul Iisus Hristos către cei cărora S-a arătat după Înviere.

Preschimbarea întristării în bucurie, a fricii în pace, pacea şi bucuria lăuntrică a fiecărui suflet precum şi între oameni sînt darurile de nepreţuit din care ne împărtăşim creştineşte prin Sfînta Înviere a Mîntuitorului. Bucuria adevărată nu poate înflori deplin decît în grădina păcii. Pacea nu poate rodi nimic mai de preţ, mai nepieritor, decît bucuria.

În viaţa de fiecare zi a creştinului, bucuria Sfintei Învieri, la care s-a făcut părtaş, trebuie să fie mereu lucrătoare şi mult roditoare. Rîvnind să înainteze către virtute, creştinul află bucuria cea mare în împlinirea voii Domnului şi în străduinţa de a fi mereu folositor aproapelui. Urmînd îndemnul şi pilda Sfinţilor Părinţi el se bucură cu tot sufletul de bucuria celorlalţi şi este fericit atunci cînd poate face celorlalţi bucurie. Deosebit de adîncă este bucuria creştinului care sluje şte aproapelui său cu dragoste şi bunăvoire deplină, pînă la jertfirea de sine.

Ştiindu-ne noi răscumpăraţi din robia păcatului şi din stăpînirea morţii prin jertfa Mîntuitorului Iisus Hristos, să avem neobosită rîvnă de a dobîndi fericirea veşnică. Primind lumină din dumnezeiasca lumină a Sfintei Învieri, sîntem redaţi vieţii celei adevărate şi ne pătrundem de esenţa bucuriei cereşti, prin tainica revărsare a harului.

Astfel, bucuria Sfintei Învieri este simţămîntul creştin unic şi sublim al sălăşluirii Mîntuitorului în sufletele noastre.

Înălţătoarele ceasuri de rugăciune, laudă şi slavă adusă de noi Învierii Domnului sînt prinosul smerit pentru nemărginita milostivire, pentru bunătatea şi dragostea cu care Dumnezeu priveşte spre noi. Înălţăm rugăciune de mulţumire pentru că prin bucuria Sfintei Învieri sufletul nostru primeşte izvor de putere vie, de tărie cerească, de încredinţare în biruinţa adevărului şi binelui, a păcii şi dreptăţii, propovăduite de Mîntuitorul lumii şi de urmaşii Săi. Iar acestea toate sînt hrană duhovnicească pentru fiinţa noastră lăuntrică şi lumină întru înţelepţire — spre a cunoaşte, a deosebi şi a împlini prin „înnoirea minţii“, după îndemnul Apostolului neamurilor, „*voia lui Dumnezeu*, ceea ce este bun şi plăcut şi desăvîrşit“ (*Romani* 12, 2).

Gînduri de Paşti

(Continuare din pag. 1)

tele noastre biserici pentru a vedea cu ochii inimilor noastre pe Domnul nostru Iisus Hristos înveşmîntat în lumina învierii Sale. Această tainică lumină ne învăluie pe noi toţi, descoperindu-ne certitudinea ocrotirii noastre părinteşti de către Dumnezeu, a cărui mînă caldă o simţim deasupra capului nostru, şi întărind legăturile frăţeşti dintre noi toţi cei ce aparţinem aceluiaşi neam şi aceleiaşi Biserici.

Furtunile care s-au abătut deseori în trecut peste cerul senin al ţării noastre au determinat pe mulţi români să îşi caute aşezare statornică în alte colţuri ale lumii. În comparaţie cu alte popoare, numărul românilor care trăiesc în afara hotarelor ţării nu este deosebit de mare. Numele lor bun este recunoscut însă pretutindeni. Hărnicia, cinstea şi generozitatea lor se împerechează cu îndeminarea artistică, spiritul creator şi ascuţimea gîndirii; iar devotamentul faţă de patria care i-a înfiat convieţuieşte armonios în sufletele lor cu dragostea de ţara lor de origină. Ei şi-au păstrat credinţa ortodoxă, frumoasele noastre datini şi obiceiuri vechi, trăind ca acasă în îndepărtata lor patrie. Odată cu acestea ei şi-au păstrat conştiinţa lor de români.

Cei de acasă şi cei care se află printre străini se gîndesc desigur, fără încetare, unii la alţii. Îşi împărtăşesc, după împrejurări, bucuriile şi necazurile; la nevoie, în măsura posibilităţilor, se ajută între ei.

Mai mult însă ca în oricare zi a anului, ziua Învierii Domnului ne înmănunchează gîndurile şi ne topeşte simţirile pentru a trăi laolaltă marea bucurie a învierii.

În viaţă avem bucurii de tot felul. Toate însă sînt trecătoare. Singura bucurie care este nepieritoare este bucuria de a trăi în veşnicie, cu Hristos, în sînul Părintelui nostru ceresc. La această bucurie se gîndea Mîntuitorul atunci, cînd spunea ucenicilor Săi, scurtă vreme înainte de moartea Sa: „Amin, amin, grăiesc vouă: veţi plînge şi vă veţi tîngui... Veţi fi în întristare, dar iarăşi vă voi vedea şi se va bucura inima voastră şi bucuria voastră nimeni nu va lua-o de la voi“ (*Ioan 16, 20—22*).

Într-adevăr, marea bucurie de a vieţui cu Hristos, Fiul lui Dumnezeu, copleşeşte orice altă bucurie. Este bucuria de a trăi viaţa care izvorăşte din învierea Mîntuitorului; este bucuria de a trăi dumnezeieşte.

Aceasta este bucuria pe care noi, românii de pretutindeni, o trăim acum, ca fii ai aceluiaşi neam şi ai aceleiaşi Biserici, simţindu-ne unii altora „mădulare“, *după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel. Contopindu-ne simţirile, sîntem împreună lucrători a tot ceea ce realizează toţi; cei de acasă ne facem părtaşi a tot ceea ce înfăptuiesc cei de afară, printre străini, agonisindu-şi numele lor cel bun de români, iar cei de peste hotare se fac părtaşi de roadele muncii celor de acasă pentru dezvoltarea, întărirea şi înflorirea patriei noastre comune. Tot ceea ce este românesc ne aparţine tuturor.*

Îndreptîndu-mi acum gîndul către toţi cei ce se găsesc aproape sau departe de ţară, le trimit arhiereasca binecuvîntare şi părintească îmbrăţişare, întîmpinîndu-i, după datină, cu vestirea „Hristos a înviat!“

Noi, cei din Duminica Tomii

De două mii de ani ne purtăm prin lume cu Toma de mînă şi nu ştim prea bine de ce i se spunea Geamănul şi prea tîrziu ne dăm seama că-i sîntem de-o potrivă. Frate de necredinţă şi îndoială, de înfrigurări şi aşteptare, de cutremur şi îngenunchere, el rămîne obsesia noastră perpetuă şi întruparea neputinţei noastre de a accepta Bucuria dintr-odată şi fără echivoc.

Există nu numai o dramă a Patimilor, ci şi una — mai puternică — a Învierii, şi ea se consumă, totodată, în sufletul lui Toma. În trei trepte se consumă, toate ale lui Toma: el află şi nu-i vine să creadă; vede şi încă se îndoieşte; se înfrînge şi biruie.

Nuanţele sînt revelatorii. Toma nu e necredincios prin structură, ci mai degrabă ipostaza omului care exclamă: e prea frumos ca să fie adevărat! El nu e un împietrit, cum devenise — de pildă — Iuda. El nu refuză să creadă; el e doar copleşit de obiectul credinţei lui virtuale. Fenomenul Învierii i se pare colosal. Poate că e singurul dintre ucenici care intuieşte implicaţiile ei cosmice. Toma ştie că adevărul trebuie să existe în sine, dar îl imploră să-i devină certitudine, adică adevărul lui, personal. Cei zece îi spun: am văzut pe Domnul. El nu le pune la îndoială spusele, ci doar putinţa ochilor lor de a nu se fi înşelat. De aceea, el se hotărăşte să facă apel la simţul tactil, cel mai material dintre cele cinci. Aceasta, în ipoteza că Domnul i se va arăta şi lui.

Toma îl vede pe Domnul. Şi totuşi se îndoieşte de adevărul Lui. Nu se încrede în simţul văzului. El ştie ce poate fi o vedenie, o halucinaţie, o iluzie optică, o sugestie în masă. Prevăzuse impasul, era pregătit. Nici nu era el întîiul şovăielnic. Oare Petru nu se îndoise de Cel ce umbla pe ape? Oare acelaşi Petru nu se îndoise de dumnezeirea Celui stîlcit în bătăi? Oare Maria Magdalena nu i se plîngea Grădinarului că i se furase Stăpînul din mormînt? Toma şedea în faţa lui Iisus cu povara — adînc omenească — a tuturor îndoielilor Vechiului şi Noului Testament. Îndoiala e jumătatea drumului dintre credinţă şi necredinţă şi poate duce ori la una, ori la cealaltă. Împietritul, refuză de-o potrivă şi adevărul şi certitudinea. El nu solicită miracolul, iar cînd acesta se produce totuşi şi-i oferă evidenţa, el va exclama: cu domnul demonilor îi scoate pe demoni. Toma e un necredincios numai prin aceea că, bîntuit de îndoială, are nesăbuirea de a solicita minunea sensibilă. El nu cunoaşte credinţa pură şi încă nu a învăţat că minunea demonstrativă e argumentul vulgar al lui Dumnezeu pentru spiritele inferioare. Este el un spirit inferior? Pînă la acest prag cel puţin, aşa se arată. Dar Domnul îl cunoaşte mai bine pe Toma şi, înainte ca acesta să-şi fi rostit cererea, întinde palmele spre el, îi oferă urmele cuielor şi urma suliţei şi...

Aici e minunea! Nu ni se spune că Toma ar fi ajuns să atingă cu degetul rănile Domnului. Gestul însuşi al lui Iisus de a i se supune sensibil îi sfărîmă îndoiala şi-l prăbuşeşte în genunchi. El nu se poate încovoia la treapta spiritului de jos. E un biruitor lăuntric: rănile Domnului sînt şi ale lui Toma, Domnul este şi al lui Toma.

(Continuare în pag. a 6-a)

Arhim. *B. V. Anania*

De Sfintele Paşti

Viaţa ca dar divin

Minunea Învierii Domnului, pe care o prăznuim în fiecare an în fapt de primăvară, este asemenea unui far luminos ce se aşează la marginea celor două călătorii: una în viaţa de acum, alta în viaţa de dincolo de zare.

Ea răspunde pentru creştinii la marele întrebări ale vieţii şi morţii.

Ce este viaţa şi ce este moartea s-au întrebat de-a lungul vremii oamenii. Ei au reuşit să dezvăluie cîte un văl de pe aceste două „mistere". Dar ele continuă să rămînă întrebări care frămîntă pe om mereu. Naşterea, viaţa şi moartea sînt semne care au încă multe necunoscute.

Minunea Învierii Domnului dezleagă pentru credincioşi „taina vieţii şi taina morţii". Ea ne ajută să medităm mai adînc asupra sensului şi rostului vieţii în lume, asupra îndatoririlor ce le avem faţă de Dumnezeu, faţă de noi înşine şi faţă de semenii noştri.

Îndeosebi două mari învăţăminte religioase se impun în acest praznic pentru creştini. Mai întîi, acela că viaţa noastră e un dar de la Dumnezeu şi că ea este atît de preţioasă înaintea lui Dumnezeu încît a trimis în lume pe însuşi Fiul Său, ca să ne ajute să o legăm cu veşnicia. În al doilea rînd, praznicul Învierii Domnului ne arată cît de mult sîntem datori să-i mulţumim lui Dumnezeu pentru acest nepreţuit dar şi cît de mult trebuie să facem din viaţa noastră o slujbă de dăruire pentru binele semenilor cu care trăim împreună.

La întrebarea fundamentală: ce este viaţa? credinţa, fără să se opună altor încercări de a o defini, răspunde: viaţa este un dar de la Dumnezeu. Venim prin sufletul nostru nemuritor de la Dumnezeu, vieţuim cu ajutorul Lui şi ne întoarcem acasă la El, Părintele nostru cel ceresc. Avem o îndoită chemare, o îndoită cetăţenie. Sîntem fii ai Cerului şi fii ai acestui pămînt strămoşesc. Viaţa se desfăşoară pe aceste două coordonate.

Prin Învierea Sa din morţi, Iisus ne-a arătat că moartea nu are ultimul cuvînt asupra vieţii, nu este punctul definitiv cu care se încheie viaţa, ci doar o virgulă care desparte cele două părţi ale aceleaşi fraze: viaţa de aici şi viaţa de dincolo. Sau cum spune un poet din zilele noastre: „Din om cînd moare, piere numai chipul. Dar neatins trăieşte Arhetipul" (Al. Filipide).

Dacă stăm bine şi analizăm ce sîntem, de unde venim şi unde mergem, ne dăm seama că sîntem „darul lui Dumnezeu" şi că viaţa este o arenă în care noi călătorim spre întîlnirea cu El. A te naşte înseamnă a intra în lume. A trăi înseamnă a creşte, a progresa, a înainta spre perfecţiune, spre desăvîrşire. Iar a muri înseamnă a te întoarce acasă. Hristos a venit în lume să ne arate această dimensiune şi acest sens al vieţii. El ne-a arătat calea care duce spre înviere, pentru că numai El a spus despre Sine: „Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6).

Cînd primim un dar de la părinţi sau prieteni îl aşezăm la loc de cinste, îl îngrijim, îl păstrăm cu scumpătate, pentru că el ne aduce aminte de cel ce ni l-a dat. El e semnul legăturii ce ne uneşte pe unii cu alţii. Ori de cîte ori privim spre el ni se pare că vedem pe cel ce ni l-a dat. Tot aşa este şi viaţa noastră. Ea e darul lui Dumnezeu, ne-a dat-o ca să ne amintim de El, ca să-L mărturisim.

El ne-a dat viaţa ca să o îngrijim, să o preţuim şi să o îmbogăţim prin fapte bune. N-avem dreptul să ne batem joc de ea, să o coborîm şi să o întinăm prin păcate. N-avem dreptul să desnădăjduim cînd ne aflăm în clipe grele. Nici să ne-o luăm pe a noastră, nici să încercăm a o lua sau a o micşora pe a altora. Viaţa, în lumina învăţăturii creştine, nu este nici „comedie", nici „tragedie", este dar preţios al lui Dumnezeu, în faţa căruia vom da seama de el.

Ne aducem aminte de pilda talanţilor, spusă de Mîntuitorul. Nici unul dintre slujitori n-a rămas fără să primească vreun talant. Cei ce au primit mai mulţi au trebuit să răspundă de mai mult. Dar fiecare trebuie să răspundă de inestimabilul talant al vieţii şi nu are dreptul să-l îngroape.

Viaţa nu poate fi înţeleasă ca o sumă de ani. Ea nu valorează numai cîţi ani ai trăit. Ca să fie „frumoasă" trebuie să fie biruitoare a tot ceea ce îi întunecă strălucirea. Creştinismul a refuzat să subscrie sentinţa unei morţi absolute. El dă mărturie despre dorinţa şi aspiraţia fierbinte ce este în om de a fi viu mereu, de a fi nemuritor.

Viaţa de aici e un preambul al vieţii veşnice. În cuprinsul ei sîntem chemaţi să ne purtăm astfel încît să ajungem la ţinta din urmă care este mîntuirea. În călătorie nu poţi rămîne la orice han ce-ţi iese în cale. Trebuie să ai mereu în gînd şi în inimă destinaţia şi ţelul din urmă.

Din învăţătura creştină că viaţa este un dar divin se desprind şi alte învăţături folositoare.

Sîntem unii altora darul lui Dumnezeu. Fiecare se cuvine să preţuim pe semenii noştri, cu care trăim, cu care muncim împreună, ca pe un dar al lui Dumnezeu. Copiii sînt pentru părinţi darul lui Dumnezeu, de aceea ei trebuie crescuţi şi îngrijiţi ca atare. Ei nu pot fi abandonaţi sau lăsaţi să crească la voia întîmplării. De asemenea pentru copii părinţii sînt darul lui Dumnezeu, pentru aceea se cuvine să-i asculte, să-i cinstească şi să-i iubească. Soţii sînt unii altora darul lui Dumnezeu, ei sînt daţi unul pentru altul, pentru ca împreună să se poată desăvîrşi şi să-şi împlinească rostul.

Nimeni nu poate preţui numai darul vieţii lui proprii, fără să ţină seama de darul vieţii celorlalţi.

Cît de frumoasă este viaţa într-o familie în care soţii îşi pot spune unii altora: „Tu eşti darul ce mi l-a dat Dumnezeu, ca împreună să ne putem face fericită viaţa." Într-o asemenea familie nu ar mai apare atît de frecventele motive ale „nepotrivirii de caracter".

(Continuare în pag. a 6-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

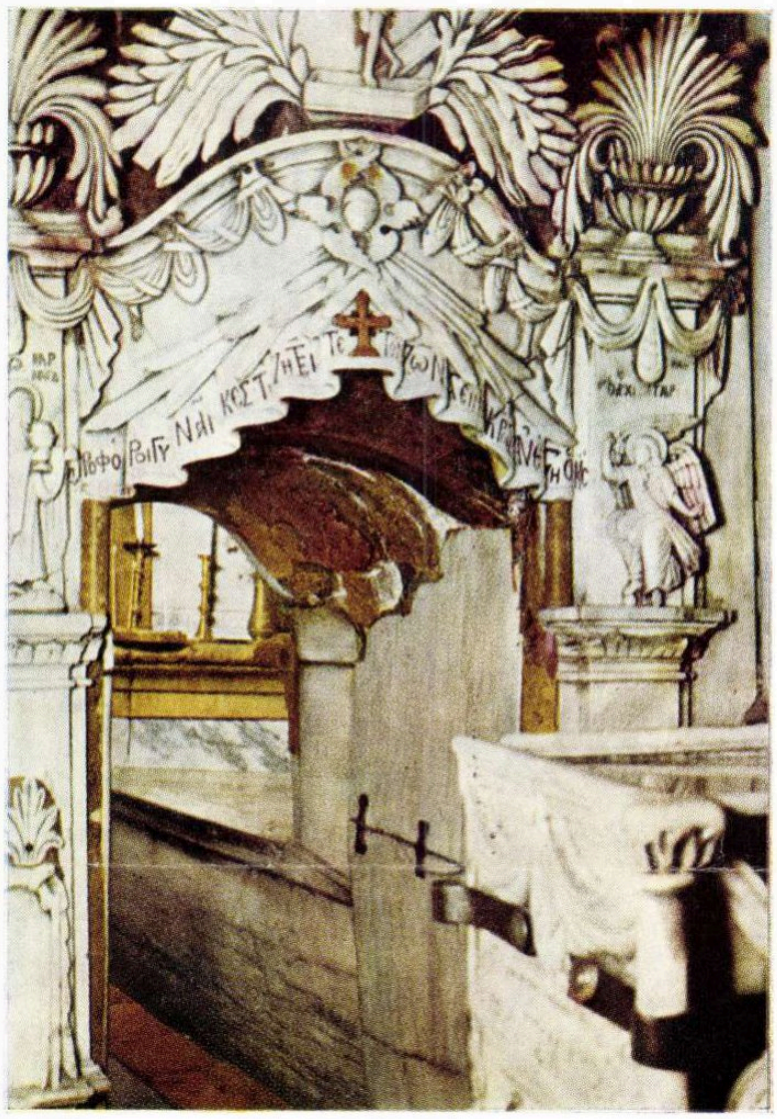

SFÎNTUL MORMÎNT

Vestigii sacre:

Mormîntul Domnului

Mărturie de netăgăduit a învierii Domnului, mormîntul gol a devenit cu timpul locul cel mai venerat de către toţi creştinii. Încă din primele zile ale istoriei Bisericii, mîini pioase au îngrijit „altarul" acesta sfinţit prin harul revărsat din trupul Celui care s-a jertfit pe Sine pentru ca pe toate să le aşeze în starea de bunătate de la începutul creaţiei.

În legătură cu amplasarea sa, ştim din Sf. Scriptură că se afla în apropiere de Golgota (Ioan 19, 41—42). Iar despre Golgota, Sf. Ioan Evanghelistul ne spune că era „aproape de oraş" (cap. 19, 20). Tot în apropiere de oraş trebuie să fi fost atunci şi mormîntul.

Alte date pe care ni le împărtăşeşte Sf. Scriptură: mormîntul aparţinea lui Iosif din Arimateea (Matei 27, 60); a fost săpat în stîncă (Matei 27, 60; Marcu 15, 46; Luca 23, 53); era precedat de o încăpere cu care comunica printr-o uşă joasă (Marcu 16, 5; Luca 24, 3; Ioan 20, 6). Peste această uşă a fost prăvălită o piatră mare (Matei 27, 60), care a fost pecetluită la cerera sinedriştilor.

După înălţarea Domnului la cer, mormîntul a fost cercetat şi îngrijit cu multă evlavie de către mironosiţe, Sf. Apostoli şi ceilalţi ucenici care L-au iubit şi L-au urmat pe Domnul. Aceştia nu l-au putut lăsa în părăsire, cunoscînd minunea care s-a petrecut acolo. Aceeaşi rîvnă sfîntă i-a însufleţit şi pe creştinii veacurilor următoare. Dărîmarea Ierusalimului, de către romani n-a putut şterge din amintirea lor locul unde a zăcut trupul Mîntuitorului trei zile. Cînd Sf. Elena a venit în Palestina spre a dezgropa din ruine vestigiile sacre ale creştinilor i-a fost destul de uşor să identifice mormîntul, deoarece toţi localnicii ştiau cu precizie unde fusese. Din porunca ei şi cu sprijinul împăratului Constantin s-au întreprins aici lucrări de zidire a unor monumente pe potriva însemnătăţii acestui obiectiv.

După mărturia lui Eusebiu de Cesareea (De vita Constantini III, 34, P. G., 20, 1095) a fost înălţat un edificiu care acoperea deopotrivă Sfîntul Mormînt şi Golgota şi care se impunea prin frumuseţea ornamentaţiei şi preţiozitatea materialului folosit. Dar, în anul 614, în timpul invaziei perşilor, edificiul a fost complet distrus. Un călugăr de la mănăstirea Sf. Teodor s-a apucat să-l refacă. Fiind lipsit de posibilităţile pe care le-a avut Constantin, el a întreprins o lucrare de proporţii cu mult mai reduse. În locul vechii bazilici au apărut patru biserici distincte: cea a Sf. Mormînt, cea a Golgotei, cea a descoperirii Sf. Cruci şi cea dedicată Sf. Fecioare Maria, care acoperea probabil piatra ungerii. Aceste Biserici au dăinuit patru secole. În anul 1010 au fost distruse de califul Hakem. Ulterior au fost refăcute de mai multe ori.

În forma sa de azi, complexul eclesial al Sf. Mormînt datează din anul 1808. Atunci a fost înălţată aici o biserică imensă. Mormîntul propriu-zis se află în centrul rotondei prin care se termină spre vest această biserică. Este la 25 de metri spre nord-vest de Golgota, înglobată de asemenea în interiorul bisericii. Deasupra sa se înalţă un edificiu în formă dreptunghiulară, la est şi pentagonală la vest, care măsoară 8,25 m lungime, 5,55 m lăţime şi 5,50 m înălţime. Interiorul este împărţit în două încăperi. Prima este capela îngerului, numită astfel pentru că aici a fost îngerul care a vestit mironosiţelor învierea Domnului (Matei 28, 2—7). În centrul acestei încăperi, pe un postament de marmoră albă se află o parte din piatra care închidea intrarea mormîntului. La extremitatea vestică a capelei se află o uşă înaltă de 1,33 m şi lată de 0,66 m care conduce în cea de-a doua încăpere, care este mormîntul propriu-zis. Această încăpere are lungimea de 2,07 m şi lăţimea de 1,95 m. În partea dreaptă, se află roca pe care a fost aşezat trupul Mîntuitorului. Spre a se evita dispariţia ei datorită intervenţiei pelerinilor care luau din ea bucăţi spre a le duce în ţara lor de baştină, a fost nevoie să fie îmbrăcată complet în marmoră.

Urmele adînci săpate în pardoseala de piatră, dau mărturie despre valurile de închinători care s-au perindat fără încetare. Atîtea inimi vrăjite de farmecul învăţăturii Mîntuitorului s-au lăsat purtate pe parcursul veacurilor spre acest loc, unde, la propriu, pămîntul s-a unit cu cerul. Lumina învierii se răsfrînge de acolo în toate zările întipărindu-se pe feţele celor care, cu credinţă tare, Îl laudă pe Domnul străduindu-se, plini de iubire, slujirii semenilor.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Paştile în ţinutul de legendă al Putnei

În liniştea codrilor seculari, în mireasma proaspătă de primăvară, noaptea Sfîntă se lasă lin peste „Dulcea Bucovină". Totul tace. Se aşteaptă de toţi minunea cea mare, învierea Domnului.

Freamătul sfînt a cuprins întreaga suflare. Umbre sfioase cu sufletele pline de bucurii sfinte păşesc parcă grăbite pe sub bolţile de intrare în incintele bisericilor şi ale mănăstirilor voievodale din Ţara de Sus. Caută care mai de care să-şi găsească din vreme un loc de veghe. În această noapte nu se doarme. E noaptea izbăvirii neamului omenesc din moarte. Doar şi natura o ştie asta. S-a pregătit şi ea cu tot ce-a fost mai frumos. Razele calde, binecuvîntate ale soarelui de primăvară, odată cu învierea Domnului, au darul de a readuce la viaţă tot ce-a fost amorţit de îngheţul iernii. Florile gingaşe îşi deschid petalele suave, înmiresmînd întreaga natură.

Aici, în „Ţara fagilor", parcă-i mai mult decît ştiutul obişnuit. Este sădit ceva tainic în inimile celor ce ţin să fie aici şi nu în altă parte în această noapte sfîntă. Poate aşa au dorit Muşatinii ce-şi dorm somnul de veci în necropolele Bogdana şi Putna. O legendă spune că odată cu Domnul înviat, iese din mormînt şi Măria Sa Ştefan şi merge în cer să răsplătească pe cei căzuţi la Războieni, la Valea Albă sau Chilia pentru credinţa şi biruinţa ce-au purtat-o păzind glia şi Legea strămoşească. Lîngă steagul cu icoana Mîntuitorului înviat, la Putna, stă alături şi steagul cu Măria Sa Ştefan ieşind din mormînt, avînd într-o mînă stîlpare de măslin, simbol al biruinţii şi milostivirii şi-n cealaltă, sabia cu care a făcut dreptate neamului său.

N-a sosit miezul nopţii şi bisericile devin neîncăpătoare. În adînca tăcere răsună deodată glasul clopotelor, vestind înveşmîntarea preoţilor în timp ce la strană, după rînduiala tipiconală, se cîntă Canonul învierii din Sîmbăta cea Mare. Ultimele licăriri de lumină apun. Cînd bătaia orologiului vesteşte ora doisprezece, o nouă lumină se aprinde de preot din candela Sf. Altar şi cu glas înflăcărat chiamă pe credincioşi, rostind tradiţionala formulă: „Veniţi de luaţi lumină!" În glas de cîntări sfinte, „Învierea Ta Hristoase, lumea a luminat..." soborul preoţilor slujitori, cu Evanghelia, Icoana învierii, Crucea şi sfeşnice aprinse, ies în faţa bisericii cu toţi credincioşii şi se săvîrşeşte slujba cea mare a învierii. Apoi se înconjoară biserica, cîntîndu-se de toată lumea „Hristos a înviat!" Intraţi în biserică cler şi credincioşi, se continuă cu Canonul Paştelui, după care fără a se face întrerupere, se săvîrşeşte Sf. Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur.

A binecuvîntat Dumnezeu acest pămînt cu roade bogate şi le-a înmulţit ca şi pîinile în pustie. Din aceste roade fiecare credincios aduce la acest mare praznic să fie binecuvîntate.

Nimic nu-i mai măreţ, mai sublim, mai impresionant decît să vezi cum toţi credincioşii la binecuvîntarea prinoaselor, îşi iau coşuleţul de nuiele frumos împletit, în diferite culori, ca straiele de pe ei şi frescele de pe biserici, cu bucatele bine rînduite spre a fi sfinţite, nelipsind nimic din cele ce se pun pe masă la marele praznic al Paştelui: pîine, sare, carne, brînză, pască, cozonac etc. şi tradiţionalele ouă roşii şi închistrite cu tot felul de motive neaoş-româneşti după vechile obiceiuri strămoşeşti.

Din faţa Sf. Altar, înşiraţi pe două rînduri cît ţine biserica şi în jurul bisericii, credincioşii cu lumînări aprinse şi coşuleţele descoperite de maramă, aşteaptă cu multă evlavie binecuvîntarea şi stropirea cu aghiazmă a bucatelor şi sf. anaforă împărţită de preot.

Încărcaţi de binecuvîntare, cu sufletele mîngîiate, fiecare credincios, odată cu revărsarea zorilor se îndreaptă spre casă şi cu toţi ai casei, ospătează din bunătăţile binecuvîntate.

Peste cîteva ceasuri din nou răsună glasul clopotelor chemînd pe toată lumea la „Învierea a doua" sau vecernia din Duminica Paştilor. Credincioşii cu mic cu mare, cu aceiaşi rîvnă sfîntă, îmbrăcaţi cu tot ce au mai frumos, mai românesc, vin să participe la slujba de seară. La Vecernia Paştelui se obişnuieşte ca Sf. Evanghelie să se citească în mai multe limbi, spre a se aminti că Evanghelia trebuie să se vestească la toate neamurile.

În timp ce la strană se continuă cîntările sfinte, credincioşii rînd pe rînd cu evlavie se închină sărutînd Sf. Cruce şi Evanghelia din mîinile preotului salutîndu-se unul pe altul cu tradiţionalul: „Hristos a înviat!"

Paştele la credincioşii români nu-i numai în prima zi ci şi următoarele două zile. În aceste zile sfinte de praznic, se vizitează unii pe alţii, ducînd daruri specifice tradiţionalelor sărbători: pască, cozonac şi ouă roşii.

În Bucovina, s-a îndătinat obiceiul ca tot românul în aceste zile sfinte, să treacă pe la Putna şi să ia puteri noi ce izvoresc din „altarul credinţei naţionale", mormîntul lui Ştefan Cel Mare şi Sfînt aşa cum îl numea Eminescu şi tot odată să facă făgăduinţă că în veci candela de la mormînt o vor ţinea aprinsă!

† GHERASIM HUNEDOREANUL
Arhiereu-vicar

EMAUS

Pe drumul care duce de la Iope la Ierusalim, se află anticul Emaus, una dintre cele mai populare localităţi din epoca începătoare a creştinismului.

După cum informează I Mac. 3, 40 localitatea Emaus era situată „în cîmpie". E vorba despre cîmpia Iudeii.

Săpăturile arheologice au scos aici la iveală sarcofagii cu inscripţii evreeşti şi greceşti.

O caracteristică a localităţii sînt numeroasele izvoare de apă. Dovadă că Emausul a fost o aşezare omenească înfloritoare.

Pe baza săpăturilor dintre anii 1940—1946 arheologii susţin că resturile unui zid impunător ar indica clădirea locuită de Cleopa, unde Iisus a luat prînzul. Un ostrov duhovnicesc ridicat pe acest loc confirmă caracterul istoric al relatărilor evanghelice şi consacră veracitatea descoperirilor arheologice.

Pentru noi de interes este nu atît identificarea localităţii Emaus cît mai mult semnificaţia pe care o are evenimentul descris în Evanghelia după Luca, 24, 13—32.

În ziua Învierii Domnului, doi ucenici de ai lui Iisus călătoreau de la Ierusalim spre Emaus. Unul din cei doi se numea Cleopa, altul Luca.

Cei doi ucenici erau sub impresia evenimentului, întîmplat în Ierusalim.

La scurt timp după plecarea din Ierusalim li s-a ataşat şi Iisus călătorind împreună cu dînşii. Cei doi nu L-au recunoscut, dar impresia pe care le-a făcut-o acel călător a fost extraordinară.

Obiectul discuţiei între cei doi, era învierea lui Iisus „proorocul cel puternic, care prin fapte s-a dovedit trimis al lui Dumnezeu".

Nedumerirea ucenicilor, cu privire la înviere, a fost mărită prin femeile mironosiţe care mergînd la mormînt dis de dimineaţă l-au găsit gol, precum gol l-au aflat şi unii dintre Apostoli.

După indicaţiile Scripturii, profeţiile ş. a. privind învierea trebuiau să se împlinească, căci termenul de 3 zile a trecut.

Apropiindu-se de Emaus, de unde era originar Cleopa, unul din cei doi ucenici, Iisus a fost invitat să rămînă cu ei.

La masă Iisus ia atitudine de stăpîn al casei, şi nu de invitat. El a binecuvîntat mîncarea şi apoi s-a făcut nevăzut. Cei doi au rămas nedumeriţi la această arătare, dar şi cuprinşi de sentimente extraordinare faţă de misteriosul călător, în care bănuiau pe Iisus.

După cele întîmplate ucenicii se întoarseră în Ierusalim mărturisind cele auzite şi văzute.

Episodul de la Emaus are o întreită semnificaţie: socială, morală şi dogmatică.

Aspectul social îl indică vorbele: „Stai cu noi!"

Aceste cuvinte descopăr un mare adevăr. Ele spun că omul e făcut pentru celălalt ca pasărea pentru zbor, că mai folositoare e activitatea în comun decît cea de om singuratic.

Aspectul moral se arată în oferirea de găzduire, hrană şi băutură străinului. Evanghelia spune doar „au stat împreună la masă" (Luca 24, 30).

Prin oferirea acestui ajutor se împlineşte o datorie faţă de aproapele, faţă de semenul nostru.

Din punct de vedere dogmatic acest loc evanghelic este un fapt doveditor al învierii. Luca şi Cleopa sînt, alături de femeile mironosiţe de Sfinţii Apostoli şi de mulţi care l-au văzut pe Mîntuitorul. Sînt martorii miracolului.

Învierea constituie o biruinţă a lui Hristos şi prin El a oamenilor care cred şi care fac din înviere, un act de înălţare. Învierea l-a adus pe Iisus şi odată cu El pe toţi oamenii mai aproape de Dumnezeu, pentru că învierea e punctul cel mai de sus, după cum moartea e punctul cel mai de jos.

După înviere Iisus n-a părăsit legătura cu oamenii. S-a menţinut în solidaritate cu ei, petrecînd 40 de zile pe pămînt

Evanghelia precizează că Iisus a înviat, „după Scripturi", adică „precum au spus proorocii" (Luca 24, 25). Deci ceea ce au spus proorocii Vechiului Testament este adevărat. Sfintele Scripturi ale V. T. spun multe despre înviere „începînd de la Moise" (Luca 24, 27). Iisus le-a tîlcuit celor doi ucenici toate textele „cele despre el" (Luca 24, 27), adică toate locurile mesianice care vizează minunea învierii.

Semnificaţia esenţială a textului evanghelic este că Iisus rămîne în legătură cu credincioşii şi după înviere şi îi pregăteşte pentru ridicarea lor la desăvîrşirea iniţiată de învăţătura Sa.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Pîrga învierii noastre

Un oraş sătul, — sătul de belşug şi de mizerie, sătul de prosperitate stoarsă din vlaga sclavilor, sătul de decăderea în noroaiele căreia se tăvălea aristocraţia aurului, sătul pînă şi de incapacitatea religiilor şi filozofiei politeiste păgîne de-a da răspuns valabil problemelor ridicate de spiritele elevate ale vremii, — acesta era Corintul, capitala provinciei Ahaia, la începutul celei de-a doua jumătăţi a secolului apostolic, cînd. Sf. Pavel îi călca pentru întîia dată lespezile uliţelor.

A întîlnit acolo tot felul de „neamuri", cu cele mai contradictorii concepţii de viaţă (sau niciuna), împărtăşind convingerile tuturor sistemelor filozofice antice bogat reprezentate în această Sodomă, de la sobrietatea stoică şi pînă la dezmăţul epicureic.

Aceste „credinţe" şi direcţii (liberale) de gîndire aveau o notă comună: cultivau scepticismul.

Nici creştinii pe care Sf. Apostol Pavel şi ucenicii lui i-au chemat la viaţă nouă, „în Hristos", n-au scăpat de ponosul de-a fi trebuit să plătească bir greu şi nemeritat acestui scepticism paralizant.

Era la Efes cînd — prin trimişii ei oficiali. (I Cor. 16, 17) — biserica din Corint l-a informat, alarmant, că unii din membrii ei se îndoiau de *realitatea învierii* Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Îndoielnici există peste tot fiindcă omul e fiinţă liberă.

Sf. Apostol Pavel ştia acest lucru. Aşa se explică faptul că nu se prăpăstuieşte asupra scepticilor din biserica Corintului cu fulgerele apostrofelor drastic resimţite de pildă, înainte cu doi-trei ani, de iudaizanţii infiltraţi în bisericile galatene (vezi mai ales Gal. 3, 1 urm.). Dimpotrivă, cu răbdurie luare-aminte şi cu părinteasca iubire a celui ce ştie să se facă „tuturor toate" ca pe toţi să-i dobîndească pentru Hristos — le dovedeşte că *Hristos a înviat cu adevărat* şi le explică de ce călcînd cu moartea pre moarte, *El a făcut cu putinţă învierea noastră*.

Aşa a luat fiinţă zguduitorul text din I Cor. cap. 15. El culmineză tocmai în această îndoită încredinţare:

1. „Hristos a înviat din morţi" (15, 20 a); prin aceasta,
2. El „s-a făcut pîrgă (începătură, cap de coloană) al învierii noastre" viitoare (15, 20 b).

Ca să facă posibilă învierea *noastră*, învierea lui Hristos trebuia să fie *realitate istorică*.

Ea a fost şi a rămas astfel, traversînd secole de tăgade, escaladînd munţi de îndoieli. A fost experimentată ca atare de martori direcţi (oculari şi auriculari) de prima mînă.

*

Încetul cu încetul, se ştie — şi anume nu numai din Matei 16, 15 urm. — că Sfinţii Apostoli şi-au dat seama de dumnezeirea lui Iisus din faptele şi declaraţiile Lui. Convingerea aceasta, însă, s-a clătinat uneori. Mai mult decît atît: în vremea Sfintelor Patimi ea a luat forme jalnice, vecine cu apostasia (vezi Matei 26, 69 urm. şi locurile paralèle).

... Apoi, *totul s-a schimbat*, căci a treia zi *Domnul a înviat*. A înviat cu adevărat, aşa cum demult a anticipat în ştiutele Sale (pre)vestiri ale patimilor, morţii şi învierii (vezi Matei 16, 21; 17, 22—23 şi 20, 18—19; precum şi Ioan 2, 21; Matei 12, 40).

Acum — adică după aceea — cei zăvorîţi prin case cu adrese tăinuite (vezi Ioan 20, 19) cutează să iese „la lume". Cînd sînt arestaţi şi traşi la răspundere pentru că mărturisesc pe Iisus Hristos, dau asupritorilor lor replici uimitoare: „Judecaţi dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm de voi mai mult decît de Dumnezeu, căci *nu putem să nu grăim cele ce am văzut şi am auzit*" (F. Ap. 4, 19—20).

Ce au văzut?

Ce au auzit?

Au văzut mormîntul gol (vezi Matei 28, 5 urm.; Marcu 16, 4 urm.; Luca 24, 2 urm.; Ioan 20, 1 urm.), căci Domnul a călcat „cu moartea pre moarte", înviind. „Am văzut pe Domnul" (Ioan 20, 25) înviat. Opt zile mai tîrziu avea să se arate şi lui Toma (vezi Ioan 20, 26) — şi multor altora, inşi singuratici sau mulţimi. Îndoielile — cîte mai persistă — sînt frînte pe cale de experienţă a simţurilor (auz, văz); baricadele scepticismului sînt demolate; certitudinea învierii instalează în cugetele celor de bunăcredinţă convingărea tare ca peretele stîncii: Cel viu, n-are la ce fi căutat între cei morţi (cf. Luca 24, 5), căci a înviat.

La Muntele Măslinilor, în pragul Înălţării, poruncind şi prevestind, Domnul le-a spus ucenicilor Săi: „Veţi lua putere, venind Duhul Sfînt peste voi, şi *veţi fi Mie următori* ... pînă la marginea Pămîntului" (F. Ap. 1, 8).

Aşa au şi făcut! Certitudinea învierii stătea în centrul propovăduirii lor.

*

Predicînd Învierea Domnului, Sfinţii Apostoli depuneau mărturie despre *ceea ce au văzut* şi (sau) *au auzit*. „Orice pricină să se dovedească prin spusele a doi sau trei martori", — hotărăşte Deuteronomul (19, 15). Acest principiu de drept (planetar valabil pînă azi) este depăşit considerabil în demonstraţia Învierii. Nu „doi sau trei", ci „nor" de martori (martori fără număr) adeveresc realitatea învierii Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Semnificativ este, în această privinţă, cazul Sf. Apostol Pavel: *l-a văzut pe Domnul înviat* prăbuşindu-i în pulberea drumului mare sumeţia ucigaşă, cînd să intre în Damasc, şi dojenindu-l cu cuvînt de chemare, cuvînt de iertare. Dar *a şi auzit* — din surse demne de luat în considerare, cît de mare şi vrednică de crezare era ceata celor ce l-au văzut pe Domnul înviat. Textul din I Cor. 15, 6 urm. este concludent ...

Confruntat cu scepticismul unor creştini corinteni care se îndoiau de realitatea învierii Domnului, „Apostolul neamurilor" recurge — în premieră — la o mărturie colectivă de o forţă demonstrativă irezistibilă. Între alte arătări de după Înviere, una a rămas necontestată de Sf. autori inspiraţi ai Evangheliilor canonice: „călcînd cu moartea pre moarte", *Domnul s-a arătat, deodată*, unei mase de *peste* 500 de „fraţi". Arătarea aceasta a avut loc între Înviere şi Înălţare, la anul 30/33 al erei noastre. Un pătrar de secol mai tîrziu — la anul 56/57, cînd se alcătuia textul Epistolei I către Corinteni — *mai mult de jumătate* din aceşti martori ai Învierii Domnului se aflau încă în viaţă. Sceptici din Corint n-aveau decît să trimită o delegaţie de oameni ai lor, de încredere (cum au mai făcut atunci, pentru alte probleme (cf. I Cor. 1, 11; 16, 17) în Ţara Sfîntă, să-i consulte pe supravieţuitori şi să se încredinţeze de adevărul Învierii.

*

Sfinţii Apostoli sînt martori direcţi ai realităţii Învierii Domnului. Toţi ... adică şi Sf. Apostol Pavel, cum dovedeşte întîlnirea dramatică din preajma porţilor Damascului (F. Ap. capitolele 9, 22 şi 27). Mărturiile lor sînt exclusive ...

Viaţa, prin simplul fapt că e viaţă, constituie negaţia morţii. Moartea o poate întrerupe, dar nu nimici. Credinţa în înviere — a Domnului şi a noastră — e nu numai a sufletului, ci şi a minţii. E certitudine.

Preot prof. Dr. *Grigorie Marcu*
rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu

Slujba învierii şi unitatea de simţire a credincioşilor

Din moşi-strămoşi, slujba Sfintelor Paşti a avut puterea de-a ne uni în sărbătorească simţire religioasă. Întîi, prin minunatul ei adevăr. Ascultînd-o şi cîntînd împreună unele dintre cîntările înmiresmate duhovniceşte, avem sentimentul că, în mod tainic, devenim martori ai învierii Mîntuitorului Hristos; simţim cum minunea Învierii se prelungeşte pînă la noi, în noi şi dincolo, umplînd toate veacurile. Mai ales troparul „Hristos a înviat", cîntat de mulţimea credincioşilor, creează în noi acest temeinic simţămînt.

Cîntările Utreniei Sfintelor Paşti şi ale zilelor din săptămîna luminată au ceva nespus de frumos şi duios. Odată, compozitorul Timotei Popovici m-a întrebat: „Ştii de ce Biserica Ortodoxă cîntă bucuria Învierii mai ales pe melodia duioasă, aproape plîngătoare, a glasului al cincilea?" A răspuns tot el şi tot cu o întrebare: „Ai băgat de seamă că, la o mai adîncă şi mare bucurie, oamenii mai simţitori plîng?"

Într-adevăr, bucuria Învierii Domnului este adîncă, mare, solemnă. Ea vine după ce în Joia Mare sufleteşte am fost martori ai Sfintelor Patimi, iar apoi martori ai Înmormîntării, cîntînd „Prohodul Domnului". După cum rostim în rugăciunea „Învierea lui Hristos văzînd", este o bucurie care „a venit prin cruce". Trăim un sentiment din care durerea încă nu s-a stins, iar veselia Paştilor încă nu s-a instalat deplin în noi, chiar dacă, în cuvînt şi cîntare, ea cunoaşte din cînd în cînd, momente de izbucnire. Este un sentiment frumos, chiar în înţelesul străvechi, care cere ca frumuseţea să împace în acelaşi lucru, sau în aceeaşi fiinţă, trăsături felurite, unele chiar străine unele de altele.

Slujba Învierii ne atrage şi ne uneşte şi prin faptul că se desfăşoară într-un cadru natural deosebit de ales şi frumos. În liniştea nopţii, sub cerul liber, glasul preotului şi cîntarea mulţimii credincioşilor sună atît de liniştitor şi întremător.

Bolnavii, care nu pot fi de faţă, dar ascultă de departe cîntările venite în casă prin ferestrele deschise cîteva clipe, sînt mişcaţi pînă la lacrimi. Însuşi dangătul clopotelor le-a adus fiorii unei păci sfinte pe care graiul nu o poate spune. Totul vine ca o dulce mîngîiere în suferinţă, ca un dar de speranţă primit în credinţă şi dragoste.

Dar mulţimea lumînărilor aprinse, ca în Vinerea cea Mare, înconjurînd mai ales o bisericuţă pe un deal! Străinii care, în trecere, se află — întîmplător — în dreptul unui asemenea tablou opresc maşinile şi nu se pot desfăta îndeajuns de ceea ce le este dat să vadă şi să audă de departe. Întuneric şi lumină sub acelaşi colţ de cer; linişte a naturii şi cîntare omenească blîndă, în aceeaşi curgere de timp, puţin după miezul nopţii, mişcare — oprire — şi iarăşi mişcare a unei galaxii de lumînări aprinse, în jurul unei bisericuţe abia întrezărite. Mai ales cînd cerul e senin şi vîntul nu bate ...

La începutul slujbei, zorii zilei abia dacă îi presimţim; nu se văd. Dar la sfîrşitul Liturghiei, cînd credincioşii se întorc domol la casele lor, asistăm la o revărsare a zorilor ... din plin. Afară noaptea e pe sfîrşite, dar soarele încă nu a răsărit. Înăuntru însă, în suflet, sîntem în plină zi; aici „vedem pe Hristos", soarele dreptăţii, tuturor viaţă dăruind". De aceea, cei mai îmbogăţiţi sufleteşte sînt, totuşi, cei de faţă; cei ce ascultă şi chiar cîntă cel puţin unele dintre cîntările sfintei slujbe. În noi simţim că „acum toate de lumină s-au umplut, şi cerul şi pămîntul".

Să nu uităm a sublinia că sărbătoarea Paştilor are loc întotdeauna în anotimpul primăverii. Iarna a trecut, dar mai poate fulgui sau ninge; pomii sînt înfloriţi, nu însă şi cei mai tîrzii. Este un timp „fru-

(Continuare în pag. a 6-a)

Gheorghe Şoima

SĂ NE LUMINĂM CU PRĂZNUIRE

Sf. Ioan Gură de Aur despre Paşti

„Bine a zis Domnul: că noi, cei ce sîntem în cortul acesta suspinăm îngreuiaţi, de vreme ce dorim să nu scoatem haina aceasta a noastră, şi să ne îmbrăcăm cu cealaltă, pe deasupra, ca ceea ce este muritor să fie înghiţit de viaţă“ (II Cor. 5, 4).

Să nu zici: cum ar putea învia trupul nostru şi să ajungă iarăşi nestricăcios? Să nu întrebăm cum? atunci cînd lucrează puterea lui Dumnezeu. Şi oare numai El lucrează aşa? nu te-a făcut şi pe tine un fel de creator atunci cînd şi tu arunci seminţa grînelor, atunci cînd deprinzi măiestrii de tot felul, cînd faci tot felul de maşini? Dar nici seminţele nu ajung să dea în spic dacă nu mor întîi şi dacă nu putrezesc. Ori dacă nu te îndoieşti că sămînţa tot va încolţi deşi e putrezită şi desfăcută, ci tocmai prin aceasta cîştigi cea mai puternică mărturie (căci dacă n-ar putrezi şi nu s-ar strica n-ar mai da viaţă niciodată), tot aşa să judeci şi despre trupul pe care-l porţi: mai ales cînd vezi că el stă să cadă pradă stricăciunii, atunci să te gîndeşti la înviere. Căci, la urma urmei, moartea nu-i decît nimicirea stricăciunii. Nu moartea este cea care nimiceşte trupul, ci stricăciunea lui.

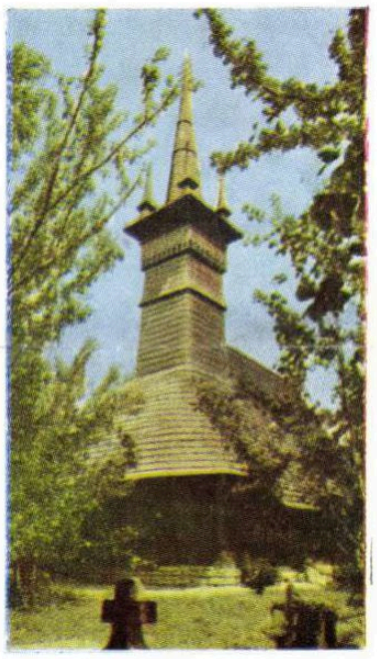

Tot aşa stau lucrurile şi cu metalele. Minerii caută pămîntul aurifer, îl bagă în cuptor şi aşa scot aurul, iar în cazul că amestecă nisip şi alte materii, atunci meşterii fabrică sticlă. Crezi oare că ceea ce face puterea focului, harul lui Dumnezeu n-o va putea face? E cineva atît de lipsit de minte încît să spună aşa ceva? Gîndeşte-te numai cum te-a făcut la început şi atunci nu te vei mai îndoi de înviere. Oare n-a luat de jos lut şi i-a dat formă? Ori ce era mai greu: să facă din lut carne, vine, fibre, nervi, artere, mădulare trupeşti pentru toate trebuinţele, ochi, urechi, nas. picioare şi mîini, punînd în fiecare din ele funcţia specifică şi generală, ori atunci să facă pe unele stricăcioase, nepieritoare?... Dacă nu înviază trupul, atunci nici omul nu înviază că omul nu-i numai trup, ci şi suflet pe deasupra. Ori dacă numai cugetul ar învia, atuncea ar însemna că omul ar învia numai pe jumătate, iar nu întreg. În mod deosebit nu se poate vorbi numai de învierea sufletului, căci numai despre ce a căzut şi s-a descompus putem spune că învie. Sufletul fiind ceva simplu nu se descompune.“

Sf. Chiril al Alexandriei despre Paşti

Să luăm, dar, iubiţi creştini, atît cît se cuvine din explicarea pildelor acestora înţelesul adînc al primăverii celei duhovniceşti care vine la noi deodată cu Paştile, adică să depănăm împreună toate izbînzile pe care le-a cîştigat pentru noi Hristos-Domnul în această primăvară a vieţii noastre şi să contemplăm cu toate simţurile noastre frumuseţea nespusă a harului dumnezeiesc, care se desprinde de aici.

Ca în beznă şi în ceaţă, aşa stăteau toate şi ca să zic aşa într-o tristeţe şi o somnolenţă ca de iarnă, aşa-şi întinsese peste toate făpturile puterea sa balaurul cel cu multe capete, care a căzut din cer, adică diavolul, degerînd prin păcat cu o răceală ca de moarte minţile tuturor...

Dar iată că acum a trecut iarna, bezna şi ceaţa de altădată au dispărut. Ne-au răsărit acum zori luminoase, Hristos soarele dreptăţii, s-a arătat răspîndind pretutindeni razele cugetărilor înalte şi făcîndu-ne şi alte feluri de bucurii, nemai lăsîndu-ne să cădem în degerătura păcatului, ci făcîndu-ne „cu duhul mai arzînd“, cum spune Sf. Pavel (Rom. 12, 11). Aşa că noi, care pînă acum eram fără rod ca pomii şi vestejiţi ca florile, am păşit acum la o înnoire a vieţii, îmbogăţindu-ne ca nişte cîmpii roditoare pline de tot felul de flori încîntătoare, prin învăţăturile Evangheliei.

(Textele patristice au fost traduse de Pr. prof. *T. Bodogae*)

ZIUA ÎNVIERII

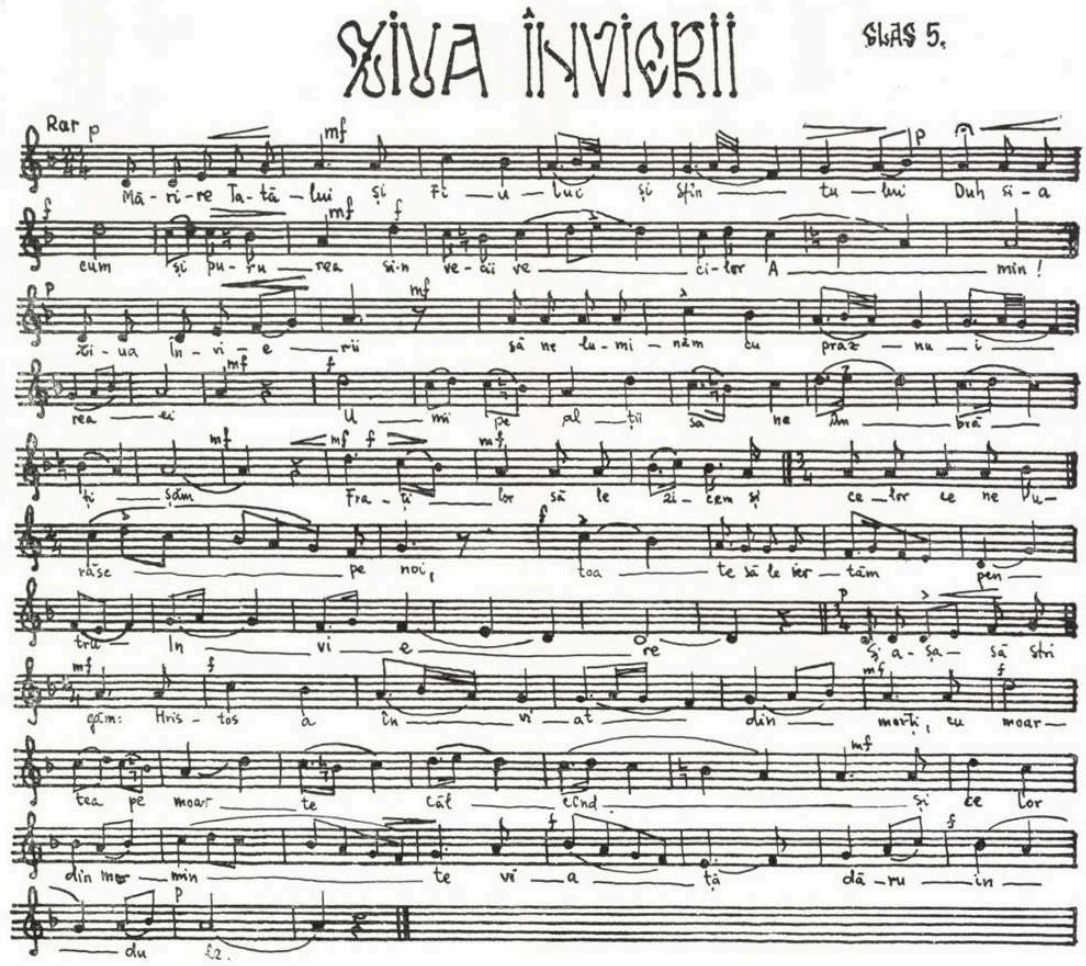
GLAS 5.
Rar
Mă - ri - re Ta - tă - lui şi Fi - u - luc şi Sfin - tu - lui Duh si - a
eum şi pu - ru - rea si-n ve - cii ve - ci - ter A - min !
Zi - ua în - vi - e - rii să ne lu - mi - năm cu praz - nu - i
rea - ei U - mi pe pl - tii sa ne în - bră -
ţi - săm Fra - ţi - lor să le zi - cem şi ce - lor ce ne u -
răşe pe noi, toa - te să le ier - tăm pen -
tru - In vi - e - re Şi a - şa - să sti
gem: Hris - tos a în - vi - at din morţi cu moar -
tea pe moar - te căl - cînd şi ce lor
din mor - min te vi - a tă dă - ru - in
du

La Paşti

Prin pomi e ciripit şi cînt,
Văzduhu-i plin de-un roşu soare
Şi sălciile-n albă floare —
E pace-n cer şi pe pămînt.
Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele-nvierii.

Şi cît e de frumos în sat!
Creştinii vin tăcuţi din vale
Şi doi de se-ntîlnesc în cale
Îşi zic: Hristos a înviat!
Şi rîde-atîta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de soare

Şi-un vînt deabea clătinător
Şopteşte prin văzduh cuvinte;
E glasul celor din morminte,
E zgomotul zburării lor!
Şi pomii frunţile-şi scoboară
Că Duhul Sfînt prin aer zboară.

E linişte. Şi din altar
Cîntarea-n stihuri repetate
Departe pînă-n văi străbate
Şi clopotele cîntă rar:
Ah, Doamne! Să le-auzi din vale
Cum rîd a drag şi plîng a jale!

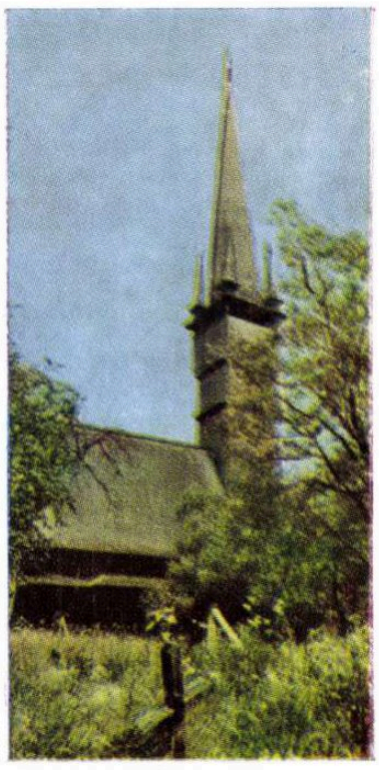

Biserica pe deal mai sus
E plină astăzi de lumină,
Că-ntreaga lume este plină
De-acelaşi gînd, din cer adus:
În fapta noastră ne e soarta
Şi viaţa este tot, nu moartea.

Pe deal se suie-ncetinel
Neveste tinere şi fete,
Bătrîni cu iarna vieţii-n plete;
Şi-ncet, în urma tuturor,
Vezi şovăind cîte-o bătrînă
Cu micul ei nepot de mînă..

Ah, iar în minte mi-ai venit,
Tu, mama micilor copile!
Eu ştiu că şi-n aceste zile
Tu plîngi pe-al tău copil dorit!
La zîmbet cerul azi ne cheamă
Sînt Paştile! Nu plînge, mamă!

GEORGE COŞBUC

Sf. Grigorie Teologul despre Paşti

„Hristos învie din morţi, să înviem şi noi împreună cu El! Hristos se întoarce iarăşi la vechea Lui mărire, să ne întoarcem şi noi acasă! Hristos iese din mormînt, să ne eliberăm şi noi de legăturile păcatului! Porţile iadului se deschid, moartea e biruită, Adam cel de demult se lapădă şi în locul lui cel nou se împlineşte. Iar dacă în Hristos toată făptura se înnoieşte, atunci înnoiţi-vă şi voi toţi!“

Aşa grăia îngerul cel luminat în noaptea sfîntă atît cea de la naştere cît şi în cea de la înviere şi cu el împreună aş vrea şi eu să vă grăiesc aceleaşi măriri. Păcat că nu am glas ca al îngerului, ca să răsune pînă la margini: Paştile Domnului ne-au sosit, Paştile şi iarăşi zic Paştile spre cinstirea Treimii! Al praznicelor praznic şi sărbătoare a sărbătorilor.

Multe minuni s-au întîmplat atunci cînd s-a jertfit Domnul: Hristos a fost spînzurat pe cruce, soarele s-a întunecat şi din nou s-a aprins, catapeteasma s-a rupt în două, sînge şi apă au curs din coasta Lui: una ca dovadă că a fost om, cealaltă dovedind că a fost mai mult decît om, pămîntul s-a cutremurat, pietre şi stînci s-au despicat, morţi au înviat, — dar nici una din toate acestea nu pot sta alături de Paştile mîntuitoare. De aceea să cîntăm cu însufleţire: ziua învierii, să ne luminăm popoarelor, să iertăm toate pentru înviere. Ieri m-am răstignit împreună cu tine, Hristoase, astăzi mă preamăresc împreună cu tine; ieri am fost dat morţii, astăzi gust din nou viaţa, ieri am fost îngropat Doamne împreună cu tine, azi sîntem ca şi Hristos pentru că şi Hristos s-a făcut ca noi... A luat ce a fost mai slab pentru ca să ne dea nouă ce a fost mai bun. S-a făcut sărac pentru ca prin sărăcia lui să ne îmbogăţească pe noi. A luat chip de rob pentru ca pe noi să ne slobozească de robia păcatului. S-a micşorat pe sine pentru ca să ne înalţe pe noi. A trecut prin încercări şi a suferit batjocură pentru ca să cîştigăm biruinţe noi şi să gustăm din preamărire. Într-un cuvînt a murit pentru ca pe noi să ne mîntuiască. A Lui fie mărirea şi cinstea în veci, Amin.

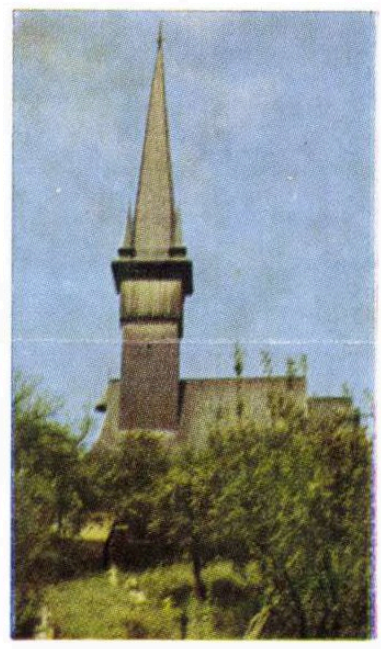

Lumina Învierii

Învierea lui Hristos este evenimentul în care se desăvîrşeşte lucrarea Sa mîntuitoare. Căci precum în moartea noastră se arată ultima consecinţă a nefericirii adusă nouă de păcatul originar, aşa în învierea trupului asumat de Hristos şi, ca urmare, în învierea noastră viitoare, se arată înlăturarea ultimei manifestări a puterii păcatului asupra noastră.

De aceea, dacă moartea pentru veci a acoperit cu un întunerec total, sau cu o lipsă de sens întreaga noastră viaţă, şi cu ea întreaga existenţă, învierea a readus în lumină viaţa noastră şi lumina aceasta s-a răspîndit peste toate. Atîta vreme cît fiinţele umane se ştiau sortite unei morţi definitive, o lipsă de sens şi o tristeţe de nevindecat umbrea toată viaţa lor şi toate eforturile lor de a înţelege existenţa şi de a înnobila raporturile între ele. Înţelegerea existenţei nu putea merge pînă la capăt, ci rămînea un fragment minuscul într-o imensitate de neînţelegere, un licăr într-o noapte fără margini, iar eforturile de a înnobila viaţa omenească o osteneală imensă pentru un fruct sortit pieirii. Produsele inteligenţei şi ale imaginaţiei omeneşti, oricît de impresionante păreau privite în ele înseşi, privite în totalitatea fluviului acoperit de negură al unei existenţe neexplicate în întregul ei, apăreau ca o minunată împletire de flori, dar cu o consistenţă de spumă. Nu se putea lucra decît pe un termen scurt, nu pe un termen etern. „La ce folosesc toate", se întreba orice conştiinţă în momentele ei de trezire deplină. Numai o uitare cu voia a acestei întrebări ce se impunea în clipele de trezire a conştiinţei — şi omul e făcut să fie treaz — sau numai un amestec de pasiuni impure cărora se lăsa omul supus, puteau alimenta elanuri de acţiune, în unii mai generoase, în alţii mai puţin generoase.

În acest întuneric întins peste toate şi în această tristeţe legată pentru omul treaz de toate, a izbucnit lumina învierii, care s-a întins la rîndul ei peste toate, umplînd toate de sens şi pe toţi de bucurie. „Acum toate de lumină s-au umplut şi cerul şi pămîntul şi cele dedesupt". „Cerurile acum se cade să se veselească şi pămîntul să se bucure" (Catavasiile Paştilor).

Înainte nu ne lucea nici o lumină din cer, ca să ştim sigur de este în el un Dumnezeu şi ce planuri are cu noi după moartea noastră, sau de are peste tot vreun interes pentru noi şi vreo putere să ne scape din nonsensul în care trăiam. Înainte nu ştiam de rostul, de scopul năzuinţelor şi faptelor noastre de pe pămînt, de importanţa persoanei proprii şi a semenilor noştri. Nu ştiam ce este şi ce va fi cu acei plecaţi dintre noi „dedesupt", cu moşii şi părinţii noştri care ne-au precedat în frămîntări şi care s-au dus dintre noi, cu fraţii, cu copiii noştri atît de scumpi, care nu mai sînt printre noi.

Învierea ne-a arătat că în cer este un Dumnezeu care este iubire (I Ioan 4, 8), pentru că în unitatea Lui sînt trei Persoane ce se iubesc cu o iubire fără scădere din veci şi din iubirea aceasta a creat şi persoanele omeneşti şi le-a chemat la o veşnică viaţă de iubire între ele şi cu El. Prin înviere am aflat despre preţul nesfîrşit al fiecărei fapte a mele din cursul vieţii pămînteşti; am aflat despre preţul nesfîrşit al persoanei proprii şi al persoanelor semenilor mei. Dacă în matematică se vorbeşte de ridicarea numerelor la puterea a doua, a treia, a zecea, a suta etc. învierea ridică la puterea eternă persoanele umane, faptele lor de fiecare clipă, deci însăşi aceste clipe. Faptele noastre bune sau rele îşi înscriu urmările lor, potenţate pentru eternitate, nu într-o esenţă generală impersonală, care n-are conştiinţa de ele, şi deci nu sufere de cele rele şi nu se bucură de cele bune, ci în conştiinţa noastră personală eternă, condiţionînd înălţarea şi fericirea noastră, sau nefericirea noastră în veşnicie.

Creştinismul nu priveşte, prin urmare, cu indiferenţă la comunitatea umană şi la îndatorirea unor fapte pozitive faţă de ea, ci potenţează la infinit şi prelungeşte în eternitate valoarea persoanelor care o compun şi îndatoririle noastre de a săvîrşi faptele menite să ne întărească comuniunea cu ele, dat fiind că în această comuniune promovată încă de aici, va consta fericirea noastră eternă.

Învierea ne dă explicarea suficientă şi mulţumitoare a iubirii nesfîrşite pe care părintele o are prin fire faţă de copilul lui, din prima clipă în care vine pe lume. Ea dă explicarea preţului infinit ce-l acordă omul omului, înfrînîndu-l de la faptele de subminare a lui şi pricinuindu-i remuşcări nesfîrşite pentru un rău făcut aceluia într-o scurtă clipă trecătoare a vieţii pămînteşti. Învierea dă explicarea căldurii şi interesului pasionat întreţinut în mine de atenţia semenului meu. În lumina Învierii înţelegem toată seriozitatea şi toată adîncimea cuvîntului Mîntuitorului: „Ce va folosi omul de va dobîndi lumea toată, iar sufletul şi-l va pierde?" Sau „Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?" (Matei 16, 26). De fapt, în lumina învierii ştim că persoanele umane nu sînt sortite descompunerii în natura inconştientă, cum sînt sortite obiectele ce alcătuiesc lumea neînsufleţită, ci vieţii eterne într-o conştiinţă personală mereu sporită a comuniunii şi a fericirii veşnice pe care o procură ea.

Dar nu numai faptul învierii lui Hristos, prin asigurarea învierii noastre, reprezintă o lumină mai presus de toate luminile, prin sensul ce-l dă vieţii noastre şi existenţei tuturor, ci şi lumina ce iradia din trupul Lui înviat şi iradiază în veci. E în tradiţia Bisericii că Trupul lui Hristos era învăluit într-o lumină mai presus de fire de cîte ori apărea. Era o lumină nesfîrşit grăitoare care iradiază din faţa, din ochii oamenilor curaţi, buni, plini de atenţiunea iubirii faţă de semenii lor. Era o lumină care deschidea un orizont de sărbătoare în jurul lui Hristos şi-şi însuşeşc curăţia şi iubirea lui de oameni prin împlinirea poruncilor Lui.

Iar lumina aceasta umplea pe toţi cei cărora se arăta Hristos de o negrăită bucurie, cum îi umple pe toţi cei ce stau în preajma celor ce se împărtăşesc de lumina învierii, a bunătăţii şi a curăţiei lui Hristos cel înviat.

Lumina şi bucuria aceasta ne umple pe toţi cu deosebire în noaptea învierii. Şi ele se mărturisesc în cîntări şi în feţe pline de lumină şi de bucurie.

Pr. Prof. *D. Stăniloae*

SF. ALTAR GOLGOTA

E sărbătoare

OCTAVIAN GOGA

E sărbătoare pe cîmpie, şi-n suflete e sărbătoare,
Învie firele de iarbă sub ploaia razelor de soare.

Sînt Paştile cele frumoase, şi-n fire zvonul lor străbate,
Clopotniţa-şi îndoaie trudnic încheieturile uscate.

Arama strigă cînd se zbate măiastra clopotului limbă,
Eu simt strigarea ei aprinsă, şi-n vorbe sufletul o schimbă:

Voi toţi cari suferiţi şi plîngeţi sub larga-ntindere albastră
Veniţi, veniţi, căci va să vie curînd împărăţia voastră!

Veniţi voi, obidiţii lumii, cu buzele înfrigurate,
Voi, chinuiţii de arsura unei tăceri îndelungate;

Voi, ostenţi fără nădejde, voi slujitorii fără plată,
Voi, căror vremea v-a dat veşnic numai porunca blestemată;

Voi, ce munciţi pentru alţii, trudind cu mîinile-amîndouă,
Veniţi, căci zvonul meu acuma vesteşte învierea, vouă!

Voi, cei cu fruntea de sudoare, cu genele de lacrimi ude,
Eu cerului vă strig durerea, şi Dumnezeu din cer aude!

Aduc lumina care sparge şi sfarmă capişti de păcate,
Zăvoarele mucigăite din temniţe întunecate!

Eu celor orbi dezleg azi taina înfricoşată de-a vedea,
Şi prăznuiesc, că-n al lor suflet învie învierea mea!

Sfînta Veronica

Biserica creştină o aminteşte, între aleşii ei, şi pe Sfînta Veronica. Astfel, în calendarul creştin ortodox pomenirea acestei sfinte femei este arătată la data de 12 iulie. Dar la acea dată din calendar nu întîlnim şi un sinaxar din cuprinsul căruia să putem afla referinţe mai amănunţite în legătură cu viaţa şi cu faptele acestei iubitoare de Hristos. Se poate înţelege, că Sfînta Veronica trebuie înscrisă în rîndul acelor cuvioase femei care au preferat să se ascundă sub un anonimat ziditor de conştiinţă. Alţii i-au păstrat şi i-au perpetuat numele şi fapta, peste veacuri.

Sfînta Veronica, o femeie de neam evreu, frîngînd orice împotrivire, înfruntînd chiar primejdii, a răzbit prin mulţimea clocotitoare, care-l înconjura pe neegalatul Osîndit, s-a apropiat de Mîntuitorul Iisus Hristos, cînd El urca drumul Calvarului, i-a şters faţa îmbrobodită de sînge şi de sudoare cu o pînză albă curată (probabil de in); ea încerca în a sa bunătate şi dreaptă conştiinţă, să uşureze durerile şi suferinţele Domnului. Pe această pînză, după tradiţie, s-a imprimat Chipul Domnului, „cel nefăcut de mînă Chip" (minei, 16 august).

Nu este nimic îndoielnic şi nici surprinzător în a vedea în fapta Sfintei Veronica atitudinea uneia din femeile care îl urmau pe Mîntuitorul Hristos „cu plîngere şi lacrimi multe". Deşi Sfinţii Evanghelişti nu o amintesc, ea nu este o făptură născocită, ci o femeie care a încercat o neprihănită duioşie faţă de suferinţele Mîntuitorului.

Sînt multe relatările, mai vechi şi mai noi care o au în obiectiv pe Sfînta Veronica. Unele din acestea au însă o ţinută de legendă, deşi, aflăm din izvor tradiţional, existenţa faptică a acestei sfinte femei este de necontestat. Probabil, ţesătura legendară este urmarea admiraţiei pe care mulţi oameni o au faţă de o fiinţă umană de excepţie, cum este Sfînta Veronica.

*

Scurte evocări. Evocări neîndestulătoare asociate Sfintei Veronica. Căci ele, ca şi altele ce mai pot interveni, ne mijlocesc doar o imagine, să zicem, pală, destul de incompletă. Căci cine, oare, dintre noi este în stare să intuiască, măcar apropiat, emoţia curată descătuşată pentru un moment din neîmblînzitul cotidian, emoţie de care s-a vădit a fi fost capabilă doar o femeie ca Sfînta Veronica!

D. Călugăr

Noi, cei din Duminica Tomii

(Continuare din pag. a 2-a)

Lui Toma i se rosteşte Cuvîntul. Şi ce poate fi mai sensibil decît Cel prin care însuşi sensibilul şi-a luat fiinţa? Credinţa de acum a lui Toma nu e un triumf al experienţei, nu simţurile sînt acelea care-i adeveresc realitatea Înviatului. El ştie că chiar dacă degetul său ar fi ajuns să pipăie rănile Domnului, aceasta nu i-ar fi rezolvat dilema din care, raţional, nu se poate ieşi: dacă ceea ce văd e nălucă, cum de se lasă pipăit? iar dacă are trup, cum de a intrat prin uşile încuiate? Credinţa lui e rodul întîlnirii dintre om şi Dumnezeu în clipa cînd unul îl caută iar Celălalt i se îmbie. Să amintim iarăşi de roua care nu poate umezi floarea dacă aceasta nu i se deschide?

De curînd, giulgiul de la Torino a fost din nou scos la vedere şi cîteva sute de savanţi au îndreptat asupră-i lentilele, pelicule, pensete, microscoape electronice, raze de tot felul, izotopi şi ordinatoare, ca tot atîtea degete ale lui Toma, înfipte în rănile lui Iisus. Concluziile par spectaculoase, dar nu ne impresionează. O parte de lume continuă să ceară minuni. Dar noi, cei din Duminica Tomii ştim că Minunea e zilnic cu noi, la măsura îndoielilor şi deschiderilor noastre.

Slujba învierii ...

(Continuare din pag. a 4-a)

mos", de aşteptare — „frumoasă" şi ea — căci dorim ca lumina Învierii să ne lumineze tot mai mult.

„Pasca" sau „paştile", adică bucăţelele de pîine sfinţită pe care o primim din mîinile preotului, fără a face deosebire între noi, într-un fel sau altul, de asemenea ne uneşte în simţire duhovnicească. Deşi nu este însuşi trupul Domnului, cum este în Sfînta Cuminecătură, o cinstim toţi la fel. Deosebită cinstire dau mulţi credincioşi şi lumînării pe care au aprins-o în noaptea de Paşti. După ce o sting, o păstrează pînă la Paştile următor, iar în ceas de mare durere sufletească o reaprind şi se roagă lui Dumnezeu. Gîndul că au reaprins chiar lumînarea din noaptea Învierii îi încălzeşte şi întăreşte încă şi mai mult.

Dar ceea ce ne uneşte duhovniceşte în cel mai mare grad este iertarea pe care ne-o dăm unii altora, întru dragostea lui Hristos cel înviat, ascultînd sau şi cîntînd îndemnul: „să zicem: fraţilor, şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate, pentru Înviere". Sînt cuvintele care fac parte din începutul unei predici rostite de Sfîntul Grigorie Teologul (secolul IV). Fiind alcătuit atît de sublim, acest început de predică a devenit cîntare bisericească, mult dorita şi înălţătoarea stihiră (cu „Mărire... Şi acum..."): „Ziua Învierii! Să ne luminăm cu prăznuirea".

Şi tot din acest început de predică fac parte şi cuvintele aceleiaşi stihiri pe care le cîntăm cu toţii, ca tropar al Sfintelor Paşti: „Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminte viaţă dăruindu-le".

Viaţa ca dar divin

(Continuare din pag. a 3-a)

Dar la sărbătoarea Învierii Domnului mai învăţăm şi aceea că moartea însăşi e un dar al lui Dumnezeu, pentru că ea nu mai are puterea să ne despartă pe unii de alţii. Ea e doar o mutare în alt plan al vieţii, cum spune iarăşi Sf. Apostol Pavel: „Ori de trăim, ori de murim ai Domnului sîntem." În această zi, creştinii rostesc împreună cu Sf. Ioan Gură de Aur: „Unde îţi este moartea boldul? Unde-ţi este iadule biruinţa?" Copilul cel bun, chiar dacă a greşit nu are frică să se întoarcă acasă. Cîtă înţelepciune în cîntarea bisericească: *„Cela ce cu adîncul înţelepciunii şi cu iubirea de oameni toate le chiverniseşti şi cele ce sînt de folos tuturor le dăruieşti, fă odihnă Doamne sufletului adormitului robului tău."*

În lumina Învierii Domnului nu este moarte, ci întoarcerea acasă. De aceea însoţim pe cei dragi pe drumul din urmă cu lumînări aprinse şi le punem la căpătîi sfînta cruce.

Iar la fiecare Liturghie rostim cuvintele: „Mormîntul Tău, Doamne, este izvorul învierii noastre."

Lumina învierii ne cheamă la viaţă nouă, la dragoste, la bunăînţelegere între oameni, la pace şi la preţuirea vieţii ca pe cel mai mare bun ce-l avem de la Dumnezeu.

Adevăratul credincios este un fiu al luminii nu al întunericului, un fiu al vieţii şi nu al morţii.

1929 — POPAS ANIVERSAR — 1979

Semnificaţia unui moment jubiliar

Deşi legaţi de glia strămoşească, de meleagurile natale pe care le-au iubit şi apărat, pentru care au fost mereu gata să-şi verse sîngele, românii au ajuns în condiţii specifice ale istoriei să se răspîndească pe aproape întreaga suprafaţă a pămîntului. În cel mai mare număr însă au emigrat pe continentul american, începînd din jumătatea a doua a veacului trecut. Stabiliţi cu precădere în Statele Unite ale Americii şi în Canada, ei s-au adunat aici în colonii etnice distincte, Biserica reprezentînd alături de limbă, tradiţii şi legăturile cu cei rămaşi „acasă" în patrie, factorul care i-a ajutat să-şi păstreze identitatea şi fiinţa naţională.

Din primii ani ai aşezării lor în „lumea nouă", ei au constituit parohiile cu care erau obişnuiţi în satele şi comunele de unde au plecat şi au pus în fruntea lor preoţi, de asemenea emigranţi, aduşi special din ţară cu permisiunea forurilor bisericeşti de la Sibiu, Cernăuţi şi Iaşi sau hirotoniţi pe loc de ierarhi ai altor neamuri. Concomitent au început să aranjeze mici capele, să zidească modeste biserici, fiecare după posibilităţile ce le aveau la-ndemînă. Scurtă vreme după 1900 funcţionau deja în jur de 20 parohii. Lipsa general resimţită era însă aceea a unei organizaţii bisericeşti unitare.

Întrucît mulţi emigranţi erau transilvăneni, Mitropolia din Sibiu a trimis în anul 1911 pe preotul Ion Podea cu sarcina „de a stabili o legătură organică între parohiile române ortodoxe răzlеţe, întrunindu-le într-un protopopiat, sub jurisdicţia Mitropoliei Ardealului". Acţiunea iniţiată a fost însă repede întreruptă de izbucnirea primului război mondial. Cînd situaţia s-a mai liniştit, problema a fost reluată cu prilejul întrunirii preoţilor ortodocşi români de peste Ocean la 9—10 martie 1918 în oraşul Youngstown—Ohio, care au declarat „de înfiinţată Episcopia română ortodoxă a românilor din Statele Unite ale Americii de Nord şi punerea ei sub jurisdicţia Mitropoliei Ungrovlahiei".

Sensibil la nevoile astfel formulate, Sfîntul Sinod a hotărît la 11 iunie 1920 să „primească Biserica Ortodoxă Română din Statele Unite ale Americii în legătură canonică cu Mitropolia Ungrovlahiei", să „trimită la America un arhiereu, delegat al său, care să cerceteze pe toţi credincioşii de acolo, să le îndeplinească trebuinţele bisericeşti şi religioase, avînd a ne face raport despre cele ce crede de necesar a se face pentru organizarea Bisericii de acolo".

Faptele arată că hotărîrea aceasta nu s-a materializat şi astfel, ortodocşii de origine română vor fi obligaţi să-şi reînnoiască cererile de nenumărate ori. La 1 iulie 1921, la 9 iunie 1923, la 16 decembrie 1925 şi la 8 martie 1926 Sfîntul Sinod a hotărît să trimită peste Ocean un arhiereu, dar se pare că posibilităţile n-au fost suficiente spre a împlini dorinţa confraţilor din America. Presat de cererile care nu conteneau, forul suprem de conducere bisericească întrunit la 29 mai 1928 hotărăşte încă o dată „înfiinţarea în principiu a unei Episcopii în America de Nord, pusă sub jurisdicţia Patriarhiei Române" şi „să se trimită o misiune de 2—3 persoane calificate care să studieze la faţa locului care ar fi nevoile şi cum s-ar putea înfiinţa Episcopia în chestie".

Un trimis oficial, preotul Trandafir Scorobeţ, din Sibiu, a sosit în America şi, încurajaţi de prezenţa sa, ortodocşii români se adună la Detroit—Michigan între 25—28 aprilie 1929 într-un mare Congres bisericesc menit să inaugureze „o eră nouă în viaţa românilor din America". Documentul adoptat în unanimitate stipula:

„Învrednicindu-ne Dumnezeu de a ne întruni la Detroit în primul Congres bisericesc, clerul misionar aparţinător Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Autocefale Române, dimpreună cu reprezentanţii mireni ai parohiilor ortodoxe române din Statele Unite ale Americii de Nord şi din Canada... am cercetat cu răgaz... situaţia religioasă a românilor ortodocşi aflători pe aceste plaiuri şi am decis închegarea tuturor parohiilor într-o organizaţie generală misionară, menită să cuprindă întreaga suflare ortodoxă română din America de Nord. Rugăm pe Preasfinţitul Sinod din Bucureşti şi autorităţile legale să ia sub ocrotire organizaţia noastră, adică Episcopia Misionară Ortodoxă Română din Statele Unite şi Canada, ca provincie misionară a Sfintei noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române şi să dea tot sprijinul, ca rîvna coloniştilor noştri pentru credinţa strămoşească să găsească în noua organizaţie teren de dezvoltare spre întărirea legăturilor cu Biserica-mamă şi spre deplina manifestare a libertăţii religioase, acordate de legile ţării acesteia. Adresăm cea mai călduroasă chemare către toată suflarea ortodoxă din America de Nord, ca să sprijinească cu sufletul şi cu întreaga fiinţă această organizaţie, menită a fi un instrument pentru sălăşluirea în viaţa noastră a idealului religios dat nouă de Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos şi a tuturor comorilor sufleteşti, păstrate de Sfînta noastră Biserică Ortodoxă, spre mîntuirea sufletelor noastre şi a generaţiilor viitoare din America de Nord".

Hotărîrea Congresului bisericesc din 25—28 aprilie 1929 şi răspunsul dat de patriarhul Miron în numele Sfîntului Sinod la 1 noiembrie 1930, se consideră *actul de înfiinţare al Episcopiei Misionare Ortodoxe Române în America.* Ceea ce a urmat apoi s-a înscris pe aceeaşi linie, ducînd pînă întru sfîrşit la alegerea şi trimiterea în 1935 a primului episcop al ortodocşilor români din America, în persoana fostului stareţ al mănăstirii Hodoş—Bodrog, Policarp Moruşca.

Iată evenimentul pe care fraţii noştri de peste Ocean şi împreună cu ei noi toţi îl sărbătorim în anul de acum. La acest popas jubiliar se cuvine să facem unele aprecieri asupra împrejurărilor care au dus la organi-

(Continuare în pag. a 8-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

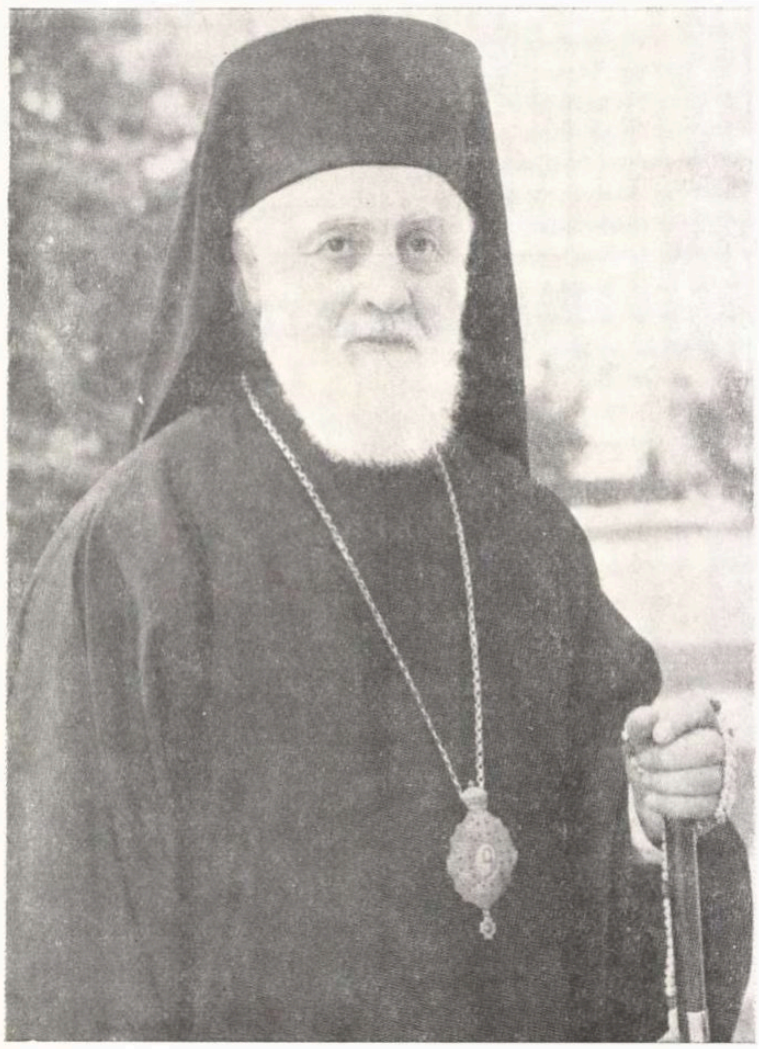

Î. P. S. Arhiepiscop VICTORIN
al Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române
din America şi Canada

Pr. Trandafir Scorobeţ şi Congresul bisericesc de la Detroit

La cea de a 50-a aniversare a Congresului bisericesc de la Detroit (25—28 aprilie 1929) la care s-a hotărît înfiinţarea unei episcopii a românilor ortodocşi din America, prinosul nostru de aducere aminte se îndreaptă şi către unul din principalii organizatori ai acelui moment istoric: preotul Trandafir Scorobeţ.

Alesul mitropolitului Nicolae Bălan ca delegat al Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române cu misiunea de a explora posibilităţile organizării unei episcopii ortodoxe române pe continentul american avea la acea dată o bogată experienţă postorală, culturală şi ecumenică în ţară şi în America precum şi prestigiul luptătorului pentru drepturile naţionale ale românilor ardeleni, întemniţat de către stăpînitorii străini ai Transilvaniei.

Născut la 7/14 ianuarie 1883 în localitatea Streza-Cîrţişoara, judeţul Sibiu din părinţi ţărani, după terminarea şcolii primare şi a studiilor liceale a urmat cursurile Seminarului Teologic Pedagogic Andreian de la Sibiu pe care le-a absolvit în anul 1905. După un an petrecut ca învăţător în satul Răşinari a fost hirotonit diacon, iar la 13 mai 1906 — preot. În toamna aceluiaşi an a plecat ca preot misionar la Youngstown în Statele Unite unde a rămas pînă în martie 1909 timp în care a înfiinţat două parohii româneşti în statul Ohio.

Reîntors în ţară a fost numit preot în Roşia, judeţul Sibiu. În timpul păstoririi aici a fost întemniţat la Cluj şi Oradea (30 august 1916—24 februarie 1917) şi internat la Zombor, Iugoslavia (24 februarie 1917—29 iunie 1918) pentru activitatea sa naţională.

Anii petrecuţi în America l-au pus pe preotul Trandafir Scorobeţ în legătură nemijlocită cu celelalte confesiuni creştine, mai ales cu anglicanii. Preocupările sale ecumenice au rămas şi după întoarcerea în ţară, cum o dovedesc şi numeroasele articole din publicaţiile bisericeşti. Aşa încît nu a fost întîmplătoare participarea sa la mari întruniri ecumenice ca cele de la Stockholm (1925) şi Lausanne (1927).

Cererile românilor ortodocşi din America pentru întemeierea unei episcopii proprii devenind tot mai insistente, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a încredinţat, în toamna anului 1928, pe preotul Trandafir Scorobeţ cu misiunea de a-i vizita pe românii americani şi de a studia posibilităţile înfiinţării doritei episcopii. Ajuns în America acesta a convocat o conferinţă preoţească la Cleveland, Ohio în zilele de 30—31 ianuarie 1929 la care au participat 20 de preoţi şi pe agenda căreia a înscris probleme care priveau aspectele activităţii misionare ale preoţilor ortodocşi români. Această conferinţă preoţească declara că recunoaşte autoritatea canonică, ierarhică şi disciplinară a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. A fost constituită acum Asociaţia misionară a preoţilor ortodocşi români din America, sub autoritatea Sfîntului Sinod, stabilindu-se şase cercuri religioase (protopopiate) ale preoţilor.

În continuare preotul Trandafir Scorobeţ a intreprins vizite în parohii, ţinînd şedinţe cu comitetele parohiale în vederea pregătirii Congresului bisericesc de la Detroit din 25—28 aprilie 1929 la care au participat preoţi şi mireni din Statele Unite ale Americii şi din Canada şi ale cărui hotărîri mai importante au fost: reorganizarea parohiilor care vor fi asocierea tuturor familiilor ortodoxe din colonii; unificarea statutelor şi acceptarea Legii şi Statutului de organizare a Bisericii din Patrie; înfiinţarea Episcopiei misionare ortodoxe române din Statele Unite şi Canada „ca provincie misionară a Sfintei noastre Biserici autocefale ortodoxe române".

Hotărîrea luată în Congresul bisericesc de la Detroit a fost întărită de Sfîntul Sinod şi de Congresul Naţional Bisericesc la 21 noiembrie 1929, în fruntea Episcopiei Misionare Ortodoxe Române din America fiind instalat la 4 iulie 1935 primul ei episcop Policarp Moruşca.

Reîntors în ţară, preotul Trandafir Scorobeţ şi-a continuat activitatea bisericească devenind în 1943 vicar arhiepiscopesc iar la 11 noiembrie 1946 fiind hirotonit arhiereu. A încetat din viaţă la 25 martie 1967, lăsînd Bisericii şi neamului său moştenirea unor împliniri de seamă.

A. Jivi

CALENDAR DE INIMĂ

Aprilie

Permanenţe româneşti în America

La a 50-a aniversare a întemeierii Episcopiei ortodoxe româneşti în S. U. A. şi Canada

Poţi pleca dintr-o casă, poţi pleca dintr-o ţară, dar nu poţi pleca din tine însuţi. Îţi poţi schimba îmbrăcămintea, înfăţişarea şi graiul, dar nu-ţi poţi schimba mama. Poţi fi oricine pentru cei din jurul tău, dar vei fi mereu pentru tine însuţi ceea ce eşti cu adevărat. Oricît ţi s-ar părea că te-ai îndepărtat şi te-ai schimbat, vei avea clipele tale de regăsire, cînd vei fi fericit să fii ceea ce eşti. Aceasta îţi va fi marea, adînca şi adevărata fericire. Aceasta îţi va da tăria, te va legitima ca om adevărat şi cinstit, îţi va garanta identitatea sigură, unică şi sigură, aceea care nu înşeală.

Am înţeles aceste lucruri cînd am făcut prima mea călătorie peste ocean, în Statele Unite şi Canada, şi cînd împreună cu I. P. S. Victorin, am vizitat mai multe parohii româneşti presărate ici şi colo, la mari distanţe, pe acest continent imens, cît o lume.

Străbăteam oraşe, ţinuturi şi aşezări de limbă şi obiceiuri, de înfăţişare şi de civilizaţie americană, dar duminica, dintr-odată, ca printr-o mutaţie neverosimilă, — eram la mii de kilometri de Daco-Romania noastră de acasă — mă trezeam într-o oază românească în care toţi vorbeau româneşte, toţi cîntau româneşte, mîncările erau româneşti, costumele erau româneşti, totul era românesc pentru că sufletele, inimile, minţile, conştiinţele, amintirile, legăturile de sînge, totul era românesc. Acolo, departe între pereţii bisericilor totul era românesc. Pentru că toţi erau români.

În timpul săptămînii, amestecaţi printre americani, cetăţeni loiali noii patrii, integraţi în munca, în spiritul, în cultura, în idealurile acestei patrii, parcă nu-i mai ştie nimeni că sînt români. Ei înşişi vorbesc americăneşte — limba instituţiilor, a străzii şi a supermarketului — şi-şi poartă icognito taina sufletului şase zile întregi, unii chiar îşi zic John, Mary şi Earle şi astfel trec şi mai ascunşi în taina lor decît ar trece Ion, Maria şi Aurel. Duminica însă, la biserică, adunaţi laolaltă, refac dintr-odată Ţara, Ţara de la Dunăre, Carpaţi şi Tîrnave, pe care în timpul săptămînii o reduseseră la casa, la curtea, la familia lor, la ei înşişi. Căci marele secret aicea este: ei de fapt rămîn mereu credincioşi lor înşile. Acasă vorbesc româneşte, gîndesc românеşte, se roagă românеşte. Ei îşi iubesc, îşi păstrează, sînt mîndri de identitatea lor şi Ţara, Ţara unică şi nemuritoare, trăieşte în ei cu toată istoria, cu toate legendele, cu toate obiceiurile, cu toate mormintele şi cu tot trecutul, prezentul şi viitorul ei. Ţara din inimi, ca şi inima lor, bate caldă, fără încetare, vie şi frumoasă. Ţara din sînge circulă prin toată fiinţa românului de aproape şi de departe, aşa cum curg apele limpezi dinspre munţi spre cîmpii, cum bat vînturile frunza-n dungă, răspîndind binecuvîntate adieri de pace, de tihnă şi bucurie. Iar duminica se adună toţi să dea mărturie de comuniune de simţire, de iubire, de dureri şi de bucurie, de oficierea împreună a tainei care se cheamă împărtăşirea cu pîinea şi cu vinul din graiul de acasă, bucurie în Domnul şi în acea „limbă a vechilor cazanii, care-o plîng şi care-o cîntă, pe la vatra lor ţăranii".

Am învăţat atunci în cea dintîi călătorie peste ocean, că porţi cu tine peste tot şi casa şi ţara, aşa cum îţi porţi sufletul şi trupul. Porţi cu tine nostalgii din care se ţes fără încetare punţi de dor care te leagă de satul, de pajiştea şi de pădurea de acasă, de vecini şi de neamuri, de tine însuţi cel rămas acasă, în strămoşi, cu care faci un tot, prezent aici şi acolo, în fiecare moment. Căci nimeni nu pleacă niciodată de acasă cu totul. Jumătate pleacă, jumătate rămîne. Şi jumătăţile doar întregite îşi găsesc tihna şi rostul pe pămînt.

Românii aşezaţi în America, la început mai mulţi din Transilvania, dar cu timpul şi din toate celelalte provincii româneşti, au dus cu ei de-acasă originea lor nobilă, cum ziceau cei din Şcoala Ardeleană, omenia, datina şi credinţa strămoşească şi românească, şi le păstrează ca pe bunul lor cel mai sfînt, ca pe comoara inimii lor, a acelei inimi care îi adună duminica să se roage în graiul de acasă. De fapt orice adunare a lor e o duminică, e o sărbătoare, e o celebrare a neamului şi limbii româneşti. Şi cele de la biserică şi cele din cadrul numeroaselor lor Asociaţii şi Societăţi, mai toate purtînd nume de acasă, de oameni, de locuri, şi de voievozi, reunite într-o frumoasă unitate numită „Uniunea şi Liga Societăţilor Române Americane". Toate în parte şi laolaltă, sînt declaraţii solemne de identitate românească.

În 1978, românii de pretutindeni au serbat 60 de ani de la marea unire din 1918. E bine să amintim aici că românii americani au participat şi ei, direct, la această înfăptuire printr-un act de mare răspundere şi afirmare a unităţii româneşti, înainte chiar de a se fi realizat ea în fapt, aici la noi. La 24 februarie 1918, în cadrul unei Adunări la Youngstown, Ohio, — deci

(Continuare în pag. a 8-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

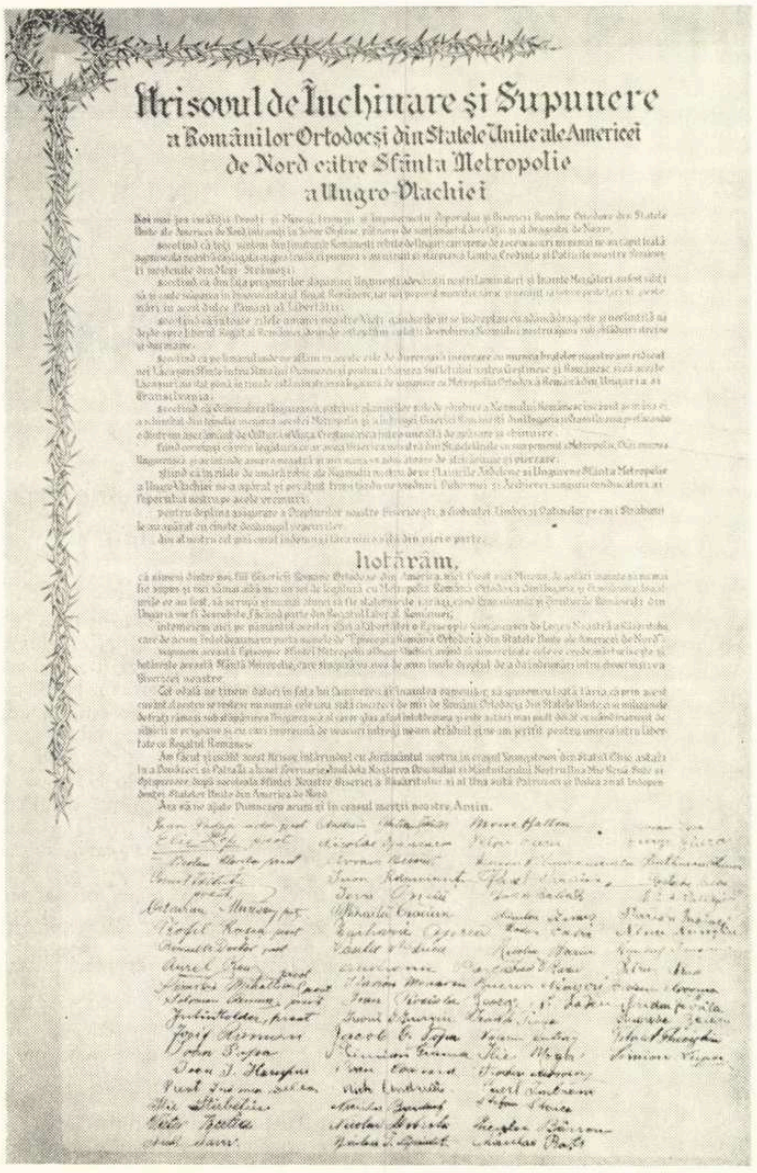

Hrisovul de Închinare şi Supunere
a Românilor Ortodocşi din Statele Unite ale Americei
de Nord către Sfînta Metropolie
a Ungro-Vlachiei

hotărăm,

Semnificaţia unui moment jubiliar

(Continuare din pag. a 7-a)

zarea canonică a Ortodoxiei româneşti pe continentul american şi, de asemenea, asupra evoluţiei ei ulterioare.

În primul rînd trebuie reţinut faptul că, deşi plecaţi din locurile natale şi cu trecerea vremii născuţi pe pămînt american, ortodocşii români de peste Ocean n-au uitat originea lor, n-au părăsit limba şi datinile strămoşeşti, n-au pierdut identitatea etnică. Pe deasupra, nu s-au înstrăinat de Biserica-mamă spre care au privit mereu ca singura în stare să-i ajute în conservarea dreptei lor credinţe. Este interesant apoi că deşi provenind, pînă în anul realizării statului unitar naţional român, din provincii aflate sub stăpînirea străină, românii americani se vor ridica peste considerentele originii lor locale adresîndu-se Mitropoliei Ungrovlahiei. Era semnul conştiinţei că aparţin unei singure Biserici Ortodoxe Române, pe care o înţelegeau unică, nu fragmentată.

În plus, deşi supuşi naturalei influenţe a mediului în care trăiau, confraţii noştri din „lumea nouă" au manifestat continuu voinţa de a menţine legătura cu Sfintul Sinod de acasă a cărui autoritate n-au contestat-o nici cînd, bine ştiind că nu pot exista ca Biserică în afara rînduielilor canonice.

Ce s-a întîmplat însă după crearea Episcopiei Misionare Ortodoxe Române în America? Aşa după cum arătam, împlinindu-se rînduielile legiuite, episcopul mult dorit a sosit şi activitatea bisericească a intrat pe făgaş nou, înregistrîndu-se progrese evidente în toate direcţiile. Era şi timpul, căci restul etnicităţilor cu credincioşi ortodocşi, unele mai vechi şi cu aderenţi mai numeroşi, începeau de asemenea să se consolideze făcînd tot mai vizibilă prezenţa ortodoxă printre celelalte confesiuni şi denominaţiuni.

A apărut şi s-a dezvoltat astfel comunitatea ortodoxă americană formată din eparhii depinzînd de Bisericile-mame, printre care Episcopia Misionară Ortodoxă Română. Al doilea război mondial însă, urmările lui, evoluţia societăţii americane, unele împrejurări legate de perioadele parcurse, au afectat vizibil eparhiile ortodoxe din America. Cît priveşte eparhia noastră, n-a rămas nici ea în afara evenimentelor. Pe deasupra, s-a întîmplat ca episcopul Policarp Moruşcu, întors în ţară pentru a participa la lucrările Sfîntului Sinod, să fie surprins aici de izbucnirea războiului şi să nu mai ajungă să revină printre eparhioţii săi. Începe perioada lungă de frămîntări, marcată de numeroase dificultăţi. Nu mai puţin s-a încuibat ideea, de altfel greşită şi întemeiată pe considerente trecătoare, că americanii de origine română se autohtonizează pînă într-atîta încît îşi devin lor suficienţi, ceea ce pe plan bisericesc a dus la formula „ortodoxiei americane".

Perioada aceasta dificilă care a sfîşiat conştiinţa majorităţii fraţilor noştri de peste Ocean, începe să treacă. Revitalizarea etnicităţilor în S. U. A. şi politica multi-culturalismului în Canada, trăsături esenţiale ale societăţii americane din vremea noastră, împrospătarea continuă a grupurilor etnice de peste Ocean, contactele tot mai frecvente ale acestora cu ţările de baştină, îmbunătăţirea progresivă a situaţiei internaţionale şi a relaţiilor dintre state etc., schimbă evident datele problemei. Sub raport bisericesc de asemenea, în locul epocii de încălcare a rînduielilor canonice, de libertinaj şi arbitrar se instaurează încet dar sigur întoarcerea la normal.

În această atmosferă, aniversarea momentului considerat a reprezenta întemeierea Episcopiei Misionare Ortodoxe Române din America apare ca punctul de plecare al unei noi etape în istoria Ortodoxiei româneşti de peste Ocean, pe care n-o putem vedea altcum decît strîns legată de neamul din care a odrăslit şi de Biserica-mamă din care a purces.

În asemenea context e desigur potrivit să ne reamintim şi de cuvintele episcopului Policarp Moruşca, asemănătoare unui testament: „... Ţara-mamă şi Biserica-mamă sînt datoare să facă efortul de a susţine şi menaja ramura. întinsă peste Ocean, din arborele poporului român ... Să ajute în primul rînd Biserica (scil. din America) să-şi poată împlini misiunea, ca singura instituţie în stare să alimenteze conştiinţa românească şi creştinească ortodoxă, ... singura cetate de apărare şi rezistenţă a sufletului românesc."

COMUNICARE

Între 25 aprilie—14 mai a. c., Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române — însoţit de Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal, P. C. arhid. Ioan Bănăţeanu, secretarul cabinetului patriarhal, şi d-l Nicolae Mihăiţă, secretarul Sectorului Relaţii Externe Bisericeşti — va efectua o vizită în Statele Unite ale Americii şi Canada, pentru a participa la festivităţile prilejuite de semicentenarul înfiinţării Episcopiei Misionare din America.

Cu acest prilej vor fi vizitate principalele centre în care se găsesc românii din aceste ţări.

Reţinem faptul că va fi prima vizită a unui patriarh al Bisericii Ortodoxe Române pe continentul nord american.

Permanenţe româneşti în America

(Continuare din pag. a 7-a)

înainte de „Sfatul Ţării" şi de „Alba Iulia" — au redactat un *„Hrisov de închinare şi supunere a Românilor ortodocşi din Statele Unite ale Americii de Nord către Sfinta Mitropolie a Ungrovlahiei"*. Aşadar toţi românii de acolo, indiferent din care provincie sau de sub care stăpînire plecaseră de acasă — şi cei mai mulţi plecaseră din provincii care se mai aflau încă sub stăpîniri străine — se declarau *una şi sub o singură oblăduire bisericească şi anume cea a capitalei româneşti, a capitalei tuturor românilor, Mitropolia de la Bucureşti.*

Hrisovul acesta e un hrisov de titlu de mare noblеţe, de patriotism viu şi lucrător, de care au dat dovadă românii americani de la 1918. Ei au simţit toţi şi au hotărît împreună că trebuie să fie cu Ţara să aparţină Bisericii Mame — nu-ţi poţi schimba mama! — şi n-au stat mult pe gînduri, ci au trecut repede de la simţire şi gînd la faptă. Cum să fi aparţinut ei de o Biserică dintr-o ţară care îi împila pe fraţii lor de acasă, din Transilvania, care urmărea „zdrobirea neamului românesc!".

În anul acesta, 1979, se împlinesc 50 de ani, vreme rotundă de jumătate de veac, de la un alt mare eveniment din viaţa românilor americani: înfiinţarea primei lor episcopii, pe pămînt american. Evenimentul va fi desigur cinstit după cuviinţă. Va fi un nou şi mare prilej de manifestare a sufletului românesc din lumea cea nouă. Ne vom aduce aminte toţi, cei de acasă şi cei din America, de cei care acum cincizeci şi şaizeci de ani au pus bazele organizării bisericeşti a românilor de peste ocean şi au lăsat un Testament sfînt care trebuie respectat cu acel respect pe care îl datoram, în sfială şi bunăcuviinţă, strămoşilor. Încă cei din Youngstown, Ohio, din 1918, hotărîseră înfiinţarea unei episcopii. Ei scriau: *„Întemeem aici pe pămîntul acestei ţări a libertăţii o Episcopie Românească de legea noastră a răsăritului"*, iar în paragraful următor declarau: *„Supunem această Episcopie Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei, avînd să urmeze toate cele ce crede, mărturiseşte şi hotărăşte această Sfîntă Mitropolie, care singură va avea de acum încolo dreptul de a da îndrumări întru chivernisirea Bisericii noastre"*. Şaptezeci de delegaţi ai celor 150.000 de români din S. U. A. — aşa spune Hrisovul — au întărit cu semnăturile lor această Hotărîre.

Organizarea bisericească a românilor americani împlineşte în aprilie 1979 cincizeci de ani. Să dăm aniversării strălucirea pe care o merită. Sîntem convinşi că şi acolo, românii americani din S. U. A. şi Canada, vor sărbători-o cu sufletele deschise, cu bucurie, în limba de acasă şi după obiceiul strămoşesc, „uniţi în cuget şi-n simţiri". Îşi vor cînta fără îndoială cîntecele de pe Mureş şi de pe Tîrnave, vor seca iară şi iară dintr-o sorbire apele despărţitoare de fraţi, vor recita poeziile pe care le ştiu încă din copilărie, din Coşbuc şi Goga, din Dimitrie Bolintineanu şi din Alexe Mateevici, vor cînta în lacrimi „Doina" şi „Limba noastră", „Pe-al nostru steag" şi „Deşteaptă-te Române". Şi, aici şi acolo, ne vom ruga împreună lui Dumnezeu, cu mulţumită şi cu cerere, să ne dea tuturor sănătate, zile bune şi îndelungate.

Românii americani şi „Astra" (1903-1914)

— Legături culturale —

Prin activitatea sa multilaterală, desfăşurată în diferite ramuri ale culturii şi ştiinţei, în domeniul vieţii practice, unde a urmărit cu prioritate ridicarea şi luminarea maselor ţărăneşti, „ASTRA" a devenit un însemnat centru cultural în jurul căruia au început să graviteze toate speranţele de progres ale „inteligenţei" româneşti.

Datorită acestei orientări progresiste, influenţa şi popularitatea ei a crescut şi s-a extins în toate comunele Transilvaniei şi Banatului.

Atunci cînd la sfîrşitul secolului al XIX-lea, politica de deznaţionalizare practicată de statul dualist austro-ungar faţă de popoarele din imperiu care luptau pentru libertate naţională, a silit mii de ţărani români să emigreze în România, în S. U. A. şi Canada, renumele ASTREI a trecut odată cu ei în „lumea nouă".

Ajunşi pe pămîntul american, ei s-au organizat treptat, în spiritul tradiţiilor din patria de origine, în cadrul noilor comunităţi româneşti, constituite în marile oraşe industriale americane Youngstown, Erie, Indiana, Harbor, Pittsburgh, Chicago. Detroit, New York.

În toate oraşele americane unde s-au stabilit emigranţi români, s-au înfiinţat pentru satisfacerea necesităţilor culturale, societăţi de ajutor şi cultură, avînd menirea încă de la constituire să contribuie totodată la recunoaşterea identităţii lor etnice în faţa străinilor.

Pentru a distinge această identitate în cadrul societăţii americane, ele au primit în majoritate nume care au avut acolo o profundă semnificaţie naţională sau istorică („Unirea Română", „Ulpia Traiană", „Sentinela Română", „Transilvania", „Carpatina" etc.). În cadrul lor, pentru a continua tradiţiile locurilor de origine şi viaţa naţională românească, s-au organizat manifestări cultural-istorice şi biblioteci cu cărţi, reviste şi ziare româneşti.

Călăuzite în activitatea lor de idealurile de unitate culturală şi naţională, societăţile de ajutor şi cultură ale românilor americani au iniţiat şi stabilit legături de colaborare cu cei rămaşi acasă, au urmărit cu interes viaţa lor social-economică, culturală şi politică prin intermediul publicaţiilor trimise din patria-mamă.

În cadrul acestor relaţii de colaborare se înscriu ca un factor de sprijin în refacerea vieţii culturale româneşti, pe pămîntul american, legăturile ASTREI" cu Societăţile de ajutor şi cultură „Uniunea Română" din Youngstown, Ohio, „Ulpia Traiană" din Erie Pa., „Sentinela Română" din Fort Wayne, Indiana.

Din corespondenţa trimisă „ASTREI", între 1903—1914, spicuim unele interesante mărturii documentare care atestă sprijinul cultural dezinteresat acordat de „ASTRA" şi tendinţele de unitate culturală şi naţională ale românilor americani.

La 21 octombrie 1903, Societatea „Unirea Română" se adresează comitetului central al „Asociaţiunii" cu rugămintea de a sprijini acţiunea „pentru formarea unei mici biblioteci pe seama societăţii (noastre n. n.) din cărţi folositoare ...

Comitetul de conducere al ASTREI răspunde afirmativ.

Peste puţin timp, după ce cărţile donate de „ASTRA" au ajuns în S. U. A., Societatea „Unirea Română" mulţumeşte la 10 ianuarie 1904, „cu bucurie pentru cărţile trimise şi (pentru n.n.) bunăvoinţa care prin frumoasa donaţiune ne-aţi arătat-o".

La 26 iulie 1909, Societatea de ajutor şi cultură „Ulpia Traiana", în scrisoarea adresată „Asociaţiunii" aduce la cunoştinţă că „Societatea noastră, „Ulpia Traiană" din Erie Pa., împlineşte aproape 3 ani de existenţă de la înfiinţare, deci după o muncă fără preget ... societatea noastră cu drept cuvînt putem zice, căci a înaintat foarte mult, atît moral, cît şi material, în timp aşa de scurt a devenit în acea stare plăcută, că pe ziua de 6 septembrie a(nul) c(urent) să-şi sfinţească falnicele ei drapele naţional şi american. Îţi saltă inima de bucurie cînd (noi n. n.) vedem, căci aici pe pămîntul străin american, al libertăţii se desfăşoară cel mai scump odor al naţiunii noastre, care după cum ştim cu toţii în patria-mamă din nefericire nu ne este permis a le desfăşura, avînd totodată în vedere căci scopul acestei mari serbări naţionale, e menită spre a ne ridica vaza naţiunei noastre, străinilor, şi a întări simţul naţional între fraţii români. Dar în speranţa căci şi onor.(ata) Asociaţiune ne va da tot sprijinul, ca şi celelalte societăţi, atît moral cît şi material, ne-am luat permisiunea de a procura un cui pentru baterea în drapelul naţional cu inscripţia onor.(atei) Asociaţiunii, crezînd prin aceasta, căci şi onor.(ata) Asociaţiune îşi va eterniza dragostea şi iubirea faţă de scumpa noastră societate." La 2 septembrie 1909, „preşedintele Iosif Sterca Şuluţiu, confirmă acordul „ASTREI" să fie reprezentată la această manifestare cu caracter naţional şi invită pe preşedintele Societăţii „Ulpia Traiana" „să bată un cui în steag în numele Asociaţiunii". Tot în această lună, preşedintele societăţii „Ulpia Traiana", D. Rodeanu şi secretarul Dumitru Vîlcu, anunţa „ASTRA" că „scrisoarea Dv. s-a citit în faţa adunării ţinută la 3 sept.(embrie) 1909, făcînd o frumoasă impresie tuturor membrilor, văzînd dragostea onor.(atei) Asociaţiuni, păstrată pentru scumpa noastră Societate. Veţi şti că cuiul Dv. s-a bătut în steagul naţional al 2-lea în numărul celorlalte cuie". În scrisoare, se arată totodată. că societatea „Ulpia Traiana" a „fost bine reprezentată în faţa străinilor, toţi admirau convoiul compus din 24 drapele ale societăţii".

Peste cinci ani, la 3 februarie 1914, o altă societate a românilor americani, intitulată sugestiv „Sentinela Română" anunţa comitetul central al „ASTREI" că a trimis „o sumuliţă de 150 coroane pentru ridicarea monumentului Aurel Vlaicu" şi cere prin intermediul lui M. T. Lăpedat, ca suma primită să-i fie confirmată.

Nu putem încheia această scurtă evocare, fără a sublinia încă odată, importanţa cunoaşterii acestor momente impresionante din trecutul luptei pentru unitate culturală şi naţională a poporului nostru, luptă care s-a declanşat atunci cu deosebită intensitate şi în S. U. A., pînă la formarea statului naţional unitar român, la 1 decembrie 1918.

Mircea Stoia

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 15 mai 1979 Nr. 19—20

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORTODOXIA — VIAȚĂ ÎN HRISTOS

Rugăciunea — taină a vieţii credinciosului

Sub titlul „Ortodoxia — viaţă în Hristos", Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae Mladin, sub patronajul căruia apare Telegraful Român, îşi propune un ciclu de eseuri prin care va oferi credincioşilor posibilitatea de a cunoaşte frumuseţea şi profunzimea adevărurilor credinţei noastre.

Rugăciunea este respiraţia sufletului însetat după Dumnezeu. Este manifestarea firească, dar şi cea mai înaltă a credinţei noastre. Sîntem întru atît credincioşi, întru cît stăm în comuniune cu Dumnezeu şi stăm întru atît în comuniune cu Dumnezeu întru cît ne rugăm.

Rugăciunea este o taină, care se luminează numai în evidenţa trăirii credinciosului, fără a ajunge vreodată să fie exprimată în cuvinte potrivite. De aceea, pe drept cuvînt, Fericitul Augustin spunea despre rugăciune: „Dacă nu mă întrebi ce este, ştiu ce este; dacă mă întrebi ce este, nu ştiu". E o funcţie elementară a sufletului, care are înfiptă în centrul lui săgeata de foc a dorului după Dumnezeu. Şi ca toate funcţiunile elementare ale vieţii, e o evidenţă a trăirii credinciosului, pentru care definiţia e numai o schemă, un cadru gol. De aceea cel ce vrea să ştie ce este rugăciunea, să nu întrebe pe nimeni, ci să-şi întrebe propriul suflet, să-l adape la izvoarele vieţii divine şi va şti ce este rugăciunea.

Şi acum să pornim pe cărarea bătătorită a cuvintelor care, în capacitatea lor, vor să încapă neîncăputul. Ce este rugăciunea? — E înălţarea sufletului în Dumnezeu; e convorbirea tainică dintre credincios şi Dumnezeu. E sufletul religiei. „Prin rugăciune religia devine viaţă în Dumnezeu, comuniune cu veşnicia. Fără rugăciune credinţa rămîne o convingere teoretică; fără rugăciune cultul devine o formalitate; fără rugăciune fapta morală e lipsită de adîncime religioasă; fără rugăciune iubirea de Dumnezeu e mută; fără rugăciune credinciosul rămîne departe de Dumnezeu, se deschide o prăpastie între Creator şi creatură. În rugăciune credinciosul se înalţă la ceruri şi cerul se coboară pe pămînt, se sfîşie vălul dintre lumea văzută şi cea nevăzută, credinciosul păşeşte înaintea lui Dumnezeu spre a vorbi cu El. În rugăciune se întîlnesc cele de sus cu cele de jos, inima smerită cu Dumnezeu Cel necuprins" (Heiler, Das Gebet, p. 495). Ea e taina inimii credinciosului cu veşnicia, e comuniunea sufletului cu Dumnezeu.

Nu atît ce spui în rugăciune e esenţial: că preamăreşti, că adori, că-ţi exprimi recunoştinţa şi admiraţia, că-ţi exprimi durerile şi dorurile, ci faptul că prin rugăciune eşti în faţa lui Dumnezeu, intri în raport de comuniune şi prezenţa Lui cea necuprinsă îţi umple sufletul. Eliberat de creatură şi de sine însuşi sufletul e înălţat în Dumnezeu, îngenunchiază în faţa imensităţii divine. E o realitate ce ne învăluie şi ne înalţă, pe care o adorăm, căreia îi mărturisim cu încredere totul, căci în mîna ei e destinul nostru şi al lumii.

Rugăciunea este un act personal, o zguduire lăuntrică, o avîntare a sufletului spre zările necuprinsului. Nostalgia noastră după Dumnezeu îşi găseşte limanul în rugăciune. Rugăciunea e şuvoi de primăvară care rupe zăgazuri, smulge rădăcini şi frînturi de glie, dar în învolburarea ei se prăvăleşte spre aceleaşi limanuri şi zămisleşte viaţă: este un nou suflet, o nouă inimă ce se mărturiseşte Domnului, este expresia supremă a unui suflet în freamăt de furtună. Natural, o astfel de rugăciune nu se va mai turna în anumite tipare; ea va fi năvalnică, liberă, plină de sinceritate pînă la dramatism.

Rugăciunea presupune „credinţa într-un Dumnezeu viu şi personal, credinţa în prezenţa lui reală şi nemijlocită şi raportul viu în care intră credinciosul cu acest Dumnezeu trăit ca prezenţă" (Heiler, op. cit., p. 489). Cine nu are această credinţă nici nu se poate ruga cu adevărat. Trebuie însă să fim totodată conştienţi că numai raţiunea nu poate decide definitiv asupra credinţei: singurul mijloc care ne descopere efectiv pe Dumnezeu este rugăciunea.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

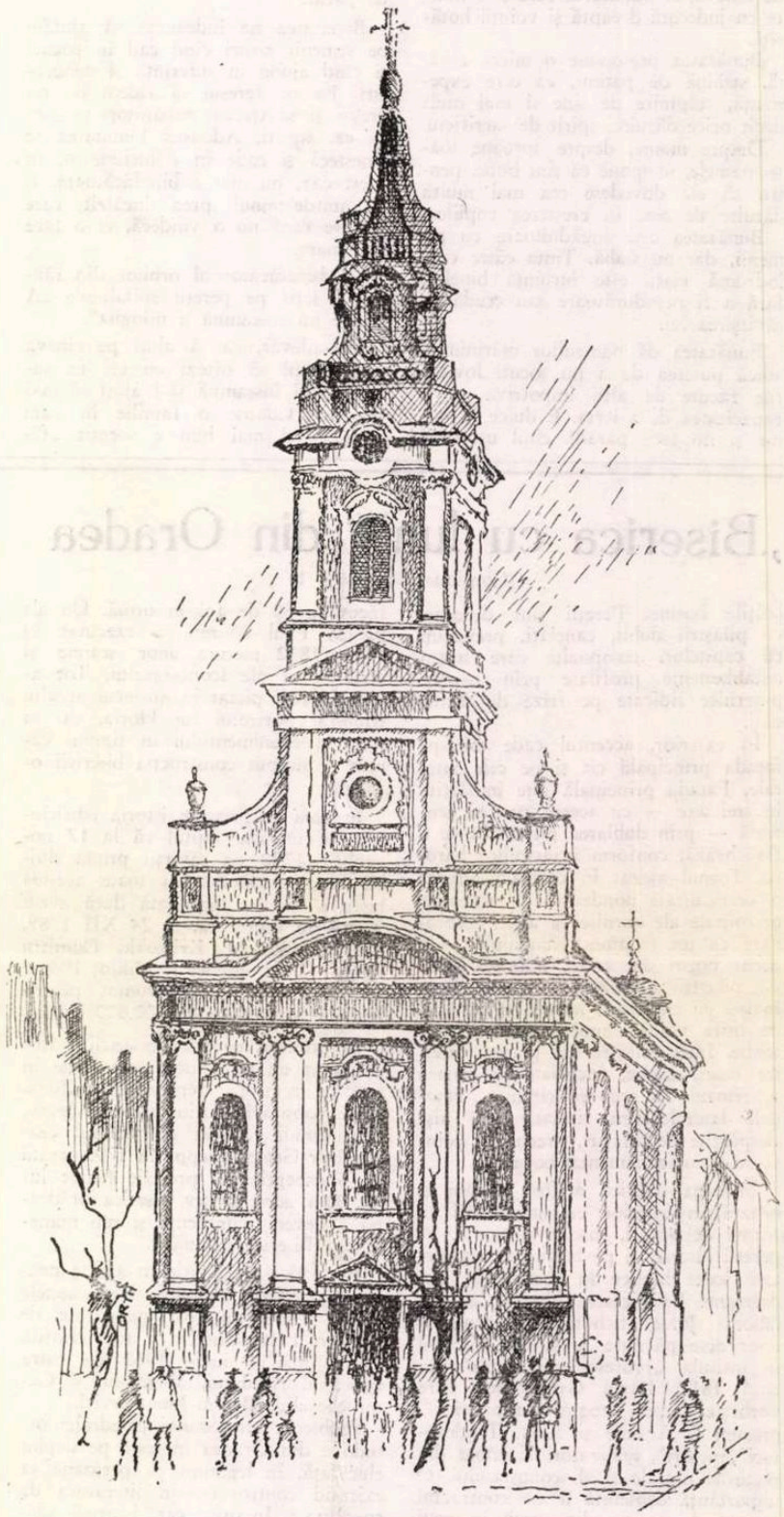

„Biserica cu lună" din Oradea

În secolul al XVIII-lea bisericile au devenit platforme de luptă ale naţiunii aşa-zis „tolerate". Construirea bisericilor populaţiei româneşti reprezintă de fapt, dovezi ale menţinerii şi întăririi luptei pentru recunoaşterea drepturilor românilor, dovedeşte dorinţa lor de emancipare din starea de „naţiune tolerată". De o majoră importanţă este formarea unor şcoli în jurul acestor biserici, care vor pregăti o intelectualitate de avangardă. Tocmai de aceea se impunea cu necesitate ridicarea bisericilor ortodoxe în interiorul oraşelor transilvănene, pentru ca acest fapt să corespundă şi cu situaţia demografică din acele localităţi.

Comunitatea ortodoxă din Oradea a reuşit să-şi ridice o biserică în centrul oraşului („oraşul nou") la o dată relativ tîrzie, datorită piedicilor puse de către cei care se împotriveau luptei românilor pentru recunoaşterea drepturilor lor naţionale şi religioase. Cu toată publicarea „Decretului de toleranţă" emis de Maria Tereza în 1759, prin care se recunoştea legalitatea religiei ortodoxe în Transilvania, cererile repetate ale orădenilor au rămas fără rezultat pînă în preajma izbucnirii răscoalei lui Horia, Cloşca şi Crişan. Abia la data de 27 noiembrie 1784 se obţinea aprobarea împăratului Iosif al II-lea în vederea ridicării unei biserici pentru comunitatea ortodoxă în centrul oraşului Oradea.

Piatra fundamentală a fost aşezată la data de 9 noiembrie 1784, aşa cum arată inscripţia aflată la tribuna bisericii: „Zidire a bisericii acesteia temeliul cel din început s-a pus în 1784 în 9 zi Noiembrie..." Fondurile au fost asigurate prin „...cheltuiala norodului drept credincios" din localitate.

Din punctul de vedere al planului, biserica este formată din pronaos, naos cu nişe laterale, iar spre răsărit, absida altarului cu un deambulator în jur. Nişele amintesc de absidele laterale ale unui plan treflat sau mai degrabă triconc de tradiţie muntenească. În partea de vest a edificiului a fost ridicat un turn clopotniţă cu orologiu, conform caracteristicilor arhitecturii baroce. Sistemul de boltire al întregii nave, împărţită în trei travee, îl formează

Alexandru Avram

(Continuare în pag. a 2-a)

PÎINE PENTRU SUFLET

BUNĂTATEA

După ce Mîntuitorul binecuvîntase pe copiii aduşi de mamele lor la El, un tînăr bogat a alergat înaintea Lui şi l-a întrebat: „Învăţătorule, bune, ce să fac ca să moştenesc viaţa veşnică?" Iisus i-a răspuns: „De ce-mi zici bun? Nimeni nu este bun, fără numai unul Dumnezeu" (Marcu 10, 17—18). După aceea Mîntuitorul a adăugat că viaţa veşnică se obţine prin ţinerea poruncilor lui Dumnezeu.

În această scurtă convorbire dintre tînăr şi Iisus, întîlnim de trei ori cuvîntul „bun". Odată cu privire la Domnul nostru Iisus Hristos, a doua oară în mod indirect cu referire la oameni şi în al treilea rînd cu privire la Dumnezeu.

Tînărul care se adresează Mîntuitorului cu cuvintele „bun" mărturiseşte prin aceasta că Iisus este Dumnezeu, pentru că numai la Dumnezeu se poate afla atîta bunătate precum a arătat Iisus în lume.

Într-adevăr, Dumnezeu este bun, este izvorul bunătăţii desăvîrşite. Dar noi n-am fi cunoscut această bunătate dumnezeiască, dacă nu s-ar fi făcut cunoscută prin Iisus Hristos.

Prin Iisus Hristos am cunoscut bunătatea cea fără de margini a lui Dumnezeu. Tot ceea ce au spus proorocii, tot ceea ce citim în psalmi şi în cărţile Legii Vechi despre bunătatea lui Dumnezeu, credincioşii cunosc această bunătate prin întruparea Fiului lui Dumnezeu. Mai mult chiar, Iisus Hristos a venit în lume ca să ne facă părtaşi de această bunătate atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu şi să ne ajute ca să fim şi noi buni.

Cînd am fost botezaţi s-au rostit cuvintele: *„Cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi îmbrăcat"* (Gal. 3, 24). Prin Taina Botezului, precum şi prin celelalte sfinte taine ni se dă harul de a putea vieţui după chipul arătat nouă de Mîntuitorul, de a fi următori Lui întru toate, deci şi întru bunătate. De atunci a rămas pentru creştini o mare năzuinţă şi o sfîntă poruncă de a fi buni şi de a trăi în bunătate.

Sf. Apostol Pavel socoteşte bunătatea ca pe un rod al Duhului Sfînt în inima credincioşilor, prin cuvintele: „Roadele Duhului sînt: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credincioşia, blîndeţea, înfrînarea, curăţia; împotriva unora ca acestea nu este lege" (Gal. 5, 22—23). Minunată alcătuire de virtuţi, vrednică de toată străduinţa creştinească.

Dar, să ne oprim la „bunătate", pe care Apostolul o aşează în centrul acestei cununi duhovniceşti. E greu să definim bunătatea, ca şi viaţa de care aparţine. Bunătatea nu se defineşte, se trăieşte, ea iradiază din făptura celui ce o are.

De obicei, prin bunătate se înţelege un mănunchi de sentimente, în frunte cu iubirea care le călăuzeşte, dînd celui ce le are o purtare aleasă şi binefăcătoare în lume.

Ea este un rod al Duhului Sfînt în inima noastră, dar şi o culme pe care sîntem chemaţi să o cucerim.

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

BUNĂTATEA

(Continuare din pag. 1)

Ea este o stare de armonie şi echilibru spiritual, din care pornesc ca nişte raze luminoase toate faptele noastre. De aceea simţi o adevărată desfătare sufletească să stai cu cineva care este bun sau să lucrezi împreună cu el.

Dar, tocmai fiindcă bunătatea cuprinde mai multe însuşiri, este ceva atît de rar întîlnită. Ca să fii bun nu e destul să ai simţăminte de milă faţă de cineva, ci bunătatea cere şi o minte cu judecată dreaptă şi voinţă hotărîtă.

Bunătatea presupune o minte curată, străină de patimi, ea cere experienţă, stăpînire de sine şi mai mult decît orice dăruire, spirit de sacrificiu.

Despre mame, despre aproape toate mamele, se spune că sînt bune, pentru că ele dovedesc cea mai multă dăruire de sine în creşterea copiilor.

Bunătatea este îngăduitoare cu semenii, dar nu slabă. Ţinta către care îndrumă viaţa este biruinţa binelui, fără a fi neîndurătoare sau crudă în săvîrşirea lui.

Bunătatea dă oamenilor mărinimia, adică puterea de a nu socoti loviturile făcute de alţii împotriva ta şi capacitatea de a ierta. E dulce la mînie şi nu face paradă cînd uşurează durerile altora. Purtători ai unor asemenea însuşiri se întîlnesc destul de rar. Aceasta nu înseamnă că bunătatea nu există cu desăvîrşire.

Vieţile sfinţilor, precum şi ale oamenilor care s-au dăruit pentru mai binele semenilor lor este o mărturie de bunătate.

Ea este rară fiindcă este adeseori întunecată de pasiuni, de dorinţi nedisciplinate, de egoism, cu un cuvînt de păcat.

Bunătatea ne îndeamnă să ajutăm pe semenii noştri cînd cad în păcate şi cînd ajung în suferinţă şi nenorociri. Ea ne fereşte să rîdem de cei greşiţi şi să trecem nepăsători pe lîngă cei lipsiţi. Adeseori bunătatea se amestecă şi cade în slăbiciune şi, în acest caz, nu mai e binefăcătoare. E ca untdelemnul prea încălzit care pus pe rană nu o vindecă, ci o face mai mare.

Un binefăcător al orbilor din război a scris pe pereţii spitalului: „A plînge nu înseamnă a mîngîia".

Într-adevăr, ca să ajuţi pe cineva nu-i destul să oftezi cu cel în suferinţă, ci înseamnă să-l ajuţi să iasă din ea. Cunosc o familie în care copilul cel mai bun e socotit „fără inimă, pentru că el nu plînge cînd se lovesc fraţii săi mai mici, ci aleargă şi îi bandajează.

Aşadar, bunătatea se arată în fapte. Esenţial este ca sufletul în adîncul lui să îmbrăţişeze alt suflet.

Ajutorul pe care bunătatea noastră îl poate da semenilor se aseamănă, în parte, cu transfuzia de sînge pe care o face medicul bolnavului slăbit înainte de operaţie. Numai că bunătatea cere să dai sîngele tău nu sîngele altuia, să dai inima şi dragostea ta prin faptă.

Mai putem spune că adevărata bunătate e gratuită. Ea nu se dă pe bani, nici pe altfel de recompense. Bunătatea este o mărime care are plata în ea însăşi, ca o lucrare a lui Dumnezeu, pe care îl urmează.

Uneori obosim pe acest urcuş al bunătăţii şi ne vine să zicem: „La ce bun, de ce să mă străduiesc să fiu bun". La aceasta ne răspunde cuvîntul lui Dumnezeu care ne spune că bunătatea noastră este o rază din bunătatea Lui.

Se cade să fim buni, căci prin aceasta urmăm lui Hristos şi sîntem folositori patriei. Se cuvine să fim buni pentru că sîntem fii ai unui popor cunoscut şi preţuit pentru bunătatea şi omenia lui. În temelia de granit a existenţei lui multiseculare pe aceste plaiuri se află şi aceste două mari puteri spirituale: bunătatea şi omenia.

„Biserica cu lună" din Oradea

(Continuare din pag. 1)

bolţile boeme. Pereţii sînt decoraţi cu pilaştrii dubli, canelaţi, prevăzuţi cu capiteluri compozite care susţin antablamente profilate prin cornişe puternice ridicate pe frize de denticuli.

În exterior, accentul cade atît pe faţada principală cît şi pe cele laterale. Faţada principală este împărţită în trei axe — cu accent pe cea centrală — prin dublarea pilaştrilor ce o flanchează, conform principiilor baroce. Turnul aşezat în centrală asigură o verticalitate ponderată de accentele orizontale ale cornişei şi aticii încoronate cu un fronton triunghiular. Un decor bogat dar calm, îmbracă faţada: pilaştrii aplatizaţi, aşezaţi pe baze înalte, cu capiteluri ionice cu ghirlande între volute, apoi festoane, frontoane. Între pilaştri sînt plasate ferestre mari, înalte, încheiate în partea superioară în arc semicircular. Faţadele laterale sînt ritmate prin nişe despărţite de pilaştri, precum şi printr-un decor ornamental bogat.

Întreaga biserică a fost pictată şi ornată în interior cu împletituri în formă de opturi, discuri şi casete. Pe pereţii laterali şi pe bolţi au fost pictate scene biblice în chenare şi medalioane. La pictarea bisericii au colaborat Jozsef Schutz care, potrivit unor acte păstrate în arhiva bisericii se intitula „profesor desenator" în anul 1817, Pavel Gyurkovics, care vorbeşte despre „zugrăvirea bisericii", precum şi Arsenie şi Alex. Teodorovici „pictori", realizatori ai unora din picturile murale şi al iconostasului. O importanţă deosebită îl are contractul semnat de aceştia din urmă în anul 1817, deoarece aici se precizează că biserica se va picta în felul bisericii ortodoxe din Velenţa (cartier periferic al oraşului), a cărei pictură s-a făcut cu 30 de ani în urmă. Un alt pictor, Paul Murgu, a executat în 1831—1832 pictura unor scaune şi două scene ale iconostasului. Tot atunci a fost pictat în mijlocul arcului triumfal portretul lui Horia, ca un ecou al evenimentului în timpul căruia a început construcţia bisericii orădene.

În ceea ce priveşte istoria edificiului, se cunoaşte faptul că la 17 noiembrie 1790 s-a săvîrşit prima slujbă în noul lăcaş. Cu toate acestea biserica nu era terminată dacă avem în vedere faptul că, la 24 XII 1789, M. Püspöki, M. Kristokk, Dumitru Driva, Gh. Popovici şi Mikloş Polgar au contractat un împrumut pentru biserică în valoare de 700.000 florini.

În exterior, pe atica bisericii a fost amplasat un mecanism, care pune în mişcare o sferă reprezentînd luna, parte vopsită în auriu, parte în negru. Mecanismul realizat de vestitul ceasornicar Georg Rueppe în 1793, arată cu o excepţională precizie fazele lunii. Din acest motiv biserica orădeană a devenit cunoscută şi sub numele de „Biserica cu lună".

În 1795 s-a achiziţionat arama pentru acoperirea turnului, iar scaunele pentru femei au fost cumpărate de abia în 1818. Biserica a fost sfinţită la 30 mai/11 iunie 1932 de către episcopul Aradului, Vîrşeţului şi Carancebeşului, Maxim Manuilovici.

Problema arhitectului catedralei ortodoxe din Oradea nu este pe deplin elucidată, în legătură cu persoana sa existînd controverse în literatura de specalitate. În orice caz, istoricii adeveresc că desăvîrşirea construcţiei aparţine lui Jacob Eder. Cu numele lui ne întîlnim în 1786, cînd prăbuşindu-se bolta bisericii în urma ploilor, a fost chemat la continuarea lucrărilor (N. Firu, *Monografia bisericii Sf. Adormire din Oradea*, 1934, p. 61). Acest meşter avea deja un renume în Oradea, opera lui fiind şi biserica reformată din oraş, construită în aceeaşi perioadă. Între faţadele celor două biserici găsim afinităţi, cu menţiunea că faţada catedralei ortodoxe este mai realizată din punct de vedere artistic. Spre sfîrşitul secolului al XVIII-lea s-au format deja o serie de meşteri localnici, încît nu se mai simţea în aşa mare măsură nevoia meşterilor străini. Un meşter localnic a fost şi Iacob Eder. Mai multe documente aflate la Arhivele Statului Bihor îl menţionează pe Eder în calitate de cetăţean al oraşului Oradea între anii 1781—1791 *(Arh. Stat. Bihor, Fond. Primăria oraşului Oradea-Olosig, inv. 141, dosar 34, fila 14 şi 26; dosar 30, fila 11)*. De asemenea, orădean pare să fi fost şi meşterul şef de şantier menţionat în inscripţia de pe tribună, *„Ioan Lius paler"*.

*

Devenită catedrală a Episcopiei Ortodoxe Române din Oradea, la altarul acestui sfînt aşezămînt au slujit vlădici şi preoţi vrednici care au menţinut aprinsă flacăra credinţei străbune şi i-au întărit pe români în speranţa că lupta lor pentru dreptate naţională şi socială va fi pînă la urmă încununată cu izbîndă. Este vrednic de amintit, în acest sens, numele lui Roman Ciorogariu, „martor şi cronicar" al unor evenimente de seamă din istoria noastră naţională, cum a fost cel din 1918.

Prin străduinţa neobosită a conducătorului de azi al eparhiei şi rîvna credincioşilor din oraşul de pe malul Crişului, catedrala „cu lună", îmbracă veşmînt nou, fiind în curs de executare o însemnată lucrare de pictură interioară.

Vocabularul portului popular românesc

Parcă mai mult decît în trecut se discută acum despre împletirea elementelor de tradiţie cu cele noi, în toate sectoarele vieţii materiale şi spirituale. Ni se pare interesant de urmărit, fie şi sumar, vocabularul privitor la portul popular, ştiind că moda vestimentară este dintre cele mai trecătoare manifestări sociale. Chiar cuvîntul *modă*. pătruns şi în alte zone lexicale, aici, în costumaţie, îşi are obîrşia. Ne-am aşteta ca atît obiectele de îmbrăcăminte cît şi numirile lor să se fi înlocuit repede de-a lungul timpului, încît să nu mai găsim urme ale trecutlui. Cercetînd însă atît portul românesc cît şi reflexul lui în limbă, constatăm că lucrurile nu se înfăţişează astfel. Dimpotrivă, observăm că majoritatea termenilor de port sînt mai vechi în limbă, oglindind ceva din istoria neamului, în contact neîntrerupt cu populaţii de altă limbă decît româna. Să ilustrăm această configuraţie mozaicală.

De la populaţii germanice stabilite la noi românii au împrumutat termeni ca: *androc* „fustă de lînă", *baider* „fular", *laibăr*, răspîndite aproape numai în Banat şi Transilvania. Oarecum asemănător se prezintă împrumuturile din maghiară (*bocanc, bundă, catrinţă, căpeneag. cizmă, clop, gubă, guler* ş. a.) cu observaţia că sînt mai numeroase, mai răspîndite şi, unele, mai vechi *(bubău, bertă* şi *şinor)*. Ne-au rămas cîteva numiri din neogreacă: *căltun, fundă, tulpan* şi altele, cunoscute doar regional; la fel, din turcă: *basma, chimir. ciorap, fotă, maramă* ş. a. Acestea din urmă, turceşti, deşi contactele directe între populaţii erau slabe şi aproape numai în Dobrogea, au fost numeroase în timpul dominaţiei fanariote, dar n-au putut pătrunde în fondul lexical de bază al limbii noastre. Multe turcisme au intrat prin limbi slave, îndeosebi prin bulgară şi sîrbocroată. Bulgăreşti sînt considerate elementele: *nojiţă, obială, opincă, suman, zăbun* şi altele, învechite sau ieşite din limbă. Sîrbocroate sînt: *căbăniţă, opreg* şi altele, întîlnite aproape exclusiv în Banat (*duşancă, prîsluc* etc.). Unele au intrat din mai multe limbi, adică au o etimologie multiplă. Puţine au intrat din ucraineană *(cataveică)*, rusă (*casîncă* „tip de broboadă") şi poloneză (*horbotă*). Dintre împrumuturile vechi slave au pătruns mai puţine decît ne-am aşteptat în fondul de bază: *cîrpă, cojoc, crac, croi* şi *poală*.

Desigur că după cele arătate mai sus devine firească întrebarea privitoare la existenţa în româna de azi a unor termeni de îmbrăcăminte de origine latină. Asemenea termeni au persistat de-a lungul celor două milenii, în ciuda vitregiilor istorice, şi ei nu sînt puţini: *baieră, brăţară, cămaşă, cheotoare, chingă* „cingătoare", *cunună, curea, a(se)descălţa, a(se)descinge, a(se)dezbrăca, faşă, ie, mînecă, pieptene, a sufleca, veşmînt* ş. a. De remarcat că elementele latineşti sînt generale în limbă, au frecvenţă mare, au pătruns în vocabularul fundamental şi în limba cultivată, au putere de derivare şi au format numeroase expresii şi locuţiuni populare. Iată că specificul limbii noastre, de limbă romanică, se manifestă pînă şi într-un sector atît de vremelnic cum este cel al vocabularului referitor la îmbrăcăminte.

Pentru substratul autohton, dacic, avem mai puţine elemente. Dintre acestea amintim: *brîu*, cu o variantă *brînă, căciulă, traistă* şi *zgardă* „salbă, colan". Nu este exclus să fie autohtoni şi alţi termeni, a căror origine este încă controversată *(pălărie, cioareci)* sau considerată obscură. Ca şi cei latineşti, aceşti termeni vechi de origină dacică sînt cunoscuţi peste tot (cu excepţia ultimului) şi vorbesc despre rezistenţa vocabularului nostru.

Cum se explică această situaţie neaşteptată? Cum a fost posibilă moştenirea unor elemente de limbă vechi şi foarte vechi referitoare la realităţi etnografice foarte schimbătoare? Trebuie spus că vechimea numirilor se îngemănează, de obicei, cu vechimea obiectelor denumite. Românii au adoptat mode străine la curtea domnitorilor şi în mediul orăşenesc, meşteşugăresc, dar la sate portul popular s-a dovedit a fi extrem de conservator. Alături de limbă şi de obiceiuri, felul de a se îmbrăca al românului era menit să reprezinte

A. Scorobete

(Continuare în pag. a 4-a)

Memorandumul și lupta pentru libertate a românilor din Transilvania

Înfrîntă în războaiele purtate cu Italia şi Prusia, Austria încearcă o ultimă soluţie pentru salvarea imperiului: împăcarea cu Ungaria. În vederea acestui act, în toamna anului 1865 se convoacă dieta la Cluj, pentru revizuirea legii de uniune a Ardealului cu Ungaria.

Doi ani mai tîrziu, prin semnarea pactului dualist, Ungaria era recunoscută ca regat autonom unitar, în el fiind încorporată şi Transilvania. Iar ca o primă măsură, dieta de la Budapesta din anul 1868, publica legea pentru naţionalitate, conform căreia în Ungaria exista o singură naţiune, „una şi indivizibilă", adică cea maghiară, din care fac parte şi „naţionalităţile", iar limba maghiară era limba oficială a statului.

Acţiunile vădite de maghiarizare ale guvernului de la Budapesta nu se vor mărgini aici. În anul 1879 ministrul Augustin Trefort supune parlamentului maghiar proiectul de modificare a legii învăţămîntului din anul 1868, impunînd prin o nouă lege obligativitatea însuşirii limbii maghiare în toate şcolile elementare, inclusiv cele confesionale patronate de Biserică. Legea şcolară din anul 1883, cerea sporirea numărului orelor de limbă maghiară în şcolile medii ale naţiunilor nemaghiare. În plus, începînd cu anul 1870, guvernul de la Budapesta publică pe seama şcolilor româneşti o seamă de cărţi cu vădită tendinţă de maghiarizare. Şi pentru a feri aceste cărţi de concurenţa lucrărilor româneşti editate de tipografiile eparhiale, de tipografiile din Buda şi Viena şi mai ales de cele venite — pe diferite căi — din România, guvernul interzice o seamă de cărţi didactice din şcolile noastre confesionale.

Faţă de aceste măsuri nedrepte, fruntaşii politici români nu puteau rămîne nepăsători.

Ca un protest împotriva legii pentru uniune din anul 1868, o parte a intelectualităţii române transilvănene în frunte cu George Barifiu şi Ioan Raţiu, refuză să mai participe la dezbaterile dietei, mutată acum la Pesta, declarîndu-se, în conferinţa de la Miercurea (Sibiu) din 7—8 martie 1869, pentru o pasivitate absolută. Tot acum se hotărăşte şi alcătuirea unui memorand către Curtea din Viena, în care să se expună pe larg situaţia românilor transilvăneni din cele mai vechi timpuri, precum şi poziţia lor în statul austro-ungar, hotărîre care va fi preluată şi aprobată şi de Conferinţa naţională din anul 1881.

Conferinţa naţională de la Sibiu, ţinută trei ani mai tîrziu, va alege pentru executarea programului şi pentru conducerea ţinutei politice a românilor un comitet central de 12 membri, însărcinîndu-l „a face între marginile legilor tot ce va afla de lipsă şi folositor (...) peste tot pentru apărarea cauzei române naţionale şi pentru lămurirea opiniei publice în ţară şi străinătate". Comitetul întrunit în aceeaşi zi, stabileşte *„elaborarea unui memorial curat politic, destinat anume pentru politicienii neromâni din patrie şi străinătate, în care să se descrie situaţia politică de nesuferit a naţiunii române din ţările supuse coroanei Sfîntului Ştefan"*.

Din cauza disensiunilor interne, din cadrul comitetului alcătuirea memorialului preconizat a fost amînată pînă în primăvara anului 1887, cînd, în urma hotărîrii conferinţei, Ioan Slavici alcătuieşte un scurt proiect de memoriu ce va fi multiplicat şi pus în dezbaterea comitetului. Un nou proiect de memorand este alcătuit, un an mai tîrziu, de către Ioan Coroianu, proiect care va fi pus în dezbatere în Conferinţa de la Turda din 18 mai 1889. Proiectul, căruia i s-au adus uşoare îmbunătăţiri, este pus din nou în discuţie în şedinţa comitetului central al Partidului Naţional Român de la Sibiu din 25 şi 26 martie 1892. Acum, urmînd sugestiile fruntaşilor politici din România cu care comitetul a întreţinut permanente legături — proiectului i se aduc unele îmbunătăţiri „stilare" şi se hotărăşte traducerea lui în limbile germană, maghiară, franceză şi italiană.

În ziua de 28 mai 1892, Ioan Raţiu, în fruntea unei delegaţii de 300 de români, constituită din reprezentanţi ai tuturor păturilor sociale, prezenta împăratului acest memorand în care erau arătate pe larg şi concret nedreptăţile şi asupririle la care erau supuşi românii din Transilvania de guvernul maghiar şi de organele lui. Delegaţia a depus Memorandul în biroul cancelariei imperiale, iar împăratul l-a trimis, fără să-l citească, ministerului maghiar de pe lîngă curtea imperială. Guvernul maghiar a decis ca actul să fie trimis prefecturii Turda, spre a fi restituit lui Ioan Raţiu, iar semnatarii lui erau daţi în judecată.

„Procesul Memorandumului", desfăşurat în luna mai 1894, la tribunalul din Cluj pe durata a 18 zile — proces expus amănunţit la vremea respectivă şi în coloanele *Telegrafului Român* (vezi nr. 47—58/1894) — nu a fost un proces pentru trădare de patrie, ci — aşa cum au declarat cu atîta bravură şi demnitate acuzaţii — *un proces al însăşi naţiunii române oprimate din Transilvania*.

„Ceia ce se discută aici, domnilor, — spunea la proces Ioan Raţiu — este însăşi existenţa poporului român. Ori existenţa unui popor nu se discută, ci se afirmă. De aceea nu ne gîndim să vă dovedim că avem dreptul la existenţă. Pe o asemenea chestiune nu ne putem apăra. Nu putem decît să acuzăm în faţa lumii civilizate sistemul asupritor care tinde să ne răpească ceea ce un popor are mai scump: legea şi limba. (...) Nu noi sîntem aici acuzaţi. Sîntem acuzatori. Ca persoane nu avem ce căuta în faţa acestei curţi cu juraţi, fiindcă noi am lucrat numai ca mandatari ai poporului român şi un popor întreg nu se poate trage la bara judecătorească. Plîngerile lui nu pot fi judecate de un juriu, care este şi judecător şi parte. Nu este deci de demnitatea poporului român a se apăra în faţa unui asemenea juriu. Ne puteţi osîndi ca indivizi. Nu ne puteţi judeca, ca mandatari ai poporului! (...) Faceţi dar ce voiţi. *Sînteţi stăpîni pe fiinţa noastră fizică, nu însă şi pe conştiinţa naţională a poporului român*".

Şi profeţia s-a adeverit. După numai un sfert de veac, conştiinţa naţională a poporului român se manifesta în toată plenitudinea la Adunarea de la Alba Iulia!

Cu largi ecouri în ţară şi străinătate, mişcarea memorandistă a constituit cea mai importantă acţiune social-politică a românilor din Transilvania, „o nouă treaptă în dezvoltarea conştiinţei de sine, pragul, trecut cu succes, spre desăvîrşrea statului naţional unitar".

Ilie Frăcea

CALENDAR DE INIMĂ

Mai

Simion Bărnuțiu, în epocă și în vecii vecilor

Din calendarul marilor bărbați ai națiunii române, ca și din calendarul inimii noastre, nu poate lipsi Simion Bărnuțiu. Se împlinesc în acest mai 1979 în ziua de 28, o sută cincisprezece ani de la moartea lui. În anul acela, presimțindu-și sfîrșitul se întorcea în Transilvania lui, după o carieră școlară și universitară strălucită, la Iași. N-a mai ajuns să moară în satul natal, Bocșa Română (cătunul Selagiu). A murit pe drum, în Valea-Almașului. Nu cu multă vreme înainte, făcuse tot așa drumul de întoarcere acasă și Gheorghe Lazăr, de la București, numai că el reușise să ajungă să moară în Avrigul său. Simion Bărnuțiu a fost totuși înmormîntat în Bocșa Română, la 3 iunie 1864.

A fost preot. A făcut studii teologice, filozofice și juridice, în Transilvania și la Viena, a ajuns „doctor în drepturi" la Pavia, a fost profesor, dar a fost mai ales sufletul mișcării transilvănene din jurul anului 1848. A scris mult și, ca toți cărturarii noștri din acele vremuri, a abordat cele mai diverse domenii: studii de drept, de psihologie, de teologie, de filosofie, de pedagogie, de lingvistică. A scris și literatură. Mai presus de toate însă, a fost conștiința românească a epocii sale, a fost strigătul de alarmă într-un moment în care se punea la cale un act menit să-i înrobească definitiv pe români, împingîndu-i să-și piardă cu totul naționalitatea, dreptul și caracterul de națiune, prin unirea cu ungurii în cadrul imperiului habsburgic. Acest strigăt de alarmă s-a concretizat în alcătuirea și răspîndirea *Manifestului din 24—25 martie 1848* și apoi în marea, curajoasa, sincera și înflăcărata cuvîntare rostită la 3/5 mai în același an, în cadrul Adunării de pe Cîmpia Libertății de la Blaj.

Manifestul de la 24—25 martie 1848 — intitulat de el „Provocațiune" — este un document zguduitor: o chemare la o decizie de care atîrna viața însăși a națiunii române din Transilvania. Acceptarea unirii — se arată — înseamnă „pierderea naționalității" și o dată cu aceasta însemna să se piardă totul. El face apel la românii din toate clasele sociale, le aduce aminte, patetic și convingător, că sînt strănepoții romanilor, că sînt nația cea mai veche a Transilvaniei, și că nu trebuie să mai rabde ca tocmai ei să nu se bucure de nici un drept și să fie în continuare „morți politicește". „Astăzi — scrie el profetic — răsună cuvîntul cel dulce al libertății în toate cetățile și mîine va răsuna în toate satele. Astăzi este ziua învierii popoarelor celor moarte". Și mai departe: „Apărați-vă numele cel dulce și strălucit de român și limba cea dulce". El cere *Congres național* pentru români, recunoașterea lor ca națiune, drepturi egale cu celelalte națiuni din imperiu și ștergerea iobăgiei. Nici o discuție despre vreo unire înainte și în afara acestor condi-

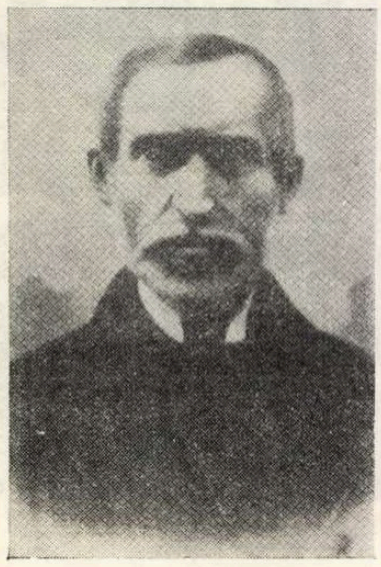

ții. Mai întîi acestea și după aceea vom vedea. *„Fără acestea și raiul e iad"*, spune el, înainte de a rosti un blestem cumplit — cumplit cum poate fi doar blestemul de frate trădat — care îi va fi făcut să simtă cum îi trec fiorii groazei pe cei care vor fi fost ispitiți să urmeze alte chemări: „Afurisit să fie în veci oricare român va îndrăzni a face vreo unire, pînă nu va fi proclamată nația română, ca nație primită *sensu politico*".

Bărnuțiu a fost printre inițiatorii memorabilei Adunări de pe Cîmpia Libertății care s-a declarat Adunare generală a națiunii române. Mitropolitul Andrei Șaguna a fost atunci unul dintre președinți. Bărnuțiu a ținut în catedrala de la Blaj o cuvîntare din care merită să reținem, în afară de vigoarea patriotică, mai ales faptul că nu trece sub tăcere, el preotul unit de la Blaj, dezbinarea pe care a adus-o între români uniația. „Românii, ca să scape de batjocurile cele multe, se plecară de a accepta această uniune cu Ungurii, zic într-adins cu Ungurii, nu cu Roma". Și mai departe: „Dacă din fantasia uniunii au curs niște mijloace materiale pentru Români... să zicem că uniunea (prin „uniune" Bărnuțiu numește „uniația" n. n.) a născut și școalele Blajului, din care au răsărit o mulțime de lumini între Români... să nu uităm însă a pune în cumpănă și *ranele înfipte în corpul națiunii noastre prin uniune...*" El amintește cu ciudă și rușine de umilirea arhiepiscopului Atanasie și de coborîrea lui la rangul de vicar și de „sufragant" al episcopului de Strigoniu, totul concurînd la punerea românilor sub o „tutelă rușinoasă". Mulți, și-au dat seama de aceasta spune Bărnuțiu, spre exemplu protopopul Nicoară Beianul care îi scria episcopului Inocențiu Micu-Klein că *„i-au înșelat pe Români cu unirea"* dar, constată el, „acum era prea tîrziu, pentru că *ura era înrădăcinată între frați și dușmanii Românilor, care nu dorm niciodată, privegheau ca să nu se stingă vreodată din mijlocul lor acest foc infernal*".

Bărnuțiu n-a mers cu îndrăzneala pînă acolo unde ar fi trebuit, să propună adică denunțarea uniatismului și reîntoarcerea la Biserica strămoșească. Știa că se va lovi de mari împotriviri, în primul rînd din partea ierarhiei superioare unite, de multe ori dovedită duplicitară, ca în cazul lui Bob și al altora. Știa ce au pățit înaintea lui, Șincai, Micu, Maior și mulți alții. Dar ce a gîndit a spus. Și a gîndit bine. Și a vorbit bine. A dat un avertisment grav celor ce alunecau pe panta trădării de neam prin uniație. În fața a mai mult de 40.000 de români ale căror inimi fremătau de bucurie în regăsirea frățească sub steagul națiunii ce-și afirma existența și voința de libertate, Bărnuțiu a rostit un jurămînt solemn menit să rupă toate barierele și să avertizeze împotriva tuturor dezbinărilor: „Să jurăm că nu ne vom lăsa să ne mai înșele, să jurăm că nu vor mai putea turbura pacea și bună-înțelegerea noastră, nici iezuiții, nici călugării sîrbești, nici misionarii Strigoniului, nici agenții națiunilor străine, chiar și cînd s-ar îmbrăca în veștminte de preoți și episcopi românești! Să jurăm că nici diavolii iadului nu vor mai putea rupe legăturile dragostei frățești cu care e legată adunarea aceasta, și printr-însa toată națiunea română" (textele la Teodor V. Păcățianu, *Cartea de Aur*).

Afurisania împotriva dezbinătorilor și jurămîntul păstrării unității românești, au făcut din Bărnuțiu un tribun și profet în epocă și în vecii vecilor.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Munca după Sf. Vasile cel Mare

Munca este condiția sau legea fundamentală a existenței pămîntești, este singurul mijloc prin care-și cîștigă omul cele necesare vieții. Ea este manifestarea firească a vieții, este o necesitate și o obligație generală. Nimeni nu este scutit de această obligație, iar omul pentru aceea a fost așezat pe pămînt, pentru ca să-l stăpînească prin muncă.

Din punct de vedere creștin, munca este o poruncă dumnezeiască, dată omului sau legată de firea lui de la începuturile existenței sale (Geneză 2, 15; II Tesal. 3, 11). Cel ce nu împlinește această poruncă va fi osîndit de Dumnezeu, pentru că n-a pus în lucrare talanții primiți, sau puterea de a munci.

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Sf. Apostoli și Sf. Părinți, au dat nenumărate sfaturi despre foloasele muncii, care sînt valabile și în zilele noastre. În special Sf. Părinți, putem spune că au scris pagini întregi despre muncă și despre felul cum, și cînd, trebuie ea îndeplinită.

Unul din cei mai de seamă părinți ai Biserinii noastre, Sf. Vasile cel Mare, a tratat problema muncii în chip deosebit, lăsîndu-ne multe exemple și învățături care pot fi de folos și creștinilor de azi.

Munca este socotită de Sf. Vasile cel Mare, ca o poruncă dumnezeiască, un mijloc de educație și de întreținere a vieții. De aceea, el cere ca evlavia să nu fie un motiv spre lene, ci un îndemn la muncă, deoarece prin muncă ne călim trupul, obișnuindu-l cu eforturile și cu suportarea greutăților și asprimilor vieții. Dar nu numai din motivul acesta să muncim, ci și din dragostea aproapelui, ca Dumnezeu să procure prin noi și celor lipsiți cele necesare. Arătînd că opusul muncii este nelucrarea, spune că acesta este un mare rău. De aceea a osîndit-o Sf. Apostol Pavel, spunînd că „cine nu vrea să muncească, nici să nu mănînce". Deci, cum omul are lipsă de mîncare în fiecare zi, în fiecare zi are el lipsă să și lucreze. Lenea este — după Sf. Vasile cel Mare — producătoare de viclenie, probabil pentru că cel leneș face fel de fel de combinații cum să trăiască din munca altora, cum să înșele pe altul. De aceea Domnul a unit aceste două vicii, spunînd celui ce nu și-a sporit talantul prin muncă: slugă vicleană și leneșă (Matei 25, 26). Amintind de cuvîntul lui Solomon: „Mergi la furnică, leneșule" (Proverbe 6, 6), Sf. Vasile spune: „Deci să ne temem ca nu cumva să ni se spună aceasta în ziua judecății, cînd Cel ce ne-a dat puterea să lucrăm ne va cere o lucrare proporțională cu puterea. Căci „celui ce i s-a dat mult, i se va cere mai mult" (Luca 12, 48). Munca este deci și un mijloc de desăvîrșire în mîntuire. De aceea cel ce poate să lucreze, își primejduiește mîntuirea dacă primește milostenie și nu-și cîștigă cele necesare prin muncă proprie. Creștinul nu numai că nu trebuie să primească și să mănînce din munca altuia, ci mai mult, trebuie să ajute el cu munca pe altul, căci sînt totdeauna oameni care nu pot munci, sau dacă nu sînt, poate ajuta la promovarea obștei cu prisosul muncii sale. Că fiecare folosește prin munca sa pe semenii săi și are lipsă, la rîndul său de munca lor, se arată în forma că toți muncesc pentru toți, toți muncesc pentru sporirea bunei stări a colectivității din care se împărtășesc toți. Colectivitatea primește în felul acesta în gradul cel mai deplin sarcina de a conduce lucrurile în așa fel încît nimeni să nu fie fără lucru, cînd poate munci, și nimeni să nu fie în lipsă, cînd din motive de boală sau vîrstă, nu poate munci.

Singură munca poate îngădui creștinului să împlinească efectiv porunca iubirii aproapelui. Deci și din acest punct de vedere ea este o condiție necesară mîntuirii.

Asupra muncii în colectivitate Sf. Vasile cel Mare ne spune: „Cine nu știe că omul e o ființă blîndă și sociabilă, nu singuratică și sălbatică? Nimic nu este așa de propriu firii noastre, ca a fi în comuniune unii cu alții, a avea nevoie unii de alții și a ne iubi unii pe alții". În alt loc spune că cei care „îmbrățișează viața și traiul de obște, se întorc la binele natural. Numesc cea mai desăvîrșită comunitate a vieții pe aceea din care a fost eliminată proprietatea averii, din care a fost exclusă nepotrivirea de păreri, din care a fost înlăturată toată tulburarea, rivalitatea și certurile, dar în care toate sînt comune: sufletele, părerile, trupurile și toate acelea prin care sînt hrănite și îngrijite trupurile, în care e comun Dumnezeu, mîntuirea pietății, mîntuirea, cununile, în care cei mulți sînt unul și unul nu singur, ci mai mulți". Membrii vieții de obște sînt deopotrivă slujitori și deopotrivă stăpîni unii altora; în libertatea suverană ei își arată unii altora cea mai desăvîrșită slujire pe care o produce nu forța împrejurărilor, ci o creează deplina libertate de voință cu bucurie. Iubirea supune pe oamenii liberi unii altora și păstrează voinței, libertatea. Dumnezeu a voit ca noi să fim așa, de la început, și spre viața de obște ne-a creiat

Sf. Vasile cel Mare se pronunță și asupra statorniciei în muncă și asupra îngrijirii uneltelor de muncă. „Se cuvine ca fiecare să ia aminte la lucrul său și să se îngrijească de el cu rîvnă și să-l împlinească, fără lenevie, cu străduanie și cu îndeaproape purtare de grijă... să nu sară de la un lucru la altul. Firea noastră nu poate să realizeze odată multe îndeletniciri. Este mai ușor să săvîrșești una cu sîrguință decît să te apuci de multe trebi și trecerea de la un lucru la altul împiedică desăvîrșirea lor, arătînd, totodată, ușurință de caracter, dacă aceasta a fost mai înainte sau o aduce, dacă n-a fost. Dacă va fi nevoie de ceva cîndva, se cade să ajute și la alte meserii, lăsîndu-se îndrumat de cel ce este priceput. Îngrijirea de unelte, revine, în primul rînd, meseriașului fiecărei lucrări. Dacă, însă, s-ar întîmpla cîndva să fie lăsată fără grijă vreo unealtă, fiind proprietate comună, aceasta să se învrednicească de grija cuvenită de cei care au văzut-o mai întîi. Căci, chiar dacă întrebuințarea ei este proprie unora, totuși, folosul celor ce se dobîndesc prin ea este comun...".

Munca este deci o datorie, dar și o mare cinste, este o datorie către Dumnezeu, către sine și către oameni. Ea îmbracă pe credincios în cea mai înaltă demnitate.

Creștinii fiind următori ai lui Hristos, care a crescut în casa tîmplarului Iosif, și ai Apostolilor, care au practicat munci manuale, sînt datori să prețuiască munca și să o practice după învățăturile Mîntuitorului și Sfinților Apostoli, țesute așa de frumos de Sf. Vasile cel Mare.

Arhid. prof. Dr. *C. Voicu*

„Limbajul icoanelor sfinte"

Sub acest titlu, revista franceză de la Paris „Foi et langage", publicată de prof. Alain Guillermou, autorul cunoscutei teze de doctorat de la Sorbona: Geneza interioară a poeziilor lui Eminescu, tradusă și tipărită la noi în colecția Eminesciană a Editurii Junimea de la Iași, în 1977, a apărut recent un substanțial studiu semnat de prof. Jacques Goudet, șeful secției italiană și română al Facultății de filologie, ales la 1 martie Președinte al Universității Lyon III, în cadrul căreia, sub egida actualului președinte, s-au organizat Simpozionul Unirii tuturor românilor la 1 decembrie 1918 și cel recent consacrat apariției presei române acum 150 de ani.

Autorul studiului este pe cît de erudit filolog în domeniul culturii romanice, vorbind perfect limba noastră despre care a și scris numeroase studii și articole, pe atît de profund atașat tradiției religioase, devenind ortodox din convingere; astfel, tema aleasă îi este foarte familiară, legată direct de esența convingerilor sale. „Mai mulți occidentali — scria directorul revistei, A. Guillermou — citind studiul său, se vor simți mai puțin iconoclaști și vor nutri un interes mai viu pentru cunoașterea teologiei ortodoxe."

Să urmărim deci cîteva idei esențiale ale studiului prof. J. Goudet: „Problema icoanelor nu este deloc o problemă secundară: ea este creștinismul însuși... Îndată ce înțelegem acest lucru, vedem că icoanele angajează de fapt esența creștinismului însuși, pentru că ele angajează baza pe care stă Întruparea. Fondul problemei este un fond al limbajului... A picta o icoană înseamnă a contempla adevărata doctrină. Trebuie deci acordată toată atenția pertinenței limbajului: Distincția între significat și significant nu există decît în știință; limbajul înseamnă realmente significanții inseparabili de significantul lor." Astfel și relația imagine-limbaj este o realitate pretutindeni verificabilă, și nu zadarnic mereu apare în limbajul criticii plastice termenul de limbaj al pictorului, al ascultătorului. „Icoana este limbaj — zice prof. J. Goudet; ea ne reprezintă și ne permite deci — pentru că noi nu gîndim fără limbaj — adorația. Atașamentul pentru icoanele sfinte nu se separă de atașamentul pentru Dumnezeul nostru, Cel ce a voit să devină însuși Om, vorbindu-ne în limba noastră" (p. 119—120, rev. cit.). Ceea ce explică perfect cultul icoanelor, atît de adînc și de răspîndit în doctrina creștină a Orientului ortodox, ceea ce se vede — adăugăm noi — convingător în creația unui Grigorescu, tînărul maestru al picturii creștine de la Agapia, se vede admirabil în icoanele sfinte, mult admirate la Voroneț, Putna, Sucevița, Arbore, Trei Ierarhi, la Cozia, la Curtea de Argeș, ca și în bisericile simple ale Maramureșului, mărturii ale geniului artistic românesc din Evul mediu. „Cînd lipsesc aceste icoane ale cărnii, ce sînt preoții adevăratei confesiuni?", întreabă autorul, care pune o notă în josul paginii 123, scriind: „Omul este evident o icoană, — o icoană pe calea împlinirii, devenind imaginea lui Hristos" — și încheie cu întrebarea — răspuns: „Cine poate reprezenta pe Dumnezeu decît icoana sfîntă?... Problema icoanelor e o problemă de limbaj. Și Dumnezeul nostru, Hristos, este Cuvînt.

Am evocat aici, pe scurt, o dublă și semnificativă întîlnire: erudiția filologico-istorică și credința vie, venind din străfundurile istoriei culturii noastre europene, într-o revistă susținută de doi universitari francezi de prestigiu recunoscut, legați de mulți ani de cultura și limba română, pe care, decenii în șir, au predat-o tinerilor studioși, stabilind astfel o punte spirituală eficace în procesul actual al fortificării contactelor europene dintre culturi, eficace mai ales în fertilizarea tradițiilor umaniste ale romanității mereu vii în vest ca și în est, România fiind, de secole, pilonul trainic al acestei latinități orientale invincibile.

Studiul prof. J. Goudet, președintele Universității Lyon III, este un argument solid, profund gîndit și logic argumentat despre o componentă a spiritualității credinței orientale, factor dinamic și propulsiv al culturii românești, în care credința s-a aliat totdeauna cu gîndirea și imaginația pentru a putea supraviețui românii aici și pentru a deveni azi un element dinamic, creator, al solidarității morale europene în eforturile de pace și de progres, depuse de toate conștiințele luminate.

(Scrisoare din Lyon—Franța)
Prof. Dr. *Gh. Bulgăr*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
I U S T I N
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Sîmbătă, 10 martie a. c.* — Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit vizita Episcopului Anglican John Satterthwaite de Fulham şi Gibraltar (Anglia), venit în ţară ca oaspete al Bisericii anglicane din Bucureşti. La primire au fost de faţă Excelenţa Sa Domnul Reginald Secondé, Ambasadorul Marii Britanii la Bucureşti şi rev. Robert Anderson, preot al Bisericii anglicane din Bucureşti. A luat parte P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal.

— La amiază, Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop-Vicar Antonie Ploieşteanul, au participat la o recepţie oferită de Ambasada Britanică din Bucureşti, în onoarea Episcopului John Satterthwaite.

— *Miercuri, 14 martie a. c.* — Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit vizita de curtoazie a Excelenţei Sale Domnul Mario Silva, Ambasadorul Republicii Chile la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal.

— În seara aceleiaşi zile, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, a participat la un cocktail oferit de Ambasada Greciei din Bucureşti, cu prilejul plecării definitive din ţara noastră, a Excelenţei sale Domnul Ambasador Dimitrios Papadakis.

— *Vineri, 23 martie a. c.* — Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit vizita Domnului Edmond Perret — secretar general al Alianţei Reformate Mondiale, de la Geneva, venit în ţara noastră într-o călătorie particulară. A fost de faţă Excelenţa Sa Domnul László Papp, Episcopul Eparhiei Reformate de la Oradea şi Pastorul Reformat din Bucureşti, d-l Zoltán Albu. A luat parte P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal.

— *Luni, 26 martie a. c.* — La ora 18, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit la Reşedinţa Patriarhală, vizita Domnului Reginald Secondé, Ambasadorul Marii Britanii la Bucureşti, cu soţia, împreună cu alte persoane oficiale ale Ambasadei. Cu acest prilej, în sala de festivităţi a Palatului Patriarhal a fost proiectat filmul B. B. C. „The long search", care cuprinde aspecte din viaţa religioasă şi cultul Bisericii noastre. La vizionarea filmului au luat parte PP. SS. Episcopi Vicari, PP. CC. Vicari administrativi, Consilieri patriarhali şi arhiepiscopali.

— *Sîmbătă, 31 martie a. c.* — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe profesorul Bruce Rigdon de la Seminarul McCormic din Chicago — S.U.A., venit pentru o scurtă vizită în ţara noastră. A fost de faţă d-l Aurel Jivi, lector la Institutul Teologic din Sibiu.

O nouă apariţie în Editura Mitropoliei Banatului: Emanuel Copăcianu, VIAŢA şi ÎNVĂŢĂTURA MÎNTUITORULUI IISUS HRISTOS, Timişoara, 1977

Principala sursă pentru cunoaşterea vieţii şi învăţăturii Mîntuitorului, este Evanghelia. Deşi nici aici nu sînt cuprinse, în amănunt, toate cîte a făcut şi a învăţat Hristos Domnul (Ioan 21, 25), totuşi bogăţia de fapte şi adevăruri pe care o pot descoperi credincioşii în Evanghelie, este inepuizabilă. De la Evanghelie porneşte şi tot la Evanghelie se întoarce Biserica în propovăduirea şi lucrarea sa misionară.

Ce rost au atunci cărţile de natura celei pe care o prezentăm, atîta vreme cît accesul direct la sursă este garantat tuturor credincioşilor?

De la început, se cuvine să arătăm că aceste cărţi nu au fost alcătuite cu intenţia de a deveni ele însele *o altă sursă* pentru cunoaşterea vieţii şi activităţii Mîntuitorului.

Autorii lor caută doar să vină în ajutorul credincioşilor care vor să se apropie şi să înţeleagă cît mai profund Evanghelia. Datele pe care le prezintă ei sînt date preluate din Evanghelie.

De adevărul acesta ne putem convinge citind cartea părintelui Emanuel Copăcianu. Autorul a izbutit o reuşită sincronizare a datelor pe care ni le oferă scrierile martorilor direcţi ai Întrupării.

Aşteptată cu interes de către credincioşi, lucrarea este pe măsura speranţelor lor.

Noi semnalăm apariţia ei cu aceeaşi evlavie cu care Conducerea Centrului mitropolitan din Timişoara o încredinţează tuturor celor cărora este destinată. *D. A.*

Vizitaţie canonică la biserica Sf. Treime din Braşov

Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului a făcut Duminică, 8 aprilie 1979, o vizitaţie canonică la parohia „Sf. Treime" din Braşov.

Cu acest prilej s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, răspunsurile fiind date de corul bisericii.

La priceastnă, a predicat P. C. prof. arhid. I. Zăgrean.

În cuvîntarea rostită, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a aruncat o scurtă privire asupra istoriei de ieri şi de azi a Braşovului, cu credincioşi şi preoţi vrednici, zăbovind apoi asupra datoriei pe care o au credincioşii de a fi la înălţimea chemării lor de mărturisitori şi trăitori ai învăţăturii Mîntuitorului Hristos.

În încheiere, Î. P. S. Sa a subliniat obligaţia noastră de fii ai Bisericii şi ai Patriei de a ne ruga şi lupta ca binele să biruiască în lume, dragostea, pacea şi înfrăţirea dintre toţi oamenii şi toate popoarele.

S-a înmînat apoi un act de apreciere vrednicului epitrop A. Socaciu şi a fost hirotesit întru iconom stavrofor P. C. pr. N. Coman de la biserica Adormirea Maicii Domnului din Braşov-Cetate.

T. S.

Vizită frăţească la Episcopia Oradiei

În zilele de 22 şi 23 martie 1979, Prea Sfinţitul Emilian Birdaş, Episcop de Alba Iulia, şi Prea Sfinţitul Dr. Jakab Antal, Episcop-auxiliar romano-catolic de Alba Iulia, însoţiţi de Monseniorul Dr. Nemecsek Iosif, prelat papal, canonic, fost rector al Institutului Teologic romano-catolic, Rev. Trebits Eugen, rectorul Institutului Teologic Universitar romano-catolic din Alba Iulia, din partea Episcopiei romano-catolice, şi de P. C. Prot. Petru Pleşa, secretar eparhial, din partea Episcopiei Ortodoxe de Alba Iulia, au făcut o vizită frăţească, în spirit ecumenist, Prea Sfinţitului Episcop Dr. Vasile Coman al Oradiei.

La această vizită, a luat parte şi Monseniorul Dr. Hosszú Vasile, protopop de coordonare romano-catolic Oradea, însoţit de Rev. Hutás Zoltán, canonic, directorul cancelariei diecezane şi de Rev. Zöldy Andrei, canonic, parohul Catedralei romano-catolice.

În timpul şederii în Oradea, înalţii oaspeţi de la Alba Iulia şi Prea Sfinţitul Episcop Vasile al Oradiei au făcut o vizită frăţească Monseniorului Hosszú Vasile, la reşedinţa vicariatului romano-catolic din Oradea, unde li s-a rezervat o primire aleasă, oferindu-li-se o agapă, cu care ocazie s-au rostit toasturi.

Au fost vizitate, cu acest prilej: Catedrala ortodoxă, Paraclisul şi Muzeul eparhial de la reşedinţa Episcopiei Ortodoxe Române, precum şi Catedrala romano-catolică din Oradea.

La încheierea vizitei, oaspeţii au adresat Prea Sfinţitului Vasile al Oradiei, precum şi Monseniorului Hosszú Vasile o caldă invitaţie de a face o vizită frăţească la Alba Iulia..

Invitaţia a fost acceptată cu plăcere.

La întoarcerea spre Alba Iulia, oaspeţii au fost însoţiţi de P. S. Episcop Vasile şi de Monseniorul Hosszú Vasile, vizitîndu-se bisericile şi preoţii de la bisericile ortodoxe şi romano-catolice din Şimleul Silvaniei şi din Zalău.

Diacon Dr. *Teodor Savu*

Vocabularul portului popular românesc

(Continuare din pag. a 2-a)

specificul naţional. Cercetători străini şi, cu atît mai mult, români au susţinut în trecut originea romanică a portului popular, prin analogie cu originea limbii. Începînd din veacul trecut s-a înfiripat însă ipoteza originii dacice a portului popular românesc, idee pe deplin confirmată de cercetările etnografice actuale. Românii au preluat de-a lungul vremii elemente străine pe care le-au adaptat nevoilor şi gustului lor, dar portul a rămas în esenţă dacic. În prezent asistăm la internaţionalizarea pieselor vestimentare şi a vocabularului corespunzător. Neologismele sînt mai ales romanice, în spiritul limbii noastre. Dar portul tradiţional şi lexicul lui rămîn mărturie pentru vechimea şi continuitatea pe aceste meleaguri a poporului român.

Vizita Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil al Clujului la Episcopia Oradiei

Între 10 şi 12 martie 1979, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului, însoţit de P. C. Prof. Dr. Isidor Todoran şi P. C. Prot. Onisie Moraru, vicar arhiepiscopesc, a făcut — la invitaţia P. S. Episcop Vasile — o vizită în eparhia Oradiei.

În seara zilei de 10 martie, Î. P. S. Sa a asistat la vecernia săvîrşită de P. S. Episcop Vasile în biserica din Aleşd, iar în 11 martie, de Duminica Ortodoxiei, cei doi ierarhi au săvîrşit Sf. Liturghie în Catedrala Sf. Nicolae din Oradea.

La agapa ce s-a servit, la reşedinţa episcopească, după Sf. Liturghie, au luat parte şi reprezentanţii cultelor locale: Părintele vicar László, Hosszu, din partea cultului romano-catolic, împreună cu secretarul său protopopesc, Părintele Zoltan Hutaş şi Domnul vicar Gheorghe Vidics, din partea Episcopiei reformate, cărora P. S. Episcop Vasile le-a adus un cuvînt de mulţumire pentru întreţinerea unei colaborări în spirit ecumenist.

Î. P. S. Arhiepiscop Teofil şi însoţitorii săi au vizitat: Catedrala „cu lună", în cars de pictare şi restaurare, Paraclisul, Muzeul, Biblioteca, Arhiva şi Căminul preoţesc, din cadrul Centrului Eparhial, precum şi oraşul şi cele două staţiuni balneare învecinate, Felix şi 1 Mai.

În dimineaţa zilei de 12 martie, înaltul oaspete s-a îndreptat spre reşedinţa sa din Cluj-Napoca, vizitînd în trecere biserica din parohia Tinăud, ctiorie voievodală din secolul al XVII-lea.

T. S.

V I Z I T Ă
LA CENTRUL MITROPOLITAN DIN SIBIU

În călătoria pe care au intreprins-o în ţară ca oaspeţi ai Asociaţiei „România", Domnul George Alexe de la Centrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din Detroit, S. U. A., editorul publicaţiei „Comuniunea Românească" împreună cu soţia. au sosit la Sibiu în seara zilei de 15 martie 1979.

A doua zi oaspeţii au vizitat pe Î. P. S. Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, la reşedinţa mitropolitană. Au vizitat apoi catedrala mitropolitană, tipografia şi librăria eparhială, Institutul Teologic Universitar.

În aceeaşi zi, oaspeţii au plecat la Păltiniş, făcînd în drum un popas la Casa memorială „Octavian Goga" şi la mausoleul mitropolitului Andrei Şaguna de la Răşinari. La Păltiniş a fost vizitat Schitul şi Staţiunea de odihnă.

În ziua de 17 martie, oaspeţii şi-au continuat drumul spre celelalte puncte pe care urmau să le viziteze în cuprinsul Mitropoliei Ardealului: Centrele eparhiale de la Alba Iulia, Cluj-Napoca şi Oradea.

A. Jivi

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 1 şi 15 iunie 1979 Nr. 21—24

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Vizita pastorală a Prea Fericitului Patriarh IUSTIN la comunităţile ortodoxe române din S.U.A. şi Canada

25 aprilie — 14 mai 1979

Prima vizită în istorie a unui patriarh al Bisericii Ortodoxe Române pe continentul nord american a fost prilejuită de aniversarea jubiliară a 50 de ani de la înfiinţarea Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America şi Canada stabilită de hotărîrea Congresului bisericesc al românilor ortodocşi din America de Nord, ce s-a ţinut între 25—28 aprilie 1929 la Detroit, Michigan. Citäm din documentul de înfiinţare a Arhiepiscopiei:

„Învrednicindu-ne Dumnezeu de a ne întruni la Detroit în primul Congres bisericesc, clerul misionar aparţinător Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Autocefale Române, dimpreună cu reprezentanţii mireni ai parohiilor ortodoxe române din Statele Unite ale Americii de Nord şi din Canada ...am cercetat cu răgaz... situaţia religioasă a românilor ortodocşi aflători pe aceste plaiuri şi am decis încheierea tuturor parohiilor într-o organizaţie generală misionară, menită să cuprindă întreaga suflare ortodoxă română din America de Nord. Rugăm Preasfinţitul Sinod din Bucureşti şi autorităţile legale să ia sub ocrotire organizaţia noastră, adică Episcopia Misionară Ortodoxă Română din Statele Unite şi Canada, ca provincie misionară a Sfintei noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române şi să dea tot sprijinul, ca rîvna coloniştilor noştri pentru credinţa strămoşească să găsească în noua organizaţie teren de dezvoltare spre întărirea legăturilor cu Biserica-Mamă şi spre deplina manifestare a libertăţii religioase, acordate de legile ţării acesteia. Adresăm cea mai călduroasă chemare către toată suflarea ortodoxă din America de Nord, ca să sprijinească cu sufletul şi cu întreaga fiinţă această organizaţie, menită a fi un instrument pentru sălăşluirea în viaţa noastră a idealului religios dat nouă de Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos şi a tuturor comorilor sufleteşti, păstrate de Sfînta noastră Biserică Ortodoxă, spre mîntuirea sufletelor noastre şi a generaţiilor viitoare din America de Nord."

Din anul 1929 Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română din America şi Canada şi-a desfăşurat neîntrerupt activitatea sub înrîuirea canonică spirituală a Sfîntului Sinol al Bisericii Ortodoxe Române, păstrîndu-se strîns legată de neamul din care a odrăslit şi de Biserica-Mamă din care îşi are originea. Primul său episcop de vrednică pomenire Policarp Moruşca a adresat într-una din cuvîntările sale rostite în timpul păstoririi sale în America, unele cuvinte care rămîn în istoria ortodoxiei româneşti americane, un adevărat legămînt pe care ar trebui să-l respecte toată suflarea românească de peste ocean şi pe care dorim să le amintim aici la începutul acestui scurt reportaj: „...Ţara-Mamă şi Biserica-Mamă au datoria să facă efortul de a susţine şi menaja ramura întinsă peste Ocean, din arborele poporului român... Să ajute în primul rînd Biserica să-şi poată împlini misiunea, ca singura instituţie în stare să alimenteze conştiinţa românească şi creştinească ortodoxă..."

La aniversarea jubiliară a Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din S.U.A. şi Canada a participat însuşi Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, ca urmare a invitaţiei Î.P.S. Arhiepiscop Victorin Ursache făcută în numele întregii Arhiepiscopii. Din delegaţia română au mai făcut parte: Î.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P.S. Episcop Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal, P.C. Diac. I. Bănăţeanu, Secretarul Cabinetului patriarhal şi D-l Nicolae Mihăiţă, Secretarul Sectorului Relaţii Externe Bisericeşti.

Delegaţia a sosit la New York, după o scurtă escală la Londra, în ziua de 25 aprilie 1979. La aeroportul Kennedy delegaţia a fost salutată de Î.P.S. Arhiepiscop Victorin, Î.P.S. Arhiepiscop Iacovos al Arhiepiscopiei Ortodoxe Greceşti din America de Nord şi de Sud, de clerici aparţinînd altor jurisdicţii ortodoxe din America şi de numeroşi credincioşi români din New York.

Joi, 26 aprilie

Prea Fericitul Patriarh Iustin împreună cu delegaţia a fost invitat să participe la dineul pascal tradiţional oferit de Arhiepiscopia Greacă la reşedinţa Arhiepiscopului Iacovos. În timpul dineului, Î.P.S. Arhiepiscop Iacovos a rostit un cuvînt de salut şi a toastat pentru sănătatea şi fericirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, urîndu-i călătorie plăcută şi rodnică în S.U.A. şi Canada, asigurîndu-l de calda primire a comunităţilor şi Arhiepiscopiei Ortodoxe Greceşti. Au răspuns P.F. Patriarh Iustin şi Î.P.S. Arhiepiscop Victorin.

În aceeaşi zi seara, delegaţia a plecat cu avionul la Detroit, reşedinţa Arhiepiscopiei Române Misionare. În întîmpinare au venit numeroşi preoţi şi credincioşi din regiunea oraşului Detroit, îmbrăcaţi în costume naţionale româneşti şi prezentînd Prea Fericitului buchete de flori.

Cortegiul de maşini cu membrii delegaţiei a fost condus la hotelul „Hilton Inn" din oraşelul Troy de lîngă Detroit.

Vineri, 27 aprilie 1979

Dimineaţa a avut loc primirea oficială a delegaţiei în catedrala „Sf. Treime" din Detroit. La primire au participat preoţii Arhiepiscopiei Misionare şi delegaţii mireni membri ai Congresului Arhiepiscopiei, episcopi şi clerici, reprezentanţi ai celorlalte Comunităţi Ortodoxe din America şi Canada care fac parte din Conferinţa Episcopilor Canonici din America.

În cursul după-amiezii Prea Fericitul Patriarh a acordat un interviu ziarului cotidian „Detroit News", vorbind despre situaţia Bisericii Ortodoxe şi a celorlalte culte religioase din România.

Sîmbătă, 28 aprilie

În cursul dimineţii Prea Fericitul Patriarh Iustin a vorbit la Posturile de televiziune din Detroit despre semnificaţia momentului aniversar al Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române, exprimînd bucuria cu care delegaţia sinodală română a venit la Detroit pentru a participa la festivităţile jubiliare şi a vorbi membrilor celui de-al 48-lea Congres bisericesc al acestei eparhii misionare.

La ora 11 Prea Fericitul Patriarh şi delegaţia însoţitoare au fost primiţi oficial de Congresul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române Misionare alcătuit din clerici şi mireni delegaţi ai tuturor parohiilor din S.U.A. şi Canada, în sala de şedinţe, a hotelului Hilton din

(Continuare în pag. a 2-a)

CALENDAR DE INIMĂ

Iunie

Itinerar american

Drumul aerian de la Bucureşti spre Detroit trece prin New York, după o escală obligatorie într-una din capitalele europene. Escala delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Iustin a fost pe aeroportul din Londra. Popasul a fost binevenit nu numai pentru o relaxare de cîteva ore pe pămînt ci şi pentru un contact util cu preotul şi cu unii membri ai comunităţii ortodoxe române din Londra, veniţi să-l salute pe Întîistătătorul Bisericii-Mame, să-i ceară îndrumări şi să-i relateze despre felul cum îşi desfăşoară viaţa religioasă pe pămîntul Angliei. S-a putut constata din relatările londonezilor de origine română că în parohia lor se păstrează buna rînduială şi bunele tradiţii româneşti.

Zborul peste ocean este încă destul de lung cu avioanele obişnuite. Aproape opt ore. Ţintuirea pe scaun a călătorilor, plutirea lină şi sigură a aeronavei, zgomotul uniform şi continuu al motoarelor, senzaţia de suspendare deasupra unui întins nesfîrşit de ape, toate la un loc ţi se instalează repede în suflet ca un amestec de teamă şi siguranţă, dînd cu fiecare metru cîştigat în înaintare argumente noi speranţei că aventura se va sfîrşi bine şi că vei putea simţi din nou pămînt sub picioare.

Pan-Americanul cu care a zburat solia românească şi-a făcut datoria cu conştiinţă de maşină bine pusă la punct. A atins din nou pămîntul după lungul zbor peste ape şi pînze albe, nesfîrşite de nori, prin singurătăţi de mare înălţime pe unde nici pasărea cea mai îndrăzneaţă nu urcă, pe unde doar călătorii veacului modern trec închişi în pîntece de păsări artificiale, mai ceva ca pajurele de altă dată din poveştile copilăriei. Contactul cu pămîntul, după zborurile lungi, te umple de bucurie şi generează elanuri noi. Fiecare călător, oricît de obişnuit ar fi cu astfel de drumuri, după aterizare răsuflă uşurat, eliberînd o mare cantitate de teamă, de nelinişte, de încordare, pe care a acumulat-o pe nesimţite cît a plutit în incertitudinile înălţimii, sfidînd nişte legi care nu pot fi strunite şi cîrmuite direct decît cu ştiinţă de mare exactitate pînă la cel mai mic amănunt. Şi cum *errare humanum est, de,* îţi mai pui şi întrebări acolo sus, dacă nu cumva vreun amănunt va da prilej de răzbunare gravitaţiei învinse!

Dar, cum am spus, pasărea măiastră s-a dovedit desăvîrşită şi pămîntul i-a redat fiecăruia stăpînirea de sine şi a restabilit raporturi mai avantajoase oamenilor, în confruntarea cu spaţiile, cu înălţimile, cu apele, cu rechinii, cu stihiile de sus şi cu cele de jos.

La New York delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost întîmpinată de I.P.S. Arhiepiscop Victorin al Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din S.U.A. şi Canada, de I.P.S. Arhiepiscop Iacovos al Arhiepiscopiei Greceşti din cele două Americi, de alţi episcopi, de preoţi ortodocşi români, greci, sirieni, de reprezentanţi ai altor culte, din S.U.A., de persoane oficiale româneşti şi americane şi de credincioşi români stabiliţi în America. O primire pe măsura evenimentului: pentru întîia oară în istorie, un Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române vizita Lumea Nouă, această lume a multor visuri odinioară, către care şi români, mai ales din ţinuturile altădată aflate sub stăpîniri străine, s-au îndreptat ca spre un Canaan al belşugului şi al libertăţii. Către urmaşii acestor români, către cei ce au ajuns pe acele meleaguri şi în vremurile mai aproape de noi a pornit la drum lung Patriarhul B.O.R., ca şi Păstorul cel Bun care are egală grijă pentru cei de departe, ca şi pentru cei de aproape. Aşa l-au şi primit în Lumea lor nouă, românii fii buni ai Bisericii Ortodoxe-Mame şi ai Ţării care nu s-au rupt niciodată şi de nimic din ceea ce le defineşte fiinţa şi existenţa pe pămînt, şi anume de rădăcinile de acasă din care îşi trag seva dătătoare de viaţă, fără de care n-ar exista şi de care dacă ar uita ar fi ca şi cum şi-ar tăia rădăcinile şi s-ar usca.

Românii stabiliţi în America, în Statele Unite şi în Canada au avut la început unele preferinţe pentru anumite localităţi, dar cu vremea s-au răspîndit peste tot. Îi găseşti tot atît de bine pe coasta Atlanticului ca şi pe a Pacificului, în Florida şi în California, la Boian — nume adus de acasă! — la Edmonton, în vestul îndepărtat al Canadei, ca şi la Montreal, Toronto, Hamilton şi Windsor. Dar capitala lor, dacă ar fi să numim un loc mai populat şi mai căutat, şi în trecut şi astăzi rămîne Detroit-ul, întinsul oraş industrial din zona marilor lacuri, cetatea maşinilor Ford cu porţi mereu deschise mîinii de lucru. Ori, tocmai aceasta căutau emigranţii. Şi astăzi mulţi dintre români sînt legaţi de Ford, această uzină uriaşă despre care o numărătoare în cifre de lumină electrică, mai de un metru, la una din intrări, cu vedere la un Expresway — şosea de mare circulaţie — arată că produce o maşină pe minut şi uneori trei în două minute. Cînd am trecut noi pe acolo cifra mereu în schimbare sub ochii noştri din fuga maşinii arăta peste trei milioane şi jumătate de automobile ieşite de pe banda de producţie numai în anul acesta. Şi în urma noastră cifra creştea, creştea într-una şi mai creşte desigur şi acum, semnificînd printr-o astfel de statistică expusă la drumul mare, ritmul unei civilizaţii în care tehnica nu mai este o minune, ci o banalitate de fiece clipă intrată în cotidian.

Românii ortodocşi din Statele Unite şi Canada şi-au întemeiat acum 50 de ani o episcopie a lor care să le poarte grijă şi de suflete, pentru că oricît ar fi fost Ford de Ford, nu le dădea decît de mîncare. Omul însă nu trăieşte numai cu pîine. Ca şi puritanii din Anglia, Scoţia, Irlanda, şi din ţările Scandinave, românii, deşi nu au fetişizat niciodată Biblia, nu s-au despărţit totuşi de ea. Cu mai multă discreţie şi smerenie, au purtat-o şi ei cu dînşii, acolo în Lumea Nouă şi o dată cu ea au adus în suflete credinţa de acasă. De îndată ce au închegat o mică obşte, au cerut preoţi din ţară şi apoi au

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin vorbind delegaţilor la cel de-al 48-lea Congres al Arhiepiscopiei misionare ortodoxe române din S. U. A. şi Canada. Detroit, 28 aprilie.

Troy—Detroit. Prea Fericitul Patriarh a vorbit Congresului, răspunzînd cuvîntului de bun venit rostit de Î. P. S. Arhiepiscop Victorin, preşedintele de drept al Congresului.

Seara la ora 18,30 în sala de recepţii a hotelului Hilton a avut loc recepţia oficială, iar la ora 19,30 banchetul oficial în onoarea Prea Fericitului Patriarh. Au participat ierarhi, reprezentînd Bisericile Sud; Episcopul John Martin al Episcopiei Ortodoxe Carpato-Ruse din S. U. A.; Episcopul Mark Lipal al Episcopiei Ortodoxe Albaneze din America; Episcopul Elia al Arhiepiscopiei Ortodoxe Antiohiene din America de Nord; Episcopul Andrei al Bisericii Ortodoxe Ucrainiene din America; Episcopul Timotei al Eparhiei Ortodoxe Greceşti din Detroit—Michigan.

Aspecte din timpul Liturghiei solemne oficiate de P. F. Patriarh Iustin la catedrala „Sf. Treime" din Detroit. 29 aprilie.

Ortodoxe surori de pe continentul american, precum şi alţi reprezentanţi ai autorităţilor civile locale. Numărul participanţilor a fost în jur de 300. Au vorbit reprezentanţii Bisericilor Ortodoxe şi ai altor culte. În încheierea banchetului, P. F. Patriarh Iustin a rostit o cuvîntare în care a prezentat situaţia Bisericii Ortodoxe Române.

În seara aceleiaşi zile posturile de televiziune locale au transmis un program privind vizita delegaţiei sinodale a Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu P. F. Patriarh Iustin.

Duminică, 29 aprilie

În cursul dimineţii a avut loc Liturghia solemnă în catedrala „Sf. Treime" din Detroit. Au slujit P. F. Patriarh Iustin înconjurat de membrii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române şi de ceilalţi mitropoliţi şi episcopi membri ai Conferinţei permanente a Ierarhilor Ortodocşi canonici din America şi Canada, după cum urmează: Episcopul Siles de la Arhiepiscopia Ortodoxă Greacă din America de Nord şi de

După slujba Liturghiei au rostit cuvîntări Î. P. S. Arhiepiscop Victorin şi P. F. Patriarh Iustin care a făcut un apel solemn către toţi românii ortodocşi din America şi Canada să depună străduinţe pentru refacerea unităţii spirituale ortodoxe, iar cei care s-au desprins din Episcopia Misionară să reia legăturile jurisdicţionale cu Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, păstrînd astfel legămîntul făcut de întemeietorii Episcopiei Ortodoxe Misionare în 1929, în frunte cu primul ei episcop Policarp Moruşca.

Slujba a fost transmisă de posturile de televiziune din Detroit.

La ora 14, Prea Fericitul Patriarh Iustin împreună cu delegaţia sinodală română şi ceilalţi ierarhi ortodocşi prezenţi la slujbă au participat la dineul oficial dat de Congresul Arhiepiscopiei Misionare la care au participat cca 400 persoane. Au rostit cuvinte de salut şi toasturi toţi reprezentanţii celorlalte Biserici Ortodoxe şi neortodoxe prezenţi, precum şi D-l Nicolae Ionescu, Ambasadorul ţării noastre în S. U. A. Şirul cuvîntărilor a fost încheiat de cuvîntul Prea Fericitului Patriarh.

Luni, 30 aprilie

În cursul dimineţii Prea Fericitul Patriarh şi ceilalţi membrii ai delegaţiei române însoţiţi de Î. P. S. Arhiepiscop Victorin şi alţi reprezentanţi ai Consiliului eparhial, au fost oaspeţii Universităţii de Stat „Wayne" din Detroit—Michigan. După o scurtă vizită a Complexului universitar, rectorul Universităţii a oferit un dineu. După toastul rostit de rectorul Universităţii, Prea Fericitul Patriarh a vorbit despre relaţiile culturale şi bisericeşti dintre S. U. A. şi România. Ziarul Universităţii a relatat despre vizita sinodală română şi cuvîntarea Prea Fericitului Patriarh.

După dineu s-a vizitat sala românească din cadrul Universităţii care dispune de o bibliotecă cu cărţi româneşti, precum şi de alte materiale documentare referitoare la istoria şi cultura poporului nostru. Sala este frecventată de cei cca 150 studenţi americani de origine română care studiază la această universitate.

Marţi, 1 mai

În cursul dimineţii Prea Fericitul Patriarh şi delegaţia română au făcut o vizită sediului Arhiepiscopiei Misionare din Detroit, în 15999 Riopelle, După prînz, delegaţia a plecat cu maşinile în Canada. Primul popas a fost făcut în oraşul Windsor, unde delegaţia a făcut o vizită protocolară Primăriei oraşului, după care s-a vizitat Universitatea din localitate.

La ora 19, Prea Fericitul Patriarh a fost primit solemn în catedrala ortodoxă română „Sf. Gheorghe" din Windsor, în prezenţa a cca 250 credincioşi ortodocşi români şi a altor preoţi ortodocşi din localitate aparţinînd altor biserici ortodoxe.

După slujba vecerniei, Parohia a oferit o masă la care au participat cca 250 persoane. S-au rostit cuvîntări de către cei prezenţi iar Prea Fericitul Patriarh a rostit cuvîntul de încheiere.

Miercuri, 2 mai

Dimineaţa, plecarea din Windsor cu maşinile la Hamilton. Parohia ortodoxă română din acest oraş în frunte cu preotul paroh N. Ciurea, a făcut o călduroasă primire Prea Fericitului Patriarh şi delegaţiei în biserica parohială, după care s-a oferit o masă la care au participat membrii Consiliului parohial şi ai Comitetului de doamne şi alţi credincioşi. S-au rostit cuvîntări. Prea Fericitul Patriarh a acordat un interviu ziarului cotidian local „The Telegraph".

La ora 13, plecare spre Toronto. La sosirea în acest oraş Prea Fericitul Patriarh Iustin a fost salutat de episcopul anglican de Toronto, Lewis Garnworthy, în catedrala „St. James". După vizitarea universităţii din Toronto şi a colegiului teologic, delegaţia a plecat cu avionul spre Montreal.

Ora 19, sosirea la Montreal. Prea Fericitul Patriarh şi delegaţia au fost întîmpinaţi de preoţii români Gh. Chişcă şi Constantin Iuga şi de numeroşi credincioşi români şi alţi membri ai comunităţii româneşti îmbrăcaţi în costume naţionale şi cu buchete de flori. Preşedinta Comitetului parohial de doamne a rostit un cuvînt de salut. Cortegiul de maşini cu membrii delegaţiei înconjurat de o escortă de motociclişti şi maşini ale poliţiei s-a îndreptat către hotelul „Les Quatres Saisons". La hotel Prea Fericitul Patriarh a avut convorbiri cu membri ai Consiliului parohial şi Comitetului de doamne ale comunităţii ortodoxe româneşti din Montreal.

Joi, 3 mai

La ora 10,30 s-a transmis în direct interviul acordat de Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei, în numele Prea Fericitului Patriarh Iustin, posturilor de televiziune din Montreal.

În cursul după-amiezii, la ora 15, delegaţia a plecat cu maşinile la Quebec, capitala Statului canadian cu acelaşi nume, unde a fost primită de Primul Ministru al Quebecului, D-l René Levesque. Între Prea Fericitul Patriarh Iustin şi Primul Ministru al Statului Quebec a avut loc un schimb de vederi privind relaţiile dintre Canada şi România, precum şi despre scopul călătoriei delegaţiei sinodale române în America de Nord.

Vineri, 4 mai

În cursul dimineţii, delegaţia a plecat spre Ottawa, capitala Canadei, unde la ora 15 a fost primită de către Guvernatorul General al Canadei, D-l Albert Schreyer, la reşedinţa sa. Între Prea Fericitul Patriarh şi Guvernator au avut loc convorbiri privind relaţiile dintre cele două ţări, Canada şi România, situaţia religioasă din România şi aspecte ale activităţii Arhiepiscopiei Ortodoxe Române Misionare din America şi Canada.

Sîmbătă, 5 mai

Dimineaţa din nou călătorie la Ottawa unde Ambasadorul ţării noastre în Canada d-l B. Popescu a oferit un prînz în cinstea delegaţiei.

În cursul după-amiezii întoarcere la Montreal şi participare la slujba vecerniei oficiată în biserica parohială „Sf. Ioan Botezătorul".

Duminică, 6 mai

Ora 10,30 participarea la Liturghie în biserica ortodoxă română din Montreal. A ofi-

(Continuare în pag. a 3-a)

În vizită la Universitatea de Stat „Wayne" din Detroit. 30 aprilie.

ciat Prea Fericitul Patriarh Iustin înconjurat de ceilalți membri ai delegației române precum și de P. S. Sotirios, episcopul grec de Toronto și și Montreal.

La ora 14 a avut loc masa dată de Parohie, la care au participat cca 200 credincioși români și invitați. Dintre reprezentanții autorităților civile și bisericești menționăm: Claude André Lachance, membru în Parlamentul Federal al Canadei, reprezentantul Guvernului federal; D-l Gerald Godin, membru în Parlament; Guvernatorul Statului Quebec; D-l D. Manolakis și D-l Roger Larivée, reprezentanții Primarului orașului Montreal; P. S. Sotirios, episcop grec de Montreal și Toronto, episcopul Hollis al Bisericii Anglicane din Montreal.

Toți oaspeții străini au rostit cuvîntări la care a răspuns Prea Fericitul Patriarh Iustin transmițînd un mesaj de prietenie și dragoste creștină din partea Bisericii Ortodoxe Române și a slujitorilor ei.

Luni, 7 mai

Plecare cu avionul la Washington, după o scurtă escală la New York.

Ora 14,40. Sosire la Washington, aeroportul național. Întîmpină D-l Nicolae Ionescu, ambasadorul R. S. România în S. U. A. și alți membrii ai Ambasadei.

Vizite la Departamentul de Stat și Congresul Statelor Unite. Potrivit programului vizitei, Prea Fericitul Patriarh Iustin a făcut vizite unor membri ai Senatului și Camerei reprezentanților, precum și Departamentului de Stat, după cum urmează:

Ora 16 vizită la Senatorul Claiborne Pell la sediul Senatului American din clădirea Capitoliului. Prea Fericitul Patriarh este invitat de Senator în sala de ședințe a Senatului, unde Prea Fericirea Sa s-a întîlnit cu mai mulți senatori printre care Edouard Kennedy, Frank Church ș. a.

Marți, 8 mai

La ora 10 Prea Fericitul Patriarh a primit la hotelul „The Madison" din Washington pe D-l Alf Lohne, vicepreședintele Asociației Mondiale adventiste de ziua a 7-a și pe D-l Howard D. Burbank, directorul general al aceleiași organizații, cu care s-a întreținut asupra vieții religioase din România.

La ora 15 delegația a fost primită la Secretariatul de Stat al S. U. A. de către D-l George West, Asistentul Secretarului de Stat pentru problemele europene.

Cu acest prilej, Prea Fericitul Patriarh Iustin a făcut o prezentare a situației religioase din țara noastră, în special a Bisericii Ortodoxe Române.

La ora 16 vizită la Senatorul Howard Metzenbaum de Ohio, la biroul său din clădirea Senatului.

La ora 17, vizită la D-l Brademas, membru al Congresului S. U. A. și membru al Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Seara, la ora 20, Ambasadorul României la Washington a oferit un dineu, în saloanele Ambasadei, în cinstea delegației Bisericii Ortodoxe Române.

Miercuri, 9 mai

Primirea la Casa Albă de către Domnul Jimmy Carter, Președintele Statelor Unite ale Americii

La ora 12, Prea Fericitul Patriarh Iustin împreună cu delegația sinodală română și însoțit de Î. P. S. Arhiepiscop Iacobos al Arhiepiscopiei Ortodoxe Grecești din America, a fost primit la Casa Albă de D-l Jimmy Carter, Președintele Statelor Unite ale Americii. Președintele Carter a exprimat mulțumiri pentru vizita ce i s-a făcut și bucuria ce a avut de a primi pe șeful Bisericii Ortodoxe Române. Prea Fericitul Patriarh Iustin a transmis președintelui S.U.A. un mesaj de salut și urări de fericire personală din partea Președintelui Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu.

Președintele Jimmy Carter a mulțumit pentru mesaj și a rugat pe P. F. Părinte Patriarh să transmită Președintelui Nicolae Ceaușescu cele mai bune urări de sănătate și succes în activitatea laborioasă pe care o desfășoară.

P. F. Patriarh Iustin și membrii delegației în timpul întîlnirii cu d-l Albert Schreyer, Guvernatorul general al Canadei. Ottawa, 4 mai.

La ora 10, vizită la Senatul S. U. A., unde membrii delegației au avut convorbiri cu Senatorul Abraham Ribbikoff.

La ora 14, vizită la D-l Charles Vanik, deputat în Congresul S. U. A., președinte al sub-comisiei pentru comerț internațional.

La ora 14,30, delegația a fost primită de Președintele Camerei Reprezentanților din Congresul S. U. A., D-l Thomas P. O'Neill.

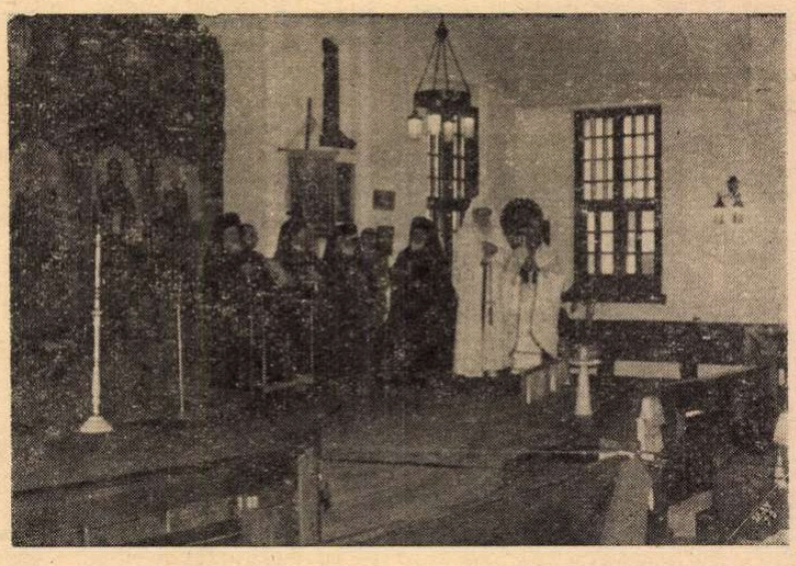

În timpul slujbei vecerniei la catedrala „Sf. Ioan Botezătorul" din Montreal. 5 mai.

La ora 15, delegația Bisericii Ortodoxe Române condusă de Prea Fericitul Patriarh Iustin s-a întîlnit cu deputatul Clement Zablocki, președintele Comitetului Congresului pentru relațiile externe.

La ora 17, plecare cu avionul la New York.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin oaspete al Arhiepiscopiei Ortodoxe Grecești din America.

Ora 19,30, participare la dineul oferit de Conferința permanentă a episcopilor ortodocși canonici din S. U. A. și Canada la sediul Arhiepiscopiei Grecești din New York, în cadrul căruia Prea Fericitul Patriarh Iustin a rostit o cuvîntare.

Joi, 10 mai

În cursul dimineții membrii delegației au vizitat Academia „Sf. Vasile cel Mare" de lîngă New York, instituție de învățămînt general și de caritate al Arhiepiscopiei Grecești din America de Nord și Sud. Delegația a fost primită în capela școlii de către corpul didactic și elevi cărora Prea Fericitul Patriarh le-a vorbit despre Biserica Ortodoxă Română.

La ora 16, participare la recepția dată în cinstea Prea Fericitului Patriarh Iustin de către Conferința permanentă a episcopilor ortodocși canonici. Au participat episcopii membri ai Conferinței, clerul și funcționarii Arhiepiscopiei Grecești.

După recepție, Prea Fericitul Patriarh Iustin a acordat un interviu ziarului grec „The Orthodox Observer".

Vineri, 11 mai

Ora 11, primirea delegației de către Primarul orașului New York, D-l E. Koch.

Ora 13, Prea Fericitul Patriarh Iustin și delegația au participat la recepția și dineul oferit de Fundația interreligioasă „Appeal of Conscience", la sediul acestei organizații din New York, al cărui președinte este rabinul Arthur Schneer. Au participat printre alții Mgr. Thusston N. Davis, reprezentantul Vaticanului la O. N. U., episcopul anglican de New York Milton Wood, Senatorul Roy Goodman și alți reprezentanți ai cultelor religioase din New York.

La cuvîntul de salut și toastul rabinului Schneer a răspuns Prea Fericitul Patriarh Iustin printr-o cuvîntare în care a vorbit despre relațiile româno-americane și libertatea de conștiință și religioasă de care se bucură cultele religioase în România.

Sîmbătă, 12 mai

La invitația Î. P. S. Arhiepiscop Iacovos, s-a făcut o călătorie la Boston, pentru a vizita Seminarul teologic „Holy Cross" și Colegiul elen din localitate. S-a oficiat un polihroniu în cinstea Prea Fericitului Patriarh Iustin, în capela Seminarului în prezența studenților și corpului didactic.

Prea Fericitul Patriarh a vorbit despre învățămîntul teologic din România.

(Continuare în pag. a 4-a)

Călduroasă primire la aeroportul din Montreal. Canada, 2 mai.

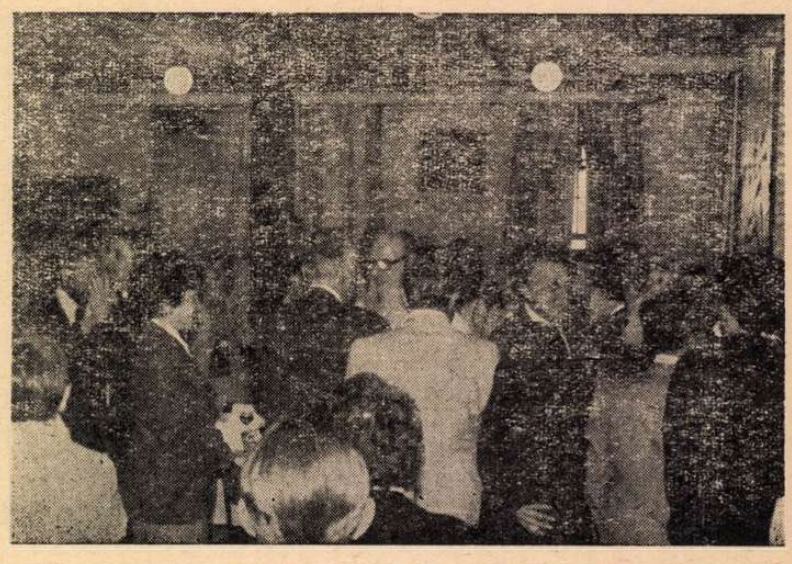

Aspect din timpul agapei oferite de parohia ortodoxă română din Montreal. 6 mai.

Itinerar american

(Continuare din pag. 1)

corut episcop şi s-au legat cu jurăminte grele în scris sub blesteme aspre să nu rupă niciodată legătura cu Biserica-Mamă, prin care ştiau că vor păstra şi legătura cu părinţii, cu strămoşii, cu mormintele, cu glia şi soarele de acasă.

Către aceştia a venit Patriarhul Ţării să-i vadă, să-i binecuvinteze, să mai schimbe o vorbă cu ei în graiul de acasă, şi să serbeze împreună împlinirea a 50 de ani de la întemeierea episcopiei lor. Împreună cu Prea Fericitul Patriarh Iustin au mai venit I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, Episcopul-vicar patriarhal Antonie Ploieşteanul, diaconul Ion Bănăţeanu, secretar al Cabinetului Patriarhal şi d-l Nicolae Mihăiţă, secretar la Serviciul de Relaţii Externe al Bisericii Ortodoxe Române.

Sosirea la Detroit a fost un prilej de întîlnire emoţionantă cu români şi române veniţi în întîmpinarea Prea Fericitului Patriarh atît din marele oraş american, cît şi din Windsor-ul canadian, cel mai apropiat oraş din ţara vecină. Costume naţionale româneşti, flori şi lacrimi de bucurie şi apoi un cortegiu de maşini care au condus delegaţia pînă la reşedinţa ce i-a fost rezervată, Hotelul Hilton din Troy unde a doua zi va avea loc Congresul anual şi de data aceasta aniversar al Episcopiei (azi Arhiepiscopie). Preoţi şi delegaţi din toate parohiile româneşti din Statele Unite, din Detroit, Cleveland, Southbrige, Worcester, New York, Philadelphia, Lensing, Los Angeles, din Florida, apoi din Canada, din Edmonton, Windsor, Winnipeg, Hamilton, Montreal şi din alte localităţi au ţinut să fie prezenţi la Congres ca să salute pe părintele lor sufletesc, Patriarhul tuturor românilor, Prea Fericitul Iustin. Potrivit obiceiului locului, o mare agapă comună a încheiat sărbătorirea, nenumăraţi oaspeţi şi gazde ţinînd să-şi manifeste bucuria, amintindu-şi în cuvîntări înflăcărate că cel mai scump tezaur al inimilor lor este limba românească ,obiceiurile şi datinile strămoşeşti care trebuiesc păstrate cu sfinţenie, şi transmise nealterate generaţiilor următoare. O extraordinară echipă de tineri dansatori, băieţi şi fete din Hamilton—Ontario, Canada, instruiţi de părintele Nicolae Ciurea, au executat cu o măiestrie incomparabilă dansuri populare româneşti, îndelung aplaudate.

Duminică, 29 aprilie, în catedrala românească Sf. Treime din Detroit, arhiplină, un mare sobor de episcopi şi preoţi, au dat slavă lui Dumnezeu pentru această întîlnire între fraţii de acasă şi cei statorniciţi pe meleagurile americane, între fiii Bisericii Ortodoxe Române şi Părintele lor sufletesc, Patriarhul Iustin. Parohul, Simion Caplat şi Comitetul parohial au fost la înălţimea misiunii ce le-a revenit de a fi gazde ale acestei slujbe şi întîlniri memorabile.

I. P. S. Arhiepiscop Victorin, chiriarhul locului, a reuşit o foarte bună organizare a întîlnirii, atît cu Congresul, cît şi cu credincioşii. La sfîrşitul slujbei Prea Fericitul Patriarh s-a adresat celor prezenţi şi celor absenţi, tuturor românilor de pe continentul american, adresîndu-le un vibrant apel la unitate, la dragoste şi la frăţie. În acelaşi timp le-a transmis tuturor mesajul de dragoste al celor din ţară, încredinţîndu-i că Ţara şi Biserica-Mamă nu-i uită şi nu-i va uita niciodată ci îi păstrează vii în inima lor bună, rugînd pe Dumnezeu să-i ocrotească şi să le facă parte numai de bucurii şi de fericire. Cuvîntul Prea Fericitului Patriarh a fost ascultat cu emoţie şi cu deosebit interes. Preoţii Arhiepiscopiei Misionare au primit din partea Prea Fericitului Patriarh cîte o cruce patriarhală, iar preşedinţii Comitetelor parohiale şi unii din membrii Congresului prezenţi la slujbă au fost distinşi cu „crucea patriarhală pentru mireni". A fost distins cu aceeaşi distincţie şi D-l John Coman, preşedintele Uniunii şi Ligii Societăţilor româneşti din America şi alţi cunoscuţi reprezentanţi ai vieţii culturale româneşti din S. U. A. şi Canada, D-l Roman, D-l Trocea, D-l Eugen Caraghiaur, D-l Milhovan, D-l Antonovici, D-l Alexe şi alţii.

În zilele următoare, Prea Fericitul Patriarh a fost oaspetele Universităţii Wayne, Preşedintele oferind în cinstea sa o masă cu o largă participare de profesori şi de invitaţi români. A fost o bucurie deosebită pentru delegaţia Bisericii Ortodoxe Române, să afle că la această universitate studiază mai mult de 150 de studenţi de origine română.

Călătoria, care fără îndoială va rămîne în analele relaţiilor cu românii americani o călătorie istorică — aşa ceva se petrece odată, de două ori într-un secol — a continuat în Canada, spre mîngîierea românilor aşezaşi în această parte a lumii noi, un adevărat continent, întins cît Europa, dar cu o populaţie cît a României. Primire fastuoasă, şi masă cu sala dovedită neîncăpătoare, la Windsor, apoi la Hamilton şi Montreal. Părinţii Paulin Popescu, George Nan, Nicolae Ciurea, au organizat primiri frumoase, fiecare la el acasă. Oprirea la Toronto a prilejuit o scurtă întîlnire cu ierarhia anglicană din acest oraş. La Montreal slujbă la biserica Sf. Ioan Botezătorul, banchet cu participarea reprezentanţilor guvernului şi a unei mari obşti româneşti păstorită de părintele George Chişcă. Împreună cu D-l John Cătău preşedintele Comitetului parohial, tînărul paroh şi-a dat toată silinţa ca vizita înalţilor oaspeţi să fie o reuşită desăvîrşită. L-a ajutat şi părintele Iuga care deşi retras din pastoraţie, îşi păstrează vie dragostea pentru Biserică şi pentru Ţară şi a înconjurat întreaga delegaţie cu o atenţie îndatoritoare.

O vizită la Quebec, la primul ministru R. Levesque a introdus delegaţia în problemele locale şi în special în lupta canadienilor vorbitori de limbă franceză pentru autonomie şi chiar pentru separaţie. O vizită la Ottawa, la Guvernatorul General A. Schreyer, reprezentantul în Canada al M. S. Regina Elisabeta a II-a a Angliei, încă suverană a Ţării, în condiţiile Commenwealth-ului convenit după al doilea război mondial, a mai echilibrat lucrurile, făcîndu-ne să înţelegem că Ţara e unitară şi că micile pasiuni sînt firesti dar nu ajung pînă la a dezmembra o unitate de mult bine închegată.

Primirea la cel mai înalt nivel în ierarhia civilă a Ţării, a Prea Fericitului Patriarh Iustin şi a delegaţiei care l-a însoţit, a arătat odată în plus preţuirea de care se bucură în Canada ţara noastră, Biserica Ortodoxă Română şi personal Patriarhul ei. De altfel, peste o săptămînă această preţuire va fi întărită de o nouă mărturie, de data aceasta în Statele Unite. În ziua de 9 mai, Prea Fericitul Patriarh şi delegaţia au fost primiţi la Casa Albă de Preşedintele Jimmy Carter, cu care Prea Fericirea Sa a avut o convorbire amicală, relevîndu-se de ambele părţi stima reciprocă între Ţările noastre şi între Preşedinţii lor. Prea Fericirea Sa a transmis Preşedintelui Carter un mesaj de prietenie din partea Preşedintelui României, Nicolae Ceauşescu, mesaj primit de acesta cu bucurie şi cu exclamaţia: „Preşedintele Ceauşescu este un om minunat." Preşedintele Carter a transmis la rîndul său Preşedintelui nostru urări de bine şi dorinţa de a se dezvolta în continuare bunele relaţii dintre cele două ţări, România şi Statele Unite.

I. P. S. Mitropolit Teoctist vorbind participanţilor la masa festivă oferită de parohia ortodoxă română din Windsor—Canada. 1 mai.

Duminică, 13 mai

Prea Fericitul Patriarh Iustin a celebrat Sf. Liturghie, înconjurat de un sobor de episcopi, preoţi şi diaconi, la Catedrala greacă din New York în prezenţa a numeroşi credincioşi ortodocşi români şi greci din New York şi împrejurimi. Prea Fericitul Patriarh a predicat despre sensul unităţii şi relaţiilor pan-ortodoxe. Prea Fericirea Sa a reînnoit apelul de reunificare a tuturor românilor din America de Nord sub jurisdicţia spirituală a Sinodului Bisericii Ortodoxe Române.

La ora 14, Î. P. S. Arhiepiscop Iacovos a oferit un banchet la hotelul „Plaza" din New York în onoarea Prea Fericitului Patriarh. Au participat cca 300 de invitaţi, printre care menţionăm: D-l Aristides Duzoglou, preşedintele Asociaţiei Internaţionale a Grecilor din România, Rabinul Arthur Schneer, preşedintele Fundaţiei „The Appeal of Conscience", Nicholas Katapodis, Ambasadorul Greciei la O. N. U., D-l N. Ionescu, Ambasadorul R. S. România în S. U. A., D-l Teodor Marinescu, Ambasadorul R. S. România la O. N. U., episcopi ai Arhiepiscopiei Greceşti şi numeroşi credincioşi români şi greci.

Au rostit cuvîntări şi toasturi D-l Aristides Duzoglou, Rabinul Arthur Schneer şi Arhiepiscopul Iacovos.

Prea Fericitul Patriarh Iustin a răspuns printr-o cuvîntare în care a vorbit despre relaţiile româno-americane şi unitatea şi frăţietatea între toţi ortodocşii din America şi din lume.

Delegaţia sinodală a Bisericii Ortodoxe Române s-a întors în patrie în ziua de 15 mai.

*

Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin în fruntea unei delegaţii sinodale a Bisericii Ortodoxe Române are o semnificaţie istorică şi jubiliară. Căci este prima vizită patriarhală din istoria făcută românilor din America de Nord într-un moment de aniversare semicentenară a Eparhiei Ortodoxe Misionare Române din America şi Canada. Prezenţa Prea Fericirii Sale în mijlocul festivităţilor de aniversare şi căldura cu care a fost întîmpinat de membrii Arhiepiscopiei, au constituit mărturii ale viabilităţii relaţiilor dintre românii-americani ortodocşi şi Biserica-mamă.

P. F. Patriarh Iustin vorbind credincioşilor prezenţi în catedrala „Sf. Ioan Botezătorul" din Montreal, 6 mai.

La New York delegaţia a fost primită la Primăria oraşului de un primar jovial şi degajat de rigori protocolare, D-l Koch, cu care Prea Fericitul Patriarh a avut o convorbire totuşi substanţială despre Biserica românească, despre rolul ei în viaţa naţiunii şi despre raporturile dintre Biserica şi Stat de la noi. Convorbiri deschise şi prietenoase s-au purtat la Senat şi la Congres în timpul a trei vizite la aceste două importante instituţii americane. Au fost întîlniţi senatorii Claiborne Pell, Ribikoff, deputaţii Brademas, Dervinsky, Clement Zablocki, preşedintele Comitetului de Relaţii Externe al Camerei Reprezentanţilor, Charles Vanick, preşedintele subcomisiei pentru Comerţul internaţional, iar la Departamentul de Stat de către D-l George S. West. Asistentul Secretarului de Stat pentru problemele Europene.

Dacă la toate acestea am adăuga atenţia deosebită acordată Prea Fericirii Sale şi delegaţiei însoţitoare de către Î. P. S. Arhiepiscop Iakovos al Bisericii greceşti din cele două Americi care a însoţit delegaţia la Boston, într-o vizită la Academia Teologică Holly Cross şi la Aşezămintele „Sf. Vasile cel Mare" din Statul New Jersey, am completa un tablou variat şi interesant al unei vizite din toate punctele de vedere reuşită. Slujba solemnă din catedrala grecească din New York, pontificată de Prea Fericitul Patriarh Iustin, i-a dat Prea Fericirii Sale în ziua de 13 mai 1979 un ultim prilej de a se adresa tuturor românilor din America — mulţi din ei erau prezenţi în biserică — a-i asigura de căldura dragostei inimii sale de părinte care doreşte să-i aibe pe toţi în unitate şi bună înţelegere acolo, în noua lor patrie, îndemnîndu-i în acelaşi timp, să nu-şi uite Ţara de obîrşie, limba strămoşilor, istoria sfîntă a Patriei, datinile şi obiceiurile şi să păstreze legătura cu părinţii, fraţii şi rudele rămase acasă.

Banchetul oferit de Î. P. S. Arhiepiscop Iacovos în sala barocă a Restaurantului Plaza din New York, la care au participat peste trei sute de invitaţi, a fost un nou prilej de evocări emoţionante de amintiri din Ţară, din partea celor născuţi pe meleaguri româneşti, ajunşi astăzi cetăţeni ai Statelor Unite, dar totdeauna bucuroşi să-şi afirme cu mîndrie originea şi să-şi împrospăteze viaţa cu cele mai duioase amintiri „de acasă".

A fost o călătorie lungă. Trei săptămîni. Dar cu tot programul încărcat, cu toate îndatoririle de fiecare zi de a răspunde şi a ne conforma unui protocol impus de prezenţa în fruntea delegaţiei a unui Patriarh nici el însuşi, Prea Fericirea Sa Patriarhul Iustin, nici ceilalţi însoţitori, n-au simţit nici o oboseală. Intensitatea simţămintelor trăite pretutindeni la întîlnirile cu comunităţile româneşti, vibraţia la unison a tuturor inimilor, regăsite într-o sfîntă unitate de neam şi de credinţă, n-a mai lăsat loc nici oboselii, nici timpului să-şi facă simţită durata. La sfîrşit se părea că totul a fost prea scurt.

Nu totdeauna şi nu oriunde putem fi sentimentali. Viaţa modernă, multiplicitatea relaţiilor, îndatoririle de tot felul, solicitările atît de diversificate astăzi, ne îndeamnă mai mult spre sobrietate şi impun o anumită răceală în raporturile dintre oameni. Dar cînd mergi peste mări şi ţări, în cel mai propriu înţeles al cuvintelor şi pe pămînt cu desăvîrşire străin şi îndepărtat şi întîlneşti acolo grai şi simţire românească, uneori într-o limbă cu frumoase rotunjiri melodice regionale, deşi vorbitorul nu ştie decît din spusele altora despre Mureş, despre Siret, despre Banat şi despre Bucovina, el fiind născut acolo peste ocean, nu poţi să nu-ţi dai drumul unei lacrime pe care ai tot încercat mai întîi să ţi-o stăpîneşti. Uneori, acasă, nici nu ştii bine cum şi cît îţi iubeşti Patria, locurile natale, limba. Într-o astfel de întîlnire, însă, dintr-o dată izbucneşte din tine iubirea cînd vezi că fratele, de acolo, deşi transplantat, deşi în mijlocul unor străini care vorbesc altă limbă, păstrează cu sfinţenie din tată în fiu limba de acasă şi odată cu ea fiinţa lui de frate care ţi se deschide, în care te regăseşti, un alter-ego.

Se mai întîmplă totuşi, ici şi colo, printre noile generaţii, mutaţii totale spre limba locului. N-aşi fi vrut să închei cu aceasta, dar nu pot altfel: Aş trage un clopot de alarmă!

Aşi vrea mult ca şi la aniversarea a 100 de ani de la înfiinţarea Episcopiei Româneşti Ortodoxe americane, cei ce vor fi prezenţi atunci să poată fi la fel de fericiţi ca noi, aceştia de la aniversarea celor 50 de ani, să poată fi sentimentali, să cînte aşa cum s-a cîntat acum la Detroit, la Windsor, la Hamilton, la Montreal: „Trei culori cunosc pe lume..."

Am văzut în lacrima multora, ca pe Bărăgan după ploaie, tricolorul curcubeului însemnîndu-le viaţa.

ORTODOXIA — VIAȚĂ ÎN HRISTOS

Rugăciunea – hrană duhovnicească a credinciosului

Rugăciunea este atît de necesară pentru credincios, încît el se roagă chiar și în clipele îndoielilor. Se roagă dintru adîncul sufletului: este rugăciunea căutării. Este setea după un răspuns din partea lui Dumnezeu, după un contact nemijlocit cu realitățile spirituale. Se răsfrînge în rugăciune lupta dramatică pentru Dumnezeu, pentru supremul izvor al vieții creștine: „Eu vreau să te cunosc pe Tine, Cel necunoscut; Tu ce-mi pătrunzi adînc în suflet și-mi răscolești viața ca o furtună. Tu Cel neînțeles, dar înrudit cu mine. Eu vreau să Te cunosc și să-ți slujesc" (Heiler, op. cit., p. 577). E ceea ce poetul concretizează în minunatele versuri (Vasile Voiculescu):

„Ca pe o cetate în piscuri de minuni,
Asediindu-L noapte-zi mereu
Cu armele ne-nvinsei rugăciuni,
Suim să cucerim pe Dumnezeu."

E rugăciunea dramatică a căutării. Și nimic mai firesc: Dumnezeu nu se descopere cu adevărat decît în ceasul rugăciunii. Credinciosul este fiul ce așteaptă îmbrățișarea Tatălui, el strigă din inimă și vrea răspunsul Cerului: „Doamne strigat-am către Tine auzi-mă!" O astfel de rugăciune nu va rămîne fără răspuns: volburile se vor liniști, negurile se vor risipi, freamătul se va domoli, și lumina dumnezeiască va inunda sufletul. Rugăciunea e singura poartă prin care sufletul poate vizita cerul și cerul se coboară la el. Ea este expresia dorului neogoit care svîcnește în sufletul credincios după Dumnezeu. Este ceea ce Fericitul Augustin exprimă așa de pregnant: „Ne-ai făcut pentru Tine Doamne; neliniștit este sufletul nostru pînă nu-și va găsi odihna întru Tine." Și nostalgia aceasta după o altă lume e simfonia permanentă a vieții creștine, e o rugăciune ce ne înalță necontenit spre Dumnezeu. Desigur, adesea căutarea e îndelungată și umbrele îndoielilor vor să înghită luminile dorului.

Dar, Dumnezeu nu lasă pe credincioși mereu pe drumurile căutării: El rînduiește anumite momente de iluminare internă cînd are loc o întîlnire reală cu Existența divină, care nu se confundă cu propriul nostru eu.

Iată pentru ce criza sufletească a credinciosului nu justifică renunțarea la rugăciune. Dimpotrivă, ea duce de la rugăciunea imitativă la rugăciunea dramatică, adîncă, personală, răscolitoare ca o volbură ce se înalță către ceruri.

„Am venit ca lumea viață să aibă și mai multă să aibă", zice Mîntuitorul. Acest cuvînt se adresează mai ales credincioșilor: rugăciunea e puterea prin care viața credincioșilor devine cu adevărat plenitudine, devine cu adevărat viață. Și aceasta pe două căi: întîi printr-un contact pur, contemplativ cu însăși Viața, care e Dumnezeu; în al doilea rînd prin rugăciunea care cheamă peste zvîcnirile vieții puterea divină ca prin ea credincioșii să se umple de har și să impună imperativele spiritului peste revoltele cărnii. Prima este înălțarea senină spre crestele unde odihnește Dumnezeu, a doua este chemare tulburată, dramatică, dar plină de încredere, căreia Dumnezeu îi miruie fruntea cu bucuria biruinței.

Desigur multe sînt ocaziile care înalță sufletul credinciosului în rugăciune către Dumnezeu: participarea la Sfînta Liturghie, lectura unei cărți de înaltă spiritualitate, contemplarea unei opere de artă ș. a. Toate acestea sînt tot atîtea prelegeri în care sufletul se adapă din izvoarele vieții divine. Ne vom opri însă numai asupra rugăciunii ce se înalță din inima credinciosului în mijlocul frumuseților naturii, pentru că natura este capodopera în care pentru orice suflet curat strălucește cu putere chipul Creatorului ei. „Privirea stelelor m-a făcut să mă simt totdeauna mai aproape de infinit." „Tăinicia nopților, lumina stelelor, veștejirea florilor mi-au determinat meditații religioase cu efecte de întărire a credinței." „Marea a avut o influență mai mare asupra mea. Marea poate mai mult ca șesul îți dă impresia unui infinit, același dar extrem de variat, adică tocmai esența dumnezeirii." „Toate frumusețile naturii le priveam ca niște bunătăți ale lui Dumnezeu revărsate asupra noastră. Ele mă îndemnau să preamăresc împreună cu ele pe Creatorul meu" (L. Bologa, Psihologia vieții religioase, Cluj 1930, p. 102, 134). Sînt mărturisiri ale credincioșilor. „Mă deșteptam în fiecare dimineață înainte de răsăritul soarelui și mă îndreptam spre un deal apropiat. Aici mă rugam nu numai printr-o goală mișcare a buzelor, ci printr-o adevărată înălțare a inimii spre Creatorul acestei naturi frumoase, a cărei minunăție părea întinsă în fața mea. În cameră nu mă puteam ruga — mi se părea că zidurile se pun stavilă între mine și Dumnezeu. De aceea Îl privesc bucuros în creatura Sa, în timp ce inima mea se înalță la El" (Rousseau).

Altă mărturie: „Eram singur la malul mării... Ca altădată în munți, m-am simțit împins să îngenunchez în fața valului nemărginit, simbol al Nemărginirii. Am simțit că mă rugam cum nu m-am rugat niciodată și am cunoscut ce este adevărata rugăciune: ieșirea din singularitatea individuației în conștiința unității cu tot ceea ce există; îngenunchere ca făptură trecătoare și ridicare ca ființă netrecătoare. Pămînt, cer și mare răsunau ca într-o atotcuprinzătoare armonie. M-am simțit una cu ele, una cu Dumnezeu" (Heiler, p. 412).

Copleșit de prezența divină, sufletul se roagă în șoaptă sau în tăcere: „Eu tac, mă închin și ador."

„Doamne...

Te văd cum ești în lugerul de floare
Și-n plopii albi și-n iarba din cîmpie
Te aud cîntînd în zbor de vijelie
Și-n glas de codrii-n murmur de izvoare
Te simt în caldul razelor de soare
Și-n tot ce-i farmec, vis și armonie.

(Vasile Voiculescu)

Cine nu recunoaște în aceste mărturii fragmentare propriul lui suflet, propria sa frămîntare? Nu este această contemplare a Dumnezeirii revărsare de viață, înălțare a năvalnicei vieți pe culmile cele mai pure, cele mai intense posibile? Tocmai de aceea se roagă credinciosul pentru că viața ce clocotește în inima lui se cere înălțată pe culmi, se vrea înfrățită cu Viața însăși, care e Dumnezeu, Rugăciunea e supremă potențare a vieții, de aceea și suprema fericire a credinciosului, suprema lui împlinire.

Rugăciunea e izvorul adevăratei bucurii, e lumina care învăluie totul într-o frumusețe cerească. După rugăciune toate apar altfel. Ești ca un om venit dintr-o lume de taină, de fericire, de pace adîncă, încărcat cu plenul veșniciei. Te simți ușor, descătușat. Participi cu adevărat la bucuria cea netrecătoare, la pacea cea neajunsă, la viața cea neistovită.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

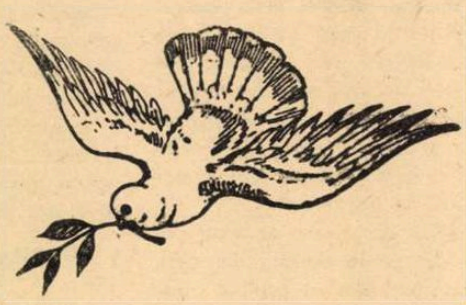

Frescă — în capela Institutului Teologic Sibiu, executată de A. Demian.

Rusaliile

Duhul Sfînt a fost totdeauna prezent și lucrător în lume. Întîia pagină a Sfintei Scripturi ne dă mărturie despre această persoană divină prin următoarele cuvinte: „La început a făcut Dumnezeu cerurile și pămîntul. Pămîntul era pustiu și gol. Peste fața adîncului de ape era întunerec. *Și Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor*" (Fac. 1, 1—2).

Toți drepții și profeții dinainte de Hristos au fost purtați, luminați și călăuziți de Duhul Sfînt. „Nici o proorocie n-a fost adusă prin voia omului. *Ci oamenii au vorbit de la Dumnezeu*, mînați de Duhul Sfînt" (I Petru 1, 21).

Cu ocazia botezării Domnului în rîul Iordanului, Duhul Sfînt și-a vădit prezența sub formă de porumbel. În ziua Cincizecimii, la praznicul Rusaliilor, a treia persoană a Sfintei Treimi își începe marea și dumnezeiasca Sa lucrare de sfințitor al neamului omenesc. Trimiterea de la Dumnezeu-Tatăl — prin ruga Fiului — a Duhului Sfînt, ne descoperă nouă marea taină a Sfintei Treimi. Atunci s-a împlinit făgăduința Mîntuitorului Hristos care a zis: „Iar cînd va veni Mîngîietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, adică Duhul adevărului, Care purcede de la Tatăl, Acela va mărturisi despre Mine" (Ioan 15 ,26).

Rasaliile înseamnă venirea solemnă, cu răsunet, cu semne și minuni, a Duhului Sfînt. Apostolul Petru, în ziua Cincizecimii, propovăduind mulțimii ce s-a adunat după vîjîitul puternic al vîntului, tălmăcește evenimentul astfel: „Bărbați iudei și voi toți oameni cucernici din toate neamurile care sînt sub cer, ascultați... Aceasta este ce a fost spus prin proorocul Ioil: În zilele din urmă, zice Dumnezeu, voi turna din Duhul Meu peste orice făptură... și vor prooroci, vor avea vedenii..., vor visa visuri... (Fapte 2, 14, 5i 17).

Pogorîrea Sfîntului Duh la noi oamenii, nu este o vizită trecătoare sau un eveniment vechi — din trecutul istoriei mîntuirii — pe care îl prăznuim în fiecare an. Spre deosebire de celelalte zile sfinte ale credinței noastre, Rusaliile cinstesc un fapt permanent, o prezență netrecătoare în viața Bisericii și în sufletele credincioșilor. Cînd Duhul Sfînt a pogorît peste apostoli, a deschis o epocă fără de sfîrșit. Acest încurajator adevăr ni-l arată Mîntuitorul care, la Cina cea de Taină, a zis: „*Și Eu voi ruga pe Tatăl, și El vă va da un alt Mîngîietor, care să rămînă cu voi în veac și anume Duhul Adevărului... care rămîne la voi și va fi în voi*" (Ioan 14, 16—17). Așadar, Duhul Sfînt rămîne la noi, va fi necontenit cu noi și întru noi.

Este de la sine înțeles, că Sfîntul Duh petrece împreună cu noi ca să ne ajute în tot chipul în slujirea noastră către Dumnezeu. Cele șapte daruri pe care le-a înșirat profetul Isaia în zestrea lui Mesia (Is. 11, 2), Duhul Sfînt ni le împărtășește și nouă celor ce credem, nădăjduim și ne rugăm lui Dumnezeu.

În chip deslușit, Mîntuitorul Hristos a făgăduit: „*Cînd va veni Mîngîietorul, Duhul Adevărului, are să vă călăuzească în tot adevărul... vă va învăța toate lucrurile și vă va aduce aminte de tot ce v-am spus Eu*" (Ioan 14, 26; 16, 13). Iată dar că Duhul Sfînt ne servește drept călăuză, drept învățător, drept mijlocitor. Rolul Său de mijlocitor se oglindește în rîndurile următoare: „Duhul ne ajută în slăbiciunea noastră, căci nu știm cum trebuie să ne rugăm. *Dar însuși Duhul mijlocește pentru noi cu suspine negrăite*. Și Cel ce cercetează inimile, știe care este năzuința Duhului; pentru că *El mijlocește pentru sfinți după voia lui Dumnezeu*" (Rom. 8, 26—27).

Duhul Sfînt ne onorează pe noi creștinii în modul cel mai înalt. atunci cînd sălășluiește în sufletul celui botezat și eliberat de robia păcatului de moarte. Această sălășluire ne ridică la marea demnitate de fii adoptivi ai lui Dumnezeu și de biserici (temple) nefăcute de mînă omenească: „Însuși Duhul adevărește — împreună cu duhul nostru (omenesc) — că sîntem fii ai lui Dumnezeu... și împreună-moștenitori cu Hristos (Rom. 8, 16—17). „Nu știți că trupul vostru este templul Duhului Sfînt, care locuiește în voi și pe care L-ați primit de la Dumnezeu?" (I Cor. 6, 19).

Necontenita și neabătuta purtare de grijă a Duhului Sfînt, nu se îndreaptă numai spre sufletul credinciosului luat individual, ci se îndreaptă deopotrivă spre mulțimea credincioșilor, spre societatea lor botezați, spre Biserica întreagă, turmă cuvîntătoare a lui Dumnezeu.

Prin glasul lui Pavel apostolul, Sfîntul Duh cere vaselor sale, episcopilor și preoților să aibă grijă de ei înșiși și de păstoriții ce li s-au încredințat. „*Luați seama dar la voi înșivă și și la toată turma peste care v-a pus Duhul Sfînt episcopi, ca să păstoriți Biserica Domnului, pe care a cîștigat-o cu însuși sîngele Său*" (Fapte 20, 28). Episcopii și preoții sînt păstori legiuiți, călăuze rînduite de Duhul Sfînt, călăuziți ei înșiși în dreapta propovăduire de către El. Toate soboarele istorice ale Bisericii au avut îndreptățirea să rostească la fel cu soborul apostolic din Ierusalim: „Căci s-a părut nimerit Duhului Sfînt și nouă, și am decis să nu punem asupra voastră nici o altă greutate, decît ceea ce trebuie" (Fapte 15, 28).

Noi toți avem datoria să nu șovăim nici o clipă a crede cu tărie că avînd ocrotirea și călăuzirea Duhului Sfînt, Biserica noastră este „Biserica Dumnezeului celui viu, stîlpul și temelia adevărului" (I Tim. 3, 15). Este maica noastră sufletească și la ea găsim adevărul și harul cel îmbelșugat și mîntuitor. Voia lui Dumnezeu este să o iubim, să o ascultăm și să o apărăm, căci „Ierusalimul cel de sus (noul Ierusalim) este slobod și el este mama noastră" (Gal. 4, 26).

† TEOFIL
Arhiepiscopul Clujului

ANIVERSĂRI — ANIVERSĂRI — ANIVERSĂRI — ANIVERSĂRI — ANIVERSĂRI — ANIVERSĂRI

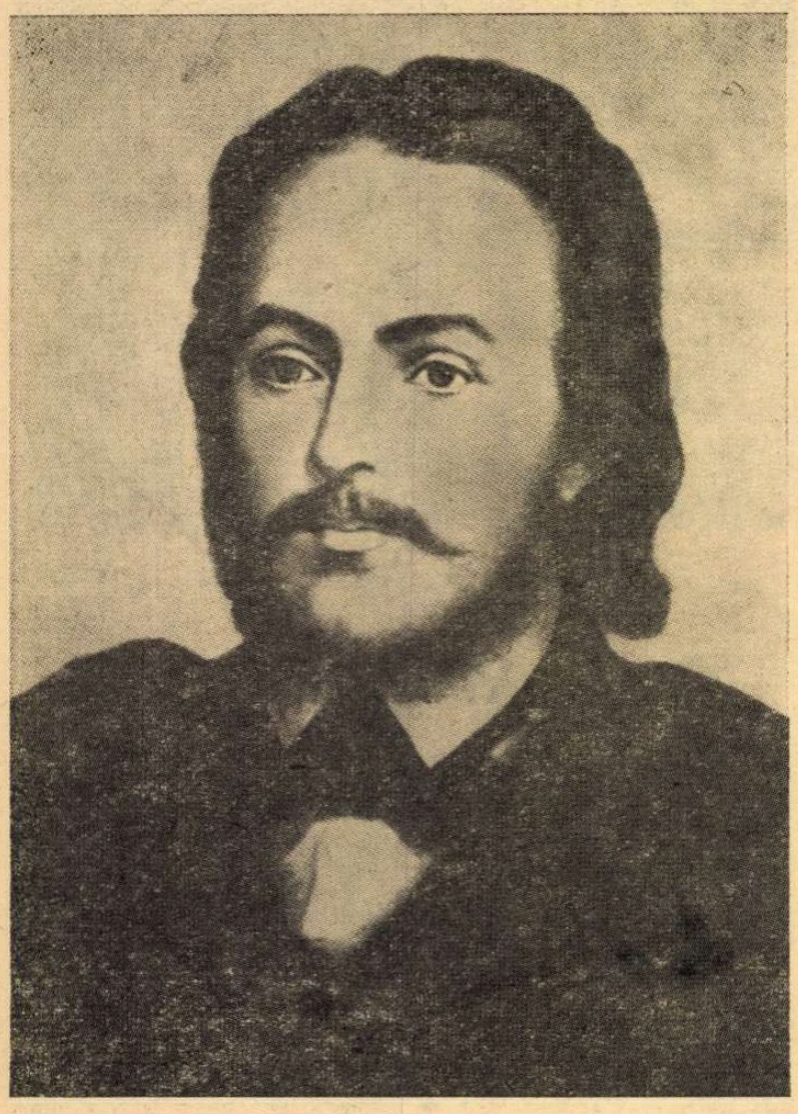

200 de ani de la nașterea lui

Gheorghe Lazăr

La 5 iunie 1979 s-au împlinit două veacuri de la nașterea marelui cărturar Gheorghe Lazăr. Însemnătatea deosebită pe care acest dascăl, de o rară competență și de o chemare puțin echivalabilă, o are în otitorirea învățămîntului superior în limba românească, face ca, la împlinirea celor două veacuri, să fie comemorată, după dreaptă cuviință, memoria lui.

Dar un asemenea eveniment, căci, fără îndoială, este vorba de un eveniment cu dimensiuni de istorie trecută și viitoare, impune prezentarea unor date și a unor trăsături esențiale care să contureze, pe cît mai fidel, viața, activitatea și personalitatea proeminentă a ilustrului dascăl ardelean, adică acele elemente ce impun închiderea lui, pentru totdeauna, în galeria celor mai de seamă reprezentanți ai școlii și culturii poporului nostru.

Născut la Avrig (Sibiu), într-o familie de țărani strădalnici, Gheorghe Lazăr a vădit de timpuriu înclinare spre cele ale cărții, fapt verificat cu prisosință de succesele obținute în școlarizarea sa, ani de zile, la Cluj și la Sibiu. Sfidînd îngustimea suportului material, venit doar, cu modestie, din partea familiei și rudeniilor sale, el a înfrînt lipsurile inerente unei asemenea situații și a reușit să se situeze, la studii, pe primele locuri.

In legătură cu această stare de lucruri este tocmai vremea să fie spulberată, pentru totdeauna, aserțiunea potrivit căreia tînărul avrigean ar fi fost „stipendiat", în timpul școlarizării sale, de un baron guvernator, care cum reține istoria, nu s-a dovedit prieten al românilor din Transilvania. Cum era oare și de așteptat, ca un asemenea demnitar, prizonier al concepțiilor vremii respective, să întindă mîna și sprijinul material unui fiu al obidiților țărani români.

Plecat la studii mai înalte, la Viena și în alte centre culturale, fiind sprijinit de astă dată, material, de Episcopia Ortodoxă din Sibiu, tînărul Gheorghe Lazăr, fără a ține seama nici chiar de sănătatea sa fizică nu îndestul de robustă, a studiat, cu dîrzenia caracteristică fiilor poporului nostru dornici de cultură și civilizație, reușind să-și improprieze cunoștințe temeinice de teologie, filozofie, istorie, științele fizico-matematice etc., la nivelul acelor vremi. Cu acest chip al tînărului studios, model al omului ancorat de timpuriu în înaltă principialitate, Gheorghe Lazăr s-a întors între ai săi, ca lor să le dăruiască toată zestrea sufletească adunată cu multă trudă, să o dăruiască întregului popor spre sprijinirea înălțării lui la lumină și cultură.

A fost numit profesor la Seminarul ortodox din Sibiu (1811). In lecțiile sale și, mai ales, în afara școlii el profesa idei de libertate, idei revoluționare, care își croiau drum tot mai puternic la începutul veacului al 19-lea. Din nefericire a întrunit și atitudini mai puțin încurajatoare. De aceea trecu în Țara Românească, la București (1816), nădăjduind să se bucure acolo, de o primire mai bună. Fu întîmpinat, la început, cu oarecare neîncredere, reușind însă, în scurt timp, datorită pregătirii și destoiniciei sale să salte în atenția mai marilor urbei. Mai mult: să organizeze, cu aprobarea autorităților, cea dintîi școală superioară cu predarea tuturor materiilor de învățămînt în limba română, dovedind că prin limba curată a strămoșilor noștri, pot fi exprimate, ca și prin alte limbi, cele mai nobile și mai înalte idei, cele mai subtile cunoștințe științifice. La deschiderea școlii, Lazăr însuși arăta că „o asemenea instituție îi lipsea capitalei Țării Românești", deoarece „cu rușine vine unui popor și un neam ce este așa vechi, așa vestit, proslăvit și înzestrat cu toate rodurile pămîntului... cu un cuvînt neam împărătesc să nu aibă și o școală mai de treabă, o academie cu știință în limba maicii sale".

La școala lui Lazăr, cu o structură întru totul nouă, au alergat, scurt timp după organizarea ei, tineri doritori să ia lumină de la dascălul ardelean. Mulți erau din Țara Românească, îndeosebi din București. Dar n-au lipsit nici tineri din Moldova și din Transilvania, care aveau conștiința originii, limbii, obiceiurilor și tradițiilor comune și pe care dascălul lor avea să le reliefeze în lecțiile sale din fiecare zi.

Persistă opinia după care personalitatea unui dascăl poate fi apreciată și definită prin optica ucenicilor săi, pe temeiul realizărilor acestora. Dacă această opinie rezistă, apoi ea poate fi întărită prin ucenicii și colaboratorii lui Gheorghe Lazăr. Unii dintre aceștia, ca Ion Heliade-Rădulescu, Eufrosin Poteca, Petrache Poenaru, Christian Tell, Anton Pann etc. au înveșnicit, prin performanțele lor de ordin educativ, cultural și patriotic, statura educatorului lor.

(Continuare în pag. a 7-a)

D. Călugăr

90 de ani de la moartea lui Mihai Eminescu

Eminescu și cultura veche religioasă

Unul din aspectele operei marelui nostru poet pus în lumină de cercetări temeinice întreprinse în ultimii ani este acela al legăturii lui Eminescu cu trecutul poporului nostru prin intermediul culturii vechi religioase, al cunoștințelor sale în acest domeniu precum și al influenței acestei culturi asupra creației literare a poetului.

Biblioteca lui Mihai Eminescu (a cărei conținut a fost reconstituit de Moses Gaster iar mai recent și mai complet de prof. univ. Alexandru Elian în studiul „Eminescu și vechiul scris românesc", *Studii și cercetări de bibliologie*, I, 1955, p. 129—160) conținea un impresionant număr de lucrări de factură religioasă dintre care amintim manuscrisele: *Tetraevanghel* (cca. 1550—1675), *Descoperirea Sfintei Liturghii* (sec. XVIII), *Hronograf* (1760), *Viața și minunile preacuviosului părintelui nostru Vasile cel Nou* (începsec. XIX), *Varlaam și Ioasaf* (1814), *Pravoslavnică învățătură adică Bogoslovie creștinească* (sec. XIX) etc. Dintre tipăriturile aflate în biblioteca poetului făcea parte și un exemplar din Evanghelia apărută la Rîmnic în 1746.

Cunoștință cu codici manuscriși și cu tipărituri conținînd lucrări religioase trebuie să fi făcut poetul cu mult înainte de a-și încropi o bibliotecă personală atît de bogată. Introdus în tainele abecedarului în casa părintească, după cum i-a mărturisit fostului său coleg de gimnaziu T. V. Stefaanelli și poate și de către preotul satului cum ar reieși din romanul cu trăsături autobiografice *Geniu pustiu* („Cînd eram mic mă duceam la preotul cel bătrîn al satului care ținîndu-mă pe genunchi îmi dete primele lecțiuni de citire"), micul Mihai va avea ca obiect al pasiunii sale biblioteca părintelui său, bibliotecă în care, alături de cronicari se aflau și cărți bisericești ca de pildă vechea Psaltire pe scoarța căreia căimnarul însemna nașterea tuturor copiilor săi. (Cf. G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, 1964, p. 38).

Lucrări religioase vechi, manuscrise sau tipărite, vor fi reținut atenția poetului și în perioada studiilor sale la Cernăuți unde răspundea de biblioteca „gimnasiaștilor români" între cărțile căreia se afla și *Psaltirea* lui Dosoftei care-l vor influența în metrica unor poezii proprii de mai tîrziu.

Preocupările lui Eminescu pentru cartea veche sînt mai bine cunoscute din perioada cînd conducea Biblioteca Centrală din Iași. Intr-un raport din 15 octombrie 1874 poetul recomanda cumpărarea de către bibliotecă a unor manuscrise și tipărituri cum sînt: un cronograf românesc, scrierile ascetice ale lui Grigorie Sinaitul, o scriere asupra vieții călugărești de Nichifor Theotokis, Minunile Maicii Domnului iar dintre tipărituri: *Apostolul* (Buzău, 1743), *Omiliile lui Macarie Sinaitul* (București, 1785), *Dogmatica Sf. Ioan Damaschin* (Iași, 1806), *Cuvintele și învățăturile Sf. Efrem Sirul* (Neamț, 1818), *Cuvintele Sfinților Vasile cel Mare și Grigorie* (București, 1826) ș. a.

In cel de al doilea raport, datînd din 6 martie 1875, între altele, poetul recomanda adunarea sistematică a operelor vechii noastre literaturi și făcea observații importante asupra limbii manuscriselor sub raport stilistic și lexical socotind că „stricarea limbii" și neologismele pot fi combătute prin studierea acestor vechi texte de limbă românească (Cf. Al. Elian, art. cit., p. 132).

Un alt loc care fără îndoială a oferit lui Eminescu posibilitatea de a lua contact cu literatura religioasă veche au fost mănăstirile, pe care în poezia *Inchinare lui Ștefan cel Mare* le numește „Cereștí castelui de-a lui Hristos tării". Cercetarea mănăstirilor moldovene de către poet trebuie să fi început de timpuriu cu vizitarea rudelor apropiate care intraseră în monahism. Se știe că doi dintre frații și două dintre surorile mamei sale erau monahi. Fevronia Juraşcu, sora Ralucăi Eminovici, fusese stareță a schitului Agafton. Poetul a mai vizitat mănăstirea Putna, cu prilejul sărbătoririi lui Ștefan cel Mare în 1871, Văratec unde mergea vara cu Veronica Micle și Rîșca, unde a locuit cîteva luni și unde a compus versurile din poezia „Singurătate".

Lectura atentă a operelor literaturii religioase vechi a influențat creația eminesciană atît în fondul cît și în stilul ei. A fost amintită mai sus înrîurirea exercitată de Psaltirea lui Dosoftei. O altă scriere deosebit de cunoscută poetului a fost *Cronograful* (culegere masivă de istorie universală la nivel popular expunînd firul evenimentelor începînd cu facerea lumii, avînd la bază un îndepărtat prototip bizantin din secolul al XII-lea datorat lui Constantin Manases). Cronografele răspîndite la noi, copiate mai cu seamă în mănăstiri, erau traduse și adaptate fie din variante slavone fie din variante grecești. Ele erau difuzate mai cu seamă printre clerici și constituiau un gen de manuale generale. (Cf. Paul Cernovodeanu, „Eminescu și cronografele românești" în *Caietele Eminescu*, vol. II, p. 55—56).

Eminescu poseda în copii manuscrise ambele tipuri de cronografe: tipul Danovici — tradus și adaptat din limba greacă, și cel al mitropolitului Dimitrie al Rostovului. In textul acestuia din urmă poetului i-au plăcut o serie de metafore pe care le-a subliniat cu creion negru și roșu ca de pildă:

„Au eșit den Dumnezeu îngerii ca scînteile de cărbune";

„(Adam și Eva) nu știa chipul murirei"; sau

„Iar Moisi a fost întîiul înmulțitoriu al Scripturii".

Un interes aparte a arătat Eminescu unor teme filozofice prezente în cronograful mitropolitului de la Rostov cum sînt: actul creației, raporturile dintre om și Dumnezeu, menirea omului în lume, problema vieții de apoi. In ceea ce privește cosmogeneza, lectura de către poet a cronografelor este sesizabilă, pînă la un punct, atît în „Rugăciunea unui dac" cît și în „Scrisoarea I", Eminescu preluînd ideea „limburelui primordial" a transpunerii „din neființă... întru ființă", a nașterii universului din haos, din „întunerecul" originar ce acoperea „adîncul apei". (Cf. P. Cernovodeanu, art. cit., p. 66).

Despre îngeri Eminescu afirmă în romanul *Geniu pustiu* că au fost cugetați de către Dumnezeu „în mijlocul eternității sale fără de margini". Poetul, la care „anghelologia" este foarte bine reprezentată în cuprinsul întregii opere, a subliniat pasaje întregi din capitolele „Pentru zidirea îngerilor" și „Căderea dracilor" din cronograful mitropolitului Dimitrie al Rostovului, care a prelucrat aceste teme după Sfîntul Grigorie Teologul.

Frumusețea unor texte vechi religioase l-a urmărit pe poet și în scrierea unor articole de ziar. Astfel în articolul „Christos a înviat" Eminescu a introdus pasaje din rugăciunea patriarhului constatinopolitan Calist, copiate de pe vre-un manuscris, pasaje a căror text este foarte apropiat de cel cuprins în Molitvelnicul tipărit la Tîrgoviște în 1713.

Merită a fi menționat aici și interesul poetului pentru folclorul religios, pentru folclorul românesc în general, cu care a făcut cunoștință în satul natal și mai apoi în cursul lungilor sale călătorii, cu opriri în casele oamenilor din satele de-a lungul drumurilor sale.

Acestea au fost prilejuri cu care Eminescu va fi auzit cea mai mare parte dintre creațiile populare înregistrate de el, între care și această colindă:

„Sculați, sculați boieri mari
Că vă vin colindători
Nu vă vin cu nici un rău
Ci v-aduc pe Dumnezeu
Pre Dumnezeu mititel
Mititel în fășețel
Înfășat în foi de nuc
Cu tichie verde-n cap
Iar în fundul tichiei
Este o piatră nestemată
Ce plătește lumea toată
Țarigradul jumătate
Și Brașovu-a treia parte
Sus în poarta lui Hristos
Să fiți boieri sănătoși"

(M. Eminescu, *Opere*, ed. Perpessicius, vol. VI, p. 301)

sau poezia populară aflată ca și colinda de mai sus între manuscrisele poetului:

„Ființă făr'de nume
Ce-i dai pasărei sbor
Ce dai omului nume
Și apelor izvor
Tu pui copaci pe munte
Pe ceruri curcubeu".

(Idem, p. 414)

Concluzia ce se impune este că interesul lui Eminescu pentru cultura religioasă veche s-a manifestat permanent. Orizonturile și dimensiunile artistice ale operei sale nu pot fi înțelese deplin în afara preocupărilor sale permanente pentru cunoașterea tuturor etapelor și formelor de manifestare ale geniului creator al poporului nostru a cărei parte integrantă o constituie și cultura veche religioasă.

A. Jivi

Eminescu la Cluj-Napoca

O fericită inspirație au avut edilii din Cluj-Napoca, cînd au hotărît amplasarea statuii lui Mihai Eminescu în centrul spiritual al municipiului.

Dintre toate statuile marelui nostru poet, aceasta este probabil cea mai reușită. La Cluj-Napoca, chipul lui Eminescu nu este nici exagerat contemplativ și nici stilizat într-o aureolă artificială de romantism. Este chipul unui om viu, *al unui martor*, care asistă cu măreție la „liturghia" pe care poporul român o săvîrșește aici, ca și în toată țara, prin munca și gîndirea lui cutezătoare.

Cu sarică de pelerin pe spate, cu fruntea de zeitate ridicată din sînul neamului românesc, cu privirea voievodală de dac înnobilat, Eminescu este martorul istoriei noastre noi, al prezentului care se îngemănează cu trecutul și se înalță impetuos și curat către zările viitorului.

Intrînd să te rogi în catedrala ortodoxă, statuia lui Eminescu te face să trăiești sentimentul că în fața altarului este adunat soborul tuturor sufletelor bărbaților iluștri, care s-au născut din acest popor în răstimpul celor două milenii de dăinuire, spre a aduce lui Dumnezeu imn de laudă și mulțumire pentru tot ceea ce am înfăptuit mare și sfînt și mai ales pentru speranța pe care o îndreptăm către ziua de mîine.

† IUSTINIAN MARAMUREȘANUL
Episcop-vicar
al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române
a Vadului, Feleacului și Clujului

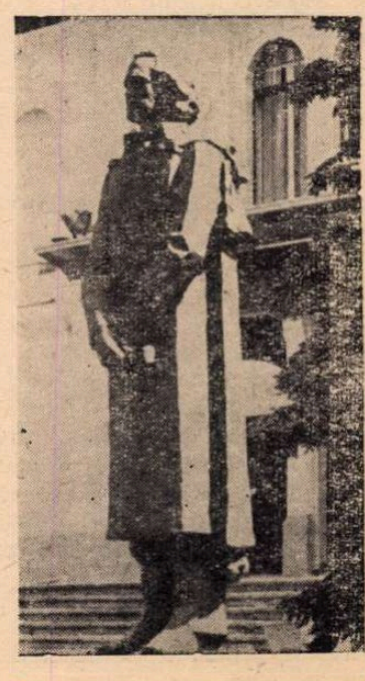

LAUDĂ VÎRSTEI DE AZUR A PURITĂȚII

Semn al binecuvîntării

Experiența multimilenară a omenirii a statornicit în chip deopotrivă firesc și constant ca mijloc de testare a sensibilității fiecărui ins atitudinea față de copii. Astfel obișnuit se spune despre un om că dă dovadă de bunătate dacă iubește copii sau este iubit de ei. Într-adevăr cele mai frumoase vise ale oamenilor pe măsura cărora aceștia au căutat să-și etaleze vrednicile, au fost legate de viitorul copiilor, de fericirea și propășirea generațiilor ce vor urma. Dacă sămînța sau lăstarul crește în umbra copacului generator, iar puii diferitelor vietăți sînt ocrotiți chiar cu prețul celor prin care s-au ivit pe pămînt, omul își pregătește progenitura pentru o dăinuire fără de sfîrșit, asigurîndu-i toate condițiile și înlesnirile în acest scop. Rostul copilului în lume este atît de sublim încît chiar povestirile și vechile legende despre grija necuvîntătoarelor față de fiii oamenilor lipsiți de părinți nu mai apar ca niște născociri, ci dimpotrivă ca ilustrări ale unui sîmbure de adevăr ancestral privind măreția ființei dotată superior celorlalte în deschiderea ochilor spre lume încă din prima sau cea mai fragedă vîrstă. În această viziune apar desigur reprobabile toate acele fapte care îndreptate împotriva omenirii nu găsesc nici măcar scuza de a fi cruțat copiii. Asuprirea sau exploatarea copiilor alături de masacrarea fără milă, suprimarea dreptului de a te naște sau a trăi demn după naștere sînt realități care azi mai mult ca oricînd atrag atenția oamenilor cinstiți de pretutindeni spre a proceda în consecință. De aici și inițiativa unui mare număr de state membre ale O. N. U. între care și România, ca anul 1979 să se proclame de către Adunarea Generală a înaltului for, An Internațional al Copilului. Necesitatea unei ocrotiri speciale a copiilor lumii a fost enunțată de fapt în Declarația de la Geneva asupra drepturilor copilului, din anul 1924, și recunoscută în Declarația universală a drepturilor omului în 1948, precum și în statutele agențiilor specializate și ale organizațiilor internaționale care se ocupă de bunăstarea copiilor. Acum două decenii la 20 noiembrie 1959, Adunarea Generală a O. N. U. a adoptat în unanimitate Declarația cu privire la drepturile copilului, important document care prin cele zece principii ale sale, un adevărat decalog impus respectării, situează ocrotirea tinerei generații între preocupările fundamentale ale omenirii.

Într-adevăr în fața unor situații, ca de pildă aceea că din 1,5 miliarde de copii cît se estimează că trăiesc în lume, 200 milioane sînt atinși de plaga foametei și subnutriției, și că în fiecare zi 80 mii mor literalmente de inaniție, iar 156 milioane nu au un cămin sau trăiesc în mizerie și promiscuitate, de asemenea peste 52 milioane sub vîrsta de 15 ani sînt nevoiți să lucreze din greu pentru a avea din ce trăi, se impun măsuri hotărîte în numele umanitarismului. Astăzi este un lucru evident că reducerea cu mai puțin de 1 la sută a bugetelor militare mondiale ar furniza fonduri pentru lichidarea flagelului foametei cronice de care suferă pe glob 200 milioane de copii. Un singur tanc mai puțin înseamnă realizarea dotărilor necesare pentru 520 săli de clasă cu 30 de elevi fiecare.

Viața tinerei generații cere altceva — grijă sporită și dragoste, hrană, adăpost și cărți, toate cele necesare unui trai îmbelșugat într-o lume a progresului, prieteniei între popoare și păcii. În acest cadru, Anul Internațional al Copilului își propune să prilejuiască pentru organismele O. N. U., pentru UNICEF (Fondul Națiunilor Unite pentru Copii), pentru alte organizații internaționale și naționale un moment propice intensificării eforturilor și acțiunilor în scopul influențării statelor și guvernelor, a opiniei publice mondiale în favoarea soluționării cît mai grabnice a problemelor de ordin material și social ce privesc generația de mîine. În țara noastră multiple inițiative și manifestări sub semnul Anului Internațional al Copilului arată cum nobilele deziderate legate de copii, de viitorul însuși al națiunii reprezintă un crez căruia i se consacră tot ce este mai bun.

Cîntec Sfînt

de Șt. O. Iosif

I

Cîntecul ce-ades ți-l cînt
Cînd te-adorm în fapt de seară,
Puiule, e-un cîntec sfînt,
Vechi și simplu, de la țară.

II

Mama mi-l cînta și ea,
Și la viersul lui cel dulce,
Puiul ei se potolea
Și-o lăsa frumos să-l culce.

III

Azi te-adorm cu dînsul eu,
Ieri — el m-adormea pe mine,
Și-adormi pe tatăl meu
Cînd era copil ca tine...

IV

Mîine, cînd voi fi pămînt,
Nu uita nici tu și zi-le,
Zi-le doina, cîntec sfînt,
La copiii tăi, copile!

Poporul nostru a avut mereu în grijă odraslele sale, realitate oglindită în străduința de a le forma în chipul cel mai ales, asigurîndu-le condițiile optime ale unei dezvoltări sănătoase. Vigoarea noilor generații constituia dovada peremptorie a unor rădăcini puternic înfipte în pămîntul și istoria țării, semn al continuității neîntrerupte a neamului. Ea era totodată chezășia folosirii plenare a tuturor ostenelilor prin care s-au biruit vitregiile veacurilor trecute. Iată de ce și între cugetările din bătrîni se găsește următoarea: „Copiii — cinstea părinților, iar părinții — lauda copiilor." Și ca o tîlcuire parcă, unul dintre condeierii români de mare sensibilitate, părintele Gala Galaction, face reflecția: „Cultul copilului este semnul marilor civilizații."

Biserica Ortodoxă Română prin părtășia sa milenară cu însuși poporul, prin lucrarea proprie a acreditat această ținută de înaltă etică fapt ce lesne se poate desprinde și din proverbul: „Unde sînt mulți copii, acolo e blagoslovenia Domnului."

Sfînta Scriptură abundă în referințe la binecuvîntarea divină ce însoțește pe copii. Psalmistul însuși glăsuiește: „... fiii tăi ca niște vlăstare tinere de măslin împrejurul mesei tale. Iată așa se va binecuvînta omul cel ce se teme de Domnul" (Psalm 127, 3—4). E cunoscut apoi faptul că Mîntuitorul Iisus Hristos îndrăgea mult copii, îi binecuvînta și îi dădea exemplu de puritate vrednică a moșteni împărăția cerului (Matei 19, 14—15). Tocmai pentru nevoia sa de sprijin, copilul apare pe paginile cărții sfinte ca un privilegiat al lui Dumnezeu, care este Protectorul orfanului și Cel ce veghează asupra respectării drepturilor lui (Psalm 67, 6). Nu lipsesc sfaturile privind buna lui creștere. Sfînta Tradiție încă observă această grijă, Părinții Bisericii închinîndu-i rînduri dintre cele mai frumoase, unele puse sub titluri sugestive ca de exemplu „Pedagogul" aparținînd lui Clement Alexandrinul. Cultul creștin ortodox însuși a rezervat un loc de cinste copiilor începînd cu taina Sfîntului Botez și continuînd cu diferite rînduieli în deobște respectate, rugîndu-se ca aceștia să-și „aminteească neîncetat datoria de a spori în sfinte năzuințe, ca să-și poată clădi viitorul lor pe trainice temelii, spre binele și fericirea lor, spre propășirea Sfintei noastre Biserici și a poporului nostru românesc, a scumpei noastre patrii, cum și spre bucuria părinților lor trupești și al celor sufletești" (*Carte de Te-Deum*, București 1973, p. 67).

În totul se caută ca vîrsta copilăriei să fie începutul unei dezvoltări plenare în direcția aptitudinilor proprii a însăși ființei umane tinzătoare mereu spre adevăr și bine.

† TIMOTEI LUGOJANUL
Episcop-vicar

Piine pentru suflet

COPIII

Pe toate meridianele pămîntului se rostește în acest an, cu emoție și responsabilitate, numele copiilor.

Se cuvine să vedem în această universală îndreptare a atenției pentru copii, trezirea conștiinței umane a răspunderii pentru viața multor milioane de copii din lume care trăiesc în lipsă, foamete și mizerie, precum și semnul că omenirea, ori cît de mare este zbuciumul prin care trece, n-a obosit; are curajul să privească spre viitor, nu se mărginește la satisfacerea unor lipsuri prezente, ci își consacră munca ei creatoare, gîndind serios la viitor. Oamenii vor să trăiască și se simt datori să asigure viitorul mai bun al generațiilor ce le urmează.

Bogăția cea mai mare a unei țări sînt copiii. După aceea urmează celelalte. Fără copii valorile și cuceririle unui popor sînt menite pieirii. Generația tînără este aceea care le dă perenitate și le înmulțește. Unde apar copiii, în familie, în școală, în parcuri și printre blocuri, pe arenele de sport în întreceri și jocuri, acolo pulsează viața unui popor și prin această oglindă se vede viitorul și vitalitatea lui.

În țara noastră, în cei treizeci și cinci de ani de viață liberă, privirile tuturor s-au îndreptat spre copiii, spre tineret. Grija de căpetenie a conducerii Statului nostru a fost și este să asigure copiilor dreptul la o viață fericită. În acest scop s-au luat măsuri pentru ajutorarea familiilor cu mulți copii, pentru ocrotirea copiilor și ajutorarea mamelor. Peste tot s-au construit clădiri pentru creșterea și educarea copiilor, grădinițe, creșe, cămine, maternități, școli, în imediata apropiere a locului de muncă al părinților.

Pentru copii se scriu și se tipăresc sute și mii de cărți, în zeci și sute de mii de exemplare, ca să se dezvolte armonios trupul și sufletul lor.

Biserica, ca o mamă duhovnicească, a cărei misiune e strîns legată de demnitatea omului, nu e străină de acest efort și de această grijă pentru copii. În lumina învățăturii creștine, copiii sînt darul lui Dumnezeu, iar părinții prin nașterea de prunci, împlinesc cea dintîi poruncă dumnezeiască: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul."

Vestea adusă de îngeri păstorilor în noaptea sfîntă a Crăciunului: „Iată vă vestesc vouă bucurie mare, care va fi la tot poporul. Astăzi s-a născut un Mîntuitor", este o veste care pătrunde în fiecare familie atunci cînd se naște un prunc. Căci fiecare copil este un „mic mîntuitor" pentru părinți și o speranță pentru neam. Cu fiecare copil se poate spune: „Acesta va fi mare înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor."

Familia fără copii este ca o casă în care nu pătrund razele soarelui, ca o biserică fără clopot, ca o grădină fără flori, ca un cring fără ciripit de păsări și ca un pom fără de rod.

Copii sînt nu numai locul de interferență a prezentului cu viitorul, ci și locul de întîlnire a cerului cu pămîntul. Ei sînt ca niște „urări" care ating prin curățenia inimii, prin credința și nevinovăția lor înălțimile spiritului.

De aceea Mîntuitorul Iisus Hristos i-a chemat la Sine și a spus că „a unora ca acestora este împărăția cerului" (Marcu 10, 14).

În ceea ce privește datoria părinților și a societății de a se îngriji de creșterea copiilor, Iisus Hristos a arătat că această datorie e așa de însemnată încît cel ce primește un copil în numele Său, îl primește pe El însuși (Matei 18, 5), ceea ce însemnează că ajutorarea și grija pentru copii este o cale de apropiere de Dumnezeu.

Tot în Sfînta Scriptură aflăm că femeia se mîntuiește prin nașterea de prunci, iar Psalmistul David spune: „Fericit este omul care va umple casa de copii: nu se va rușina cînd va grăi cu vrăjmașii săi în poartă" (Ps. 126).

Toți oamenii și deci toți copiii au dreptul la viață, la lumină, la fericire. Sîntem recunoscători și bucuroși că în țara noastră acest drept este asigurat.

Părintele VASILE

Sf. Ioan Gură de Aur despre creșterea copilor

Vă rog și vă poftesc, frații mei, să aveți multă grijă și multă nevoință pentru copiii voștri, căci în mare măsură de voi depinde chiar mîntuirea sufletelor lor. Aduceți-vă aminte de fericitul Iov, care în toate zilele aducea jertfă pentru fiii săi, că se temea ca nu cumva să greșească cu gîndul față de Dumnezeu. Luați pilda lui Avraam, cel ce a rînduit ca și strănepoții lui să țină legea lui Dumnezeu...

Se cuvine, dar, ca și părinții, tatăl și mama, să nu se zbată să lase copiilor numai bani mulți și avuție multă, ci mai ales cum să-i poată să-i facă bogați în modestie, în bunătate și în înțelepciune. Să-i facă să nu simtă lipsă de prea multe numai din ale trupului, ci mai ales să se dorească după bunătate, după iubire și omenie.

Și mai e ceva: pe copil trebuie să-l înveți și să-l deprinzi cu binele încă de cînd e mic, îndepărtînd apucăturile lui nepotrivite și din prieteniile rele. Căci și plugarul cel bun taie mărăcinii cînd acest lucru-i lesne de făcut. De aceea să nu ne lenevim să îndreptăm și să certăm pe fiii noștri ca să se procopsească din bună vreme, iar nu cum a făcut acel al Legii vechi, Eli, care altfel era om destul de temător de Dumnezeu, dar care era prea moale și prea lăsător cînd era vorba să mustre și să certe pe fiii săi cînd greșeau. Și se știe că din prea multa iubire, pe care le-a arătat-o, fiii au ajuns să săvîrșească numai rele pînă ce Dumnezeu i-a pedepsit fiind uciși în război, iar tatăl lor de întristare a căzut de pe scaun pe spate și a murit. De cresc copiii de mici în bune obiceiuri, sufletul lor este ca pînza albă și curată, care-și va păstra pînă la sfîrșit culoarea în care a fost întîi vopsită, dar dacă nu se întîmplă așa, atunci să nu uităm cuvîntul Sf. Pavel: „Vorbele rele strică obiceiurile bune."

Purtați, dar, grije mai ales de curățenia sufletească a copiilor voștri și de bunul lor simț, căci acestea sînt cele mai prețioase podoabe ale lor. Cînd cineva în casa noastră aprinde lampa îi cerem să n-o plimbe prin locuri unde sînt depozitate paie, fîn sau alte materiale uscate, ca să nu se aprindă de la ele și altceva și să ardă chiar casa. Dar oare la gingășia și frăgezimea sufletească a copiilor să nu fim cu grijă? Și oare toți părinții se gîndesc ce grăiesc și cum grăiesc de față cu copii? Dar nu se aseamănă unii dintre părinți chiar cu niște ucigași ai lor, mai rău decît tîlharii, fie cînd cruță mustrarea lor, dar și mai ales cînd prin pilda rea a purtării lor, departe de a le arăta și a trezi la ei dragoste și curăție, le stîlcesc sufletul și-i răănesc în ce au ei mai sfînt, crescînd din ei niște neascultători, niște vicleni și niște robi ai poftelor celor rele? Pe bună dreptate s-a spus să astfel de părinți nu merită să se numească cu acest nume, iar bieții copii ajung în viață cu sufletul bolnav ca niște corăbii fără cîrmă și fără cîrmaci. Și-i mare păcat!

T. Bodogae

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Luni, 2 aprilie 1979, P. F. Patriarh Iustin a primit pe Canonicul Rusel din Comentry—Anglia, însoţit de D-l Willson, ataşat al Ambasadei Marii Britanii la Bucureşti.

Marţi, 3 aprilie 1979, P. F. Patriarh Iustin a primit pe Excelenţa Sa D-l O. Rudolf Aggrey — Ambasadorul Statelor Unite ale Americii la Bucureşti, însoţit de D-l John Tipton, consilier al Ambasadei S. U. A. la Bucureşti. Au fost de faţă: Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul, P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul.

Joi, 5 aprilie 1979, P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-nii Erwin Zimmermann şi Helmut Eckhardt, din partea Societăţilor Biblice Unite din Stuttgart (R. F. G.). La primire au fost de faţă: P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul şi Pr. Consilier Sabin Verzan.

Miercuri, 11 aprilie 1979, P. F. Patriarh Iustin a primit pe Prof. Jürgen Moltmann, de la Universitatea din Tübingen (R. F. G.). La întîlnire au fost de faţă: P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul şi Pr. Consilier Dumitru Soare.

Joi, 12 aprilie 1979, P. F. Patriarh Iustin a primit pe Rev. Prof. Temple Kingston, de la Universitatea din Windsor—Canada. A fost de faţă Pr. Consilier D. Soare.

Vineri, 13 aprilie 1979, P. F. Patriarh Iustin a primit pe Excelenţa Sa Joseph Elmö Thibault, Ambasadorul Canadei la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul.

Sîmbătă, 14 aprilie 1979, P. F. Patriarh Iustin a primit pe Episcopul anglican Richard Milard, din partea Federaţiei Bisericilor Episcopaliene Americane din Europa.

P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Barbu Călinescu, preşedintele Consiliului parohial al Bisericii române din Londra.

Vineri, 20 aprilie1979, P. F. Patriarh Iustin a primit pe Episcopul anglican Robert de St. Albans—Anglia.

Joi, 17 mai 1979, P. F. Patriarh Iustin a primit pe Pièrre Lanarès — secretarul general al Asociaţiei internaţionale pentru apărarea libertăţilor religioase, de la Berna—Elveţia, împreună cu avocatul Robert Nixon, secretar pentru America de Nord al aceleiaşi Asociaţii. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul. La întîlnire a fost prezent şi D-l Dumitru Popa, şeful Cultului adventist din România.

Miercuri, 23 mai 1979, P. F. Patriarh Iustin a primit delegaţia Comitetului pregătitor al dialogului teologic dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică-Luterană din R. F. Germania, alcătuită din: Dr. Heinz Joachim Held, dr. Esser şi dr. Kretschmar. Au fost de faţă: P. S. Episcop Vasile al Oradiei, P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul şi Pr. Consilier Dumitru Soare.

La ora 18, P. F. Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul, a luat parte la o recepţie oferită de Ambasada R. F. Germania la Bucureşti.

Conferinţa teologică interconfesională de la Cluj-Napoca

În zilele de 29—30 mai a. c., s-au desfăşurat, la Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca, lucrările celei de-a 34-a Conferinţe teologice interconfesionale.

Au participat conducători ai unor centre eparhiale, episcopii şi arhiereii vicari din ţară, profesori de la institutele teologice ortodoxe, protestante şi romano-catolice, directorii seminariilor teologice, vicari administrativi, consilieri, redactori ai revistelor bisericeşti, doctoranzi în teologie şi alţi invitaţi.

Cuvîntul de deschidere a lucrărilor a fost rostit de către rectorul Institutului gazdă, prof. dr. Erdö János, care a evidenţiat bogata experienţă ecumenică acumulată pînă în prezent ca şi climatul de conlucrare frăţească ce caracterizează relaţiile dintre instituţiile de învăţămînt teologic din ţara noastră.

După constituirea prezidiului, s-a trecut la prezentarea referatelor sub conducerea pr. prof. dr. Grigorie Marcu, rectorul Institutului Teologic Ortodox din Sibiu.

Referatul principal, cu tema: „Prin lucrarea Duhului Sfînt liber pentru slujirea lumii" a fost întocmit şi susţinut de către conf. dr. Péntek Árpád de la Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca.

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu, prorectorul Institutului Teologic Ortodox din Sibiu a pregătit referatul secundar I, intitulat: „Duhul Sfînt în Teologia interconfesională." În absenţa autorului, referatul a fost prezentat de lector Aurel Jivi, de la acelaşi institut.

Referatul secundar II, cu tema: „Spiritualitate şi slujire" a fost alcătuit şi susţinut de către pr. prof. dr. Constantin Galeriu de la Institutul Teologic din Bucureşti.

În continuare au avut loc discuţii pe marginea referatelor prezentate, reluate apoi după pauza de prînz. Această parte a lucrărilor a fost condusă de către pr. prof. dr. Mircea Chialda, rectorul Institutului Teologic din Bucureşti. Vorbitorii au evidenţiat importanţa tematicii dezbătute ca şi legătura internă dintre cele trei referate. Precum se ştie, tema referatului principal a fost tocmai tema aleasă pentru cea de-a VIII-a Adunare generală a Conferinţei Bisericilor Europene care se va ţine în noiembrie a. c., în Creta. Putem socoti astfel lucrările actualei conferinţe interconfesionale de la Cluj-Napoca o contribuţie românească la adîncirea tematicii pentru Creta.

Concluziile Conferinţei au fost formulate de această dată de către comisia rectorilor. Din textul final redactat de comisie reţinem următoarele:

„Bisericile noastre sînt astăzi unanime în mărturia că puterea Duhului este aceea care ne întăreşte în slujirea noastră, călăuzindu-ne paşii pe calea păcii, înţelegerii, dragostei şi zidirii unei lumi mai bune şi mai drepte.

În puterea Duhului cunoaştem lumea, vedem lumea şi participăm la viaţa lumii . . .

Slujirea pe care ne-o cere lumea noastră, înţeleasă ca o lume orînduită de Dumnezeu pentru familia umană, nu o putem împlini decît în libertatea Duhului lui Dumnezeu. Slujirea trebuie să aibă caracter concret şi creator, corespunzător locului şi timpului, în comunitate cu viaţa poporului nostru, cu răspundere faţă de cerinţele erei noastre, cu dimensiunile coexistenţei umane de azi şi din viitor."

După adoptarea textului telegramelor adresate conducătorilor Bisericilor creştine din ţara noastră şi conducerii Departamentului Cultelor, prof. dr. Christoph Klein, prorectorul Institutului Teologic Protestant, secţia Sibiu a rostit cuvîntul de încheiere. Vorbitorul a apreciat că şi de această dată s-a făcut încă un pas hotărîtor în direcţia aprofundării problemelor teoretice care se cer a fi studiate. Totodată, tema dezbătută a evidenţiat grija pe care Bisericile noastre o manifestă pentru o armonioasă împletire a verticalismului cu orizontalismul. Preocupîndu-ne de pnevmatologie am studiat şi posibilităţile care ne stau în faţă pentru slujirea lumii pornind de la acest capitol al învăţăturii noastre de credinţă.

Miercuri, 30 mai 1979, a avut loc o expunere în legătură cu unele probleme actuale ale politicii interne şi externe ale statului nostru. Expunerea a fost făcută de către preşedintele Departamentului Cultelor, d-l Ion Roşianu.

Pe lîngă participanţii din ziua precedentă au fost prezenţi şi alţi conducători şi reprezentanţi ai cultelor din ţara noastră.

Pornind de la temele propuse în prealabil de către participanţi spre dezbatere, vorbitorul s-a referit în prima parte a expunerii sale la noul mecanism economico-financiar din ţara noastră, iar apoi a întreprins o cuprinzătoare sinteză a principiilor politicii externe a ţării noastre.

În final au luat cuvîntul ierarhi şi profesori de teologie care au exprimat adeziunea totală faţă de principiile enunţate şi ataşamentul lor sincer faţă de politica pe care o promovează statul nostru. *D. Abrudan*

ANIVERSĂRI — ANIVERSĂRI — ANIVERSĂRI — ANIVERSĂRI — ANIVERSĂRI

Gheorghe Lazăr

(Continuare din pag. a 6-a)

Dascălul Gheorghe Lazăr nu a fost un teoretician. Dacă a folosit metode noi în predarea învăţămîntului în şcoala sa, el a socotit necesar să lege învăţămîntul din şcoală cu viaţa, cu nevoile vieţii, ale societăţii; nu s-a axat, în activitatea sa dăscălească, pe speculaţii teoretice, ci cu deosebire pe ştiinţele exacte. Aceasta nu înseamnă că el nu ar fi fost preocupat şi de cele ale teologiei. Căci era teolog prin pregătire şi chiar prin chemare, cum atestă manualele întocmite de el pentru şcoala sa de la Sf. Sava. Dar, cum se vede, au precumpănit şi preocupări de altă natură.

În conştiinţa poporului nostru persistă, pe drept cuvînt, imaginea omului pedagog care, în concepţia sa sănătoasă, a preconizat o şcoală de obşte, şcoală a poporului, întemeiată pe principiul democratizării învăţămîntului, argumentînd simplu, „că aşa era şi la strămoşi . . . că la romani asemenea era îndemnul luminării, precum a celor de jos şi săraci, aşa şi a celor de sus şi bogaţi; ba toţi cu un cuget erau lucrînd pentru bunul cel de obşte naţional".

Apropiat de mişcarea revoluţionară condusă de Tudor din Vladimir, patriotul Gheorghe Lazăr i-a înflăcărat pe participanţi, prin conferinţe zguduitoare. A transformat chiar catedra sa într-o tribună de educaţie patriotică, într-un focar din care „scînteia entuziasmul patriotic". Pentru reuşita revoluţiei şi-a pus în joc propria sănătate.

Dar, înainte de toate, Gheorghe Lazăr a fost şi rămîne dascăl de frunte al şcolii româneşti, cum, în sinceritatea lui, Ion Heliade Rădulescu mărturiseşte: „fără Lazăr şi acea şcoală noi pînă azi n-am fi avut conştiinţa de ceea ce am fost, de ceea ce sîntem şi de ceea ce am putea deveni." În şcoala lui de la Sf. Sava, dascălul ardelean a crescut ingineri, matematicieni, oameni de ştiinţă, dar şi arhitecţi ai sufletului românesc ortodox, slujitori devotaţi ai Bisericii străbune. Aceasta, ca efect al activităţii sale educative de la Sibiu şi de la Bucureşti.

Dascălul de la Avrig, un inspirat, un educator împătimit pentru chemarea sa; exigent cu sine însuşi, nu mai puţin faţă de ucenicii săi, dar totdeauna hotărît, el şi-a dăruit tot ce avea mai bun în fiinţa sa pentru instruirea şi educarea elevilor săi. Şi, cum am văzut, şi-a realizat ţelul în chip exemplar. Studiile şi manualele didactice redactate de acest mare dascăl al naţiei noastre mărturisesc, şi ele, despre competenţa ştiinţifică, pedagogică, literară şi estetică, despre personalitatea multilaterală a unui educator prin excelenţă.

La o vîrstă destul de tînără, secătuit de puteri, de o boală necruţătoare, zăcea într-o chilie de la Sf. Sava, ca de aici să fie mutat de prietenii, ucenicii şi admiratorii săi într-un sălaş modest de la periferia oraşului Bucureşti. Din acest loc a îndreptat el chemare către familia sa de la Avrig, ca să vină să-l ia şi să-l ducă în satul său de baştină. Un frate al său i-a împărtăşit chemarea: a venit cu un car ţărănesc la locul pătimirii, l-a luat şi l-a pornit spre casa părintească. Ducea cu el o ladă cu aproximativ 300 de cărţi, adică avere de cărturar, o vioară, instrument prin care se exprimă noblеţe de suflet şi un măsărător topografic, mărturie a preocupărilor inginereşti ale dascălului-inginer.

Gheorghe Lazăr s-a stins din viaţă la 17 septembrie 1823 şi a fost aşezat spre veşnică odihnă în curtea bisericii ortodoxe din Avrig, ce se află peste drum de casa lui părintească. Posteritatea, nu l-a uitat. La începutul lunii mai a anului 1886 „s-a inaugurat, la Bucureşti, statuia ridicată în memoria marelui dascăl patriot". Pe un soclu modest, aşezat în inima Avrigului, străjuieşte un bust, de asemenea modest, întru cinstirea dascălului avrigean. La 200 de ani de la naşterea marelui om, la Sibiu, în piaţa centrală, va fi înălţată o statuie demnă de el, expresie a omagiului şi recunoştinţei generaţiei de azi faţă de personalitate marelui dascăl al întregului popor român. Se materializează şi în acest mod noblеţea de neuitat a neamului nostru, care nu îngăduie să fie trecută în anonimat memoria binevoitorilor săi înaitaşi.

D. Călugăr

Un sat din Transilvania

Străbătînd „codrii de aramă" pînă la Hăşmaşul Mare din Carpaţii orientali întîlneşti două izvoare din acelaşi sîn de mamă: unul liniştit şi mîndru, celălalt clocotitor şi pe atît mai îndrăzneţ. Aceste două ape sînt: Oltul şi fratele său geamăn Mureşul. Ele se nasc continuu şi nici unul înaintea celuilalt. De la izvor parcă s-au înţeles să străbată prin locuri diferite rotundul ţării, dovedind şi ele că acest pămînt a fost dintotdeauna românesc şi una.

Pe malul lor şi-a plîns bucuria şi amarul neamul românesc. Lîngă ele şi-au înjghebat sălaşurile în vremuri de linişte românii ca să le părăsească pe timp de retrişte şi iar să se întoarcă după trecerea izbeliştei. În

apele lor şi-au botezat pruncii şi se rugau cerului să-i ţină-n viaţă pentru înmulţirea, întărirea şi trăinicia acestui neam.

Undeva, pe malul stîng al Oltului şi înainte ca el să-şi schimbe drumul luînd-o spre sudul ţării, se găseşte una din acele aşezări româneşti care va dăinui de-a pururi. Este Avrigul, intrat în istoria neamului prin naşterea ilustrului său fiu, Gheorghe Lazăr, întemeietor al primei „Academii" româneşti de la Sf. Sava şi fondatorul învăţămîntului superior în limba română.

O însemnare din 1815 prezintă Avrigul ca un sat vestit „clădit în parte pe o înălţime, cu o biserică evanghelică şi una greco-neunită" (vezi George Macovescu, Gheorghe Lazăr, 1973, p. 7).

Într-adevăr, pe partea dreaptă a drumului cum intri în Avrig dinspre Sibiu se găseşte biserica evanghelică, ridicată în a doua jumătate a sec. al XIII-lea ca locaş de închinare pentru cei de altă limbă decît a băştinaşilor, care au fost înfiaţi de soare şi de cer ca fii ai pămîntului.

Biserica ortodoxă din zid, ridicată mai tîrziu, prin sec. al XVIII-lea, întîrziere justificată de adevărurile istorice care fac cunoscut şi nu în şoaptă, că în acele timpuri de ieri, noi, cei născuţi aici „de mai-nainte de facerea lumii daco-romane" nu aveam dreptul să ne ridicăm locaşuri de închinare din piatră sau zid, se înalţă pe locul alteia care fusese de lemn. Este în formă de navă, pentru că nava a fost la peste timp, trecînd prin furtuni şi încercări pe toţi cei de legea ei şi de neam românesc. Are în interior pictură din vremea acelui domn al Ţării Româneşti care s-a îngrijit şi de fraţii de dincoace de munţi şi care privea ca un martir cu ochi albaştri de cer cum cad capetele feciorilor lui sub secure de călău în Istanbul, ca să cadă apoi şi capul domnesc, pentru că n-a rostit voroavă de lepădare a credinţei străbune: Brâncoveanu Constantin.

În curtea bisericii, ca ceva firesc, pămîntul a primit spre îndreptăţită odihnă, trupul fiului satului, Gheorghe Lazăr, plecat adolescent din tinda bisericii spre a se jertfi pentru înălţarea neamului. S-a întors mai apoi să se odihnească la altarul credinţei străbune. Peste drum se aşează o căsuţă modestă, ieşită mai înafară decît celelalte, pentru că mai ieşit înafară decît ceilalţi a fost şi cel născut în ea şi care privind de aici piscurile Negoiului îşi juruia să le urce cu neam cu tot, şi le-a urcat. Pe colţul casei văruită în albastru, o placă de marmoră face cunoscut lapidar călătorului că: „În această casă s-a născut Gheorghe Lazăr 1779—1823."

Acesta era Avrigul de ieri care mai adăposteşte de asemenea un castel zidit de generalul Bukow pentru odihnă după ostenelile care s-a supus arzînd mănăstirile şi bisericile româneşti din lemn, iar pe cele din zid dărîmîndu-le cu tunul, pînă la temelie. Avrigul care avea prin 1891 o glăjărie ce producea sticle de lampă şi încă alte cîteva obiecte pentru trebuinţe gospodăreşti.

Astăzi, satul de altădată, a devenit oraşel cu peste 9.500 locuitori şi mari perspective în viitor. Glăjeria din 1891, a devenit renumită fabrică de sticlă şi cristal, ale cărei produse au dobîndit o binemeritată faimă pe pieţele fostei împărăţii. Are şcoli şi licee de specialitate pe măsura visului celui adormit în curtea bisericii româneşti.

Urmaşii cărăuşilor de atunci, păstrînd tot ce era de păstrat şi sînt hotărîţi să ducă mai departe frumuseţea portului lor prins în culorile florilor de cîmp, ţesut cu răbdare şi migală de moşi, de fii şi de nepoţi şi dat spre încredinţare celor ce vor urma, prin şcoală azi deschisă anume ca sfîntă îndatorire şi tradiţie din neam în neam.

Castelul, cîndva loc de odihnă pentru generali şi guvernatori, are şi azi o funcţie asemănătoare fiind sanatoriu dar pentru cei ce şterg, ce mai este de şters, din urmele trecutului

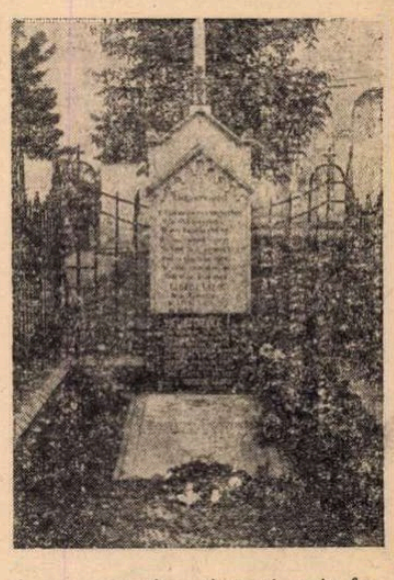

şi care construiesc vîrtos şi aprig frumuseţea viitorului.

Avrigul, un sat ca multe altele, din care se zăresc crestele Făgăraşilor şi dealurile podişului Transilvaniei, aşezat cîndva între două staţii de poştalion — Bradu şi Porumbacu de Jos — în vecinătatea nedreptei graniţe de sud a nedreptului Imperiu Austro-Ungar, este aşezarea din care, dacă vrei, poţi privi întreaga istorie a acestui pămînt, pentru că într-adevăr şi acest sat ca aproape toate satele din Transilvania, are redusă la scară, toată istoria trecută şi prezentă a acestui rai de ţară.

Dumitru Dan

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 1 iulie 1979 Nr. 25—26

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORTODOXIA — VIAȚĂ ÎN HRISTOS

Rugăciunea — scară către cer

Credința fără rugăciune e un non sens: e o primăvară fără soare. Îi lipsește însăși inima, care nu poate fi înlocuită cu nimic.

Dacă însă rugăciunea ar fi numai adăpare din valorile pure ale vieții divine, credința ar avea un caracter pur contemplativ. Ceea ce în realitate e numai o latură a ei. Credința însă este și luptă. Luptă de disciplinare a propriilor porniri, de conturare a personalității credinciosului. Criza prin care trece credinciosul nu e haos ci pasiune formatoare: ea topește materialul spre a-l turna într-o formă proprie. E zbucium de cristalizare spirituală și morală.

A te ruga e tot una cu a trăi frumos în calitate de creștin. Rugăciunea cuprinde în sine toate tonurile zbuciumului sufletesc al credinciosului: e bucurie și plîns, e preamărire și cerere, e vijelie și pace, e îndoială și certitudine, e suspin și fericire, e înălțare și smerenie. Cînd mintea este în întuneric, roagă-te și se va umplea de lumină; cînd vrerea îți e șovăielnică, îngenunchiază și te vei ridica hotărît, neșovăielnic; cînd inima ți-e tulburată, roagă-te și vei dobîndi pacea; cînd simțurile sînt răscolite îngenunchiază și se vor însenina; cînd ai căzut în ispită, îndreaptă-te spre Dumnezeu și te va mîngîia. Rugăciunea face inima tristă veselă, sufletul deznădăjduit plin de nădejde, trupul îl supune spiritului. Ea formează sufletul după chipul lui Dumnezeu și sfințește trupul, făcîndu-l vas curat al neprihănirii. După vorba minunată a poetului:

„Rugăciunea era cheia de aur cu care
Întorceam ornicul sufletului meu
Și-l potriveam să meargă după Dumnezeu."
(Vasile Voiculescu)

Dar această potrivire a vieții după Dumnezeu înseamnă rotunjirea personalității după chipul cel plin de lumină al lui Iisus Hristos. Personalitatea nu e un fruct care vine de la sine; ea angajează toate forțele credinciosului. Ea nu e rezultatul indiferenței și delăsării, ci al unei lupte conștiente, dîrze și fără răgaz. În această luptă sprijinul cel mai puternic este comuniunea cu Dumnezeu în rugăciune. Și rugăciunea aceasta se îndreaptă mai ales spre Hristos: e o comuniune cu Dumnezeu în Hristos și în sfinții Lui. Căci dacă e adevărată maxima: „Spune-mi cu cine te însoțești ca să-ți spun cine ești", credinciosul care se însoțește cu Dumnezeu și cu sfinții Lui devine asemenea lor, se simte pătruns de bunătatea, sfințenia, iubirea Lui Hristos, și plăsmuit după asemănarea Lui. El simte în permanență ocrotirea Cerului peste viața lui și de aici soarbe puterea de a birui. Chiar din înfrîngeri se ridică iarăși și în rugăciune găsește sprijin de a nu deznădăjdui, de a lupta pînă la capăt. Ce minunată este această închegare a personalității în care lutul se frămîntă cu raze de cer spre a se îmbrăca în hlamida desăvîrșirii!

Însă, să ne gîndim la clipa în care credinciosul se apropie smerit de marea taină a împărtășirii cu Hristos: este marea taină a iubirii în care credinciosul, asemenea ucenicului iubit, Ioan se unește cu Iisus Hristos. „Doamne știu că nu sînt vrednic să intri sub acoperemîntul casei sufletului meu. Dar precum din înălțime pentru noi Te-ai plecat, pleacă-te și acum spre smerenia mea. Și precum ai binevoit de Te-ai culcat în iesle, așa binevoiește a intra și în ieslea sufletului meu", se roagă credinciosul cu buze de flacără. Și inima lui devine destul de largă spre a primi într-însa nemărginirea, așa cum bobul de rouă e destul de mare spre a oglindi în sine seninătatea imensă a cerului; și sufletul lui se umple de fericirea prezenței lui Dumnezeu. Răpit în lumea cea de taină se roagă: „Deci mă rog Ție, păzește-mă sub acoperămîntul aripilor Tale, înflăcărează-mă cu arderea iubirii Tale, luminează-mă cu lumina înțelepciunii Tale, curățește-mă cu flacăra curăției Tale, îmbunătățește-mă cu mirul bunătății Tale, liniștește-mă cu desăvîrșirea sfințeniei Tale."

Credinciosul care călătorește cu o astfel de comoară în suflet, va fi stăpîn peste propria sa viață, nu se va lăsa tîrît ca un rob de patimi. El își va plăsmui o viață biruitoare, o viață senină, o viață după chipul și asemănarea lui Hristos.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

475 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare

Personalitatea lui Ștefan cel Mare în conștiința contemporaneității, în memoria urmașilor

După cum este unanim recunoscut, Ștefan cel Mare a fost cea mai puternică personalitate dată de poporul nostru în veacul al XV-lea. Fiu al poporului, el și-a pus în slujba acestuia, calitățile sale excepționale de om politic, conducător și organizator, diplomat și comandant de oști, lăsînd urme nesterse în istoria patriei noastre și în istoria universală. Înțelegînd pe deplin cerințele epocii sale și sprijinindu-se pe păturile cele mai numeroase ale țării, el a condus Moldova cu multă pricepere și înțelepciune.

Pe plan intern, marele domn a realizat întărirea puterii centrale, dezvoltarea economică și culturală a țării, întărirea capacității de apărare. El a restabilit ordinea în țară, a luat măsuri corespunzătoare pentru asigurarea drumurilor comerciale și pentru funcționarea normală a vămilor.

Înflorirea economică, stabilitatea și siguranța în interior, precum și încheierea unor relații politice cu alte țări au creat climatul favorabil pentru un avînt cultural nemaiîntîlnit pînă atunci; a organizat cancelaria domnească, atît pentru elaborarea documentelor diplomatice, cerute de activitatea politică curentă, cît și pentru scrierea primei cronici oficiale, care înregistrează cele mai importante evenimente politice și militare din acel timp. El a pus să se lege artistic cărți bisericești, pe care le-a dăruit unor mănăstiri. Între aceste adevărate opere de artă se numără „Evangheliarul de la Humor", care păstrează cel mai reușit portret miniatural, în culori, al voievodului.

Ștefan a ridicat un mare număr de biserici și mănăstiri, răspîndite în toată Moldova. Se spune că după fiecare victorie în luptă, a construit cîte o biserică. În anii domniei sale, au fost edificate și numeroase alte construcții trainice din piatră și cărămidă: cetăți, curți domnești, case boierești. Dezvoltarea a luat o asemenea amploare, încît afirmația că Ștefan a găsit Moldova din lemn și a lăsat-o din piatră, are nu numai un sens simbolic, ci și unul real.

Pe planul politicii externe, dovedind remarcabile calități diplomatice, Ștefan cel Mare a urmărit cu perseverență apărarea independenței țării, amenințată de monarhii feudali vecini și mai ales de Imperiul otoman. El a stabilit relații de prietenie cu Ungaria, Polonia, cneazul Moscovei și alte țări, îngrijindu-se să nu aibă doi dușmani deodată. Purtînd războaie drepte, de apărare, Moldova se bucura de simpatia popoarelor amenințate de cotropirea turcească. Marile victorii obținute de oastea lui Ștefan împotriva unor adversari puternici și vicleni, s-au datorat eforturilor extraordinare și sacrificiilor poporului, condus cu destoinicie și măiestrie de marele voievod.

Personalitatea excepțională a lui Ștefan, calitățile sale deosebite au fost dăltuite adînc în conștiința contemporanilor. „Amintitul domn — nota medicul venețian Matei din Murano — este un om foarte înțelept și demn de mare laudă, foarte iubit de supuși, căci este blînd și drept, foarte vigilent și darnic."

(Continuare în pag. a 3-a)

Prof. *Petre I. Dan*

Sfîntul Efrem Sirul despre interpretarea Sfintei Scripturi

„O, Doamne, cine este oare destoinic să-nțeleagă întreaga bogăție a cuvîntului Tău? Ceea ce noi înțelegem este mult mai puțin decît ceea ce citim aici, asemănîndu-ne prin aceasta unor oameni însetați ce se adapă de la un izvor. Perspectivele cuvîntului Tău sînt numeroase, tot așa cum numeroase sînt perspectivele celor care-l studiază.

Domnul a împodobit cuvîntul Lui cu multiple frumuseți, pentru ca fiecare dintre cei care-l cercetează să poată contempla ceea ce-i place. El a ascuns în cuvîntul Său toate comorile pentru ca fiecare din noi să găsească o bogăție în ceea ce meditează. Cuvîntul Lui este un arbore al vieții care, din toate părțile, îți întinde binecuvîntatele roade...

Cel ce obține la împărțeală una din bogățiile acestea să nu creadă că în cuvîntul Domnului nu există decît ceea ce a aflat el; ci mai degrabă să-și dea seama că nu a fost destoinic să descopere decît un singur lucru din atîtea alte lucruri.

Bucură-te, pentru că te-ai săturat și nu te întrista că frumusețea cuvîntului te depășește! Cel ce este însetat se bucură cînd bea apă și nu se îndurerează de neputința lui de a seca izvorul. Este mult mai bine ca izvorul să-ți potolească setea, decît însetarea ta să sece izvorul. Dacă setea ta este potolită fără ca izvorul să fie secat, ori de cîte ori îți va fi sete, tu te vei putea înfrupta din nou din el. Dacă, dimpotrivă, săturîndu-te, a-i seca izvorul, biruința ta ar deveni propria-ți nefericire.

Adu, așadar, mulțumire Domnului pentru ceea ce ai primit și nu murmura pentru ce a rămas nefolosit. Ceea ce tu ai luat și ai dus este partea ta; iar ceea ce rămîne este de asemenea moștenirea ta. Ceea ce, din cauza slăbiciunii, n-ai putut primi îndată, primi-vei în alte clipe datorită stăruinței tale.

I. Frăcea

Mănăstirea Putna

În răstimp de 10 ani, de la urcarea pe tronul Țării Moldovei, Ștefan cel Mare, s-a îngrijit de statornicirea rînduielii în țară.

După biruința de la Chilia (1465), vremile dîndu-i răgaz l-au mînat în liniștea codrilor, să soarbă din plin îmbărbătare și mîngîiere după zbuciumul acelor vremi trecute. Fără îndoială că, în aceste clipe de răgaz, a căutat să aleagă locul potrivit pentru cea dintîi ctitorie a sa. În anul următor, „cum a ajuns primăvara în munte și s-au scurs puhoaiele, Ștefan Vodă, a poruncit lui Ion Vistiernicul să sloboadă cheltuielile zidirii de la Putna... Ștefan Vodă se sfătuise cu Prea Sfințitul Teoctist și cu alți clerici și ieșise, în mai multe rînduri, în poienile desfătate de sub munte, cu curtenii săi... și... așa se oprise la Putna și după obiceiul vremii hotărîse împrejmuirea trăgînd însuși Măria Sa cu arcul... Unde a căzut săgeata urma să se așeze altarul".

Din cronica lui Grigore Ureche, cunoaștem începuturile zidirii Mănăstirii Putna: „În al zecelea an al domniei sale, în anii 6974 (1466) iulie 10, au început (Ștefan Vodă) a zidi Mănăstirea Putna", chiar Măria Sa, „lovise cu ciocanul în cea dintîi lespede".

Așezată la o depărtare de 70 km nord de Suceava, vechea capitală a Moldovei, și la 32 km nord-vest de orașul Rădăuți, pe valea pîrîului cu același nume, între dealuri domoale, acoperite cu păduri de brad ce o protejează ca o fortăreață naturală, Mănăstirea Putna, a ținut nestinsă flacăra credinței străbune și a conștiinței naționale românești, fiind punte din trecut spre vremile noastre și pentru viitor. Acest loc, ce impune liniște și îndeamnă la meditație, a fost ales de voievod, să-i fie de veșnică odihnă. Aici, „la sfînta Putnă, Măria Sa și-a ales singur mormîntul și piatra cu inscripție, între flori de acantă..."

Construită între anii 1466—1469, a fost sfințită la 3 septembrie 1470, de către mitropolitul Moldovei Teoctist I, cel care îl unsese pe Ștefan cel Mare ca domn, la 12 aprilie 1457, pe Cîmpia Direptății de lîngă Suceava. Măria Sa, a aprins cu mîna lui candela tradițională, pe care a așezat-o în firida centrală a altarului, grăind aceste cuvinte: „Aici, vreau să mă odihnesc pe veci"..., „la Putna, voi avea mai multă pace decît la Suceava".

Cu 12 ani mai tîrziu, biserica este înconjurată cu un zid puternic de incintă, în formă dreptunghiulară, cu turnuri de apărare.

Menită să fie necropolă domnească, biserica a fost fără îndoială monumentală și impunătoare. Meșterii, arhitecții și zugravii timpului, au exprimat în piatră și culori, tot ceea ce socoteau ei mai frumos. Din fragmentele de pictură, descoperite în recentele săpături arheologice, inițial biserica a fost pictată, interior și exterior pe fond de aur. Cronicarul Ion Neculce, spune: „Așe au fost făcut mănăstirea de frumoasă, tot cu aur poleită, zugrăvală mai mult aur decît zugrăvală, și pre dinăuntru și predenafară și acoperită cu plumbu."

Clădită în plan treflat, biserica cuprinde încăperile tradiționale specifice cultului ortodox: altarul, naosul, camera mormintelor, pronaosul și pridvorul închis, fiecare din ele avînd un sistem propriu de boltire.

Biserica adăpostește, după cum rezultă din ultimele cercetări arheologice, un număr de 42 morminte. Menționăm pe cele mai importante. În camera mormintelor, în partea ei de sud, sub un baldachin de marmoră albă, se află mormîntul lui Ștefan cel Mare. Lespedea de mormînt, frumos sculptată, reprezentînd frunze de stejar și ghindă, precum și alte elemente decorative, cu semnificație de epocă, este încadrată de următoarea inscripție: „Binecinstitorul Domn, Io Ștefan Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn al Țării Moldovei, ctitor și ziditor al acestui sfînt locaș, care zace aici și s-a strămutat la locașurile de veci în anul 7... luna... și a domnit ani..." După cum se observă, datele morții și durata domniei nu sînt săpate pe lespedea de marmoră, dovadă că voievodul și-a pregătit din timp nu numai necropola, ci și lespedea de mormînt. Bogdan al III-lea fiul lui Ștefan cel Mare, comandă un acoperemînt de mormînt, pe care s-a cusut în fir de aur aceiași inscripție de pe mormînt completîndu-se însă datele, de unde cunoaștem că tatăl său, a murit „marți în 2 iulie 7012 (1504) ora 4 din zi și că a domnit 47 ani și trei luni".

Alături de mormîntul lui Ștefan cel Mare, este mormîntul doamnei Maria Voichița († 1513), fiica lui Radu cel Frumos, voievodul Țării Românești.

Tot în camera mormintelor, însă în partea de nord, se află mormîntul doamnei Maria de Mangop († 1477), iar alături doi dintre fiii lui Ștefan cel Mare, Bogdan († 1479) și Petru († 1480).

În pronaos, pe latura de sud, sînt mormintele lui Bogdan al III-lea († 1517) și a surorii sale Maria († 1518), fiii lui Ștefan cel Mare, iar pe latura de nord, sînt mormintele lui Ștefăniță Vodă († 1527) și al doamnei Maria soția lui Petru Rareș († 1529).

În pridvor pe latura de nord este mormîntul mitropolitului Teoctist I († 1477), piatră lucrată din porunca lui Ștefan cel Mare, iar pe latura de sud, este mormîntul mitropolitului Iacob Putneanul († 1778) și alături mormintele părinților săi Adrian ieroshimonah și Maria monahia, aduși la Putna în 1758.

Turnul clopotelor este construit în 1882. Aici se află clopotele: Siluan și Ușier donate de Petru Rareș în 1530, clopotul Buga și Blagovistnicul, primul 1484 și secundul 1490, donația Marelui Voievod ctitor și alte clopote de dată mai recentă.

În afară de faptul că, Mănăstirea Putna, este prima ctitorie a lui Ștefan cel Mare și îi adăpostește mormîntul, ea păstrează din acea epocă de mare înflorire culturală o colecție de broderii, țesături, manuscrise împodobite iscusit și ferecate, argintărie și alte obiecte de artă religioasă, care îi completează importanța și atrage numeroși vizitatori din țară și de peste hotare.

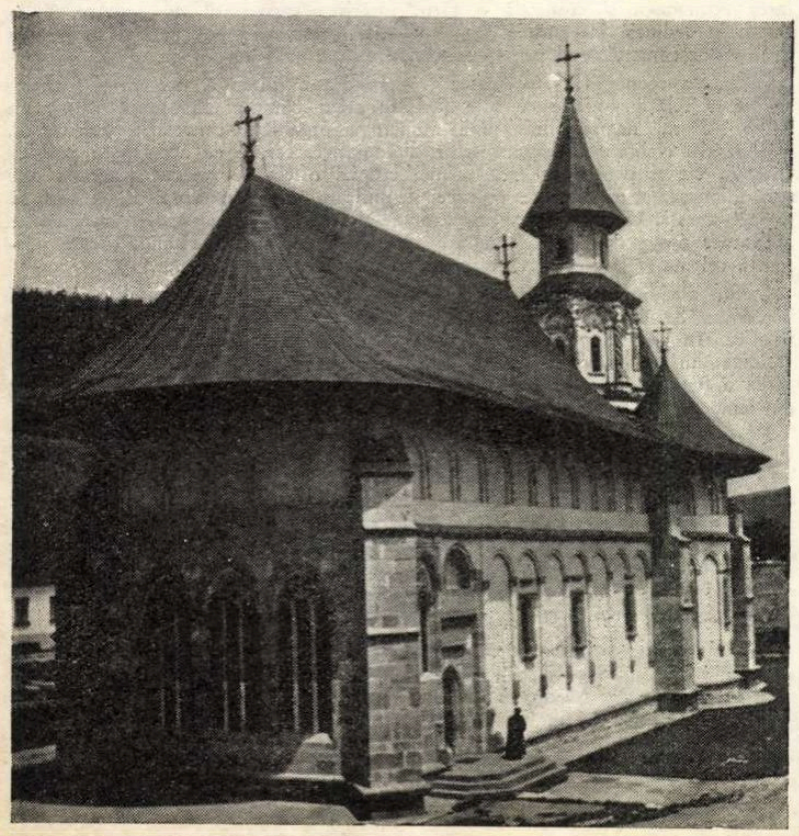

Primul stareț al Mănăstirii Putna este Ioasaf, adus de Ștefan cel Mare de la Mănăstirea Neamț, în 1466, căruia îi vor urma alții pînă în zilele noastre. Dintre aceștia, unii au ajuns episcopi de Rădăuți și mai departe la Arad, ca și mitropoliți ai Moldovei. Un fost viețuitor al Mănăstirii Putna, Ilie Iorest, ajunge Mitropolit al Transilvaniei, trecut astăzi în rîndul Sfinților, sărbătorit la 24 aprilie.

Cu sprijinul material al voievodului, s-au format în această școală, renumiți caligrafi, miniaturiști, copiști, psalți, broderi, sculptori, zugravi și meșteri în tehnica ceramicii și a prelucrării artistice a metalelor prețioase. Din mîna acestor vrednici meșteri, trecuți prin școala de la Putna, au ieșit minunate opere de artă religioasă, care se păstrează astăzi, în Colecția de Obiecte Bisericești.

În secolele XV și XVI, la Mănăstirea Putna a funcționat o „școală elementară și o școală medie, la care se pregăteau cronicarii epocii și clerul Moldovei". Între materiile de învățămînt erau: gramatica, retorica, logica și limbile română, greacă și slavonă. Între profesorii cunoscuți sînt: Eustație, Antonie și Lucaci. Școala de la Putna ajunge la înflorire, în sec. XVIII, prin purtarea de grijă a lui Iacob Putneanul Mitropolitul Moldovei ajutat de arhimandritul Vartolomeu Măzăreanul și dascălul grec Ilarion din Patmos.

Călugării caligrafi de la Putna, pe lîngă scrieri religioase, au adunat cronici și anale, sau au făcut însemnări de date istorice.

La Mănăstirea Putna au fost multe serbări comemorative. Cea mai importantă a fost cea legată de aniversarea celor 400 ani de la sfințirea mănăstirii din 1871; Putem socoti acest eveniment primul congres studențesc, prima mare serbare a tuturor românilor, la mormîntul lui Ștefan cel Mare. Cîteva zeci de mii de români au reprezentat toată suflarea românească. Sufletul acestei serbări a fost marele poet Mihai Eminescu iar președintele Comitetului, Ioan Slavici. Muzicianul Ciprian Porumbescu, a cîntat minunat din vioara lui Grigore Vindereu, „Daciei întregi", cum însuși se exprimă, aruncîndu-se în brațele tatălui său, Iraclie preotul. La această serbare, au fost aduse daruri comemorative: steaguri, broderii, coroane metalice și o urnă de argint, pe care este o inscripție în limba română: „Eroului, învingătorului, apărătorului existenței române, scutului creștinătății, lui Ștefan cel Mare, Junimea Română Academică", MDCCCLXX, ce se păstrează expuse în turnul de la intrare, în incinta mănăstirii. În cuvîntul său festiv, A. D. Xenopol încheie astfel: „Tu, umbră măreață a lui Ștefan cel Mare, coboară-te în sufletul poporului tău și cu puterea ta de oțel, încoardă-i voința spre împlinirea acelor sfinte datorii, pe care natura le impune oricărui popor ce năzuiește către nemurire." În amintirea acestei serbări, în 1926, s-a ridicat în curtea Mănăstirii Putna, un bust lui Mihai Eminescu, lucrat în bronz de Oscar Han.

La depărtarea de 1,500 m din poarta Mănăstirii Putna, spre est, pe un drum amenajat cu asfalt, în localitate, se poate ajunge la Chilia lui Daniil Sihastru, sfetnic credincios al lui Ștefan cel Mare, care a locuit aici o bucată de vreme ca și la Voroneț, unde se află mormîntul său.

După cum se știe, vizita în anul 1966 la Mănăstirea Putna, a Președintelui Patriei noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, dată care coincidea cu aniversarea celor 500 ani de la întemeierea ei, constituie pentru toți românii, un exemplu și un îndemn, de a vizita monumentele noastre istorice, pentru a ne cunoaște mai bine țara în care trăim și muncim, ca în felul acesta să o iubim și mai mult.

Considerăm că e de datoria oricărui român, să viziteze acest sanctuar al neamului nostru, de a-și aduce prinosul său de recunoștință la mormîntul lui Ștefan cel Mare și Sfînt și de a cunoaște marile valori culturale, din colecția Mănăstirii Putna, care vorbește pe înțelesul fiecăruia, de trecutul poporului nostru și de credința strămoșilor noștri.

Ierodiacon *Teofilact Ciobîcă*

Din valorile tradiționale ale poporului român

Portul popular românesc din sudul Transilvaniei

— ZONELE ORĂȘTIEI, PĂDURENILOR ȘI VALEA JIULUI —

Se spune, cu bună dreptate, că între Riul Frumoasa (ori Valea Sebeșului) și Țara Hațegului cu zona munților Orăștiei, cuprinzînd sistemul de cetăți dacice, se afla inima regatului lui Burebista și al lui Decebal. Aici, la fiecare pas, întîlnești și astăzi vestigiile unui trecut, care este de fapt și prezent, atît prin urmele materiale cît și prin conștiința oamenilor de aici că ei sînt urmași ai dacilor lui Decebal.

Legendele se împletesc, la fiecare pas, cu datele istorice. De fapt, totul

este istorie vie, trăită. Între aceste vestigii, portul popular, ce poate fi considerat manifestarea cea mai complexă și adînc umană a artei naționale, vorbește atît despre etnogeneză, vechime și continuitate, cît și despre talent și creație specific românească. În acest sens, Romulus Vuia, care a lăsat nu numai o serie de studii și o colecție de obiecte și documente unice prin valoarea lor, culese la teren cu 50—60 de ani în urmă, ne oferă într-o publicație, comparativ, două fotografii, una cu un grup de daci de pe columna lui Traian de la Roma și alta cu un grup de „pădureni" din zona cuprinsă între rîul Cerna, Munții Poiana Ruscăi și Mureș la nord. Izbitoarea asemănare, pînă la identitate, a costumului, a felului cum e tuns părul, dar și a chipului antropologic al oamenilor, vorbește de la sine despre permanența populației de aici, unde altoirea daco-romană a fost poate cea mai puternică (cf. R. Vuia, Portul popular al pădurenilor din reg. Hunedoara, Espla, București 1958).

Satele de aici (ex. Poenița Voinii, Bunila, Cerbăl, Lelese, Alun, Runcu Mare etc.) ocupă, de regulă, culmile munților, pe care sînt împrăștiate gospodăriile formînd pîlcuri, pîlcuri.

Ocupațiile practicate din moși strămoși (agricultura în terase pe înălțimi, creșterea vitelor și păstoritul local, lucrul la pădure și bocșeritul) au favorizat dezvoltarea unei civilizații profund originale și o artă populară de înalt nivel estetic, evidențiindu-se lucrările în lemn și metal ca nicăieri în țară.

Cu diferențe evidente între vîrste, începînd cu găteala capului (chica, conciul, continuînd cu „ceapța", „cîrpa" etc.), apoi cămășile lungi pînă la glezne cu gulere late încrețite, altiță, mînecile cusute cu „rînduri" bogate cu motive geometrice în roșu și negru (între care apar „steaua grîului", „strîmbele" etc.), opregele, brăcirele, „balțu" cu ținte de cositor, lățițarele din mărgele colorate pe gît, la care se adaugă cojoacele sau laibărele, iar în picioare călțuni de pănură peste care se încalță „opincile cu gurgui" mai înalți decît un lat de palmă, formează elemente definitorii ale acestui port.

La portul vechi al bărbaților distingem pălăriile cu „veacă" (borul răsfrînt în sus), cămășile lungi, cioarecii, curelele late din piele, laibărul din pănură sau — iarna — cojoc înfundat, iar în picioare la fel călțuni și opinci cu gurgui.

Ceea ce se cuvine a fi subliniat este faptul că elemente ale acestui port se regăsesc atît în unele zone etnografice în Transilvania (Munții Apuseni, Pădurenii din zona Perșanilor etc.), ca și la populații românești din sudul Dunării (ex. la Pădurenii dintre Vidin și Timoc).

Deși apropiată de zona Pădurenilor și mai ales de Hațeg, Valea Jiului prezintă caracteristici proprii, relevate de cercetările mai noi (cf. N. Dunăre, Portul popular, în vol. Arta populară în Valea Jiului — reg. Hunedoara, Editura Academiei, p. 311—447). De remarcat aici este analogia unor piese principale ale portului vechi femeiesc și bărbătesc, datorită practicării acelorași ocupații de bază la care participau și femeile.

Liniile sculpturale ale portului jienesc, influențele pătrunse aici atît dinspre Banat și Oltenia, cît și dinspre nord-vest chiar dinspre Sibiu (aceasta mai cu seamă din satele de „mărgineni" roite în toate direcțiile), apoi piesele de factură locală specifică („tindeul" similar pomeselnicului din Țara Hațegului, iia cu broderii peste umăr cu pumnași sau cu fodori cusuți cu arnici, catrințele bogat croite și învărgate etc.), cît și bogăția ornamentală și coloristică, fac ca portul de aici, fie de factură „jienească" propriu-zisă, fie „mărginenească", să poarte marca generală a românescului, cu specific local provenit mai ales din decor.

Aceste elemente definitorii ale portului românesc din sud-vestul Transilvaniei sînt atestate și recunoscute în scrierile unor călători străini sau în cele ale reprezentanților altor naționalități conlocuitoare (vezi studiul despre manuscrisul ilustrat Leonhard „Locuitorii Transilvaniei", în limba germană, din 1818, comentat de Cornel Irimie și Alexandrina Schmidt, în „Forschungen zur Volks- und Landeskunde", nr. 4, Sibiu 1961, p. 109—130).

Încă o dată, se demonstrează, prin toate acestea, valoarea de autentic document istoric și de operă artistică a acestui gen de artă populară, în care recunoaștem trăsăturile caracteristice și permanente ale creației poporului român.

Dr. *Cornel Irimie*,
Marcela Necula

Ştefan cel Mare în evlavia moldovenilor

— LA 475 DE ANI DE LA MOARTEA SA —

Se împlinesc, anul acesta, 475 de ani de cînd „soarele nostru a apus", dar fără a înceta să lumineze inimile şi sufletele tuturor românilor.

Despre măreţele fapte ale acestui „atlet al lui Hristos" orice român a auzit şi le cunoaşte, iar dacă unele dintre ele s-au pierdut în negura timpurilor, memoria marelui voievod, „păstrător de datini şi dătător de legi", a rămas vie în viaţa poporului nostru. „Faptele lui măreţe — afirma marele istoric A. D. Xenopol — sînt păstrate mult mai bine în sufletele poporului decît în cărţi." În condica de impresii, ce se păstrează în arhiva mănăstirii Putna, ctitoria sa, găsim numeroase epitete: „cel Mare", „cel Sfînt", „cel drept şi blînd", „înger ocrotitor al Moldovei", „cel mai mare dintre cei mai mari români", toate atribuite marelui voievod, ceea ce dovedeşte că Ştefan cel Mare este pururea viu în inimile şi-n sufletele noastre.

Cît de mult a realizat pentru popor şi cît de iubit a fost de fiii acestor meleaguri românesti arată de ce la moartea sa „plîngeau toţi ca după un părinte". Şi după aceea, veacuri de-a rîndul, la 2 iulie, ziua morţii sale, credincioşi şi turişti români vin cu evlavie la ctitoria sa de la Putna, să lase o floare sau o lacrimă pe mormîntul marelui ctitor de neam şi de simţire românească. În fiecare an apoi, de ziua Sfîntului Arhidiacon Ştefan, la 27 decembrie, credincioşi din satele din jurul Putnei vin cu preoţii lor pentru a participa la Sfînta Liturghie şi la slujba parastasului de „veşnică pomenire", „din neam în neam", a părintelui neamului nostru. Pentru parastas aduc colaci rumeni şi colivă de grîu, prosoape cusute cu motive naţionale, pe care le aşează pe mormînt sau împodobesc sfintele cruci de lemn, pictate cu scena Răstignirii şi Botezului Domnului, cruci care străjuiesc mormîntul marelui ctitor.

Ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, şi mai ales cei din Transilvania, venind la Putna, de asemenea, înalţă o rugă de „veşnică odihnă" eroului nostru, odată cu momentele de reculegere păstrate în faţa mormîntului.

Turiştii veniţi de pe diferitele meleaguri ale Patriei noastre, aduc diferite obiecte de artizanat, rod al muncii şi al talentului lor creator, pe care le depun pe mormînt, ca mărturie a dragostei şi cinstirii aceluia căruia-i datorăm „existenţa noastră ca neam şi naţiune". Formaţiile corale bisericeşti psalmodiază imne religioase şi cîntece patriotice întru amintirea lui *Ştefan*. Mulţi dintre cei care poposesc pe acele meleaguri îngenunchiază şi sărută lespedea de marmoră, rostind rugăciuni de mulţumire către Bunul Dumnezeu, pentru că s-au învrednicit să ajungă la Putna ca să se închine la mormîntul voievodului.

Credincioşi îmbrăcaţi în frumoase costume naţionale, cu cămăşi de in, ţări şi bondiţe purtînd busuioc în

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 4-a)

Candela de la Putna

Pe Marele nostru Ştefan nu ni-l putem închipui odihnindu-se, aşa cum nu poate dormi statuia lui de bronz din cetatea Iaşilor, trează de-a călare la hotarul acelei Moldove. Viaţa voievodului e o veghe necontenită, o coardă pururea întinsă în arcul istoriei, un destin care nu dă ochilor odihnă şi nici genelor dormitare. Pe Bonaparte ni-l putem imagina după victoria de la Austerlitz aruncîndu-şi mantaua pe pămînt şi prăbuşindu-se într-un somn de care multe nopţi fusese lipsit. Nu însă şi pe Ştefan de după biruinţele de la Baia sau de la Vaslui sau de la Podul Înalt sau de după înfrîngerea de la Valea Albă sau de după alte patruzeci de războaie care, în alte împrejurări şi pe alte meleaguri, ar fi umplut nu o viaţă de om ci cîteva secole. El îşi îngroapă morţii, le rînduieşte pomenirea, imploră sîngele pămîntului să reînvie holdele arse, mai croieşte o mănăstire, mai judecă un boier, mai seamănă o odraslă, mai întăreşte o cetate, mai ia un sfat de taină în chilia sihastrului Daniil şi isprăveşte o luptă pentru ca să facă faţă alteia. Are Ştefan o plămadă de flacără neistovită, de sabie verticală, de stîncă cerească. A închis porţile somnului ţării i s-a legat de inima isihiei. pentru Moldova, dincolo de el. Nu Moldova există pentru el, ci el pentru ca ea să dăinuie prin el şi Patru posibile puncte cardinale are patria şi toate patru îi stau împotrivă, cu ura, cu invidia, cu nepăsarea. Un singur atlet are Hristos la acest prag al Dunării şi creştinii îl lasă singur în faţa Semilunii, ca pe o strajă înaltă a lenei de sub ziduri. Ţara lui Ştefan e mai mult decît o moşie care se cere apărată: e o încredinţare dumnezeiască de care el va trebui să dea seama în faţa Judecăţii de Apoi. Moldova e mai mult decît Voroneţul şi mai mult decît Borzeştii şi mai mult decît Putna: e o operă care nu se isprăveşte odată cu pisania sau odată cu moartea ctitorului. Pentru el nu e posibilă o rugăciune a dreptului Simeon: „Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpîne!" Ştefan se apropie de sfîrşit cu aceeaşi neliniştе cu care se încununase, tînăr, pe Cîmpia Dreptăţii, conştient că nu are urmaşi pe potriva staturii lui de rug nemistuit. Pînă la căderea Plevnei vor mai trece aproape patru veacuri.

În Domul Invalizilor nu e iertat să se vorbească, nici măcar în şoaptă. — Nu tulburaţi somnul Împăratului!... Napoleon şi-a isprăvit propria-i statuie, Napoleon se odihneşte.

În cripta de la Putna, Ştefan nu doarme. Cel puţin de la Eminescu încoace. Domnul veghează.

Din iulie 1504, candela de pe mormîntul lui nu s-a stins, nici cel puţin un ceas. E o flacără neliniştită şi dreaptă pe untdelemnul de la rădăcină, prin care pururea se rostesc cuvintele lui Ştefan dintr-o scrisoare către puternicii Europei: „Făgăduim că vom sta în picioare."

Arhim. *B. V. Anania*

Daniel Sihastru

Sub o rîpă stearpă,
pe un rîu în spume
Unde un sihastru a fugit
de lume,
Cu vărsarea serii un strein sosi.
— Ştefan al Moldovei vine
a-ţi vorbi!
— Ştefan al Moldovei —
Daniel îi spune:
Să aştepte-afară! sînt în
rugăciune.
— Bunule părinte! sînt rănit
şi-nvins;
Însăşi a mea mumă astăzi
m-a respins!
Vin să-ţi cer povaţă
dacă nu-i mai bine
Turcilor Moldova d-astăzi
să se-nchine?
Daniel Sihastru domnului
a zis:
— Mă înşeală auzul ori eu
am un vis?
Capul ce se pleacă paloşul
nu-l taie;
Dar cu umilinţă lanţu-l
încovoaie!
Ce e oare traiul dacă e robit?
Sărbătoare-n care nimeni
n-a zîmbit
Viaţa şi robia nu pot
sta-mpreună,
Nu e totodată pace şi
furtună.
Doamne! tu ai dreptul
a schimba-n mormînturi
Pentru neatîrnare, oameni şi
pămînturi;
Dar nu ai p-acela ca să-i
umileşti!
Poţi ca să îi sfarămi; dar
nu să-i robeşti!
Dacă mîna-ţi slabă sceptrul
ţi-o apasă,
Altuia mai harnic locul tău
îl lasă!
Căci mai bine este supus
lăudat,
Decît cu ruşine domn şi
atîrnat!
După-aceste vorbe, Ştefan
strînge oştire
Şi-nvingînd păgînii, înalţ-o
monastire.

Dimitrie Bolintineanu

Personalitatea lui Ştefan cel Mare...

(Continuare din pag. 1)

Bonfinius, cronicarul lui Matei Corvin, şi care l-a însoţit pe rege în lupta de la Baia, din 1467, împotriva Moldovei, scria despre Ştefan că era „straşnic în război".

Referindu-se la domnul moldovean, cronicarul polon Jan Dlugosz, spunea: „Bărbat demn de admirat, întru nimic inferior ducilor eroici, pe care atît îi admirăm. După părerea mea, el este cel mai vrednic să i se încredinţeze conducerea şi stăpînirea lumii şi mai ales sarcina de comandant şi conducător contra turcilor." „Vitejia şi succesul lui Ştefan erau renumite la popoarele vecine — scria cronicarul Bernard Wapowski — pentru experienţa în chestiunile militare şi faptele celebre săvîrşite contra turcilor, tătarilor şi ungurilor."

Cel mai frumos portret al voievodului a fost realizat de cronicarul polon Miechowita. „O! bărbat glorios şi victorios, care ai biruit pe toţi regii vecini — consemnează acesta. O! om fericit, căruia soarta i-a hărăzit cu multă dărnicie toate darurile. Căci, pe cînd altora le-a dat numai unele însuşiri, şi anume prudenţă împreună cu şiretenie, altora virtuţi eroice şi spirit de dreptate, altora biruinţă contra duşmanului, numai ţie ţi le-a hărăzit la un loc pe toate. Tu eşti drept, prevăzător, isteţ, biruitor în contra tuturor duşmanilor. Nu în zadar eşti socotit printre eroii secolului nostru." Continuînd acest portret, un alt cronicar polon, Martin Cromer (1512—1589), nota: „Bărbat demn de memoria tuturor veacurilor pentru mărimea sufletului său, pentru măiestria sa politică, pentru cunoaşterea adîncă a lucrurilor militare şi pentru războaiele fericite" pe care le-a avut cu turcii, ungurii, polonezii şi tătarii.

Istoriograful rus N. M. Karamzin, vorbind despre domnul Moldovei, spunea: „Ştefan cel Mare a îndrăznit să scoată spada împotriva teribilului Mahomed al II-lea şi datorită falnicelor victorii obţinute asupra numeroaselor oşti turceşti, el şi-a înscris numele în istoria rarilor eroi; hotărît în primejdii, puternic în nenorociri, modest în fericire, pe care o atribuia numai lui Dumnezeu, ocrotitorul virtuţii, el era mirarea regilor şi popoarelor, cu puţine mijloace creînd acte de măreţie."

Dar personalitatea marelui domnitor este puternic întipărită mai ales în memoria poporului român, care l-a preţuit pentru marile lui calităţi, pentru pilda de înalt patriotism, lăsată generaţiilor următoare. Cronicarul Ion Neculce zugrăveşte virtuţile domnului moldovean în culegerea de legende „O samă de cuvinte", care precede letopiseţul său. Dintre ele, *Aprodul Purice* şi *Movila lui Burcel* evidenţiază devotamentul ostaşilor pentru conducătorul lor, dragostea fierbinte de patrie a voievodului, vitejia în lupta pentru independenţa Moldovei.

Scriitorii noştri, începînd cu generaţia paşoptistă, au fost impresionaţi de chipul viteazului domn, pe care l-au evocat în toată măreţia lui în operele literare, preamărind faptele voievodului Ştefan, subliniindu-i alesele însuşiri morale, transmise şi supuşilor săi. Ce a însemnat Ştefan cel Mare pentru poporul român, sugerează Barbu Delavrancea în piesa *Apus de soare*. Voievodul a ştiut să-şi identifice întreaga lui viaţă cu ţara şi poporul său, aşa cum arată scriitorul atunci cînd reproduce cuvintele rostite de acesta: „Sînt patruzeci şi şapte de ani ... mulţi şi puţini... de cînd Moldova îmi ieşi înainte cu mitropolit, episcopi, egumeni, boieri, răzăşi şi ţărani, în cîmpul de la Direptate, şi cum vru Moldova, aşa vrusei şi eu."

Cu multă atenţie, dragoste şi căldură s-au oprit îndelung istoricii asupra epocii şi politicii domnitorului moldovean, asupra personalităţii sale. Cronicarul Grigore Ureche, în Letopiseţul Ţării Moldovei oferă locul cel mai de seamă figurii lui Ştefan cel Mare, pe care-l prezintă ca pe un domn pururea învingător, încărcat de glorie, simbol al luptei pentru independenţă. Nicolae Bălcescu arată că în faţa primejdiei cotropirii străine, moldovenii aveau nevoie „de un căpitan, ca să se facă vestiţi şi să fie eroi ai creştinătăţii. Acest căpitan nu întîrzie a se ivi şi fu Ştefan cel Mare". Dimitrie Onciul aprecia că „el a dominat scena istoriei române prin aproape jumătate de secol, slăvit ca erou al neamului românesc şi al creştinătăţii".

Personalitatea şi opera lui Ştefan cel Mare au înflăcărat imaginaţia oamenilor de artă. Aceştia i-au dedicat numeroase picturi, sculpturi, lucrări de grafică.

Aureolată de legendă, figura lui Ştefan a intrat în tradiţia populară. Poporul l-a cîntat în balade şi povestiri, văzînd în marele voievod chintesenţa propriilor sale virtuţi: dragostea de ţară, setea de libertate, vitejia, înţelepciunea, tenacitatea şi răbdarea.

Acum, la împlinirea a 475 de ani de la stingerea din viaţă, la 2 iulie 1504, a marelui voievod, aducem un cald omagiu lui Ştefan cel Mare, domnul Moldovei, care a militat cu bărbăţie şi dăruire pentru prosperitatea economică şi culturală a ţării, pentru independenţa patriei, urmărind ca aceasta, liberă şi neatîrnată, să se înalţe tot mai mîndră către soare.

Ştefan cel Mare în evlavia moldovenilor

(Continuare din pag. a 3-a)

mîini, meditează îndelung în preajma criptei voievodale.

Un grup de bătrîni, de pildă, vizitînd muzeul, se închina la fiecare obiect în parte, iar cînd au fost întrebaţi de ce fac aceasta, ei au răspuns cu seninătate: „pentru că lucrurile acestea arată credinţa lui Ştefan cel Mare, pentru că toate au fost făcute cu credinţă ca Dumnezeu să-i ajute în războaie." Vizitatorii simpli, mai ales cei din rîndurile ţărănimii, după ce vizitează muzeul şi cripta, încep să povestească şi ei, ca nişte martori oculari, despre faptele de vitejie ale marelui Voievod, fapte pe care le cunosc de la şcoală sau din auzite, din acea tradiţie transmisă prin viu grai, din generaţie în generaţie, pînă-n zilele noastre. Cine nu se cutremură la auzul mişcătoarelor cuvinte, rostite de Ştefan, păstrate în „Apus de soare", a lui Delavrancea, „să ţineţi minte cuvintele lui Ştefan, care v-a fost baci pînă la adînci bătrîneţe, că Moldova nu este a mea, şi nici a voastră, ci a urmaşilor urmaşilor voştri, în vecii vecilor". Mergînd la Putna, de fiecare dată, avem ferma convingere că auzim cum răsună şi azi aceste cuvinte, cu care ne întărim sufleteşte să păstrăm, cu dîrzenie, credinţa, dragostea de neam şi tradiţiile româneşti.

Toate acestea se datorează faptului că „în Ştefan cel Mare — cum spunea Nicolae Iorga — poporul a găsit icoana cea mai curată şi mai fidelă a sufletului său cinstit şi harnic, curajos şi viteaz".

Venind la Putna şi atingîndu-se de mormîntul ctitorului, vizitatorii sînt convinşi că primesc putere din puterea lui, pentru a fi mai buni, mai viteji şi mai iubitori de glia străbună.

Evlavia moldovenilor faţă de acest mare conducător de oşti se poate desprinde şi din faptul că în ziua comemorării a 500 de ani de la începerea zidirii mănăstirii Putna, la anul 1466, miile de români, veniţi de pe întregul cuprins al ţării, aşteptau, în linişte, momentul să vadă mormîntul. Poate jumătate din această mulţime mai fusese şi în alte dăţi la Putna. De data aceasta însă au ţinut, cu tot dinadinsul, să-şi

aducă omagiul lor temeluitorului de vatră, de lumină, de credinţă, de artă şi cultură românească. De aceea, aşteptau cu evlavie să le vină rîndul să treacă prin faţa mormîntului, considerînd ziua punerii pietrii fundamentale ca o zi însemnată, ca o zi sfîntă din viaţa mănăstirii Putna, pagină vie din istoria neamului. Este ceva asemănător cu pelerinajul credincioşilor noştri pe la sfintele mănăstiri, la ziua hramului, pentru a se închina la sfintele icoane făcătoare de minuni, pentru a primi har şi ajutor de la Dumnezeu pentru bunasporire a vieţii lor de toate zilele. Pelerinajele şi întîlnirile acestea simbolizează pentru noi unitatea de credinţă şi unitatea morală a poporului nostru.

Evlavia şi cinstirea aceasta adusă lui Ştefan cel Mare se transmite din generaţie în generaţie şi se moşteneşte din tată-n fiu. Astfel, copiii de la Putna au grijă ca primii ghiocei ai primăverii să-i strîngă în buchete şi să le pună pe mormînt. Tot ei, pe tot timpul verii, au grijă să împodobească cu flori mormîntul înfăşurat cu tricolorul nostru românesc. Unii copii, care vin să viziteze Putna, intonează imne închinate voievodului, iar alţii rostesc poezia „Mama lui Ştefan cel Mare", sau alte versuri închinate lui Ştefan Vodă. Toţi cei ce vin la Putna ţin să-şi manifeste evlavia şi recunoştinţa lor, potrivit vîrstei, pregătirii şi mai ales pornirii lor lăuntrice, conştienţi fiind de ceea ce reprezintă pentru noi „nebiruitul Vodă Ştefan".

Evlavia şi recunoştinţa vrednicilor urmaşi, vieţuitori ai mănăstirii Putna se vede, aşa cum zicea marele prozator M. Sadoveanu, prin grija ca la mormîntul „unde măria sa singur şi-a aşezat piatra cu inscripţie între flori de acantă, să nu se stingă nici o clipă candela aprinsă în iulie 1504".

Atît de mare este pietatea credincioşilor noştri faţă de Ştefan cel Mare, încît, prin tradiţie, l-au aşezat în rîndul sfinţilor, înălţînd rugăciuni spre cer şi invocînd ajutorul lui Dumnezeu, prin intermediul lui Ştefan, cum glăsuiesc versurile populare:

„Am venit aici la Putna,
La mormîntu-ţi să mă-nchin,
Să-ţi aduc prinos şi lauri,
Mare domn şi prinţ creştin.

Am venit aici la Putna,
Şi încerc a te ruga,
Să păstrezi această ţară,
Neamul ei şi datina."

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI

Vizita unei delegaţii a cultelor religioase din România în S.U.A.

La invitaţia Fundaţiei „Appeal of Conscience" condusă de rabinul dr. Arthur Schneer din New York, o delegaţie a cultelor religioase din Republica Socialistă România a vizitat S. U. A. între 3—17 iunie 1979.

Din delegaţie au făcut parte: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, dr. Moses Rosen, şef Rabin al Cultului Mozaic, Dr. Lajos Kovács, episcop al Bisericii Unitariene, Dr. Albert Klein, episcopul Bisericii Evanghelice C. A., P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal, preotul Petru Gherghel, Pro-vicar general al Arhiepiscopiei Romano-Catolice din Bucureşti, Dr. Ioan Bunaciu, directorul Seminarului teologic baptist din Bucureşti, Salih Regep imanul comunităţii musulmane din Bucureşti şi D-l Nicolae Mihăiţă, Secretarul Sectorului Relaţii Externe Bisericeşti al Patriarhiei Române.

Reprezentanţii cultelor din România au vizitat diferite comunităţi religioase din New York şi Washington, au participat la servicii religioase şi au predicat, au purtat discuţii cu slujitorii bisericeşti şi credincioşii lor. De asemenea, delegaţia a vizitat şi a purtat discuţii la: Consiliul Naţional al Bisericilor din S. U. A., Conferinţa episcopilor romano-catolici americani, Arhiepiscopia Ortodoxă Greacă pentru America de Nord şi Sud, Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română din S.U.A. şi Canada, Arhiepiscopia Armeană, Federaţia Luterană Mondială — secţia americană (World Lutheran Ministries), Biserica Baptistă — districtul New York, Congresul Mondial evreiesc, Organizaţia internaţională evreiască „Anti-Defaimation League of B'nai B'rith" (Fiii legămîntului), Centrul islamic din Washington şi New York etc.

Au fost vizitate unele instituţii culturale şi de învăţămînt, cu care s-au stabilit contacte, ca de exemplu Universitatea iezuită Fordham şi Yeshiva University.

Delegaţia cultelor religioase din România a fost primită la Departamentul de Stat al S. U. A. unde au avut loc convorbiri cu subsecretarul de Stat David Newson, preşedinta Comisiei pentru drepturile omului, D-na Patricia Derian, consilierul Mathew Nimetz ş. a. Acesta din urmă a oferit un dejun oficial în cinstea delegaţiei în saloanele Departamentului de Stat. De asemenea la Capitoliu au avut loc convorbiri cu numeroşi membri ai Senatului şi Congresului, între care Thomas Eagheton, Clement Zablocki, Claiborn Pell, Dante Fascell, Jonathan Binghman, John Buchnan şi alţii. În aceste convorbiri s-a relevat importanţa Actului final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa de la Helsinki şi consecvenţa cu care ţara noastră aplică prevederile acestui document.

Reprezentanţii cultelor din România au fost primiţi la sediul O. N. U. din New York unde s-au întreţinut cu Secretarul general adjunct Brian Urquart şi dr. Robert Müller. Discuţiile s-au axat asupra promovării de către oamenii religiei din ţara noastră a marilor idealuri ale comunităţii internaţionale de naţiuni, asupra sprijinului pe care cultele îl dau aplicării iniţiativelor României pentru instaurarea păcii şi securităţii în lume, a dezarmării şi înlăturării pericolului unui război atomic, stabilirii unei noi ordini economice şi politice internaţionale, bunăînţelegerii şi cooperării între toate statele. După convorbiri, ambasadorul Republicii Socialiste România la O. N. U., D-l Teodor Marinescu a oferit un dineu oficial.

Vizite protocolare au fost făcute la Casa Albă, la primarii oraşelor New York şi Washington.

Ambasada Republicii Socialiste România din Washington a oferit o recepţie în cinstea delegaţiei cultelor din România, la care au participat personalităţi ale vieţii religioase, politice, culturale şi sociale americane, precum şi reprezentanţi ai comunităţilor de origine română din Statele Unite.

Fundaţia „Appeal of Conscience Foundation" a oferit un banchet în cinstea oaspeţilor din România, la care au participat şi rostit cuvîntări Andrew Young, ambasadorul S.U.A. la O. N. U., Robert Wagner, trimisul special al Preşedintelui S. U. A. la Vatican, înalţi funcţionari ai administraţiei de Stat americane, membri ai corpului diplomatic, oameni de afaceri etc.

În cursul şederii lor în S. U. A., delegaţii ortodocşi români l-au întîlnit pe Î. P. S. Arhiepiscop Victorin şi de asemenea pe membrii parohiei ortodoxe române din New York, condusă de P.C. Preot Nicolae Bârsan.

Duminică, 10 iunie a. c., Ierarhii au oficiat Sf. Liturghie în prezenţa a numeroşi credincioşi ortodocşi români.

Vizita reprezentanţilor cultelor religioase din România în S. U. A. a contribuit, prin contactele stabilite şi discuţiile purtate, la o mai largă cunoaştere reciprocă a realităţilor religioase din cele două ţări, la căutarea de noi mijloace pentru cooperarea şi apropierea dintre marile religii, confesiuni şi denominaţiuni existente în cele două ţări, slujirii comune a nobilelor idealuri de pace, dreptate, libertate şi progres spre care aspiră lumea contemporană, ca şi la promovarea bunelor relaţii dintre Republica Socialistă România şi S. U. A.

S-a exprimat acordul de ambele părţi pentru continuarea vizitelor reciproce dintre cultele religioase din România şi Fundaţia „Appeal of Conscience". În cursul anului 1980 o delegaţie a cultelor religioase din S. U. A. urmează să facă o vizită în România.

Nicolae Mihăiţă

Un eveniment important din activitatea Institutelor Teologice din ţara noastră

În ziua de joi, 15 martie 1979, s-a întrunit la Sediul Serviciului de „Relaţii Externe" al Patriarhiei Române, de la Mănăstirea Antim din Bucureşti, Comisia română de istorie eclesiastică comparată. Această Comisie a luat fiinţă precum s-a mai anunţat în primăvara anului 1978 şi în cadrul ei activează profesorii de istorie eclesiastică de la Institutele de Teologie Ortodoxă din Bucureşti şi Sibiu, de la Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca şi de la Institutul romano-catolic din Iaşi.

Comisia română stă în legătură cu Secretariatul Comisiei internaţionale de istorie eclesiastică comparată (Strasbourg—Franţa) şi îşi aduce contribuţia sa la aprofundarea celor patru teme propuse să fie discutate la Congresul mondial al istoricilor, care va avea loc la Bucureşti în anul 1980. Aceste teme sînt:

1. *Misiunile creştine în lumea bizantină între anii 300—1300 d. H.;* raportor Prof. W. Frend de la Universitatea din Glasgow—Scoţia.
2. *Mutaţiile Bisericii în secolele XI şi XII;* raportor Prof. M. Pacaut de la Universitatea Lyon II—Franţa.
3. *Comparearea societăţilor creştine în Europa între anii 1500—1650;* raportor Prof. J. Kloczowski de la Universitatea din Lublin—Polonia.
4. *Mişcările laicilor în Biserici în secolele XIX—XX;* Prof. A. Tihon de la Universitatea St. Louis din Bruxelles—Belgia.

În legătură cu aceste teme, membrii Comisiei române de istorie eclesiastică comparată au adus importante contribuţii din perspectiva istoriei creştinismului pe teritoriul patriei noastre. Aceste studii de o înaltă ţinută ştiinţifică, dovedesc că religia creştină s-a răspîndit pe teritoriul României de astăzi începînd din secolul I d. H., că procesul încreştinării s-a produs concomitent cu acela al romanizării populaţiei geto-dacilor, astfel că vechimea creştinismului la români este cea mai bună dovadă în sprijinul afirmaţiei despre continuitatea romanică în acele părţi.

Prin aceste contribuţii, care vor fi publicate în revistele noastre bisericeşti, a mai fost scos în evidenţă specificul creştinismului românesc, care prin limba sa romanică, se deosebeşte de cel grecesc sau slavon iar prin fondul său răsăritean se deosebeşte de cel apunean. În primul mileniu de după Hristos, creştinismul strămoşilor noştri a îndeplinit cu succes şi un important rol misionar faţă de diferitele populaţii păgîne migratoare. Iar mai tîrziu, cînd după anul 1000 apar alte confesiuni creştine pe teritoriul românilor ortodocşi, mai întîi catolicismul şi mai apoi Bisericile reformei, creştinismul românesc îşi dezvăluie o altă notă specifică şi anume atitudinea sa tolerantă, ecumenică.

Majoritatea comunicărilor făcute în cadrul Comisiei române de istorie eclesiastică comparată au evidenţiat faptul că, în decursul istoriei sale, Biserica Ortodoxă Română a fost o Biserică a poporului, care a sprijinit totdeauna aspiraţiile de emancipare socială şi culturală ale poporului român.

Prin faptul că în cadrul Comisiei române de istorie eclesiastică comparată sînt activi şi reprezentanţii celorlalte Biserici tradiţionale din ţara noastră, se poate vorbi despre caracterul ecumenist al acestei Comisii. Cercetătorii ortodocşi discută deschis cu confraţii lor romano-catolici, evanghelici-luterani, reformaţi sau unitarieni probleme legate de istoria complexă a creştinismului pe teritoriul ţării noastre, aducînd astfel împreună, din perspectiva istoriei eclesiastice, una dintre cele mai importante contribuţii la cunoaşterea trecutului istoric al poporului român.

*

În ziua de 22 iunie 1979, la sediul Serviciului de Relaţii Externe Bisericeşti al Patriarhiei Române, din Bucureşti, s-a ţinut, sub preşedinţia Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, cea de-a cincea şedinţă a Comisiei române de istorie eclesiastică comparată.

În cadrul acestei şedinţe au fost prezentate referatele: „Politica lui Constantin cel Mare la Dunărea de Jos" (Prof. Dr. I. Barnea), „Organizarea ecleziastică a provinciei Sciţia Minor în sec. IV—VI" (Prof. Dr. E. Popescu); „Husitismul în Transilvania şi Moldova, în sec. XV" (V. Ioniţă).

Diac. Asist. Dr. *Viorel Ioniţă*

† Pr. prof. dr. Corneliu Sîrbu

Vineri, 25 mai a. c., a trecut la cele veşnice pr. prof. dr. Corneliu Sîrbu.

Adormitul în Domnul s-a născut la 27 august 1913 în Apoldu de Sus, judeţul Sibiu, fiind unul dintre cei 8 copii cu care a fost binecuvîntată casa părinţilor săi, ţărani cinstitori de Dumnezeu şi iubitori ai neamului şi gliei străbune.

După absolvirea liceului la Orăştie, a urmat cursurile facultăţii de Teologie din Cernăuţi între anii 1932—1936. Tot aici şi-a luat doctoratul în anul 1940.

La vîrsta de numai 27 de ani ajunge cadru didactic universitar, suplinind catedra de Drept bisericesc, Teologie fundamentală şi Patrologie, de la fosta Academie teologică „Andreiană" din Sibiu. În anul şcolar următor (1941—1942) trece, ca suplinitor, la catedra de Istorie bisericească universală, Istoria Bisericii Române şi Patrologie iar din 1 octombrie 1943 este numit conferenţiar suplinitor la catedra de Îndrumări Misionare şi Teologie Dogmatică, unde este titularizat în 1945. Cu începere de la 1 septembrie 1952 devine profesor titular la catedra de Teologie fundamentală şi Istoria religiilor, predînd aceste discipline pînă la pensionare, în anul 1977.

Concomitent cu activitatea la catedră a îndeplinit şi funcţia de redactor la „Telegraful Român" între 13 mai 1945—18 aprilie 1948.

S-a dăruit cu toată fiinţa sa catedrei şi scrisului teologic. Cărţile, studiile şi sutele de articole publicate sînt o mărturie a profunzimii spiritului său şi a rîvnei deosebite cu care s-a aplecat asupra izvoarelor de informaţie. Tot ce a ieşit de sub pana profesorului Corneliu Sîrbu poartă amprenta vredniciei sale personale.

Slujba înmormîntării a fost oficiată luni, 28 mai a. c., în Catedrala mitropolitană din Sibiu, de către un sobor de preoţi şi diaconi dintre profesorii de la Institutul Teologic, slujitorii de la Centrul mitropolitan şi catedrală. A participat Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Personalitatea celui mutat la viaţa veşnică a fost omagiată de către: P. C. Părinte rector dr. Grigorie Marcu, în numele Institutului teologic din Sibiu; P. C. pr. prof. Constantin Galeriu, în numele Institutului teologic din Bucureşti; D-l decan Hermann Binder, în numele Institutului teologic protestant, Secţia Sibiu; P. C. pr. lector Ioan Glăjar, în numele celor pe care profesorul Corneliu Sîrbu i-a pregătit şi îndrumat cu multă dragoste şi dăruire; P. C. arhim. Vasile Cornilă, în numele Î. P. S. Sale şi al Centrului mitropolitan.

Cu profundă emoţie a fost primită telegrama de condoleanţe adresată familiei şi Institutului Teologic Universitar din Sibiu de către Prea Fericitul Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Veşnică să-i fie pomenirea!

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

de Cultură şi
Educaţie Socialistă SIBIU
str.Ari.Roşie 6
Căsuţa p.28

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 15 iulie 1979 Nr. 27—28

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (V)

1. Starea primordială (paradisiacă) a protopărinţilor

Prin credinţă se cunoaşte că după înţelepciunea şi voinţa Creatorului, menirea omului este să preamărească în formă superioară pe Dumnezeu, vestindu-I perfecţiunile, să se desăvîrşească pe sine şi să fie reprezentantul Părintelui ceresc pe pămînt, stăpînind spre bine lumea materială. Iar pentru ca omul să poată corespunde înaltei sale meniri, încă de la creaţie el a fost înzestrat de Dumnezeu cu mari şi deosebite daruri, acestea făcînd parte din natura sa şi urmînd să fie puse în conştientă şi liberă lucrare despre bine, nelipsindu-i nici ajutorul harului divin.

Primii oameni, protopărinţii, cei creaţi nemijlocit de Dumnezeu şi înzestraţi cu toate puterile sau darurile trupeşti şi sufleteşti de trebuinţă spre îndeplinirea menirii lor, au fost aşezaţi în loc potrivit rînduit pentru viaţa şi dezvoltarea proprie omenească. Acel loc este numit obişnuit rai (Gen. 2, 8) sau paradis pămîntesc, iar starea primilor oameni de acolo, înainte de căderea în păcat, o numim stare primordială sau paradisiacă.

Darurile deosebite prin care, de la creaţie chiar, omul este ridicat peste toate făpturile pămînteşti, daruri pe care el le păstrează neîmpuţinate în starea lui primordială, se cuprind în ceea ce se numeşte „chipul lui Dumnezeu" din om. „Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie" (Gen. 1, 27); „Dumnezeu a zidit pe om spre nestricăciune şi l-a făcut după chipul fiinţei Sale" (Înţel. lui Sol. 2, 23); şi astfel omul este „chipul şi mărirea lui Dumnezeu" (I Cor. 11, 7). Aşa ne spune Sfînta Scriptură; iar Sfinţii Părinţi ne lămuresc în ce anume constă chipul lui Dumnezeu în om. Chipul lui Dumnezeu din om se referă la sufletul acestuia, căci Dumnezeu este duh; iar duhul este viu şi are conştiinţă personală, cugetare proprie şi voinţă liberă, ceea ce Dumnezeu are în chip absolut. Astfel, chipul lui Dumnezeu în om este sufletul în legătura şi înclinaţia sau orientarea lui spre Dumnezeu; mai lămurit spus, chipul lui Dumnezeu în om sînt puterile spirituale omeneşti, raţiunea, sentimentul, voinţa, îndreptate către Dumnezeu şi, prin Dumnezeu ca Părinte, şi către celelalte făpturi ale Lui, către întreaga lume, anume: raţiunea în înclinaţie spre Dumnezeu ca adevărul absolut, sentimentul spre Dumnezeu ca frumosul absolut, voinţa spre Dumnezeu ca binele absolut, adevărul, frumosul şi binele fiind valorile sau idealurile supreme, desăvîrşit reale în Dumnezeu şi una cu fiinţa Lui neîmpărtăşită.

Nici trupul omenesc, operă nemijlocită a lui Dumnezeu fiind şi el, nu este străin de chipul lui Dumnezeu, deşi Dumnezeu nu are trup, fiindcă trupul formează o unitate vie cu sufletul, avînd posibilitatea ca cel puţin în parte, prin forma, statura, poziţia şi funcţiunea lui, să exprime puterea şi măreţia sufletului. Acest lucru reiese şi din Sfînta Scriptură, în care se spune înainte de a se fi format trupul: „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră" (Gen. 1, 26), iar nu: să facem om şi apoi să-i dăm suflet după chipul şi asemănarea Noastră; şi tot aşa: „Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său" (Gen. 1, 27), adică Dumnezeu a făcut pe om în întregimea lui după chipul Său. De aici, din nou, valoarea deosebită a trupului şi grija de care trebuie să aibă parte şi el în viaţa omenească.

Mai departe este bine să ţinem seama şi de deosebirea dintre chipul şi asemănarea lui Dumnezeu în om, deosebire care nu este de fiinţă sau esenţă ci de grad de perfecţiune morală. Însăşi Sfînta Scriptură face această deosebire, dar nu despărţire, căci atunci cînd arată planul divin privitor la crearea omului şi la menirea acestuia, spune: „Şi a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră", adică a Tatălui şi a Fiului şi a Sfîntului Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită; iar după crearea omului se precizează: „Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său." Astfel, chipul lui Dumnezeu aparţine fiinţei omului chiar prin creaţie; iar asemănarea lui Dumnezeu o are omul ca scop spre care năzuieşte în suişul perfecţionării sale morale. Asemănarea lui Dumnezeu este astfel chipul lui Dumnezeu în om ridicat şi întărit pe treapta cea mai înaltă cu putinţă pentru om, ridicare şi întărire posibile prin practicarea virtuţii şi prin harul divin care se oferă totdeauna celui care conlucrează conştient şi liber cu el, în credinţă şi iubire. Aşadar, asemănarea lui Dumnezeu în om este starea de sfinţenie deplină şi de dreptate a acestuia sau, cum spun unii Sfinţi Părinţi, conformitatea (acordul, potrivirea) morală cu Creatorul a toate, atît cît este cu putinţă firii omeneşti. Dumnezeu procedează în chipul acesta potrivit înţelepciunii, dreptăţii şi bunătăţii Sale, pentru că El binevoieşte ca omul să-şi cîştige şi personal o vrednicie, prin străduinţa lui spre asemănarea cu Dumnezeu ca deplină sfinţenie omenească cu putinţă şi fericire, în vederea cărora şi este creat.

În Mărturisirea Ortodoxă (I, 23), starea primordială a omului este arătată ca „starea nevinovăţiei sau a nepăcătuirii... În raţiunea lui Adam se cuprindeau tot felul de cunoştinţe; în voinţa lui, toată dreptatea şi bunătatea..., după cît i-a fost dat lui în acel timp şi după cît era trebuinţă". Astfel, în această stare, chipul lui Dumnezeu în om era perfect, aşa încît, urmînd povaţa părintească divină, protopărinţii neamului omenesc erau capabili de o viaţă omenească desăvîrşită. Această viaţă are la temelie comuniunea morală cu Dumnezeu care a înzestrat pe om cu minte luminată, cu inimă curată, cu voinţă dreaptă, „Dumnezeu a făcut pe om drept" (Eccl. 7, 29), toate îndreptate spre Dumnezeu, cu trup deplin sănătos şi fără nici un neajuns, toate neajunsurile fiind urmări ale păcatului (Gen. 3, 16—19), şi i-a pregătit condiţii de viaţă demnă ca stăpîn al lumii materiale; iar munca, avînd şi ea originea în rînduiala dumnezeiască (Gen. 2, 15) şi fiind mai mult punere în plăcută lucrare a puterilor trupeşti şi sufleteşti, spre întărire a acestora, era, aşa cum se cuvine totdeauna a fi, mijloc demn de susţinere a vieţii omeneşti şi de continuă propăşire a acesteia.

Toate acestea privite împreună arată o mare şi desăvîrşită armonie în viaţa paradisiacă, lipsită de orice tulburare: armonie a omului cu Dumnezeu după a cărui rînduială se trăia, bucurîndu-se omul de toate darurile; armonie a omului cu sine însuşi, avînd suflet lipsit de patimi şi fără nici o împotrivire din partea trupului perfect sănătos şi supus; armonie a omului cu natura externă care nu se opunea în nici un chip stăpînirii lui raţionale. Acestora se adăuga, în starea paradisiacă, şi posibilitatea nemuririi trupeşti, nu după fire ci ca dar divin, dacă protopărinţii ar fi rămas în chip neabătut pe linia binelui. „Căci Dumnezeu n-a făcut moartea şi nu se bucură de pierirea celor vii... Dumnezeu a zidit pe om spre nestricăciune... Iar moartea a intrat în lume prin pizma diavolului" (Înţel. lui Sol. 1, 13; 2, 23—24), ea, moartea, fiind urmare a păcatului (Gen. 2, 17; 3, 19; Rom. 5, 12; 6, 23).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Modul de închinare al creştinului ortodox

Cuvîntul „*închinare*" de la vechiul cuvînt „*inclinatio*", din limba strămoşilor noştri romani, are un dublu înţeles: unul laic, adică lumesc, nebisericesc, şi altul religios, bisericesc. În ambele înţelesuri însă, acest cuvînt exprimă ideea de respect deosebit faţă de cineva, şi, în acelaşi timp, ne aduce în minte şi actul văzut de închinare a capului şi a întregului corp faţă de persoana căreia i se dă respectul.

În înţeles laic, cuvîntul, „închinare" este un act de salut respectuos, un act de salut, însoţit de o înclinare înainte sau o plecăciune în faţa cuiva, căruia îi arătăm o deosebită cinstire. Prin „închinare", mai înţelegem, de asemenea, o dedicaţie, adică o dăruire sau o încredinţare a unei opere proprii, cuiva, în semn de omagiu sau în semn de strînsă legătură sufletească.

În înţeles religios, şi mai precis în înţeles creştin, ortodox, cuvîntul „*închinare*" înseamnă rugăciune către

Pr. prof. *Nic. Petrescu*

(Continuare în pag. a 2-a)

CALENDAR DE INIMĂ

Iulie

Şaguna, cîrmuitor de oameni şi îndreptător de vremuri

Nicolae Iorga scria despre Şaguna, prin 1904 cînd amintirea marelui mitropolit mai era încă proaspătă: „Acest maiestos bătrîn a fost de pe scaunul său de arhiereu, ca de pe un tron de rege, un cîrmuitor de oameni şi un îndreptător al vremilor, cărora nu li s-a supus ca exemplarele obişnuite ale omenirii, ci le-a întors de pe povîrnişul lor spre culmea lui". Românii de peste munţi nu s-ar putea plînge că n-au avut parte, de-a lungul istoriei, de „povîrnişuri" .Au fost prea adesea tîrîţi ca nişte condamnaţi, de-asupra hăului, gata să fie împinşi în nefiinţă. Dar nu se pot plînge nici că nu i-a iubit Dumnezeu, pentru că întotdeauna, exact cînd trebuia, o mînă puternică dintre ai lor, românească, i-a tras înapoi cu putere şi şi-au regăsit pe loc echilibrul, tăria şi mîndria, speranţele şi dîrzenia. Mîna aceasta s-a chemat cînd Horia, cînd Avram Iancu, cînd Şincai, cînd Bărnuţiu, cînd mulţi alţii pe care îi păstrăm în inimile noastre, pe peretele cu icoane şi sfinţi. Cînd a fost plinirea vremii şi a nevoii mîna aceasta s-a numit Şaguna.

„Spirit gigantic", îl numea George Barițiu. La ce să te opreşti întîi, scriind despre dînsul? Ce n-a făcut el? Ce n-a fost el pentru Transilvania? Tot George Barițiu, contemporanul şi preopinentul său adesea polemic, din presa timpului ne spune: „Totul era de făcut şi el îndată după călcarea revoluţiunii (1848 n. n.), s-a apucat de *toate*".

Nu vom putea nici măcar aminti aici toate laturile activităţii lui bisericeşti, culturale, sociale, naţionale, politice şi istorice. La care dintre operele sale să ne oprim mai întîi? La şcolile confesionale, la seminarul său, la gimnaziile din Braşov şi Brad, la „Asociaţiunea Transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român", la „Telegraful Român", pe care Eminescu îl numea „foaia cea mai modernă de peste Carpaţi", la reînvierea, în sfîrşit, a Mitropoliei Transilvaniei şi la eliberarea de sub tutela ierarhiei sîrbeşti, tutelă adăogată şi ea „binefacerilor" aduse la 1700 de uniatism. Timp de 83 de ani au fost lipsiţi românii de propria lor ierarhie. Aceasta era aleasă numai dintre sîrbi, sau dintre românii care îşi renegau originea şi îşi slavizau numele, atît în Bănat cît şi în Transilvania. Pe bună dreptate spunea Ioan Slavici că Şaguna „le-a venit ardelenilor ca un om trimis de la Dumnezeu, şi ardelenii au cunoscut că s-a ivit un Mesia în mijlocul lor".

Şaguna a preluat în fapt cîrma naţiunii sale din imperiul habsburgic, şi a fost totul pentru ea: părinte spiritual şi conducător politic. Acestea erau de altfel îngemănate. Eminescu îl numea „om politic din creştet pînă în tălpi", iar despre politica lui spunea că e „sigură". Libertatea naţională şi libertatea credinţei ortodoxe strămoşeşti, ambele înăbuşite, au fost dintru început ţelurile luptei lui Şaguna. I se oferise Mitropolia greco-catolică a Transilvaniei; la un moment dat i s-a oferit şi patriarhia Carlovițului. Se ghicea deci în el omul mare al viitorului. Le-a refuzat. A rămas al nostru, al românilor şi al orto-

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

Episcop

(Continuare în pag. a 3-a)

Aniversări

200 ani de la prima carte cu alfabet latin

Formată în spațiul carpato-dunărean, ca urmare a contopirii elementului dac autohton cu elementul roman cuceritor, limba română, al cărei proces lingvistic se terminase la venirea slavilor, a acceptat cu începere din secolul al XI-lea alfabetul limbii slave, datorită conjuncturii medievale a folosirii limbii slave ca limbă oficială pentru stat și Biserică.

În ciuda folosirii limbii slave, ca limbă oficială pentru biserici și stat pînă în secolul al XVI-lea și a grafiei chirilice pînă în secolul al XIX-lea (1860), latinitatea limbii române n-a fost alterată cu nimic, ba mai mult, grație unei limbi vii populare, aceasta a fost conservată unitar în cele trei teritorii românești, despărțite arbitrar, și în acest capitol, Biserica Ortodoxă, prin unitatea de credință, a jucat un rol important. Surprinzător, prima carte românească de la Brașov „Evanghelia cu învățătură" păstrează procentul de 85 cuvinte de origine latină, numai 8% de origine slavă și 12% de alte origini, ceea ce dovedește dimensiunile valorice ale latinității limbii noastre în contextul folosirii oficiale a limbii slave. Conștient de latinitatea limbii în epocă coresiană, marele logofăt al Moldovei, Lucaci Stroici „părintele filologiei romane" — cum îl denumea Hașdeu —, a scris pentru prima dată „Tatăl nostru" cu alfabet latin la 1593.

La rîndul lor, cronicarii, pătrunși de ideile pozitive ale umanismului european, care pe meleaguri românești cunoaște particularități specifice, date fiind condițiile sociale ale celor trei țări, au fost preocupați de a fixa coordonatele originii poporului și a limbii române, cu scopul afirmării ființei noastre naționale. „Românii... de la Rîm se trag și cu ale lor cuvinte ni-s amestecate" ale noastre — concluziona Ureche, avînd îndrăzneala bazată pe știință, întîia oară în cultura românească să afirme originea latină a poporului și a limbii române, să vorbească de unitatea poporului român, sesizînd existența unui fond lexical latin al limbii noastre. Miron Costin, prin „Letopisețul", dar mai ales prin lucrarea specială dedicată originii latine a limbii și romane a poporului „De neamul moldovenilor și din ce țară au ieșit strămoșii lor", fără a cunoaște încă legile fonetice de trecere a cuvintelor dintr-o limbă în alta, fixează 87 de etimologii latine, cărora le aduce completări arheologice, etnografice, folclorice și religioase (valul Traian, inscripții pe piatră, cetăți vechi, monede vechi de aramă). În Muntenia, stolnicul savant Constantin Cantacuzino proclamă, în chip original, cel dintîi, latinitatea și originea romană a tuturor românilor, care „toți... dintr-o fîntînă au izvorît și cură", mărturisindu-și de pe poziții umaniste scopul patriotic: „fără istorie nu numai de rîsul altora și de ocară sîntem, ci și orbi, muți, surzi sîntem de lucrurile și faptele celor mai de mult ce într-acest pămînt s-au întîmplat."

În condițiile iluminismului, ca fază superioară a umanismului, caracterizat prin îmbinarea luptei antifeudale cu lupta pentru emancipare națională a românilor transilvăneni, preocuparea pentru limbă, ca argument de istorie, are loc în cadrul unei manifestări organizate, cunoscută sub numele de „Școala Ardeleană". În faza ei de pregătire, brașoveanul Dimitrie Eustatievici, fiul protopopului Eustatie Grid din Șchei, primul director al Școlilor Naționale Neunite din Transilvania, elaborează prima gramatică românească (1757), care dovedește folosirea și a unei gramatici latine, a lui Gregorius Molnar (Cluj, 1556), alături de modelele slave și grecești de circulație, din conștiința originii latine a limbii, în baza căreia a putut stabili pentru prima dată regulile gramaticale ale limbii române. Aceasta va fi preluată de S. Micu și Gh. Șincai prin „Elementa lingue romane sive valahicae", precum și de un alt brașovean, protopopul Radu Tempea V., reprezentant al unei prestigioase familii de preoți și protopopi, care prin gramatica de la 1797, fără să accepte radicalismul înlocuirii cuvintelor slave din limba vie cu cuvinte latine — cum propuneau latiniștii exagerați — conchidea că limba română trebuie apropiată „de originalul ei, adică de limba romană sau rîmlenească, căci de ar aduce-o cineva în curățenie ar fi tocmai latinească", expresie de recunoaștere a latinității limbii, cu atît mai mult cu cît la Brașov, la biserica „Sf. Nicolae" și la școala bisericii, se cunoaște o bogată corespondență cu grafie latină, aparținînd unor dascăli și preoți ca: protopopul Florea Baran (1724), inspectorul școlii Vasilie Lacea, dascălul Leonte Pușcariu, negustorul Cristof Voicu etc.

În fața acestei pregătiri bogate se impune tipărirea cu 200 de ani înainte a primei cărți românești cu alfabet latin, prin *„Cartea de rogaciuni pentru evlavia homului chreștin"*, Viena 1779 semnată de cunoscutul corifeu al Școlii Ardelene, Samuil Micu, care va conferi cel dintîi scrierii cu alfabet latin misiunea revelatorie a naționalității, cu atît mai mult cu cît cartea era destinată spre rugăciune omului din popor. Încă în manuscrisul gramaticii sale amintită mai sus, S. Micu stabilea necesitatea scrierii limbii române cu alfabet latin. Și aici trebuie fixat neaparat o nouă ortografie, care trebuie — spunea Micu — să fie străvezie ca apa de izvor, lăsînd să se vadă pe deplin pretutindeni baza romană, piatra antică". În același scop redă normele de transcriere pe care le va folosi la sfîrșitul cărții, urmărind să restabilească grafic imaginea originară și să evidențieze substanța latină a cuvintelor eclipsată de-a lungul veacurilor de alfabetul chirilic. Bucuria reușitei sale avea să și-o exprime plastic printr-o următoare carte a sa („Dialog pentru începutul limbii române"): „De îndoindu-mă de un cuvînt oare latinesc este, cît l-am scris cu slove sau litere latine, îndată cu strălucire i se văzu latina lui față și părea că ride asupra mea de bucurie că l-am scăpat de sclavie și de calicele chirilice petice."

La doi ani, după „Cartea de rogaciuni..." S. Micu tipărește la Sibiu, tot în grafie latină un „Acatist sau carte cu multe rugatsiuni pentru evlavia fiestequarui creștin", o nouă carte de rugăciuni prefațată de un valoros cuvînt înainte privitor la reformarea limbii: „Deci — conchidea Micu — voind a urma mai bine părinții și pre mai marii neamului nostru, decît pre cei străini și cu bun adevăr cunoscînd că mare și întru învățătură spor și întru politie folos și între alte neamuri învățate lauda românilor dobîndi întru aceasta, că iarăși vom lua literele noastre cele vechi și părintești..." Nu întîmplător cartea sfîntă de rugăciuni a răspîndit pentru prima dată grafia latină, dată fiind bogata ei întrebuințare atît de preoți cît și de credincioși.

Din același sentiment, „Lexiconul de la Buda", celebrul dicționar în patru limbi inițiat de S. Micu și terminat de P. Maior, menționa că „limba română (din dicționar) a fost scrisă pretutindeni cu litere latine pentru mai mare ușurință".

A mai trecut aproape un secol pînă cînd Al. I. Cuza, dînd expresie simțămîntului de veacuri a decretat înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin.

Azi, la 200 de ani de la tipărirea primei cărți cu alfabet latin, fapta lui S. Micu și a celorlalți cărturari iluminați, apare ca o piatră de temelie pusă în slujba neamului pe altarul istoriei străbune.

Prof. *Vasile Oltean*

În legătură cu vasul liturgic paleocreștin de la Moigrad (jud. Sălaj)

Printre descoperirile arheologice din ultima vreme, la loc de frunte se înscriu și mărturiile arheologice creștine. Piatra, lutul și metalul prin inscripții, simboluri, îndemnuri sau simple scrijilituri transmit generațiilor de astăzi informații despre viața spirituală și preocupările materiale ale înaintașilor noștri.

În ceea ce privește pătrunderea creștinismului la strămoșii noștri, se poate afirma că „dacii au cunoscut Evanghelia" (Tertulian, Origen, Iordanes ș. a.). Toate provinciile dacice din timpul eroului-rege, Decebal aveau unitate de credință și creștinismul pătrunzînd la dacii pontici s-a putut răspîndi ușor. Apoi, ocupația romană a intensificat predica creștină, fie prin soldați romani creștini, fie ca o manifestare a populației cucerite împotriva cultelor oficiale impuse de Roma. După retragerea aureliană (270—275), populația daco-romană, parte creștinată, și-a continuat activitatea și și-a intensificat cultul creștin. Așa se explică existența atîtor mărturii arheologice creștine din perioada postapostolică, mărturii provenind mai ales din Transilvania, pămînt străbun cu profunde rezonanțe istorice. Printre aceste piese arheologice se numără două geme creștine descoperite la Potaissa (Turda), datînd din sec. II—III.

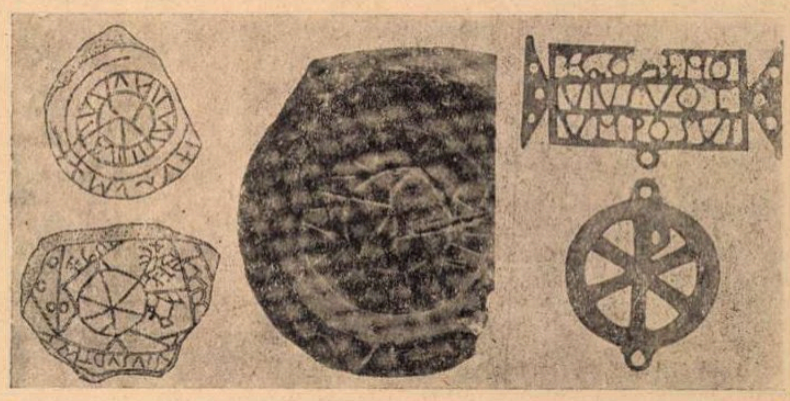

Limba de cult a comunităților creștine dacoromane era limba poporului, *limba latină*. În acest sens stă mărturie *Monogramul* de la Biertan cu inscripția latină: Ego Zenovius votum posui. Ex-voto-ul provine din veacul IV și constituie cea mai veche piesă arheologică creștină din Balcani. Dovadă nu numai a pătrunderii, ci și a organizării și intensificării cultului creștin. Piesa, evident, fusese așezată într-un locaș public de cult. Considerăm că Zenovius (creștin dacoroman) era ori șeful unui atelier, ori conducătorul (horepiscopul) unei comunități creștine. Se știe că multe ateliere de turnat obiecte de cult creștine s-au descoperit în ultima vreme, pe întreg teritoriul României. Mai mult, în unele morminte ale creștinilor dacoromani s-au găsit, pe lîngă cești dacice, obiecte romane, insemne celtice și mărturii creștine (ex. în Transilvania, Cultura Dridu, cimitirele de la Bratei și Gușterița din părțile Sibiului).

Așadar, noile descoperiri vin să confirme și să întărească faptul că populația dacoromană nu numai că primise creștinismul ci ea se organizase și avea o manufactură autohtonă. Un rezultat firesc al acestora este vasul de lut liturgic descoperit la Moigrad, a cărui inscripție a fost citită de dr. Nicolae Gudea.

La locul descoperirii vasului au fost scoase la lumină și alte resturi de vase de ceramică folosite în cult, ceea ce nu-i exclus ca acolo să fi fost un locaș, sau atelierul de obiecte liturgice creștine.

Avînd în vedere opiniile unor specialiști se reține următoarele:

1. Vasul dovedește clar că *după retragerea romanilor în sudul Dunării, populația dacoromană a continuat să trăiască în vechea vatră;*

2. Populația dacoromană *a conservat nu numai limba latină vorbită, ci și pe cea scrisă;* dacoromani necunoscînd nici „Constituțiile Apostolilor" și nici Liturghiile clasice.

3. *Existența creștinismului organizat la Porolissum.*

În ceea ce privește vasul în sine și interpretarea inscripției lucrurile stau, după părerea noastră, astfel: *vasul respectiv trebuie cercetat neapărat în contextul liturgic creștin,* în folosința lui cultică și în funcție de simbolismul paleocreștin:

1. Vasul de ceramică nu este „o strachină", ci un vas liturgic binecunoscut: discul pe care se pregătea și se pregătește (proscomidește) pînă astăzi, Pîinea pentru mulțumire și frîngere (Trupul Domnului Hristos).

Nu este exclus să fi fost folosit și ca Potir euharistic pentru comunitatea creștină din Porolissum, înainte de alcătuirea rînduielilor „Sfintelor liturghii" (sec. V—VI), ceea ce indică o datare mai timpurie a vasului (sec. II—III), liturghisitorii

2. „Pasărea" este Sfîntul Duh, sfințitorul darurilor în vederea împărtășirii creștinilor.

3. Copacul este cunoscutul simbol al vieții (Pomul cunoștinței binelui și răului din Grădina Edenului) folosit în primele veacuri ale creștinismului.

4. Monogramul (HR) de pe fundul vasului (chrisma, cum o numesc specialiștii) este utilizat ca simbol pînă la Constantin cel Mare. Organizarea cultului creștin era deja moștenită de la Sfinții Apostoli, Edictul de la Milan (313) consfințește aceasta și recunoaște libertatea de manifestare a creștinismului.

5. Pîinile „Punerii înainte" (I Regi 21, 6) sînt în număr de cinci (imaginea celei de a cincea fiind dincolo de spărtua vasului), indicînd textul din Evanghelie (Ioan 6).

6. Inscripția EGO...VIUS. sau ULUS... VOT... P (completată de dr. N. Gudea: EGO (PA)ULUS VOT(UM) P(OSUI), avînd în vedere că spărtura vasului include și alte litere, îngăduie și alte interpretări; s-ar putea citi: Ego (ZENO)-VIUS VOT(UM) P(OSUI). Comparînd cele două monograme (Biertan și Moigrad), luînd seama la scrierea izbitor de asemănătoare și avînd în vedere folosirea cultică, considerăm că aceste două piese unice sînt lucrate în același atelier (cu material diferit) și pentru aceeași persoană: ZENOVIUS, probabil primul episcop dacoroman cunoscut pînă acum în Dacoromania, cu mult înainte de Niceta de Remesiana (sec. V).

Și pentru înlăturarea îndoielii, dăm ca exemplu pentru încrustarea pe disc cu caractere latine (de această dată pe un disc de aur) — a altui nume de episcop dacoroman, în părțile dinspre mare ale Dacoromaniei, PATERNUS din Tomis.

La cele de mai sus se pot adăuga și alte poziții și interpretări, s-ar putea ca viitorul să ne aducă noi surprize și incontestabile mărturii despre bogata viață spirituală și materială a strămoșilor noștri din perioada de plămădire și înflorire a civilizației dacoromane. Principal este, pe lîngă toate interpretările, că *avem încă o piesă creștină unică în istoria bisericească universală.*

Diac. conf. *P. I. David*

Modul de închinare al creștinului ortodox

(Continuare din pag. 1)

Dumnezeu și către Maica Domnului, către sfinți, către îngerii buni, și este un act de adînc respect, însoțit de închinarea corpului în față, de metanii, de încordare sufletească, de smerenie și de zdrobire a inimii, recunoscîndu-se puținătatea ființei noastre față de măreția, atotputernicia și suprema iubire a lui Dumnezeu față de noi credincioșii.

Cel mai însemnat semn văzut de închinare al creștinului ortodox, este semnul sfintei cruci, pe care el și-l însemnează, pe fața sa, cu evlavie, cu profund respect și emoție. Crucea dreaptă și adevărată, ortodoxă, se face așa: se împreună, cum se cuvine, cele trei degete mari de la mîna dreaptă, căci ele închipuie Treimea cea de o ființă: Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh; cele două degete mici le lipim strînse de podul palmei, de vreme ce ele arată cele două firi ale Mîntuitorului Hristos, cît și pe Adam și Eva, care, cu smerenie și pocăință, se pleacă nedespărțitei Treimi. După aceea, ducem dreapta la frunte și zicem: *„În numele Tatălui"*; la piept: *„Și al Fiului"*; la cei doi umeri: *„Și al Sfîntului Duh"*; iar la sfîrșit, zicem: Amin.

Tîlcuind mișcarea mîinii, pentru însemnarea cu semnul crucii pe fața noastră, Sfinții Părinți ne învață că facerea semnului sfintei cruci este cea mai concentrată recapitulare a întregii iconomii a mîntuirii sau mijlocul intuitiv prin care se poate învăța istoria mîntuirii neamului omenesc. Este, propriu-zis, un act pedagogic, prin care credinciosul își aduce aminte de toată istoria mîntuirii. *„Fruntea,* pe care o însemnăm mai întîi cu cele trei degete ale dreptei, închipuie cerul, locuința lui Dumnezeu; *pieptul,* pe care îl însemnăm, a doua oară, cu cele trei degete, închipuie pămîntul, pe care s-a pogorît din ceruri Dumnezeu-Fiul, „pentru a noastră mîntuire"; *umerii,* pe care îi însemnăm, în al treilea rînd, închipuie locul și semnul puterii divine, loc pe care și L-a reocupat, cu trupul, ca Om-Dumnezeu, Domnul Hristos, prin înălțarea la ceruri. Cum se vede, facerea semnului sfintei cruci este procedeul foarte intuitiv, pentru învățarea întregii teologii creștine, redată în cel mai scurt rezumat cu putință. Aceasta este *tîlcuirea dogmatică* a însemnării cu sfînta cruce.

Sfîntul Ambrozie, episcopul Milanului, care trăiește între anii 339—397, ne dă și o tîlcuire morală, psihologică, completă a însemnării cu sfînta cruce. Prin însemnarea feții sale cu chipul cinstitei cruci, credinciosul mărturisește, într-un mod foarte vizibil, în public sau în particular, în fața obștii creștine sau în fața lui Dumnezeu, că el este închinat, consacrat sau dedicat lui Dumnezeu, cu întreaga sa ființă, trupește și sufletește, lepădîndu-se de păcate și îmbrăcînd haina virtuților creștine. Acesta este înțelesul tîlcuirii Sfîntului Ambrozie, care spune: „Ne însemnăm *fruntea,* pentru că totdeauna trebuie să ne gîndim la Dumnezeu, și să mărturisim pe Hristos; *inima,* pentru că totdeauna trebuie să-L iubim și să-L cinstim; *brațele,* pentru că totdeauna trebuie să lucrăm pentru El."

Sfîntul Apostol Pavel, mult teologhisind despre crucea Domnului, atît din punct de vedere dogmatic, cît și din punct de vedere moral-practic (cf. I Corinteni 1, 17—18; Galateni 5, 11; 6, 12—14; Efeseni 2, 16; Filipeni 2, 8; 3, 18; Coloseni 2, 14; Evrei 12, 2), ne dă mărturie despre valoarea cea mare pe care o are sfînta cruce în viața sa și a noastră, desigur. El își arată sentimentele sale, personale și intime, față de crucea Domnului, în totală opoziție cu învățătorii falși; se laudă numai cu crucea Domnului, pentru că prin ea ajunge la mîntuire, scopul suprem al credincioșilor, și prin ea s-a transformat din punct de vedere moral, urcînd pe drumul desăvîrșirii morale pînă acolo, că nu mai are nimic comun cu poftele, plăcerile și patimile lumii în care trăia, și de aceea, pentru el, lumea cu plăcerile ei este ca și moartă, iar el este ca și mort pentru poftele și păcatele lumești. Iată însuși cuvintele sale: *„Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda, decît numai în crucea Domnului Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, și eu pentru lume."* (Galateni 6, 14).

Ceea ce înseamnă crucea pentru Sfîntul Apostol Pavel, același lucru trebuie să însemneze și pentru noi, credincioșii de astăzi, adică îndemnul de a omorî și noi păcatele, în noi înșine, prin osteneli și înfrînări proprii cu ajutorul lui Iisus Hristos, Care ni S-a dat pe Sine pildă, prin jertfa de pe cruce.

Scythia Minor — străveche vatră de viaţă monahală

În urma predicii Sf. Ap. Andrei şi datorită misionarilor veniţi din părţile răsăritului şi din provinciile sud-dunărene ale Imperiului Roman, în Scythia Minor (Dobrogea de astăzi), creştinismul s-a răspîndit încă din secolele I—II, iar viaţa monahală s-a dezvoltat în cadrul Episcopiei Tomisului, cea mai veche organizaţie bisericească (secolul III—IV), de pe teritoriul Patriei noastre.

În Acta Sanctorum se vorbeşte despre Teotim I, Episcopul Tomisului, că era „bărbat hrănit întru filozofie -pe care chiar barbarii huni, locuitori lîngă Istru, copleşindu-l cu laude şi cu admiraţie pentru virtutea lui îl numeau zeul romanilor . . ." (*Fontes Historiae Dacoromanae*, vol. II, Buc., 1970, p. 711), iar istoricul Sozomen arată că „traiul îi era modest, iar timpul cinei şi-l fixa nu tot la aceeaşi oră, ci cînd îi era foame sau sete . . ., deci cînd îl sileau nevoile trupului.

Sf. Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei (329—379), organizatorul monahismului cenobitic, în *Regulele sale pe scurt* pentru viaţa monahală, aminteşte şi de mănăstirile de la vestul Pontului Euxin (*Ist. Bis. Române*, vol. I, 1957, Buc., p. 57).

Între călugării de seamă din aceste părţi este şi Sf. Ioan Casian, originar din Dobrogea, unde s-a născut în secolul IV şi care împreună cu prietenul său Gherman a plecat în Palestina, Egipt, apoi în Constantinopol, Roma şi Marsilia, în ultima localitate înfiinţînd două mănăstiri, una de bărbaţi şi alta de femei, pe care le-a organizat şi le-a condus. Credem că la început acesta, deşi tînăr, a făcut parte dintr-un asemenea grup monahal, din Scythia Minor.

De la Sf. Ioan Casian, au rămas două importante lucrări pentru viaţa monahală: 1. Aşezămintele vieţii mănăstireşti de obşte, în 12 cărţi, care i-a servit pentru organizarea celor două mănăstiri şi 2. Convorbirile cu părinţii deşertului în 24 capitole, în genul Patericului.

Un alt scit, numit Dionisie cel Mic sau Exiguul, care s-a născut în secolul V, a fost, de asemenea, fiul duhovnicesc al Episcopiei Tomisului şi am putea spune, reprezentantul „călugărilor sciţi" la Constantinopol şi apoi la Roma, unde datorită faptului că ştia limbile greacă şi latină, probabil, la cererea compatrioţilor săi, s-a ocupat de traduceri, iar apoi a calculat era creştină, devenind astfel folositor nu numai creştinilor ci şi lumii întregi.

Într-o prefaţă, la una din lucrările sale, Dionisie cel Mic mulţumeşte unui episcop Petru, pentru „hrana duhovnicească". De aceea, pr. prof. Ioan Gh. Coman, pe bună dreptate, apreciază, că „dacă acest episcop este unul din „călugării sciţi", e probabil că Dionisie a primit educaţia de la acesta într-o mănăstire sau într-o şcoală din Scythia Minor".

Într-o altă prefaţă a unei traduceri latine, Dionisie cel Mic vorbeşte despre Scythia, patria sa, care „a ridicat oameni plini de căldură şi minunaţi prin blîndeţea ţinutei lor..." precum şi de „renaşterea cu harul lui Dumnezeu, prin botez, a unui număr de oameni dintre care unii sînt Fericiţii părinţi . . . oameni pe care spune el — am fost învrednicit să-i văd ducînd o viaţă cerească, într-un trup fragil". Aceştia, sînt desigur monahi, dintre care unii au ajuns episcopi.

În perioada sinoadelor ecumenice, care urmăreau apărarea Ortodoxiei şi unitatea Bisericii, în disputele teologice care aveau loc, pe lîngă ierarhii Tomisului se angajau şi unii călugări ai locului.

Astfel, în conflictul provocat între Roma şi Constantinopol, privind problema teologică dezbătută la sinodul din Calcedon, care s-a ţinut la anul 451, s-au angajat şi călugări sciţi, care au apărat hotărîrea acestui sinod, referitoare la unirea ipostatică a celor două firi ale Mîntuitorului combătîndu-i pe nestorieni.

Din grupa acestor călugări sciţi făceau parte Ioan Maxenţiu şi Leontie, Ahile Mauriciu, poate şi alţii, ale căror nume încă nu le cunoaştem.

După distrugerea oraşului Tomis, probabil în jurul anului 680, cînd episcopia de aici, fortuit şi-a mutat reşedinţa într-un alt loc, căci conform unui „catalog" vechi, în anul 883 ea încă exista, călugării care depindeau de această eparhie s-au împrăştiat şi ei prin alte părţi.

În aceste împrejurări, este posibil ca centrul monahal din masivul de cretă de la Basarabi (Murfatlar), judeţul Constanţa, probabil din secolele IV—VI, să fi fost unul din locurile de refugiu. Aici se păstrează cele mai originale bisericuţe de pe teritoriul ţării noastre din secolele IX—XI, în număr de şase, precum şi chilii săpate în stîncă de cretă.

Alt centru monastic a fost la Niculiţel, în nordul Dobrogei, acum în judeţul Tulcea, unde în marginea pădurii, au fost descoperite temeliile unei biserici din secolele XI—XII, cu plan treflat, cea mai veche biserică din ţară de acest tip, iar în jur se află urmele unor clădiri, probabil foste chilii pentru monahi. Se crede că Ioan Maxenţiu şi-a avut metania şi ar fi trăit într-o lavră care ar fi existat aici la Niculiţel.

Avînd în vedere că localitatea Niculiţel s-a numit în evul mediu „Mănăstirişte", că în anul 1971 s-a descoperit aici basilica paleocreştină din secolul IV, a doua ca mărime din Dobrogea (36 m × 14 m) cu martirion şi moaştele Sfinţilor martiri Zoticos, Attalos, Camasis şi Filippos, că în apropiere, între minunatele dealuri împădurite, se află mănăstirile Cocoş, Celic Dere şi Saon, care desigur că s-au ridicat pe locul altor aşezăminte monahale mai vechi, presupunem că aici, va fi fost, măcar pentru un timp, reşedinţa ierarhilor mitropoliei Vicina. De altfel, unii istorici de artă încearcă chiar să localizeze Vicina la Niculiţel.

Vechea cetate bizantină *Chilia* din Deltă şi-a luat numele probabil tot de la o chilie călugărească, care ar fi existat prin părţile locului. Se crede că aici ar fi fost chiar un centru şi o veche tradiţie călugărească unde se trăia în condiţii aspre potrivit cu practica vieţii călugăreşti.

Permanenţa vieţii bisericeşti în Dobrogea şi monumentele care se păstrează din secolele IV—VI, IX—XIII, pledează pentru demonstrarea unor importante centre monahale ce s-au dezvoltat aici „în vatra rînduielilor părinţilor noştri".

În încheiere, se poate spune că monahismul românesc actual are la bază şi experienţa călugărească din Scythia Minor — străvechi ţinut al strămoşilor noştri şi vatră cu vestite tradiţii monahale şi intensă trăire ortodoxă, care au constituit elemente importante în etnogeneza daco-romanilor şi urmaşilor lor şi sînt probe de necontestat ale continuităţii şi statorniciei poporului nostru pe aceste meleaguri.

† EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească: Mănăstirea Moisei

Din timpuri străvechi românii maramureşeni s-au manifestat ca vajnici apărători ai Ortodoxiei, şi aceasta cu atît mai mult, cu cît după cucerirea Transilvaniei de către unguri, noii stăpînitori ai acestor ţinuturi, grofii şi moşierii, reprezentanţi ai catolicismului, au căutat cu tot preţul să-i despoaie de vechile lor privilegii, pe care le-au moştenit din moşi-strămoşi. Ca semne vizibile ale credinţei şi evlaviei lor, ei au ridicat şi ctitorit numeroase lăcaşuri de închinare, biserici şi mănăstiri, dintre care unele au devenit adevărate vetre de spiritualitate ortodoxă românească, care însă, datorită vitregiei vremurilor, dar mai ales focului sau tunurilor generalului austriac Bucow, au fost prefăcute în ruină. Aşa se face că din numărul celor 14 mănăstiri maramureşene, una singură a rămas pînă astăzi mărturie a acelor vremi, supravieţuind furtunilor care s-au abătut asupra ei. Este vorba de Mănăstirea Moisei.

Aşezată într-o pitorească regiune din Maramureşul voievodal, aproape de pe Izvorul Negru şi de Izvorul Dragoş, doi afluenţi ai rîului Vişeu, Mănăstirea Moisei se află într-o poiană încîntătoare, străjuită de vîrful Pietrosul (2305 m) din Munţii Rodnei, fiind înconjurată de jur-împrejur de o perdea naturală de brazi şi molizi.

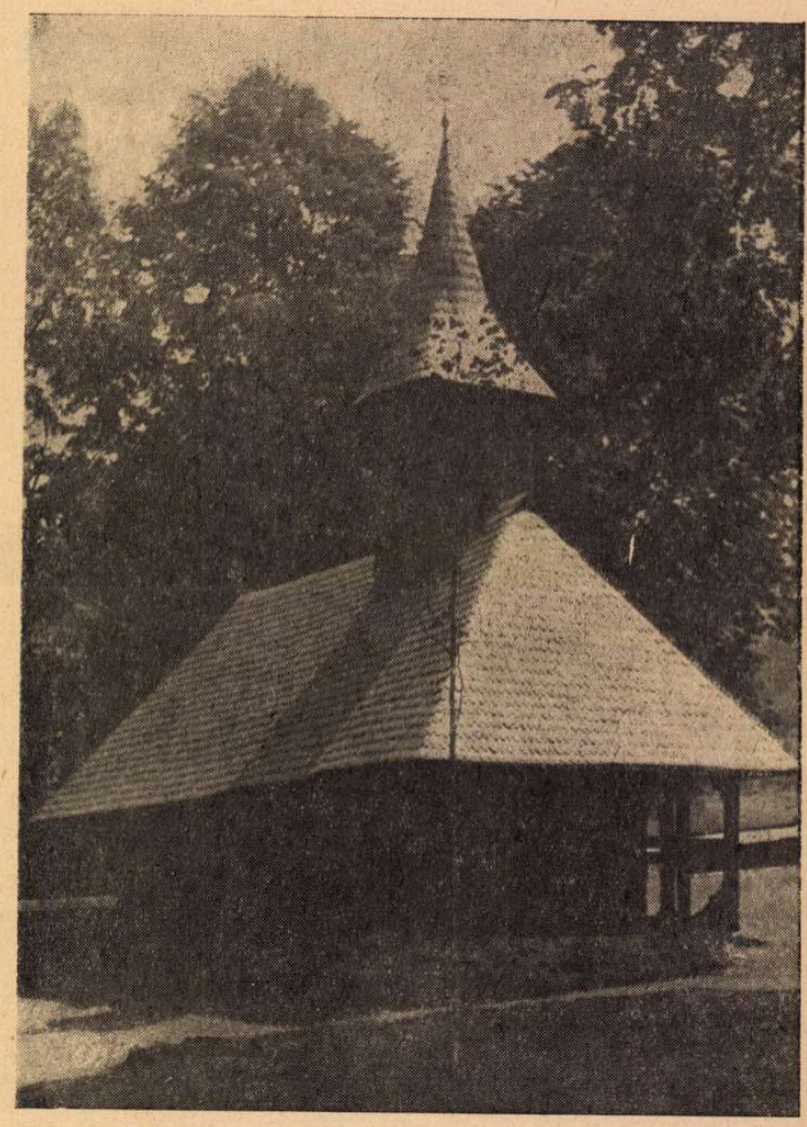

Începuturile mănăstirii trebuie căutate la sfîrşitul veacului XVI, ori la începutul celui următor, în vremea cînd cel dintîi Domn al Ţărilor Române, Mihai Viteazul, înfăptuise unirea celor trei provincii româneşti. Ea îşi leagă numele de cel al unei vrednice familii de români maramureşeni: „ai lui Moise" sau „Moisenii", ai cărei înaintaşi urcă pînă în vremea lui Bogdan-Vodă, din posesiunile căruia a făcut parte şi moşia lor, fărîmiţată însă cu vremea, ca urmare a unor donaţii sau moşteniri. Unul dintre stăpînii unei părţi din „moşia Moisenilor", Moise Coman, avea să întemeieze mănăstirea, a cărei obîrşie e cuprinsă într-o legendă. Ea ar fi fost întemeiată de Moise Coman şi soţia sa Dochia, în amintirea unicului lor fiu, Grigorie, plecat în Moldova spre a-şi găsi soţie, dar care nu s-a mai reîntors acasă. Abia după ridicarea mănăstirii — ca urmare a unor arătări minunate — poposeşte în gospodăria lor un călugăr bucovinean ce umbla după milă. Fiind găzduit peste noapte în casa ctitorilor mănăstirii, bătrîna Dochia descoperă în cuviosul călugăr Mihai pe fiul ei Grigorie, după o cruciuliţă pe care o purta la gît, darul ei de cînd era copil, precum şi după un semn pe care-l avea pe umărul drept. Descoperit şi recunoscut astfel, cei regăsiţi s-au îmbrăţişat plîngînd cu lacrimi de bucurie, după ce fiul lor le-a destăinuit motivele pentru care nu s-a mai reîntors acasă, ci s-a călugărit. Mare bucurie a cuprins pe toţi cei din satul Moisei, aflînd despre reîntoarcerea lui Grigorie, acum călugărul Mihai, văzînd în aceasta un semn al lui Dumnezeu, pentru ca el să fie cel dintîi călugăr al mănăstirii. Aşa a rămas el aici, spre a sluji Domnului în ctitoria părinţilor săi.

Tradiţia legendară se opreşte aici, fără a fi confirmată sau infirmată de vreun document. Dar în actul ctitoricesc din 12 noiembrie 1672, făcut cu prilejul renovării şi sfinţirii mănăstirii de către Mitropolitul Ardealului, Sava Brancovici, este amintit protopopul Mihail Coman, care la anul 1717, după ce s-a călugărit, a ajuns stareţul mănăstirii. Este posibil ca acesta să fi fost o rudenie a legendarului egumen al ei, cu 100 de ani mai tîrziu, dacă nu cumva, printr-un anacronism, s-a făcut o confuzie de nume. Dar cu toate incertitudinile privitoare la timpul întemeierii mănăstirii, ca şi . întemeietorilor ei, amintita tradiţie ne oferă unele lămuriri cu privire la situaţia canonică pe care mănăstirea o avea la data sfinţirii ei: era metoc al Mănăstirii Putna.

Fără a se baza pe documente sigure, istoricii sînt de acord că Mănăstirea Moisei datează de la anul 1600. Singurul document în privinţa vechimii ei este o bîrnă din peretele dinspre miază-zi, cu o inscripţie în limba slavonă, despre care prof. V. Brătulescu afirmă că a fost tradusă astfel: „Călugărul cu numele Iosif la Anul Domnului 1699 a ridicat această nouă biserică." Din această inscripţie rezultă că pe locul vechii biserici, sfinţită în anul 1672, s-a ridicat alta, nouă, de către călugărul Iosif. Cît priveşte biserica sfinţită de Mitropolitul Sava Brancovici la 12 noiembrie 1672, deşi documentele nu precizează acest fapt, e sigur că ea n-a fost cea dintîi biserică a mănăstirii, ci una renovată, sau chiar din nou ridicată.

La sfinţirea bisericii mănăstirii au luat parte nu numai credincioşi din Maramureş, în frunte cu preoţii lor, ci şi delegaţi ai unor mănăstiri din Moldova şi Bucovina, în frunte cu cei ai Mănăstirii Putna. Dovadă despre aceasta este scrisoarea egumenului Mănăstirii Putna către căpeteniile oraşului Bistriţa, prin care se cere să li

(Continuare în pag. a 4-a)

ŞAGUNA...

(Continuare din pag. 1)

docşilor. „Tu Doamne — spunea el la hirotonia întru episcop —, ştii că spre scopul meu a alerga doresc: pe Românii Transilvăneni din adîncul lor somn să-i deştept şi cu voie către tot ce e adevărat, plăcut şi bun să-i trag". El însuşi, nu era transilvănean. Se născuse la Mişcolţ, în Ungaria, la 20 decembrie 1808 din părinţi români, originari din Grabova Macedoniei. Dar cine îl mai desparte astăzi, ca şi atunci de altfel, de sufletul Transilvaniei pe care a iubit-o, cu care s-a identificat pînă în cea din urmă fibră a fiinţei? Cine ar mai cuteza să spună astăzi că Şaguna nu a fost şi nu este transilvănean?

La 18 aprilie 1848 era hirotonit arhiereu. Face cu acest prilej o declaraţie din care omul de 40 de ani ce lua jugul arhieriei Sibiului în locul lui Vasile Moga, ne apare a fi profund conştient de ceea ce îşi asuma: „Se cere de la mine ca prin ocîrmuirea mea să se pună în lucrare reînvierea diocezei noastre transilvănene şi ca reînvierea aceasta să corespundă trebuinţii Bisericii, mîntuirii (eliberării n. n.) poporului şi spiritului timpului".

În spiritul timpului, el a concentrat viaţa politică, socială şi culturală a Transilvaniei, „sub bolta Bisericii ortodoxe", după expresia Părintelui Stăniloae. Tocmai de aceea Transilvania avea nevoie în locul episcopilor slabi de pînă atunci, supuşi sîrbilor, de un mitropolit al lor, independent. Şi de unul mare. Să fie tribun, şi lider politic, şi cap spiritual, ca în toate deodată să fie exponentul poporului său. Acesta a fost Şaguna. Am spus că nu vom putea nici măcar aminti toate aspectele activităţii sale. Pe una din ele o vom pomeni totuşi aici, spre a ilustra forţa geniului său, originalitatea şi clarviziunea: *„Statutul organic al Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria şi Transilvania"*.

Introducînd, prin Statut, alegeri pentru preoţi, învăţători şi deputaţi mireni în conducerea eparhiilor, a protopopiatelor şi în Congresul naţional bisericesc, în procent de două treimi faţă de o treime clerici, Şaguna a dat nu numai o structură solidă Bisericii Transilvaniei, dar i-a dat poporului Transilvaniei întregi, de la vlădică la opincă, conştiinţa că este factorul determinant al existenţei şi propăşirii Bisericii lui. A înrădăcinat Biserica în popor, în viaţa lui, cu sute şi mii de rădăcini, întinse pînă la ultima familie, prin toţi cei care alcătuiau de drept şi de fapt toate organismele ei, alese prin vot, de la Congresul naţional bisericesc, pînă la Comitetul de parohie. Cine ar mai fi putut de atunci înainte scoate toate aceste rădăcini şi clinti Biserica astfel temeluită de Şaguna? Experienţa de la 1700 i-a fost de bună învăţătură. Dacă atunci n-ar fi fost doar un instrument în mîna unui vlădică slab şi a cîtorva protopopi timoraţi, n-ar fi fost atît de uşor a o clinti din loc. Ar fi trebuit întrebate forurile ei, mari şi mici, ar fi trebuit să aibă loc o consultare a credincioşilor şi alta ar fi fost atunci hotărîrea. Şaguna a dat Mitropoliei lui, de el reînfiinţată la 1864 siguranţa că nu va mai putea fi doborîtă, nici frîntă în două.

Pe scheletul *Statutului* şi în virtutea drepturilor ce decurgeau din el ca lege românească şi ortodoxă recunoscută de Imperiu, Şaguna a purces la organizarea unor instituţii româneşti solide care au asigurat în continuare o dezvoltare normală şi trainică, sigură, a vieţii bisericeşti şi naţionale în Transilvania. Din aceste instituţii vor ieşi cei care vor pregăti unirea din 1918.

Statutul lui Şaguna, rămas astfel cu numele în istorie, n-a fost abrogat niciodată. Spiritul lui a inspirat toate legiuirile noastre bisericeşti. El a fost cum îl numea Octavian Goga, „magna charta" a organizării bisericeşti a românilor. În fapt, Statutul n-a fost numai legea fundamentală a organizării Bisericii. Am putea spune că el a fost, într-un fel, însăşi *constituţia Transilvaniei* într-o vreme în care totul se concentra în jurul Bisericii şi se exprima prin instituţiile organizate şi patronate de ea.

În primul său „sinod" la 12 martie 1850, cînd începuse lupta pentru reînfiinţarea Mitropoliei Transilvaniei, Şaguna l-a avut şi pe Avram Iancu. A fost în legătură cu Vasile Alecsandri, cu Alexandru Ioan Cuza, cu I. C. Brătianu, cu Mitropolitul Nifon din Ţara Românească, întemeietorul Seminarului, cu sfîntul episcop Calinic al Rîmnicului, cu Dionisie Romano al Buzăului, cu Calinic Miclescu al Moldovei, cu fraţii episcopi Scriban şi cu Melchisedec al Romanului. Toate numele acestea, cît ne spun despre ele, ne spun cîte ceva şi despre Şaguna. Ar mai trebui să-l pomenim şi pe egumenul Neamţului Neonil care i-a trimis sute de cărţi pentru eparhie şi cele de trebuinţă pentru întemeierea tipografiei din Sibiu. Să nu uităm să amintim şi faptul că de la Şaguna ne-a rămas vorba: „De o sută de ori de m-aş naşte tot preot m-aş face". Dar cîte n-ar mai fi trebuit să spunem ştiind că în Transilvania şi la Sibiu „totul e de la Şaguna", cînd e vorba de Biserica Ortodoxă!

A păstorit 25 de ani. A avut şi necazuri. Polemici amare cu George Bariţiu şi neînţelegeri cu mitropolitul unit Şuluţiu. A polemizat cu multă competenţă în ale lingvisticii — de altfel el a introdus caracterele latine în Cancelaria de la Sibiu şi în tipografie —, cu I. Heliade Rădulescu, improvizat în traducător al Bibliei. A oprit lectura traducerii acestui „mirean din Ţara Românească", tocmai el care emancipase ca nimeni altul pe mireni în Biserică! Dar emanciparea n-o făcea cu orice preţ, ci cu ştiinţă despre ierarhia competenţelor, care lui Heliade Rădulescu îi scăpa. Dar a avut şi mari satisfacţii. S-ar putea spune că toţi cei care l-au precedat, n-au făcut şi n-au lăsat împreună cît a lăsat Şaguna singur în urma lui.

Nicolae Dobrescu povesteşte cum, înainte de a muri la 16 iunie 1873 în reşedinţa sa din Sibiu, probabil în Camera Şaguna, de la stradă, ultimele cuvinte i-au fost „Fiţi pe pace, aveţi-vă bine, nu vă sfădiţi". Nu-i ştiu „sfăditori" pe transilvăneni astăzi dar, de pildă unii din cei de prin America, plecaţi mai demult, urmaşii direcţi ai celor pe care-i ştia Şaguna, se pare că au mai păstrat cîte ceva din „darul" acesta! Sfatul cu gură de moarte al lui Şaguna mai e deci pe ici pe colo actual!

Să îngenunchem la mausoleul de la Răşinari şi să ne aducem aminte că Şaguna nu e numai acolo, ci în tot ce a făcut şi a lăsat, cu uriaşă generozitate şi iubire, Transilvaniei şi Ortodoxiei româneşti.

Popasurile mitropolitului Andrei Şaguna la Sălişte

(Date culese din însemnările de pe vechi cărţi bisericeşti)

Puţine nume sînt aşa de populare şi binecunoscute în satele şi comunele din Transilvania ca cel al mitropolitului Andrei Şaguna. Chipul lui de mare arhiereu, luminat organizator, înţelept povăţuitor, îndreptător al vremurilor şi destoinic cîrmuitor este viu în sufletul credincioşilor noştri, împlinindu-se astfel profeticile cuvinte ale marelui învăţat Nicolae Iorga: „Cît se va vorbi limba noastră pe cealaltă clină a munţilor părinţi, Ardealul de legea răsăritului va ţine minte pe acest maiestuos arhiereu."

Unul dintre satele din Transilvania care păstrează vie amintirea marelui mitropolit este Săliştea Sibiului.

Despre vizitaţiunile canonice şi despre legăturile părinteşti ale lui Şaguna avem urme preţioase lăsate de caligraful şi imnograful crîsnic Picu Procopie Pătruţ pe scoarţele şi foile cărţilor bisericeşti din Sălişte.

Pe marginea unei file a Mineiului lunii aprilie (Rîmnic 1780), Picu Pătruţ a însemnat: „În această zi 25 Aprilie 1848 a trecut Măria Sa episcopul Andrei Şaguna pe drumul cel mare pe la Mogoradie şi au vorbit cu preoţii şi pe tot norodul l-a blagoslovit. Au venit dintîi arhiereu pe la noi ieşindu-i înainte protopopul Ioan Moga şi directoru Moise Fulea şi alţi mulţi..."

Altă însemnare se află în Mineiul lunii septembrie: „Întru această zi 23 septembrie 1851 au venit Măria Sa D. Episcop Andrei Şaguna la Sălişte în zi de Duminică şi au călugărit pe Dumnalui Kutoru cel bătrân Dumitru Borcea la sfînta Biserică a Săliştei şi i-au dat numele in călugărie David monah. L-au călugărit in sf. Dveru după utrenie."

Despre Dimitrie Borcea ctitorul cel bătrîn al Bisericii din Sălişte, însemnările din vechile cărţi bisericeşti ne spun, că a fost ctitor la Biserica Mare din anul 1818, îngrijind de averea bisericii pînă la anul 1847, cînd venind în Sălişte Andrei Şaguna şi descinzînd in ospitaliera lui casă a scris in Protocolul vizitaţiunilor canonice următoarele: „În 18/6 Iulie fiind eu subscrisul cu prilejul vizitaţiei canonice in oraşul Sălişte şi cercetînd sfînta biserică s-au aflat de bine ca pe lîngă ctitorul Dimitrie Borcea, fiind Domnialui însărcinat cu economia mare şi cu bătrâneţele impovărat, să se aşeze încă trei ctitori şi cu învoirea preoţimei şi a toată obştea s-au denominat şi cu jurămînt s-au întărit de ctitori Dimitrie Răcuci, Coman Schitea şi Ioan Mosora, rămînînd Dimitrie Borcea cu numele de ctitor primariu şi lada bisericii să se ţină la ctitorul primariu cu două chei, dintre care o cheie să se ţie la cel mai bătrîn preot şi ceielaltă la unul din ctitorii care se va aşeza de către preoţi şi de către obşte."

Bătrînul ctitor Dimitrie Borcea, care a fost călugărit spre apusul vieţii a fost bine văzut şi apreciat de mitropolitul Şaguna din care pricină a poposit adeseori în casa lui ospitalieră. În casa lui a chemat mitropolitul Şaguna la sfat pe bătrînii satului dîndu-le sfaturi, îndemnîndu-i să fie recunoscători pentru binefacerile care le-au moştenit de la părinţii lor şi sfătuindu-i cu aceeaşi părintească dragoste să-şi păstreze credinţa strămoşească, limba, datinile şi obiceiurile străbune, care bunuri le-au cîştigat şi păstrat cu atîtea jertfe de sînge strămunii.

Mitropolitul Şaguna preţuind pe acest harnic gospodar cu înţeleaptă judecată a luat parte la înmormîntarea lui împreună cu tot soborul preoţilor, precum ne arată Protocolul morţilor din 16 august 1853: Monahul David, numit Dimitrie Borcea mort 15 august 1853 înmormîntat prin Excelenţia Sa Episcopul Andrei Şaguna dimpreună cu tot soborul preoţesc."

În Mineiul lunii iulie (Rîmnic 1780) se găseşte următoarea însemnare: „Întru această lună în 27 iulie 1869 a venit excelenţia Sa Mitropolitul Andrei Şaguna (întîi ca mitropolit) în biserica cea mare din Sălişte la hramul Înălţării Domnului Hristos şi au slujit sf. Liturghie dimpreună cu protopopu Ioan Hania, popa Dan Neamţu, popa Danil Neamţu, popa Danil Marcu de rînd fiind popa Onisifor Borcea şi părintele Gherman capelanul şi duhovnicul Mitropoliei."

Mitropolitul Andrei Şaguna, în desele vizitaţiuni, a cunoscut bine Săliştea şi pe harnicii ei locuitori cu dorinţa lor neastîmpărată după învăţătură şi progres în toate domeniile legate de viaţa lor sătească, de aceea şi-a îndreptat cu părintească dragoste binevoitoarea sa atenţiune spre ei.

Pentru deosebita atenţiune părintească arătată de el bisericii şi credincioşilor, cît şi pentru nenumăratele sfaturi şi îndemnuri, obştea credincioşilor din Sălişte, în semn de recunoştinţă, l-a ales în anul 1863 deputat. Şi deşi Şaguna a fost „chemat" în Dieta Austro-Ungariei ca senator, a renunţat la această chemare oficială şi a acceptat locul de deputat al sălăştenilor.

Această fiiască recunoştinţă a sălăştenilor a adus o mare mîngăiere Mitropolitului Şaguna, încît toate diurnele sale dietale în sumă de 685 fl. le-a dăruit şcolii primare din Sălişte.

Personalitatea lui Şaguna a lăsat urme adînci în sufletul sălăştenilor, care îi păstrează şi astăzi la loc de cinste chipul lui de „preot deşteptării noastre şi semnelor vremii profet" şi în fiecare an în ziua de Sf. Andrei îi fac creştineasca pomenire, iar una din străzile principale ale Săliştei îi poartă numele.

Pr. *I. Isacu*

Vetre de spiritualitate Ortodoxă românească:
Mănăstirea Moisei

(Continuare din pag. a 3-a)

se dea liberă trecere pe acolo călugărilor delegaţi să participe la sfinţirea Mănăstirii Moisei, dacă, din cauza zăpezii, nu s-ar putea reîntoarce în Moldova prin pasul Prislop.

Din actul ctitoricesc întocmit cu ocazia sfinţirii ei (1672), rezultă că Mănăstirea Moisei, ridicată de protopopul Mihail în hotarele Moiseiului, pe averea sa strămoşească, avînd hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fost înzestrată de toţi credincioşii din Moisei, săraci şi bogaţi, din voinţa lor liberă, cu o moşie considerabilă, ale cărei hotare se consfinţesc prin acest act, potrivit voinţei tuturor creştinilor din Moisei, de la mic la mare. Actul de danie pe veci al pămînturilor este făcut înaintea mai multor nobili din comunele învecinate: Şieu, Ieud, Dragomireşti, Săcel, Sălişte, Vişeul de Mijloc, precum şi înaintea subpretorului Ionaş Vlad, ca şi înaintea preoţilor din ţinutul de sus, care au luat parte la sfinţirea mănăstirii. Dacă urmaşii celor ce au înzestrat mănăstirea vor îndrăzni să o conturbe în posesia donaţiilor făcute, ei vor trebui să plătească o amendă de 2.000 florini. Actul poartă semnătura a 14 nobili din Moisei. Alte danii au fost făcute mănăstirii şi mai tîrziu. Cît despre protopopul Mihail Coman, de care vorbeşte actul ctitoricesc din 1672, la bătrîneţe s-a călugărit, ajungînd în 1717 stareţul mănăstirii, iar după moartea sa, în anul 1732 i-a urmat la conducerea ei fiul său Hiorest.

Dintre numeroşii călugări moldoveni care veneau mereu la Mănăstirea Moisei — dat fiind faptul că aceasta era metocul unei mănăstiri din Moldova — spre a aduce cărţi de slujbă sau alte daruri (veşminte şi obiecte bisericeşti), în anul 1737 e amintit ieromonahul Gheorghe de la Mănăstirea Neamţ, care a stat aici o jumătate de an, iar între anii 1779—1780 Andrei, arhimandrit de Moldoviţa.

La Mănăstirea Moisei a funcţionat multă vreme o şcoală pentru pregătirea cîntăreţilor bisericeşti, care îşi recruta ucenicii nu numai din părţile învecinate, ci şi din ţinuturi transilvănene mai îndepărtate.

Unirea unei părţi a românilor ardeleni cu Biserica Romei prin silnicul act de la 1700, n-a avut atunci o urmare directă asupra mănăstirii. Aceasta a rămas şi pe mai departe mănăstire ortodoxă, dar indirect s-au exercitat presiuni şi silnicii asupra ei, de către reprezentanţii stăpînirii străine din Transilvania. Aceasta rezultă dintr-o scrisoare a egumenului Mănăstirii Putna, Calistrat, adresată în anul 1759 către episcopii, vicarii, protopopii, preoţii şi boierii din Maramureş. Scrisoarea face cunoscut că Mitropolitul Moldovei, Iacob Stamate (el însuşi ardelean de prin părţile Bistriţei), dimpreună cu soborul Mănăstirii Putna, au ales ca egumen al Mănăstirii Moisei pe Teofan, care să fie „socotitor şi purtător de grijă la acel schit din Moisei". Mai departe, scrisoarea invită pe toţi dregătorii bisericeşti şi laici ca pe acest egumen, dimpreună cu călugării ce se află acolo „din porunca noastră", nimeni să nu-i supere cu nimic, ca să aibă pace şi bună linişte în slujirea trebuinţelor credincioşilor, urmînd rînduiala Bisericii Răsăritului şi să nu fie nimeni smintit întru nimic cu ceva în afara dogmelor Răsăritului.

Meritä subliniat pasajul final din scrisoare, în care, în faţa persecutorilor ce voiau să impună maramureşenilor Uniaţia, se subliniază toleranţa religioasă românească din Moldova.

Cu toate aceste intervenţii, persecuţiile împotriva mănăstirii n-au încetat. Din acest motiv, călugării ei adeseori au fost siliţi să ia calea pribegiei în lipsa lor servind preoţi de mir. La 1843 se afla la mănăstire un călugăr rus care ştia româneşte, Iosafat Zsetkcy, care împreună cu un confrate, Laurenţiu Kario, au stat aici mai mulţi ani. Au mai urmat apoi alţi doi călugări, după care au început să slujească la mănăstire numai preoţi uniţi, iar de la 1874 încoace, îl găsim aşezat aici pe preotul unit Petru Mihaly, în timpul căruia, între 1904 şi 1910, s-a zidit noua biserică a mănăstirii din piatră şi cărămidă, mult mai spaţioasă, care s-a sfinţit în 1911. După 1874, ea a devenit biserica parohială a parohiei Moisei II. După istoricul act al Revenirii din 1948, Mănăstirea Moisei a redevenit ortodoxă, pînă în 1960 succedîndu-se la conducerea ei trei arhimandriţi, un ieromonah şi un protosincel, după care ea a devenit biserica parohială a parohiei Moisei III.

Deoarece vechea biserică a Mănăstirii este monument istoric, dăm cîteva date asupra ei. Biserica este de proporţii mici, din lemn de molid, în lungime de 12,5 m, lăţime de 4,5 m, iar înălţimea turnului de la sol este de circa 15 m. Are altar, naos, pronaos şi pridvor deschis. Planul este cel al bisericilor de lemn maramureşene, cu turlă cu bază patrată, în vîrful ei avînd o cruce de fier ciocănit. Uşile şi ferestrele sînt mici, fiind acoperită cu draniţă. Ea a suferit mai multe restaurări, ultimele două (din 1954 şi 1963) fiind făcute de Direcţia Generală a Monumentelor Istorice.

Iconostasul are patru rînduri de icoane. Vechea pictură din naos a fost făcută în ulei, pe pînză de in, dar a fost acoperită cu ghips, suprapunîndu-i-se o pictură mai nouă. Zugravul e necunoscut, aparţinînd desigur vreunei şcoli locale de pictură.

Fiind declarată monument istoric, biserica veche a mănăstirii rămîne o mărturie a credinţei străbune care a însufleţit pe maramureşeni şi a menţinut peste veacuri unitatea lor în simţire şi trăire creştinească şi românească, precum şi o dovadă vie a legăturilor permanente dintre românii din cele trei Principate româneşti.

Arhid. Prof. *Ioan Zăgrean*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII ŞTIRI — INFORMAŢII

NOUTATE EDITORIALĂ

Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Manual pentru Seminariile teologice, Tipărit cu aprobarea Sf. Sinod şi cu binecuvîntarea Prea Fericitului Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ediţia a II-a, Sibiu, 1978, 476 p.

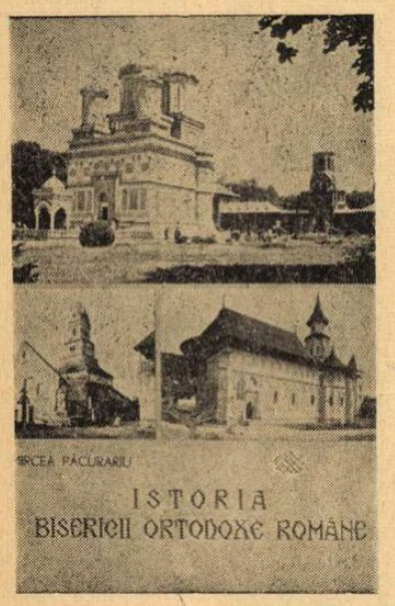

Grija manifestată constant de Conducerea noastră bisericească faţă de învăţămîntul teologic îşi găseşte concretizare, între altele, şi în editarea manualelor didactice necesare. Am semnalat în paginile publicaţiei noastre toate noutăţile din acest domeniu.

Recent a fost difuzată ediţia a II-a a manualului de „Istoria Bisericii Ortodoxe Române" al P. C. pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, destinat Seminariilor teologice. Precum mărturiseşte însuşi autorul, actuala ediţie „se înfăţişează mult îmbunătăţită" faţă de ediţia din 1972. S-a ţinut seama de cercetările istorice întreprinse în ultimii ani, ca şi de sugestiile venite din partea unor specialişti. În consecinţă, au fost adăugate lecţii noi, bucăţi noi de lectură, numeroase ilustraţii, s-a întregit lista bibliografică, s-a îmbunătăţit tabelul cronologic, a fost întocmit un indice selectiv şi s-au inclus hărţi noi, pe lîngă cele existente anterior.

Aşa cum se înfăţişează, cartea întruneşte toate calităţile unei reuşite apariţii editoriale. Bogata experienţă didactică acumulată a ajutat autorului să alcătuiască un manual întru totul accesibil elevilor seminarişti cărora le este destinat.

„Alpii Transilvaniei"

Marţi, 8 mai 1979, Filarmonica de stat din Sibiu a executat în premieră Simfonia în mi be-mol major a P. C. pr. prof. *Gheorghe Şoima*, subintitulată: „Alpii Transilvaniei." Simfonia are patru părţi, fiecare cu cîte o subintitulare şi anume: Maestoso-Culmi şi păstorii; Allegro vivace — Ape repezi şi vietăţi de munte; Lento — In memoriam şi Rizoluto — Neclintiţi.

Cei ce am ascultat-o în seara arătată — sala teatrului fiind arhiplină — am vibrat din nou ca un diapazon alături de sufletul ales şi încărcat de har al autorului, preotul şi profesorul Gheorghe Şoima, care ne-a purtat ca de mînă în inima Carpaţilor noştri, spre culmile pierdute în ceaţă, pe la izvoare şi cascade, seara la stînă, încît nouă, celor ce ne iubim munţii, chiar dacă sîntem mai puţin iniţiaţi în tehnica şi arhitectura muzicală, nu ne-a fost greu să intuim ceea ce autorul a exprimat atît de izbutit în grai muzical. Au fost momente, în cursul desfăşurării Simfoniei, în care parcă vedeam aievea saltul căprioarelor, parcă auzeam zefirul strecurîndu-se lin seara prin cetina brazilor, parcă vedeam turmele liniştite ca şi crainicii munţilor cîntîndu-şi doinele, dar şi fragmente muzicale, adevărate imne închinate nu numai statorniciei acestor Alpi româneşti ci şi oamenilor acestui pămînt, înfrăţiţi între ei şi cu mediul ce-i înconjoară.

Interpretată în chip strălucit de orchestra sibiană a Filarmonicii de stat, dirijată cu mînă de adevărat maestru de Petre Sbârcea, simfonia pe care o semnalăm se adaugă celorlalte compoziţii bisericeşti şi patriotice pe care le-a creat părintele profesor Gheorghe Şoima, compozitorul consacrat, stimat şi iubit de obştea în mijlocul căreia lucrează.

Gh. Papuc

Vizita unui grup de profesori americani

În ziua de 30 iunie la Centrul mitropolitan din Sibiu a sosit în vizită un grup de profesori americani. Grupul era alcătuit din: părintele John Sarantos preotul bisericii ortodoxe greceşti din Lowell, Massachusetts, profesor de teologie pastorală la Şcoala de teologie „Holy Cross" din Boston, însoţit de doamna Niki Sarantos, pastorul prof. dr. Theodore Romberg, şeful catedrei de filozofie şi religie, decanul secţiei umaniste a Colegiului „Emerson" din Boston, membru al Comisiei „Credinţă şi Constituţie" a Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi autor a numeroase cărţi, profesorul Thomas H. Dahill, şeful catedrei de artă de la acelaşi colegiu, membru al Academiei Americane de la Roma şi al multor instituţii de caritate din Boston. Cunoscut pictor, D-l Thomas H. Dahill este şi autorul unor lucrări de factură religioasă dintre care unele au dobîndit reputaţie mondială. Grupul a fost condus de profesor dr. George R. Ursul, american de origine română, şeful catedrei de istorie de la Colegiul „Emerson", membru al Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din Statele Unite şi Canada, calitate în care a participat la cea de a IV-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Uppsala în 1968. Aşa cum însuşi a mărturisit, Domnia Sa a venit de cinci ori în România pentru a-şi descoperi rădăcinile strămoşeşti şi pentru a scrie o carte despre cultura românească.

Oaspeţii americani au însoţit a doua zi pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae la Catedrala Mitropolitană unde părintele John Sarantos a făcut parte din soborul de preoţi care au săvîrşit Sfînta Liturghie.

Însoţiţi de P. C. Părinte Arhimandrit Vasile Cornilă, vicar mitropolitan, P. C. Arhidiacon prof. dr. Constantin Voicu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu şi de P. C. Părinte prof. dr. Teodor Bodogae, oaspeţii au vizitat în după amiaza aceleiaşi zile Muzeul Brukenthal precum şi biserica şi colecţia de icoane pe sticlă de la Sibiel. P. C. Părinte Zosim Oancea, parohul locului a prezentat istoria multiseculară a românilor din Sibiel, viaţa lor religioasă precum şi preocupările artistice ale românilor din Transilvania, în special arta icoanelor pe sticlă. Corul de femei al bisericii a interpretat bucăţi corale, religioase şi patriotice.

În timpul celor două zile petrecute la Sibiu oaspeţii s-au întreţinut cu I. P. S. Mitropolit Nicolae care le-a vorbit despre viaţa bisericească din Arhiepiscopie, în trecut şi în prezent.

Oaspeţii au fost adînc impresionaţi de frumuseţea locurilor vizitate şi a tradiţiilor poporului nostru şi au exprimat cuvinte de aleasă preţuire pentru ospitalitatea care le-a fost arătată în tot timpul şederii la noi.

A. Jivi

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 127 Sibiu, 1 august 1979 Nr. 29—30

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

„Maica Luminii"

„Pre Născătoarea de Dumnezeu și *Maica Luminii* întru cîntări, cinstindu-o, să o mărim!" — așa sună (și răsună) o chemare liturgică îndeobște cunoscută de credincioși.

Această răzbătătoare chemare exprimă sărbătorește o certitudine a credinței noastre: Prea Sfînta Fecioară Maria este „Maica Luminii" deoarece a născut pe Mîntuitorul Hristos, iar Mîntuitorul a mărturisit despre Sine nu numai că El este *„calea"* (care duce la Dumnezeu), *„adevărul"* (care-l descopere pe Dumnezeu) și *„viața"* care-și are izvorul în Dumnezeu, ci și *„Lumina lumii"* (Ioan 14, 6 și 8, 12).

*

Despre „Maica Luminii", Sfînta Scriptură, izvor al credinței noastre, vorbește rar și puțin, direct sau pe cale de aluzii. Faptul acesta este explicabil și nu se datorește omisiunii voite a sfinților autori ai cărților inspirate. Ei au notat esențialul: rolul Prea Sfintei Fecioare în iconomia mîntuirii s-a limitat la nașterea Mîntuitorului.

Vechiul Testament face pomenire — anticipată — de Ea o singură dată. „Evanghelistul Vechiului Testament" vorbește despre fecioara care va naște fiu, rămînînd fecioară și după naștere (cf. Isaia 7, 14).

După opt sute de ani de la rostirea ei, această proorocie — felurit înțeleasă, iar uneori deadreptul neînțeleasă, pînă aci — își dezvăluie integral taina în exegeza autorizată a îngerului (Gavriil) care a stat de vorbă, în vis, cu dreptul Iosif (cf. Matei 1, 22).

Descendentă din semința împărătească a lui David — regele și proorocul — a fost logodită cu dreptul Iosif, dulgher din Nazaretul Galileii, el însuși coborîtor din aceeași viță aleasă (cf. Luca 3, 23 urm.).

Pe calea unei anghelofanii, află că a fost aleasă de Dumnezeu să zămislească în pîntecele Ei pe Mesia (cf. Luca 1, 26 urm.). Curată, pune întrebarea: „Cum va fi aceasta, de vreme ce nu știu de bărbat?" (Luca 1, 34). După ce a tresărit la gîndul că va fi Mamă — stare osebit de cinstitoare pentru orice femeie iudaică — află că sfînta povară pe care o va purta este de la Duhul Sfînt (Luca 1, 35).

Se supune cu smerenie și discreție dispoziției dumnezeești: „Iată, roaba Domnului sunt. Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 38).

În cursul unei vizite pe care o face Elisavetei, la glasul Ei, Cel ce avea să fie înaintemergătorul și botezătorul Ioan, tresare în pîntecele maicii sale, iar Elisaveta s-a umplut de Duhul Sfînt (cf. Luca 1, 41). Ca urmare a acestei revărsări harice, „Cea plină de dar" și „binecuvîntată între femei" — cum o salutase arhanghelul Gavriil (Luca 1, 28) — este aclamată de Elisaveta ca „Maica Domnului meu" (Luca 1, 43).

Cer și pămînt îi aduc omagiile lor. Întîia — dar nu și ultima — oară.

Pe Mîntuitorul îl naște în condițiunile cunoscute (Matei 1, 24—2, 1 urm.; Luca 2, 1 urm.).

Îngerii, păstorii și magii de la Răsărit aduc, sub ochii Ei, dumnezeiescului Prunc, închinarea cetelor cerești și a semințiilor pămîntului (cf. Luca 2, 7 urm.; Matei 2, 1 urm.).

Păstrînd toate aceste omagii și punîndu-le în inima sa (cf. Luca 2, 19), cînd s-au împlinit zilele curățirii, hotărîte de Legea lui Moise pentru femeile lehuze (cf. Luca 2, 22), află la templul din Ierusalim, din partea dreptului Simeon, că prin sufletul Ei va trece sabie (Luca 2, 35).

Era întîia vestire a pătimirilor pe care rodul pîntecelui său avea să le îndure din partea oamenilor.

Pătimirea începe curînd. Irod Idumeul, bănuind în El un rival, caută Pruncul ca să-L ucidă (cf. Matei 2, 7). Temătoare pentru viața Lui primejduită, în urma înștiințării primite din partea îngerului (cf. Matei 2, 13), împreună cu dreptul Iosif, ia drumul pribegiei, exilîndu-se vremelnic în Egipt (cf. Matei 2, 14). După cîteva luni, murind Irod (cf. Matei 2, 20), se înapoiază în patrie (cf. Matei 2, 21). Ar fi vrut să se sălășluiască definitiv la Betleem, cetatea de obîrșie a seminției lui David și locul nașterii

Pruncului; dar auzind că Arhelau domnește în Iudeea, în locul lui Irod, tatăl său, s-au temut să meargă acolo (cf. Matei 2, 22), căci acesta era așchia care nu sare departe de butuc.

La Nazaret, sub ochii Ei grijulii de mamă, „Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vîrsta și cu harul, înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor" (Luca 2, 52; cf. și 2, 40).

Sporul înțelepciunii Lui l-a văzut manifestîndu-se public încă la vîrsta de doisprezece ani, în templul din Ierusalim, unde-L dusese cu prilejul unui pelerinaj (cf. Luca 2, 41 urm.). În aceeași împrejurare a putut afla că Fiul său e conștient de dumnezeirea Sa (cf. Luca 2, 49).

Pe drum, cînd îl căuta printre pelerini și nu-L afla, poate că și-a adus aminte de proorocia dreptului Simeon. Temerea că l-a pierdut, era prematură; avea să-L piardă mai tîrziu, în condițiuni dramatice.

În cursul activității publice a Mîntuitorului, apare arareori — de fiecare dată însoțită de „frații" Lui (cf. Matei 12, 46 urm.), care nu sînt fiii Ei naturali (căci niciunde nu se spune că e mama lor), ci fie fiii verișoarei sale, Maria a lui Cleopa, fie fiii lui Iosif, dintr-o căsătorie anterioară. Locul de la Matei 1, 24 — în dicțiunea sa ebraizatoare — constituie un indiciu clar despre pururea-fecioria Maicii Domnului.

O singură dată a intervenit în viața de majorat a Mîntuitorului: la nunta din Cana Galileii. Nu pentru Sine, ci în favoarea altora. A făcut oficiul de mijlocitoare a lor, pe lîngă El. Și-a îngăduit să-I facă cunoscut neajunsul în care se aflau — „vin nu au" (Ioan 2, 3) — bineștiind că poate să le ajute și că le va veni într-ajutor. Ceea ce s-a și întîmplat.

Cuvintele adresate celor ce slujeau la masa de nuntă — „Faceți orice vă va zice Iisus" (Ioan 2, 5) — depășesc, ca semnificație, împrejurarea în care au fost rostite.

E *unica învățătură* pe care „Apărătoarea Doamnă" a dat-o oamenilor. Dar ea cuprinde tot ce trebuiește neputințelor noastre, ca să cucerim viața de veci!

O regăsim sub crucea de pe Golgota. De la Fiul Său, spînzurat pe lemn, primește omagiul delicatei Sale purtări de grijă. Nu vrea s-o lase singură. O încredințează ucenicului pe care Mîntuitorul îl iubea foarte. Dacă dreptul Iosif ar mai fi fost în viață, sau dacă „frații" Domnului ar fi fost fiii Ei naturali, scena aceasta se mai petrecea oare? Hotărît, nu! I-ar fi purtat ei de grijă.

Cuvintele rostite de Mîntuitorul, cu acel prilej, au un înțeles mai adînc:

— „Femeie, iată Fiul tău!"

„Iată mama ta!" (Ioan 19, 26—27).

„Fiul ei" este întreaga omenire. Tot omul s-o considere, cu încredere și iubire, „mama" sa!

Am fost încredințați de Fiul lui Dumnezeu, pentru deapururi, ocrotirii Ei.

Inima străpunsă de sabia patimilor Mîntuitorului, se veselește de vestea învierii Lui. În taină, desigur, căci Evangheliile tac în această privință.

Reapare, după înregistrările scripturistice ale sfîntului „doftor" Luca, în mijlocul apostolilor și a obștei credincioșilor ierusalimiteni, constituiți în sobor pentru diregerea vacanței ivite prin moartea infamantă a lui Iuda vînzătorul (cf. Fapt. Apostolilor 1, 14).

... Pentru ultima dată. Ferestrele Bibliei își trag obloanele în fața pomenirii Ei.

Tradiția bisericească, mai generoasă, socotește că Născătoarea de Dumnezeu a fost de față la Pogorîrea Duhului Sfînt. Iconografia creștină a valorificat această informație acordîndu-i atențiunea care se cuvine certitudinilor.

Fără Ea, nu se poate concepe Întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Mai mult decît atît: un sector al evlaviei creștine ar fi pustiu.

Am pierdut Paradisul printr-o femeie. Maica Domnului ni l-a restituit.

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Pomenirea lui Mihai Viteazul

În ziua de 3 august a acestui an se împlinesc 380 de ani de la trecerea Carpaților de către oștirea lui Mihai Viteazul, pentru eliberarea fraților de același neam și de aceeași credință și pentru înfăptuirea celei dintîi uniri a românilor. Iar la 19 august se împlinesc 378 de ani de la moartea tragică pe Cîmpia Turzii.

Fiecare zi și fiecare localitate din epopeia luptelor pentru apărarea neamului și pentru dezrobirea fraților, duse de Mihai Viteazul, constituie momente de reculegere și de rememorare a unor fapte, care au fost tot atîtea pietre de temelie ale edificiului României, fapte care pătrund adînc în conștiință. Pomenirea lor trebuie imortalizată nu numai în monumentele de la Guruslău și Cluj-Napoca, făcute de către talentații artiști Victor Gaga și Marius Butunoiu, sau în alte localități din țară, fiindcă făuritorii unității naționale trebuie să fie mereu vii în conștiința generațiilor, din neam în neam.

Împlinindu-se 380 de ani de la trecerea Carpaților de către oștirea eliberatoare a lui Mihai, cercetătorul sălăjean al luptelor duse de Mihai în Ardeal, Grațian Mărcuș, membru al Adunării Eparhiale a Episcopiei Oradiei, ne-a făcut propunerea ca Biserica noastră să facă în toate localitățile pe unde au trecut ostașii lui Mihai Viteazul slujbe de pomenire creștinească, scoțîndu-se în evidență în fața credincioșilor eroismul lor, faptele de generozitate creștină ale celui dintîi unificator al românilor.

Dacă mărețul cap al lui Mihai, a fost purtat și ocrotit ca o relicvă sfîntă de Biserică și odihnește în cele din urmă în zidurile Mănăstirii Dealu, apare firesc să se facă parastas în fiecare an, într-o duminică din luna august, în toate bisericile din localitățile legate de faptele marelui voievod: la București și Craiova, la Mănăstirea Dealu, la Brașov și Sibiu, la Turda, Cluj-Napoca, Zalău, Oradea, Valea-lui-Mihai, Moftinul-Mic, precum și în celelalte localități din Moldova în care s-au împlinit mărețele lui fapte de unitate națională, din care s-au hrănit inimile românilor veacuri de-a rîndul. Acesta ar fi și un prilej nu numai de creștinească cinstire a înaintașilor, ci și de arătare a adevărului că Mihai Viteazul a fost un dezrobitor de frați și nu un cuceritor ambițios, cum este prezentat în cărțile de limbă străină; că el a venit în Transilvania să împlinească un ideal scump, de libertate, de dreptate și unitate națională. Ca și Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Ioan de Hunedoara, Mihai a fost și un „domn creștin". Luptele lui au fost călăuzite de o idee sfîntă de a restaura dreptatea și libertatea celor de un neam și o credință cu el.

Intrînd în cetatea Brașov, Mihai Viteazul, n-a distrus orașul, ci, la cererea protopopului Mihai de la biserica „Sf. Nicolae" și a magistraților sași, a ocrotit-o și i-a lăsat să trăiască în pace.

Intrînd în cetatea Alba Iuliei, gîndul lui Mihai n-a fost să se răzbune pe cei ce i se împotriviseră și pe cei ce asupriseră pe români, ci a căutat să obțină drepturi pentru iobagi și să reînființeze Mitropolia de Alba Iulia, ai cărei întîi stătători fuseseră siliți înainte de această dată să pribegească și să se adăpostească în diferite localități din Transilvania.

Tot astfel la Zalău, în jurul căruia s-au dat lupte crîncene, Mihai a ocolit orașul, care nu era prea mare, dînd ascultare rugăminții locuitorilor, rugăminte exprimată de preotul maghiar și de cel român.

Ori cum luptele lui Mihai, de multe ori crîncene, nu cunosc acțiuni de devastare. El a folosit sabia, dar a folosit-o drept, nu cu vicleșug.

Pomenirea cu evlavie a marelui Voievod — cum de altfel a mai fost — este un act de creștinească aducere aminte „de mai marii noștri... de felul cum și-au încheiat viața mucenicește" și un prilej de trăire vie a idealului pentru care au murit ei și ai cărei beneficiari sîntem noi.

Iată ce scrie, în această ordine de idei, Nicolae Bălcescu, în frumoasa lui carte: „Românii sub Mihai Vodă Viteazul": „După intrarea sa în Ardeal, el fu îndemnat spre uciderea nobilimii ungurești... de o seamă de boieri, și de un număr însemnat din cei mai mari ai Ardealului. O politică fără inimă ar fi îndemnat poate pe Mihai să-și asigure stăpînirea Ardealului prin nimicirea acestei aristocrații puternice" (Cartea IV, cap. XXXIII, 1967, vol. II, p. 143).

Dar Mihai n-a făcut așa. El respinge categoric o asemenea propunere. El voi să-și cîștige „un nume mare și bun în Europa și îndepărtă gîndul de la o asemenea faptă", conchide N. Bălcescu.

† VASILE
Episcopul Oradiei

(Continuare în pag. a 2-a)

Decalogul: Porunca a șaptea

A șaptea poruncă e formulată așa: „Să nu fii desfrînat" (Ieșire 20, 14).

Porunca e în legătură cu instinctul genezic care a fost așezat dintru început la temelia vieții omenești. Cum se poate deduce din Cartea Facerii care scrie: „Creșteți și vă înmulțiți" (1, 28). Cuvintele au fost spuse primei familii, primei perechi de oameni, bărbat și femeie, fapt care are o întreită semnificație. Întîi că fiind vorba de un bărbat și o femeie înmulțirea avea să se facă prin manifestarea instinctului genezic prezent de la creație în ființa lor. În al doilea rînd instinctul acesta e subordonat unui scop precis: înmulțirea neamului omenesc. În al treilea rînd, instinctul genezic nu avea și nu are a se manifesta decît în cadrul familiei, nu în afara acesteia.

Dar mai e ceva. În locul citat (Facere 1, 28) mai e și imperativul: „stăpîniți peste tot pămîntul", adică peste întreaga natură inclusiv propria natură.

Se pune acum întrebarea: Cerințele acestea mai sus amintite au fost ele respectate? Nu. N-au fost respectate totdeauna. Urmînd unui impuls întunecat, unii credincioși au separat și separă instinctul genezic de scopul și cadrul legitim al manifestării lui, satisfăcîndu-și-l în afara familiei și fără vreo preocupare și răspundere pentru procreație. Cu alte vorbe unii credincioși se lasă în voia poftelor trupești dezordonate săvîrșind desfrînarea.

Desfrînarea e păcat greu. Ea calcă rînduiala potrivit căreia instinctul ge-

(Continuare în pag. a 2-a)

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Portul popular românesc din Munţii Apuseni

Despre moţi, despre acei oameni din „Ţara de Piatră", cum numeşte Geo Bogza această mare zonă etnografică, s-a scris relativ mult, despre ocupaţiile lor tradiţionale (agricultură şi creşterea vitelor, lucrul la pădure şi meşteşugurile lemnăriului dezvoltate în sate specializate cum este Vidra şi altele, ori despre minerítul aurifer parcticat intens încă din timpul dacilor), ca şi despre luptele lor împotriva exploatatorilor, pentru libertate socială şi dreptate naţională.

Moţii cu căruţe cu covilţir, ducînd ciubere sau var, chipurile de mărturi ale lui Horia, Cloşca şi Crişan, ori cel al lui Avram Iancu sînt nu numai familiare tuturora, ci au devenit simboluri sintetizînd trăsăturile de dîrzenie pe care poate nu le are întîpărite atît de adînc nici o altă zonă etnografică.

Nicăieri ca aici nu se potriveşte mai bine aprecierea scriitorului latin Florus care spunea că „dacii trăiesc căţăraţi pe munţi", într-adevăr ei vieţuiesc aici ca într-o uriaşă cetate de piatră brăzdată de apele Arieşului şi Ampoiului, cu afluenţii lor (Hăşdate, Iara, Ocaliş, Poşaga etc.) şi încinsă spre nord-vest de Someşul Rece.

Cîmpeni, Baia de Arieş, Abrud, Zlatna ş. a. m. d. sînt tot atîtea repere istorice, între care întîlnim zeci şi zeci de sate sub forma unor aşezări cu casele izolate pe înălţimi, ori răsfirate de-a lungul văilor, sau aşezări îngrămădite în mici depresiuni locale. Între toate acestea s-au ţesut neîntrerupte legături de tot felul, care au menţinut şi întărit conştiinţa de români şi de moţi.

Gospodăriile şi casele de locuit, lucrate din bîrne masive de lemn şi cu acoperişuri înalte, acoperite cu paie sau cu şindrilă, se înscriu organic în peisajul pe care-l întregesc parcă, dînd impresia că sînt crescute din acesta.

În cadrul artelor populare, alături de prelucrarea lemnului se înscrie cea a textilelor cu piese lucrate din cînepă şi lînă prin tehnici, cu procedee şi unelte tradiţionale ce dovedesc prin forma şi denumirile lor, îndelungata şi neîntrerupta vieţuire a poporului român aici, de la formarea lui pînă astăzi (ex. termenul ştează pentru instalaţia cunoscută mai adesea în ţară sub denumirea de piuă etc.).

Tehnica şi arta textilelor (cu piese al căror decor se realizează prin învărgături şi alesături de mari motive geometrice între care dominant este rombul, ori cusăturile pe încreţitură pe pieptul iilor cu brezărău, sau cu ciupag, cunoscute încă de pe vremea dacilor sînt intim legate de portul popular.

Îmbrăcăminte şi podoabă, aceasta este aici — ca şi în celelalte zone — portul popular, ca expresie colectivă a modului de viaţă şi a gustului pentru frumos.

De cîte ori s-a scris (de către istorici, geografi, filologi etc.), despre Munţii Apuseni, de fiecare dată au fost relevate aspecte ale portului (ex. Silvestru Moldovan în „Zarandul şi Munţii Apuseni" 1898, Tache Papahagi în „Cercetări în Munţii Apuseni" 1925, la care s-ar putea adăuga multe alte lucrări semnate de M. David, I. Mureşanu, Traian Mager, Ion Rusu-Abrudeanu, Petre Suciu, Emil Petrovici sau cercetători emeriţi străini ca Emm. de Martonne, Robert Ficheux în trecut, şi pînă la cercetători din timpul nostru, în special citäm lucrarea „Portul în industria casnică textilă în Munţii Apuseni" — 1944 de Lucia Apolzan, ca şi publicaţiile mai recente semnate de Valer Butură, Nicolae Dunăre, Marcela Focşa, Paul Petrescu etc.).

Este normal ca portul, această carte de vizită a specificului etnic, care se alătură graiului, obiceiurilor şi formelor de cultură, cărora le-a dat viaţă munca îndîrjită a omului, să perpetueze aici dovezi incontestabile ale originii şi ale talentului poporului român.

În portul femeiesc, găteala capului are o importanţă şi un rol bine determinate: părul împletit în cosiţe înconjoară urechile şi se adună într-un colac mare la ceafă. La fetele tinere întîlnim „chica" lăsată pe tîmpla dreaptă şi terminată cu o „coadă" la spate, ca şi „muruna" ce înconjoară fruntea ca o cunună. După căsătorie, „coada" se schimbă, chiar în ritualul nunţii, în „cosiţe" în care se împletesc fire de lînă (cf. Lucia Apolzan).

Năframa face parte obligatoriu, din portul femeilor, calitatea materialului şi felul în care e purtată reflectînd deosebiri de vîrstă şi stare socială.

Atît chica şi muruna, cît şi „tindeile" albe ce înfăşurau altădată capul (semănător cu pomeselnecile din Ţara Oltului, sau din Mărginimea Sibiului) sînt pe cale de dispariţie, dar ele vorbesc tocmai prin aceasta despre substratul unitar al costumului românesc de pretutindeni.

Cămăşile (sau iile) cu „ciupag", deci cu partea de sub guler, în faţă, cusută peste încreţituri în mari motive geometrice tipice (zăluţa, cornul berbecului, steluţa, crucea etc.) se termină cu fodori mari la mîneci; peste ele se adaugă poalele, şi, la spate, „zadiile" de culoare roşie ţesute din lînă curată cele vechi, cu 4—5 dungi alese cu „vîrste".

Şurţele ample alcătuite din mai multe foi şi purtate în faţă, apoi pieptarele brodate cu motive în dominantă de negru, ori cojoacele lungi şi cu clini, ţundrele din pănură albă cu croi drept, glugile tot mai rar purtate, la care se adăugau „cioarecii" şi opincile altădată, iar mai nou cizmele, toate ne oferă imaginea portului din această zonă, în care întîlnim o largă serie de variante pe grupuri de sate.

La bărbaţi, purtatul părului „în chici", aşa cum îl vedem şi pe chipurile ce înfăţişează pe Horia, Cloşca şi Crişan, şi care era un semn al maturităţii, pălăriile (clopurile) cu margini ridicate în sus, cămăşile cu croiul drept, tipic portului românesc, cu motive brodate pe umeri şi la „pumnarii" mînecilor, cioarecii din pănură albă, curelele foarte late, pieptarele înfundate la bătrîni ori cele încheiate în faţă la tineri, apoi opincile, ţundrele şi glugile (identice cu cele din portul femeiesc, o dovadă în plus a vechimii), ne oferă o imagine veridică a acestui capitol al culturii şi artei populare româneşti, de veche tradiţie, supravieţuind pînă în timpul nostru.

Subliniind specificul şi trăsăturile unitare ale portului din Munţii Apuseni, cercetătoarea care l-a studiat sub toate aspectele, făcînd şi analiza sociologică a portului, Lucia Apolzan, relevă tocmai elementele comune cu portul din regiunea Sibiului, Hunedoarei şi Făgăraşului.

Pe măsura transformărilor şi a procesului rapid de modernizare, studiile mai vechi pe care le-am amintit, ca şi colecţiile bogate constituite în ultimii zeci de ani la muzeele din Cluj, Lupşa, Alba Iulia, Sibiu ş. a. m. d., capătă o tot mai mare importanţă documentar-istorică şi culturală în general, în opera de cunoaştere şi afirmare a specificului etno-cultural românesc.

Cornel Irimie
Marcela Necula

Pomenirea lui Mihai Viteazul

(Continuare din pag. 1)

Iată cît de luminos apare chipul marelui Voievod după o asemenea generoasă şi creştinească hotărîre, cît de departe este fapta lui de „aventură" cum încearcă unii să o prezinte. El n-a venit să omoare pe duşmani, căci aşa puteau fi socotiţi, precum şi erau în acea vreme, nobilii maghiari. El venise să facă dreptate pentru românii iobagi. „Pohta" inimii lui, despre care vorbesc documentele, nu era răzbunarea, ci să adune pe toţi românii laolaltă, să împlinească un ideal ce stătea de veacuri ca un jar ascuns în inima lor, idealul unităţii naţionale.

Amintirea lui Mihai Viteazul este atît de scumpă şi nepieritoare şi fapta lui de „adunare laolaltă a mădularelor trupului românesc" trebuie reîmprospătată.

„El a trăit şi trăieşte mereu în conştiinţa poporului român", cum spune Nicolae Iorga.

„De la cîntecele învăţate în şcoală, pînă la cel dintîi fior spre faptă eroică a tinereţii şi pînă la părerile de rău ale moşneagului că el va trece de pe pămînt (rîndurile erau scrise în 1916, n. n.) fără ca lucrul cel mare să se fi întîmplat, el a fost tovarăşul nostru, generaţie după generaţie. Uneori ne-a zîmbit de speranţă, alteori a încruntat asupra noastră sprîncenele lui grozave, totdeauna ne-a arătat dreapta lui, pe care am făcut-o de bronz, drumul către sfintele noastre locuri către moaştele sfinte ale sale" (N. Iorga: Oameni care au fost. Bucureşti, 1967, vol. II, p. 53).

Sînt gînduri care se trezesc în minte, în acest august în care se coc strugurii, care ne însoţesc la împlinirea idealului de libertate şi unitate naţională pentru care a murit ca un mucenic Mihai Viteazul.

Sprijinind în toate timpurile idealul de unitate a poporului român, Biserica Ortodoxă Română vine întru întîmpinarea marelui Mihai, pomenind din veac în veac, pe el şi pe ai lui, pentru sîngele care l-au vărsat pe pămîntul Transilvaniei.

Duhul său unificator, iubirea lui de ţară şi de popor, spiritul său generos, eroismul şi moartea lui mucenicească, vor fi desigur înfăţişate în faţa credincioşilor la împlinirea acestui soroc şi pomenirea lui va fi din neam în neam.

Decalogul: Porunca a şaptea

(Continuare din pag. 1)

nezic e legat de înmulţirea neamului omenesc, avînd drept cadru de manifestare instituţia familiei.

Actele de desfrînare — aici intră şi adulterul —, duc la înrobirea puterilor spirituale faţă de poftele neînfrînate ale instinctului genezic. Caracteristic acestor pofte e că, cu cît li se face pe voie, cu atît devin mai lacome, mai agresive, mai presante. Urmările nu întîrzie să se arate. Puterile trupului slăbesc, vigoarea merge spre epuizare, îmbolnăviri grave îşi fac apariţia. Concomitent, mintea îşi pierde agerimea, inima e învadată de simţăminte înjositoare, voinţa începe să asculte orbeşte de lăcomia patimei, memoria şi imaginaţia se complac în amintiri şi închipuiri obscene. Cu un cuvînt, întreaga viaţă a desfrînatului se cufundă tot mai mult în mocirla lipsei de demnitate şi de elementar respect faţă de calitatea sa de om.

În ce priveşte cele duhovniceşti, desfrînatul devine tot mai insensibil şi nereceptiv faţă de ele. Mai mult. Contrastul izbitor dintre starea de înjosire în care a alunecat şi idealul spre care a fost chemat, îl poate duce în ispita de a nega lumea duhovnicească spre a trăi nestingherit în aceea a patimei sale.

Dar urmările desfrîului se răsfrîng nu numai asupra celui ce-l practică, ci şi asupra urmaşilor eventuali care, victime ale unei ereditäţi încărcate, pot fi loviţi de unele deficienţe fizice şi sufleteşti incurabile.

Faţă de viaţa socială desfrînatul se face vinovat în înţelesul că îşi risipeşte inutil puterile care nu-i aparţin numai lui, ci şi societăţii. Pe de altă parte, prin practicarea desfrîului el poate corupe şi pe alţii, scoţînd astfel din circuit alte forţe care ar fi putut fi folosite într-o activitate creatoare.

Iată o serie de motive capabile să atragă cu accent energic atenţia credincioşilor de a se opune cu îndîrjire necurăţiei. Cînd tentaţia începe să-i dea tîrcoale s-o respingă cu hotărîre. Să refuze a parlamenta cu ea. Să-şi concentreze puterile asupra datoriilor ce are de îndeplinit, asupra muncii profesionale, asupra unui ideal înalt capabil să-i solicite toate puterile. Inima să şi-o ferece faţă de simţămintele pătimaşe şi s-o lase larg deschisă nobilelor desfătări pe care şi le poate procura prin participarea la diferite activităţi folositoare. Nici voinţa să nu şi-o lase la voia întîmplării, ci să se străduiască a şi-o întări, de pildă prin respectarea cu stricteţe a punctualităţii şi conştiinciozităţii în muncă şi în participarea la slujbele sfinte, prin imitarea unor exemple eroice, prin necedarea în faţa insuccesului; prin libera renunţare la unele lucruri permise etc.

Să nu se uite apoi că prin Botez, nu numai sufletul, dar şi trupul credinciosului intră într-o nouă condiţie: aceea de „mădular al lui Hristos", de „templu al Duhului Sfînt", de instrument de preamărire a lui Dumnezeu (I Cor. 6, 15. 19—20). O asemenea situaţie impune şi ea credinciosului să se ferească de desfrînare şi să stăruie a face din trupul său o unealtă sănătoasă, capabilă ca, împreună cu spiritul şi sub conducerea lui, să desfăşoare o activitate creatoare, utilă.

Împlinirea unei asemenea obligaţii nu e deloc uşoară. Dimpotrivă se poate spune că, pentru credincios e cea mai grea luptă pe care el o are de purtat în vederea asigurării şi păstrării în libertate a spiritului său. Se cuvinte să observăm însă că în luptă pe lîngă mijloacele mai sus arătate credinciosul mai dispune şi de altele care, adăugate şi acestea la efortul său îl pot pune în condiţia de a dobîndi o biruinţă durabilă. E vorba de rugăciune şi Sf. Taine.

Ca adunare din împrăştiere, ca înălţare a sufletului la Dumnezeu şi actualizarea contactului cu El, care e izvorul vieţii şi a toată darea cea bună, rugăciunea sporeşte puterile spirituale ale credinciosului, avînd ca urmare o limitare şi temperare a pretenţiilor instinctelor inclusiv a celui genezic. Intensificînd şi mai mult comuniunea cu Dumnezeu, Sf. Taine înmulţesc energia spiritului pînă într-atît că el poate aduce şi păstra sub controlul său cerinţele legate de instinctul genezic şi totodată să le determine a se manifesta exclusiv în cadrul familiei.

Încheind vom spune că, poruncind credinciosului să nu fie desfrînat, Dumnezeu o face pentru că îl ştie îndeajuns de bine înzestrat ca s-o poată respecta întru totul.

D. Belu

Ion Miclea, Sibiel, Colecţia: „Satele Româneşti"

EDITAT DE REVISTA *TRANSILVANIA*, SIBIU, 1979

La impresionanta serie de albume dedicate unora din marile civilizaţii ale lumii, unor mari metropole, valorile materiale şi spirituale ale civilizaţiei strămoşilor noştri, unor oraşe şi mănăstiri ale Patriei, unor personalităţi ale artei româneşti, Ion Miclea adaugă acum o nouă colecţie: „Satele României", îmbiind încîntării noastre, ca prim număr al acestei colecţii, albumul închinat satului Sibiel.

Este îndreptăţită şi lăudabilă iniţiativa lui Ion Miclea de a fixa în memoria timpului, astăzi într-o epocă de profunde transformări ale societăţii româneşti, imaginea peisagistică, arhitectonică, plastică şi tipologică a unor sate româneşti reprezentative. Autorul ne aminteşte că satul a fost „o temelie a lumii româneşti. Valorile lui materiale şi spirituale au înzestrat neamul nostru în multimilenara sa existenţă, făcîndu-l să dăinuie şi să biruiască prin nişte cumplite vremi, neclintirea satului însemnînd neclintirea neamului nostru pe acest pămînt".

Poetul Ion Alexandru, în prefaţa la acest album, face elogiul satului românesc pentru rolul pe care satul l-a jucat în „formarea omului interior în spiritul celor mai înalte principii morale pe care le-a avut umanitatea, ale jertfei de sine din iubire pentru aproape, ale răbdării îndelungi, ale îmbogăţirii sufleteşti, ale însetării după dreptate şi adevăr prin muncă, trudă de zi cu zi, prin lucrare şi prin veghere".

Ion Alexandru vede acest rol formativ al satului românesc ca suplinind lipsa universităţii în viaţa românilor şi numeşte satul „universitate străveche a poporului român" aşa cum alţii au considerat mănăstirile noastre cele dintîi universităţi româneşti.

Deschiderea către imaginile peisajului, oamenilor, lăcaşurilor şi vetrelor Sibielului o fac cele cîteva rînduri alese din cuprinsul paginilor din *Hronicul şi Cîntecul vîrstelor* pe care Lucian Blaga le-a dedicat Sibielului, satul natal al lui Andrei Oţetea, prietenul şi colegul său din anii studiilor de teologie la Sibiu.

O parte din imaginile albumului înfăţişează biserica „Sfînta Treime" din Sibiel despre care aflăm, din prezentarea părintelui Zosim Oancea *(Sibielul, eşantion de viaţă românească)* că s-a terminat de zidit în anul 1765, ctitorită fiind nu de vreun domnitor, boier sau vlădică ci de marele ctitor al celor mai multe biserici din Transilvania, poporul însuşi. Zugravii care

(Continuare în pag. a 3-a)

Noi elemente creştine descoperite în Judeţul Constanţa

În anii 1977—1978 s-au întreprins importante campanii de săpături arheologice la vestitele şantiere de la Tomis, Capidava, Callatis, Sacidava, Histria, Albeşti, precum şi în alte părţi pe teritoriul judeţului Constanţa cu care prilej, printre altele, s-au descoperit importante mărturii care atestă vechimea şi răspîndirea creştinismului pe aceste meleaguri strămoşeşti. Dintre acestea amintim:

TOMIS. Pe strada Mircea cel Bătrîn, s-au cercetat trei complexe funerare creştine din secolul VI. Ele constau din camere funerare dispuse în cruce, săpate în argilă la 7 m adîncime. Elementele de rit şi ritual surprinse în timpul cercetărilor arată că acestea erau cavouri cu caracter familial. Înhumaţii erau aşezaţi în poziţie dorsală, cu mîinile aduse pe piept, în sicrie de lemn, avînd pe

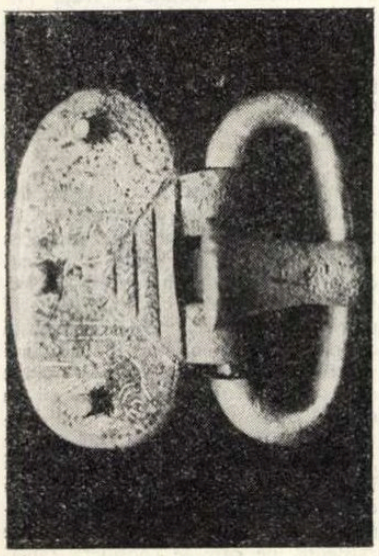

laturile lungi cruci incizate de tip *crux latina*. Se remarcă mai multe opaiţe cu semnul crucii, o cataramă de argint aurit avînd incizată pe suprafaţă o cruce şi doi porumbei. Un element deosebit de important, îl constituie descoperirea unor nişe în partea de apus a camerelor funerare, în care erau aşezate opaiţe. Aceste nişe prezentau o arsură puternică, ceea ce denotă o îndelungată ardere a opaiţelor la capul înhumaţilor.

CAPIDAVA. La acest şantier activitatea de cercetare s-a desfăşurat în două sectoare: sectorul cetate şi necropola romană.

În sectorul cetate, s-a continuat cercetarea straturilor de la suprafaţa cetăţii, mai precis a locuinţelor-bordei de la începutul feudalismului — sec. IX—XI. S-au conturat patru tipuri de locuinţă-bordei aparţinînd populaţiei româneşti de la Capidava. Pe lîngă numărul impresionant de vase ceramice, s-au mai descoperit în aceste locuinţe, monede bizantine de epocă, cruci simple de plumb şi bronz, precum şi mai multe cruci relquar din bronz, de tipul acelora care au pe avers incizat IC — XC, şi chipul Mîntuitorului răstignit pe cruce, iar pe revers Maica Domnului în chip de orantă.

Tot în sectorul cetate s-a continuat cercetarea bazilicii creştine, din sec. VI d. Hr. După scoaterea pavajului de cărămidă, în altar a apărut o mică criptă boltită, realizată din cărămidă cu mortar, lăcaş destinat pentru păstrarea sfintelor moaşte sau depozitării unor odoare bisericeşti.

În sectorul necropolă, s-au cercetat 45 morminte de înhumaţie, datate în sec. III—IV d. Hr. În cadrul acestui sector al necropolei se remarcă mai multe morminte de înhumaţie de la sfîrşitul sec. III d. Hr., ale căror caracteristici de rit şi ritual au determinat pe specialişti să le considere creştine. Mai mult, la unul din aceste morminte de înhumaţie datat cu moneda aşezată în gura înhumatului, la mijlocul sec. III d. Hr., s-a descoperit în zona mîinii drepte, un inel cu gemă, iar pe aceasta apare hrisma (numele lui Hristos prescurtat). Pînă acum este cel mai vechi obiect de cult cu numele Mîntuitorului, descoperit în Dobrogea. Mult mai conturată, din punct de vedere istoric şi mai ales a ritualului de înhumaţie creştină, apare zona necropolei din sec. VII d. Hr., situată în imediata apropiere a aşezării de la începutul feudalismului.

CALLATIS. În zona necropolei romane tîrzii din partea de vest a oraşului, unde de-a lungul anilor s-au descoperit un număr de 350 morminte de înhumaţie din sec. IV—VI d. Hr., s-au mai cercetat 90 de morminte din aceeaşi necropolă.

Marea majoritate a obiectelor de inventar funerar cu elemente creştine descoperite în cele 90 de morminte ca: inele, brăţări, cataname, toate cu semnul crucii pe ele, demonstrează răspîndirea creştinismului, în această parte de ţară.

SACIDAVA. Ultimele două campanii de săpături la Sacidava, cetatea de pe dealul Musait de lîngă Rasova, au adus rezultate concludente pentru cunoaşterea acestui important bastion de pe limesul dunărean. Se remarcă marea cantitate de ceramică din sec. V—VI d. Hr., printre acestea semnalîndu-se şi fragmente de platouri din ceramică de lux, cu semnul crucii pe ele.

OSTROV. La locul numit „Parapet" din apropierea comunei Ostrov, în toamna anului 1977, cu prilejul unor lucrări agricole s-a descoperit un cavou construit în întregime din cărămizi cu mortar şi tencuit în interior. Cu toate că plugul a dislocat o parte din bolta de la peretele de la intrare, specialiştii, prin cercetările efectuate ulterior, au descoperit existenţa unei picturi executată în tehnica fresco, precum şi un bogat inventar.

Probabil, în urma unui eveniment nefast, ale cărui cauze au rămas încă necunoscute, în încăperea funerară au fost înmormîntaţi în sicrie de lemn, încheiate cu cuie de fier membrii unei familii compusă din 5 persoane, printre care pot fi identificaţi şi doi copii. După degajarea pămîntului de umplutură au apărut mai multe elemente care conduc la concluzia că stratul subţire de tencuială era acoperit cu pictură pe cel puţin 3 dintre pereţi, precum şi pe boltă. Cea mai importantă este fresca ce figurează pe peretele de est, busturile defuncţilor încadrate de o draperie sugerată prin linii drepte şi curbe. Au fost utilizate mai multe culori dintre care cercetătorii au putut deosebi ocru, roşu veneţian, roşu carmin, diferite nuanţe de verde, albastru deschis. Pe pereţii laterali s-au găsit linii de culoare roşie, verticale şi orizontale, chenare se delimitau probabil cîteva registre. Investigaţiile viitoare vor arăta dacă şi aici pictura a fost prezentă. Pe fiecare pantă din tencuiala bolţii se deosebesc cîte şapte flori cu tulpini lungi, probabil crini sau lalele), executate cu verde şi roşu. Acelaşi motiv vegetal este aplicat pe peretele de la intrare, cel vestic.

Inventarul intact, aflat la nivelul inferior al încăperii deasupra podelei din cărămizi legate cu mortar, a permis datarea obiectivului în a doua jumătate a sec. II d. Hr. Alături de două monede cu efigia Faustinei, emise între anii 141 şi 147 d. Hr., cele două oglinzi, un inel de aur lucrat în torsadă, precum şi zece vase ceramice ce nu au fost întrebuinţate înainte de înmormîntare, justifică această datare, deşi maniera hieratică de execuţie a figurilor pictate prefigurează tehnica mai tîrzie a picturii religioase bizantine.

Mormîntul pictat pare să fi aparţinut unuia din proprietarii de pămînt *(maiores terrae)* amintiţi pentru această perioadă în izvoarele vremii, care-şi aveau domeniul în imediata apropiere a canabelor, atestate în continuare de-a lungul Dunării de descoperiri ocazionale. Monumentul este cu atît mai important cu cît în afară de faptul că reprezintă un unicat pentru teritoriul Dobrogei şi al ţării, ne transmite informaţii detaliate asupra manifestărilor de rit funerar şi de viaţă spirituală din epoca *pax romana* din care datează. Factura oriental-romană a obiectivului ne face să credem că artistul autor al frescei este unul din precursorii artei creştine cu trăsături atît de specifice în provinciile romane din răsărit şi Imperiul Bizantin al următorului mileniu.

Mai amintim că, în ultimii doi ani au intrat în colecţia Muzeului de Istorie Naţională şi Arheologie din Constanţa, mai multe obiecte cu caracter creştin de la Isaccea. Pe lîngă marele număr de cruci relquar, semnalăm sigiliile aparţinînd unor înalţi demnitari bizantini, precum şi unor însemnaţi prelaţi ai Bisericii Răsăritene. Dintre acestea trebuie amintite sigiliul lui NICHITA protospătar al Sf. Sofii de la Constantinopol şi sigiliul de plumb al Patriarhului TEOFAN. Toate aceste monumente creştine din sec. IX—X cu mare rezonanţă în zbuciumata perioadă a acestor secole la Dunărea de Jos, sînt încă o dovadă a identităţii Vicinei cu Isaccea de astăzi.

† EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-Vicar

Romanitatea orientală şi străromânii

Prezenţa Sf. Apostol Andrei în regiunea Sciţiei Mici, a Daciei Pontice, sau a Geţiei, a făcut ca învăţătura Mîntuitorului Iisus Hristos să se răspîndească, ca prin contagiune, şi spre Dacia încă înainte de cucerirea acesteia de romani, în 106. Aceasta şi pentru faptul că Creştinismul venea la cunoştinţa geto-carpo-dacilor şi prin creştinii cărora Sf. Apostol le predicase în sudul Dunării şi prin scrisorile sale, care erau mult copiate.

Despre cunoştinţele religioase ale geto-dacilor au rămas multe urme sub formă de inscripţii funerare, atît greceşti cît şi latine, mai ales începînd cu sec. IV, după ce încetaseră persecuţiile împăraţilor romani. Aceasta stă drept dovadă că „dacii nu au pierit" în cucerirea romană, căci „pietrele vorbesc despre continuitatea lor". De fapt, elementul romanic s-a păstrat, chiar în Pannonia pînă în sec. IX. Romanizarea era uşurată şi de faptul, că la geto-daci erau cunoscute mai mult limbile greacă şi latină, şi chiar scrisul latin, cum o dovedesc inscripţiile fragmentare despre „Decebalus per Scorilo" şi numirile „REB, BUR şi MARK". Apoi s-a mai descoperit în cimitirul din comuna Răhău (jud. Alba) o stelă funerară, din 116, cu inscripţie latină.

Deci cînd Dacia Traiană a fost împărţită în trei regiuni, în 123, după recenta descoperire, ea cuprindea pe lîngă membrii armatei şi veterani, încă şi comercianţi şi sacerdoţi, şi fireşte populaţia autohtonă dacă, din a cărei limbă prof. I. I. Russu de la Cluj-Napoca a constatat că s-au menţinut peste 170 de cuvinte în limba română.

Astfel stăpînirea romană în Europa de răsărit a adus cu sine în Dacia Pontică şi Dacia Traiană romanitatea latină oficială, atît cea civilă precum şi cea religioasă-mitologică. Totuşi, paralel pătrundea şi Creştinismul, ca religia eliberatoare şi cu adevărat mîntuitoare, atît în limba greacă, cît şi latină. De fapt datinele romane religioase, unele, se constată cu reală asemănare şi în datinele româneşti tradiţionale, de pildă de Crăciun. Astfel calendele din decembrie înainte de Anul nou au produs „colindele" de Naşterea Pruncului Iisus, care mai putea fi considerat o vreme şi ca o reîncarnare a zeului tradiţional Zamolxis, pînă s-a ajuns la convingerea despre Mîntuitorul Iisus Hristos, că este Fiul lui Dumnezeu cel Întrupat.

Se mai pune întrebarea: ce fel de limbă latină a venit în Pontica şi în Dacia? După cercetări atente, prof. Al. Niculescu a ajuns la concluzia, în lucrarea: „Individualitatea limbii române între limbile romanice, 1978, că „limba latină, care stă la baza limbii române, a conţinut mai puţini termeni de cultură"; adică geto-dacii au moştenit cuvintele care aveau în primul rînd caracter rural şi de acţiune, şi deci nu din latina literară care se cultiva la Roma. Aceasta se observă şi din cele 3500 de inscripţii latine din Dacia şi Pontica. Adică „dacii s-au romanizat şi romanii s-au dacizat" în mod reciproc. La fel şi Creştinismul teologic în limba latină nu a venit în Dacia de la Roma, căci în capitala imperiului, pînă spre finea sec. II, se vorbea în Biserică numai greceşte. Abia de la Cartagina africană, deci tot din provincie, de la Septimiu Tertullian (—220) au venit termeni teologici creştini pentru Biserică, şi astfel aceşti termeni au fost difuzaţi spre provinciile romane.

Deci această limbă latină creştină, pe bază provincială populară, ajunse şi în Europa răsăriteană şi cea asiatică a imperiului roman. Aceasta era limba cea în care populaţia locală îl aclama pe Constantin cel Mare (—337) drept „Dacicus" şi „Restitutor Daciarum", cînd a făcut din Bizanţul de pe Bosfor noua capitală creştină a imperiului, numită Constantinopol, în anul 330. De aceea şi în secolele următoare, împăraţii Bizanţului stăruiau, ca un ordin politic la menţinerea şi revenirea, la caz, în Pontica şi în Dacia, răscolite de migratori. Şi mai era şi interesul celor romanizaţi să se considere şi să fie consideraţi a fi „romani", spre a fi apăraţi şi ajutaţi de marele imperiu. O confirmă şi larga circulaţie a monedelor romane postaureliene în toate regiunile ţării de astăzi.

Dacă „donariul roman" de la Biertan înfăţişează o proveniență nord-italică, poate de la Acvileea, Zenovius fiind desigur un comerciant stabilit în marele centru romanic mediesean, apoi „gema de la Potaissa" ca şi mărturii de la Niculiţel — Zotikos, Attalos, Kamasis şi Filippos — indică şi originea grecească a acestui creştinism. De fapt Creştinismul geto-carpo-dacilor romanizaţi, în limba populară, era îndrumat de centrele episcopale de-a lungul Dunării de Jos şi de la Tomis, care depindeau, din vremea împ. Justinian I (—565), de Arhiepiscopia de la Justiniana Prima, şi tot de atunci Tomisul devenea Arhiepiscopie, cu caracter „autocefal" pentru cei care se bucurau că împăratul a devenit „Restitutor Daciarum", fiind un iscusit politician şi jurist în limba latină. Faptul acesta era mai tîrziu cunoscut şi de Sf. Beda Venerabilul din Britania (—735), care ştia că pentru Dacia era episcopie la Tomis, şi la Callatis.

Ce priveşte jurisdicţia bisericească supremă asupra regiunii pontice şi dacice, ea era abia în formaţie, prin deciziile sin. I. ecumenic de la Niceea, din 325, cînd au fost stabilite 18 mitropolii, după cele 18 dieceze ale imperiului. La sinodul II ecumenic de la Constantinopol, din 381, s-a hotărît dependenţa acestor regiuni dunărene de Constantinopol, „precum era obiceiul", Biserica primind în frunte 9 exarhate, după cele 9 prefecturi administrative. Dispoziţia a fost apoi aplicată la concret prin împărţirea imperiului roman, în 395, în unul de răsărit şi altul de apus. De aceea episcopul Inocenţiu I al Romei, scria în epistola 25, către episcopul Decenţiu de Eugubiu din Italia, în anul 416, că jurisdicţia Arhiepiscopiei romane, sau a Bisericii Romane, se întinde peste Italia, Galia, Hispania, Africa de Nord şi Sicilia şi peste insulele învecinate (C. Kirch, Enchiridion fontium historiae eccles. antiquae, 1923, p. 420).

Faptul că nu menţionează nici o regiune orientală, el confirmă încadrarea regiunilor dunărene şi carpatice în imperiul roman de răsărit, cu capitala la Constantinopol, aşa cum era chiar de la început. De aceea istoricul N. Iorga afirmă cu drept cuvînt că aceste regiuni făceau parte din „romanitatea orientală" sau din „latinitatea bizantină", după ce făcuseră parte, după precizarea istoricului Const. Daicoviciu, din „romanitatea scitică". Pînă în secolul VII poporul era deja format, era român.

Prof. *M. Şesan*

Ion Miclea, Sibiel . . .

(Continuare din pag. a 2-a)

au executat fresca bisericii, între anii 1774—1775, au fost Stan împreună cu fratele său Iacob, fiii preotului Radu din Răşinari, care au pictat şi la Mănăstirea Curtea de Argeş. Acoperită, în decursul vremii, cu mai multe straturi de var, pictura bisericii din Sibiel a fost renovată între anii 1965—1969.

Sibielul a fost binecuvîntat şi de prezenţa, în vecinătatea satului, a unei mănăstiri, care a exercitat o influenţă culturală, ea adăpostind şi o şcoală pentru preoţi, dascăli şi chiar pentru copiii din sat.

Părintele Zosim Oancea notează participarea unor locuitori ai Sibielului la acţiuni ale luptei românilor transilvăneni pentru drepturi naţionale şi sociale, dintre aceştia preotul Moise Măcinic fiind martirizat de către autorităţile austriece.

Sibielul se mîndreşte astăzi cu existenţa unui muzeu funcţionînd sub oblăduirea bisericii din localitate, a cărui tezaur principal îl constituie colecţia de icoane pe sticlă — cea mai mare (în număr de peste 500) şi poate şi cea mai reprezentativă de acest fel din ţară — mărturie a evlaviei şi puterii de creaţie a poporului nostru.

Existenţa muzeului a contribuit, putem spune, la aşezarea satului Sibiel pe harta lumii şi a deschis larg porţile satului pentru miile de vizitatori care vin aici din toate părţile lumii pentru a admira frumuseţea locurilor şi a creaţiilor artistice şi pentru a se bucura de ospitalitatea locuitorilor.

Calitatea fotografiilor din albumul de faţă este cea cu care ne-au obişnuit lucrările anterioare ale lui Ion Miclea. Fără îndoială că şi numerele viitoare ale acestei colecţii vor constitui tot atîtea ferestre către valorile nepieritoare, către frumuseţile de ieri şi de azi ale satelor noastre.

A. Jivi

IOAN SLAVICI

COLABORATOR AL REVISTELOR ARĂDENE „SPERANŢA" ŞI „LUMINA* (1869—1873)

Între primele manifestări literare ale lui Ioan Slavici se numără colaborarea la revistele arădene *Speranţa* şi *Lumina*, cele dintîi reviste româneşti din aceste părţi de ţară. Ieşite din entuziasmul şi dragostea de popor a tinerilor teologi arădeni, era firesc ca aceste reviste să atragă talentul celui ce avea să ne dea nemuritoarea nuvelă „Popa Tanda" — simbol al slujirii preoţeşti din toate timpurile.

Colaborarea lui Slavici se axează îndeosebi pe problemele ce frămîntau atunci societatea românească din Transilvania, viaţa bisericească în general şi, cu deosebire, problema şcoalei româneşti ocrotită de Biserică. Articolele sale sînt străbătute de un patriotism cald, de apeluri patetice la adresa clerului român de a nu precupeţi nici o jertfă pentru a promova cultura în masele populare.

Într-un studiu întins pe mai multe numere din *Foişoara* revistei *Speranţa* (Nr. 8—14) intitulat *Despre creştere şi mai cu seamă despre creşterea junelor române*, Slavici abordează problema educaţiei tineretului din punct de vedere istoric, social şi politic-naţional. Subliniind importanţa procesului educaţional, Slavici arată că fiecare societate desfăşoară acest proces după specificul şi trebuinţele ei. Astfel trebuie să se petreacă lucrurile şi în societatea românească. Tineretul trebuie pregătit cu toată grija în instituţiile de învăţămînt româneşti.

De aceea, el dezaprobă educaţia tinerelor fete române în claustre şi pensioane străine de neamul şi reli-

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 4-a)

POPASURI

Aşezată pe un pinten de deal. cu turnurile înfipte în zarea răsăritului, Biserica Sfîntul Nicolae din Şcheii Braşovului, cu secole-n spinare, poartă pe frontalul ei de lumină o pledoarie perpetuă pentru demnitate, iubire şi patriotism.

Ctitorie voievodală începînd cu Vlad Călugărul, Neagoie Basarab, Petru Cercel, Aron Vodă, Mihai Vodă Viteazul, Scarlat, Nicolae Pătraşcu, Grigore Ghica, Constantin Brîncoveanu şi mulţi alţii, ea se mai poate numi încă şi „Biserica Înfrăţirii" căci dacă cu drept cuvînt s-a spus că umbra lui Mircea cel Bătrîn stă la Mănăstirea Cozia şi duhul cel puternic al lui Ştefan cel Mare stă la Mănăstirea Putna, apoi dorul de înfrăţire al lui Mihai Viteazul stă la această biserică unde a făcut popas în drum spre Alba Iulia şi unde de bună seamă s-a rugat lui Dumnezeu să-i ajute să înfrîngă obstacolele ce-i stăteau în cale şi să unească pe toţi românii la un loc. Voievodul care a purtat pe cap nu o cuşmă ci o boltă de cleştar, bolta Unităţii noastre Naţionale, este întipărit pentru vecie în fresca din tinda bisericii, călare pe calu-i pag, în fruntea oştirii sale, întîmpinat de protopopul Mihai şi de magistraţii oraşului.

Păşind prin ani şi generaţii desprindem în incinta bisericii, Prima Şcoală Românească (1495) sub streaşina căreia a ostenit în secolul al XV-lea grămaticii George, Oprea, Radu şi Dumitru iar în secolul al XVI-lea venind din Cetatea de Scaun a Tîrgovişteî, a poposit Coresi cu tiparniţa sa în care a tipărit Tetraevanghelierul (1561) şi alte multe cărţi în dulcea limbă românească în care a stat tot sensul dreptei noastre rezistenţe. Tipăriturile Coresiene sînt monumente de valoare a culturii noastre şi documente inestimabile despre statornicia în legea strămoşească a poporului nostru.

Coresi a avut colaboratori pe preoţii Mihai, Oprea, Toma, Dobre şi Bratu. În secolul al XVII-lea protopopul Vasile e cel dintîi cronicar. Găsim aci şi pe preotul Constantin autor de manuscrise, apoi pe Radu Duma, preotul Ioan Corbea, apoi David, Teodor, Ioan, folosiţi de Brîncoveanu în relaţiile cu Rusia.

Pe lespezile acestei biserici şi-a plimbat toiagul de mitropolit Şaguna care, îmbrăcat cu suferinţele şi năzuinţele poporului, a luptat pentru drepturile românilor. Din faţa altarului acestei biserici a binecuvîntat mulţimea acest mitropolit care a creat pentru români instituţii vitale în vremurile de atunci: Mitropolia, Statutul Organic, Astra şi şcoala în limba română. Şcheiul i-a încrustat numele pe frontispiciul Liceului Andrei Şaguna a cărui profesori şi elevi au luptat şi s-au jertfit pentru independenţa şi libertatea Patriei.

Pe o coardă de timp, pe un stei de lumină, auzim parcă din cînd în cînd, suspinînd printre brazii înalţi ce înconjoară această străveche catedrală Balada lui Ciprian Porumbescu, care a fost cîtva timp dirijorul Coralei acestei biserici.

Un alt mare dirijor al Coralei a fost Gheorghe Dima care pentru cîntecele sale patriotice a fost întemniţat vreme de trei ani la Cluj.

La strana acestei biserici a cîntat apoi protopsaltul Anton Pann, „finul Pepelei", cel care a adunat comoara înţelepciunii poporului, acela care a scris „Povestea Vorbii" şi care a armonizat pe note versul preotului deşteptării noastre, Andrei Mureşanu, vers din care transpare ca un foc nestins spiritul autentic al biruinţii noastre. Lozinca :„Cîntă măi frate române, pe graiul şi limba ta" i-a patronat lui Anton Pann atît activitatea de compozitor şi prelucrător al melodiilor şi cîntărilor bisericeşti cît şi aceea de scriitor.

Marele cărturar al neamului românesc, Nicolae Iorga, la a cărui moarte patruzeci şi şapte de universităţi din toată lumea au arborat steagul de doliu, în faţa altarului acestei biserici a gustat din paharul de mire, cununîndu-se la 4 februarie 1901 cu Ecaterina Bogdan, sora cărturarilor Bogdan, Ioan, Alexandru, Bogdan Duică. Şcheiul, unde a locuit cîtăva vreme, îl păstrează cu pioşenie pe acest munte de înţelepciune.

La 16 august 1916 au intrat în această biserică ostaşii români în frunte cu colonelul Darvari, comandantul Regimentului 6 Mihai Viteazul, care au eliberat Braşovul de asupritori. Atunci, în Piaţa Unirii, Junii din Şchei, Dorobanţi, Curcani, Roşiori, Albiori, Junii Bătrîni şi Junii Tineri împreună cu ostaşii eliberatori au jucat „Hora Junilor". Junii care poartă uniformele asemănătoare cu cele ale ostaşilor din Războiul pentru Independenţă (1877) s-au îmbrăţişat cu otsaşii români a căror uniforme erau pătate de sînge şi praful tranşeelor. Într-un entuziasm de nedescris întreg Şcheiul a trăit înăţătoare clipe de fericire în timp ce preoţii acestei biserici au fost ridicaţi de asupritori în fuga lor şi întemniţaţi împreună cu familiile lor. Atunci vestita Surlă din Şchei despre care geniul neamului românesc, Mihail Eminescu, a vorbit cu atîta duioşie şi este amintită şi în versul său, a sunat prelung a biruinţă, a bucurie.

La această biserică venea adeseori ca la o oază de mîngăiere primul mitropolit al Transilvaniei din România reîntregită, Nicolae Bălan. Sub obladuirea sa biserica cea mare a fost pictată de maestrul Costin Petrescu cel care a pictat şi Ateneul Român. În zilele noastre Patriarhul Justinian însoţindu-şi Înaltul său oaspete, pe Prea Fericitul Gherman al Bisericii Ortodoxe din Iugoslavia, a poposit de asemenea în această biserică. Din jilţul unde Mihai Vodă Viteazul a stat, patriarhul sub a cărui oblăduire s-a consfinţit „Actul Reîntregirii Bisericii" şi s-au canonizat Sfinţii Români care s-au jertfit pentru Legea Strămoşească, a binecuvîntat mulţimea şi i s-a adresat cu cuvintele: „— Fiţi cumpătaţi în toate, puneţi suflet, cinstiţi descălecarea din părinţi, dar mai presus de toate iubiţi sînul de unde-aţi supt şi aceste plaiuri sfinte ale ţării".

În această biserică Înalt Prea Sfinţitul, Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, l-a primit pe Preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, ctitorul României contemporane. Cu ocazia vizitei sale la această biserică, la 15 iunie 1967, preşedintele ţării a scris în cartea de aur următoarele cuvinte: „Vizitînd lăcaşul celor mai vechi tipărituri în limba română şi al primei şcoli româneşti, ne exprimăm admiraţia şi recunoştinţa faţă de cărturarii şi dascălii braşoveni, care au pus la temeliile culturii noastre naţionale flacăra unei simţiri pline de patriotism, dorinţa lor de a vedea poporul în libertate şi lumină".

De curînd, în Duminica din 27 mai 1979, a poposit la această biserică Înalt Prea Sfinţiţii Mitropoliţi Hristodul din Dimitriados şi Dimitrios al Olimpului cu suitele lor şi înfrăţiţi în rugăciune cu preoţii slujitori ai acestei biserici, au săvîrşit Sfînta Liturghie în limba română şi greacă spre bucuria dreptcredincioşilor români şi greci prezenţi acolo. Era o îngemănare de rugăciune pentru pace, frăţietate şi iubire, peste care cădeau salbele armoniilor cîntărilor bisericeşti româneşti şi greceşti.

Loc de popas şi de înfrăţire, plină de istorie şi de glorie, biserica Sfîntul Nicolae trăieşte prin spiritualitatea ei, prin trecutul de zbucium şi prezentul de slavă. Se prezintă ca un filon de trăinicie românească. Străinii care o vizitează o admiră iar noi ne mîndrim căci tot ceea ce s-a înfăptuit în această biserică, s-a înfăptuit pe portativul credinţei strămoşeşti şi al dragostei de moşie.

Protopop *Ştefan Tascianu*

IOAN SLAVICI ...

(Continuare din pag. a 3-a)

gia noastră. După afirmaţia sa, unora ca acestora le lipseşte „influenţa binefăcătoare a mamei". Se întîmplă ca ele să ştie multe limbi, dar numai pe una nu o ştiu: limba dulce a mamei. Nu ştiu datinile, nu aud doinele, se înstrăinează de fraţi şi de surori; or, român nu e acela care e născut din părinţi români ci care cugetă şi simte româneşte" — conchide Slavici. El are în vedere aici primejdia prozelitismului care s-a exercitat adeseori asupra tinerelor române crescute în institute străine cu rezultate păgubitoare pentru religia şi neamul nostru.

Aceeaşi temă o va dezvolta şi în articolul *Preoţimea şi învăţămîntul* publicat în *Lumina* (Anul II, Nr. 26 din 20 V/1 VI 1873) în care spune că „în toate vremurile şi la toate popoarele preoţimea a înrîurit asupra dezvoltării sufleteşti a credincioşilor.

Slavici subliniază un adevăr de mare importanţă cînd constată că şi la noi „fiecare familie preoţească era nu numai un organ civilizator ci totodată un stîlp al românismului". În dese cazuri clasa conducătoare s-a înstrăinat de popor sub influenţa unei culturi mai înalte provenite de la străini, „cu poporul au rămas numai preoţii". Menirea preoţimii — după Slavici — era să apere credinţa spre a stăvili prozelitismul şi să contribuie la pregătirea noilor generaţii pentru lupta naţională.

Insistînd asupra acestei probleme, Slavici arată că a trecut de mult vremea preotului iobag, care-şi cîştiga pîinea muncind alături de păstoriţii săi, la plug sau în atelier. Împrejurările noi de viaţă cer preotului ca, chiar atunci cînd se ocupă şi de economie, să-şi găsească timp şi condiţiile necesare pentru a se cultiva sufleteşte spre a putea fi de folos atît Bisericii cît şi neamului său. Slavici militează pentru un cler legat de popor, cu o cultură generală şi profesională cît mai temeinică în stare să lumineze poporul pe drumul progresului general la care are dreptul.

Slavici n-a rămas străin nici de frămîntările de atunci din Biserica noastră din Transilvania. El a intervenit în dezbaterile din presă în legătură cu alegerea episcopilor români cu ingerinţa tot mai vizibilă a guvernului din Budapesta. Sînt cunoscute relaţiile sale cu Miron Romanul, încă din vremea cînd ambii se aflau în serviciul Consistorului ortodox român din Oradea. Miron Romanul, care avea să urce repede treptele ierarhiei bisericeşti devenind pe rînd episcop al Aradului şi mitropolit al Ardealului, a avut impresia că un articol anonim din *Lumina*, intitulat *Ad rem* (Nr. 63 din 18/30 oct. 1873) era îndreptat împotriva candidaturii sale, date fiind relaţiile sale cunoscute cu cercurile guvernante din Budapesta. Slavici scrie între altele: „Un episcop ales din consideraţii politice nu poate fi decît ales sul unei partide anumite, nu a întregii turme ... Nu i se poate lua dreptul de a participa la (viaţa) politică, dar numai în ce priveşte raporturile cu statul (adică la apărarea intereselor naţionale), dar să nu fie ales numai fiindcă e reprezentantul unui anumit partid politic". Se referă la cazul episcopul unit de Oradea, Ioan Olteanu, ales de guvern „cu desconsiderarea celor mai calificaţi". Deşi tînăr, Slavici afişează o atitudine demnă cînd scrie: „Dacă acest episcop va umbla pe căi rătăcite în politică (e vorba de nesocotirea intereselor naţionale ale poporului de dragul bunelor relaţii cu cercurile guvernante), dacă nu va fi de o părere cu noi, îi vom săruta mîinile în biserică, dar nu-l vom urma; îl vom combate, îl vom face imposibil în lucrarea politică ... fiecare român va lupta contra vîrîrii politicii în biserică". Slavici ia poziţie şi împotriva celor ce preconizau alegerea de persoane „necanonice", adecă neeligibili, în demnitatea de episcop, fapt care ar duce la călcarea rînduielilor canonice existente în Biserica Ortodoxă, ieşirea din canonicitate. El scrie cu multă dreptate: „Să rămînem în unitate cu fraţii noştri de peste munţi, în Ortodoxie". E un cuvînt admirabil, de înaltă semnificaţie, din partea tînărului care va proclama, mai tîrziu, lozinca, „pentru toţi românii soarele răsare la Bucureşti".

*

Am spicuit cîteva idei şi citate din scrisul marelui nostru povestitor aşternute în revistele arădene din acea vreme. Slavici se dovedeşte a fi, încă de pe atunci, de o maturitate intelectuală şi morală, de o clarviziune şi patriotism care-l face să-şi depăşească cu mult contemporanii. El militează pentru o educaţie a tineretului român desfăşurată în institute româneşti în spiritul dragostei şi dăruirii totale intereselor poporului său. El nu este un „clericalist" dispus să treacă cu ochii închişi peste lipsurile din biserica şi din şcoala vremii; dimpotrivă, el supune unei critici constructive relele existente, pe care le consideră rămăşiţe ale trecutului unui popor supus îndoitei exploatări sociale şi naţionale, împotriva cărora se simte obligat să lupte. În împrejurările de atunci, el militează pentru formarea unui cler român cît mai cult, în stare să răspundă nu numai chemării sale sacerdotale, ci, cel puţin în egală măsură, îndatoririlor de ordin social-naţional, de luptător pentru cauza libertăţii şi progresului poporului pe care-l păstoreşte. Iată de ce Slavici, criticînd de pe poziţii constructive lipsurile, priveşte cu simpatie Biserica sa, laudă contribuţia ei la formarea şi păstrarea unităţii naţionale, la răspîndirea culturii în masele populare — contribuţie esenţială la progresul general al poporului.

Gîndurile lui Ioan Slavici în legătură cu clerul român şi rostul său în viaţa de atunci a poporului sînt întruchipate în simbolicul personaj *Popa Tanda*; este chipul preotului ortodox român slujitor al lui Dumnezeu şi al oamenilor. Acesta este idealul slujirii preoţeşti din toate timpurile. Prin zugrăvirea lui, Slavici rămîne mereu actual şi contemporanul nostru.

Ştefan Meteş la 85 de ani, Cluj-Napoca 1977

— Recenzie —

Un nou volum monumental, scos de Arhivele Statului din Cluj-Napoca, intitulat *„Ştefan Meteş la 85 de ani"*, stîrneşte interesul tuturor iubitorilor de istorie şi facilitează cunoaşterea Fondului arhivistic naţional.

Omagiu adus istoricului şi arhivistului Ştefan Meteş (1886—1977), care şi-a consacrat întreaga viaţă studiului istoric şi aducerii la lumină a numeroase documente de căpătîi pentru fundamentarea istoriei Transilvaniei — privită ca certificat de identitate şi atestare a românilor pe aceste meleaguri, volumul însumează 579 pagini şi este organizat în 8 capitole.

Prefaţînd această apariţie, Alexandru Matei, Director al Arhivelor Statului din Cluj-Napoca, subliniază că „volumul de faţă adaugă noi şi remarcabile contribuţii ştiinţifice ale unor prestigioşi cercetători de pe întreg cuprinsul ţării" (p. 5).

În cap. I sînt prezentate documente oficiale privitoare la meritele ştiinţifice ale distinsului cercetător, organizator al Arhivelor Statului din Cluj-Napoca între 1922—1947, închinate acestuia în 1972, cu prilejul celei de-a 85-a aniversări a istoricului.

Capitolul II conţine 14 studii şi materiale consacrate sărbătoritului de ilustre personalităţi, între care: C. Daicoviciu, M. Păcurariu, Al. Matei ş. a.

În capitolul următor sînt prezentate studii şi articole tratînd probleme de arhivistică dintre cele mai variate.

Cap. IV şi V prezintă studii bazate pe noi documente arhivistice referitoare la istoria medie, modernă şi contemporană, precum şi privitoare la istoria culturală a românilor.

În fine, capitolele următoare conţin cronica arhivistică, ştiinţifică şi culturală, lista documentelor din volum, indici şi lista ilustraţiilor.

Cunoscute fiind afinităţile şi contribuţiile regretatului istoric Ştefan Meteş cu istoria bisericească şi în special cu Centrul nostru mitropolitan, cît şi faptul că spre sfîrşitul vieţii a donat bogata sa bibliotecă de specialitate Bibliotecii mitropolitane din Sibiu, recomandăm cu căldură acest volum — spre întregirea portretului său, dar şi în vederea cercetărilor viitoare —, tuturor iubitorilor de carte, preoţi şi mireni.

Remus Grama

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 127 — 15 august şi 1 septembrie 1979 — Nr. 31—34

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

1944 • ROMÂNIA — 35 • 1979

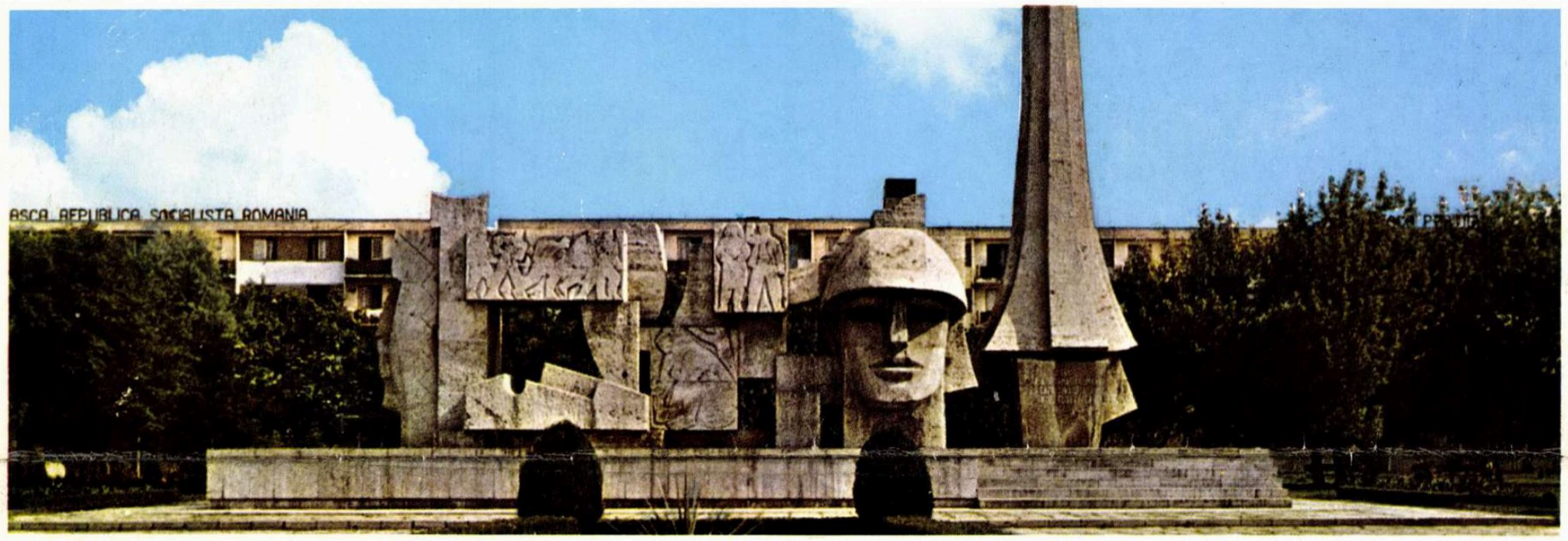

CAREI. *Monumentul ostaşului român,* de Gheza Vida

Alături de popor

Biserica Ortodoxă Română Autocefală, Biserica noastră, şi-a întrepătruns, de-a lungul secolelor, existenţa cu viaţa poporului român, sprijinind lupta lui pentru libertate, independenţă, dreptate socială, cultură şi unitate naţională. Şi astăzi ea este alături de popor — prin autocefalia sa sprijinind suveranitatea şi independenţa Ţării noastre; prin unitatea bisericească întărind unitatea naţională a poporului şi prin conlucrarea ierarhiei, clerului şi credincioşilor, contribuind la propăşirea patriei şi la lupta pentru pace, participînd — în duhul Evangheliei lui Hristos — la ctitorirea vieţii celei noi din ţara noastră şi la înfrăţirea între popoare.

Vom enumera succint cele mai însemnate realizări din viaţa Bisericii noastre pe parcursul celor treizeci şi cinci de ani, care s-au scurs de la Eliberare. Măreţul act al Reîntregirii Bisericeşti, sărbătorit la Alba Iulia în 1948, cînd fraţii de aceeaşi lege strămoşească s-au regăsit în sînul Bisericii Mame, Biserica poporului român de veacuri, este un semn al vremurilor noi, de libertate, dreptate şi unitate naţională care demonstrează vitalitatea Ortodoxiei româneşti în toţi membrii ei. Refacerea Unităţii străvechi a înlăturat vrajba întărind frăţietatea, aducînd un însemnat spor de energie spirituală şi de activitate bisericească. Această sporire duhovnicească a contribuit la canonizarea unor sfinţi români în anul 1955 generalizînd cultul acestor sfinţi ale căror moaşte se află în ţara noastră, prilej de cinstire a înaintaşilor şi de urmare a pildei lor.

Pe planul gîndirii teologice, Teologia românească s-a manifestat cu o vitalitate deosebită, remarcîndu-se nu numai prin legătura ei cu Evanghelia Domnului şi cu tradiţia sfinţilor părinţi şi a teologiei ortodoxe, ci şi prin ancorarea ei în actualitate, în problemele ridicate de viaţa Bisericii, de viaţa Ortodoxiei şi a creştinătăţii întregi, de viaţa epocii noastre. Avem astfel o teologie vie, după pilda Sfinţilor Părinţi, pentru care a teologhisi nu e numai a gîndi sau a vorbi despre Dumnezeu, ci e viaţă în Dumnezeu, e gîndire trăită şi trăire gîndită, e o floare răsărită din solul realităţii divine şi umane, de aceea şi izvor de viaţă şi de orientare în actualitate. De aici accentul teologic în toată activitatea internă şi externă a Bisericii noastre, care îşi fundamentează teologic toate atitudinile şi acţiunile — şi fructifică gîndirea teologică în noile realităţi ale vremii noastre.

Pe planul acţiunii — care constituie mereu o unitate cu planul gîndirii teologice — înnoirea cuprinde toate sferele vieţii bisericeşti, atît viaţa internă a Bisericii noastre, cît şi relaţiile ei cu celelalte Biserici Ortodoxe, cu alte Biserici creştine, cu năzuinţele vremii în spiritul frăţietăţii ecumenice, al luptei comune pentru pace şi înfrăţire între popoare.

Temelia vieţii celei noi este unitatea deplină dintre ierarhi, cler şi credincioşi. Această unitate prin care toate mădularele Bisericii, pătrunse de Duhul lui Hristos, sînt împreună lucrătoare pentru propăşirea ei şi împlinirea misiunii ei în lume, şi-a găsit expresia în Legislaţia Bisericească, bazată pe Canoanele Ortodoxiei şi pe nevoile actuale ale Bisericii. Actuala Legislaţie are la bază Statutul Marelui Mitropolit Andrei Şaguna, ea întăreşte sinodalitatea în lucrarea ierarhilor şi participarea activă a preoţilor

(Continuare în pag. a 2-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

România mea

România din străbuni
Ţara mea de duh şi stîncă
Precum dangătul răsuni
Eşti ca doina de adîncă.

Aripi mari te duc în zbor
Către zări de mult visate
România mea de dor
Ţara mea de libertate.

Nu mai pui nădejdii frîu
Tot ce-i rău e-acum în scăpat
România mea de grîu
Şi de codri fără capăt.

Poartă oamenii sub frunţi
Noi şi limpezi înţelesuri
România mea de munţi
Ţara mea de văi şi şesuri.

Românie cu ochi trezi
Dintre flori tu cea mai rară
Ţara mea de vechi viteji.
Şi apărători de ţară.

Roşul hainei lui Ştefan
L-ai trecut pe dragi pînzături
Brîul galbenului lan
Tu l-ai prins de el alături.

Străjuind orice meleag
De pe ziduri de sihastru
Voroneţul pe-al tău steag
A pus cel mai sfînt albastru.

GEORGE LESNEA

Acum 35 de ani...

Supusă unei crude dictaturi fasciste, tîrîtă fără voie într-un sîngeros război, ocupată de trupele hitleriste, grav atinsă în integritatea, unitatea, independenţa şi libertatea ei, România a străbătut în anii 1940—1944 una din cele mai grele perioade ale istoriei. Pe cît a fost de mare tragedia acelor vremi însă, tot pe atît de hotărîtă a fost rezistenţa poporului. Pe întreg cuprinsul ţării, intensificarea nemulţumirilor şi dorinţa de a scutura lanţurile robiei fasciste, s-a îmbinat cu denunţarea nedreptăţilor, apelul la răsturnarea regimului antonescian, organizarea de acţiuni făţişe împotriva ocupanţilor şi unelitelor lor. Astfel s-a pregătit terenul pentru declanşarea istoricului act de la 23 August 1944.

Stînd alături de popor, Biserica prin slujitorii şi credincioşii ei, i-a împărtăşit soarta şi nu mai puţin năzuinţele. De aceea, asemenea întregii ţări, ea a salutat răsturnarea dictaturii fasciste, biruinţa democraţiei şi întoarcerea armelor împotriva nazismului pentru eliberarea Ardealului şi biruinţa păcii. Memoria celor de atunci, documentele de arhivă şi feluritele publicaţii oferă mărturii grăitoare. „Cu ziua de 23 August — spunea bunăoară episcopul Veniamin Nistor al Caransebeşului — s-a deschis neamului o nouă viaţă de libertate şi de o mai bună rînduire socială şi a adus libertatea fraţilor noştri din Ardealul de nord... În noua orînduire a vieţii de stat, toţi trebuie să stăm alături de conducători... ca să poată îndrepta relele de care suferă ţara şi poporul pe urma războiului, căci numai aşa vom putea asigura pe seama noastră o pace dreaptă, mult dorită de toată suflarea românească" (Pastorala de Crăciunul anului 1944).

Imediat după eliberarea ţării, episcopii ortodocşi români din Timişoara, Caransebeş şi Arad, împreună cu ceilalţi ierarhi din Sibiu, Cluj, Oradea şi Sighet îndemnau la 30 august prin glasul mitropolitului Nicolae Bălan: „...Nu am trecut peste toate greutăţile, ci ne aşteaptă încă multe şi mari. Dar să nu ne înspăimîntăm, ci să prindem curaj şi să fim gata la orice jertfă pentru ţară şi neam. Drept aceea, mai înainte de orice ţineţi rînduiala bună în satele voastre, lăsaţi şi ajutaţi la conducere pe bărbaţii cei mai chibzuiţi dintre voi, staţi în jurul conducătorilor voştri sufleteşti... Scopul cel mare pe care trebuie să-l avem în vedere cu toţii, de la vlădică pînă la opincă, este întregirea ţării, scăparea din robie şi scoaterea la libertate a neamului nostru. Să avem încredere în cauza dreaptă a neamului nostru, să arătăm în faţa lumii întregi că sîntem un popor vrednic de libertate şi care se ştie conduce pe sine cu înţelepciune".

Aceiaşi ierarhi subliniau că „...pe urma împrejurărilor care au premers dezlănţuirii războiului Germaniei hitleriste împotriva Rusiei sovietice, ţara noastră România a ajuns sub ocupaţia germană şi poporul român n-a pornit liber la acest război. Atît de apăsată era situaţia noastră, încît după... dictatul de la Viena, Germania hitleristă şi Italia fascistă ne-o-preau chiar şi să protestăm împotriva ororilor de neînchipuit săvîrşite faţă de fraţii noştri ajunşi în robie... Cine ar putea povesti tot ce au pătimit fraţii noştri din Ardealul robit... Preoţii au fost ucişi ori ciopîrţiţi în *chip îngrozitor, populaţia unor sate*

(Continuare în pag. a 4-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

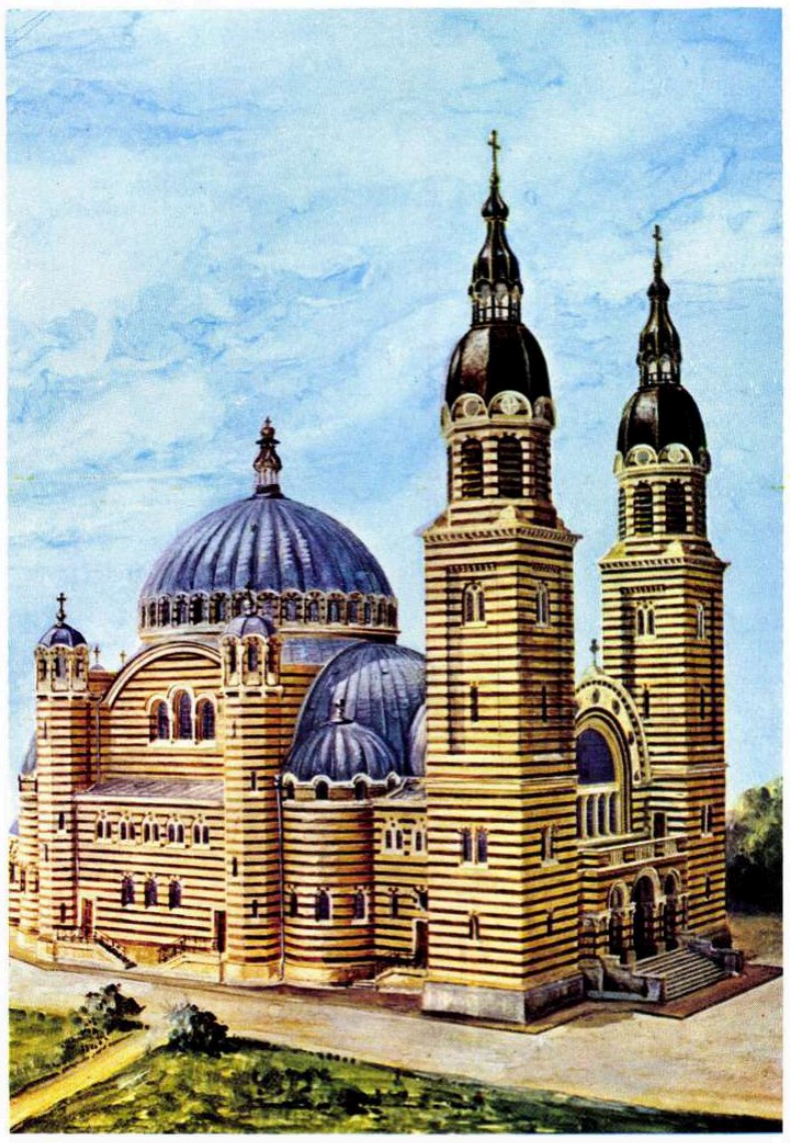

Catedrala mitropolitană Sibiu (pictată recent)

Alături de popor

(Continuare din pag. 1)

și credincioșilor la viața bisericească. Sfîntul Sinod discută și decide în spiritul sinodalității apostolice asupra tuturor problemelor importante ale Bisericii noastre. Clerul și credincioșii — nu numai în parohii, ci și pe Eparhii și pe întreaga Patriarhie — își spun cuvîntul prin Adunările Eparhiale, prezidate de Ierarhul respectiv și în Adunarea Națională Bisericească, prezidată de Prea Fericitul Părinte Patriarh. Aceasta explică faptul că viața cea nouă pulsează cu vigoare în toate mădularele Bisericii noastre.

Pentru pregătirea preoților s-a reorganizat Învățămîntul Teologic, s-au instituit cursuri de Îndrumare misionară și pastorală și Conferințe de orientare, se tipăresc cărți și reviste, formîndu-se astfel o preoțime nouă, o preoțime bine orientată, mereu în pas cu desfășurarea vieții bisericești pe plan intern și pe plan extern. Vom aminti doar în treacăt că bătrînul nostru Telegraf Român, cel mai vechi periodic din Eud-Estul Europei, a cărui apariție neîntreruptă a ținut vie flacăra credinței noastre strămoșești în vremuri de restriște, apare într-un tiraj de peste zece mii de exemplare. Prin larga lui răspîndire Telegraful Român contribuie la unitatea credinței strămoșești pe toate meridianele globului unde se găsesc români, și este izvorul de viață vie a Ortodoxiei Românești. El este tipărit la Tipografia Centrului mitropolitan, lăsată moștenire de marele mitropolit Șaguna și rectitorită în ultimii ani.

Ca rezultat al evoluției ascendente a vieții libere din patria noastră, înțeleapta conducere a Statului român a sprijinit cu importante sume restaurarea bisericilor și mănăstirilor, ca o recunoaștere a rolului pe care acestea l-au avut în dezvoltarea culturii românești. Au fost inventariate obiectele de valoare pe care Biserica le avea în custodie pentru a nu se pierde nimic din ceea ce ar constitui o mărturie despre trecutul poporului român.

În cadrul lucrărilor de reparații și restaurarea picturii din bisericile și mănăstirile românești s-a ținut seama de forma inițială pentru a fi reprodus cu cît mai multă exactitate stilul pe care acestea l-au avut la început. O altă dovadă a grijii Statului nostru față de monumentele de artă ale trecutului este oglindită în trecerea lor în Patrimoniul Cultural Național, ceea ce pretinde o deosebită grijă pentru păstrarea lor din partea celor ce le au în custodie, adică a Bisericii.

Roadele colaborării dintre organele de Stat și Conducerea Bisericii Ortodoxe Române au făcut ca Biserica să-și poată organiza cămine pentru pensionari la cele două Mănăstiri voievodale Dealu și Viforîta, case de odihnă în mai multe stațiuni balneoclimaterice precum și pe litoral, așa încît slujitorii bisericii să poată beneficia de tratamente alături de ceilalți oameni ai muncii din Patria noastră.

Patria noastră acordă Bisericii Ortodoxe Române — tuturor cultelor — libertatea de a se organiza după credința și rînduielile lor și un larg sprijin moral și material. Acest climat de libertate religioasă a oferit Bisericii noastre condițiile prielnice de desfășurare a întregii ei activități și pe plan bisericesc și pe planul slujirii năzuințelor poporului și omenirii întregi. De aici decurge angajamentul pe care Biserica și l-a luat de a lucra în așa fel încît să afirme și să sprijine atît pe plan intern cît și pe plan extern, prestigiul deosebit de care se bucură Patria noastră și să slujească cu credincioșie marile năzuințe ale poporului, pentru fericirea lui și pentru înflorirea Patriei.

În cadrul Bisericii Ortodoxe Ardelene ecumenismul, atît pe plan intern cît și pe plan extern stă la loc de cinste. Numeroasele delegații care ne vizitează țara constată pe viu realitățile de la noi. Numai în anul acesta Episcopul Londrei de Sud, Lordul Stockwood a sărbătorit marele praznic al Învierii Domnului la Centrul mitropolitan Sibiu și a rămas încîntat de nestrămutata credință a poporului de pe aceste meleaguri.

Toate acestea mărturisesc fără posibilități de tăgadă, libertatea acordată de Statul nostru Bisericii Ortodoxe și celorlalte culte din Țara noastră, apreciind prin aceasta rolul pe care Biserica — singura instituție românească a acestor meleaguri — l-a avut în zbuciumatul trecut al acestui popor străbun.

Aceasta este perspectiva din care trebuie privită Biserica Ortodoxă Română în general și Biserica Ortodoxă Ardeleană în special pe parcursul celor treizeci și cinci de ani de la Eliberare.

35 ani de înfăptuiri pentru istoria dăinuirii noastre

Zorile unei noi ere istorice s-au ivit pentru poporul nostru prin *actul epocal înfăptuit la 23 August 1944* — era împlinirii idealului multisecular de dreptate socială și națională pentru care s-au jertfit generații nenumărate de predecesori. Poporul român și-a cucerit astfel dreptul sacru — care este al tuturor popoarelor — de a fi stăpîn în propria țară, dobîndindu-și, prin hotărîre de acțiune și luptă, independența și suveranitatea națională.

În actul istoric al Eliberării Patriei, Biserica noastră Ortodoxă a avut expresia voinței dumnezeiești, un act providențial de mîntuire a poporului din starea de opresiune și umilință la care fusese supus vreme îndelungată.

Acestui eveniment fundamental i-au urmat schimbări revoluționare de structură, în toate domeniile, un proces social-politic de profunde transformări democratice, în etape succesive, pentru făurirea unei vieți noi în Patria noastră: instaurarea primului guvern democratic — la 6 martie 1945 —, avînd menirea de a proceda la reforme radicale în structura social-economică a țării și la transformarea radicală a societății românești; îndepărtarea sistemului de guvernare monarhică și Proclamarea Republicii — sistem de conducere statală corespunzător bazei democratice instituite prin actul revoluționar al eliberării —, moment luminos, deschizător de orizonturi și corespunzător bazei democratice instituite dar și aspirațiilor de veacuri ale strămbunilor către libertate națională și dreptate socială.

Biserica din com. Bîcliș (1969—1973)

Acest act politic esențial a deschis seria marilor transformări structurale și în domeniul raporturilor sociale — de o însemnătate primordială fiind reforma agrară și naționalizarea industriei, pentru înlăturarea definitivă a sistemului capitalist în economia țării și pentru desființarea exploatării. Forma de guvernare republicană consfințea cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea și celelalte categorii de oameni ai muncii, marcînd trecerea la o nouă etapă de dezvoltare a țării noastre, cea a transformărilor constructive economice și social-politice cu caracter socialist.

Acești 35 de ani reprezintă un prinos al faptei creatoare, al împlinirilor pe multiple planuri, prin eliberarea energiei spiritului românesc, prin desfășurarea în toată amploarea sa a potențialului tehnico-științific, organizator și constructiv.

*

De-a lungul ultimelor trei decenii și jumătate, Biserica Ortodoxă Română, ierarhia și toți slujitorii ei și-au manifestat întreaga adeziune și participarea efectivă la împlinirea năzuințelor poporului spre libertate și dreptate, spre o viață civilizată și demnă între celelalte națiuni ale lumii.

În Pastorala pe care patriarhul Nicodim o adresa credincioșilor Bisericii noastre acum 35 de ani, apreciindu-se însemnătatea epocală a Eliberării Patriei, se arăta că ziua de 23 August „rămîne înscrisă printre datele cele mai însemnate ale istoriei României", principala înfăptuire pe care a adus-o acest act revoluționar fiind libertățile democratice, „fără de care un popor se vestejește și moare asemenea unei plante lipsite de lumină".

Limpede și vibrant cuvînt de adeziune și adîncă bucurie a exprimat și preotul scriitor Gala Galaction, în una dintre cele mai emoționante pagini cu privire la marele act istoric — ziua triumfului „sfintei dreptăți" fiind asemuită de el, la aniversarea unui deceniu de înfăptuiri ce au urmat epocalului eveniment, cu „vîrful de munte, în sfîrșit ajuns, după chinuitoare cumpăneli și după zeci de stînci... Adevărul a pornit la drum și nimic nu mai poate să-l oprească". Apologetul idealului democratic de pe poziții creștine omagia astfel „ora mult așteptată", cînd poporul, prin hotărîrea și fapta sa, „a biruit silnicia instaurată cu patru ani mai înainte și a restabilit Dreptul și Libertatea". Dezideratul și profeția sa, ca acea oră mult așteptată să devină „epocă", să devină „veac", s-a împlinit.

În Pastorala pe care Biserica noastră Ortodoxă a adresat-o „către toți fiii ei duhovnicești" — în urma primei convocări a Sfîntului Sinod, ce a avut loc după actul istoric al Eliberării, în luna iulie 1945 —, se definea atitudinea Ortodoxiei românești față de evenimentele petrecute și se releva însemnătatea hotărîtoare a actului de la 23 August 1944 pentru viitorul poporului nostru; cel mai înalt for al Bisericii Ortodoxe Române consacra ziua de 23 August ca *zi a libertății și a dreptății*.

Innoirile produse în viața poporului nostru, transformările care au avut loc în structura societății românești, în existența sa spirituală și materială, s-au bucurat de adeziunea activă a slujitorilor Bisericii noastre în toate împrejurările în care a fost necesară dirijarea conștiințelor credincioșilor spre înțelegerea cerințelor timpului și spre unitate de acțiune. Slujitorii sfintelor altare s-au sîrguit și se sîrguiesc cu convingere să urmeze pilda vrednică de cinstire a predecesorilor, să urmeze învățătura lor despre slujirea Patriei cu devotament, în spirit de jertfire — urmînd astfel, în primă instanță, porunca Mîntuitorului nostru Hristos de a sluji poporului, semenilor, pentru dreptate, pace și adevăr.

Biserica Ortodoxă Română, alături de celelalte culte din țara noastră, se bucură de libertate deplină de credință, garantată prin Constituție, exprimîndu-și, cu diferite prilejuri, recunoștința și devotamentul, aducîndu-și contribuția pentru prosperitatea și progresul sub raport material și cultural-spiritual al poporului nostru.

Pornind de la principiul constituțional al deplinei sale autonomii și libertăți în exercitarea cultului, Biserica noastră a ținut seama permanent de noile realități și structuri sociale intervenite în viața credincioșilor ei și a întregului popor român, organizîndu-se în raport cu aceste realități.

Cu sprijinul efectiv substanțial al Statului, s-au creat condiții favorabile pentru valorificarea plenară a tezaurului tradițional al Bisericii noastre; s-a realizat în acest răstimp restaurarea aproape a tuturor monumentelor noastre istorice importante, a numeroaselor strălucite ctitorii voievodale, care reprezintă valori ale arhitecturii medievale religioase și adăpostesc marile comori de cultură și artă bisericească — moștenire inestimabilă lăsată nouă de predecesorii cei „plini de rîvnă sfîntă și înaltă".

Printre înnoirile de însemnătate deosebită pentru viața Bisericii noastre să rememorăm: elaborarea și aplicarea Statutului de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române ca instituție religioasă, reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, reorganizarea învățămîntului teologic, îmbunătățirea cuprinsului publicațiilor teologice și amploarea activității editoriale, inițierea cursurilor speciale de îndrumări misionare și sociale, a conferințelor preoțești periodice de orientare ș. a.

În acești 35 de ani, prin rezolvarea justă a problemei naționale de către Statul nostru, s-a instaurat un profund spirit de înfrățire, solidaritate și conlucrare rodnică între poporul român și naționalitățile conlocuitoare; în consecință, pe plan religios s-a ajuns la înfăptuirea ecumenismului local — sau intern — astfel toate cultele colaborînd în spiritul demnității și respectului mutual.

Prin adeziunea la Frontul Unității Socialiste și prin activitatea rodnică depusă în cadrul acestui organism, Biserica noastră se dovedește statornică în lucrarea de slujire, sprijinind cu mijloacele sale specifice acțiunile menite să ducă la continua propășire a Patriei, pentru întărirea unității întregii noastre națiuni.

În relațiile sale externe cu diferite Biserici și confesiuni creștine, precum și cu toate cultele și celelalte religii, Biserica noastră Ortodoxă afirmă și promovează cu consecvență principiile: „pace, dreptate, libertate și cooperare". Prin reprezentanții săi își aduce o contribuție eficientă și apreciată la activitatea diferitelor organizații și organisme religioase mondiale, în apărarea păcii și stabilirea unui climat de înțelegere și colaborare armonioasă între toate religiile și între toate popoarele lumii.

Întîmpinăm luminosul și crucialul eveniment istoric cu elanul și hotărîrea de a-l cinsti prin necontenite strădanii.

Aniversarea acestor 35 de ani ne găsește deplin încrezători în forța de neînvins a poporului nostru, a cărui voință de libertate, independență și pace își are chezășia și expresia în înțeleapta cîrmuire care acționează cu fermitate și destoinicie, pentru necontenitul progres al patriei și creșterea prestigiului ei între țările lumii.

Întîmpinăm istoricul eveniment reînnoind legămîntul slujitorilor Bisericii Ortodoxe Române pentru sprijinirea și apărarea Patriei noastre sfinte, cu hotărîrea de a ne aduce neprecupețit contribuția la zidirea cea nouă și la consolidarea cuceririlor istorice ale orînduirii noi, socialiste, cu convingerea nestrămutată că astfel contribuim la săvîrșirea dumnezeieștii lucrări de întemeiere a unei existențe fericite și că lăsăm moștenire generațiilor viitoare, între hotarele străbune, o Patrie puternică, liberă, ridicată pe culmile civilizației și progresului, prin rîvna și munca neprecupețită a poporului nostru, dornic de a viețui în pace și pentru pacea, bunăstarea și armonia întregii lumi.

† NESTOR
Mitropolitul Olteniei

Bucuria lucrului împlinit

Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmagiului își deapănă firul istoriei sale de aproape patru veacuri. În trecutul ei de întemeiată rînduială ortodoxă, a cunoscut și vremuri de înflorire și vremuri de grea cumpănă, cu avînturi și încetiniri, încrustate cu grijă în filele îngălbenite ale documentelor de arhivă.

Gîndul la aceste vremuri apuse ne limpezește perspectiva zilei de astăzi și a celei de mîine.

Ziua de astăzi înseamnă 35 ani de viață nouă, plină de speranță și rodnice împliniri.

Ziua de astăzi este o continuă primăvară, care s-a impus prin realitatea vie ce freamătă în toată plenitudinea: o nouă orînduire, socialistă, care a stimulat munca creatoare și plină de entuziasm a poporului român. Acestei munci datorăm nu numai schimbarea peisajului fizic și material al țării noastre, ci și modificarea autentică a conștiinței umane, potrivit modului de gîndire al societății românești contemporane.

În acești 35 ani de prosperitate și înfăptuiri revoluționare, Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmagiului a cunoscut înnoiri structurale, rezultate dintr-o mistuitoare rîvnă a clerului și credincioșilor ei pentru Biserica strămoșească și pentru Patria socialistă.

În această epocă, la cîrma eparhiei au stat ierarhi vrednici, cu multă înțelepciune și cu tragere de inimă pentru îndeplinirea cu înaltă responsabilitate a misiunii lor și anume: Andrei Magieru (10 februarie 1936—13 mai 1960), dr. Nicolae Corneanu (26 ianuarie 1961—4 martie 1962), astăzi Întîistătătorul Mitropoliei Banatului, Teoctist Arăpaș (16 septembrie 1962—25 februarie 1973); astăzi Mitropolitul Moldovei și Sucevei și P. S. Episcop dr. Visarion Aștileanu, instalat la 26 august 1973, ajutat cu dragoste, de la 26 iunie 1977, de către P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Cucoșel — Hunedoreanul. Sub arhipăstorirea acestor ierarhi, Episcopia Aradului a cunoscut frumoase realizări, grăitoare despre vremurile în care au fost zămislite și pentru trăsăturile lor fundamentale, pentru stările sufletești de plenitudine care le-au generat.

Pentru început, relevăm activitatea rodnică și meritorie de construire de noi biserici care să satisfacă cerințele spirituale ale credincioșilor, care s-au

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. VISARION AȘTILEANU
Episcop al Aradului, Ienopolei și Hălmagiului

ISTORICUL ACT ÎN PAGINILE TELEGRAFULUI ROMÂN

Participarea

sburătorilor români la luptele pentru desrobirea Ardealului de Nord.

București 10 — In completarea comunicatului Marelui Stat Major al Armatei române, privitor la operațiunile ofensive din Transilvania, se dau următoarele amănunte:

Luptele pentru lichidarea rezistențelor inamice de pe Mureșul superior și mijlociu și de pe Arieș, s'au terminat.

Fixat pe poziții favorabile, inamicul a trebuit să fie scos rând pe rând din cuiburile situate pe înălțimi dominante.

Calea spre valea Someșului a fost deschisă.

Trupele sovietice înaintează în zona Târgu-Mureș—Reghin.

Vânătorii de munte români, după ce au cucerit Dealul Feleacului, se află la mai puțin de 5 km. de Cluj. Ei luptă deasemenea în flancul drept al dispozitivului sovietic care înaintează în pusta Ungariei.

Aviația română de recunoaștere și vânătoare sprijinește cu succes operațiunile terestre.

Bombardiere române au atacat, cu bune rezultate, triajul gării Someșeni și poduri de cale ferată în regiunea Apahida, dezorganizând transporturile inamicului.

(Extras din T. R. nr. 66/11 X 1944)

„Am fo' ș'oi fi!"

Strașnică vorbă!

E vorba maramureșanului așezat în cugetul său, că acolo unde-i azi, a fost și ieri și va fi și mâine. O spune răspicat și cu mîndrie, fiindcă el știe că n-a venit de nicăieri în Țara voevodală, cum n-au venit de nicăieri nici strămoșii lui. Și mai știe că n-are să plece niciodată de pe pământul natal — orice s-ar întîmpla.

„Am fo' ș'oi fi". Această vorbă cuprinzătoare o poate spune orice român din cuprinsul patriei adevărate care trăiește în sufletul nostru al tuturora. Că toți dintr-o tulpină ne tragem. De două mii de ani sîntem aici pe pământul Daciei Traiane. Am luptat, am suferit, am căzut, ne-am ridicat; de-atîtea ori am fost în gura morții și iarăși ne-am trezit la viață nouă: am rămas...

Românul își iubește pământul cu o dragoste nemăsurată. Fiindcă se încălzește cu căldura lui și se răcorește cu reveneala lui; se desfătează cu frumusețile lui și se ospătează din rodurile lui. Și mai ales fiindcă în el se odihnesc osemintele înaintașilor lui. De aceea îl udă atît de bucuros cu sudoarea frunții și — dacă trebuie — îl frămîntă cu sîngele trupului său.

Românul trăiește cu pământul natal într-o legătură de dragoste intimă. De aceea el nu-l părăsește cum își părăsește tîrgovețul casa închiriată sau moșia luată numai în arîndă. Românul nu e arîndaș, ci gazdă. Și gazda nu-și ține pământul cu anul sau cu anii, ci de uric, ca să-l lase urmașilor săi.

Regretatul prozator Liviu Rebreanu le știa toate acestea. De aceea și-a brodat romanul său „Ion" pe patima iubirii de pământ.

(Extras din „Telegraful Român" nr. 46 din 17 septembrie 1944)

RUGĂCIUNE DE MULȚUMIRE rostită de Mitropolitul Nicolae Bălan

„Stăpîne Doamne, Dumnezeul nostru, Făcătorule a toată făptura văzută și nevăzută, care ai pus vremile și anii întru a Ta stăpînire și cu a Ta purtare de grijă cerească și atotbună îndreptezi drumul popoarelor, la a Ta milostivire cădem cu smerenie ca niște robi nevrednici, spre semn de mulțumire pentru ale Tale faceri de bine ce ai revărsat asupra țării noastre România și asupra drept-credinciosului popor român. În vremuri grele cînd cuvîntul nostru era legat, către Tine, Dumnezeule al dreptății, ne-am îndreptat gîndul și cu inimă înfrîntă Ție, prea bunule Stăpîne, ne-am rugat să ne trimiți ajutorul Tău prea puternic ca pămîntul Ardealului, înstrăinat cu viclenie, să-l aducem din nou acasă și pe frații noștri să-i izbăvim din lanțurile robiei. Astăzi, cînd dreptatea Ta cea izbăvitoare și bunătatea Ta cea fără de margini ne-a hărăzit împlinirea cererii și rugăciunii noastre și dușmanii sînt alungați de pe întreg pămîntul Ardealului, ne plecăm genunchii și inimile cucernic înaintea Ta, Binefăcătorul nostru, și ca pe o tămîie bine mirositoare primește mulțumirea noastră. Așează Bunule, jertfa ostirii noastre la temelia Țării și o împletește cu iubirea noastră și a urmașilor noștri către pămîntul întregit al ei; întărește sufletul poporului nostru în dreapta credință și în ascultarea poruncilor Tale; depărtează de la noi duhul învrăjbirii și al patimei celei rele și sălășluiește în inimile tuturor Românilor duhul dragostei de aproapele și al păcii, duhul bunei înțelegeri care înalță neamurile și le mîntuiește. Înoiește cu harul Tău cele dinlăuntru ale noastre, ca totdeauna cu viață neprihănită să Te slăvim pe Tine, Dumnezeul cel necuprins de minte și închinat în trei Ipostasuri: Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt, și să strigăm din adîncul inimii: Mărire Ție, Dumnezeule, dătătorule de bine în vecii vecilor, Amin."

(Extras din „Telegraful Român" nr. 79 din 28 oct. 1944)

Din pastorala mitropolitului Nicolae Bălan adresată clerului și credincioșilor din Transilvania descătușată, în data de 30 august 1944

„De trei ani sîngerăm într-un război pe care neamul nostru nu l-a dorit și nu l-a avut la inimă. Flăcăii noștri au murit cu sutele de mii și cu cît trecea timpul vedeam că sîntem trași într-o luptă din care nu aveam să nădăjduim nimic.

De la o vreme, războiul acesta nenorocit venise pe pămîntul țării noastre. Ne vedeam amenințați să trecem cu toții prin grozăviile lui, ca toată țara să fie pustiită de el și ca întreg neamul să se prăbușească luptînd alături de aceia care nu ne-au făcut nici un bine, ci ne-au rupt o parte din Ardealul nostru scump... Ne vedeam mergînd la pieire sigură împreună cu ei, luptînd împotriva aliaților care ne-au ajutat să ne împlinim visul național în războiul trecut și lîngă care știam că ne putem ocroti interesele noastre și de astă dată...

...Azi ținta luptei noastre este ajunsă. Ardealul va fi iarăși întreg al nostru. Nici o graniță nefirească nu va mai despărți frații întreolaltă... Ne vom putea păstra statul nostru liber cu rînduielile lui, ne vom da legile pe care noi le vrem, ne vom păstra bunurile și obiceiurile noastre de la părinți, agoniseala noastră și credința noastră".

(Extras din „Telegraful Român" nr. 36 din 3 sept. 1944)

Apare zilnic

ANUL CXII SIBIU Joi 12 Octomvrie 1944 Exemplarul Lei 7.- Nr. 67

Telegraful Roman

Organ național-bisericesc. Intemeiat în 1853 de Mitropolitul Andreiu Șaguna

Abonamentul: ... Articole și corespondențe ... Prețul inserțiunilor ... Abonamentele și inserțiunile ...

CLUJUL A FOST DESROBIT

București 11 — Biruitoarele armate ruso-române au cucerit, azi, capitala Ardealului.

In semnul bucuriei celei mari Mitropolia din Sibiu a pavoazat cu steagurile aliate, iar clopotele catedralei au răsunat în trei reprize câte cinci minute, vestind marea biruință a vitezelor oști româno-ruse.

„Inaintarea transformată în marș desrobitor — Retragere transformată în derută"

Cu aceste expresii caracterizează cercurile oficiale din capitala Românici evoluția operațiunilor militare în Transil-

(Extras din „Telegraful Român" nr. 67 din 12 octombrie 1944)

Așa se bat eroii!...

O nouă mărturie a vitejiei ostașilor noștri și a importantei contribuții, pe care armata română o aduce la efortul Națiunilor Unite în lupta pentru distrugerea hitlerismului, o constitue Comunicatul Marelui Stat Major dat în ziua de 17 Decemvrie 1944.

In regiunea masivului pădUros Hegyalja — precizează comunicatul — Armata IV Română, după 3 zile de luptă crâncenă, a străpuns frontul inamic pe o lărgime considerabilă și a pătruns în adâncime de 30 Km. într'un teren accidentat și împădurit.

Prin această vitejească acțiune, trupele noastre au căzut în spatele sistemului de apărare al inamicului de pe râul Bodrog, tăindu-i orice posibilitate de retragere. Ele au cuterit peste 80 de localități, între care și câteva orașe și noduri importante de comunicație, pe care adversarul a încercat zadarnic să le apere cu prețul unor jertfe grele. Comunicatul oficial citează în mod special câteva unități mari și mijlocii care s'au acoperit de glorie în cursul acestei acțiuni.

Dar aceasta nu reprezintă decât o verigă în lungul lanț al faptelor de arme, prin care România își afirmă fructuoasa participare la luptă alături de Națiunile Unite.

(Extras din T. R. nr. 58/1 X 1944)

„Ardealul este al nostru pentru totdeauna"

„Inimile românești trăiesc iarăși zile de istorică și suprafirească bucurie. După 4 ani de durere și de protest necurmat, Ardealul cel una și nedespărțit își șterge lacrimile și îmbracă din nou haină de sărbătoare. Țărușii unui hotar nefiresc și barbar au fost scoși din trupul lui. Clujul, Oradea Mare, Tîrgul-Mureș, Reghin, Bistrița, Huedin, acești luceferi din bolta Ardealului, după ce au stat stinși patru ani, s-au aprins din nou de lumina tricolorului, s-au înviorat iarăși de căldura graiului românesc descătușat. Pasul ostașului român răsuna în cadența vitejiei strămoșești pe străzile lor, trezindu-le la viața întreruptă acum patru ani. Satele Năsăudului și ale Maramureșului își primesc iarăși feciorii alungați din fața urgiei și horele pornesc din nou în cîntecul și chiotul după care tînjeau văile și dealurile cu obraz românesc.

Marea liturghie a învierii românești își ia din nou începutul în toate altarele Transilvaniei".

(Extras din „Telegraful Român" nr. 70 din 17 octombrie 1944)

In ritm accelerat

Știrile cari sosesc de pe teatrele de luptă, arată lămurit că faza inițială a campaniei pentru desrobirea Ardealului de Nord a fost depășită.

Operațiile de orânduire în dispozitive de luptă a trupelor române și sovietice fiind terminate, s'a trecut la războiul de mișcare.

Roadele lui sunt pe zi ce trece tot mai vizibile. Fortărețele, organizate de trupele germano-maghiare în diferite puncte strategice ale Transilvaniei, cad una după alta.

Ieri, orașul Târgu-Mureș a fost cucerit de bravii noștri vânători de munte.

In țara Crișurilor, Oradia Mare a fost luată cu asalt de trupele româno-ruse.

In Banat, a căzut importantul centru industrial Anina.

Trăim zile mari: Ardealul se reîntoarce „acasă", iar sbirii lui de veacuri sunt strâmtorați din toate părțile.

(Extras din „Telegraful Român" nr. 57 din 30 septembrie 1944)

În prag de viață nouă. Povățuiri pentru preoți adresate de mitropolitul Nicolae Bălan după eliberarea țării în august 1944

„În toate țările s-au început reforme largi în structura socială a colectivității în direcția unei ordini mai drepte, mai morale, a unui spirit mai frățesc. Dacă la sacrificii sînt chemați toți în vremuri grele pentru neam, toți trebuie să fie făcuți părtași și la bunurile pentru care au luptat. Timpurile viitoare nu vor mai suporta exageratele inegalități materiale și distanțe între clasele sociale. Duhul vremii impune realizarea celei mai desăvîrșite comunități între fiii aceluiași popor...

De aceea, invit preoțimea noastră să se angajeze în această misiune de pregătire a sufletelor pentru schimbările de ordin social-creștin pe care le vor impune timpurile viitoare. Precum a fost totdeauna o preoțime a poporului, înfrățită cu el în greutățile sorții, așa să rămînă și de aici înainte: apropiată de sufletele celor mulți și smeriți".

(Extras din „Telegraful Român" nr. 58 din 1 octombrie 1944)

Trupele române la porțile Budapestei

Lupta pentru Budapesta a intrat în faza finală. Strânsă în cleștele — acum închis — al grupurilor de armate comandate de Mareșalii URSS Rodion Yacovlevici Malinovschi și Tolbukin, capitala Ungariei își trăiește ultimele clipe. Nemții și ungurii lui Szállassy au hotărît s'o piardă atunci când au prefăcut-o în bastion așezat în calea înaintării trupelor sovietice spre Austria și Sudul Germaniei, înaintare pe care nu au putut-o împiedeca.

La asediul Budapestei participă și trupe române comandate de viteazul Genenal de Corp de Armată Macici Nicolae, cavaler al Ordinului militar de războiu „Mihai Viteazul", comandant al unei Armate.

Cel mai proaspăt comunicat al Marelui Stat Major al Armatei Române — privitor la operațiile militare desfășurate în ziua de 28 l. c. — aduce îmbucurătoarea știre că trupele noastre, aflătoare în dispozitiv de atac la Est de Budapesta, au făcut o spărtură în frontul defensiv germano-maghiar, înaintând până la porțile Budapestei.

Pe de altă parte, același comunicat oficial subliniază succesele formațiunilor noastre de Vânători de Munte, din Armata a IV-a română, comandată de renumitul General de Corp de Armată Avramescu Gheorghe.

Angajate în lupte grele în Nord-Estul Ungariei, aceste unități au depășit acum, pe un front larg, frontiera ungaro-cehoslovacă, aflându-se în regiunile muntoase Tatra și Matra.

Colaborarea forțelor române la luptele pentru desrobirea Cehoslovaciei ne umple inimile de bucurie, știute fiind simțămintele de prietenie pe cari le nutrim față de acest popor loial.

(Extras din „Telegraful Român" nr. 128 din 30 decembrie 1944)

Catedrala mitropolitană din Timişoara

Acum 35 de ani...

(Continuare din pag. 1)

ucisă, sute de mii de români închişi, expulzaţi ori expatriaţi, tineri români puşi la jug să tragă plugul, avutul românesc confiscat. Iată de ce poporul român n-a putut fi cu sufletul şi cu voia alături de hitlerişti... şi iată de ce trecerea României alături de poporul rusesc şi de naţiunile aliate este o faptă săvîrşită din toată inima, este o izbucnire a străfundurilor lui de simţire..." (Biserica Bănăţeană, nr. 44 din 28 octombrie 1944, p. 1—2 şi Foaia Diecezană, nr. 44 din 29 octombrie 1944, p. 1—2).

Aderînd la marile transformări începute cu memorabila zi de 23 August, Biserica a stat alături de popor în uriaşul efort de reconstrucţie a ţării, la înfrîngerea totală a trupelor hitleriste. Făcînd referire la Banat, vom arăta că partea sa de sud şi cîmpia Torontalului au devenit atunci teatrul unor aprige lupte în care erau angajate nu numai trupele regulate, ci şi detaşamente de partizani, populaţia întreagă (vezi Biserica Bănăţeană, nr. 41, din 8 octombrie 1944 şi nr. 42 din 15 octombrie 1944; Foaia Diecezană, nr. 42—43 din 22 octombrie 1944). Sînt preoţi şi credincioşi încă în viaţă, foşti combatanţi pe acest front, care istorisesc şi azi cît de cruntă a fost încleştarea din zilele lui septembrie şi octombrie 1944.

Numeroşi au fost civilii ucişi de hitleriştii aflaţi în derută şi retragere, imense pagubele materiale. Biserici nenumărate au fost distruse sau avariate, printre ele catedrala mitropolitană din Timişoara atinsă de bombele naziste în noaptea de 30 octombrie.

Valul terorii hitleriste s-a abătut peste multe localităţi bănăţene. Din răzbunare şi fără nici o judecată oamenii erau smulşi de la casele lor şi asasinaţi: 19 la Periam, 12 la Biled, 10 la Pesac, 7 la Cenei, 7 la Jimbolia... În comuna Lovrin fasciştii au scos ochii la doi ceferişti, i-au stropit cu benzină şi le-au dat foc (vezi dr. William Marin, Generaţiile Ceneiului, în Magazin Istoric nr. 66, septembrie 1972, p. 66—70; Thomas Breier, Cei şapte din Jimbolia, în Magazin istoric, nr. 104, noiembrie 1975, p. 30—31).

Mai puţin cunoscut dar vrednic de semnalat este cazul preotului Andrei Jebeleanu, unul din cei 19 martiri de la Periam (vezi Biserica Bănăţeană, nr. 45 din 5 noiembrie 1944, p. 3). Deşi primise ordin de evacuare, pentru că enoriaşii săi au rămas pe loc, la fel a procedat şi preotul, în ciuda invaziei hitleriste. „Am stat de vorbă cu preotul Jebeleanu — va relata ulterior pretorul plasei Mihai Grivei — pe care l-am pus în curent cu pericolul ce ne ameninţă, invitîndu-l ca în caz de agravare să plecăm împreună cu un tren ce ni se va pune la dispoziţie. Mi-a comunicat că el fiind preot nu va putea să-şi părăsească credincioşii şi va rămîne în comună orice s-ar întîmpla... ca să împărtăşească soarta credincioşilor săi... Trăind în cea mai bună prietenie cu preotul romano-catolic Sundhausen, au luat hotărîrea de a se susţine reciproc. Totuşi trupele germane care au căutat să extirpe pe toţi românii de marcă, după ce au omorît pe Isac E. Isac şi Ion Surdu..., cu o zi mai în urmă au ridicat prin surprindere şi pe preotul Andrei Jebeleanu. Punîndu-l într-un comision, fără să mai asculte de rugăminţile preotului romano-catolic Sundhausen, care şi el era scuipat, a fost dus afară din comună şi împuşcat fără nici o vină" (Arhiva Mitropoliei Banatului, Fond Timişoara, nr. 4981/1944). Acestea se întîmplau la 27 septembrie 1944, iar pretextul invocat de hitlerişti, cum declara soţia preotului martir, era că „a adăpostit ofiţeri sovietici" (aceeaşi arhivă, nr. 299/1945).

Rememorînd cele întîmplate în urmă cu 35 de ani, vom înţelege mai bine semnificaţia profundă a momentului de la 23 August 1944, iar adeziunea noastră la noua orînduire statornicită atunci pentru totdeauna va fi mai desăvîrşită. Piatră de hotar în istoria neamului nostru, deci şi a Bisericii Ortodoxe Române, ziua eliberării prăznuită an de an cu atîta însufleţire, ne duce gîndul spre acel început care stă la temelia marilor realizări contemporane.

Astfel de realizări s-au înscris desigur şi în viaţa bisericească din Banat. Ele sînt rodul deplinei libertăţi de care se bucură toţi fiii patriei noastre indiferent de naţionalitate sau credinţă religioasă.

Slujind lui Dumnezeu — slujim oamenilor
Împliniri în viaţa bisericească din Eparhia Oradiei

Treizeci şi cinci de ani de la eliberarea Patriei de sub dominaţia fascistă este un moment care ne oferă prilejul să privim dinamica dezvoltării istorice a poporului nostru, înfăptuirile lui măreţe, drumul său spre lumină şi progres şi să prefigurăm liniile ascendente ale istoriei lui.

După treizeci şi cinci de ani de la eliberare, Patria se află în haină nouă. Vindecînd în timp scurt rănile războiului, poporul român stăpîn şi suveran pe destinele lui, şi-a manifestat întreaga lui capacitate creatoare, a transformat structura şi înfăţişarea patriei într-o grădină înfloritoare, o ţară care priveşte cu încredere spre viitor.

Păstrînd permanent legătura cu trecutul său zbuciumat dar eroic, cu trecutul în care se află rădăcinile bimilenare ale existenţei lui, în care a germinat şi a crescut neîncetat idealul de unitate, de libertate şi suveranitate, toţi fiii patriei trăiesc astăzi vremea împlinirii acestuia şi beneficiază de roadele muncii lor.

Aceste roade se văd în toate sectoarele de activitate şi pe întreg cuprinsul patriei.

Fie-ne îngăduit la acest popas jubiliar să însemnăm cîteva evenimente şi înfăptuiri din cronica bisericească a Eparhiei Oradea.

Deşi o ramură de margine a copacului cel mare şi înflorit al Bisericii Ortodoxe Române, Eparhia Oradiei s-a bucurat cu credincioşii ei de roadele muncii creatoare a întregului popor. Poate că ei le-au simţit şi le trăiesc mai deplin pe toate acestea, fiindcă prin inima lor a trecut sabia despărţitoare de fraţi a Dictatului de la Viena, sabie frîntă şi întoarsă împotriva acelora care au crezut că fiii unui popor pot fi despărţiţi de fraţii lor.

Evenimentul cel mai însemnat din cronica vieţii Bisericii Ortodoxe Române în acest timp este fără îndoială Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române şi refacerea unităţii bisericeşti a tuturor românilor, de la anul 1948, ca o coordonată şi un complement necesar al unităţii lui etnice şi politice.

Prin acest act s-a redat integritatea Bisericii Ortodoxe Române şi s-a aşezat în rostul de slujitoare a lui Dumnezeu şi a idealurilor noi şi superioare ale poporului român.

Reîntregirea bisericească din anul 1948 este un act de reparare a unei nedreptăţi istorice, săvîrşită împotriva legii strămoşeşti, de aceea roadele unităţii în credinţă au început să se arate în viaţa credincioşilor îndată după înfăptuirea ei. A încetat ura confesională, s-a redat pace familiilor, s-a statornicit înfrăţirea între toţi fiii poporului nostru.

Pe ogoare şi în fabrici, la nunţi şi înmormîntări, la bucurii şi necazuri nu mai sînt despărţiţi unii de alţii.

Puterile lor spirituale şi materiale s-au înmulţit. În cele ce urmează lăsăm să grăiască cîteva exemple tipice, care s-au întîmplat în multe părţi.

Credincioşii români din parohia Giuntelecul-Hododului din jud. Satu Mare, împărţiţi pînă în anul 1948 în două strane s-au străduit decenii în rînd să-şi facă fiecare dintre cele două tabere cîte o biserică, fără să reuşească.

După reîntregire au pornit împreună braţ lîngă braţ şi inimă lîngă inimă şi au zidit o biserică măreaţă cît o catedrală, pe care au împodobit-o cu o pictură frumoasă. Iată roadele unificării bisericeşti!

Alt exemplu: în parohia Delureni din jud. Bihor sînt trei biserici. Una din lemn din anul 1616, azi monument istoric, restaurat recent. Pînă în anul 1770 toţi credincioşii se rugau la altarul ei. Clopotele celorlalte două biserici, zidite în deceniul al patrulea din veacul nostru se îngînau unul cu altul şi glasul lor suna a învrăjbire. Astăzi amîndouă sînt restaurate şi împodobite cu pictură nouă şi nimeni nu mai zice că una e a noastră şi cealaltă a voastră, iar morţii care îşi dorm somnul de veci lîngă biserica mamă tresaltă cu duhurile lor de înfrăţirea fiilor lor.

Exemplu de minunate roade ale unităţii bisericeşti ni-l oferă credincioşii români din Lucăceni, localitate nu departe de Carei, la numai cîţiva kilometri de brazda de vest a ţării. Ei au venit aici din Sisieşti-Maramureş, urmaşi ai marelui român Dr. Vasile Lucaciu. Trăiesc împreună, înfrăţiţi în muncă cu locuitori maghiari, romano-catolici şi reformaţi. Dar ei şi-au construit în aceşti ani o măreaţă biserică şi o frumoasă casă parohială, pe care le prezentăm în fotografie. Şi aici se văd roadele unităţii în credinţă şi înfrăţirii între oameni, precum şi legătura strînsă între Biserica Ortodoxă şi poporul român. Pentru că aici întîlnim un adevărat unicat. Icoana votivă a bisericii din Lucăceni înfăţişează pe „Memorandişti". Ei sînt patronii acestui sion românesc.

Ritmul de înnoire, care se observă în toate localităţile de la marginea de nord-vest a patriei, a cuprins în iureşul lui şi latura bisericească. În acest colţ de ţară au luat fiinţă în fiecare judeţ (Bihor, Sălaj şi Satu Mare) din cuprinsul eparhiei, mai multe oraşe, în multe localităţi s-au construit şcoli mari, cămine culturale, dispensare, şi s-au construit, după o statistică recentă 70 la sută din case noi. Am fi nedrepţi dacă nu am arăta că în acest timp s-au construit o seamă de biserici noi, acolo unde nu au fost, în locul celor vechi de lemn s-au zidit biserici mari din piatră. Bisericile vechi, cele mai multe din lemn, declarate monumente istorice, dovezi ale trecutului şi simţului artistic al poporului nostru, au fost restaurate şi valorificate.

În fiecare protopopiat s-au zidit în acest timp o seamă de biserici, altele, măcinate de dintele vremii au fost reparate, turnurile s-au înălţat spre cer şi glasul clopotelor anunţă, pe de o parte ivirea zorilor şi începutul lucrului, pe de altă parte cheamă la rugăciune pe credincioşi. Toate acestea sînt semne ale progresului material, al bunei stări a fiilor poporului nostru, semne ale libertăţii de credinţă din ţara noastră. Altare ale familiei, ale muncii şi ale credinţei se înalţă şi se înnoiesc.

Pentru desăvîrşirea unităţii bisericeşti, multe biserici s-au înfrumuseţat prin aşezare de icoane şi cărţi donate de Patriarhie în locul celor vechi, uzate sau primite de împrumut de la alte culte.

În acelaşi scop, după actul reîntregirii bisericeşti a început la bisericile din eparhie o acţiune de pictare în stil ortodox a bisericilor în tehnica fresco, tempera sau ulei. În acest interval de timp s-au pictat 116 biserici. În curs de pictare sînt în eparhie 25 biserici.

Spiritul de jertfelnicie şi ataşament al credincioşilor faţă de biserică se vede şi din acţiunea susţinută de a avea fiecare parohie casa parohială, în care să locuiască familia preotului. În acest timp s-au construit în cele 550 parohii 172 case parohiale, unele dintre ele foarte frumoase şi cu etaj.

Ritmul de dezvoltare a unui aşezămînt se poate vedea şi din numărul şi calitatea oamenilor care îl slujesc. Dacă în general se poate spune că în ţara noastră asistăm la o epocă de „continuă renaştere", de formare a unui om nou, cu un simţ dezvoltat al demnităţii şi al răspunderii, trebuie să amintim că şi Biserica s-a îngrijit să formeze elemente noi de preoţi, slujitori ai lui Dumnezeu şi ai oamenilor, conştienţi de misiunea şi răspunderea pe care o au în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Între anii 1944—1979 au fost hirotoniţi 601 preoţi, dintre care 321 numai în ultimii nouă ani. În marea lor majoritate îşi fac datoria şi sînt îndrumaţi mereu să-şi facă datoria faţă de Biserică şi Patrie.

Încheiem această succintă relatare despre lucrările şi împlinirile pe teren bisericesc din cuprinsul Eparhiei Oradea cu însemnarea împlinirilor de la Centrul Eparhial. Printr-o iconomisire a fondurilor şi contribuţiei credincioşilor şi a clerului în ultimii ani s-a înfrumuseţat paraclisul de la Centrul Eparhial cu o frumoasă pictură în tehnica fresco, s-a organizat în cinci săli o colecţie de obiecte de valoare a Patrimoniului Cultural Naţional, s-a făcut o supraetajare cu crearea a nouă apartamente pentru personalul administrativ, lărgindu-se spaţiul pentru organizarea bibliotecii şi arhivei eparhiale; s-a construit un nou sediu protopopesc şi un cămin preoţesc. Atelierul de lumînări a fost instalat într-o clădire nouă şi mecanizat. În prezent biserica „cu lună" — catedrala episcopală — se află în renovare în preajma împlinirii a 200 ani, înfrumuseţîndu-se cu o pictură nouă şi cu un padiment din marmoră.

La acestea adăugăm grija de zi cu zi a clerului de a îndruma pe credincioşi pe calea mîntuirii, pe drumul slujirii lui Dumnezeu şi a oamenilor, cele două coordonate pe care s-a aflat Biserica în tot trecutul ei.

† VASILE
Episcopul Oradiei

ORIZONTURI NOI
— Gînduri de 23 August —

Poporul român are o istorie bimilenară în care se înscriu eroi, fapte de seamă şi evenimente dăltuite adînc în inimile tuturor fiilor săi.

Marilor împliniri din trecutul nostru zbuciumat li se adaugă actul insurecţiei armate de la 23 August 1944, cînd poporul nostru şi-a cîştigat eliberarea de sub dominaţia fascistă, România devenind independentă, liberă şi unită. Pentru însemnătatea epocală a acestui act, ziua de 23 August 1944 a devenit sărbătoare naţională a poporului nostru şi punctul de urcuş spre noi împliniri. La aniversarea a 35 de ani de viaţă liberă, se înscriu realizări însemnate în toate domeniile vieţii materiale şi spirituale pe care poporul nostru le-a obţinut prin munca şi hărnicia sa.

(Continuare în pag. a 6-a)

Din publicaţiile noii Eparhii de Alba Iulia

Ecumenism și relații externe bisericești 1944 — 1979

1. Înainte de al doilea război mondial, contactele Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici Ortodoxe, ca și cu alte Biserici creștine, au fost sporadice și, cu puține excepții, limitate la vizite protocolare sau la pelerinagii spre locurile sfinte. Cele mai importante legături din perioada dintre cele două războaie, au fost cele stabilite cu Biserica Anglicană în 1931 la Londra și, în 1935, la București.

Se știe că rezultatele dialogului bilateral din 1935 au fost pozitive și, pentru vremea aceea, îndrăznețe: Biserica Ortodoxă Română a recunoscut — ea singură dintre toate Bisericile Ortodoxe surori — validitatea hirotoniilor anglicane, hotărîre rămasă valabilă pînă în ziua de azi.

Patriarhul Miron a vizitat Patriarhia Ecumenică în mai 1927 și, în același drum, Atena și Ierusalimul. În 1936 a făcut o vizită oficială Bisericii Anglicane în fruntea unei delegații, iar în 1938 a vizitat Biserica Ortodoxă din Polonia. Alți cîțiva ierarhi, printre care Mitropoliții Nectarie Cotlarciuc, Nicolae Bălan și episcopii Tit Simedrea și Lucian Triteanul, au vizitat fie Anglia, fie Constantinopolul, fie Muntele Athos, participînd la conferințe și aniversări, iar cîțiva profesori, printre care V. G. Ispir, Iuliu Scriban, Gala Galaction, Vasile Radu, Dragomir Demetrescu ș. a., au participat, printre altele, la lucrările mișcărilor ecumenice *Life and Work* și *Faith and Order*, din care se va alcătui mai tîrziu *Consiliul Ecumenic al Bisericilor*.

Tot în această perioadă, după o vizită a preotului Trandafir Scorobeț — mai tîrziu episcop-vicar la Sibiu cu numele de Teodor — în S. U. A. (nov. 1928—aprilie 1929), a fost trimis din țara noastră un episcop pentru românii stabiliți în acea parte a lumii (1935), cel ales fiind Policarp Morușca.

2. Lumea de după al doilea război mondial, după o scurtă perioadă de izolare a națiunilor în sisteme politice noi, abia puse pe picioare, a fost, mai mult ca oricînd, o lume a dialogului.

În aceste condiții, Bisericile creștine de pretutindeni au simțit nevoia să ia asupra lor o parte din responsabilitatea necazurilor abătute, sau gata să se abată din nou, asupra lumii. Își dădeau seama că, pe linia îndatoririlor lor specifice, nu făcuseră cît trebuia ca să inspire oamenilor convingeri și sentimente care să apere pacea, buna înțelegere, cooperarea frățească, egalitatea și libertatea, deopotrivă pentru toți și de pretutindeni.

Mișcarea ecumenică a apărut — constituită ca atare, în forma actuală, în 1948 la Amsterdam — *din nevoia de a pune capăt mai întîi scandalului diviziunilor interne*. Nu se mai putea tolera existența cîtorva sute de Biserici și denominațiuni creștine, cu învățături diferite, cu conduceri separate, în luptă între ele, pe baza și în numele aceluiași Iisus Hristos și al aceleiași Evanghelii. Un cuvînt al Mîntuitorului, notat de evanghelistul Ioan și parcă descoperit abia atunci, lămurea limpede că diviziunile erau cauza necredinței din lume, și că nu exista decît o singură soluție care putea spăla această vină: creștinii să-și refacă unitatea originară, pierdută de-a lungul anilor, din motive care urmau a fi identificate, cercetate, lămurite și depășite: „Ca toți să fie una ... ca lumea să creadă ..." (Ioan 17, 21).

Dacă Bisericile s-ar fi oprit însă numai la aceasta, n-ar fi fost de ajuns. Ar fi însemnat doar o lărgire a spațiului în care își desfășurau activitatea, dar acesta ar fi rămas tot închis, un fel de ghetou separat de lume și de problemele ei.

Bisericile au înțeles acest lucru și au inițiat, în cadrul *Mișcării ecumenice*, o totală schimbare de atitudine față de lume. Problemele lumii deveneau astfel problemele ei. Lupta împotriva războiului, împotriva sărăciei, împotriva discriminărilor rasiale, împotriva inegalităților de tot felul, împotriva colonialismului și a formei lui disimulate, neocolonialismul, lupta pentru pace, pentru o lume mai dreaptă și mai bună, pentru dreptate și echitate socială, pentru o nouă ordine economică și politică, pentru independența și suveranitatea națiunilor, toate acestea au devenit puncte de cea mai mare importanță pe ordinea de zi a tuturor Conferințelor creștine internaționale. Pe lîngă *Consiliul mondial al Bisericilor* s-au creat organizații noi, internaționale, avînd aceste țeluri drept elemente programatice de bază, unele specializate pe zone limitate, altele cuprinzînd întreaga lume creștină. *Conferința Bisericilor Europene* a strîns laolaltă Bisericile din Europa, *Conferința Creștină pentru Pace* a strîns Bisericile din toată lumea.

3. *Biserica Ortodoxă Română*, după al doilea război mondial și-a precizat și ea opțiunile, cu mai multă vigoare și hotărîre decît o făcuse înainte. Pe plan intern, doctrina *Apostolatului Social* promovată de Patriarhul Justinian, împreună cu întregul Sfînt Sinod, a constituit noua bază teoretică pe care preoțimea și teologia ortodoxă românească, și-au constituit și și-au consolidat programul de existență, de propovăduire și de misiune, în societatea instaurată în România după 23 August 1944. Acest program, solid ancorat în Sfînta Scriptură și în Tradiția Bisericii vechi, s-a materializat în angajarea practică a preoțimii, a teologilor, a ierarhilor și prn ei a tuturor credincioșilor, pe de o parte în eforturile generale, creștine, de refacere a unității pierdute, pe de altă parte în eforturile generale românești, europene și mondiale, de construire a unei lumi noi, pe principii noi, o lume a păcii și a dreptății.

Demersurile pentru restaurarea unității creștine s-au organizat în special în cadrul *Consiliului Mondial al Bisericilor*, pornindu-se de la regăsirea tuturor Bisericilor pe o platformă minimală comună — botezul în numele Sfintei Treimi — de pe care să abordeze împreună deosebirile confesionale, spre a le nivela și a ajunge din nou la mărturisire de credință comună. Efortul pe care și l-au propus Bisericile membre ale *Consiliului Ecumenic al Bisericilor*, s-a dovedit dintru început dificil și de lungă durată. De aceea, spre a nu bate pasul pe loc intrînd direct în dialogul teologic, căruia îi lipsea și experiența și metoda, Bisericile au avut fericita idee de a alege pentru început *calea dialogului practic*, întrevăzînd cu clarviziune că acesta poate pregăti spiritele pentru *dialogul teologic*.

Acest lucru s-a și întîmplat. Bisericile au descoperit, în cadrul dialogului practic, că au o platformă teoretică în linii mari identică, cu foarte puține excepții comună, în ceea ce privește abordarea relațiilor cu societatea și cu problemele lumii.

O contribuție esențială au adus la stabilirea acestei platforme comune și delegații Bisericii Ortodoxe Române, prezenți în *Comitetul Central al Consiliului Mondial al Bisericilor*, cu începere de la Adunarea Generală de la New-Delhi — India, din 1961. Cel care a fost o prezență activă și unanim apreciată aproape douăzeci de ani în acest organism, a fost Mitropolitul Moldovei și Sucevei de pe atunci, Prea Fericitul Iustin, astăzi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Adunarea Generală de la Nairobi —Kenya (1975), a ales în Comitetul Central, în afară de P. F. Patriarh Iustin și pe vicarul patriarhal Antonie Plămădeală, ales apoi și în Comitetul Executiv. Odată cu alegerea P. F. Iustin în fruntea Bisericii Ortodoxe Române în 1977, Prea Fericirea Sa a recomandat în locul său, și Comitetul Central l-a ales în 1978, pe Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului.

4. În ultima vreme, aproape toate problemele majore ale lumii contemporane care au preocupat și preocupă Organizația Națiunilor Unite, au fost incluse și pe agenda Consiliului Mondial al Bisericilor, pe de o parte spre a-și defini atitudinea față de ele, pe de altă parte spre a exercita, prin Biserici, influențe anume dirijate, asupra opiniei publice și asupra factorilor determinați din sfera politică și socială de pretutindeni. În această privință, Consiliul a realizat unitatea și unanimitatea Bisericilor. Odată cu aceasta s-a putut face, așa cum s-a prevăzut, un pas mai departe și în problema unității creștine. Departamentul *Credință și Constituție*, (Faith and Order), condus pînă de curînd de Lukas Vischer, a propus Bisericilor și teologilor, și a și început consultările în vederea unei înțelegeri pancreștine, cu privire la *Botez, Euharistie* și *Preoție*. De asemenea, a propus discuției largi formula *Comunitate conciliară*, drept model de unitate. Toate acestea pot fi acum discutate paralel cu diadogul practic și, într-adevăr, într-un climat de mai mare apropiere, de mai profundă înțelegere reciprocă, de mai mare iubire. Teologi și ierarhi români în frunte cu P. F. Patriarh Iustin, au participat cu contribuții apreciate la discutarea acestor teme.

Ei, reprezentînd punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe Române, au contribuit în mod hotărîtor mai ales la clarificarea dezbaterilor cu privire la ceea ce s-a numit angajarea Consiliului Mondial al Bisericilor pe vertical și pe orizontal.

Firește, drumul spre unitate e greu și se înaintează încet. Se fac pași mici, dar orice pas, cît de mic, e în fapt uriaș, cînd e vorba de adus la o formulare comună, mărturisiri de credință de lungă tradiție de despărțire. În problema unității creștine nu s-a rămas însă numai la atîta. S-au inițiat și dialoguri teologice bilaterale, fie între Bisericile locale, fie între familii de Biserici, aceste dialoguri devenind în ultima vreme adevărate instituții. Astfel vom aminti:

— Dialogul Bisericilor Ortodoxe cu Bisericile vechi orientale, precalcedoniene; cu Biserica vechi-catolică; cu Biserica Anglicană și cu bisericile protestante Luterane și Reformate. De curînd s-a inițiat și un dialog bilateral între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Luterană din R. F. G.

S-a inițiat apoi un dialog pan-ortodox cu Biserica romano-catolică.

În cadrul relațiilor cu Vaticanul, în 1971, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu episcopul Antonie Plămădeală a vizitat și a purtat discuții cu Papa Paul al VI-lea și cu conducătorii dicasteriilor romane și ai Secretariatului pentru Unitate, iar în 1979, episcopul Antonie Plămădeală a făcut o vizită noului Papă, Ioan Paul al II-lea, abordînd în special problema dialogului în pregătire, dintre ortodocși și romano-catolici.

5. Printre fondatorii altei mari organizații creștine internaționale, *Conferința Bisericilor Europene*, s-a numărat și Prea Fericitul Patriarh Iustin, care a și fost dintru început și este și în prezent membru al Prezidiului, forul suprem de conducere al acestei organizații.

6. Cea de a treia mare organizație creștină internațională, *Conferința Creștină pentru Pace*, a numărat și ea de la început, printre conducătorii ei, pe Prea Fericitul Patriarh Iustin. Ștafeta a fost preluată apoi de Î.P.S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, de Î. P. S. Mitropolit Nestor Vornicescu al Olteniei și de Pr. Ilie Georgescu.

7. Delegații ale Bisericii Ortodoxe Române au făcut *vizite frățești unor Biserici Ortodoxe surori* ca și *unor Biserici vechi orientale, anglicane, protestante*. Nu le vom putea menționa aici pe toate, dar le vom aminti pe cele mai importante.

Astfel, Patriarhul Justinian a vizitat Patriarhia Ecumenică (1968), Patriarhia Ierusalimului (1975), în mai multe rînduri Patriarhia Moscovei, Biserica Ortodoxă vechi orientală din India (1969), Biserica Ortodoxă Coptă din Egipt (1969, 1971), Biserica Ortodoxă Coptă din Etiopia (1969, 1971), Biserica romano-catolică din Austria (1968), Biserica anglicană din Anglia (1966), Bisericile romano-catolică, evanghelică și vechi catolică din R. F. G. (1970), Biserica romano-catolică din Belgia (1972), Consiliul Ecumenic al Bisericilor și Bisericile protestante din Elveția (1966), Biserica Ortodoxă din Bulgaria (1953, 1966, 1971), Biserica Ortodoxă Sîrbă (1957), Biserica Ortodoxă din Grecia (1971), Sfîntul Munte Athos (1963).

O delegație românească din care a făcut parte și P. F. Patriarh Iustin, pe atunci mitropolit al Moldovei și Sucevei, a vizitat în anul 1957 China, iar în anul 1974, o delegație condusă tot de P. F. Sa a vizitat Patriarhia Ecumenică; P. F. Patriarh Iustin, ca mitropolit al Moldovei și Sucevei a condus și o delegație care a vizitat Biserica protestantă din Danemarca, în anul 1971.

Prea Fericitul Patriarh Iustin, a vizitat în mai multe rînduri ca mitropolit al Moldovei și Sucevei, Bisericile din S. U. A., Canada, U. R. S. S., Suedia, Anglia, Franța, Elveția, Grecia, R. F. G. ș. a. O delegație condusă de Î. P. S. Teoctist, pe atunci al Olteniei, a vizitat Biserica Ortodoxă vechi orientală din India (1976). Î. P. S. Mitropolit Teoctist a vizitat recent parohiile românești din Franța și R. F. G., însoțit de Pr. Ioan Prototopopescu.

Prea Fericitul Patriarh Iustin a făcut o vizită oficială Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol în anul 1978, și o vizită parohiilor românești din S. U. A. și Canada, în 1979, cu prilejul semicentenarului înființării Episcopiei Misionare Ortodoxe Române din aceste țări. Cu acest prilej Prea Fericirea Sa a vizitat pe președintele S. U. A., D-l Jimmy Carter, pe primarul New Yorkului, D-l Koch, pe Guvernatorul Canadei, D-l R. Schreyer și pe primul Ministru al Quebecului, D-l R. Levesque.

Prea Fericitul Patriarh Iustin împreună cu o delegație a B. O. R. în vizită la Președintele Jimmy Carter, la Casa Albă, 9 mai 1979

8. Ar mai trebui poate să adăugăm contribuția românească la buna desfășurare a așa-numitelor *Conferințe Rodos*, conferințe panortodoxe care au avut drept temă majoră, printre altele, și pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod Ortodox.

9. Trebuie să mai amintim și de *Comisia de dialog cu musulmnaii*, la care Biserica noastră a fost reprezentată în anul 1976 de Î. P. S. Arhiepiscop Antim al Tomisului și Dunării de Jos, la Tripoli, în Libia. O comisie de dialog cu evreii se va întruni la București în octombrie 1979. O delegație a cultelor din România a făcut în iunie 1979 o vizită în S. U. A., la invitația Fundației „Apelul la conștiință".

Ar mai trebui să adăugăm, desigur, participările ortodoxe românești la lucrările organizațiilor creștine de tineret: *Syndesmos, Federația Studenților Creștini și Consiliul Ecumenic al Tinerilor*.

10. Tot în cadrul relațiilor externe bisericești, un loc aparte l-au ocupat schimburile de profesori. La Institutele teologice universitare din București și Sibiu, au conferențiat de-a lungul anilor profesori de mare notorietate în cercetarea teologică, printre care Stefan Zankov, J. J. von Allmen, Oscar Cullmann, Olivier Clément, Jurgen Moltmann și mulți alții. Profesori ai institutelor noastre, printre care D. Stăniloae, Pr. I. Coman, Pr. Ene Branițte, Pr. Isidor Todoran, Pr. I. Rămureanu ș. a. au conferențiat la Facultăți de teologie din multe țări ale lumii ca: Bulgaria, Italia, Austria, Anglia, Franța, R..F. G., Elveția etc.

11. Bunele relații cu Bisericile creștine din Europa, Asia și America, ne-au dat posibilitatea să primim nenumărate oferte de burse care, în timp, au și fost onorate de un mare număr de studenți români ce au studiat în facultăți de teologie ortodoxe, romano-catolice și protestante din Anglia, Austria, Belgia, Bulgaria, Egipt, Elveția, Etiopia, Franța, R. D. G., Grecia, India, Israel, Italia, Iugoslavia, Olanda, Spania, S. U. A., Canada și U. R. S. S. Mai mult de 110 studenți și-au putut astfel desăvîrși pregătirea teologică în străinătate.

12. Și institutele teologice din București și Sibiu au primit, la rîndul lor, un mare număr de studenți străini din țări ca: Anglia, Bulgaria, Cehoslovacia, Canada, Elveția. Etiopia, Grecia, India, Iordania, Iugoslavia, Liban, Kenya, R. F. G., S. U. A., Uganda și Ungaria. Patriarhia Română a acordat astfel burse la mai mult de nouăzeci (90) de studenți străini.

13. După ce în anul 1951 Institutul teologic universitar din București a acordat titlul de *doctor honoris causa* Patriarhului Alexandru al III-lea al Antiohiei și al întregului Orient, și în 1954 Mitropolitului Nicolae al Krutițelor și Colomnei (U. R. S. S.), în anul 1977 Institutul Teologic Universitar din București a acordat *doctorate honoris causa* unor valoroase personalități din lumea creștină: Î. P. S. Mitropolit Meliton de Calcedon, Pastorului Dr. Phillip Potter, Secretar General al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Em. Sale Arhiepiscopului Olof Sundby, Primat al Bisericii Luterane din Suedia, Em. Sale Episcopului Merwyn Stockwood al Diocezei de Southwark — Londra, E. Sale Henry George Hill — Episcop anglican de Kingston — Canada, Rev. A .M. Allchin — Canonic la Catedrala Arhiepiscopală de Canterbury — Anglia, prof. Nikos Nissiotis, Decan al Facultății de teologie de la Universitatea din Atena — Grecia, Prof. Dr. Wilhelm Nyssen de la Kölln — R. F. G. și Prof. Olivier Clément de la Institutul St. Serge — Paris.

14. Bilanțul activității ecumenice și al relațiilor externe ale Bisericii Ortodoxe Române, poate astfel înscrie, în acești din urmă 35 de ani, rezultate pozitive de la sine evidente, prin însăși enumerarea atît de multor acțiuni la care a participat sau pe care le-a inițiat.

Drumul e ascendent și avem speranța că îl vom păstra mereu astfel.

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Prea Fericitul Patriarh Iustin în vizită la Patriarhul Ecumenic Demetrios I 1978

Chipul Arhiepiscopiei Iaşilor după cei 35 de ani de viaţă nouă din patria noastră

Catedrala mitropolitană din Iaşi

Prin însăşi natura lor, marile aniversări, pe lîngă clipele de entuziasm şi de bucurie pe care le procură, precum şi de pioasă recunoştinţă faţă de cei ce au pregătit momentele aniversare, implică şi evidenţierea realizărilor dobîndite în intervalul de timp creator care s-a aşternut de la evenimentul împlinit la momentul aniversar.

Pentru istoria României contemporane, ziua de 23 August 1944 reprezintă, de fapt şi de drept, cea dintîi şi cea mai însemnată zi a noii orînduiri statornicite cu voinţa şi prin lupta întregului popor.

Marile şi, cu fiecare zi, tot mai numeroasele înfăptuiri pe care le înscriu în cronica României harnicii şi mult talentaţii fii ai neamului sînt binecunoscute nu numai în ţară, ci pe toate meridianele pămîntului. Chipul Patriei, purtînd veşmîntul acestor mari realizări, ne apare, acum la împlinirea a 35 de ani de la eliberarea României de sub dominaţia fascistă, în toată strălucirea sa. Viaţa cea nouă pulsează în toate domeniile şi la toate nivelele. Peste tot se observă spiritul creator, străduinia pentru ca bunăstarea să sălăşluiască în familie şi în societate, pentru individ şi pentru obşte. Bunurile materiale şi spirituale sînt destinate tuturor oamenilor.

În climatul acesta general instaurat în Patria noastră în urmă cu 35 de ani, Biserica Ortodoxă Română, bucurîndu-se de deplină libertate a sprijinit statornic şi activ năzuinţele şi înfăptuirile credincioşilor săi.

Potrivit tradiţiei sale milenare, Biserica strămoşească şi-a împletit armonios lucrarea sa cu aceea a poporului, integrîndu-se în viaţa cea nouă care se ctitorea zi de zi.

În această etapă istorică în care a păşit poporul, Arhiepiscopia Iaşilor, condusă de Ierarhii ei înţelepţi, a înscris pagini valoroase în viaţa sa multiseculară.

În anii orînduirii noi, cum remarca Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, „alături de acţiunea pentru statornicirea relaţiilor frăţeşti între oameni şi popoare, de rîvna pentru tot ceea ce este bun şi folositor omului, de avîntul clocotitor pentru zidirea unei orînduiri de belşug şi mulţumire, moştenirea culturală a poporului nostru este în atenţia binevoitoare a Conducerii de Stat. Numeroase monumente istorice, între care sute de biserici şi mănăstiri, şi-au redobîndit, cu sprijinul material şi tehnic al Statului, înfăţişarea pe care o aveau în vremurile de demult".

În timpul rodnicei arhipăstorii la Iaşi, Prea Fericitul Patriarh Iustin a arătat deosebită purtare de grijă restaurării remarcabilelor monumente de artă bisericească, presărate pe plaurile moldoveneşti şi bucovinene şi înălţării de noi locaşuri de închinare acolo unde se simţea nevoia.

Spre exemplificare, vom aminti că în intervalul de două decenii, 1944—1964, s-au efectuat lucrări de restaurare la cca. 50 de monumente istorice bisericeşti. Astfel, rînd pe rînd, au îmbrăcat haină nouă: Mănăstirea Neamţ, ctitoria lui Petru Muşat şi a lui Ştefan cel Mare, Mănăstirea Sucevita, ctitoria Movileştilor (1584), Mănăstirea Moldoviţa, ctitoria lui Petru Rareş (1532), ctitoria lui Teodor Bubuiog, biserica Mănăstirea Humorului (1530); biserica Voroneţ (1488), remarcabila ctitorie a lui Ştefan cel Mare; Mănăstirea Putna (1466—1469) unde marele voievod şi-a ales locul de veşnică odihnă; Mănăstirea Slatina (1588), ctitoria lui Alexandru Lăpuşneanu; Mănăstirea Dragomirna (1609), ctitoria Mitropolitului Anastasie Crimca; biserica Sf. Gheorghe din Hîrlău (1492); bisericile Golia (1650 şi Galata (1578) din Iaşi; Sala gotică de la biserica Sfinţii Trei Ierarhi 1635—1639) şi numeroase alte monumente istorice şi de artă bisericească. Au fost construite numeroase biserici: Boroaia, biserica din Iaslovăţ, acelea din Tarna Mare, Poiana, Mălini etc. „Maica Bisericilor Moldovei", cum numea marele Mitropolit Veniamin Costachi ctitoria sa, Catedrala mitropolitană din Iaşi, a căpătat şi ea înfăţişare nouă, prin lucrări de restaurare, curăţirea picturii, zugrăveli exterioare, lucrări executate prin grija Prea Fericitului Patriarh Iustin, iar în prezent prin purtarea de grijă a Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Teoctist.

La cele mai de seamă mănăstiri şi biserici monumente istorice au fost organizate colecţii de obiecte de artă bisericească.

Este necesar să remarcăm că, tot prin grija Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, s-a construit la sediul arhiepiscopal un cămin preoţesc, sediul administraţiei mitropolitane şi sediul protopopiatului, care se încadrează armonios arhitecturii catedralei mitropolitane şi reşedinţei arhiepiscopale.

Bucuria lucrului împlinit

(Continuare din pag. a 2-a)

jertfit cu generozitate pentru ele. Nu vom menţiona pe toate cele 48 de biserici noi, edificate în ultimii 35 ani, ci doar cîteva mai reprezentative: Tomeşti (1967), Fizeşti şi Stănija de Sus (1978), protopopiatul Brad; Tîrnăviţa (1950) şi Ghelar (1973), prot. Deva; Arad-Bujac (1976), Sîntana (1972), Horia (1977), Sînleani (1978), prot. Arad, ş. a. Ne oprim aici şi precizăm că, la ora de faţă, în eparhie sînt în plină construcţie încă 9 biserici, a căror siluete se ridică cu bunăcuviinţă spre cer, ca o tainică rugăciune de mulţumire şi de preamărire a lui Dumnezeu.

O atentă purtare de grijă s-a manifestat şi pentru buna întreţinere a locaşurilor de cult (biserici, capele sau paraclise), a caselor parohiale şi cimitirelor. În acest scop, majoritatea bisericilor au suferit importante lucrări de reparaţii şi renovări. Astăzi, toate cele 793 de biserici din eparhie sînt bine îngrijite, curate şi frumos împodobite. De asemenea, cu contribuţia credincioşilor şi cu ajutoare acordate de Episcopie, au fost pictate şi restaurate pictural peste 150 de biserici. Aceste lucrări sînt mărturia dragostei credincioşilor faţă de Biserică, a unităţii religioase din sînul parohiilor. Aceeaşi grijă s-a manifestat şi faţă de cele 377 case parohiale existente în eparhie precum şi faţă de cimitirele parohiale.

O altă latură a activităţii Episcopiei pe linie gospodărească o constituie grija faţă de mănăstirile şi bisericile monumente istorice. Conservarea acestor monumente, readucerea lor la frumuseţea dintru început, ca stil şi înfăţişare, consolidarea şi predarea lor în stare bună generaţiilor viitoare, iată gîndul cuviincios care a animat această activitate de mare prestigiu. La importantul grup de biserici vechi româneşti din piatră conservate în zona Haţegului, judeţul Hunedoara (Denisuş, Gurasada, Sîntămăria-Orlea, Strei, Streisîngeorgiu, unde s-a descoperit cea mai veche pisanie din ţară în limba slavonă, datată 1313, precum şi cel mai vechi ansamblu de pictură murală din aceeaşi vreme), s-au executat serioase lucrări de res-

Biserica din Sintana (1975)

taurare prin grija şi cu concursul Statului. Lucrări similare au fost executate la majoritatea monumentelor istorice din eparhie: Hălmagiu, Şiria, Lipova, Nermiş, Feniş, judeţul Arad ş. a.

O deosebită atenţie s-a acordat mănăstirilor din eparhie ;Hodoş-Bodrog, Sf. Simeon Stîlpnicul din Arad-Gai şi Prislop). Atestată documentar din anul 1177, mănăstirea Hodoş-Bodrog este în plin şantier. Anul acesta au fost terminate lucrările de restaurare la turnul clopotniţă, construit de ctitorii bisericii, familia Iacşici. Paralel cu aceste lucrări de consolidare şi restaurare, aici s-a organizat şi o frumoasă colecţie de obiecte şi cărţi vechi bisericeşti.

Ctitoria din 1760—1762 a episcopului Sinesie Jivanovici, mănăstirea Arad-Gai a reînviat în ultimele două decenii datorită importantelor acţiuni de înnoire şi îmbunătăţire care s-au făcut şi se fac în continuare. În jurul acestei mănăstiri, s-a ridicat un întreg complex de clădiri pentru uzul călugăriţelor şi al Centrului eparhial. Tot aici a fost organizată o colecţie bogată şi variată de obiecte de cărţi vechi bisericeşti.

Cea de a treia mănăstire a Episcopiei, Prislopul, ctitorie a călugărului Nicodim de la Tismana, a început şi ea să-şi reînnoiască aspectul interior şi exterior.

Nici reşedinţa episcopală din Arad, opera episcopului Ioan Meţianu din 1879, nu a rămas în afara gîndului de reînnoire şi primenire. S-au efectuat lucrări de reparaţii şi transformări radicale, ceea ce a înlesnit ostenitorilor Centrului eparhial să-şi desfăşoare munca în bune condiţii. Tot aici au fost date în folosinţă un frumos paraclis, sfinţit în anul 1967 de Patriarhul Justinian şi o sală de şedinţe.

Aceste înfăptuiri pe tărîm gospodăresc, desprinse din tabloul hărniciei şi evlaviei credincioşilor şi preoţilor din parohii, se întregesc în chip armonios cu viaţa religioasă din eparhie.

Preoţii celor şapte protopopiate, conştienţi de răspunderea care apasă pe umerii lor, s-au îngrijit şi se îngrijesc cu interes şi cu toată luarea aminte să-şi îndeplinească corect şi la vreme îndatoririle lor liturgice, pastorale, misionare şi sociale.

La popasul celor 35 de ani de la eliberarea Patriei noastre, ierarhii, clerul şi credincioşii Episcopiei Aradului, Ienopole şi Hălmagiului, mărturisesc cu gînd curat că sînt integraţi în munca plină de eroism a poporului român pentru o viaţă cît mai bună şi mai prosperă.

Orizonturi noi

(Continuare din pag. a 4-a)

Ca urmare a creării unor structuri sociale capabile să asigure progresul multilateral al ţării, s-a ajuns astăzi la o dezvoltare impetuoasă a economiei naţionale şi implicit la continua ridicare a bunăstării poporului, năzuinţă fundamentală a politicii Statului nostru.

În acelaşi timp învăţămîntul, ştiinţa şi cultura s-au dezvoltat într-un ritm ascendent, ele devenind treptat bunuri ale maselor largi de oameni ai muncii.

Pe plan mondial, în lumea zilelor noastre, s-au petrecut mari înnoiri. România s-a afirmat în mod deosebit în aceşti ani nu numai prin crearea de bunuri materiale şi spirituale care vorbesc de o economie în plină dezvoltare, ci mai ales prin politica sa de pace şi colaborare promovată cu consecvenţă de Preşedintele Statului nostru, Domnul Nicolae Ceauşescu.

Dacă succesele din toate domeniile vieţii sociale din cei 35 de ani care au trecut de la eliberare sînt bine cunoscute de toţi, se cuvine să reliefăm în cîteva cuvinte şi realizările pe linie bisericească din aceşti ani, pe care Biserica noastră le înscrie cu litere de aur în istoria ei, de două ori milenară, ca şi cea a poporului nostru.

Libertatea de conştiinţă şi cea religioasă sînt garantate de Constituţia ţării. În baza acestui cadru legal de libertate şi totodată ca o consecinţă a lui, Biserica Ortodoxă Română a putut primi la sînul ei de mamă pe credincioşii din Transilvania despărţiţi, împotriva voinţei lor, la 1700, realizîndu-se astfel unul din dezideratele cele mai arzătoare ale ei, Reîntregirea bisericească din 21 octombrie 1948. Astfel s-a închis o rană ce aştepta să fie vindecată încă de la apariţia ei.

Totodată, canonizarea sfinţilor români, a mitropoliţilor Ilie Iorest şi Sava Brancovici ai Transilvaniei, care au apărat credinţa strămună ortodoxă din veacul XVII, precum şi a lui Visarion Sarai şi Sofronie de la Cioara şi a mucenicului Oprea Nicolae din Săliştea Sibiului, luptători împotriva uniaţiei de la 1700 şi a nedreptăţilor din acea vreme, la care se adaugă canonizarea sfîntului Iosif cel Nou de la Partoş din Banat, Calinic de la Mănăstirea Cernica etc., este un alt act de împlinire al Bisericii noastre din vremurile pe care le trăim, vremuri binecuvîntate de Dumnezeu.

Restaurările de biserici şi mănăstiri, monumente istorice care au fost aduse în forma lor iniţială, ca o mărturie a trecutului nostru permanent pe aceste meleaguri, au cunoscut o epocă fără precedent în istoria noastră bisericească. Mănăstirile restaurate din Moldova şi Oltenia au devenit astăzi obiectul atenţiei şi admiraţiei universale. În acelaşi timp s-au construit biserici noi, case parohiale şi alte anexe gospodăreşti pentru parohiile noastre.

Pe linia împlinirilor bisericeşti, noi cei care slujim credinţa strămună în istorica cetate a Albei Iulia, loc de suferinţă pentru martirii neamului: Horia, Cloşca şi Crişan, dar şi de împlinirii cum au fost de pildă Unirea din 1918 şi Reîntregirea bisericească din 1948, avem bucuria să mărturisim o altă mare împlinire a Bisericii noastre: Refacerea străvechiului scaun vlădicesc de la Bălgrad, în 1975, ca o recunoaştere a importanţei pe care acesta l-a avut pe tot parcursul existenţei sale în promovarea credinţei naţionale şi în slujirea poporului.

Refacerea Episcopiei de Alba Iulia, ca şi ridicarea la rangul de Arhiepiscopie a Episcopiei Clujului şi a Episcopiei Dunării de Jos, sînt mărturii grăitoare a climatului de libertate şi largă înţelegere de care se bucură la noi cultele religioase.

Prin toate aceste mari împliniri, Biserica noastră, prin ierarhii, preoţii şi credincioşii ei, înţelege să servească poporul şi ţara pe linia tradiţională a slujirii ei de totdeauna. Integrarea firească a slujitorilor şi credincioşilor Bisericii în realităţile vieţii noi pe care o trăim cu toţii, susţinerea şi promovarea tuturor acţiunilor care contribuie la fericirea şi bunăstarea omului, la pacea şi înţelegerea în lume, sînt pentru noi, cler şi credincioşi datorii fundamentale izvorîte din conştiinţa împlinirii poruncii divine de a ne iubi unii pe alţii, de a sluji unii altora, aşa cum ne-a dat pildă Mîntuitorul Hristos.

În lumina acestor realităţi, Episcopia de Alba Iulia, în răstimpul scurs de la reînfiinţarea ei, a căutat să reîmprospăteze în conştiinţa şi inimile clerului şi credincioşilor de pe raza judeţelor Alba, Mureş şi Harghita, îndatoririle faţă de credinţa strămună, faţă de Patrie, faţă de credincioşii celorlalte confesiuni prin osteneala depusă pe linie culturală, administrativ-gospodărească, socială şi ecumenistă cum reiese din imaginile alăturate.

La acest popas aniversar aducem şi noi un smerit omagiu celor ce s-au jertfit pentru împlinirea dorinţei de independenţă, libertate şi unitate, ca şi acelora care se dăruiesc astăzi, popor şi conducători în frunte cu Preşedintele nostru iubit, Domnul Nicolae Ceauşescu, care se străduieşte să obţină prin muncă creatoare roadele binecuvîntate: bunăstarea şi fericirea poporului, pacea şi bunăînţelegerea în lume.

† EMILIAN
Episcop de Alba Iulia

O preocupare constantă a acestor ani a constituit-o activitatea editorială şi tipografică. Din iniţiativa şi sub directa îndrumare a Prea Fericitului Patriarh Iustin, a apărut, în condiţii grafice deosebite, valoroasa lucrare *„Monumente istorice bisericeşti din Mitropolia Moldovei şi Sucevei"*, în care sînt prezentate cele mai de seamă mănăstiri şi biserici de pe aceste plaiuri.

O altă realizare, care şi-a dobîndit deja un loc aparte în cultura românească, este reeditarea *„Psaltirii în versuri"* a Mitropolitului Dosoftei, ediţie de înalt nivel ştiinţific, care s-a bucurat de o largă şi mult apreciată primire în rîndul lingviştilor şi istoricilor literari din ţară şi de peste hotare.

Răsfoind filele cronicii Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Teoctist s-a aplecat spre a descifra, din negura anilor, chipul ilustrului Mitropolit al Moldovei, Iacob Putneanul (1719—1778), care s-a vădit pildă „în slujba Ortodoxiei româneşti, a năzuinţelor de unitate naţională şi de afirmare a culturii române". Monografia dedicată ierarhului Moldovei, care a păstrat „obiceiul pămîntului" şi a sprijinit pe românii transilvăneni asupriţi social, naţional şi religios, trimiţîndu-le Antimise, veşminte şi cărţi de slujbă, a apărut în anul 1978, bucurîndu-se, la rîndul ei, de o foarte bună primire în rîndul specialiştilor.

Cei 35 de ani care au trecut de la înfăptuirea unuia dintre cele mai însemnate acte istorice pentru devenirea României noi au fost ani rodnici, ani de progres şi bunăstare, de cultură şi de civilizaţie.

Împreună cu toţi fiii Patriei, ierarhii, slujitorii şi binecredincioşii creştini de pe frumoasele plaiuri moldoveneşti şi bucovinene îşi exprimă simţămintele lor de adîncă recunoştinţă faţă de cei ce au făurit acest act de o atît de mare importanţă şi cu atît de binefăcătoare împliniri pentru România contemporană, liberă şi fericită.

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-Vicar

Întru cinstirea eroilor neamului

Așezat în calea tuturor vicisitudinilor și răutăților, neamul nostru românesc a avut prilej în decursul veacurilor — și aceasta începînd cu epoca sa de formare — să dovedească un eroism neîntrecut în apărarea ființei sale, ca și a pămîntului pe care s-a născut și a crescut. Acest eroism a fost expresia celei mai mari iubiri față de fiii săi, față de glia strămoșească și față de tot ceea ce el a făurit și a durat pe acest pămînt, fiind adeseori nevoit să-și apere „sărăcia și nevoile și neamul", cum spune atît de frumos poetul M. Eminescu. Eroismul este expresia patriotismului ridicat pe cele mai înalte culmi, a sentimentului de iubire și prețuire a pămîntului pe care trăim și a celor cu care trăim și muncim împreună, legați fiind laolaltă prin origine, prin felul de viață, prin obiceiurile și tradițiile moștenite de la străbuni, prin aspirațiile pe care le nutrim toți în vederea propășirii și înălțării Patriei noastre comune.

Creștinismul a ridicat eroismul la rangul de cea mai înaltă virtute morală, deoarece eroismul este dăruirea și jertfirea propriei tale vieți pentru binele și fericirea altora, pentru ajutorarea și ușurarea sarcinilor celor năpăstuiți. Eroismul creștin își are rădăcina și izvorul în însăși jertfa Mîntuitorului Hristos pentru mîntuirea lumii, pentru mîntuirea oamenilor, care prin întruparea Sa, au devenit frații Lui. De aceea, la temelia eroismului creștin stau cuvintele adresate de Mîntuitorul Apostolilor Săi: „Mai mare dragoste decît aceasta ca cineva să-și pună viața sa pentru prietenii săi, nimenea nu poate să aibă" (Ioan 15, 13). În jertfa supremă a Mîntuitorului pentru izbăvirea celor cu care a devenit frate prin întrupare, își găsește izvorul eroismul creștinilor din primele veacuri, care au fost în stare să îndure sfîșierea leilor, răsucirea trupurilor în flăcări, moartea lentă dar dureroasă prin crucificare.

S-ar putea crede că eroismul este apanajul unor temerari, o atitudine sau o conduită îndrăzneață a celor care nu-și prețuiesc suficient viața, sau care se dedau la fapte de eroism numai spre a fi lăudați de alții. Nimic nu este însă mai greșit decît o astfel de concepție despre eroism. Eroismul nu este nici descătușarea unei forțe oarbe, asemenea unui uragan, care odată dezlănțuit, este în stare să se pună, deopotrivă, atît în slujba binelui, cît și a răului. Căci dacă eroismul este descătușarea și descărcarea unei energii supraomenești, el este pus totdeauna în slujba binelui, în slujba unui ideal mai înalt. Eroismul lui GheorgheDoja, al lui Horia, al lui Tudor Vladimirescu, al lui Nicolae Bălcescu și al multor altora asemenea lor, este dăruire personală, este dăruire supremă, este jertfelnicie, toate puse în slujba idealurilor de libertate și dreptate națională și socială. Eroii nu sînt personalități care apar sporadic în sînul unui popor, indiferent de natura eroismului lor, ci ei sînt expresia și exponenții colectivităților naționale și sociale dornice de libertate, de lumină, de dreptate națională și socială, de aceea ei se nasc și cresc în sînul unor popoare cu sutele, cu miile, cu zecile de mii, exprimînd gîndurile și idealurile celor în mijlocul cărora au apărut și ei reprezintă „brațul milioanelor de brațe" dornice să triumfe în lupta pentru o viață mai bună și mai dreaptă.

Pe bună dreptate afirma filozoful Th. Carlyle că eroii sînt vulcanii în erupție ai sufletului colectiv, în ei frămîntîndu-se, ridicîndu-se și descărcîndu-se tumultuos obștea sau mulțimea din care au răsărit. Ei sînt lumina care luminează calea, ei sînt făclia care nu poate fi pusă sub obroc, ei sînt cetatea ce stă deasupra muntelui, care nu se poate ascunde (Matei 5. 14) Sînt modelul, dar și făurarii conștienți ai idealurilor pe care poporul le simte și le trăiește și care prin ei dobîndesc formă, lumină și strălucire. Iată de ce eroii au fost cinstiți și prețuiți de către popoarele în mijlocul cărora au apărut și pentru care au luptat.

Din sînul poporului nostru, în decursul veacurilor, s-au ridicat mulțimi de eroi, dintre care cei mai mulți și-au pecetluit viața cu jertfa supremă pentru binele obștesc. Conștient de valoarea contribuției și jertfei acestora pentru împlinirea idealurilor naționale și sociale, poporul nostru și-a cinstit și preamărit totdeauna eroii săi prin balade, cîntece de vitejie, prin monumente ridicate în cinstea și amintirea lor, prin evocarea personalității și jertfei lor în cadrul unor serbări, prin opere literare de toate genurile, scrise de scriitori talentați, prin numele lor dat unor instituții, întreprinderi, piețe sau străzi. Mai mult, el își exprimă convingerea în cîntare că așa precum a avut eroi în trecut și are în prezent, îi va avea și în viitor: „Eroi au fost, eroi sînt încă / Și-or fi în neamul românesc / Căci rupți sînt ca din tare stîncă / Românii orișiunde cresc".

În concepția poporului nostru, eroii sînt nu numai mîndria noastră, fala și bogăția noastră, modelul pe care trebuie să-l urmăm, ci sînt și garanția că noi cei de astăzi îi vom păstra mereu în amintirea noastră, spre a-i avea drept exemple vii pentru ceea ce trebuie să facem pentru Patria și poporul nostru. Vom urma deci calea lor nu numai în apărarea Patriei, ci și în păstrarea tuturor cuceririlor democratice pe care poporul nostru le-a dobîndit în ultimele decenii. Căci eroismul nu se dovedește numai în lupta pentru apărarea Patriei, ci și în lupta pentru întocmirea unei vieți mai bune și mai drepte, în lupta pentru continua înflorire a Patriei.

Din acest motiv, cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la eliberarea Patriei noastre de sub jugul robiei fasciste, poporul nostru aduce un pios omagiu tuturor eroilor neamului, din trecutul îndepărtat și pînă astăzi, care, prin jertfa vieții lor sau prin munca lor neprecupețită, au contribuit la păstrarea limbii, legii și moșiei strămoșești. Prin cultul eroilor noi ne înălțăm pe noi înșine, deoarece manifestîndu-ne recunoștința față de ei, arătăm că le prețuim jertfa și munca lor, că le sîntem recunoscători pentru moștenirea pe care ne-au lăsat-o, că datorită sacrificiilor pe care ei le-au adus, astăzi noi, urmașii lor, ne bucurăm de o viață liberă, într-o țară care zi cu zi se înnoiește și se ridică pe culmile pe care ei abia le-au visat.

Ca cetățeni devotați Patriei și statului nostru, prețuim și cinstim pe eroii noștri pentru tot ceea ce ei înseamnă pentru neam și țară. Dar în calitate de creștini, noi datorăm eroilor ceva din evlavia și cinstirea cuvenită sfinților, pentru că fiecare dintre ei poate spune, asemenea Sfîntului Apostol Pavel: „Lupta cea bună m-am luptat... credința am păzit" (II Tim. 4, 7). Iar lupta cea bună pe care au dus-o și credința pe care au păzit-o au fost puse în slujba înfăptuirii idealurilor de veacuri ale Patriei și poporului nostru.

Arhid. Prof. *I. Zăgrean*

Imnul eroilor

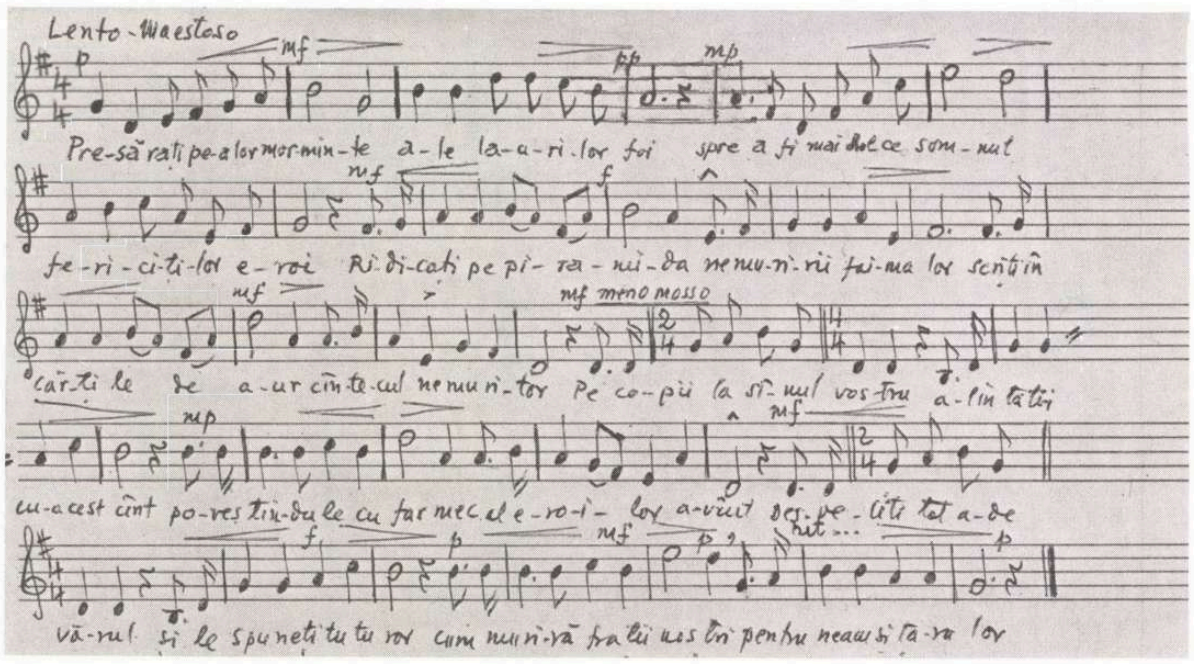
Lento-Maestoso
Pre-să-rați pe-a lor mor-min-te a-le la-u-ri-lor foi spre a fi mai dulce somnul
fe-ri-ci-ți-lor e-roi Ri-di-cați pe pi-ra-mi-da nemu-ri-rii fai-ma lor scrîși în
cărți le de a-ur cîn-te-cul nemuri-tor Pe co-pii la sî-nul vos-tru a-lîn-tați
cu-acest cînt po-vesti-du-le cu far-mec al e-roi-lor a-vînt Des-pe-liți tot a-de
vă-rul și le spuneți tu-tu-ror cum muri-ră frații noș-tri pentru neam și ța-ra lor

Presărați pe-a lor morminte
Ale laurilor foi
Spre a fi mai dulce somnul
Fericiților eroi.

Refren:

Ridicați pe piramida nemuririi faima lor
Scriți în cărțile de aur cîntecul nemuritor.
Pe copii la sînul vostru alintați-i cu-acest cînt
Povestindu-le cu farmec al eroilor avînt.
Desveliți tot adevărul și le spuneți tuturor
Cum muriră frații noștri pentru neam și țara lor.

Și pe sacrele morminte
Puneți lacrime și flori,
Spre a fi mai dulce somnul
Miilor de luptători.

Refren:

Convieţuire ecumenistă

„Voi toți sînteți frați"
(Matei 23, 8)

Una dintre marile realizări care au urmat zilei de 23 August 1944 este rezolvarea problemei naționale în România.

Se știe că, în decursul vremii, pe pămîntul nostru străbun s-au așezat și alte neamuri: maghiari, secui, germani și alte naționalități. Pașnic prin fire și ospitalier, poporul român a convietuit frățește cu fiii altor naționalități, cu care și-a împărțit bucuria și amarul. Ba mai mult, documentele istorice ne stau mărturie că, în anumite momente grele din istoria poporului nostru, alături de români au luptat și naționalitățile conlocuitoare pentru apărarea țării, precum și în marile răscoale împotriva asupririlor sociale și naționale de altădată.

Este adevărat că, nu de puține ori, stăpîni haini la suflet, străini de interesele reale și superioare ale tuturor fiilor acestor meleaguri, au căutat să-i învrăjbească.

Cu totul altfel stau lucrurile astăzi. Egali în drepturi și îndatoriri, toți cetățenii țării sînt ocrotiți fără nici un fel de discriminare, de limbă sau religie, de patria lor comună, Republica Socialistă România. Egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor țării nu este o simplă afirmație, ci este o realitate concretă cum, la acest înalt nivel, în puține țări este ea înfăptuită. Sub raport economic de pildă, s-a urmărit și se urmărește dezvoltarea armonioasă a tuturor zonelor țării. Ba mai mult, dacă în anii 1971—1975 ritmul mediu anual de creștere a producției globale industriale a fost de 12,9 la sută, în județele Harghita, Covasna, Bistrița-Năsăud, Satu Mare ș. a., acest ritm a fost între 15—21,6 la sută.

Sub raport cultural apoi, este suficient să reținem că din cele aproximativ 29.000 unități școlare de tot felul peste 3.300 sînt în limbile naționalităților conlocuitoare. Din 970 licee, 160 sînt în limbile acestor naționalități.

Învățămînt în limba maternă au și cultele religioase aparținînd naționalităților conlocuitoare, pentru pregătirea personalului de cult și anume la Cluj-Napoca, Alba Iulia, Sibiu, București etc., în limbile acestor naționalități tipărindu-se și reviste cu caracter religios-bisericesc.

De asemenea, în limbile naționalităților conlocuitoare funcționează astăzi în țara noastră 14 teatre și apar 52 de publicații cu caracter general, iar 9 cu caracter cultural-artistic, în toate manifestările culturale, inclusiv „Cîntarea României", fiind masiv prezente naționalitățile conlocuitoare.

Aceste excelente condiții — au favorizat și convietuirea ecumenistă, frățească între cultele din țara noastră.

Nu vom zăbovi aici asupra multelor inițiative comune ale cultelor din România la cauza păcii și altor probleme majore ale zilelor noastre, nici asupra conferințelor teologice interconfesionale care se țin de mai multe ori pe an, ci ne vom referi mai ales la armonioasa împreună-vietuire între preoții și credincioșii noștri ortodocși români de pildă și preoții sau pastorii și credincioșii altor culte și naționalități, care convietuiesc cu deosebire în Transilvania. În această privință, de la început trebuie să spunem că s-a surpat pentru totdeauna zidul nefiresc care despărțea, uneori, destul de vădit și dureros pe fiii aparținători unor diverse Biserici sau culte.

Întîlnirile prietenești, vizitele reciproce, participările laolaltă la anumite evenimente bisericești și familiale, precum și alte forme de manifestări ale dragostei frățești sînt astăzi lucruri firești în toate parohiile mixte din Transilvania.

Cîteva exemple concrete din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului sînt, credem, cît se poate de grăitoare în această privință.

Așa de pildă, ori de cîte ori Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului săvîrșește o vizitație canonică sau o sfințire de biserică într-o parohie mixtă, la bucuria duhovnicească a credincioșilor ortodocși participă și reprezentanți ai celorlalte culte, care iau cuvîntul de fiecare dată. „Aici la Boian — mărturisea cu ani în urmă cu un astfel de prilej pastorul ev. lut. Kurt Fabritius din Boian — am observat ceva care m-a bucurat și anume: între credincioșii ortodocși și evanghelici există relații foarte bune și strînse. De multe ori Duminica după-masă văd credincioși ortodocși și evanghelici pe bancă în fața caselor și vorbind despre munca lor comună pe ogor, sau de grijile ori bucuriile lor familiale, de multe ori cu privire la credință. Ei știu deosebirile în obiceiuri și sărbători, dar respectă felul de a trăi și a crede al altora". Tot cu un astfel de prilej, preotul romano-catolic din Imper, Miercurea Ciuc, Doboși Aron, spunea: „Tnăim în această țară și mărturisim împreună credința în Iisus Hristos. De aceea se cuvine să trăim împreună ca frații, așa cum trăiesc copiii într-o familie...". Tot la o asemenea ocazie pastorul unitarian din Făgăraș, E. Kiss, mărturisea: „Diferitele credințe și culte nu sînt un obstacol, ci o posibilitate sfîntă ca, mergînd pe căi diferite, totuși să ajungem la același țel: iubirea între oameni și pacea pe pămînt. Cu toții luptăm și muncim, fiecare după credința și convingerea sa, pentru înflorirea scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România, și fericirea tuturor oamenilor".

De asemenea, cînd un episcop al altei Biserici: romano-catolice, evanghelice-luterane, reformate etc., își cercetează credincioșii din parohiile unde sînt credincioși ortodocși, la bucuria acestora participă și credincioșii noștri în frunte cu preotul lor, cum s-a întîmplat, de pildă, în localitățile: Dumbrăveni și Micăsasa — protopopiatul Mediaș, Budila — prot. Brașov, Rupea ș. a.

Și mai frecvente sînt vizitele familiale reciproce între preoții noștri și preoții sau pastorii altor culte, cu care ocazii se fac schimburi de reviste și cărți, precum și informări reciproce în domeniul lucrării pastorale.

Credincioșii din Rotbav, prot. Brașov, au contribuit și ei la repararea bisericii evanghelice din localitate, așa după cum credincioșii reformați din Araci — Sf. Gheorghe, au ajutat la construirea bisericii ortodoxe, astfel de exemple fiind desigur mult mai numeroase.

Demn de reținut este și faptul că în Tipografia Centrului nostru mitropolitan din Sibiu s-au tipărit o seamă de lucrări pentru Episcopia reformată din Cluj-Napoca, cît și pentru Episcopia evanghelică-luterană C. A. din Sibiu, pentru această Episcopie tipărindu-se, lună de lună și revista „Kirchliche Blätter".

Șirul manifestărilor convietuirii ecumeniste sau al ecumenismului practic este desigur mult mai mare, el îmbogățindu-se de la an la an pe tot cuprinsul țării noastre.

Vietuind astfel împlinim voia lui Dumnezeu, care ne amintește mereu: *„Voi toți sînteți frați"*, contribuind totodată la unitatea spirituală a națiunii noastre, la munca sa de zidire a unei vieți tot mai prospere.

Arhid. *Gh. Papuc*

Pămînt Românesc

Acest pămînt ne este vatra și dorul nostru de desăvîrșire. Aici ne e lemnul de leagăn și lemnul de epitaf. Țărîna lui caldă ne-a mîngîiat tălpile și ne-a crescut, ne-a dat viață și morminte. Acest pămînt, ne mîngîie cu flori iar cînd murim ne ține minte. Pe acest pămînt ne sorbim, acră, învîrtoșată, aspră de soare, sudoarea cursă pe unelte și pe arme.

Pămîntul românesc iradiază în istorie frumusețea veșniciei. Pe el se înalță fabrici ce deslănțuie grandioasa simfonie a muncii, a întrecerii, orașe care cîntă prin culori și prin acorduri înscrise în spații, sate care gem de roade și bucate, bisericile și mănăstirile, aceste sanctuare din care desprindem istoria poporului nostru încercat și dîrz, plin de tărie strămoșească. Pe el se întind apele care stîmpără setea căprioarelor, mările de grîne ca părul Cosînzenei, munții cu streșini de răcoare, cîmpiile într-un liac imens de soare și dealurile cu livezi înflorite în dimineață. Pe acest pămînt crește lemnul fluierului doinei românești și privighetoarea își dăruiește cîntecul înălțimii. Sub bolta arcuită-n frumusețea acestui pămînt ne sînt date rîsetul și floarea, dragostea și tot ce ne dorim.

Viscoliți de cumplite vremi, troieniți de poftele lacomelor imperii, biciuiți de crivățul unor veacuri năpraznice ne-am apărat în toată vremea glia căci întreaga taină a istoriei românești s-a cristalizat în diamantul strălucitor al dreptului nostru asupra pămîntului pe care trăim, vorbindu-ne frumos limba și cinstindu-ne cu bucurie viața. Sîntem un neam legat de brazdă, prin credință.

Astăzi pămîntul românesc, sub mîndrul, limpedele tricolor, aici între Carpați și Dunăre, ține aprinsă candela latină a neamului, înflorind în belșug de roade și realizări. Pe acest pămînt se promovează cultul tradiției, receptivitatea selectivă la nou, cultivarea eroismului cotidian al vieții, eliberarea omului de asuprire socială, de minciună și violență, de spectrul sfîșierii interioare a personalității. Din toate așezările țării emană strălucire sub nimbul de lumină al Cuitorului României de azi, Nicolae Ceaușescu, la inima căruia stă fapta, bunătatea și demnitatea.

Pămînt românesc, pămînt binecuvîntat! Din iubire față de tine, ardem ca un jăratec, ardem fără flacără, oțeliți și întăriți pentru a te apăra în toată vremea și a-ți dărui tot ce avem în noi mai curat și mai sfînt.

Prot. *Ștefan Tascianu*

Cartierul Hipodrom III

SIBIUL IERI ȘI AZI

Piața Unirii

Turnul Sfatului

Casa de cultură a Sindicatelor

Piața Republicii

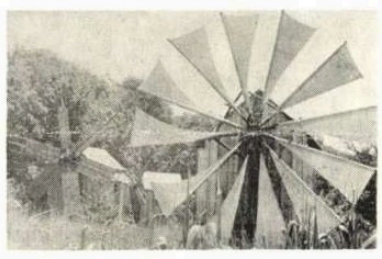

Muzeul tehnicii populare

Aspecte sibiene

Parohia „Trei Stejari", Sibiu

Bulevardul Mihai Viteazul

Cititorule! În noaptea asta aș vrea să-mi fii tovarăș. E-atîta liniște în jur de parcă cerul se sărută cu pămîntul. Vom merge încet pe străzile cetății ca nu cumva să tulburăm înfiorații pași ai timpului și cel ce strigă ora în cetate s-anunțe mai degrabă zorile.

Vom face-o-ntoarcere în timp și-aș vrea să nu fiu singur. Viața acestei cetăți este atît de deplină în întîmplări, evenimente, împliniri și izbînzi încît a devenit istorie, o istorie care obligă în primul rînd cunoașterea ei, o cunoaștere însușită ca o lecție de scrimă, ca alfabetul din abecedar.

În toată Transilvania nu există ceva asemănător acestei cetăți. Dacă a fost întemeiată de acel patrician sărăcit Hermann din Nürnberg, sau de acel isteț care ceruse mai marilor ceței să-i dea atît pămînt cît cuprinde pielea unui bivol și tăind-o în fîșii subțiri a înconjurat cu ele toată această ridicătură de pămînt așezată în crucea drumurilor prin al XII-lea secol, nu-ți pot spune. Prima mențiune documentară datează din secolul al XII-lea și poartă numele de „Prepositus cibiniensis". Cert este că „Sibiul a fost de la început situat în mijlocul unei străvechi populații românești de țărani, păstori și plugari, ajunși sub stăpînirea coloniștilor sași veniți din părțile Rinului".

Ascundu-te, ascunde-te după acest zid al bazilicii romane pînă trec hoardele tătare — sîntem numai la începutul celui de-al XIII-lea secol — mare jaf și morți destui. Uite! cei rămași ridică trei rînduri de ziduri, centuri protectoare de întărire și apărare înconjurînd Orașul de Sus, pentru că ce-i mai sus trebuie înconjurat și apărat și iară, apar primele patru mari ulițe.

Forfota se întețește. Apar breslele meșteșugărești și negustorii care pleacă ca să se întoarcă obosiți din Praga, Viena, Hamburg, Levant și Țara Românească. Se-nalță încet dar statornic catedrala Bisericii evanghelice pe urmele vechii bazilici romane, Primăria veche, un șir întreg de turnuri al Sfatului, al Scărilor, al Pielarilor, al Pulberăriei, ia naștere Piața mare (Ringul mare), Piața mică (Ringul mic), zidurile de apărare din str. Odobescu, Centumvirilor, Al. Sahia și toată bogata dantelărie necesară unui oraș medieval.

Cetatea aceasta a Sibiului n-a fost cruțată de nici un pericol posibil: invazii, molime, stăpîniri străine, jaf, moarte.

În nici un alt oraș al Transilvaniei nu vom întîlni atîtea urme de luptători ai neamului românesc ca în Sibiu. Pe străzile lui a trecut victorios Ioan de Hunedoara și aici spada celui fără de pereche a fulgerat pentru o clipă, luminînd posibilul întregirii neamului, Mihai Viteazul. Aici a luat ființă întîia tipografie din Transilvania și apare prima tipăritură în limba română: „Catehismul românesc" 1544, pe lîngă suita de tipărituri și tipografi sași, iscusiți meșteri și nu puțini la număr.

La numărul 5, str. Bălcescu (fostă Cisnădiei), este casa cumpărată de Episcopul Vasile Moga, cu 36.000 fl. și aprobare specială de la Viena. E prima mare victorie a românilor ardeleni, care pătrund în cetatea Sibiului, după atîtea peregrinări. Gherasim Adamovici a reușit să construiască o biserică ortodoxă în str. Lungă, dincolo de Cibin, în „Maieri". În această casă a funcționat Seminarul teologic, deschis la 1811 și tot aici a trăit în armoniile muzicii compozitorul Timotei Popovici.

La numărul 1 văd intrînd grăbit dar gînditor pe directorul „Tribunei" trăind vremuri și evenimente pe care le va înmănunchea în lucrări ca „Moara cu noroc", „Novele din popor" sau „Lumea prin care am trecut" (Ioan Slavici).

Puțin în urma lui, un tînăr cu un deosebit farmec ardelenesc, în rîs cu două fete, spunîndu-le ceva de-o „Nuntă a Zamfirei". E cel care avea să spună, prin gura lui „Decebal către popor" Puterea este-n voi și-n zei! Dar vă gîndiți eroi / Că zeii sînt departe, sus, / Dușmanii lîngă noi!", George Coșbuc.

Spre mai în susul străzii, la nr. 17, Alexandru Odobescu de-abia plecat mulțumit de reconstituirea clară a ambianței istorice a lui „Mihnea Vodă cel Rău" și iată, iată iese, așezîndu-se-n trăsura cu cai obosiți, palid dar maiestuos, primul domnitor al Principatelor unite, Alexandru Ioan Cuza. Domnul Unirii și al marilor reforme sociale trecea prin cel de-al treilea Principat românesc al țării, gîndindu-se sigur la un 1 Decembrie 1918. Mergea să nu se mai întoarcă pe aceleași drumuri, ca alt confrate — Nicolae Bălcescu —, mergea trimis de „monstruoasa coaliție" în Apusul Europei, nu pentru a învăța ceva, ci pentru că știa prea multe.

Vino cu mine cititorule, pe după casa feciorului de primar din Nocrich, bătrîn acum, Samuel Brukenthal, pe care nu-l vom deranja din starea de exaltare a colecționarului de tablouri, cărți, incunabule și tipărituri din veacul XV—XVI. Aici există un tunel strîmt cît urechea acului, între biserica reformată și casa cu balcon susținută de cele mai tăcute femei ale Sibiului — cariatidele. E mijlocul străzii 1 Mai. Vom lăsa în dreapta Primăria veche și casa în care a poposit Avram Iancu, trecem pe lîngă cea în care a vecuit pedagogul și poetul transilvănean Zaharia Boiu și ajungem la nr. 20. Aici a mutat marele mitropolit Șaguna modestul Seminar Teologic deschis de Vasile Moga, organizîndu-l, sporindu-i numărul de profesori și înzestrîndu-l potrivit cerințelor secolului al XIX-lea, încît din el a putut să răsară, la timpul potrivit „Academia Andreiană" și pe umerii ei, prestigiosul Institut Teologic Universitar de astăzi.

Lîngă el, o casă din cărămizi nearse care a adăpostit, pentru una sau mai multe nopți, pe acel „tînăr cu ochi mari cît istoria noastră" Mihail Eminescu.

Peste drum forfotă mare. Poetul pătimirii noastre Octavian Goga urca spre cununare scările proaspetei catedrale ortodoxe, cea mai mîndră fiică a Bizanțului, născută aici, în mijlocul cetății, greu și în dureri. Tîrzie, dar dreaptă biruință. Trecem pe lîngă tipografia deschisă de Șaguna din bani proprii, la 27 august 1850, din teascurile căreia au ieșit un însemnat număr de cărți, manuale școlare, ziare și reviste românești.

În parcul care poartă numele Muzeului Asociațiunii Astra îl auzim pe Bărnuțiu strigînd, în focul evenimentelor din 1848 că Ardealul nu-i pustiu. Atîtea personalități zărești în acest parc (Șaguna, Barițiu, Treboniu Laurean, Ilarie Chendi, Iacob Mureșan, Ioan Slavici, Zaharia Bîrsan, Ioan Rațiu, Papiu Ilarian) încît ai impresia că aici este altarul la care oficiază doar nemuritorii.

„Biserica din groapă", construită în 1788—1789, adăpostește la umbra zidurilor pe episcopul Vasile Moga, mitropolitul Ioan Mețianu, Zaharia Boiu, Ioan Codru Drăgușanu și pe feciorul Popii Tunsu, Ioan Piuariu Molnar, toți intrați în istorie prin izbînzile lor.

Parcul „Sub Arini", organizat prin 1856, a inspirat, a aprins și răcorit răbdători frunți mărețe ca ale lui Slavici, Coșbuc, Goga, Agîrbiceanu, Rebreanu, Blaga, Victor Eftimiu, Radu Stanca.

Dar iată, a zorilor goană scînteie în zare și-aș vrea să ne întoarcem în marea piață, la Turnul Sfatului. Din vîrful lui îți voi arăta minunea. Noile cartiere Hipodrom, Gheorghiu-Dej, Calea Dumbrăvii, Șirand, Terezian reprezintă cununa biruinței, a biruinței oamenilor liberi, români, germani, maghiari, care muncesc, construiesc și trăiesc în egalitate și frățietate.

Pădurea de stejari din Dumbrava Sibiului adăpostește renumitul Muzeu al Tehnicii populare întins pe o suprafață de 100 ha. Muzeul a fost înființat la inițiativa unor sibieni inimoși și ocupă un loc de frunte între muzeele etnografice din țară și Europa.

Noile edificii construite în Sibiu după 23 August 1944: complexe comerciale, magazine, Casa de cultură a Sindicatelor, Hotelul Continental, cît și noile artere de circulație reflectă cu prisosință vrednicia locuitorilor de pe aceste meleaguri.

În istorie se poate intra numai prin vrednicie. Sibienii au înțeles lucrul acesta, lăsînd amprente adînci și vizibile pe fiecare filă. Acum își construiesc singuri istoria, toți la un loc, fără deosebire de naționalitate. Aici și acum nu mai sînt deosebirile care au fost odată între naționalitățile conlocuitoare ci toți sînt una, sînt sibieni.

Dumitru Dan

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar)

Textul cules la Tipografia Eparhială, Sibiu. | 44.206 |
Tiparul: Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române — București —

SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 15 septembrie 1979 Nr. 35—36

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORTODOXIA — VIAȚĂ ÎN HRISTOS

Asceza creştină

„Deci eu întru aceasta mă nevoiesc pururea, ca să am faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni un cuget fără prihană“ (F. Ap. 24, 16). Aceste cuvinte pe care marele Apostol al neamurilor le rosteşte în faţa Proconsulului Felix, conturează sensul termenului „asceză“ care se traduce prin efort sau exerciţiu — fie fizic, pentru formarea atleţilor, fie moral-spiritual de disciplinare a naturii umane pentru realizarea omului desăvîrşit, a omului neprihănit în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Cu alte cuvinte Sfîntul Apostol Pavel exprimă aici rostul eforturilor sale: perfecţionarea spirituală.

Asceza este o lucrare metodică de disciplinare a trupului şi perfecţionare a sufletului în vederea spiritualizării, înduhovnicirii omului. Ea a fost definită şi desăvîrşirea activă, adică desăvîrşirea ce se realizează prin efortul susţinut al voinţei umane. Dacă viaţa creştină este un proces teandric, adică de colaborare a harului divin cu natura umană, asceza este toată nevoinţa prin care se manifestă participarea activă a omului în acest proces de înduhovnicire. Creştinul trebuie să fie în toată fiinţa lui, din ce în ce mai pătruns de puterile Duhului Sfînt: Pentru aceasta e necesară colaborarea lui, lupta de înlăturare a piedicilor şi de pregătire a vasului în care se toarnă harul divin. Asceza va avea deci două aspecte. Unul negativ: renunţare la poftele dezordonate; altul pozitiv: deprinderea virtuţilor prin care trupul se supune sufletului, iar sufletul voii lui Dumnezeu.

Ambele aspecte se găsesc în viaţa şi epistolele Sfîntului Apostol Pavel: primul sub variate denumiri — mortificare, crucificare, dezbrăcare de omul cel vechi; al doilea: înviere, viaţă nouă, îmbrăcarea în omul cel nou. Cînd Sfîntul Apostol Pavel vorbeşte despre dezbrăcarea de omul vechi şi îmbrăcarea în omul cel nou, despre moartea şi crucificarea cu Hristos faţă de lume şi poftele ei şi ridicarea la o viaţă nouă cu Hristos, la o viaţă nouă pentru Dumnezeu, nu face altceva decît precizează cele două aspecte colaterale ale ascezei creştine, — pentru ca impregnanta imagine a atletului ce se luptă în arenă şi a celui ce aleargă spre ţintă să accentueze unitatea efortului ascetic: „Oare nu ştiţi că cei ce aleargă în arenă toţi aleargă, dar unul singur ia premiul? — Alergaţi dar aşa ca să-l luaţi. Şi oricine se luptă, se înfrîneză de la toate: aceia ca să ia o cunună stricăcioasă, dar noi una nestricăcioasă. Eu deci aşa alerg nu ca la întîmplare ...“ (I Cor. 9, 24—25); „Căci nu socotesc să fi ajuns la ţintă, ci numai una fac: uitînd cele dinapoi şi tinzînd la cele dinainte, alerg la ţintă, spre răsplata chemării celei de sus a lui Dumnezeu în Iisus Hristos“ (Filip. 3, 13—14).

Ascetul este un atlet care renunţă la toate — se înfrîneză — şi se exercitează spre a-şi întări forţele pentru dobîndirea cununii celei nepieritoare, sau e un alergător care se depărtează de punctul de plecare — le uită, le lasă în urmă pe toate — şi se apropie de ţintă, care e viaţa veşnică în comuniune cu Hristos. O mai fericită plasticizare a ascezei creştine nici nu se putea.

Aşadar, ţinta ascezei creştine este comuniunea cu Hristos, unirea sau legătura nemijlocită dintre om şi Dumnezeu, îndumnezeirea omului prin har. Această unire cu Dumnezeu, această îndumnezeire, nu trebuie înţeleasă în sens panteist, de dizolvare a creaturii în Dumnezeu, ca identificare substanţială cu Dumnezeu, cu nimicirea persoanei umane. Ea e numai participare la viaţa divină, prin care omul rămîne creatură şi Dumnezeu rămînînd Dumnezeu, omul e infuzat de puterile harului şi transfigurat aşa cum un cristal e străluminat de razele soarelui, fără ca prin aceasta să fi devenit el însuşi soare sau rază.

Relaţia tainică şi nemijlocită între om şi Dumnezeu devine realitate — deşi în chip nevăzut — prin Sfintele Taine: e îndumnezeirea sacramentală. Aceasta cuprinde pe toţi cei botezaţi, adică pe toţi creştinii. În acest sens, Sfîntul Apostol Pavel afirmă existenţa unei uniri sacramentale cu Hristos care îmbrăţişează pe toţi creştinii în torentele aceleiaşi lumini divine. Creştinii sînt în Hristos şi Hristos locuieşte, trăieşte în ei.

Această nouă viaţă în Iisus Hristos, la care ne cheamă Sfîntul Apostol Pavel, angajează omul întreg în actul unirii cu Dumnezeu: ea transformă întreaga existenţă umană. E copleşirea fiinţei omeneşti de prezenţa transfiguratoare a lui Dumnezeu. Este marea descoperire care s-a produs pe drumul Damascului, este orbitoarea strălucire a Celui răstignit care a transformat un prigonitor în apostol.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Sfîntul Ioan Damaschin despre cinstirea Sfintei Cruci

Orice faptă şi orice minune a lui Hristos este foarte mare, dumnezeiască şi minunată. Dar cea mai minunată decît toate este cinstita lui cruce. Căci prin nimic altceva decît prin crucea Domnului nostru Iisus Hristos s-a distrus moartea, s-a dezlegat păcatul strămoşesc, s-a prădat iadul, s-a dăruit învierea, ni s-a dat puterea să... dispreţuim moartea, s-a săvîrşit întoarcerea la fericirea primară, s-au deschis porţile raiului, s-a aşezat firea noastră în dreapta lui Dumnezeu, ne-am făcut copii şi moştenitori ai lui Dumnezeu. Prin cruce toate s-au îndeplinit. „Căci toţi cîţi ne-am botezat în Hristos — spune apostolul — ne-am botezat întru moartea lui“ ((Rom. 6, 3). „Toţi cîţi în Hristos ne-am botezat, în Hristos ne-am îmbrăcat“ (Gal. 3, 27). „Hristos este puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu“ (I Cor. 1, 24). Iată dar că moartea lui Hristos, adică crucea, ne-a îmbrăcăcat cu înţelepciunea enipostatică şi puterea lui Dumnezeu. Cuvîntul crucii este puterea lui Dumnezeu, sau pentru că prin ea ni s-a arătat puterea lui Dumnezeu, adică biruinţa asupra morţii, sau pentru că, după cum cele patru braţe ale crucii se ţin şi se strîng prin încheietura de la mijloc, tot astfel se ţin prin puterea lui Dumnezeu înălţimea, adîncimea, lungimea şi lăţimea (Efes. 3, 18), adică toată creaţia văzută şi nevăzută.

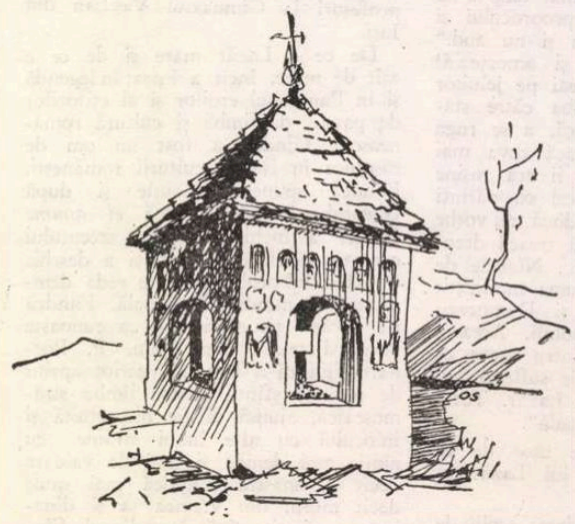

Crucea ni s-a dat semn pe frunte în acelaşi chip în care s-a dat lui Israel tăierea împrejur... Ea este pavăza, arma şi trofeul contra diavolului. Crucea este pecetea pentru ca să nu ne atingă nimicitorul, după cum spune Sf. Scriptură (Ieş. 12, 12—13; Evr. 11, 28). Crucea este scularea celor căzuţi, sprijinul celor care stau, reazămul celor slabi, toiagul celor păstoriţi, călăuza celor botezaţi, desăvîrşirea celor înaintaţi, mîntuirea trupului şi a sufletului, pricinuitorul tuturor bunătăţilor, distrugerea păcatului, răsadul învierii, pomul vieţii veşnice.

Prin urmare acest lemn cinstit cu adevărat şi venerabil, pe care Hristos s-a adus jertfă pe sine însuşi în locul nostru, trebuie venerat pentru că s-a sfinţit prin atingerea cu sfîntul lui corp şi sînge. Trebuiesc venerate şi cuiele şi lancea şi îmbrăcămintea şi sfintele lui locaşuri, anume: ieslea, peştera, Golgota, mormîntul mîntuitor şi făcător de viaţă... Dacă dorim casa şi haina celor pe care îi iubim, cu atît mai mult cele ale lui Dumnezeu şi ale Mîntuitorului prin care am şi fost mîntuiţi!

Ne închinăm, deci, semnului cinstitei şi de viaţă făcătoarei cruci, chiar dacă este făcut din altă materie. Noi nu cinstim materia — să nu fie! — ci semnul, ca simbol al lui Hristos. Căci a spus pe cînd le vorbea ucenicilor Săi: „Atunci va apărea semnul Fiului omului pe cer“ (Matei 24, 30); prin aceste cuvinte a indicat crucea...

Pomul vieţii, care a fost sădit de Dumnezeu în rai, a preînchipuit această cinstită cruce. Dar pentru că prin pom a venit moartea (Gen. 3, 1—24), trebuia ca prin lemn să se dăruiască viaţa şi învierea. Iacov, cel dintîi a închipuit crucea cînd s-a închinat vîrfului toiagului lui Iosif (Gen. 47, 31), iar cînd a binecuvîntat pe fii lui Iosif cu mîinile încrucişate (Gen. 48, 14) este foarte lămurit că a descris semnul crucii. Toiagul lui Moise a lovit marea în chipul crucii şi a mîntuit pe Israel... Mîinile întinse în chipul crucii au biruit pe Amalec. Prin lemn se îndulceşte apa cea amară (Ieş. 15, 25), iar piatra curge şi revarsă izvoare (Ieş. 17, 5—6). Toiagul lui Aaron face cunoscută vrednicia preoţească. Şarpele, deşi era mort, a fost înălţat în triumf pe lemn, iar lemnul mîntuieşte pe cei credincioşi care privesc la duşmanul omorît (Num. 21, 8—9). Tot astfel a fost pironit (Hristos) într-un trup al păcatului, care nu ştia de păcat... Cei care ne închinăm acestui semn să dea Dumnezeu să dobîndim partea lui Hristos cel răstignit. Amin.

(Din Dogmatica Sf. Ioan Damaschin, trad. rom. de *D. Fecioru*, Bucureşti, 1938, p. 255—258).

CALENDAR DE INIMĂ — Septembrie

Gheorghe Lazăr — omul simbol

Puţini mai ştiu astăzi că Gheorghe Lazăr a fost cleric ortodox. L-a hirotonit episcopul Vasile Moga în 1814. Ion Heliade-Rădulescu în prefaţa la *Gramatica românească*, tipărită la Sibiu în 1828, fixînd anul 1816 ca an al deschiderii şcolii de la Sfîntul Sava din Bucureşti, scrie că „cel dintîi profesor, care a aruncat într-însa cele dintîi seminţe, spre luminarea rumânilor, a stătut fericitul arhidiacon şi doctorul în teologie şi legi, Gheorghe Lazăr“. În afară de cleric, Lazăr mai era şi inginer şi matematician.

După ce şi-a desăvîrşit pregătirea intelectuală în ţară şi străinătate a fost numit, precum se ştie, profesor la Seminarul teologic al Mitropoliei ortodoxe, îndeplinind concomitent şi funcţia de predicator la catedrala din Sibiu. Dar a stat aici puţină vreme, deoarece cearta cu Vasile Moga, temperamentul său aprins şi uneori nestăpînit (nestăpînit pentru că nu-i plăceau compromisurile şi îşi spunea pe faţă părerile şi nemulţumirile), un mic discurs politic în care şi-a arătat admiraţia faţă de Napoleon Bonaparte, vrăjmăşia duşmanilor geloşi pe inteligenţa şi cultura lui, toate acestea l-au îndepărtat de la Sibiu şi, încetul cu încetul, de cariera eclesiastică. Fuge mai întîi la Braşov, unde era acum profesor fostul său dascăl Ion Barac, dar e adus înapoi cu forţa. A doua oară însă fuga îi reuşeşte. Angajat mai întîi perceptor al copiilor unei boieroaice, Bărcănescu, la Braşov, o urmează pe aceasta la Bucureşti. Aici a reuşit să se impună destul de repede, dar nu imediat. Dovedeşte mai mult empiric boierilor, în special Banului C. Bălăceanu şi Domnitorului Caragea, cu toată împotrivirea grecilor şi a acelora dintre români îmbrobodiţi de „moda acelui veac, adică moda de a nu fi Român“, cum zice Heliade, că „se

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

(Continuare în pag. a 2-a)

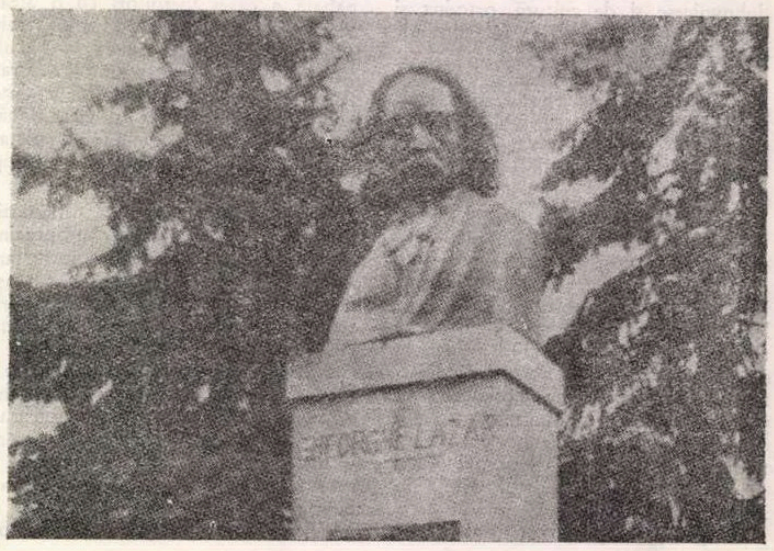

Gheorghe Lazăr...

(Continuare din pag. 1)

pot învăța științele în limba patriei" și, în 1818, i se dă încuviințarea să deschidă *prima școală superioară în limba română* „în ruinele Sf. Sava".

Dacă ne gîndim că totul se petrecea într-un București încă oriental, încă fanariot, plin de giubele, caftane și turbane, purtate de români de-ai noștri ca să semene cu grecii aristocrați veniți din Fanar, cu o brumă de cultură grecizată și snoabă, cum va fi mai apoi franțuzită și iarăși snoabă, imitînd alți străini, ne putem imagina că nu-i va fi ușor lui Lazăr să-și dovedească principiile noi și capacitatea personală de a le pune în practică. I-au trebuit de altfel doi ani pînă să deschidă școala. Cum spune Heliade, cînd a venit Lazăr în București, „totul era degenerație și amorțeală". Merită să ne rememorăm întreg pasajul spre a ne plasa cît de cît în mediul în care a intrat Lazăr: „cîtă dar degenerație era și în religie și în naționalitate... (li se vorbea) într-o limbă ce nu era a părinților lor și pe care nu o înțelegeau! Cînd altă dată ar fi putut mai bine a se potrivi acel verset al proorocului și împăratului: „urechi au și nu aud." Totul era degenerație și amorțeală! Ieșind din Biserică vedeai pe jeluitor a se sili să-și dea jalba către stăpînire în limba grecească, a se ruga de alcătuitor ca s-o facă ceva mai elinică; cine era boier, îi era rușine să zică că e Român; cel cu părinți necunoscuți, dacă știa două trei vorbe grecești, nu mai vrea să treacă drept Român, zicea că e Grec. Numele de tată și de mamă erau nume mojicești; p-aci era să se facă și Dumnezeu babaca al oamenilor nobili. Aceasta era starea Românului întru aceea ce se atinge de inima și de sufletul lui, cînd a venit Gheorghe Lazăr. Totul era degenerație și amorțeală".

Putem astfel înțelege ușor de ce i-a fost atît de greu lui Lazăr să biruie.

În legătură cu deschiderea școlii de la Sf. Sava, se impune o precizare. Se vorbește de obicei de deschiderea ei ca *școală de inginerie*, și lui Lazăr i se atribuie titlul de inginer.

Dar, Lazăr venea la București *și ca teolog* și ca *dascăl de teologie*. I se încredința ca și la Sibiu și o catedră de teologie, iar școala era și de teologie, urmînd a educa pe viitorii preoți, concomitent cu pregătirea inginerilor. Lazăr însuși, fu totuși rînduit să predea matematica și filozofia, trigonometria și metafizica. Desigur, în cadrul cursurilor de filozofie și metafizică, va fi făcut, cum crede G. Bogdan-Duică, și ontologie și teologie. Acest paralelism care exista și în Moldova în aceeași epocă, promovat de Veniamin Costachi, între educația religioasă și cea laică, este un mare moment de cotitură în istoria culturii românești, a cărei orientare conjugată, acum se precizează, ba mai mult, se instituționalizează.

Nu știm dacă și cîți preoți va fi scos Lazăr, în cei patru ani cît a condus școala de la Sf. Sava. Se pare că atenția lui s-a dirijat totuși mai mult spre disciplinele laice. Îi lăcrimau ochii de bucurie cînd îi vedea pe „grămătici și pe țîrcovnicii panachideri" cu sextantul și cu astrolabul, măsurînd cu pricepere mișiile, ne spun contemporanii. Am putea deduce de aici, că mulți dintre candidații la preoție se făceau, pînă la urmă, ingineri, cu atît mai mult cu cît meseria era foarte căutată și bine plătită.

Au existat și pînă la venirea lui Lazăr școli în limba română, și nu numai la București. Dar ele erau școli inferioare, în care se preda doar scrisul și cetitul, „știința cetaniei", și toate erau pe lîngă biserici și mănăstiri. Mai erau școli inferioare slavone și grecești. Cînd a venit Lazăr, deși unele din școlile grecești și slavo-române au mai rămas, cea mai mare parte din elevi au alergat la școala sa: „au golit școlile de la Udricani, Sf. Gheorghe, Colțea și de la toate Bisericile", cum spune Ion Ghica.

Că școala lui Lazăr s-a bucurat de la început de prestigiu, ne-o arată și faptul că Veniamin Costachi i-a trimis de îndată, „mult învățatului domn Gheorghe Lazăr", șase bursieri moldoveni. Dintre ei s-au recrutat profesori la Gimnaziul Vasilian din Iași.

De ce e Lazăr mare și de ce e atît de mare, încît a intrat în legendă și în Panteonul eroilor și al ctitorilor de patrie, de limbă și cultură românească? Fiindcă a fost un om de răscruce în istoria culturii românești. Fiindcă spunem: înainte și după Gheorghe Lazăr. Fiindcă *el anume* Lazăr, a închis o ușă a trecutului care nu ne făcea cinste, și a deschis o ușă a viitorului care ne reda demnitatea și mîndria națională. Fiindcă i-a învățat pe elevii săi, „a cunoaște vocea Patriei", cum spune P. Poenaru. Fiindcă a fost un patriot aprins de pasiune sfîntă pentru limba strămoșească, ajunsă să fie disprețuită și înlocuită cu alte limbi străine, cu nimic mai demne și mai de valoare decît a noastră. Fiindcă mai mult decît mulți, din vremea sa și dinainte, a simțit pînă în adîncul ființei umilința împilării limbii, și n-a mai răbdat-o. Fiindcă a fost omul ce ne trebuia exact în momentul acela. Fiindcă a întruchipat cele mai profunde simțăminte ale națiunii și le-a exprimat cu voce tare, și le-a prefăcut în acțiune. Fiindcă a făcut totul conștient și cu mare luciditate, știind că e nevoie să deschidă Patriei „o epohie noao", cum spunea chiar el.

Răscoala din 1821 a Domnului Tudor Vladimirescu, l-a prins pe Lazăr în București. Se știe cu certitudine, din mai multe surse, că cei doi s-au cunoscut și au colaborat. Amîndoi, și Tudor și Lazăr, au fost însuflețiți de o aprinsă iubire de neam, pe care îl voiau liber, scăpat de robia fanariotă care pervertea totul, și ținea Țara și pe români într-un orient înapoiat, mult în urma națiunilor europene care își făureau propria lor cultură și propriul lor destin, adecvat ființei și aspirațiilor lor legitime și firești.

Nu e fără semnificație faptul că în 1848, revoluționarii au vrut să se ridice pe Cîmpul Libertății de la Filaret trei monumente, dintre care unul lui Gheorghe Lazăr și altul lui Tudor. Ce a însemnat această prețuire, se poate vedea din numele celui de-al treilea cu care trebuiau să împartă în mod egal această cinste: al treilea urma să fie Mihai Viteazul. Monumentele nu s-au mai ridicat acolo, dar mai tîrziu, monumentul bucureștean al lui Lazăr a fost așezat tot alături de al lui Mihai Viteazul, în 1886, pe locul școlii de la Sfîntul Sava, în piața de azi a Universității.

Situația tulbure care a urmat asasinării lui Tudor, l-a afectat grav pe Lazăr. Contemporanii spun că devenise irascibil și trist și, ceea ce era mai grav, se îmbolnăvise de friguri. Școala nu-i mai funcționa, sau nu funcționa normal, așa încît se simțea părăsit și cu idealul zdrobit. Încă nu știa ce roade vor ieși din semințele aruncate de el. În supărarea și părăsirea în care se afla — probabil nici elevii, nici amicii nu puteau face nimic pentru el, fiind ei înșiși timorați de atmosfera generală incertă — a trebuit să facă apel la singura rudă ce o avea în București, ca să-i ofere un adăpost și îngrijire.

A fost primit de un văr al său care locuia într-o căsuță în partea „din afara tîrgului", între vii, cam pe unde sînt astăzi Halele Obor. „A zăcut într-o căsuță cu paie pe cîmpul Moșilor, pînă i-au venit frații din Avrig și l-au ridicat în 16 iulie 1823, scrie Heliade lui George Barițiu.

Ajuns acasă, a trecut repede la odihna veșnică, la 15 septembrie 1823, fiind îngropat după toată cuviința ortodoxă, în curtea bisericii satului, cleric fiind el, și va fi fost plîns ca un om fără noroc, mort de tînăr și înainte de a-și fi rînduit un rost mai acătării pe lume. Aparențele așa le vorbeau consătenilor și neamurilor lui, în mijlocul cărora se întorsese doar să moară.

Dar dreptului i se face pînă la urmă dreptate. Nimeni, astăzi, și așa va fi în vecii vecilor, nu crede în moartea lui. Ne gîndim și vorbim despre el ca despre un om viu, mai viu ca oricare dintre noi pentru că, „învățător de ideal național" fiind, idealul insuflat de el e viu în toată făptura și ființa românească.

Școala lui a continuat. Au redeschis-o I. Heliade Rădulescu și Eufrosin Poteca, ucenicii lui.

Elevii de la Sfîntul Sava s-au numit cu mîndrie lazariști, iar la 1847, unii dintre ei, aflîndu-se la Paris, au întemeiat o asociație pe care au numit-o „Insocierea Lazariană", „în aducerea aminte a regeneratorului instrucției naționale în Țara Românească, Gheorghe Lazăr". Numele întemeietorilor grăiește de la sine: Nicolae Bălcescu, Scarlat Vîrnav, Al. Kogâlniceanu, Nicolae Ionescu, I. C. Brătianu etc.

Un „om-simbol", l-a numit cineva, pe care ni l-a dat Transilvania, ce a mai născut mulți asemenea oameni-simbol.

Să ne amintim mereu de el, „fericitul arhidiacon și doctor în teologie și legi", nu pentru ce a scris, nu pentru ce a spus, ci mai ales pentru ceea ce a fost, căci cu aceasta și-a pus pecetea pe vremea sa, pe veacul său și pe vecii vecilor românești.

Voievodate, cnezate și jupanate românești arădene

Originea voievodatului la români se pierde în negura vremurilor. Legată de însăși începuturile feudalismului românesc, instituția voievodatului, în Transilvania, își vede întreruptă evoluția prin suprapunerea clasei feudale maghiare cuceritoare. Această clasă începe și accentuează procesul de limitare a atribuțiilor instituției voievodatului, grăbindu-i în mod deliberativ declinul, căci reprezenta forma instituționalizată a opoziției populației românești față de stăpînirea străină.

Din secolele IX—X, societatea românească, în curs de feudalizare, își structurează primele formațiuni social-politice de rang statal, independente. Aceasta este societatea peste care, la cumpăna veacurilor IX—X își exercită, potrivit cronicii lui Anonymus, autoritatea voievozii: Glad (Vlad) și Menumorut (Marot). Este perioada cînd obștile și uniunile de obști arădene, în curs de feudalizare, se constituie în formațiuni statale. Acestea, încă din secolul al IX-lea, au început să ridice fortificații de refugiu și apărare, cum sînt cele de la Vladimirescu, Sebiș și Zărand. Teritoriile arădene de la sud de Mureș și cele aflate la nord, pînă spre valea Cigherului, au făcut parte din voievodatul lui Glad. Teritoriile de la nord de valea Cigherului au făcut parte din voievodatul lui Menumorut (Marot).

Sfîrșitul mileniului întîi și începutul mileniului al doilea oferă condiții prielnice pentru recîștigarea independenței voievodatului bănățean față de unguri. Acesta apare în izvoarele narative, cu precădere în Legenda mare și mică a Sf. Gerard, la începutul secolului al XI-lea ca un stat puternic și independent condus de voievodul („ducele") Ahtum sau Ohtum, descendent al lui Glad, personaj foarte cunoscut istoriografiei sud-est europene. Statul lui Ahtum cuprindea și sudul voievodatului lui Menumorut, pînă spre Crișul Alb, cu alte cuvinte cuprindea aproape tot teritoriul arădean. Evoluția ascendentă a voievodatului bănățean a fost întreruptă de războiul de cucerire dezlănțuit în jurul anului 1028, de conducătorii regatului maghiar, război terminat nefavorabil pentru voievod, ucis în luptă, și pentru formațiunea politică pe care o conducea.

După înfrîngerea lui Ahtum (1028), zona arădeană începe treptat să ajungă sub dominația regatului feudal maghiar. Noii veniți au încercat să înlocuiască vechile realități social-economice, politice, culturale și instituționale autohtone cu altele transplantate. Rezultatul a fost o suprapunere peste instituțiile vechi a altora noi, o coexistență seculară a vechilor instituții românești cu cele aduse de stăpînirea străină. Astfel, voievodatele, cnezatele și jupanatele, devenite nuclee de rezistență și conservare a entității naționale, vor ființa pe meleagurile arădene pînă-n sec. XVI—XVII.

Spre finea secolului al XI-lea și începutul sec. al XII-lea, stăpînirea feudală maghiară începe să-și impună dominația asupra meleagurilor arădene, așa cum ne-o dovedesc actele de donație din anii 1080 și 1113.

Pe Crișul Alb și Crișul Negru, pătrunderea stăpînirii feudale maghiare se face mai lent (Comitatul Zărand se formează abia între anii 1203—1214 n. n.), iar în zonele montane, ungurii vor pătrunde abia în secolul al XIV-lea, de cînd apar și ele în actele de donație.

Elementul românesc în această perioadă este atestat atît documentar, cît și arheologic. Astfel, cultura de tip Dridu este cultura materială dominantă și-n sec. XII—XIII, lucru ce reliefează cu pregnanță caracterul românesc al meleagurilor arădene. Elementul românesc apare și în documentele vremii, cu instituțiile și organizațiile sale, destul de timpuriu. Încă la sfîrșitul sec. al XI-lea și începutul sec. al XII-lea, românii de pe Crișul Negru apar menționați ca „băștinași" cu drepturi și organizații particulare românești": jus Valachorum antique et laudabilis Valachorum consuetudo".

Începînd cu sec. al XIII-lea, românii și formațiunile lor politico-administrative apar mai des în documentele cancelariei regale maghiare și a cancelariilor instituțiilor bisericești de rit apusean. Chiar la începutul sec. al XIII-lea este menționată formațiunea „Belkenew", localizată de acad. Ștefan Pascu în zona Beliu—Craiva.

Prof. *Ioan Mircea Bogdan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească:

Mănăstirea NICULA

Sf. mănăstire Nicula, așezămînt duhovnicesc și de cultură, ortodox și românesc deopotrivă, își întinde izvoarele departe în istorie.

Sute de ani s-au însemnat pe răbojul vremii de cînd chipul împodobit cu nimb de lumină al schimonahului Nicolae, a durat pe acea sfințită sprînceană de deal, un smerit schit de rugăciune. Nu vorbesc documentele despre el, dar stă mărturie vie, numele Sf. Mănăstiri, cunoscută de credincioșii transilvăneni ca fiind „Mănăstirea Maicii Domnului de la Nicula". Documentar, biserica de lemn a sfintei Mănăstiri Nicula, este atestată la anul 1552. De atunci ca o cetate pe vîrf de munte, mănăstirea Nicula străjuiește neclintită, în pofida tuturor vicisitudinilor vremii, deasupra satului românesc cu același nume, la o depărtare de numai 5 km de orașul Gherla, județul Cluj, în inima Transilvaniei.

Desigur, în jurul mănăstirii, de timpuriu s-a constituit o obște monahală a cărei viețuitori cu o aleasă viață duhovnicească aduceau mîngăiere poporului ce alerga la Nicula, aducînd colț de prescură preacurată și prinos de lacrimă obidită înaintea odorului de neprețuit al Sf. Mănăstiri, Icoana Maicii Domnului, pictată pe lemn de tei în anul 1681 de Popa Luca din Iclod.

Biserica mare a Sf. Mănăstiri Nicula a fost înălțată în preajma vechii Biserici din lemn, între anii 1875—1879. În anul 1883, i s-a așezat acestei biserici un iconostas aurit, iar în anul următor, 1884, la praznicul Adormirii Maicii Domnului, în cadrul unei solemnități înnălțătoare a fost adusă icoana Maicii Domnului, a popii Luca din Iclod, (păstrată pînă atunci în biserica de lemn). Urmașii nu s-au lăsat mai prejos în ceea ce privește împodobirea noii biserici de la Nicula. În 1937, în biserica mare a fost așezat noul iconostas, adevărată dantelărie în lemn de tei aurit, unic în țara noastră, lucrat la Tășnad (Satu Mare) de meșterul Samuil Cheresteș, apreciat și medaliat în țară și străinătate. În 1961, biserica a fost pictată în întregime de către un grup de monahi ai mănăstirii sub conducerea profesorului Vasile Pascu.

Fără îndoială, bisericii mari i se adaugă suportul valorii istorice a vechii biserici de lemn și împreună cu aceasta imprimă sfintei mănăstiri Nicula și valoare de monument istoric și de arhitectură.

Biserica de lemn (renovată în 1973) străjuiește de veacuri. E modestă dar bîrnele și șindrila ei vorbesc cu glas simțit despre vremi de odinioară, despre vrednicii fără seamăn; Oameni cucernici au îngrijit-o să dăinuiască, au împodobit-o cu odoare de mult preț: icoane pe sticlă, ștergare vechi, suflet din sufletul românilor acestor plaiuri.

*

Satul Nicula este un vechi și renumit centru transilvan al picturii icoa-

Ioan Crăciun

(Continuare în pag. a 4-a)

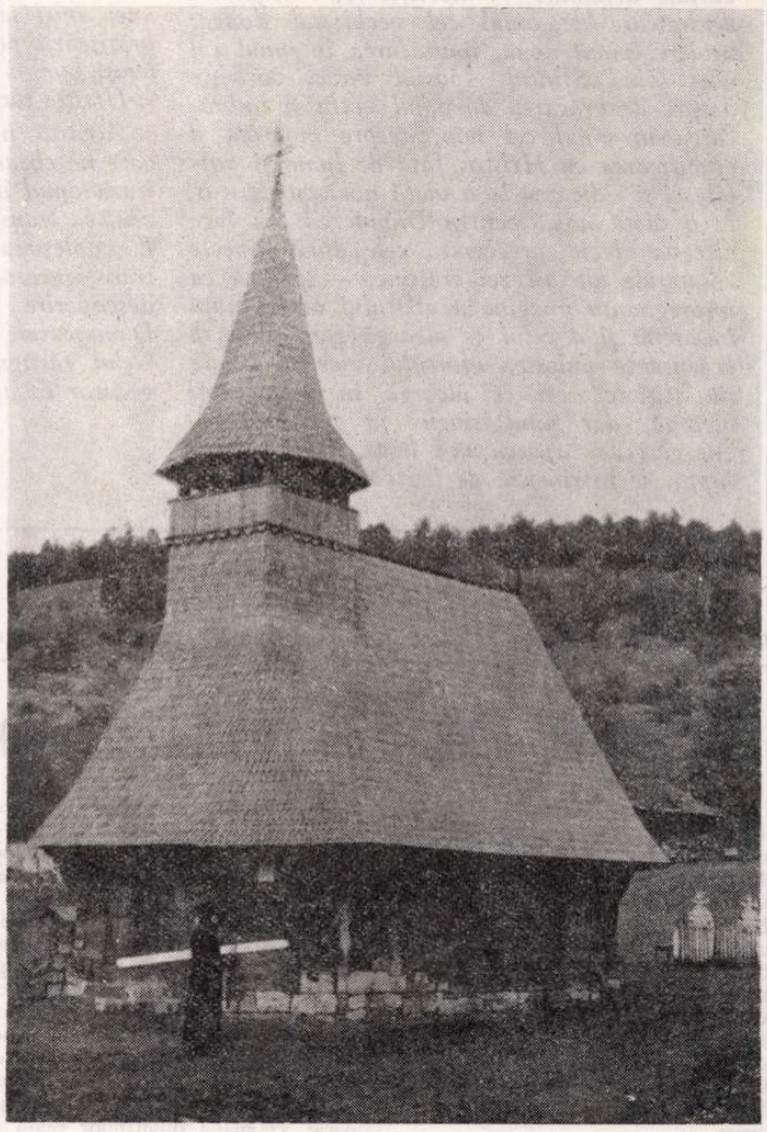

DOBROGEA - vatră a ortodoxiei româneşti

În Dobrogea de azi, numită în vechime Scythia Minor, datorită pătrunderii creştinismului încă din epoca apostolică, precum şi răspîndirii lui ulterioare, la sfîrşitul secolului al III-lea şi la începutul secolului al IV-lea, s-a organizat şi s-a dezvoltat o intensă viaţă bisericească sub conducerea unei episcopii, a cărei conducători spirituali rezidau în Tomis — metropola politică a acestei provincii dintre bătrînul Danubius şi Pontul Euxin.

Ierarhii acestui străvechi centru eclesiastic, precum şi monahii din cadrul eparhiei respective, cu deosebite preocupări teologice, s-au angajat, în acel timp, în dispute hristologice, soteorologice şi antropologice, apărînd cu dîrzenie hotărîrile sinoadelor ecumenice şi aducînd astfel o contribuţie majoră la apărarea ortodoxiei.

Cunoştinţele teologice ale episcopilor tomitani erau, pe de o parte, rodul confruntărilor cu ereziile din vremea lor faţă de care luau atitudine pentru apărarea învăţăturii celei adevărate, al participării lor la sinoadele ecumenice şi locale unde se discutau probleme de doctrină şi de disciplină, iar pe de altă parte, datorită contactelor permanente pe care aceştia le aveau cu teologi de pres-

tigiu, proieminente personalităţi eclesiastice ale lumii creştine din acel timp ca: Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur ş. a. Deşi nu ne-au rămas lucrări teologice de la toţi ierarhii Tomisului şi de la alţi reprezentanţi de seamă ai acestui centru bisericesc, totuşi ştiinţa lor teologică s-a putut constata din reputaţia de care se bucurau ei, în faţa contemporanilor, precum şi din intervenţiile ce le-au avut cu scopul de a apăra puritatea credinţei ortodoxe.

Astfel, după cum ne informează istoricul bisericesc Sozomen, în anul 369, cînd împăratul Valens (364—378) a venit la Tomis a intrat în bazilica unde slujea episcopul, încercînd să-l cîştige de partea arienilor. „Brettanion a discutat cu mult curaj în faţa stăpînitorului despre dogma de la Sinodul din Niceea, apoi l-a părăsit şi s-a dus în altă biserică, iar poporul l-a însoţit... În acest timp Brettanion s-a arătat mai puternic decît zeul stăpînitorului: era dealtfel un bărbat destoinic şi renumit prin virtutea vieţii sale, după cum mărturisesc şi sciţii înşişi" (*Fontes, Historiae dacoromanae*, II, Bucureşti, 1970, p. 225).

Tot Sozomen ne informează că împăratul Teodosie cel Mare (379—395), după cel de-al II-lea Sinod Ecumenic, care s-a ţinut la Constantinopol, în anul 381, a indicat ierarhilor din Tracia şi din Sciţia să fie în comuniune „cu Terentius (episcop) al Tomisului şi cu Martyrios al Marcianopolisului. Căci, pe de o parte, împăratul însuşi i-a aprobat pe aceştia cînd i-a văzut şi a vorbit cu ei, pe de altă parte se răspîndea faima bună despre ei că îşi conduceau cu evlavie bisericile" (*Ibidem*, p. 227).

De aici se vede clar că episcopul Terentius al Tomisului era bine cunoscut, în acel timp, fiind, aşa cum s-a afirmat pe drept cuvînt, „o autoritate în materie de credinţă şi de învăţătură ortodoxă".

Episcopul Teotim I, scit de origine „bărbat crescut în dragoste de înţelepciune" (*Fontes...*, II, p. 229). s-a impus în istoria spiritualităţii din Sciţia Mică mai ales prin activitatea sa misionară desfăşurată printre huni. Acest ierarh tomitan se bucura de prestigiu şi preţuire în faţa contemporanilor, dar mai ales în cercurile teologice şi bisericeşti. Ca dovadă este intervenţia sa în apărarea Sf. Ioan Gură de Aur care era acuzat de origenism. De fapt, Teotim I, aşa cum subliniază şi Pr. Prof. Ioan Gh. Coman, „apărînd pe Sf. Ioan Gură de Aur, apăra nu numai pe arhiepiscopul său, ci însăşi ortodoxia, căci pentru episcopul de Tomis... Ioan Gură de Aur era întruchiparea ortodoxiei".

În disputele teologice ale timpului s-au angajat şi ceilalţi conducători care au urmat în scaunul episcopal de la Tomis şi au avut atitudine demnă în apărarea învăţăturii ortodoxe. Astfel, *Timotei* a participat la Sinodul al III-lea Ecumenic de la Efes în anul 431, la care a dovedit o deosebită ţinută ortodoxă, iar *Ioan* considerat de un scriitor din vremea sa „ca unul din cei mai mari teologi ai timpului" a fost vajnic apărător al ortodoxiei împotriva nestorianismului şi eutihianismului.

Cei care au urmat la conducerea acestui important centru bisericesc tomitan din Dacia Pontică, şi-au adus, de asemenea, contribuţia la păstrarea învăţăturii ortodoxe. Îl amintim pe episcopul *Alexandru*, care a semnat actele Sinodului al IV-lea Ecumenic, ce s-a ţinut la Calcedon în anul 451, şi pe *Teotim* al II-lea care a purtat corespondenţă în limba latină cu împăratul Leon I (457—474) în care a apărat cu mult curaj hotărîrile de la Calcedon.

Episcopul *Paternus*, devenit apoi arhiepiscop şi mitropolit, a avut un rol deosebit pentru păstrarea învăţăturii ortodoxe curate, în cuprinsul eparhiei sale. El s-a remarcat pe această linie, mai ales, în legătură cu problemele dezbătute la Sinodul de la Calcedon (451).

Valentinian a luat parte la dezbaterile teologice ale Sinodului al V-lea Ecumenic de la Constantinopol, în anul 553, şi a fost apreciat de Papa Vigilius (537—555) „drept o personalitate cu greutate în materie de ortodoxie..."

Dintre călugării sciţi, zeloşi pentru propovăduirea şi păstrarea credinţei ortodoxe, pentru unitatea Bisericii şi promovarea culturii în această provincie s-au remarcat, printr-o activitate deosebită, Sf. Ioan Casian, Dionisie cel Mic (Exiguul) şi Ioan Maxenţiu. *Sf. Ioan Casian*, crescut şi educat în credinţa ortodoxă din Scythia Minor, unde s-a născut, şi-a îmbogăţit apoi această învăţătură prin legăturile spirituale pe care le-a avut cu Sf. Ioan Gură de Aur la Constantinopol şi în alte centre pe unde a călătorit şi a apărat-o în cele şapte cărţi intitulate: *Despre întruparea Domnului contra lui Nestorie*, în care tratează despre hristologie şi soteriologie. *Dionisie cel Mic (Exiguul)*, de asemenea, din această regiune, a dovedit aceeaşi rîvnă pentru apărarea ortodoxiei. În acest sens a tradus opere dogmatice din Sfinţii Chiril al Alexandriei şi Grigorie de Nissa, precum şi colecţii de canoane ale Sinoadelor ecumenice şi locale, care au servit la combaterea nestorianismului. El este şi autorul erei creştine.

Ioan Maxenţiu, alt monah din Scythia Minor, a scris o serie de lucrări, care reprezintă scurte mărturisiri de credinţă şi atitudini împotriva nestorianismului şi monofizitismului.

În încheiere, trebuie subliniat, în primul rînd, faptul că reprezentanţii Bisericii Scythiei Minor din secolele IV—VI, propoveduind şi păstrînd cu sfinţenie învăţătura apostolică, au apărat în acelaşi timp şi poporul în mijlocul căruia trăiau, de furia barbarilor cotropitori, iar ortodoxia a constituit, în continuare, unul din elementele importante de etnogeneză în epoca de formare şi de permanenţă istorică a poporului român. În al doilea rînd, trebuie amintit că ierarhii tomitani apărînd spiritualitatea şi interesele băştinaşilor au anticipat, aşa cum pe bună dreptate s-a afirmat, „simbioza dintre ortodoxie şi viaţa poporului român de-a lungul secolelor", simbioză ce a contribuit substanţial la continuitatea şi statornicia noastră aici, în vatra rîndurilor părinţilor noştri, iar Ortodoxia Bisericii noastre este moştenitoare a Ortodoxiei din Scythia Minor (Dobrogea de azi), stabilită în sinoadele ecumenice.

EPIFANIE NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Portul popular din nordul Transilvaniei: Maramureşul

Între zonele care şi-au păstrat cel mai mult şi mai bine specificul propriu, atît în privinţa modului de viaţă, cît şi al artei populare în general, în care portul ocupă un loc de seamă, se numără cele ale Maramureşului.

Pornind de la trăsăturile etnografice specifice, Maramureşul cunoaşte, şi în cazul portului popular, cîteva

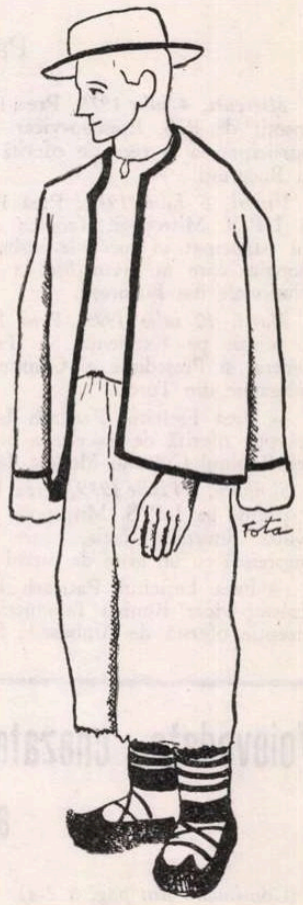

zone etnografice distincte: Maramureşul propriu-zis, Lăpuşul, Chioarul, Codrul, Oaşul şi zona de cîmpie, fiecare dintre ele definindu-se fie prin ansamblul elementelor etnografice, fie prin unul din aceste elemente, cu caracter de dominantă.

Întrucît unitatea de fond se păstrează nealterată, ne vom limita să prezentăm numai costumul popular din trei zone şi anume din: Oaş, Maramureş şi Lăpuş.

OAŞUL, aşezat la extremitatea de nord-vest a ţării, adăpostit de culmi şi, pînă la începutul secolului XX, fără drumuri mari de acces, cuprinde o serie de sate, care, izolate pînă nu demult, păstrează, încă vii, o mulţime de aspecte specifice ale costumului popular.

Portul femeiesc se caracterizează printr-o cromatică vie, o gamă ornamentală variată şi bogată, printr-o accentuată notă de vioiciune şi prospeţime. În ceea ce priveşte găteala capului, la fel ca şi în restul ţării, şi în Oaş, pieptănătura femeilor este strîns legată de vîrstă sau de un moment deosebit din viaţa lor — pieptănătura de mireasă.

Aceasta din urmă, denumită „coadă", este semnul distinctiv al miresei, constînd dintr-o foarte migă-loasă împletire a părului, astfel că, în final, acesta are aspectul unei plase foarte fine, ce acoperă capul întreg, încadrînd faţa, acoperind cît mai mult tîmplele şi o parte din obraji, şi prelungindu-se într-o coadă la spate. Strîns legată de „coadă" este „cununa", confecţionată totdeauna de anumite femei din sat, şi care se poartă pe creştetul capului, fixată pe păr cu ace, sub ea aşezîndu-se un şir de „talere" (bani).

Costumul propriu-zis se compune din cămaşă, poale şi şorţ. Cămaşa are un specific zonal aparte, tipul acesta nemaifiind întîlnit în nici o altă parte a ţării. Elementul distinctiv îl constituie ţesătura sau cusătura din jurul gîtului, formînd un fel de platcă dreptunghiulară, cu ornamente geometrice sau florale. Cămaşa, încheiată la spate, are mînecile cu şiruri verticale de cusături şi încheiate cu un volănaş cu cusături. Poalele de un alb imaculat, sînt ornamentate cu cusături doar la marginea de jos şi, în loc de brîu, la talie există o cusătură densă, de lăţimea unui brîu, care ţine locul acestuia. Peste poale se poartă fie un şorţ din pînză albă cu o frîză ornamentală în partea de jos, cusută sau ţesută, fie cu şorţ din stambă sau mătase înflorată.

Peste cămaşă, pe timp rece, se poartă o vestă din postav sau din lînă cu ornamente florale, iar deasupra sumanul sau guba.

În picioare, oşencele purtau opinci, fie la sărbătoare, fie în zilele de lucru; numai femeile şi fetele bogate purtau cizme la sărbători, mai ales

Cornel Irimie
Marcela Necula

(Continuare în pag. a 4-a)

Figuri biblice

Melhisedec, preot al Dumnezeului celui Prea Înalt

Melhisedec este un personaj biblic. Îl descrie Cartea Facerii.

Din această carte aflăm că, în zilele lui Hamurabi, Hamrafel, cum îi zice Vechiul Testament (Gen. 14, 1) acestui faimos împărat al Babilonului, s-a întîmplat să se urzească război împotriva lui Bera, regele Sodomei, al lui Birşa regele Gomorei, al lui Sinab din Adma, Semebei din Ţeboin şi al lui Bela.

Cu Arioc s-au aliat Chedorlaomer şi Tidal, regi în vecinătatea Babilonului. Teatrul de operaţiuni se desfăşoară în Valea Sidim, adică în preajma Mării Moarte. Chedorlaomer era un stăpîn temut. El a ţinut sub ascultarea sa toată valea Iordanului. Cei supuşi se răscoală încercînd eliberarea. Pentru a-i sancţiona pe răzvrătiţi Chedorlaomer întreprinde o expediţie fulger. El porneşte spre Canaan şi supune toate popoarele pe care le întîlneşte în cale. Între supuşi cad şi refaiţii, o veche populaţie a Canaanului, ca şi zuziţii şi emiţii.

Cei 5 regi din Valea Sidim opun rezistenţă. Ei sînt însă învinşi iar armatele lor dezorientate se retrag în munţi.

Învingătorii au luat cu ei ca pradă de război toate bogăţiile regiunii: materiale de preţ, alimente şi prizonieri.

Între captivi a fost luat şi Lot, nepotul patriarhului biblic Avraam, după ce fusese deposedat şi el de toată averea sa. Unul dintre evadaţi înştiinţează despre cele întîmplate pe Avraam. Acesta înarmează în grabă 518 bărbaţi încercaţi şi urmăreşte pe invadatori pînă la Dan, o localitate din nordul Canaanului şi pînă la Hoba, care este spre miază-noapte de Damasc (Gen. 14, 15).

Prada de război fu redobîndită, Lot este eliberat şi împreună cu el toţi ceilalţi captivi.

Reîntors de pe front Avraam este întîmpinat de diferiţi admiratori care îi prezentară felicitări pentru victoria obţinută. Între cei veniţi pentru a face act de supunere lui Avraam este şi „Melhisedec, regele Salemului, preot al Dumnezeului celui Prea Înalt", care aduce (drept omagiu) patriarhului pîine şi vin (Gen. 14, 18). Melhisedec este un nume simbolic. Compus din „melek"=rege şi „ţedec"=dreptate. „Salem" este numire ce se dădea în vechime Ierusalimului. În calitate de preot, Melhisedec reprezenta pe regele dreptăţii, pe Dumnezeu. „Vinul şi pîinea" reprezintă avuţia ţării pe care Melhisedec o închină victoriosului patriarh Avraam. El îi doreşte lui Avraam tot binele posibil. Binecuvîntarea pe care o rosteşte asupra lui Avraam (Gen. 14, 19), conţine o idee monoteistă.

Vechiul Testament îl numeşte pe Melhisedec „preot". Aceasta nu înseamnă că el era preot instituit printr-un act solemn şi oficial, ci în sensul că era păstruns de atîta credinţă şi fapte bune, încît era oarecum un adevărat preot.

Afară de aceea în epoca veche, cînd încă nu era instituită preoţia harică, capul familiei îndeplinea şi rolul de preot, cînd şeful politic era totodată şi supremul preot, „mare arhiereu" cum îl numesc unii teologi b. o. la p. 9 din lucrarea: Melhisedec, preotul-rege din Salem, de pr. Dr. Mircea Chialda, profesor la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Sfînta Scriptură face un paralelism între Melhisedec şi Iisus Hristos, pentru că Melhisedec a jertfit pîine şi vin, pentru că darul lui Melhisedec are un caracter sacrificial, pentru că Melhisedec este tipul veşniciei. Simbolismul din urmă este luat de la împrejurarea că Melhisedec apare brusc în istorie, n-are indicaţii genealogice în Biblie, „fără nume de tată, fără nume de mamă", cum scrie Sf. Apostol Pavel (Evr. 7, 3).

În anticiparea persoanei lui Iisus Hristos, Melhisedec a fost considerat un simbol atît de preţios încît unii îl socoteau o fiinţă deosebită chiar de cei mai reprezentativi bărbaţi din Vechiul Testament. Melhisedec este considerat drept persoană în care s-a încorporat forţa aceea care pune pe planul întîi al preocupărilor binecuvîntarea şi fericirea omului. Cînd Melhisedec îi zice lui Avraam: „binecuvîntat fii!" el încadrează în această binecuvîntare toate generaţiile pe care patriarhul Avraam le pregăteşte pentru mîntuire, aşa cum sîntem asiguraţi la Gen. 12, 3 unde citim „întru tine se vor binecuvînta toate popoarele pămîntului".

Dragostea arătată faţă de posibilitatea unei orînduiri noi îl ridică pe Melhisedec la un nivel de superioritate. Prin atitudinea sa Melhisedec s-a pus în slujba unui ideal voit de om: pacea. El a fost atît de dezamăgit de războiul care a desechilibrat bunul mers social, prin abuzuri şi violenţe, încît lui Avraam, care a participat activ la restabilirea ordinei şi a dreptăţii, care sînt condiţii ale păcii, i s-a supus ca unui trimis al lui Dumnezeu, care trebuie respectat, nu din frică ci din convingerea că a împlinit un rol providenţial.

Rar se vede la un conducător din antichitate atîta smerenie şi atîta neascunsă supunere ca aceea a lui Melhisedec, nu în faţa omului Avraam, ci a Aceluia care pune la locuri de răspundere pe cei mai buni, care a ales pe Avraam ca să fie crescut într-o atmosferă de înaltă distincţie sufletească, pentru a pregăti răbdător şi cît mai bine, calea către Acela care trebuia să vină.

Pr. prof. *N. Neaga*

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
I U S T I N
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Miercuri, 4 iulie 1979, Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul, a participat la o recepţie oferită de Ambasada S. U. A. la Bucureşti.

Vineri, 6 iulie 1979, Prea Fericitul Patriarh Iustin şi I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei au participat la lucrările sesiunii Marii Adunări Naţionale, care au avut loc la Palatul Marii Adunări Naţionale din Bucureşti.

Marţi, 10 iulie 1979, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Excelenţa Sa Taiar Altikulak, Muftiu general şi Preşedinte al Comitetului pentru problemele religioase din Turcia.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin a luat parte la o recepţie oferită de Excelenţa Sa Domnul Moses Rosen, şef Rabinul Cultului Mozaic din România.

Sîmbătă, 14 iulie 1979, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe I. P. S. Mitropolit Hrisostomos Sinetos de Noua Smirnă—Grecia, care vizitase ţara noastră împreună cu un grup de turişti greci.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul, a participat la o recepţie oferită de Ambasada Franţei la Bucureşti.

Marţi, 17 iulie 1979, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit vizita Excelenţei Sale D-lui Kutakis, noul Ambasador al Republicii Elene la Bucureşti.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Prof. Olivier Clement din Paris—Franţa, împreună cu soţia.

Joi, 19 iulie 1979, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Arhim. Veniamin Popa, starețul Schitului românesc „Prodromul" de la Muntele Athos—Grecia.

Sîmbătă, 21 iulie 1979, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe D-l Prof. Octavian Barbu de la Paris, împreună cu soţia.

Marţi, 24 iulie 1979, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Prof. univ. William I. Brasill, cu soţia şi Prof. univ. R. V. Burks de la Universitatea Wayne din Detroit—S. U. A., însoţit de D-l Vern M. Pings, directorul bibliotecii aceleiaşi Universităţi. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe D-l Mc. Cord, Preşedintele Alianţei Reformate Mondiale şi pe D-l Edmond Pérrét, secretarul general al Alianţei Reformate Mondiale. Au fost însoţiţi de Episcopul reformat din Cluj, D-l Nagy Gyula. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Antonie Ploieşteanul.

Voievodate, cnezate şi jupanate româneşti arădene

(Continuare din pag. a 2-a)

Cu ocazia marii invazii tătare din anii 1241—1242, cronicarul Rogerius, atestă doi voievozi români care se remarcă în lupta contra tătarilor: voievodul Geroth, în localitatea Geroth, asimilată azi cu actualul sat Iermata Neagră, pe malul sudic al Crişului Negru şi voievodul din Adea.

În anul 1278 este amintit banul Pavel, castelan al cetăţii Şoimoş, care donează o vie bisericii din Şoimoş.

În sec. XIV, într-o diplomă a regelui Carol Robert d'Anjou, din 15 mai 1318, sînt atestate satele româneşti din jurul Ineului, iar la anul 1337 este menţionat voievodul Bogdan şi fraţii lui la Nădlac. Peste două decenii (1359), apare în actele epocii un „Bybarch Woywoda Olahorum de Holmod", adică voievodul Bybarch al românilor din Hălmagiu, iar mai către sfîrşitul sec. al XIV-lea este menţionat voievodul Ştefan care-şi avea curtea la Dyssnaius (azi localitatea dispărută). Tot în zona arădeană în secolul al XIV-lea, sînt atestaţi şi conducătorii de formaţiuni politice mai mici, cum este „chinezul" Hodoşului (1371) şi jupanul Bîlea (Bălea), care ridică o biserică de piatră la Crişcior (1370), biserică existentă şi astăzi.

În sec. al XV-lea formaţiunile locale româneşti sînt mai des atestate în documentele vremii. Astfel, într-un act de hotîrnicie sînt amintiţi, voievozi şi cnezi locali: Petru Moga, Ştefan de Birtin, Şerban şi Ioan de Ribiţa. Petru Moga este puternicul voievod de Hălmagiu, reamintit în actele din 1446 şi 1451, cînd de fapt este şi întărit, el şi fii lui: Mihail şi Sandrin de către Iancu de Hunedoara ca voievod de Căpîlna (Kapolna), Hălmagiu şi Băiţa. Descendenţii săi vor fi mereu amintiţi în cursul sec. XV şi-n secolele următoare. Şerban şi Ioan de Ribiţa sînt descendenţii lui Vladislav şi Miclăuş, care au zidit, în 1417, biserica de piatră din Ribiţa, biserică ce există şi astăzi.

Începînd cu sec. al XVI-lea, creşte opresiunea feudală şi se restrîng drepturile voievozilor. Urbariul domeniului cetăţii Şiria, din anul 1525, atestă cu claritate faptul că o parte din voievozi, cneji sau urmaşii lor, şi-au pierdut atribuţiile politico-administrative, revenind în rîndul maselor ca simpli supuşi, dar păstrîndu-şi titlul de voievod. Aşa se explică de ce în dreptul unor persoane din rîndul „supuşilor" găsim titlul de „Waywoda" („vayda") sau „Kenez", cum este cazul unor locuitori din comunele Sîrbii de Jos, Sîrbii de Sus, Rişca Iacobeni ş. a.

Dar o parte din formaţiunile politice locale româneşti, chiar cu teritoriul micşorat, rezistă şi-n sec. al XVI-lea, iar conducătorii lor sînt atestaţi în diferite părţi ale zonei arădene: voievozii Ştefan, Ioan şi Mihai, în părţile Hălmagiului şi Căpîlnei, voievodul din Clith, Ştefan de Urviş ş. a.

Unele formaţiuni politice locale româneşti rezistă, mai ales în zonele arădene montane, chiar pînă în sec. al XVIII-lea. Aşa se explică de ce conscripţia comitatului Arad, din 1744, atestă cercurile administrative din răsăritul comitatului cu titlu de „cnezate": Sebiş cu 19 sate, Almaş cu 18 sate, Dieci cu 17 sate şi Buteni cu 16 sate. De asemenea, în o serie de localităţi rurale arădene este atestat „cnezul" în fruntea obştii: Berindia, Şicula, Hodiş, Feniş ş. a.

Existenţa instituţiilor româneşti locale este reflectată şi de organizarea administrativ-teritorială, sub formă de districte româneşti („districtus olahales") în zona arădeană: Hălmagiu, Căpîlna, Vîrfuri, Izvorul Crişului, Arăneag şi Cladova atestate documentar în anul 1390. În secolul următor (al XV-lea), acestora li se se mai adaugă încă trei: Crişul Alb (1404), Ribiţa (1444) şi Mănăştur (1454).

Menţionarea documentară a formaţiunilor politice ale românilor arădeni constituie o mărturie de netăgăduit pentru permanenţa elementului românesc pe această străveche vatră românească şi ortodoxă, o dovadă că am avut pe meleagurile arădene strămoşi statornici, neclintiţi ca însăşi locul pe care-l sfinţeau.

Mănăstirea NICULA

(Continuare din pag. a 2-a)

nelor pe sticlă. Despre aceasta vorbesc numeroase colecţii de astfel de icoane expuse în biserica de lemn; vorbeşte „albastrul de Nicula" cîntat de poetul Ioan Alexandru într-o poezie plină de densitate lirică. Astăzi — la mănăstirea Nicula, vestitul meşteşug, al picturii pe sticlă, se continuă cu mult har printr-un vieţuitor al sf. mănăstiri, monahul Ilarion Mureşan, venit la Nicula din ţinuturile de basm ale Maramureşului. Un imn închinat măestrei arte a picturii pe sticlă de la Nicula, condensat cu preţioase date, a adus neobositul folclorist şi poet, Conf. Dr. Ioan Apostol Popescu în cartea sa: *Arta icoanelor pe sticlă de la Nicula*, Bucureşti, 1969.

*

Zilele noastre găsesc vechiul aşezămînt duhovnicesc de la Nicula, înveşmîntat în haină nouă, sărbătorească. Sub patronajul direct al Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil al Clujului, prin rîvna plină de elan a neobositului ei stareţ, Prea Cuviosul Părinte protosincel Cleopa Nanu şi străduaniile înfrăţite ale harnicei sale obşti Sf. Mănăstire Nicula, tinde spre a urca treptele cele mai de sus ale propăşirii spirituale şi materiale, ca organism viu şi activ în cadrul Bisericii Ortodoxe Române.

Osteneala pelerinului şi a vizitatorului ajuns în incinta Sf. Mănăstiri este răsplătită îndeajuns. Măreţia bisericii mari, aureola de taină şi istorie a bisericii de lemn, gingăşia paraclisului, toate patronate de Maica Milelor îi umplu sufletul. Iar realizările prezente, modernizarea corpului de chilii, noua stăreţie ce se ridică impun un respect binemeritat.

De veacuri, Sf. Mănăstire Nicula, îşi aduce aportul ei în viaţa poporului român şi a bisericii sale: întărind unitatea poporului şi a legii, iar prin măiastra artă a picturii pe sticlă contribuind la prestigiul ortodoxiei româneşti şi a geniului artistic al poporului nostru.

Începînd cu 1 ianuarie 1980, costul unui abonament anual, la „Telegraful Român", este de 30 lei.

Reînnoirea abonamentelor pe anul 1980 se face pînă la 1 decembrie 1979.

Pentru abonamente noi se vor cere informaţii de la Centrul arhiepiscopesc Sibiu.

Teoctist, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei; **În slujba Ortodoxiei româneşti, a năzuinţelor de unitate naţională şi de afirmare a culturii române: Mitropolitul Iacob Putneanul,** Mănăstirea Neamţ, 1978, 128 p.

Mitropolitul Iacob Putneanul (1719—1778) se numără între marile figuri de ierarhi ai Bisericii noastre care s-au identificat pînă în adîncul fiinţei lor cu aspiraţiile credincioşilor. Om al cărţii, el a înţeles de la început că numai prin lumina învăţăturii se poate realiza propăşirea propriului său popor. De aceea, a militat neobosit pentru răspîndirea cărţii în rîndul maselor de credincioşi. Dar nu a cărţii „în altă limbă" ci a cărţii în limba pe care o vorbea norodul. De sub pana sa iscusită au ieşit mai multe titluri de cărţi pe care le-a pus la îndemîna preoţilor şi credincioşilor spre a-i ajuta în străduaniile lor spre mîntuire şi totodată spre a le menţine trează conştiinţa unităţii de neam, a vechimii şi continuităţii neîntrerupte pe aceste meleaguri. Activitatea pe care a desfăşurat-o ca episcop al Rădăuţilor iar mai apoi ca mitropolit al Moldovei îl situează alături de Varlaam şi Dosoftei, înaintaşi ai săi care, ca şi el, au dăruit tot ce au avut bun în fiinţa lor Bisericii şi neamului în sînul căruia s-au ridicat.

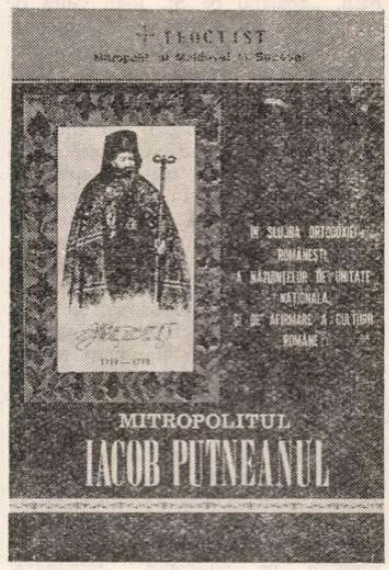

Este impresionantă şi pilduitoare viaţa mitropolitului Iacob Putneanul! I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei a încadrat-o într-o izbutită sinteză ce poartă titlul de mai sus. Din lectura ei, cititorului îi este dată ocazia a cunoaşte aspecte şi realităţi de seamă ale vieţii noastre sociale, culturale şi religioase din secolul al XVIII-lea.

Portul popular din Transilvania...

(Continuare din pag. a 3-a)

cizme roşii, puntate pe la 1920. Acum se poartă, cel mai adesea, „topîncii" (ghetele).

Podoabele sînt puţine: înainte femeile purtau mărgele roşii de coral (20—30 de şiruri) şi zgardă sau salbe de bani; azi nu se mai poartă decît o zgardă — o bandă de mici mărgele colorate, de diferite lăţimi, formînd diverse ornamente geometrice.

Bărbaţii poartă cămăşi scurte, cu mîneci foarte largi, cu cusături pe umeri, la guler, la poale şi la marginea mînecilor, de aceeaşi factură ca şi cele de la femei; vara, izmene („gaci") largi şi lungi pînă sub genunchi, la marginea de jos prezentînd aceleaşi cusături ornamentale ca şi la cămăşi, adăugîndu-se şi ciucurii formaţi din destrămătură. Pe timp de iarnă se poartă cioarecii din postav. Brîul ţesut este înlocuit aici cu o curea lată din piele. Interesantă este şi găteala capului, ea fiind aceeaşi şi pentru feciori şi pentru bătrîni: părul lung pînă la ceafă, tăiat drept, iar în faţă tuns la 1—2 cm deasupra sprîncenelor. Capul şi-l acopere fie cu pălării foarte mici din paie sau postav, fie cu cuşme scurte.

ZONA MARAMUREŞ se caracterizează, în ceea ce priveşte portul, prin unitate, la care forma, decorul şi cromatica se împletesc într-o compoziţie unitară. Aria sa de răspîndire cuprinde cîteva subzone, ce se grupează în jurul văii Vişeului, a Izei, Cosăului, Marei, a Şugătagului şi Tisei.

Ca în mai toate zonele etnografice ale ţării noastre, şi aici, găteala capului la femei constituie semnul distinctiv de vîrstă şi stare civilă. Şi aici, ca şi în Oaş, o notă aparte o constituie găteala capului la mirese, Maramureşul încadrîndu-se în aria tipului „cunună". Mai puţin complicată decît în Oaş, pieptănătura de mireasă conferă o notă de delicateţe şi de nobleţe figurii, o anume maiestuozitate atît de caracteristică evenimentului. După căsătorie femeile îşi acoperă capul cu o basma înflorată din pînză sau din caşmir (la sărbători), iar cele bătrîne poartă numai basmale negre.

Costumul se distinge prin cămaşa cu decolteu dreptunghiular, cu mîneci pînă la cot, terminate cu manşetă sau volan, cu decor în jurul decolteului, pe umeri şi la manşete, poalele albe, peste care se pun două zadii, în faţă şi în spate, ţesute din lînă, în dungi late orizontale, într-o cromatică în care domină negru şi roşu, sau negru cu portocaliu, verde sau galben. Peste cămaşă femeile poartă un pieptar de pănură sură, iar pe timp rece un „lecric" (jachetă) din pănură albă sau un pieptar din piele cu broderii din lînă colorată. Se poartă, de asemenea, guba din ţesătură groasă din lînă albă, cu mîţe lungi.

Podoabele constau din mai multe şiruri de mărgele din corali, la acestea adăugîndu-se „zgardă scumpă" (podoabă de veche tradiţie, foarte scumpă, echivalînd adesea cu preţul a doi boi), şi „zgărdanele" acele împletituri de mărgele, de o rară delicateţe.

La portul bărbătesc se remarcă, prin albul ei strălucitor, cămaşa scurtă, cu mîneci largi, foarte puţin sau deloc ornamentată, la care se poartă fie „gacii" (izmene mai puţin largi şi lungi pînă la mijlocul gambei), vara, fie, iarna, cioareci albi; talia este încinsă de un chimir lat. Peste cămaşă, la fel ca femeile, bărbaţii poartă laibăre sau lecrice şi gube.

În sfîrşit, portul din ZONA LĂPUŞULUI (satele cuprinse între Tg. Lăpuş şi Lăpuşul românesc), numită de localnici şi Didic, prezintă, pe de o parte, elemente ce atestă existenţa unui vechi substrat, pe de altă parte, elemente noi, originale, dovedind forţa creatoare artistică a zonei.

Ca şi în Maramureş, portul femeiesc se încadrează tipului de costum cu două zadii şi cu cămaşa cu mîneci scurte şi cu volane. Lăpuşul aduce însă cîteva elemente distincte, de un interes deosebit: astfel, sînt broderiile mai ample pe încreţul de pe pieptul cămăşii sau frizele de ornamente geometrice, alese în ţesătură, pe umerii şi peste cotul cămăşii. Zadiile sînt negre sau albastre, cu o bandă lată de ornamente policrome, în partea inferioară. Eleganţa şi simplitatea costumului este marcată şi de gubă sau suman, purtate pe timpul iernii.

Costumul bărbătesc, de asemenea foarte simplu, se compune din aceleaşi izmene nu prea largi, vara, şi cioarecii din lînă, iarna, peste care se poartă cămaşa albă, fără decor, încinsă cu o curea lată. Costumul este înviorat şi aici de pieptarul din piele cu broderie policromă, de tip bistriţean, sau de sumanul sur sau negru cu două şiruri de ciucuri roşii în faţă.

Pornind de la un substrat autohton străvechi, dezvoltîndu-se şi îmbogăţindu-se, de-a lungul timpului, cu elemente noi, portul popular din Maramureş (cuprinzînd toate zonele) se integrează structurii generale a costumului popular românesc, avînd însă, trăsături proprii, originale, care completează, astfel, imaginea generală despre portul popular românesc, veritabil document istoric-cultural şi model de înalt nivel artistic.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 1 octombrie 1979 Nr. 37—38

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul credinţei (VI)

(Căderea, păcatul strămoşesc)

Protopărinţii neamului omenesc n-au rămas tot timpul vieţii lor în fericita stare primordială paradisiacă, stare de deplină comuniune morală cu Dumnezeu, ci, păcătuind (Gen. 3, 1—6), au pierdut-o şi pentru ei şi pentru toţi urmaşii lor naturali, care se zămislesc şi se nasc avînd, adică moştenind, în fire pata păcatului strămoşilor. Păcat strămoşesc, originar sau ereditar se numeşte starea de păcătoşenie reală a firii omeneşti căzute în care se naşte orice urmaş natural al lui Adam. Astfel, orice om are din fire păcatul lui Adam, moştenit odată cu firea (natura) omenească, afară de omul Iisus Hristos, care nu este simplu om ci Dumnezeu-om şi născut pe cale supranaturală.

Căderea în păcat a protopărinţilor este istorisită în capitolul trei din Geneză (Facere). Diavolul, împins de invidie (pizmă) faţă de fericirea primului om, reuşeşte prin vicleşug să amăgească pe primii oameni ca ei să nu mai respecte voinţa lui Dumnezeu, călcînd porunca Lui de a nu mînca din pomul oprit, şi astfel să urmeze minciunii diavolului că, mîncînd, ei vor ajunge ca Dumnezeu, adică în stare de perfecţiune şi desăvîrşită fericire numai prin mijloace şi putere proprie, fără legătura de ascultare de Dumnezeu, putînd astfel să se desăvîrşească şi să se îndumnezeiască înafară de Dumnezeu, nu prin harul şi ajutorul Lui. Totuşi, nu silit a căzut Adam, căci diavolul nu poate sili, ci numai ispiti, amăgi, înşela; astfel că Adam a căzut liber în păcat. Păcatul lui este nesupunere şi neascultare, neîncredere şi nerecunoştinţă, izvorîte toate din mîndrie şi hrănite toate de mîndrie, mîndria fiind propriu-zis conţinutul acestui păcat. „Începutul păcatului este trufia" (mîndria), zice Sfînta Scriptură (Is. Sirah 10, 13).

Urmările păcatului strămoşesc sînt grave, căci prin păcat se pierde atît armonia omului cu Dumnezeu cît şi armonia cu sine însuşi, adică între trup şi suflet, apărînd patimi inferioare, ca şi armonia cu natura exterioară, pe care n-o mai stăpîneşte decît în parte şi cu greutate. Aceasta înseamnă pierderea nevinovăţiei, dreptăţii şi sfinţeniei de la început, prin care — ca rezultate ale lucrării harului şi ale conlucrării cu el — omul era în comuniune cu Dumnezeu. Pentru că între Dumnezeu şi starea de păcat nu poate să fie însoţire, aşa cum nu poate să fie însoţire între dreptate şi fărădelege, între lumină şi întuneric (II Cor. 6, 14). Iar pierderea nevinovăţiei şi sfinţeniei originare înseamnă totodată alterarea (întunecarea, stricarea) chipului lui Dumnezeu în om, adică slăbirea puterilor sufleteşti ale omului. Alterarea chipului lui Dumnezeu în om se arată în: a) întunecarea minţii, ceea ce înseamnă scăderea luminii şi clarităţii originare a raţiunii în ce priveşte cunoaşterea lui Dumnezeu; b) dezorientarea (pervertirea) inimii, a simţirii, care nu mai iubeşte ca înainte frumosul şi binele, ci, pierzîndu-şi curăţia, se îndreaptă mai mult spre plăceri inferioare, alipindu-se mai mult de cele materiale; c) slăbirea voinţei, aceasta, deşi încă liberă, înclină mai mult spre rău decît spre bine. Toate acestea arată îndepărtare sau înstrăinare de Dumnezeu, izvorul adevăratei vieţi omeneşti şi al oricărui bine; deci ele, apărute odată cu pierderea comuniunii harice a omului cu Dumnezeu, sînt semne de moarte sufletească în care, prin păcat, a intrat omul. Şi aşa s-a împlinit ameninţarea: „În ziua în care veţi mînca din el (din pomul cunoştinţei binelui şi răului), cu moarte veţi muri negreşit" (Gen. 2, 16); „Pentru că plata păcatului este moartea" (Rom. 6, 23).

Pentru trup, urmările păcatului sînt multe neajunsuri, suferinţe şi la urmă moartea (Gen. 3, 19); iar condiţiile externe de viaţă omenească s-au schimbat, îngreunîndu-se şi înrăutăţindu-se, protopărinţii fiind scoşi din raiul pămîntesc, iar acesta (paradisul) fiind după aceea desfiinţat.

Toate acestea, alături de calitatea lor de pedeapsă dată de dreptatea dumnezeiască, au şi rostul ca prin ele să se simtă gravitatea căderii, să se dezvolte conştiinţa dreptăţii osîndei şi să se nască şi întărească mereu dorinţa şi nădejdea ieşirii din starea de păcat, precum şi aşteptarea mîntuirii.

Important de notat este şi că, deşi chipul lui Dumnezeu în om s-a alterat, totuşi acest chip n-a fost distrus sau desfiinţat; căci conţinutul lui, adică puterile sufleteşti ale omului, nu s-a pierdut, întrucît acele puteri au rămas toate, slăbite numai; cunoaşterea şi voinţa de bine n-au fost nimicite, ci doar şi-au pierdut puterea de dinainte de păcat; astfel, cunoaşterea adevărurilor religioase şi morale şi putinţa îndeplinirii rînduielilor morale şi cultice n-au lipsit în omul căzut, ci şi-au pierdut doar lumina, claritatea, pătrunderea mai adîncă şi statornicia primordială. Căci Dumnezeu, ca Părinte n-a părăsit niciodată pe om, ci povăţuindu-l după a Lui înţelepciune şi dreptate, s-a îngrijit mai departe de refacerea şi îndreptarea lui. Providenţa divină este permanentă în istoria umană, ca şi în întreaga făptură. Astfel, şi după cădere, Dumnezeu continuă să se descopere treptat pe Sine şi voia Sa — întreg Vechiul Testament dovedeşte aceasta —, iar omul are cunoştinţa şi conştiinţa acestora, nelipsindu-i nici voinţa liberă întru ascultarea, ca şi întru nesocotirea, poruncilor dumnezeieşti cu urmările împlinirii sau călcării lor. Şi după cădere omul este tot om, doar cu chipul lui Dumnezeu alterat în el. Astfel, de pildă, ispita păcatului poate fi învinsă de către omul căzut: „Păcatul bate la uşă şi caută să te tîrască, dar tu biruieşte-l!" (Gen. 4, 7), zice Domnul Dumnezeu; şi omul poate să se îndepărteze de rău şi de moarte şi să aleagă viaţa; aceasta, întrucît cuvîntul lui Dumnezeu, cum zice El însuşi către om, „este în gura ta şi în inima ta, ca să-l faci. Iată Eu astăzi ţi-am pus înainte viaţa şi moartea, binele şi răul... Viaţă şi moarte ţi-am pus Eu astăzi înainte, şi binecuvîntare şi blestem. Alege viaţa, ca să trăieşti tu şi urmaşii tăi" (Deut. 30, 14—15, 19).

Sfînta Scriptură şi întreagă Sfînta Tradiţie învaţă clar realitatea universală a păcatului strămoşesc, adică prezenţa acestui păcat în toţi oamenii, avîndu-şi originea în căderea primilor oameni. „Iată întru fărădelegi m-am zămislit şi întru păcate m-a născut maica mea" (Ps. 50, 6). Rugăciunile, psalmii şi profeţiile mesianice cuprind ideea conştiinţei de păcătoşenie omenească generală; iar jertfele, atît la iudei cît şi la păgîni, de asemenea, presupun conştiinţa de vinovăţie faţă de Divinitate, „căci nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta", a lui Dumnezeu (Ps. 142, 2), toţi fiind „din fire" supuşi mîniei dumnezeieşti (Efes. 2, 3). „Precum printr-un om (prin Adam) a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea, aşa moartea a trecut la toţi oamenii, prin acela în care toţi au păcătuit" (Rom. 5, 12), făcîndu-se toţi „din fire fii ai mîniei" (Efes. 2, 3); aşa prin „Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu... Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat... Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire" (Simb. cred. art. 2, 3) s-a întrupat, făcîndu-se om adevărat, afară de păcat, toţi care se unesc cu El se schimbă din fii ai mîniei în fii adoptivi ai lui Dumnezeu, renăscîndu-se „din apă şi din Duh" (Ioan 3, 5). „Şi precum prin Adam toţi mor, aşa în Hristos toţi vor învia" (I Cor. 15, 22); „Căci toţi sînteţi fii ai lui Dumnezeu prin credinţa în Hristos Iisus; cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat" (Gal. 3, 26—27).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Piine pentru suflet

Despre îndoita cinstire a preotului

Sfîntul Apostol Pavel scrie ucenicului său Timotei, pe care îl lăsase episcop în Efes, următoarele cuvinte: „Preoţii care îşi ţin bine dregătoria, să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei care se ostenesc cu cuvîntul şi cu învăţătura" (I Tim. 5, 17).

Despre preoţie credincioşii spun că e o „mare cinste". În multe părţi ale ţării se adresează preotului cu cuvintele: „cinstite părinte."

Iar cînd se hirotoneşte un tînăr preot, se invocă Duhul Sfînt, Cel ce „dă cinstirea de preot", prin dumnezeiescul har „cela ce totdeauna pe cele neputincioase le vindecă şi pe cele cu lipsă le împlineşte", adăugîndu-se că „cei ce bine slujesc, bună cinste loru-şi agonisesc".

Ce se poate desprinde din toate aceste texte care vorbesc despre cinstirea şi cinstea slujitorului altarului?

Fără îndoială că cinstea şi autoritatea preotului vine, în primul rînd, de la Dumnezeu. El este slujitorul lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor, îl reprezintă pe Iisus Hristos între oameni de aceea cinstea şi autoritatea lui vine în primul rînd de la Dumnezeu. Dar din felul în care se îndeplineşte această misiune, din felul cum îl reprezentăm pe Hristos şi slujim oamenilor, vine şi cinstirea şi recunoaşterea autorităţii din partea acestora.

Preoţia este o slujire a lui Dumnezeu între oameni. Preotul nu are puterea de a sluji lui Dumnezeu şi oamenilor de la sine; el nu propovăduieşte Evanghelia în numele său şi în puterea lui, nu săvîrşeşte Sfintele Taine şi slujbele Bisericii cu de la sine putere, ci lucrează în numele şi cu puterea lui Iisus Hristos.

Misiunea de a apropia pe oameni de Dumnezeu, de a-i călăuzi spre limanul mîntuirii este dată de Dumnezeu. Iisus Hristos a spus ucenicilor Săi: „Nu voi M-aţi ales pe Mine, ci eu v-am ales pe voi" (Ioan 15, 16).

După ce a înviat din morţi, arătîndu-se sfinţilor apostoli le-a zis: „Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer şi pe pămînt. Drept aceea, mergînd învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă şi iată Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului" (Matei 28, 18—20).

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 3-a)

CALENDAR DE INIMĂ

Octombrie

Asociaţiunea - „un reazim al naţionalităţii române"

I. CINE A AVUT INIŢIATIVA ÎNFIINŢĂRII?

Pe numele ei întreg: *„Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român"*, cunoscută mai ales după numele prescurtat, ASTRA, această instituţie născută la Sibiu în octombrie 1861, a fost providenţială pentru Transilvania. Nu vom găsi niciodată acele cuvinte care să poată spune totul, despre oamenii mari care au întemeiat-o şi despre influenţa binefăcătoare pe care fapta lor a avut-o în absolut toate ramurile vieţii publice de peste Carpaţi.

Asociaţiunea a pregătit şi a marcat un uriaş pas înainte. A fost un instrument miraculos, la îndemîna unei mari mulţimi, a unei întregi naţiuni, instrument în stare să opereze un salt de calitate, o mutaţie ca de la o specie la alta, superioară. A fost ca un deget al Providenţei, intervenind în viaţa culturală a Transilvaniei, în nivelul civilizaţiei ei de toate zilele, în trezirea conştiinţei naţionale, a sentimentului şi a datoriei unităţii, iară şi iară. A revitalizat entuziasmul aproape pierdut, înăbuşit de stăpînitorii străini, hrănindu-l de-a dreptul din izvoarele istoriei proprii, amplu şi viguros mai ales acum redescoperite. Căci fără entuziasm, fără această respiraţie a inimii, şi idealurile cele mai mari se ofilesc.

Cînd George Barţiu — acest dascăl de entuziasm — îi fixa programul, ca anexă la *Statute*, preconiza, pentru redeşteptarea speranţei şi a încrederii în forţele proprii şi în viitor, mai ales studierea trecutului poporului. El sugera întocmirea unui „compendiu" de Istoria Transilvaniei, odată cu „măsuri energice spre a complini istoria patriei prin achiziţii de cărţi de la bibliotecile din patrie şi din afară". Recomanda în acest scop călătorii şi „cercetarea hrisoavelor mănăstireşti şi a manuscriptelor şi documentelor..., alcătuirea unei colecţii în care să se strîngă toate inscripţiile române tipărite şi netipărite", iar revista *Asociaţiunii*, „Transilvania", era îndemnată să se ocupe „per eminentiam cu publicarea de documente istorice în original şi în traducere".

Întemeierea *Asociaţiunii* a fost fapta unei inspiraţii, un act de mare inteligenţă naţională, un fel de *Charta Magna* a unei revoluţii paşnice, menită să deschidă orizonturi noi, să transforme viaţa socială a Transilvaniei, să schimbe mentalităţile, să fie poarta spre un ev nou, umanist şi civilizator. Căci ce nu era prevăzut în *„Propunerile"-program* imaginate de Barţiu? Publicarea de „cărţi scolastice", întemeierea de „şcoale poporale", stimularea cercetării etnografice, colectarea baladelor, studierea „stării agriculturii la românii transilvăneni", folosirea îngrăşămintelor chimice în agricultură, dezvoltarea horticulturii, a silviculturii şi a viermilor de mătase, încurajarea albinăritului, îmbunătăţirea soiurilor de vite şi de păsări, studierea hranei şi a locuinţelor, a plantelor medicinale, a „artei zugrăvelii", a stenografiei, studiul limbii, al istoriei românilor şi al tuturor ştiinţelor, încurajarea meseriilor, întemeierea de muzee, de teatre şi de şcoli, strîngerea de fonduri pentru acţiuni culturale, înmulţirea intelectualilor prin acordarea de burse universitare, într-un cuvînt, *un adevărat program de progres şi transformare radicală a societăţii româneşti din Transilvania.*

Virtutea asocierii s-a dovedit structurală românilor transilvăneni. Şi astăzi încă, în America, urmaşii emigranţilor transilvăneni de altă dată, sînt organizaţi într-o puzderie de asociaţii, cum nu se mai găsesc la niciuna din naţiunile emigrate în lumea nouă. Se încercaseră şi înainte de ASTRA multe asocieri şi chiar în preajma întemeierii ASTREI, aveau în proiect şi alte planuri,

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

(Continuare în pag. a 2-a)

„Puterea limbii românești"

Într-un articol publicat în „Universul literar" din 5 august 1902, p. 2, avînd titlul de mai sus, poetul George Coșbuc scria: „Într-o zi, pe o stradă din Viena, mi-au atras atenția doi soldați dintr-același regiment, care veneau în urma mea vorbind românește într-un chip înspăimîntător de stricat. I-am lăsat să treacă înaintea mea și m-am luat după ei ca s-ascult ce vorbesc. Nu mă puteam mira destul de graiul lor... În urmă i-am oprit să-i întreb de unde sînt și unde au învățat românească lor așa de pocită."

Cititorul află, în continuare, că unul era din Dalmația și altul din Boemia și că, pentru a se înțelege între ei, au recurs la limba română, învățată după ureche din contactul cu camarazii români.

Coșbuc găsește explicația acestei stări de lucruri în faptul că limba română prezenta cele mai puține dificultăți, în deprinderea ei, dintre toate limbile imperiului și, dimpotrivă, limba germană, care era limba statului, ridica probleme de netrecut pentru reprezentanții altor naționalități. Nu este cazul să reproducem argumentele la care recurge Coșbuc. Vom sublinia, doar, faptul că limba română nu se constituia în mijloc de înțelegere numai pentru românii înșiși ci și pentru unii străini cu care soldații noștri se găseau în contact. Problema se leagă oarecum de o constatare mai veche din istoria noastră națională. Au fost învățați străini, în trecut, care vorbeau de o adevărată emigmă, de un miracol în existența poporului nostru. Acești învățați plecau, fără îndoială, de la lipsa unor izvoare istorice, pentru o anume perioadă de timp, dar și de la faptul că limba română, asaltată, din toate părțile, veacuri de-a rîndul, a ieșit, parcă, mai puternică din această confruntare.

Pămîntul patriei noastre a fost frămîntat, de atîtea ori, de copitele cailor unor cotropitori. În lipsa independenței politice, a trebuit să ne supunem unor dispoziții venite dinafară. Cu toate acestea, limba mamei nu ne-a putut-o răpi nimenea. Ba mai mult, puterea ei, care nu se mărginește numai la aspectul relatat de Coșbuc, a obligat pe cotropitor să-și plece fruntea și, pînă la urmă, pus în situația să o învețe, a fost asimilat. Funcția de comunicare s-a transformat, ușor-ușor, într-una de luptă și limba, care s-a dezvoltat paralel cu istoria poporului, a jucat, multă vreme, rolul unui conducător de oști. Ea a ținut trează conștiința românilor din toate provinciile istorice și a acționat, încă de la început, în vederea păstrării unității poporului.

Cînd, în perioada reformelor religioase, în secolele XVI și XVII, calvinii din Ardeal făceau presiuni asupra românilor încercînd să-i desnaționalizeze, puterea limbii și-a spus din nou cuvîntul și unitatea a fost iarăși asigurată.

Funcția luptătoare, a limbii, a căpătat un caracter și mai pronunțat spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea și, apoi, în tot secolul al XIX-lea. Literatura acestei perioade este plină de adevărate ode și imnuri, dedicate limbii naționale. Ea este comparată cu o redută pe care nimeni n-a fost în stare s-o cucerească. Din numeroasele mărturii de acest fel vom întîrzia, o clipă, doar la două. Vom aminti, mai întîi, de pasajul celebru din cuvîntul inaugural al lui Timotei Cipariu, la înființarea „ASTREI" (1861) și de poezia, nu mai puțin celebră, a lui Coșbuc însuși, „Graiul neamului", al cărei punct de plecare trebuie căutat tocmai în discursul pomenit al lui Timotei Cipariu.

Iată fragmentul din Cipariu, care ne interesează: „În aceste dureri cumplite (am conservat) un tezaur neprețuit, pe care nu ni l-au putut răpi nici sabia învingătorului, nici cruzimea tiranului ce domnea pe corpurile noastre, nici puterea fizică, nici politica infernală, — un tezaur născut cu noi de la țîțele mamei noastre, dulce ca sărutările măicuțelor, cînd ne aplecau la sînul lor, tezaur mai scump decît viața, tezaur pe care de l-am fi pierdut, de l-am pierde, de vom suferi vreodată ca cineva cu puterea sau cu momele să ni-l răpească din mîinile noastre, — atunci mai bine, mai bine să ne înghită pămîntul de vii. Să ne adunăm la părinții noștri cu acea mîngîiere că nu am trădat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am fi demni de a ne mai numi fiii lor: limba românească."

Al doilea moment este cel marcat de poezia, amintită, a lui Coșbuc, „Graiul neamului", publicată, inițial, în „Albina" din 25 februarie 1901, p. 581—582, și reprodusă, apoi, în numeroase periodice și ziare. În 1902 a fost inclusă în sumarul volumului „Ziarul unui Pierde-Vară", iar în 1904 în cel al „Cîntecelor de vitejie". Tot în 1904 poezia a fost difuzată și prin intermediul celor două ediții din „Crestomație pentru toți românii", apărută sub îngrijirea lui Coșbuc.

Poezia este însoțită, în „Albina", de două imagini caracteristice. Cea dintîi reprezintă un dorobanț, călare, care privește, atent, spre locul primejdiei, cu sabia în mînă. În cea de-a doua avem o sală de clasă, cu elevi care, sub îndrumarea profesorului, se instruiesc în limba țării. Pe unul dintre pereți se vede harta patriei.

Poezia este cu totul mobilizatoare și punerea ei pe note i-a ușurat cunoașterea, largă, mai ales în mediul școlar:

Fie-a voastră-ntreaga țară
Și de cereți vă mai dăm,
Numai dați-ne voi graiul
Neamului...

Prin limbă a fost asigurată unitatea sufletească, dintre români, împotriva granițelor care îi despărțeau. Puterea de creație, însăși, a poporului nostru a crescut pe măsura creșterii limbii. Din secolul al XVI-lea, de cînd datează cele dintîi documente românești păstrate, pînă astăzi, drumul a fost în urcuș și nu-i greu de văzut că fără încercările timide ale lui Coresi și fără Varlaam, Dosoftei și cronicari, nu pot fi imaginați nici Alecsandri, nici Eminescu, nici Sadoveanu, nici Lucian Blaga, nici Alexandru Philippide. Umilii cărturari de acum aproape 450 de ani, sprijinindu-se pe mulțimea vorbitorilor anonimi, au deschis un drum pe care aveau să-l lărgească și să-l perfecteze toți cei care au ținut un condei în mînă, de atunci încoace. După funcția inițială pe care a avut-o limba, cea de comunicare, și după cea de luptă a apărut una nouă, funcția estetică, prin care limba noastră își spune cuvîntul, în lume, situîndu-se alături de popoarele de veche cultură și permițînd să se audă glasul României pe toate meridianele globului.

Gavril Istrate

Asociațiunea ...

(Continuare din pag. 1)

printre altele și planul unei Academii Române. Ideea unei asocieri la scară națională plutea în aer. Se simțea plinirea vremii pentru producerea unui mare eveniment, pentru că se simțea în toată ființa națiunii lipsa lui. El trebuia numai deslușit, descoperit, așa cum descoperă sculptorul statuia, ciopîind și înlăturînd piatra sau lemnul de prisos. Trebuia ca cineva să citească bine semnele și nevoile timpului și să le prindă într-o formulare care să fie tocmai ceea ce aștepta toată lumea, să dezvăluie trăsăturile acestui Mesia-eveniment, și să-l dea poporului românesc spre mîntuire.

Ion cavaler de Pușcariu, pururea pomenit fie-i numele, jurist ortodox din Brașov, a fost cel dintîi care a știut să întrupeze în cuvinte, într-un fel de manifest-apel, pe cît de scurt pe atît și de cuprinzător și de dens, toate elementele viitoarei Asociațiuni, trăsăturile ei esențiale, numele și rosturile, ca și cum le-ar fi văzut cu un ochi profetic, inspirat.

Iată cum s-au petrecut lucrurile:

Într-o controversă literară cu Zaharia Boiu, pe marginea unor producții poetice arădene, aspru criticate de acesta, Ion cavaler de Pușcariu publica în „Telegraful Român" din 20 martie 1860, un articol intitulat „Din Țara Oltului", în care căuta să identifice cauzele eșecurilor tinerilor poeți români care, cum spune el, „cu idei ungurești, cu sintaxă germană și cu cuvinte latinești" nu puteau desigur face mare lucru. El identifica această cauză în sărăcia intelectuală a societății românești din Transilvania vremii: „Gătit-a ea — scrie el — o casă cu patru pereți, unde să întîmpine și să primească nejenată încercările de devotiune ale copiilor săi?... Oare avem noi un Partenon român, niște sărbători olimpice, unde să audă pe bătrîni vorbind românește?... Oare avem noi institute de perfecționare în sensul acesta?... Avem noi biblioteci, museuri, cu un cuvînt, *reuniuni* care să ne suplinească aceste trebuințe?". Dacă am putea avea așa ceva mai scrie el, „ne-am aduna sub forma asta legală în tot anul, odată la Brașov, apoi la Săcele, la Zărnești, la Făgăraș, la Sibiu, la Rășinari, la Sălișteu, la Blaj, la Hațeg și așa mai încolo, unde s-ar găsi niscai quartire modeste pentru confluenții reuniunii, apoi am trece și la Lugoj și prin Lipova cea arsă și la Arad și mai pe urmă am trece și la... Suceava".

Toate principiile enunțate de Pușcariu, au intrat în Statutele și practica *Asociațiunii:* activitățile enumerate mai sus, întrunirile anuale și caracterul lor itinerant. Mai ales acestea din urmă, au dat *Asociațiunii* caracterul de mișcare de masă, de mișcare militantă, misionară în înțelesul cel mai propriu de misiune de culturalizare a maselor și prin coborîrea în mijlocul lor, acoperind în timp tot teritoriul național.

Încurajat de ecourile primului articol, Ioan Pușcariu, mai scrie unul, pe care îl publică tot în „Telegraful Român" din 1/13 mai 1860, sub același titlu. De data aceasta el comunică cititorilor temeiurile juridice în baza cărora o asociație culturală poate lua ființă legal în monarhie. El îi rostește, firesc, fără multă căutare, și numele care va și trece în titlul ei: „Au nu e tocmai acuma epoca de *asociațiuni?* (s. n.). El constată apoi imediat că românii nu sînt lipsiți de oameni capabili să se pună în fruntea înființîndei noastre *asociațiuni* (subl. n.)".

Iată mai departe și propunerea propriu-zisă a numelui *Asociațiunii* în toată extensiunea lui, nume ce va fi adoptat aproape în întregime: *„Noi formăm o societate transilvană, pe care o putem numi de exemplu pentru literatura română și pentru cultura poporului român sau și numai pentru cultura poporului român."* Încă în primul articol el preciza că asociația va funcționa pe bază de statute, că va avea un fond, un sediu stabil, o administrație; adunări generale anuale și că locul se va fixa de la o Adunare generală la alta, ultima pentru următoarea. Acestea s-au și urmat întocmai în practica ulterioară a *Asociațiunii.*

Toate acestea s-au scris în „Telegraful Român" din 20 martie și 1/13 mai 1860. Facem încă o dată această precizare, pentru că la adînci bătrînețe, Ion cavaler de Pușcariu va avea neplăcuta surpriză de a vedea cum se încearcă, din partea unor confrați uniți, să se pună *ideea înființării Asociațiunii* pe seama juristului Ion Rațiu. Cu tristețe, dar și cu demnitate și discreție, el va publica atunci broșura intitulată *„Reminiscențe din anul 1860 de un contemporan"* (Sibiu 1897), în care va pune lucrurile la punct, amintind cum s-au petrecut faptele în realitate și care este adevărul căruia trebuie să i se restituie dreptul de a fi știut de toată lumea. El aduce mărturie în afara celor două articole publicate în „Telegraful Român" — mărturii indiscutabile de prioritate — și afirmațiile lui Șaguna care la ședința adunării constituante din 9/21 martie 1861 spunea, referindu-se tot la ele: „D-l Pretor Pușcariu... a și dat la asociațiunea aceasta *impulsul cel dintîi* prin organele noastre jurnalistice..." Și mai mult încă, el aduce chiar mărturia lui Barițiu, unit el însuși, care ar fi avut deci interese confesionale în a-i da prioritate lui Rațiu, dar n-o face, fiindcă era obiectiv și integru. El scrie: „Ioan Pușcariu... *urzitoriu al nouei încercări* de a ne înființa o societate literară."

Transilvania n-a fost scutită de patimi confesionale nici măcar în vremurile în care ar fi avut mai multă nevoie ca oricînd de unitate și de înțelegere! E trist într-adevăr că și cu privire la *Asociațiune,* aceste patimi s-au deslănțuit, la un moment dat, crezîndu-se, cum spune Pușcariu, că trecuse destul timp de la înființare — 36 ani — pentru ca cineva să-și mai poată aminti toate detaliile. S-a putut crede că distanța în timp putea favoriza o impostură! Dar, uitat la Bran, unde familia avea o casă, Ion Pușcariu mai trăia încă. El va apuca să intre și în secolul nostru. Și ne-a lăsat, limpede, mărturia lui. El a fost cutorul.

Încercarea de falsificare a istoriei pe seama întemeierii Asociațiunii, a fost tristă mai ales pentru că *Asociațiunea* s-a dorit de la bun început *aconfesională.* Scopul ei a fost să cuprindă *pe toți românii,* indiferent de confesiunea lor, care îi despărțea, să-i strîngă pe toți într-o singură încăpere, în care să conteze doar limba și națiа și interesele comune naționale. Ceea ce în foarte mare parte s-a și reușit și acesta nu a fost cel mai mic dintre meritele ei.

Ioan Rațiu și-a avut și el rolul său, dar mai mic și mai tîrziu. El a fost principalul autor al unei petiții alcătuită la Sibiu în colaborare cu mai mulți intelectuali români, la 10 mai 1860, spre a se obține aprobarea guvernatorului imperial al Transilvaniei, Lichtenstein, pentru convocarea „adunării consultătoare" în vederea construirii Asociațiunii care, după articolele lui Ioan Pușcariu, în conștiința transilvănenilor se și născuse. Urma doar să fie legalizată, legitimată și înzestrată cu cele de trebuință pentru o existență cît mai folositoare și cît mai lungă.

Deși semnată de 171 de persoane și bine documentată, deși cum va spune Barițiu, compusă în termeni umiliți, respirători de lealitate, pe cît se putea afla în limba germană, bogată în expresiuni plăcute despotismului", petiția a fost totuși refuzată la 12 iulie 1860. Ion Pușcariu, va nota și faptul că textul lui Rațiu n-a avut succes. Abia după alte demersuri și intervenții la Viena, după o nouă petiție făcută de Șaguna, în care autoritatea acestuia a fost desigur decisivă, Curtea imperială a aprobat la 31 ianuarie 1861 ținerea *Adunării Consultătoare,* și ea se va ține între 9—11 martie același an.

Asociațiunea bătea acum la porțile istoriei și ale culturii românești. Încă o dimineață și încă o zi luminoasă în geneza spiritului românesc, la sfîrșitul căreia, ca odinioară Dumnezeu la facerea lumii, cei de față și cei ce vor urma, vor spune că „au văzut că a fost bine". *(Va urma)*

Limba noastră

De preot. AL. MATEEVICI

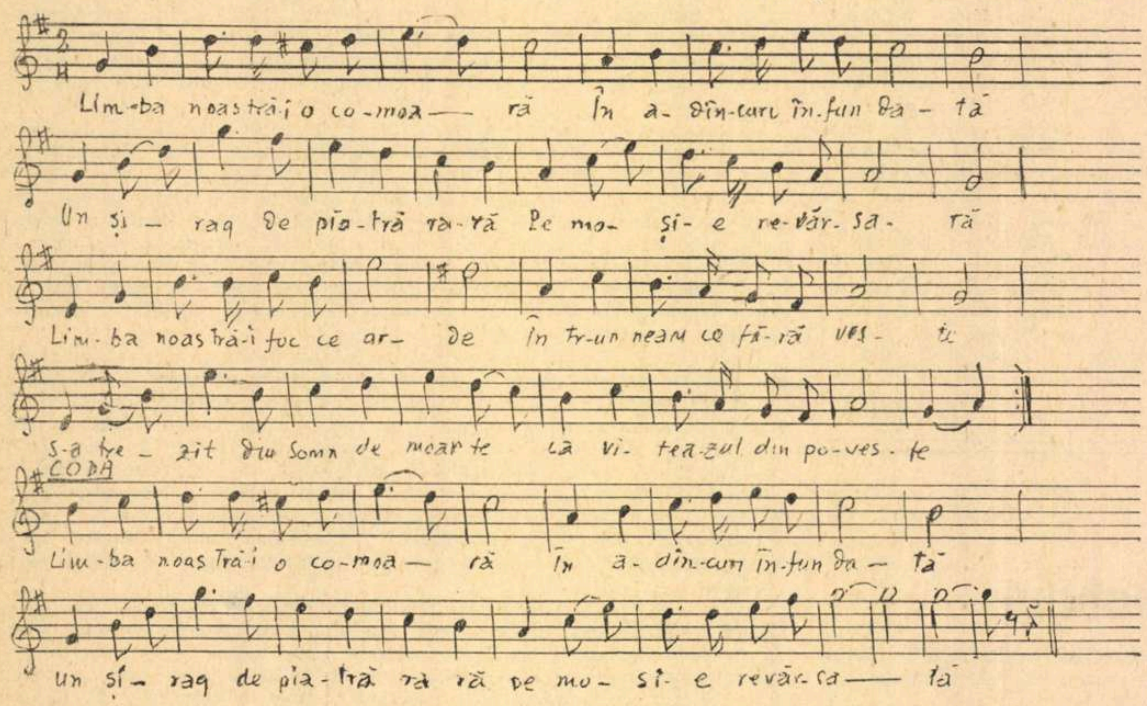
Limba noastră-i o comoară — ră În a-dîn-curi în-fun da — tă
Un șirag de piă-tră ra-ră Pe moșie re-văr-sa-tă
Limba noastră-i foc ce ar— de În tr-un neam ce fă-ră ves- te
S-a tre — zit din Somn de moarte ca vi-tea-zul din po-ves-te
CODA
Limba noastră-i o co-moa — ră În a-dîn-curi în-fun da — tă
un șir — rag de pia-tră ra ră pe mo — șie revăr-sa — tă

Limba noastră-i o comoară,
În adîncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde,
Într-un neam ce, fără veste,
S-a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cîntec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere, ce spintec
Nouri negre, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pîinii,
Cînd de vînt se mișcă vara;
În rostirea ei, bătrînii
Cu sudori sfințit-au țara.

Limba noastră-i vechi izvoade,
Povestiri din alte vremuri;
Și cetindu-le-nșirate
Te-nfiori adînc și tremuri.

Limba noastră-i limbă sfîntă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plîng și care-o cîntă
Pe la vatra lor țăranii.

Limba noastră-a fost aleasă,
Slavă să ridice-n ceruri,
Să ne spuie-n hram și-acasă
Veșnicele adevăruri.

Strîngeți piatra lucitoare,
Ce din soare se aprinde,
Și-ți avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte

Nu veți plînge-atunci amarnic,
Că vi-i limba prea săracă,
Și-ți vedea cît e de darnic
Graiul țării noastre dragă.

Răsări-va o comoară
În adîncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească:

Mănăstirea Dragomirna

370 de ani de existență (1609-1979)

În apropierea orașului Suceava, într-o pitorească poiană, se înalță zveltă și impunătoare Mănăstirea Dragomirna. Oglindită în apele lacului din preajmă, ocrotită de brazi și codrii seculari, Mănăstirea Dragomirna străbate veacurile prin monumentalitate și măreție arhitectonică.

Temeluitorul acestei vetre de evlavie și cultură străbună este marele mitropolit, arhitect și miniaturist Anastasie Crimca. Înzestrat cu însușiri artistice și aleasă pietate creștină, el a închinat întregul său talent creator slujirii binelui și frumosului artistic. Îmbrăcînd haina monahală ca viețuitor la Mănăstirea Putna, a luat putere și imbold de a sluji cu dăruire Biserica și Patria. Ajuns episcop de Rădăuți, în vara anului 1600, Anastasie Crimca depune jurămînt de credință și devotament bravului erou al neamului, „domnitor al Țării Românești, Ardealului și Moldovei, Mihai Viteazul", — simbol al unității naționale și spirituale a poporului român.

După acest însemnat eveniment din istoria neamului nostru, Anastasie Crimca a ridicat o bisericuță „pentru bolniță", în cimitirul mănăstirii Dragomirna, care există și astăzi.

Această frumoasă ctitorie, un adevărat chivot, are forma unei nave în miniatură, cu pridvor deschis, poligonal, mărginit de arcade pe stîlpi cu capiteluri simple de zid".

Mai tîrziu, Anastasie Crimca traduce în faptă gîndul său măreț de a înălța o biserică impunătoare, care să străjuiască pururea pe aceste locuri bucovinene. Astfel, zidește biserica mare a Mănăstirii Dragomirna, „înaltă cum nu se ridicase alta pînă atunci", care este „una din cele mai frumoase (biserici) din toată românimea". Acest măreț edificiu, o adevărată catedrală și bijuterie a artei noastre românești, a fost terminat în anul 1609, cînd s-a și tîrnosit, cu hramul „Pogorîrea Sfîntului Duh".

De atunci și pînă astăzi, timp de 370 de ani, Mîngîietorul lumii ocrotește acest altar de evlavie ortodoxă și simțire românească. De fiecare dată, la acest moment de sfîntă sărbătoare, credincioșii de pe diferitele meleaguri ale Moldovei și Bucovinei vin aici pentru a-și aduce prinosul evlaviei lor prea fericiților ctitori, făuritori de cultură și păstrători de credință străbună.

Din punct de vedere arhitectonic, biserica Mănăstirii Dragomirna, constituie un moment însemnat în evoluția arhitecturii moldovenești, „prin elaborarea unor noi proporții" și a „unor elemente decorative necunoscute anterior în arta țării". Avînd formă de navă, longitudinală, ea apare „înaltă și îngustă ca o frumoasă cutie de moaște" — cum o caracterizează marele istoric Nicolae Iorga. Fațada și înălțimea este împărțită în două registre printr-un brîu torsadă, care încinge biserica. Elementele decorative ale ferestrelor, ușilor și cupolelor au caractere gotice care imprimă monumentului un ansamblu de eleganță și frumusețe fără asemănare. Bogata și variata decorație a turlei, adevărată dantelărie de piatră, are ca izvor de inspirație arta populară românească și miniaturile care împodobesc cărțile de ritual ortodox. Ceea ce este caracteristic acestei biserici este ridicarea progresivă a încăperilor, în trepte, începînd de la pridvor la altar, iar decorația este colorată în roșu, auriu și albastru, ca o fericită inspirație și prefigurare a „mîndrului nostru trei-culor".

„Deși motivele și elementele de sculptură în piatră, orînduite cu măiestrie mai peste tot în interiorul bisericii Dragomirna, adaugă acestui sfînt locaș o valoare artistică deosebită, ctitorul, spre a-și desăvîrși opera, a înveșmîntat zidurile și bolțile naosului și altarului cu picturi în frescă". Fără îndoială că zugravii Dragomirnei erau localnici, formați la școala tradițională, ceea ce dovedește faptul că la împodobirea Dragomirnei au folosit elemente inspirate din încîntătoarele miniaturi și cusături care se păstrează cu scumpătate în muzeul mănăstirii. Cel care privește aceste comori de mare preț ale poporului nostru este stăpînit de „farmecul frumuseții lor și de evlavie" față de rîvna vrednicilor înaintași. În pictura Dragomirnei se întîlnesc „elemente de folclor" românesc, costume de epocă și grupuri de muzicanți etc., fapt pentru care pictura de la acest impunător monument are, pe lîngă valoarea ei artistică, și o deosebită valoare documentară.

Ca și alte ctitorii din Moldova, Mănăstirea Dragomirna servește drept loc de veșnică odihnă vrednicului ctitor, Mitropolitul Anastasie Crimca. Astfel, în pridvorul bisericii, se păstrează mormîntul ctitoricesc, acoperit cu o piatră funerară fără inscripție sau motive decorative, semn al smereniei marelui făuritor de cultură și de simțire creștinească și românească.

În incinta acestei mănăstiri sînt multe mărturii de glorie și biruință din mult frămîntatul trecut al Moldovei. Astfel de vremuri tulburi au impus înconjurarea bisericii cu puternice ziduri de apărare „cum nu se mai văd la vreo mănăstire a neamului nostru". Masivele ziduri cu turnul-clopotniță, turnurile de apărare, contraforți și drumul de strajă, imprimă monumentului aspectul unei adevărate fortărețe. Acest aspect ne determină să credem că întregul ansamblu arhitectonic al Dragomirnei a servit drept loc de refugiu și apărare în vremurile grele prin care a trecut poporul. În felul acesta, Mănăstirea Dragomirna este o mărturie a dragostei de bine și frumos a poporului nostru, dar și a dorinței sale arzătoare de independență și unitate națională. Turiștii care vin aici, pe lîngă contemplarea frumuseților istorice și artistice ale mănăstirii, iau cunoștință și de dreptul legitim al poporului român de a fi liber și independent pe acest pămînt strămoșesc.

Lîngă turnul-clopotniță, în dreapta intrării, se află în forma sa originală, sala gotică, „trapezăria cea mare, unde se hrăneau la un loc, frățește, vechii călugări". Astăzi s-a amenajat aici colecția de obiecte cu valoare istorică și artistică, admirate cu uimire de turiști din țară și de peste hotare.

În decursul istoriei sale, ca și alte mănăstiri din Moldova, Mănăstirea Dragomirna a fost un însemnat centru cultural. Atît marele ctitor cît și ucenicii săi au dezvoltat arta scrisului pe pergament, a copierii textelor religioase și a împodobirii acestora cu motive naționale, inspirate din viața poporului.

Între anii 1763—1775, în această așezare monastică a viețuit renumitul călugăr Paisie Velicicovschi, care a insuflat duh înnoitor în viața mănăstirilor Moldovei. Paisie Velicicovschi, împreună cu ucenicii săi, a dezvoltat arta scrisului și copiatului de manuscrise, fapt care a contribuit la îmbogățirea tezaurului nostru cultural.

Astfel, „Mănăstirea Dragomirna, odrăsluită de mintea ingenioasă a vrednicului ctitor Anastasie Crimca", păstor duhovnicesc și îndrumător de oști, și înălțată de meșteri moldoveni la începutul secolului al XVII-lea, cu proporțiile și liniile ei artistice, cu măreția și somptuozitatea ei, cu operele de artă bisericească adăpostite lîngă acest sfînt locaș, cu manuscrisele copiate și împodobite artistic de cei ce au viețuit cu nădejdea mîntuirii în chiliile mănăstirești, cu zidurile ocrotitoare din jurul ei, masive ca de cetate, cu turnurile dințate spre cer", la aniversarea a 370 de ani de existență, împodobită în haina nouă a restaurării, prin grija statului nostru, „este considerată ca o pagină de cinste din cartea scrisă cu zăbavă, perseverență și duh artistic de vrednicul nostru popor" român.

† ADRIAN BOTOȘĂNEANUL
Episcop-vicar

Calea tuturor bunătăților

Cronicarul spune că țara noastră a fost așezată în calea tuturor răutăților. Acest cuvînt reflectă desigur o realitate și o părere omenească în legătură cu trecutul nostru, cu viața poporului român care a fost multe veacuri asuprit și nedreptățit, călcat în picioare de năvălitori.

Dar privind lucrurile mai atent și cercetînd viața și starea locului în care noi românii ne aflăm, vom putea spune că țara noastră a fost așezată de Dumnezeu în calea tuturor bunătăților. Acest lucru se poate afirma din toate punctele de vedere: geografic, climateric, social-cultural și spiritual.

Din punct de vedere al așezării geografice și a climei, țara noastră se bucură de cele mai rîvnite daruri. Are cursuri limpezi de ape, cîmpii întinse, dealuri acoperite de podgorii, munți falnici cu frunțile în soare. Clima și anotimpurile sale sînt cele mai potrivite. Fiind așezată pe paralela 45′ țara noastră se află aproape la egală distanță între polul nord și ecuator și de aceea beneficiază și de clima cea mai sănătoasă și frumoasă, bine echilibrată și temperată.

Din punct de vedere cultural, ne-am aflat aici unde se întîlnesc cele două mari culturi sau spiritualități: cea occidentală cu cea orientală, realizîndu-se la noi un fel de miraculoasă simbioză, ce a dat naștere unei culturi unice în felul ei.

Din punct de vedere religios-spiritual, țara noastră se află așezată în apropierea marelui centru al vieții religioase de pe glob, unde și în antichitate s-au petrecut cele mai mari evenimente religioase, dar mai ales în era noastră. În apropiere s-a născut Iisus Hristos. Steaua ce a strălucit deasupra peșterii din Betleem, a fost văzută și de păstorii din Carpați. Predica de pe Muntele Fericirilor a fost ascultată și a răsunat și în Cîmpiile Dunării. Cutremurul și întunericul ce au cuprins pămîntul în clipa în care Mîntuitorul și-a dat duhul pe lemnul crucii, s-au simțit și la noi. Lumina Învierii Domnului a rumenit zorile celei de a treia zi și în țara aceasta.

Apostolul Andrei cel întîi chemat a călcat pămîntul acestei țări și a împlîntat cel dintîi crucea lui Iisus Hristos la noi. A fost printre primii care au semănat cuvîntul lui Dumnezeu în ogorul acesta binecuvîntat din care a răsărit neamul românesc. Prin el creștinismul din țara noastră este de origine apostolică, iar întrucît ne aflăm în aria unde creștinismul a strălucit puternic în epoca de aur a Bisericii lui Hristos, unde s-au ținut toate cele șapte sinoade ecumenice, viața bisericească și creștinismul nostru este ancorat puternic pe stînca ecumenismului real.

Noi ne-am aflat la porțile Romei noi, a capitalei imperiului roman creștin, am primit romanitatea și latinitatea înobilate de duhul lui Hristos, de duhul autentic creștin, ce s-a păstrat și s-a cultivat aici în răsărit. Romanitatea și latinitatea noastră este — după cum ne arată istoria — de origine orientală. De la „romaniile" de aici și-a primit țara noastră numele, și limba noastră a izvorît din limba populară latină, creștină.

Glasul marilor propovăduitori a învățăturii lui Hristos, glasul lui Vasile cel Mare și Grigorie Nazianz, a lui Chiril și Atanasie ai Alexandriei, a lui Spiridon și Nicolae făcătorul de minuni de la Mira Lichiei, glasul Sfîntului Ioan Gură de Aur, s-a auzit de pe amvonul bisericii Sf. Sofia pînă în Maramureș.

Iată de ce am spus că țara noastră, privită din orice punct de vedere se află așezată în calea tuturor bunătăților.

Afirmația este valabilă cu atît mai mult azi cînd poporul nostru, liber și stăpîn pe destinele sale, își făurește cu elan creator viitorul. Chipul înfloritor al patriei, bunăstarea în continuă creștere a tuturor celor care se dăruiesc trup și suflet muncii, unitatea de nezdruncinat a întregii noastre națiuni, confirmă credința pe care o împărtășim cu toți și pe care am sintetizat-o în titlul de mai sus.

† IUSTINIAN MARAMUREȘANUL
Episcop-vicar

Despre îndoita cinstire a preotului

(Continuare din pag. 1)

Ce rezultă de aici? Preotul este chemat, este ales și trimis de Dumnezeu, prin Iisus Hristos și lucrează cu puterea Duhului Sfînt. Misiunea lui nu poate fi desprinsă de acest mandat ceresc.

Cinstea și autoritatea lui este dată în primul rînd de Dumnezeu. De aceea în activitatea lui nu are ce căuta mîndria, aroganța și disprețul față de ceilalți oameni. El nu poate refuza sau desconsidera cererile și solicitările credincioșilor de a le satisface „setea și foamea" lor după cuvîntul lui Dumnezeu.

Biserica reprezintă Trupul Tainic al lui Hristos. Preotul reprezintă în acest organism tainic un mădular de seamă, de care au lipsă și celelalte mădulare. De modul cum își îndeplinește el rolul depinde sănătatea și integritatea întregului organism. El are o autoritate și cinste sacramentală care i s-a dat în mod special prin Taina Hirotoniei.

Rolul preotului în parohie este asemenea unui „inel" care leagă două părți ale unui lanț. În viața credincioșilor apar momente de criză, în care preotul este chemat să întindă mînă salvatoare, să deschidă zările credinței și nădejdii în Dumnezeu și să înzdrăvenească viața lor.

Slujirea preoțească este înainte de toate o „slujire a Duhului" (II Cor. 3, 8) și destoinicia (sau vrednicia) noastră vine întîi de la Dumnezeu care ne-a așezat să prisosească în mărire slujirea dreptății în lume (II Cor. 3, 9).

Dar slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor. Preoția e taina iubirii lui Dumnezeu în lume și tocmai de aceea puterea și autoritatea ei atîrnă și de capacitatea de iubire a preotului față de credincioși.

Pe lîngă cinstea și autoritatea sacramentală, preotul trebuie să se bucure în fața credincioșilor și de o cinstire și autoritate morală, de o viață duhovnicească și de o pregătire intelectuală.

Cele două feluri de autorități, sacramentală și morală sînt în strînsă legătură una cu alta. Cînd se spune că un preot este bun, nu se spune numai pentru că slujește și predică frumos, ci și pentru că are o viață morală, are înțelegere față de lipsurile oamenilor și este mereu gata să le vină în ajutor. Este drept că lucrarea sacramentală a preotului nu poate fi anulată de lipsa autorității lui morale, dar, nu e mai puțin adevărat, că lipsa acesteia poate întuneca pe cea dintîi, cum întunecă norii lumina soarelui și determină pe credincioși de a nu veni la „izvorul harului" la Biserică și să nu mai participe la zidirea templului lui Dumnezeu. Este greșit să socotim că există două feluri de morală: una pentru credincioși și alta pentru preot. Putem spune însă că dacă uneori unui credincios i se poate trece cu vederea sau ierta o greșală, o abatere de la legile omeniei și ale moralei nu se poate ierta preotului. Celui ce știe mult i se cere să împlinească mai mult voia lui Dumnezeu. Slujitorul altarului are în parohie funcția pe care o are magnetul care adună pilitурile de fier împrăștiate pe o suprafață oarecare, dîndu-le un sens și făcîndu-le mădulare vii ale Trupului tainic al lui Hristos.

Autoritatea morală și duhovnicească și cinstea în fața credincioșilor se poate dobîndi printr-o străduință continuă de a-și împlini datoria și de a respecta preceptele Evangheliei, de a evita să ducă o viață comodă sau angajată în tot felul de preocupări incompatibile cu misiunea sublimă a preoției.

Tot ceea ce facem să facem cu înțelepciune și să ținem seama de urmările faptelor noastre. Uneori o vorbă nelalocul ei, un gest nepotrivit, o atitudine sau ținută necorespunzătoare ne poate micșora autoritatea și cinstirea din partea credincioșilor, poate anula străduanii îndelungate pe care le-am depus pînă atunci.

Între noi și credincioși trebuie să se nască o comuniune, o legătură ca între frați și părinți la temelia căreia să fie dragostea, spiritul de jertfă și hotărîrea de a ne ajuta unii pe alții. Nici cînd nu ne-au părut mai actuale ca în zilele noastre cuvintele Apostolului Neamurilor: „Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos" (Gal. 6, 2).

Se cuvine să ne străduim din toate puterile ca cinstea și autoritatea pe care ne-a dat-o Dumnezeu prin Taina Hirotoniei să o păstrăm și să o susținem prin autoritatea morală, prin viața duhovnicească și prin necontenita pregătire intelectuală, ca slujba noastră să fie deplină și binefăcătoare, să aibă o „îndoită cinstire" și de la Dumnezeu și de la oameni.

Zaharia Boiu, redactor la Telegraful Român

Din activitatea atît de prestigioasă a Telegrafului Român timp de 126 de ani, cu anevoie se pot desprinde anii de maximă strălucire, căci n-a existat eveniment în istoria noastră contemporană la care să nu fi participat. Eminescu îl numea încă din 1876 „foaia cea mai modernă de peste Carpaţi".

Ne vom limita doar la activitatea ca radactor a preotului consilier, membru corespondent al Academiei Române, poet şi pedagog „fala amvonului bisericii din Transilvania", cum l-a numit C. Erbiceanu, cuprinsă între 22/XII 1862 şi 14 oct. 1865.

Încă de pe cînd era elev al liceului german din Sighişoara, convins de însemnătatea presei în limba română, saluta, printr-o poezie apariţia ziarului:

Trezească-se odată din acea letargie
Românul! Salute un timp mai senior!
Cuprindă în braţe comerţul, industrie,
Cuprindă ştiinţa, cerescul odor!

Încrederea în posibilităţile ce se deschideau poporului nostru după ştergerea iobăgiei continua să întreţină în Transilvania o atmosferă prielnică unui avînt către înfăptuirea dorinţelor proclamate pe Cîmpia Libertăţii.

Luînd redacţia ziarului de la I. Raţ, Z. Boiu a face cunoscut cititorilor că primeşte cu drag această „chemare onorifică" şi că Telegraful Român, ca şi în cei zece ani de existenţă, „va conlucra din toate puterile de care dispune la gigantele edificiu al luminării şi propăşirii materiale şi spirituale a poporului român".

Timp de trei ani, cît a fost redactor, ziarul a luat parte la cele mai importante evenimente ce au urmat anului 1848: Congresul Naţional Român din 1863, ţinut la Sibiu, dezbaterile care au avut loc tot la Sibiu, în prima şi ultima Dietă din Transilvania între 1863—1864, restaurarea Mitropoliei ortodoxe în 24/XII. 1864, şcoala şi limba, clasa de mijloc şi drepturile politice ale românilor ca a patra naţiune în Transilvania.

În ce priveşte „ieşirea foii", alfabetul va fi numai cu litere latine.

*

Pe la 1863, n-aveam în Transilvania un partid politic organizat ai cărui reprezentanţi să susţină drepturile naţionale şi politice ale poporului nostru.

În articolul de fond din 3/I. 1863, p. 1, reprivind trecutul, pentru a trasa viitorul program de activitate, noul redactor, după ce arată că acesta îi apare ca o icoană tristă din, cauza absolutismului neomenos îşi expune convingerea că respingerea „tentaţiunii" oferite de guvern de a ne uni cu Ungaria, constituie o strălucită victorie, deşi nu toţi fruntaşii revoluţiei au „prosecutat" dorinţele iobăgimii. Acum, în preajma Congresului Naţional ce se va deschide la 8 aprilie, el cere alegătorilor încă neexperimentaţi să aleagă „români buni", care şi-au dovedit ataşamentul faţă de cauza românilor prin fapte nu prin vorbe.

*

Convocarea Dietei transilvănene în salonul hotelului Împăratul romanilor din Sibiu, la 2 iulie 1863, n-a fost decît una din manevrele politice ale Vienei hotărîtă să intimideze celelalte naţiuni din împărăţie a căror deputaţi din Ungaria, Croaţia şi parte din Boemia, în semn de protest, au refuzat să facă parte din senatul imperial. În acelaşi timp, Viena, supărată pe Ungaria şi pentru 1848, a crezut că e momentul potrivit să-i servească o lecţie usturătoare şi atunci şi-a amintit că românii au cerut încă din 1861 convocarea unei Diete a Transilvaniei — Rescriptul imperial, citit la 16 iulie, în a doua şedinţă, cînd de fapt s-a făcut deschiderea oficială, cuprindea, măgulitor şi făţarnic, chiar la punctul 1 „Despre efectuarea (Durchführung) egalei îndreptăţiri a naţiunii române şi a confesiunilor ei".

Românii, mereu în căutarea unor noi speranţe, au crezut pentru un scurt timp că li se vor realiza dezideratele prezentate la '48. Telegraful Român îşi face pe deplin datoria publicînd dezbaterile din Dietă, iar redactorul lui, părtaşul unei acţiuni energice, îndemna în articolele sale publicate pe prima pagină, „ca domniile lor strînşi să se ţină de petiţiunile naţiunii, începînd de la anul 1848 şi continuînd pînă la Congresul anului acestuia.

Simburile acestor petiţiuni cuprinde în sine independenţa patriei şi egala îndreptăţire a naţiunii noastre în înţelesul cel adevărat „ardelean".

Dar interesele Vienei au pus mai presus împăcarea cu nobilimea maghiară şi românii au rămas dezamăgiţi ca şi pe timpul lui Horia şi a lui Avram Iancu. Sesiunea a III-a a Dietei s-a deschis la 14 nov. 1864 la Viena şi s-a închis pentru totdeauna la 27 iulie 1865.

*

În căutarea unor noi soluţii salvatoare, românii au sperat că şcoala va putea înlocui suplicile adresate împăratului.

În înştiinţarea program la Telegraful Român, Z. Boiu promitea „că nu va putea uita că garanţia unui viitor mai bun este programarea luminii ştiinţelor şi culturii şi de aceea şcolile şi învăţămîntul între români vor fi obiectul celei mai călduroase părtiniri.

Din articolele publicate în Telegraful Român şi mai tîrziu în revista Transilvania, a cărei redactor a fost între anii 1892 şi 1895, concludem că pentru acest clarvăzător al situaţiei poporului român bunăstarea materială şi dezvoltarea culturală a unui popor erau două noţiuni indisolubile şi şcoala trebuia să fie instituţia de pregătire şi a uneia şi a alteia. Şcoala, factor veşnic înnoitor, trebuia, scria el, să sprijine înaintarea materială a ţărănimii pauperizate prin tot felul de obligaţiuni şi în acest scop propunea să „se înfiinţeze institute agronomice care vor ajuta pe producătorul de cereale şi la „alte ramuri ale economiei agricole ca: legumicultura, pomicultura" etc.

*

Păstrarea şi cultivarea limbii române în Transilvania echivala cu însăşi păstrarea individualităţii noastre naţionale, părere pe care o susţine în mai multe articole, iar cu privire la ortografie şi la dezvoltarea limbii literare, cerea „să scoatem odată limba din cătuşele teoriilor şi s-o plantăm în pămîntul cel mai sucos al vieţii poetice, ca s-o scăpăm astfel de starea acea amorţită ce tot grămădeşte în sus, fără a cerceta pămîntul pe care stă zidirea".

*

Pe la mijlocul secolului trecut, cînd Asociaţia sodalilor românii numără vreo 40 de meseriaşi, Z. Boiu a sesizat cu o rară perspicacitate lipsa muncitorimii române — a clasei de mijloc — aşa cum o numea el, privind această situaţie şi sub aspectul progresului în general, „căci cine va fi încă, care să se îndoiască despre adevărul că industria este azi cuceritoarea popoarelor, un ram de frunte al culturii moderne sau dacă place cuiva mai bine, al civilizaţiunii". Şi insistînd convingător asupra rolului economic, politic şi cultural al acestei clase sociale, continua cu aceste argumente: „Ea (muncitorimea) ţine cheile tezaurului în mînă, ea trece prin mîinile ei bunătăţile lumii, ea împarte averile în sus şi în jos. Cetăţi (oraşe) dară, cetăţi ne trebuie şi la acestea nu trebuie să ajungem nici prin tunuri, nici prin baionete, ci cu acul, cu barda, cu gealăul, cu sule şi alte instrumente folositoare omenirii, instrumente de construcţie, iar nu de distrugere".

Relaţia industrie, agricultură, cultură, civilizaţie şi politică este argumentată cu o rară competenţă pe care i-o dădea vasta sa cultură şi dragostea faţă de popor şi cu o rară intuire asupra viitorului care „va cere ca şi poporul nostru să cunoască diferite relaţiuni sociale ale unei vieţi noi complicate decît cele patriarhale şi simple de pînă acum". Şi pe lîngă faptul că această clasă de mijloc ar grăbi dezvoltarea civilizaţiei şi culturii, s-ar crea noi relaţii sociale, căci spiritul social, care ne lipseşte, s-ar dezvolta de jos în sus şi o altă viaţă s-ar răspîndi peste tot pămîntul".

Z. Boiu însumează prin activitatea sa multiplă munca neobosită şi rolul pe care Biserica noastră l-a adus în momentele cruciale ale poporului nostru.

Gh. Popovici

FERICIRILE

Fericirea a doua

„Fericiţi cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia."

(Matei 5, 4)

Plînsul şi rîsul sînt manifestări ale sufletului omenesc, care vădesc stări sufleteşti cu totul diferite. Plînsul de obicei vădeşte întristare, iar rîsul vădeşte bucurie. Dar atît plînsul, cît şi rîsul, nu sînt manifestările de toată vremea ale sufletului omenesc, nu sînt obişnuitul vieţii. Nu toţi cei ce sufăr plîng, şi nici toţi cei ce se bucură rîd. Este o suferinţă reţinută, o suferinţă tăcută, după cum este şi o bucurie lină, o bucurie nezgomotoasă.

Este ştiut că plînsul, ca şi rîsul, poate avea diferite pricini. Înţelesul lui atîrnă de pricina din care porneşte. Plînsul pe care îl fericeşte Domnul Hristos este acela pe care îl plîng cei credincioşi, ca unii care îşi cunosc nedesăvîrşirea lor, sînt conştienţi de propriile lor păcate, de sărăcia lor lăuntrică. Plînsul cel cu mîngîiere este plînsul „celor săraci cu duhul", al celor frămîntaţi de gîndul înaintării lor spre desăvîrşire, spre cele ce rămîn în veşnicie. Cei ce plîng cu un astfel de plîns fără îndoială „se vor mîngîia", ca unii ce sînt preocupaţi de înaintarea în virtute.

Plînsul pentru păcatele săvîrşite este un chip al pocăinţei. El duce la iertarea păcatelor. Femeia păcătoasă — despre care se spune în Sfînta Evanghelie de la Luca, că a udat cu lacrimi picioarele Domnului, le-a şters cu părul capului ei, le-a sărutat şi le-a uns cu mir — a primit de la Mîntuitorul iertarea păcatelor (Luca 7, 36—50). Ea a fost, deci, mîngîiată de Fiul lui Dumnezeu, pentru că a plîns cu plînsul căinţei şi al iubirii. Un astfel de plîns ne îndeamnă sfînta Biserică să-l agonisim şi noi, iar pentru aceasta ne pune la îndemînă următoarea rugăciune: „Lacrimi dă-mi mie, Dumnezeule, ca oarecînd femeii celei păcătoase, şi mă învredniceşte să ud preacuratele Tale picioare, care din calea rătăcirii pe mine m-au izbăvit; şi mir de bunămireasmă să aduc ţie, viaţă curată, prin pocăinţă, mie agonisită, ca să aud şi eu glasul Tău cel dorit: Credinţa ta te-a mîntuit, mergi în pace."

„Cei ce plîng se vor mîngîia", dacă plînsul lor va fi asemănător cu cel al Sfîntului Apostol Petru, despre care ştim, din Sfînta Evanghelie, că, după ce s-a lepădat de Domnul de trei ori, „a plîns cu amar" (Matei 26, 75). Plînsul Sfîntului Apostol Petru a fost un plîns lucrător de iubire, de vreme ce, cînd Domnul, după Învierea din morţi, l-a întrebat: „Simone, fiul lui Iona, mă iubeşti tu pe mine?" (Ioan 21, 36), el a răspuns: „Doamne, tu ştii toate, tu ştii că te iubesc" (Ioan 21, 37). Ce mîngîiere mai mare poate avea cineva decît mîngîierea iertării păcatelor şi mîngîierea iubirii?

Într-adevăr, iubirea este desfătare, iubirea este bucurie, iubirea este fericire. Ferice de cel ce are în sufletul său „credinţă lucrătoare în iubire" (Gal. 5, 6), faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele, căci acela este cu adevărat „mîngîiat", pentru plînsul cu care şi-a însoţit strădaniile de mai bine.

Cu cît înaintează cineva în viaţa duhovnicească, cu atît se vede pe sine mic şi nedesăvîrşit, iar această stare este, adeseori, pricinuitoare de suferinţă şi de lacrimi. O astfel de stare o are în vedere fericitul Diadoh, episcopul Foticeii, care mărturiseşte: „Ştiu pe cineva, care iubeşte aşa de mult pe Dumnezeu, plîngînd totuşi că nu-l poate iubi cît vrea, încît sufletul lui este necontenit într-o astfel de dorinţă fierbinte, că Dumnezeu se slăveşte în el, iar el este ca şi cînd n-ar fi". Desigur, în acest plîns este şi bucuria nădejdii; acest plîns este unit cu mîngîierea bucuriei.

De fapt, oamenii cu experienţă duhovnicească au înţeles şi au mărturisit că plînsul cel după Dumnezeu este unit totdeauna cu mîngîierea; are în el însăşi bucuria. Astfel, Sfîntul Ioan Scărarul, în unul din cuvintele sale din „Scară" vorbeşte despre „plînsul cel făcător de bucurie". Prin urmare, plînsul cel aducător de mîntuire nu este plînsul deznădejdii, ci este plînsul care are mîngîiere. „Cei ce plîng se vor mîngîia", zice Domnul, de aceia ei sînt fericiţi.

„Cei ce plîng" pot avea mîngîiere din însuşi gîndul că chiar şi Domnul Hristos a plîns. După mărturia Sf. Evangheliu, „Iisus a lăcrimat" (Ioan 11, 35) pentru prietenul său Lazăr, care murise, iar lacrimile lui au fost înţelese de către cei ce erau de faţă ca nişte lacrimi de iubire, căci aceia, văzînd pe Domnul lăcrimînd, au zis: „Iată cît de mult îl iubea". A mai plîns Domnul Hristos pentru Ierusalimul neprimitor al Evangheliei. Ne-o spune aceasta Sf. Evanghelist Luca: „Cînd a fost (Iisus) aproape şi a văzut cetatea (e vorba de Ierusalim), a plîns de mila ei şi a rostit: Dacă ai fi cunoscut şi tu în această zi a ta, cele ce sînt spre pacea ta! Dar acum ascunse sînt de ochii tăi" (Luca 19, 41—42). Şi a mai plîns Domnul Hristos şi în grădina Ghetimani, cînd, în rugăciune fiind, „sudoarea lui, ca picături mari de sînge picura pe pămînt" (Luca 22, 44). În acea stare de „zbucium" fiind, „un înger din cer s-a arătat lui şi-l întărea" (Luca 22, 43). Şi din aceasta înţelegem că mîngîierea este aproape de cei ce plîng, de aceea ei sînt fericiţi.

Lacrimile, atît cele de durere, cît şi cele de bucurie, sînt dovada unui suflet sensibil, din care motiv cugetătorii de Dumnezeu socotesc plînsul ca un semn al înaintării în viaţa duhovnicească. Astfel, după Sfîntul Isaac Sirul, lacrimile, care „sînt puse între minte şi trup", sînt o dovadă despre faptul că „omul cel dinăuntru" e în lucrare.

Pentru cei ce cred în învăţătura Domnului Hristos, pentru păcatele săvîrşite împreunat cu hotărîrea de a nu le mai repeta, plînsul are parte de mîngîiere. De aceea „fericiţi sînt cei ce plîng că aceia se vor mîngîia" şi acum şi în veşnicie. Cei ce plîng, însă, să nu uite niciodată că deşi Domnul îi fericeşte, mai presus de chemarea la plîns e chemarea la bucurie: „Bucuraţi-vă şi vă veseliţi..."

Ierod. *Teofil Părăian*

NOUL TESTAMENT (Ediţia 1979)

Salutăm cu multă bucurie, apariţia în acest an — 1979 — a unei noi ediţii în românește, a Noului Testament cu Psalmii. Tipărirea s-a făcut sub îndrumarea şi cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Revizuirea noii ediţii a Noului Testament, a fost făcută de un colectiv de buni cunoscători ai limbii greceşti vechi, după originalele greceşti. Colectivul a fost format din Pr. prof. Constantin Cornițescu, Pr. I. Mircea, Pr. prof. N. Petrescu şi Pr. prof. D. Radu. În probleme de vocabular şi expresie, comisia s-a bucurat de colaborarea arhimandritului Bartolomeu Valeriu Anania, directorul Institutului Biblic, bine cunoscut şi ca poet şi scriitor român. Dacă menţionăm şi pe diaconul Ştefan Milea, redactor principal, şi pe tehnoredactorul Valentin Bogdan, am pomenit pe toţi cei care într-o formă oarecare au contribuit la reuşita acestei lucrări atît de însemnată pentru Biserica noastră.

Deşi actualul text românesc al Noului Testament, a avut la bază traducerea din 1972, el reprezintă totuşi un progres real faţă de ultima ediţie. Mai mult încă, noua ediţie e îmbogăţită, în comparaţie cu toate ediţiile precedente, cu adausul atît de util aşezat la urmă, despre măsurile de lungime, de capacitate şi de greutate; şi despre monedele menţionate în Noul Testament.

Meritul celor care s-au ostenit cu „diortosirea" ediţiei noi, constă în faptul că au aflat cuvîntul, expresia, cea mai potrivită pentru a reda în românește adevărul din textele originale. Pentru a justifica această afirmaţie, aduc o singură dovadă şi anume: Să se citească epistola cea mai afectuoasă a Sf. Ap. Pavel — Epistola către Filipeni —, şi să se compare textul din ediţia 1972 cu cel din ediţia ultimă, şi se va încredinţa că traducerea din urmă este superioară.

Dar ceea ce aduce cu totul nou, ediţia din anul acesta, în comparaţie cu toate traducerile românești anterioare, este traducerea corectă a capitolului 20 din Apocalipsă. În adevăr, „o mie de ani" din vechile tra-

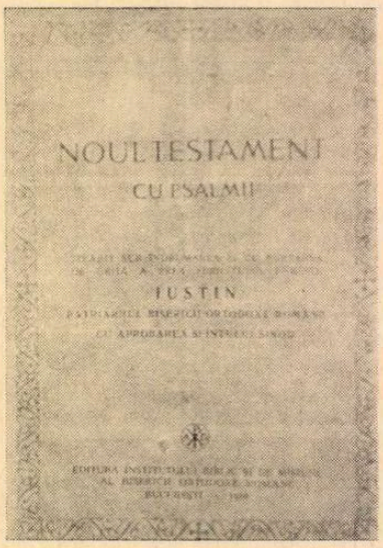

duceri şi care obvine de 6 ori în acest capitol, este înlocuită cu traducerea exactă „mii de ani". Pentru această traducere a pledat documentat încă în 1928, eruditul profesor de Noul Testament, Vasile Gheorghiu, într-un studiu intitulat: Împărăţia de „mii de ani". Lupta cea mai de pe urmă. Apocalipsa lui Ioan 20, 1—10. Ceea ce e de mirare, e faptul că recomandarea ilustrului profesor s-a împlinit aşa de tîrziu. Dar, vorba românului, „e bine şi mai tîrziu decît niciodată".

Condiţiile tehnice în care s-a tipărit noua ediţie sînt de asemenea excelente.

Totuşi şi în noua ediţie s-au strecurat şi două inadvertenţe şi anume în „Îndrumar", p. 763, la Duminica a 3-a după Rusalii, Ev. după Matei 6, 22—33, e trecut Matei 6, 22—23. De asemenea, la p. 764, la Duminica a 7-a după Rusalii, în loc de Ev. după Matei 9, 27—35, e trecută Ev. după Ioan 9, 27—35. Aceste lipsuri se datoresc faptului că s-a luat „Îndrumarul" din 1972, care le cuprinde, fără să se controleze pericopele.

Firește că aceste mici scăpări, nu scad cu nimic valoarea noii ediţii a Noului Testament; ele vor fi eliminate la o viitoare ediţie.

Dacă se va urma acelaşi procedeu şi la „diortosirea" Vechiului Testament, adică vor fi chemaţi la muncă toţi ebraiştii români, vom ajunge în scurtă vreme să avem nu numai o integrală şi cît mai exactă traducere a Sf. Scripturi, ci şi o înveşmîntare a ei în dulcele grai românesc „ca un fagure de miere".

Prot. *A. Radu*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 127 Sibiu, 15 octombrie 1979 Nr. 39—40

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORTODOXIA — VIAŢĂ ÎN HRISTOS

VIAŢA ÎN HRISTOS
adevărata viaţă a credinciosului

Sfînta Scriptură ne învaţă că numai acela „cunoaşte" pe Dumnezeu, pe Iisus Hristos, care îl iubeşte şi prin iubire devine un duh cu El. Sfinţii Părinţi afirmă că teologia este viaţă în Dumnezeu, că teolog adevărat poate fi numai acela care l-a „văzut" pe Dumnezeu, care a avut experienţa vieţii divine. Să păşim deci în lumea cea de taină a vieţii în Hristos. Toată coaja pămîntului se sprijină pe magma fierbinte din adînc, care constituie cea mai mare parte a pămîntului, dar numai cel ce sapă în adînc, numai gura vulcanilor e mărturia acestui fapt. Tot aşa toată viaţa creştină cu toate mortificările ei, cu toate virtuţile ei, cu toate rugăciunile ei se sprijină pe flăcările de har ale Duhului, pe viaţa lui Hristos, în care trăim şi sîntem, dar numai cel ce sapă în adînc devine un vulcan în erupţie, ajunge la conştiinţa harului existent în mod nevăzut şi nesimţit, în fiinţa noastră. Pe măsură ce te goleşti de ataşamentul pătimaş faţă de creatură, pe măsură ce te purifici şi domini patimile, pe măsură ce te îmbraci în Hristos — ascetic — şi-ţi deschizi sufletul în rugăciune, pe acea măsură viaţa lui Hristos îţi inundă fiinţa, îţi copleşeşte viaţa, îţi umple sufletul şi-ţi dă forma lui Hristos. E un proces de supranaturalizare, de spiritualizare, de înduhovnicire a întregii fiinţe umane prin puterile Duhului Sfînt. Mortificare, virtute şi rugăciune sînt mijloacele acestui progres. Ele sînt expresia Duhului în viaţa voluntar-conştientă, dar şi instrumentul prin care Duhul dobîndit în Sfintele Taine se actualizează, creşte şi învăluie toată existenţa creştină. Astfel e îndumnezeită nu numai substanţa sufletului — ca la început, în botez, — ci şi facultăţile lui şi trupul însuşi participă la această înduhovnicire. Trupul cîştigă nepătimirea, adică stăpînirea peste patimi şi în unele momente chiar străluceşte în lumina taborică. Facultăţile sufletului cîştigă iluminarea şi capacitatea de a lucra într-un mod supranatural — în acţiune şi cunoaştere —: ele pot fi ridicate la gustarea contemplativă a luminii divine, ce străluceşte pe faţa lui Hristos. Cu toate acestea — unirea nemijlocită şi conştientă cu Dumnezeu — nu e o cucerice a ascezei: ea nu se poate cuceri prin nici un efort omenesc. Efortul omenesc e necesar spre a te purifica, a te face capabil, a te dispune spre experienţa duhovnicească. El însă nu e cauza ei: ea rămîne tot un dar al lui Dumnezeu. Aceasta este mărturia tuturor înduhovnicitilor. Contemplaţia sau intuirea prezenţei divine în suflet e un dar pe care Dumnezeu îl dă cînd, cum şi cît vrea. Noi n-o putem răpi din cer, ci ne putem pregăti numai spre a o primi, aşa cum ochii nu sînt cauza luminii ce o văd, ci se deschid ca să primească lumina ce se revarsă de sus.

Acordă Dumnezeu acest har tuturor? — Da, îl acordă tuturor sufletelor generoase care au progresat pînă la o asemănare mai deplină cu Hristos. Aceasta e direcţionarea fundamentală a vieţii creştine: asemănarea cu Hristos şi dor de a ajunge la învierea de obşte, cînd vom fi întru totul — şi trupeşte — asemenea cu Hristos. În această viaţă există o limită care este depăşită numai dincolo de veac. Asemănarea cu Hristos — în puritate şi virtute e esenţialul. Experienţa duhovnicească e un dar divin, pe care trebuie să-l lăsăm la dispoziţia lui Dumnezeu. Îl putem dori, dar cu smerenie, cu gîndul: „fie voia Ta". Rostul fiilor lui Dumnezeu e să facă voia Lui întru toate.

Sfîntul Apostol Pavel este unul dintre marii înduhovniciţi ai creştinismului; peste viaţa lui luminile harului s-au revărsat cu abundenţă. Cu toate acestea nu avem prea multe date despre viaţa duhovnicească a Sfîntului Apostol Pavel: pe cît de des şi pe larg vorbeşte despre vederea lui Hristos pe drumul Damascului, pe atît de rar şi con-

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

CALENDAR DE INIMĂ — Octombrie

Asociaţiunea - „un reazim al naţionalităţii române"
II. Conducătorii, principiile şi realizările ei

Petiţiunea din 10 mai 1860 către guvernatorul Lichtenstein, pentru autorizarea adunării constituante în vederea înfiinţării Asociaţiunii, fusese semnată de 171 de persoane din toate părţile Transilvaniei. Toţi aceştia au fost convocaţi de Şaguna la Sibiu, la 9/12 martie 1861, de îndată ce, după o nouă intervenţie a sa, primi încuviinţarea guvernului. Trei persoane au fost rugate, tot de el, să alcătuiască fiecare cîte un proiect de Statut: Ioan cavaler de Puşcariu, George Barițiu şi Timotei Cipariu. I. Lupaş şi Teodor V. Păcăţianu spun că din cele trei proiecte, Şaguna a alcătuit personal un al patrulea care, cu mici modificări a şi fost votat.

Adunarea constituantă s-a ţinut în localul Seminarului ortodox din Sibiu şi mitropolitul Şaguna i-a condus lucrările. În cuvîntarea pe care a rostit-o cu acest prilej, el a înălţat un imn entuziast progresului spiritual şi material al poporului nostru, indicînd drept mijloace absolut indispensabile acestui progres, literatura, cultura, industria şi agricultura.

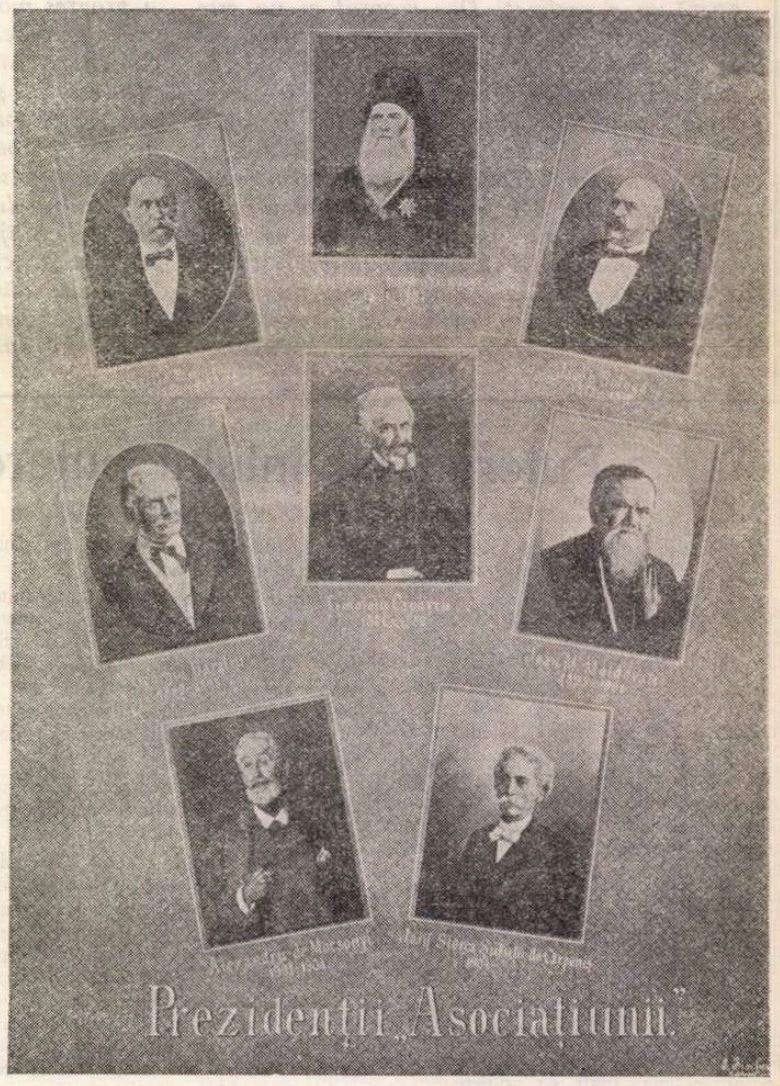

Evocînd faptul că *Asociaţiunea* va face totul în „dulcea limbă maternă", Şaguna încheia Adunarea constituantă cu un *apel* şi un *angajament* personal, menite să însufleţească o largă participare şi angajare a tuturor în cele puse la cale. La 23 octombrie 1861, „toţi inteligenţii naţiunii" au fost din nou convocaţi la Sibiu, spre a lua parte la prima Adunare generală şi la „deplina constituire". „Maica noastră a fost îmbrăcată pînă acum în doliu — a spus el — dar de acum înainte se îmbracă în haină de nuntă şi pofteşte la masă pe toţi fiii săi, ca să strălucească şi ea *în* şi *cu* casa sa şi să înnoiască pe fiii săi, precum se înnoiesc tinereţele vulturului." Aşadar, înnoire, regenerare, reîntinerire, un nou imbold spre progres şi spre înflorirea naţiunii.

Lui Şaguna i-a răspuns Timotei Cipariu, ţinînd cu acest prilej memorabilul său discurs *despre importanţa limbi naţionale româneşti*, avertizînd împotriva trădării limbii. El proclamă *Asociaţiunea: „un reazim naţionalităţii române"* şi speră „că asemeni reazime, de asta şi de alte forme se vor împlînta şi de aici înainte şi mai multe şi mai puternice".

Primii conducători ai *Asociaţiunii*, aleşi la Sibiu, la 23 octombrie 1861, au fost: mitropolitul Andrei Şaguna, preşedinte, Timotei Cipariu, vicepreşedinte şi George Barițiu, secretar. Acesta din urmă va asigura secretariatul timp de 28 de ani, înainte de a deveni el însuşi preşedinte, între 1888—1893. Tot el va conduce ani îndelungaţi revista Asociaţiunii *„Transilvania"*. Înaintea lui Barițiu vor mai trece pe scaunul de preşedinte Iacob Bologa (1875—1877), Timotei Cipariu (1877—1887), apoi în comitetul de conducere vor veni la rînd Alexandru Mocsonyi, Andrei Bîrseanu, Cornel Diaconovici, Octavian Goga, Ioan Pop Reteganul, Vasile Bologa, Ioan I. Lăpădatu, Octavian Tăslăoanul şi mulţi alţii. Cu puţine excepţii, toate marile personalităţi ale Transilvaniei vor trece prin *Asociaţiune*.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

(Continuare în pag. a 2-a)

Piine pentru suflet

Puterea cuvîntului puterea faptei

Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu multe puteri şi haruri, cu toate că din punct de vedere fizic el este mai slab decît multe alte vieţuitoare, cu toate că agerimea simţurilor lui este mai mică decît agerimea simţurilor acestora, totuşi el este mai presus de toate acestea, prin minte, prin credinţă, prin iubire, prin cuvînt şi prin faptă.

Înzestrat cu aceste puteri şi daruri, omul este stăpînul firii înconjurătoare şi coroană a creaturii, precum zice Sfîntul Apostol Pavel.

„Ce este omul ca să-ţi aduci aminte de el, sau fiul omului, ca să-l cercetezi... L-ai încununat cu slavă şi în cinste, l-ai pus peste lucrările mîinilor Tale. Toate le-ai supus sub picioarele lui. În adevăr, dacă i-a supus toate, nu i-a lăsat nimic nesupus" (Evrei 2, 6—8).

Prin mintea cu care l-a înzestrat Dumnezeu, omul cunoaşte tainele firii înconjurătoare, descopere legile firii şi le pune în slujba semenilor. Prin minte descopere şi inventează tot felul de aparate care-i ajută să se înalţe în văzduh şi să pătrundă în adîncul oceanelor. Prin minte el este creator de bunuri spirituale care înalţă viaţa oamenilor. Prin minte el este după „chipul lui Dumnezeu", care l-a dăruit spre a fi împreună lucrător cu El la progresul şi desăvîrşirea lumii.

Dar alături de minte, de raţiune, Dumnezeu a dat omului şi puterea credinţei, prin care, păstrează necontenit legătura cu El.

Credinţa este o mare putere spirituală. Fără de ea spune Scriptura, nu putem fi plăcuţi lui Dumnezeu. Ea dă credinciosului linişte şi îl ajută să-şi înţeleagă rostul în viaţă. Ea alungă negurile păcatelor şi ploile atîtor ispite care asaltează viaţa.

Într-o împrejurare oarecare, cînd coborîse de pe Muntele Taborului, Iisus a spus ucenicilor săi, următoarele cuvinte: „De aţi avea credinţă cît un grăunte de muştar, aţi zice muntelui acestuia mută-te de aici şi nimic nu ar fi cu neputinţă celui ce crede".

Desigur, cînd a spus Mîntuitorul aceste cuvinte nu era vorba de mutarea unor munţi de piatră. Aceia s-au mutat şi atunci şi se mută şi azi cu tîrnăcoape şi cu unelte din ce în ce mai perfecte.

Atunci era vorba de suferinţa unui copil, pe care nimeni nu l-a putut vindeca. Iisus a voit să spună că în calea vieţii omeneşti apar limite, apar bariere, dureri fizice sau sufleteşti pe care numai prin credinţă le biruim.

Numai credinţa în Dumnezeu ne ajută în asemenea împrejurări să avem forţa necesară de a le birui. Poetul spune:

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Viaţa în Hristos...

(Continuare din pag. 1)

cis aminteşte despre relaţia lui intimă cu lumea divină prin contemplaţie, viziuni, descoperiri etc. E o parte a vieţii lui pe care preferă să o ştie în taină: dacă nu l-ar fi silit corintenii prin aprecierea exagerată ce o acordau viziunilor să-şi justifice apostolia şi prin aceste daruri — faţă de alţi — „apostoli" — care se lăudau cu ele — prea puţin am fi ştiut despre acest aspect al vieţii lui Pavel. Desigur epistolele lui respiră atmosfera unei spiritualităţi de înaltă tensiune. Aşa scrie un om care a ajuns pe culmile trăirii duhovniceşti, care trăia în unire vie cu Hristos. Nicăieri însă, el nu descrie ca înduhovniciţii de mai tîrziu, stările duhovniceşti pe care le-a trăit. El nu se laudă cu ele ci se laudă cu neputinţele sale. Aceasta pentru două motive: a) pentru că sînt un dar al lui Dumnezeu; b) pentru că sînt o taină a iubirii, ce nu se cuvine destăinuită tuturor. Ele umplu sufletul de bucurie, pace şi dragoste: singură lucrarea dragostei, a păcii, a bucuriei, trebuie să se reverse în lume ca dintr-un izvor nesecat din experienţa duhovnicească. Rostul experienţei nu e ca să rămîi la ea, ca să te lauzi cu ea, ci ca sorbind din ea puterile Duhului, să le reverşi într-o activitate apostolică excepţională. Marii înduhovniciţi nu sînt pur contemplativi: ei sînt şi mari oameni de acţiune. Aceasta e valabil în primul rînd despre Sfîntul Apostol Pavel: nimeni nu poate nega marea operă ce a realizat. Dar izvorul ei nu este într-o activitate pur umană, ci într-un suflet îndumnezeit, într-o viaţă ridicată pe culmi de unire cu Dumnezeu. De aceea zice: „Am lucrat mai mult decît ceilalţi apostoli, dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu cel ce este întru mine" Dragostea lui Hristos nu-i dădea odihnă. Doctrina şi apostolatul lui aci îşi au izvorul, în întîlnirea de pe drumul Damascului şi în călăuzirea permanentă a Duhului. Natural, prin aceasta nu e exclusă încadrarea în Biserică: el primeşte botezul, se împărtăşeşte, participă la adunările cultice, păstrează legătura cu Ierusalimul, se supune soborului şi primeşte doctrina, învăţătura Bisericii. Încadrarea în ierarhie, tainele şi doctrina Bisericii este indiscutabilă. Experienţa duhovnicească nu-l ridică peste Biserică, ci face din el un mădular viu al Bisericii, realizează o încadrare vie, creatoare în Biserică. Harul sacramental devine conştient: doctrina este adîncită; ierarhia apare ca aceea prin care lucrează însuşi Hristos. Experienţa duhovnicească dă lumină, viaţă şi putere, cadrul însă rămîne cel lăsat de Hristos şi menţinut în Biserică. Aceasta mai ales că experienţa duhovnicească nu e permanentă, ci e o stare intermitentă — clipe fugare — mai mult sau mai puţin durabile: de la o clipă la cîteva zile. — De abia în faza finală se poate vorbi de o oarecare permanenţă, dar şi aceasta relativă — întreruptă din cînd în cînd.

Sfîntul Apostol Pavel este unul dintre cei mai mari înduhovniciţi ai creştinismului. De aceea şi unul dintre cei mai mari apostoli. Pentru el experienţa duhovnicească n-are nici un sens dacă energiile ei nu se revarsă în cîmpul Bisericii, ca să rodească roadele iubirii şi ale mîntuirii. Fără iubire, oricît ai fi de dăruit, nu eşti nimic, n-ai nici o valoare. Experienţa duhovnicească e un dar al lui Dumnezeu — pe care îl poţi dori, pentru care te poţi pregăti prin rugăciune şi progres moral, dar nu se poate cuceri prin vreo metodică oarecare: ea trebuie să fie în consens cu adevărurile de credinţă date de Mîntuitorul şi propovăduite de Biserică; ea nu poate contrazice nici nu depăşeşte credinţa; ea toarnă pace, bucurie, smerenie şi dragoste în suflet. Ea e unire cu Hristos şi cu „trupul lui Hristos": trebuie deci să fie izvor de slujire a lui Hristos şi a Bisericii. Spre aceste culmi de desăvîrşire moral-spirituală, de dăruire totală, cheamă Apostolul pe toţi creştinii: „Fiţi următori mie, precum şi eu sînt lui Hristos" (I Corinteni 11, 1).

Puterea cuvîntului puterea faptei

(Continuare din pag. 1)

„Nebiruit e omul ce are credinţă.
El ştie că pe lume nimic zadarnic nu-i.
Că dincolo de clipa şi truda vieţii lui,
În taină vremea ţese la sfînta biruinţă".
(Al. Vlahuţă)

Dar cu toate acestea omul n-ar fi om, dacă ar fi lipsit de iubire. Ceea ce dă vieţii noastre pe pămînt nimbul desăvîrşirii este iubirea neîncărcată de noroiul patimilor, nu cea izvorîtă din orgoliu, ci iubirea curată, iubirea care vine de la Dumnezeu şi se revarsă peste ranele oamenilor ca o alifie binefăcătoare.

„Căci aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea încît pe Unul Născut Fiul Său L-a trimis în lume".

Este deci iubirea care se dăruieşte pentru binele semenilor, este iubirea care se jertfeşte, care dă omului titlul cel mai înalt de noblete.

Dar, toate aceste puteri şi altele, pe care nu e locul a le aminti aici, ajung la deplina lor afirmare prin *cuvînt* şi prin *faptă*.

Cuvîntul este cel ce exprimă conţinutul minţii, el este cel ce transmite mesajul credinţei şi tot el este acela prin care el manifestă razele iubirii de Dumnezeu şi de oameni.

Ca roua este cuvîntul bun care porneşte de pe buzele omului şi ca otrava este cel ce porneşte din răutate şi din invidie.

Tocmai fiindcă puterea cuvîntului este aşa de mare trebuie să avem grijă cum o folosim. Cuvîntul zideşte, dar el poate şi răni, şi dărîma. El poate fi asemănat cu o armă cu două tăişuri. El poate naşte înţelegere şi pace între oameni, dar poate aduce şi vrajbă şi moarte.

El trebuie să corespundă adevărului şi să fie întreţinut de dragostea de Dumnezeu şi de oameni.

Cuvîntul vostru că fie „da, da şi nu, nu" zice Scriptura, ceea ce este peste acestea e de la cel rău" (Matei 5, 37). „În ziua judecăţii oamenii vor da socoteală de orice cuvînt nefolositor" (Matei 8, 8).

Însuşi Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, este numit *Cuvînt*. Prin El s-au făcut toate cîte sînt. El este chipul Tatălui şi fratele nostru cel mai mare. El ne-a descoperit „cuvintele vieţii veşnice" (Ioan 6, 68).

După cum „la plinirea vremii" Cuvîntul lui Dumnezeu s-a întrupat şi s-a făcut om, tot aşa cuvintele noastre despre împărăţia lui Dumnezeu, trebuie să se întrupeze să fie urmate şi împlinite prin faptă.

Prin cuvînt chemăm pe oameni la Dumnezeu, aruncăm sămînţa Evangheliei în ogorul lor sufletesc, dar faptele noastre sînt cele care conving, cele care fac ca el să încolţească şi să aducă rod. Este nebănuită puterea faptei. Fără de ea cuvîntul rămîne ineficace, poate apărea ca o aramă sunătoare". Cuvîntul se cere împlinit, se cere trăit, precum citim în Sf. Scriptură: „Fiţi împlinitori ai cuvîntului" (Iacob 1, 22).

Vorbind Iisus mulţimilor, o femeie din popor a fericit pe Maica Domnului, fiindcă a dăruit lumii pe Hristos, dar Iisus a răspuns: „Fericiţi cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu şi îl împlinesc" (Luca 11, 28).

A sluji lui Dumnezeu şi oamenilor înseamnă a sluji prin cuvînt şi faptă.

Înseamnă a propovădui Cuvîntul lui Dumnezeu şi a stărui asupra lui cu timp şi fără timp (II Tim. 4, 2).

Dar înseamnă şi a împlini acest cuvînt prin fapte, a ne sili să fie concordanţă între cuvintele şi faptele noastre.

Altfel cuvîntul Evangheliei nu are ecou în sufletele credincioşilor şi nu aduce roadele mîntuirii. Cuvîntul şi fapta nu pot fi despărţite. Una fără de alta nu au valoare pentru mîntuire. Şi cuvîntul şi fapta se cuvin împlinite în numele şi cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos, care este Cuvîntul întrupat pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire.

DECALOGUL

Porunca a opta

Porunca a opta este: „Să nu furi" (Ieşire 20, 15).

Ne amintim că porunca a patra a formulat, pentru credincioşi, un program cuprinzînd două puncte de maximă importanţă pentru ei: muncă şi odihnă. Şase din zilele săptămînii — zice porunca —, să fie umplute cu muncă, iar a şaptea să fie închinată rugăciunii şi odihnei. Un asemenea conţinut permite încheierea că cele două componente ale lui pot exprima deplin destinul credincios ului în lumea aceasta.

Iată însă că porunca a opta ne transpune dintr-o dată într-un orizont mai puţin luminos. Anume ea ne sugerează o situaţie caracterizată prin aceea că unii credincioşi nu prea se dau învoiţi cu programul prescris de porunca a patra. Ei ar dori să se inverseze cumva raportul dintre zilele-muncă şi timpul afectat odihnei. În orice caz ar dori să fie cît mai puţine zile de muncă şi cît mai multe de odihnă.

Necazul e că împuţinarea zilelor de muncă n-aduce cu sine şi o scădere corespunzătoare a trebuinţelor de hrană, îmbrăcăminte, adăpost confortabil etc. Dimpotrivă, acestea îşi păstrează toată forţa în pretenţiile lor de a fi satisfăcute fără amînare şi restricţie. Şi atunci se pune

D. Belu

(Continuare în pag. a 4-a)

Asociaţiunea ...

(Continuare din pag. 1)

La prima Adunare generală au fost aleşi şi trei membri străini, contele G. Csáki, Aurel Kecskeméti, ziarist din Pesta şi Dr. E. I. de Tkalacz, redactorul revistei „Ost und West" din Viena, ca o cinstire „pentru ajutoarele făcute şcoalelor şi literaturii româneşti" şi „pentru favorirea limbei române". Criteriul alegerii lor ne indică şi el orientarea şi opţiunile programatice ale *Asociaţiunii*. De altfel ele au fost exprimate cît se poate de limpede chiar de Şaguna, la sfîrşitul Adunării de la Sibiu. Se poate vedea din spusele lui cît de aproape s-a plasat marele ierarh de cei care, înaintea sa, Dosoftei, Varlaam, Simion Ştefan, Veniamin Costache au încurajat literatura, ştiinţele, artele, meseriile, iar din punct de vedere social şansele egale pentru toţi la însuşirea luminilor culturii şi ale desăvîrşirii. Asociaţiunea *a promovat ideea unei Renaşteri româneşti* prin cultură şi progres social, idee însuşită în aceeaşi măsură atît de laicii din fruntea ei, cît şi de clerici, toţi urmărind cu o gură şi cu o inimă să facă din ea o tribună pentru naţiune, pentru redeşteptarea şi unitatea ei.

„Ne-am adunat în caritate — încheia Şaguna — şi ne despărţim în caritate. Dea Dumnezeu ca pînă la capătul veacului să fie tot aşa. Să ne mai întîlnim la masa mamei noastre comune; să ne îndulcim de limba, de naţionalitatea şi de toate cîte sînt ale Românului. Luaţi seama în ce momente şi în care epocă vieţuim. Popoarele mai înainte au putut trăi fără literatură, iar astăzi aşa ceva este curat peste putinţă. Feudalismul aristocratic s-a delăturat prin dezvoltarea puterii morale şi cunoaşterea legilor fireşti; a păşit în locul aceluia egalitatea de drepturi şi egala îndreptăţire; să nu uităm însă, că puterea minţii şi a geniului, ştiinţele şi artele sînt (acelea) care în zilele noastre dau popoarelor tărie şi le asigură viitorul".

Şaguna a fost desigur un mare mitropolit ortodox. A dat Bisericii româneşti din Transilvania şi din părţile ungureşti aşa numitul Statut şagunian, valabil în mare măsură şi astăzi, a înfiinţat Seminarul, a restaurat Mitropolia Transilvaniei, dar dincolo de aceasta a fost un om de cultură, creator de instituţii culturale şi dascăl de suflet românesc. El face parte din familia acelor înaintaşi pentru care sutana n-a fost niciodată semn şi chemare spre exclusivism religios, ci, dimpotrivă, le-a dat la vremea aceea, autoritatea trebuitoare spre a reprezenta şi a chema poporul românesc la lumină, la libertate şi la independenţă.

În 1862 *Asociaţiunea* şi-a ţinut adunarea generală la Braşov, organizîndu-se cu acest prilej şi prima expoziţie de produse ale industriei naţionale. A fost condusă tot de Şaguna şi au luat parte la ea 800 de delegaţi. Tema cuvîntării lui Şaguna a fost şi de data aceasta *limba română*. Printre oaspeţii de la această Adunare a fost şi Alex. Odobescu. De la el vom afla că vorbitorul a început prin a cita sentinţa istoricului Bonfiniu că „Românii s-au luptat mai mult pentru limbă, decît pentru viaţă", iar în continuare a vorbit „cu multă prudenţă, multă abnegaţiune, mult patriotism concentrat, despre importanţa limbii şi culturii naţionale, spunînd că naţiunea română nimic mai mult şi mai puţin nu doreşte, decît aceea, ca să rămînă în viaţa sa naţională, adecă în viaţa limbei sale, şi prin aceea că prin mijlocul cel mai sigur să întemeieze şi să lăţească cultura şi prosperitatea naţională şi patriotică".

Nicolae Iorga aprecia că „însuşirea de căpetenie şi cea mai scumpă a *Asociaţiunii* a fost aceea de a-i aduce la unitate pe toţi românii din Transilvania, desbinaţi din motive religioase. Şi Alex. Mocsonyi, cînd *Asociaţiunea* a trecut şi în Banat, a folosit imediat prilejul pentru a afirma că „prin aceasta se dărîmă un zid de despărţire între fraţii de acelaşi neam, setoşi de aceeaşi cultură". El vedea în *Asociaţiune* mijlocul „solidarităţii naţionale pe teren cultural".

Dacă trecem în revistă programul întocmit de Bariţiu, putem observa uşor că ambiţiile *Asociaţiunii* au fost mult mai mari decît s-au putut realiza, dar dacă facem inventarul celor realizate, constatăm uşor că ea a făcut tot ceea ce omeneşte se putea face, crescînd în Transilvania generaţii întregi de suflete şi inimi devotate idealului naţional. Pe drept cuvînt *Asociaţiunea* a fost trecută la loc de cinste în rîndul instituţiilor care au pregătit şi au făcut posibilă Unirea cea mare din 1918.

Meritul oamenilor ei mari a fost mai ales acela de a fi ştiut să-i diversifice activităţile, s-o facă multilaterală, în aşa fel încît să dea o creştere echilibrată fiilor Transilvaniei, să crească deodată în cultură, în ştiinţe, în arte, în industrie, în agricultură, în toate. Se avea în vedere ceea ce am numi astăzi un proces multilateral de modernizare şi numai odată cu el, articularea şi mai hotărîtă a conştiinţei naţionale, a speranţelor de unitate cu Ţara.

Mentorii *Asociaţiunii* au ştiut că numai pe o minte luminată poate încolţi şi creşte un patriotism luminat şi că, numai o naţiune stăpînă pe uneltele culturii şi ale civilizaţiei moderne, va putea lupta cu folos pentru eliberarea ei. De aceea graba cu care *Asociaţiunea* a trecut la înfiinţarea atîtor instituţii şi la programarea atîtor activităţi, ca într-o şcoală cu orar supraîncărcat.

A iniţiat o „Bibliotecă poporală", o „Bibliotecă a Tineretului", un „Muzeu istoric şi etnografic", revista „Transilvania" şi „revista poporală Ţara noastră", a înfiinţat o „şcoală de fete", a organizat expoziţii, cicluri de conferinţe la oraşe şi la sate, lansîndu-se într-o acţiune de popularizare culturală fără precedent. Timotei Cipariu şi-a elaborat în cadrul activităţii *Asociaţiunii* primul proiect de ortografie şi a tipărit *Gramatica limbii române* (1869) şi *Sintactica* (1877), iar sub îndrumarea lui Cornel Diaconovici s-a proiectat şi realizat acea *Enciclopedie Română*, rămasă pînă azi carte de referinţă. Octavian Goga remarca mai ales ideea „întăririi naţionale şi de jos în sus" care a caracterizat activitatea *Asociaţiunii*. El dă într-un larg articol jubiliar şi numele tuturor bursierilor *Asociaţiunii*, titlurile conferinţelor ţinute şi numele conferenţiarilor, acţiunile secţiunilor istorică, literară, şcolară, ştiinţifică şi economică, ajutoarele date pentru învăţarea de meserii şi numele tuturor membrilor secţiunilor printre care figurează mari personalităţi, din care vom putea cita, în afara celor o dată amintiţi, doar cîteva spre ilustrare, catalogul lor fiind prea mare: Iosif Blaga, Valeriu Branişte, Sextil Puşcariu, Iosif Sterca Şuluţiu, Ioan Lupaş, Vasile Goldiş, T. V. Păcăţianu, Silviu Dragomir, Nicolae Petra-Petrescu, Enea Hodoş, etc.

După a doua Adunare generală de la Braşov (1862), printre membrii onorari vor figura şi A. Odobescu, C. A. Rosetti, G. Sion, Mihail Kogălniceanu şi alţii.

Adunările generale au acoperit în timp toată Transilvania şi au trecut şi peste hotarele ei. Ele s-au mutat de la Sibiu la Braşov, la Dej, la Turda, la Sighişoara, Alba Iulia, Blaj, Gherla, Orăştie, Abrud, Făgăraş, Haţeg, Năsăud, Sebeş etc. La adunarea de la Alba Iulia din 1866 a participat şi Mihai Eminescu, iar la altele au fost prezenţi Coşbuc, Caragiale, Şt. O. Iosif, Iorga, S. Mehedinţi, Ion Bianu şi mulţi alţii. Schimbarea de la un an la altul a locului Adunării „a făcut pe românii din diferitele părţi ale ţării — spune Andrei Bârseanu — să se cunoască unii pe alţii, i-a deprins să lucreze împreună şi să se stimeze unii pe alţii, i-a învăţat să-şi preţuiască şi să-şi cultive limba; a susţinut vie scînteia naţională, chiar şi acolo unde era în primejdie a se stinge; a aplanat contrastele sociale şi confesionale; ne-a deprins a ne simţi cu toţii fiii aceluiaşi popor şi a hrăni acelaşi ideal".

Asociaţiunea şi-a marcat bine şi definitiv locul în istoria culturii şi civilizaţiei româneşti. George Bariţiu scria pe bună dreptate în cartea sa *„Părţi alese din istoria Transilvaniei"*: „De nu ar mai fi făcut nimic Românii de la 1860 spre dezvoltarea şi consolidarea vieţii lor naţionale, posteritatea tot le-ar fi datoare cu recunoştinţă pentru înfiinţarea *Asociaţiunii*".

Posteritatea îşi onorează îndatoririle. Cultura română nu uită *Asociaţiunea*. Posteritatea ştie că numai astfel, nu numai că păstrează comuniunea spirituală cu înaintaşii, lucru absolut indispensabil, dar ea ştie că numai în această comuniune, pe acest sol, în care stă cu rădăcinile bine înfipte, pot creşte şi înflori arborii noului şi se pot rotunji roadele progresului.

TOMISUL

Metropola Daciei Pontice, străvechi centru episcopal

Tomisul — Constanţa de azi, după cum afirmă arheologii şi istoricii, a fost întemeiat în secolul al VI-lea î. Hr. pe malul stîng al Pontului Euxin, de către coloniştii greci ionieni din Milet, care „la venirea lor au găsit aici o populaţie băştinaşă getă", iar în secolul al II-lea d. Hr. a devenit ,în mod oficial, metropola Daciei Pontice (Scythia Minor), Dobrogea de azi.

În legătură cu numele Tomis s-au emis mai multe ipoteze, dar mai acceptabilă se crede că este aceea care se referă la originea tracă, deci daco-getică a acestui nume, derivat dintr-un cuvînt care ar însemna „înălţime, movilă, ridicătură".

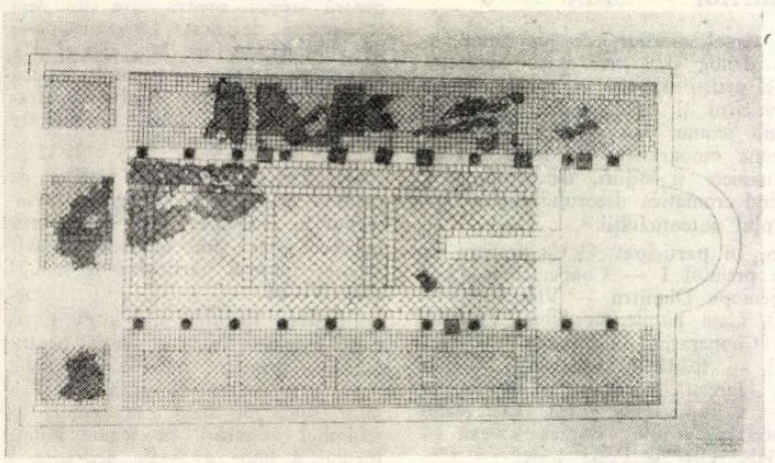

La început *Tomisul* a fost un *empórion* (tîrg), dar mai tîrziu a devenit un *pólis* (orăşel), continuînd să crească datorită faptului că scăzuse importanţa economică a Histriei cu care era în concurenţă. În secolul al III-lea î. Hr., începe să se afirme prin numeroase emisiuni monetare, fapt care i-a ajutat să strîngă „tot mai mult legăturile cu băştinaşii şi cu sciţii aşezaţi în împrejurimile sale".

Odată cu întinderea şi instaurarea puterii romane în această regiune (sec. I î. Hr.) „în viaţa cetăţii Tomis avea să înceapă o nouă eră, căci această stăpînire a căutat să facă din Tomis cea mai de seamă aşezare din viitoarea provincie Scythia Minor".

Sub împăratul Antoninus Pius (138—161) pe monedele tomitane apărea titlul cetăţii de „Metropolă a Pontului Stîng" sau „strălucită reşedinţă" şi „oraş de căpetenie al întregului Pont Stîng". Aceste titulaturi şi multe altele de acest fel, dovedesc importanţa pe care o avea Tomisul, în acel timp, printre celelalte cetăţi greceşti de pe malul vestic al Pontului Euxin.

În secolul al III-lea d. Hr., cînd imperiul roman a început să slăbească din cauza răscoalelor interne şi a popoarelor migratoare, care, în drumul lor spre Bizanţ sau spre Apusul Europei, au trecut şi pe aceste locuri, vestita cetate a Tomisului, a fost şi ea afectată începînd în felul aceasta să decadă. Această metropolă şi-a revenit într-o oarecare măsură spre sfîrşitul aceluiaşi secol datorită reformei administrative făcută de către împăratul Diocleţian (284—305), care a despărţit provincia dintre Dunăre şi Mare de Moesia Inferior, dîndu-i numele oficial de Scythia Minor, în anul 292. Din acest moment, cu toate atacurile goţilor, bastarnilor, hunilor şi incursiunile avarilor cetatea a început să prospere sub împăraţii Constantin cel Mare (306—337), Constanţiu (337—361), Anastasie I (491—518) şi Justinian (527—565), prin refacerea zidului înconjurător de apărare, prin construirea edificiului cu mozaic, prin ridicarea de clădiri impunătoare şi refacerea sau zidirea din nou a unor bazilici şi prin relaţiile comerciale, fiind astfel considerată şi apreciată ca „oraş mare şi bogat pe ţărmul mării".

În secolul al VII-lea capitala Scythiei Minor, după un mileniu de existenţă, cu perioade de glorie şi înflorire, a căzut sub incursiunile avarilor uniţi cu slavii, care au pus stăpînire pe ea şi au distrus-o, probabil, la anul 680.

În secolele X—XI, cînd Imperiul bizantin a revenit în Scythia Minor, această aşezare se numea *Constantia* sau *Constantiana*, după un cartier din apropiere, de unde îşi trage numele şi Constanţa de azi. Deşi s-au exprimat mai multe opinii, Radu Vulpe afirmă: „rămîne cert că numele oraşului *Constantia-Constanţa* îşi are originile în împrejurările specifice dinastiei constantiniene şi că durabilul său succes asupra vechiului nume *Tomis* îşi găseşte cea mai concordantă explicaţie în evoluţia cartierului continental al metropolei pontice, atît de clar atestat arheologic".

În timpul stăpînirii otomane, acestui oraş i s-a dat numele de *Küstendje* şi a avut o viaţă modestă. În urma războiului de independenţă din 1877, odată cu revenirea Dobrogei la patria mamă, a intrat pe un nou făgaş, recîştigîndu-şi importanţa sa ca oraş la mare, iar în ultimele trei decenii şi-a deschis mai larg porţile pentru contactele de colaborare ale ţării noastre cu lumea din afară.

*

Încă din vremea Sfinţilor Apostoli, acest oraş, a constituit un important nucleu creştin, devenind apoi şi un mare centru bisericesc. După o veche tradiţie atestată de scriitorul creştin Origen († 235) şi de istoricul bisericesc Eusebiu de Cezareea († 340), în ţinutul dintre Dunăre şi Mare (Dobrogea) au predicat Sf. Apostol Andrei. Apoi, aici au propoveduit şi misionarii veniţi din provinciile sud-dunărene ale Imperiului roman.

Datorită vitalităţii şi dezvoltării creştinismului pe aceste meleaguri, la Tomis, spre sfîrşitul secolului al III-lea şi începutul secolului al IV-lea s-a organizat o episcopie ortodoxă — de altfel cel mai vechi centru episcopal cunoscut pînă acum pe pămîntul Patriei noastre. Ierarhii acestei străvechi vetre eclesiastice au depins de Bizanţ, fapt care a contribuit la întărirea legăturilor bisericeşti şi culturale între metropola Daciei Pontice şi capitala Imperiului. Ei aveau jurisdicţie, în acel timp, peste toată Scythia Minor, căci, aşa cum spune istoricul Sozomen, aici era „vechiul obicei ca bisericile întregului neam să aibă un singur episcop". În secolul al V-lea această episcopie a fost ridicată la rangul de arhiepiscopie. În secolul al VI-lea a purtat şi titlul de mitropolie, de care au depins 14 scaune episcopale existente pe întreg teritoriul dobrogean, aşa cum indică şi un document numit *Notitia Episcopatum*, editat la sfîrşitul secolului trecut de învăţatul german Carl de Boor.

Potrivit tradiţiei, primii episcopi ai Tomisului au fost *Evanghelicus*, *Efrem* care au suferit martiriul în persecuţia dezlănţuită de Diocleţian (284—305), probabil *Titus*, care a pătimit în timpul persecuţiei împăratului Liciniu (308—321) şi probabil *Marcu* care a participat la sinodul I ecumenic, ce s-a ţinut la Niceea în anul 325.

Din a doua jumătate a secolului al IV-lea pînă în secolul al VII-lea Episcopia Tomisului a fost condusă de următorii ierarhi: *Brettanion* care la anul 369, în catedrala din Tomis, a apărat Ortodoxia niceană faţă de împăratul arian Valens (364—378), *Gherontie* sau *Terentie*, care a participat la sinodul al II-lea ecumenic. În continuare, istoria acestui important centru bisericesc pomeneşte pe *Teotim I* supranumit „scitul" şi „filosoful", prieten cu Sf. Ioan Gură de Aur şi scriitor de renume, *Timotei*, participant la sinodul al III-lea ecumenic, *Ioan*, vajnic apărător al Ortodoxiei împotriva nestorianismu-

† EPIFANIE NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 4-a)

Sfinţi transilvăneni luptători pentru unitatea naţională şi bisericească

Biserica ortodoxă a cinstit în chip cu totul deosebit pe sfinţi ca pe unii care au împlinit prin viaţa şi trăirea lor, în forma cea mai înaltă şi mai aleasă, idealul sfinţeniei.

Şi din sînul neamului nostru au odrăslit sfinţi. Pe unii dintre aceştia nu-i cunoaştem fiindcă au trăit viaţa lor în mijlocul lumii, luptîndu-se cu patimile, cu greutăţile vieţii. Cu îndrăzneala şi bărbăţia lor au mărturisit pe Domnul nostru Iisus Hristos înaintea oamenilor, au mărturisit credinţa cea adevărată şi s-au împotrivit cu toată tăria păcatului. Numele altora însă îl ştim. Ei au fost luptători aprinşi pentru unitatea noastră naţională şi bisericească. Între aceşti sfinţi amintim pe Visarion Sarai, pe Nicolae Oprea Miclăuş şi pe călugărul Sofronie, care au fost apărători ai credinţei şi au strălucit în viaţa lor prin dragostea de neam şi ţara lor.

Cuviosul mărturisitor Visarion Sarai, s-a născut pe la anul 1714, în ţinutul Maidan din Bosnia şi a primit la botez numele de Nicolae. A fost călugărit în anul 1732 în mănăstirea Sf. Sava de lîngă Ierusalim şi s-a stabilit apoi într-o mănăstire din Slavonia. În anul 1740 a călătorit la Muntele Athos, la Veneţia, iar în 1741 la Viena.

După ultima lui călătorie la locurile sfinte, prin 1744 a venit în Transilvania ca să ajute credincioşii de aici, care sufereau din cauza multor prigoniri, necazuri şi strîmtori. Stăpînirea străină voia să le smulgă din suflete credinţa ortodoxă, credinţa moşilor şi strămoşilor lor.

Cuviosul Visarion a venit pe la Timişoara şi a colindat toate satele de la Lipova, Dobra, Deva, Orăştie, Alba Iulia şi Sălişte, vorbind pretutindenea mulţimilor de credincioşi români care-l aşteptau ca pe un sfînt. Pe unde trecea el se trăgeau clopotele bisericilor şi se aprindeau lumînări. El propovăduia statornicia în credinţa Ortodoxă a Răsăritului şi aprindea în sufletele credincioşilor români „dragostea de legea strămoşească, dragostea de pămîntul acesta românesc, stropit de atîtea ori cu sîngele mucenicesc şi cu sudoarea fiilor săi.

În hotarul Săliştii, cuviosul Visarion, ca dar de la Dumnezeu, a descoperit un izvor cu apă ascunsă, loc în care a fost săpată o fîntînă închinată Maicii Domnului şi lîngă care s-a zidit un locaş călugăresc numit schitul „Foltea", cu hramul „Izvorul Tămăduirii".

De la Săliştе cuviosul Visarion voia să meargă la Sibiu, fiindcă şi aici românii aveau multe de suferit din cauza prigoanei, dar fiind socotit răzvrătitor a fost prins şi dus la judecată de stăpînire.

Pentru apărarea cu curaj a credinţei, pentru statornicia şi îndrăzneala lui, mărturisind în faţa judecătorilor că Dumnezeu l-a trimis ca să denunţe unirea cu Biserica Romei, a fost închis mai întîi la Deva şi mai pe urmă la Kufstein în Tirol, unde s-a stins din viaţă ca sfînt mărturisitor pentru Ortodoxie.

Deşi viaţa lui pămîntească s-a stins, nu s-a stins odată cu ea şi farmecul propovăduirii lui şi duhul adevăratei credinţe. La amintirea faptelor lui şi a îndemnurilor lui, românii se lepădau de unirea cu Roma şi încrezători aşteptau izbînda dreptăţii şi eliberarea de sub nedreapta şi greaua stăpînire străină.

Lupta pe care a început-o cuviosul Visarion a fost continuată de alţi credincioşi şi preoţi, dintre care unii au făcut drumuri lungi la Viena de unde credeau că pot obţine dreptatea, iar alţii au suferit închisori grele şi moarte mucenicească.

Între aceste figuri de luptători pentru unitatea noastră bisericească şi naţională amintim pe ţăranul Nicolae Oprea (Miclăuş), din Săliştea Sibiului, care a fost trimis în mai multe rînduri la Viena ca să ceară rămînerea lor în vechea credinţă strămoşească şi ortodoxă. În 1752, în ultima călătorie a lui Nicolae Oprea (Miclăuş) la Viena a fost arestat şi închis în închisoarea de la Kufstein unde şi-a sfîrşit viaţa.

Lupta lui pentru unitatea Ortodoxiei şi pentru unitatea neamului a rămas vie în sufletele tuturor românilor transilvăneni.

Cuviosul Mărturisitor Sofronie de la Cioara se trăgea dintr-o familie de buni credincioşi ortodocşi, din satul Cioara Sebeşului. La botez a primit numele de Stan. În călugărie a primit numele de Sofronie. După ce a umblat mai mult timp prin Ţara Românească unde a fost călugărit şi hirotonit, s-a întors în satul său şi a făcut „o ţîr de schit în mijlocul codrului . . .", unde avea „vo tri sau patru copilaşi la învăţătură de pomană". Doar pentru că a luptat împotriva uniaţiei autorităţile i-au distrus schitul. Pretutindeni îndemna pe credincioşii români să alunge pe preoţii uniţi şi să rămînă credincioşi ai Bisericii Ortodoxe. De

Pr. prof. *Al. Moisiu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Octavian C. Tăslăuanu

În Sibiul multor evenimente istorice din trecutul zbuciumat al Transilvaniei — a coborît, în anul 1906, un nou Luceafăr eminescian — revista cu acelaşi titlu. Era un început nou de veac pentru destinul mîndrei provincii daco-romane şi avea nevoie de un asemenea mentor patriotic şi spiritual. A fost deci o predestinaţie ca lăcaşul noului Luceafăr să fie tot Sibiul — încheindu-se astfel acolo un ciclu de mari împliniri ale neamului nostru.

Crainicii noii vestiri au fost Aurel P. Bănuţiu, Alexandru Ciura, Octavian Goga şi Octavian C. Tăslăuanu. Dar pe drumul abia început au rămas numai cei doi din urmă să ţină sus steagul noii redeşteptări naţionale şi culturale din ţara lui Decebal, Gheorghe Şincai, Gheorghe Lazăr, Simion Bărnuţiu, Avram Iancu, Andrei Şaguna, Ioan Raţiu şi Vasile Lucaci. Octavian Goga şi-a făcut debutul în paginile „Luceafărului", ca să urce sus pe culmile consacrării de „poet al pătimirii noastre" — aureola cu care a intrat în eternitate. Octavian C. Tăslăuanu a dus însă pe umerii săi cutezători greaua povară a dăinuirii revistei pînă în anul 1914, cu toate silniciile care i se împotriveau pînă la suprimare.

Asigurînd apariţia revistei, lui Oct. C. Tăslăuanu i s-a părut totuşi că ar mai putea pune umărul şi la alte înfăptuiri — servind aceeaşi cauză naţională. Şi imediat — împreună cu Octavian Goga au devenit secretarii „ASTREI", marea ctitorie a fericitului mitropolit Andrei Şaguna, asociaţiune care milita de mai multă vreme pentru acelaşi sfînt ideal: unirea tuturor românilor.

Ca secretar al „ASTREI" (1906—1914), Oct. C. Tăslăuanu a dirijat toate acţiunile ei: dublarea despărţămintelor, congrese, conferinţe, comemorări, şcoli de alfabetizare, cu abecedare şi calendare, şezători, coruri şi expoziţii de artă populară. Contribuie la înfiinţarea Muzeului ei etnografic în 1905 şi devine directorul acestuia în 1909. Tot în anul 1905 înfiinţează cu Adelina Olteanu — „Biblioteca copiilor şi tineretului". În anul 1911 inaugurează editura „Biblioteca poporală a „ASTREI", tipărind milioane de broşuri pentru popularizarea culturii şi ştiinţei, înfiinţînd şi colecţia „Biblioteca scriitorilor de la noi", spre a înlesni publicarea operelor scriitorilor din Transilvania. Iar din anul 1909 reeditează, ca director, revista „Transilvania" — organ al asociaţiunii.

În anul 1915, după rănirea pe frontul din Galiţia, a luat drumul pribegiei peste Carpaţi, luptînd şi în România pentru aceleaşi neclintite idealuri — care erau ideologia naţională şi culturală a „ASTREI" şi a „LUCEAFĂRULUI". La Bucureşti, se alătură fruntaşilor politici care militau pentru intrarea României în război alături de forţele Marei Antante: N. Iorga, Take Ionescu, Nicu Filipescu, Barbu Delavrancea, Dr. C-tin Istrati, Octavian Goga, Vasile Lucaci, Onisifor Ghibu, Ionaş C. Grădişteanu, George Moroianu, Simion C. Mândrescu, Ghiţă Popp, Sever Bocu, Victor Braniştе, Victor Deleu, Mihai Popovici ş. a. Colaborează la ziarele *Epoca*, *Universul*, *Neamul românesc*, *Adevărul* şi revistele *Tribuna* şi *Convorbiri literare*, pledînd pentru dezrobirea Transilvaniei, Banatului şi Bucovinei de sub dominaţia austro-ungară. Dar iarăşi se gîndeşte că face prea puţin numai cu vorbe şi condeiul pentru năzuinţele sale naţionale şi cere să fie primit ca voluntar în armata română, în anul

Ion Pogana

(Continuare în pag. a 4-a)

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Vineri 3 august 1979* — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe P. S. Lavrentie, Episcop pentru Europa Centrală şi Occidentală al Bisericii Ortodoxe Sîrbe, cu reşedinţa la Hanovra (R. F. G.), împreună cu preotul romano-catolic Christoph Suttner, profesor la Facultatea de teologie romano-catolică din Viena — Austria. A fost de faţă P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal.

— *Marţi 14 august 1979* — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe pastorul reformat Piéter Bouman, din Louvaine — Belgia.

— *Miercuri 22 august 1979* — Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal, a luat parte la Adunarea festivă consacrată celei de a XXXV-a aniversări a eliberării Patriei noastre, care s-a desfăşurat la Sala Palatului R. S. R., la orele 17.

— *Joi 23 august 1979* — Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar patriarhal, a luat parte ca invitat la tribuna oficială, la parada militară şi demonstraţia oamenilor muncii din Capitală, care a avut loc în Piaţa Aviatorilor, cu prilejul celei de-a XXXV-a aniversări a eliberării Patriei noastre.

— La orele 19, Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop Antonie, Vicar Patriarhal, a participat ca invitat la recepţia oferită cu prilejul zilei de 23 August, sărbătoarea naţională a poporului român, care a avut loc la Palatul R. S. România.

— *Joi 30 august 1979* — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe preotul pensionar Sterie Mihadoş, din statul Ohio — S. U. A.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe D-l Dean Milhovan, din New York — S. U. A.

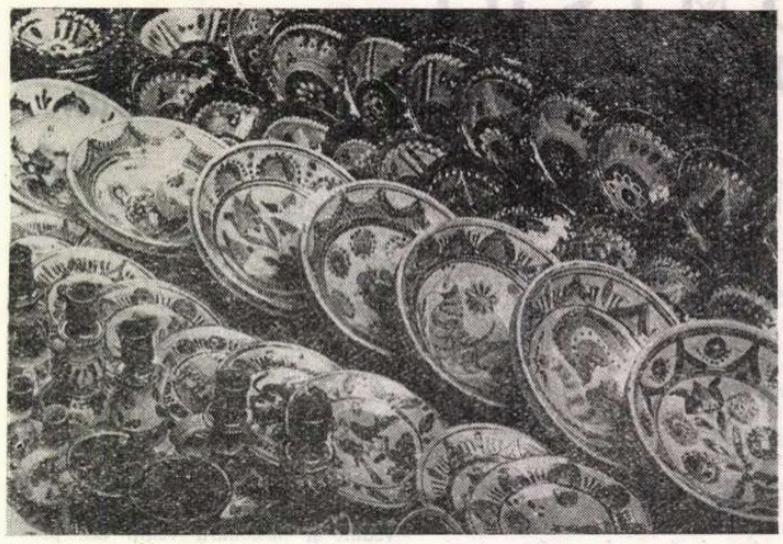

Ediţia a XI-a a Tîrgului olarilor — Sibiu 1979

Manifestare tradiţională de prestigiu, tîrgul olarilor, deschis anual la Sibiu a luat configuraţia unui interesant dialog pe tema artei populare, susţinut deopotrivă de creatorii populari şi artişti plastici cît şi de marea masă a admiratorilor, de specialişti, teoreticieni şi colecţionari. Unitar ca prezentare, tîrgul olarilor stă totodată sub semnul varietăţii pe deoparte datorită prezenţei olarilor din diferite zone etnografice ale întregii ţări, iar pe de alta datorită diversităţii de maniere şi stiluri, de tendinţe şi orientări, fie de ordin morfologic, fie privind cromatica decorului, toate însă respectînd conştient sau inconştient, principiul autenticităţii.

La cea de-a XI-a ediţie, din acest an, au participat 43 de ateliere de ceramică din toată ţara. Au fost premiaţi: premiul I — Cooperativa „Unirea meşteşugarilor" — Curtea de Argeş, Schiopu Dumitru — Vlădeşti (Vîlcea), Ciungulescu Grigore — Oboga (Olt), Casa pionierilor Sibiu. Premiul II: Cooperativa „Metalul" — Tg. Mureş, Cooperativa „Ceramica" — Horezu (Vîlcea), Colibaba Florin şi Marcel — Rădăuţi (Suceava), Mischiu Dumitru — Horezu, Iorga Gheorghe — Horezu. Premiul III: Răducanu Ion — Oboga (Olt), Pall Augustin — Corund (Harghita), Ogrezeanu Victor — Horezu. Au primit premiul special al juriului: Borzea Vălean — Obîrşia (Hunedoara), Truşcă Marin — Balş (Olt) şi Popa Ionel — Horezu.

Porunca a opta

(Continuare din pag. a 2-a)

întrebarea: de unde mijloace? De unde pîine, haine, adăpost? Ajutorul părinţilor merge pînă la o vreme. La fel al rudelor, prietenilor, cunoscuţilor. Pe urmă? Presaţi de nevoi, unii îşi revin şi se apucă de muncă. Alţii, cedînd iluziilor şi tentaţiilor îşi însuşesc din bunurile muncite de alţii. Adică se apucă de furt.

Există mai multe feluri de practicare a furtului. Unul sustrage bunuri în absenţa proprietarului şi contra voinţei lui. Altul le smulge cu forţa. Sînt şi din aceia care, ca să obţină ceea ce doresc recurg la tot felul de viclenii şi înşelăciuni precum: falsifică acte; efectuează plăţi cu bani falşi; nu măsoară şi nu cîntăresc corect bunurile vîndute; trec în categorie superioară mărfuri de calitate slabă; pretind sume de bani pentru servicii pentru care sînt deja remuneraţi de Stat. Cerşetoria este şi ea un fel de furt. Mai ales cînd e apt pentru muncă, cerşetorul se dedă la tot felul de acte menite să atragă atenţia şi să pună în mişcare pentru el mila semenilor.

Cei ce fac obiectul actelor de caritate nu intră în categoria cerşetorilor ci a acelora care, infirmi sau bolnavi greu, sînt într-adevăr avizaţi la ajutorul particularilor sau al colectivităţii.

În sfera furtului mai intră şi oprirea nejustificată a plăţii pentru servicii prestate potrivit învoielii. Furt e şi luarea de mită, adică a unor sume de bani sau bunuri în schimbul asigurării pe seama mituitorului a unor avantaje nedrepte.

Să observăm că furtul se referă nu numai la bunuri materiale, dar şi la cele spirituale ca de exemplu: plagierea unor articole, studii, lucrări; însuşirea unei invenţii al cărei autor e altcineva; sustragerea din biblioteci, pinacoteci, biserici, a unor cărţi, documente, obiecte,tablouri de mare valoare.

Furtul e păcat greu pentru că desconsideră datoria care cere ca pîinea să fie cîştigată prin osteneală personală, prin sudoarea frunţii (Facere 3, 17—19).

E păcat greu furtul pentru că loveşte în legea dreptăţii şi a iubirii. Dreptatea cere să se dea fiecăruia ceea ce i se cuvine. Şi mai cere ca nimeni să nu se atingă de bunul altuia, bun cîştigat de el însuşi prin muncă cinstită. Furtul loveşte greu dreptatea şi în cazul cînd cineva îşi însuşeşte din bunurile obşteşti o cotă care depăşeşte ceea ce i se cuvenea în baza muncii prestate.

Ce priveşte iubirea, aceasta este iubire de Dumnezeu dar şi faţă de semeni. De aceasta din urmă ţine obligaţia de a dori, voi şi a face bine celuilalt. Or, este evident că oricîtă bunăvoinţă am avea, n-am putea în nici un caz să trecem furtul printre faptele de iubire la adresa semenului.

Încît nu ne rămîne decît să lucrăm cu toţii în aşa fel ca să putem crea un mediu de viaţă în care să nu mai fie posibil furtul.

TOMISUL...

(Continuare din pag. a 3-a)

lui şi eutihianismului, *Alexandru*, care a semnat actele sinodului al V-lea ecumenic ce a avut loc la Calcedon în anul 451, *Teotim II*, apărător dîrz al credinţei ortodoxe stabilită la Calcedon şi cel care a purtat corespondenţă cu împăratul Leon I (457—474), *Paternus*, intitulat „episcopus metropolitanus" al Scythiei, cu sediul la Tomis. Numărul ierarhilor tomitani cunoscuţi se încheie cu *Valentinian* care a cultivat relaţii cu Biserica din Constantinopol prin reprezentanţi permanenţi, trimişi acolo, cel ce a purtat corespondenţă în limba latină cu Papa Vigilius al Romei (537—555) şi a luat parte la discuţiile teologice ale Sinodului al V-lea Ecumenic de la Constantinopol, în anul 553.

În secolul al VII-lea, odată cu distrugerea oraşului Tomis, şi episcopia de aici şi-a mutat sediul, probabil, în altă parte, continuînd însă să existe şi să poarte grijă de cele religioase fiilor ei duhovniceşti, fiind atestată şi de un „foarte vechi catalog" al scaunelor episcopale din a doua jumătate a secolului al IX-lea.

În oraşul Tomis (Constanţa de azi) se păstrează o serie de vestigii cu caracter creştin, dintre care trebuie să amintim cele patru bazilici din secolele IV—VI descoperite de cercetările arheologice. Apoi, trebuie amintite cele 45 de inscripţii creştine din secolele IV—VI, în limbile greacă şi latină, descoperite pînă acum la Tomis. Conţinutul lor este format din rugăciuni scurte, texte biblice şi liturgice, şi în general, din idei, expresii şi denumiri creştine. La împodobirea acestor inscripţii s-au folosit simboluri creştine ca: porumbelul, peştele şi monogramul lui Hristos, ancora, dar mai ales crucea săpată la începutul, la mijlocul sau la sfîrşitul textelor.

*

În încheiere, trebuie subliniat, în primul rînd faptul, că din istoria anticului Tomis întemeiat în secolul al VI-lea î. Hr. pînă la Constanţa înfloritoare a zilelor noastre, care are venerabila vîrstă de peste două milenii şi jumătate, este evidentă spiritualitatea, statornicia şi continuitatea strămoşilor noştri pe aceste meleaguri, care au fost într-o permanentă legătură şi coeziune sufletească cu fraţii lor de pe întreg pămîntul patriei noastre.

În al doilea rînd, mărturiile creştine ca: bazilici şi inscripţii, precum şi centrul episcopal din această străveche vatră românească, condus cu dăruire de ierarhi care au ssrălucit prin viaţă sfîntă, activitate pastorală şi preocupări literar-teologice, au reprezentat, de-a lungul veacurilor, coordonatele principale ale vitalităţii, dezvoltării şi organizării creştinismului în acest străvechi şi important centru dobrogean.

Sfinţii transilvăneni

(Continuare din pag. a 3-a)

mai multe ori a fost închis la Bobîlna şi la Abrud, dar după ce a fost eliberat, a continuat lupta. Astfel a convocat „sinod" la Zlatna şi prin petiţii adresate împărătesei Maria Terezia cerea eliberarea celor închişi pentru credinţa lor ortodoxă, cerea episcop ortodox pentru românii din Transilvania, cerea scutirea preoţilor ortodocşi de impozite şi dări, şi mai cerea înapoierea tuturor bisericilor ortodoxe care au fost luate de uniaţie.

Mişcarea religioasă şi naţională a lui Sofronie a cuprins întreg Ardealul. Pretutindeni îndemna pe românii ardeleni să nu se lepede de credinţa lor ortodoxă.

Sofronie a convocat un mare „sinod" şi la Alba Iulia în luna februarie 1761, la care a participat un foarte mare număr de preoţi şi mireni şi la care a cerut libertate pentru Biserica Ortodoxă şi eliberarea celor care sufereau pentru ţară şi credinţă.

Cuvintele lui Sofronie au fost săpate adînc în inimile românilor şi au aflat ascultare la curtea stăpînitorilor Transilvaniei, care au îngăduit pînă la urmă ca românii ortodocşi transilvăneni să-şi aibă episcopul lor. Aşa a fost ales episcopul Dionisie Novacovici, care s-a stabilit la Răşinari. Lucrul acesta a însemnat — după spusa unui mare istoric al nostru — „dezrobirea religioasă" a românilor din Transilvania şi biruinţa legii strămoşeşti.

Cu toată această biruinţă a Ortodoxiei transilvănene prigoanele n-au încetat. Împărăteasa Maria Terezia a trimis pe generalul Bukow, cu o puternică armată silind sate întregi de români ortodocşi să treacă la uniaţie. Au fost arse multe sate, iar mănăstirile româneşti în număr de peste 150 au fost dărîmate şi distruse pînă la temelii.

În situaţia aceasta, care a devenit grea pentru românii ardeleni şi pentru Biserica Ortodoxă din Transilvania, călugărul Sofronie nu mai putea acţiona, nu se mai putea lupta împotriva celor mulţi şi tari, şi de aceea a fost silit să treacă munţii în Ţara Românească, unde ajunse egumenul unei mănăstiri unde şi-a trăit restul zilelor mereu cu dorul de a se putea reîntoarce în Transilvania, în mijlocul poporului şi al credincioşilor români care sufereau cu greu iobăgia şi nedreptăţile.

În ochii credincioşilor ardeleni figura blîndă dar hotărîtă şi energică a călugărului Sofronie a rămas pururea vie, iar pentru viaţa lui atît de zbuciumată, pusă în slujba unităţii credinţei şi a neamului său din Transilvania, credincioşii ardeleni de pretutindeni i-au arătat nenumărate mărturii ale dragostei lor. Ei au contribuit prin viaţa şi prin jertfa lor la întărirea unităţii noastre bisericeşti şi naţionale.

Octavian C. Tăslăuanu

(Continuare din pag. a 3-a)

1916, după ieşirea României din neutralitate. În România, angajată atunci în războiul acela sîngeros şi cu atîtea pătimiri, se scurgeau mii şi mii de prizonieri români din Transilvania, Banat şi Bucovina, foşti în armata austro-ungară, care cereau să ia parte la luptele pentru reîntregirea neamului în hotarele sale istorice. Glasul lor este înţeles de Oct. C. Tăslăuanu şi, în anul 1917, face, împreună cu Mihai Popovici, demersuri repetate la guvernul român refugiat la Iaşi, cerînd înfiinţarea primului corp de voluntari români refugiaţi din provinciile subjugate. Dorinţa lor legitimă a fost aprobată, dar din cauza unor situaţii conjuncturale — corpul a fost desfiinţat, ca să se formeze altul în anul 1918, cu refugiaţii din lagărele de la Darniţa, Kiev şi altele din Rusia aliată. De asemenea, împreună cu profesorul Alexandru Lapedatu şi alţi pribegi ardeleni, unii pomeniţi mai sus, înfiinţează „comitetul naţional al românilor emigraţi din Austro-Ungaria", în 1918, la Iaşi.

După unirea de la Alba Iulia, a fost ales membru al Marelui Sfat Naţional Român de la Sibiu şi deputat în parlamentul României.

În ianuarie 1920 face să reapară „Luceafărul" la Bucureşti, dar revista îşi împlinise misiunea propusă la apariţia din 1902, la Budapesta, şi dezrădăcinarea a devenit de prisos. Astfel îşi făcuse datoria şi s-a dedicat altor îndeletniciri, mînat mereu de neastîmpărul său de a înfăptui ceva pentru ţara lui. Făcînd parte dintr-un guvern, depune o activitate susţinută pentru o nouă îndrumare a economiei naţionale, pe baza unor concepţii democratice şi în folosul mulţimilor, înfiinţînd cîteva mari întreprinderi industriale şi Şcoala Politehnică din Timişoara, care funcţionează şi azi.

Neînţeles însă în ideile sale dornice de progres, se retrage din viaţa politică şi îşi publică mai multe volume de memorii, literare şi probleme economice, care rămîn mărturii grăitoare pentru cunoaşterea evenimentelor şi oamenilor din vremea cînd s-a dăruit cu atîta rîvnă binelui neamului său, prin cele mai variate căi şi mijloace.

A murit în ziua de 22 octombrie 1942 şi a fost înmormîntat la cimitirul Belu din Bucureşti.

Începînd cu 1 ianuarie 1980, costul unui abonament anual, la „Telegraful Român", este de 30 lei.

Reînnoirea abonamentelor pe anul 1980 se face pînă la 1 decembrie 1979.

Pentru abonamente noi se vor cere informaţii de la Centrul arhiepiscopesc Sibiu.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 1 noiembrie 1979 Nr. 41—42

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Temeiuri ale învăţăturii noastre de credinţă

Sensul vieţii creştine:
Creşterea necontenită în viaţa în Hristos

Domnul nostru Iisus Hristos nu ne-a mîntuit numai prin jertfa Sa pe cruce din robia păcatului, ci s-a făcut şi izvorul vieţii celei noi în toţi cei care s-au botezat şi au primit harul Sfintelor Taine, prin care ne unim prin Duhul Sfînt cu Hristos şi cu trupul Său care este Biserica, devenind mădulare ale trupului Său şi „un singur trup" (Gal. 3, 28; I Cor. 10, 17; 12—27).

Viaţa cea nouă în Mîntuitorul Hristos are două aspecte inseparabile: un aspect sacramental-haric, adică unirea noastră cu Hristos prin harul Sfintelor Taine prin care Hristos-Domnul devine „viaţa noastră" (Col. 3, 4) şi un aspect moral, de creştere necontenită în viaţa în Hristos, prin împlinirea poruncilor şi dezvoltarea germenilor vieţii celei noi „pînă la starea de bărbat desăvîrşit, la măsura vîrstei plinătăţii lui Hristos" (Ef. 4, 13).

Sub aspect sacramental, viaţa în Hristos îşi are începutul şi temelia ei în Sfînta Taină a Botezului, se desăvîrşeşte prin harul celorlalte Sfinte Taine şi se dezvoltă apoi necontenit în viaţa noastră pămîntească, atingîndu-şi desăvîrşirea în viaţa viitoare. „Viaţa în Hristos încolţeşte (germinează) în lumea aceasta şi îşi are începutul aici pe pămînt, dar nu atinge desăvîrşirea decît în cealaltă lume. Cu ajutorul Sfintelor Taine ne naştem la viaţa duhovnicească, cu ajutorul lor creştem în ea şi ajungem să ne unim în chip strălucit cu însuşi Mîntuitorul nostru" (N. Cabasila). „Au nu ştiţi că toţi cîţi în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El în moarte, prin botez, pentru ca precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa şi noi să umblăm întru înnoirea vieţii. Căci dacă am crescut împreună cu El prin asemănarea morţii Lui, atunci vom fi părtaşi ai învierii Lui" (Rom. 6, 3—5). „De nu veţi mînca Trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sîngele lui, nu veţi avea viaţă în voi... Cel ce mănîncă trupul meu şi bea sîngele meu rămîne întru mine şi eu întru el" (Ioan 6, 53—56).

Sub aspect moral, viaţa noastră în Hristos este un proces şi un urcuş nesfîrşit de creştere în virtute, în dragoste şi luminare, de a umbla şi vieţui aşa cum a umblat şi trăit Iisus Hristos, în conformitate cu darul sfinţeniei şi purităţii primite la Botez, trecînd de la starea de pruncie duhovnicească „la starea bărbatului desăvîrşit, la măsura vîrstei plinătăţii lui Hristos" (Ef. 4, 13). „Pentru a ne uni cu Hristos, va trebui să trecem prin toate cîte a trecut El, să răbdăm şi să suferim şi noi cîte a răbdat şi suferit El" (N. Cabasila). „Cine zice că rămîne în el, dator este precum acela a umblat şi el aşa să umble" (I Ioan, 2, 6); „Cel ce mă iubeşte pe mine va păzi poruncile mele şi va fi iubit de Tatăl meu şi eu îl voi iubi pe el şi mă voi arăta lui" (Ioan 14, 31). „Să creştem întru toate în El, care este capul Hristos. Din El tot trupul bine alcătuit şi bine închegat, prin toate legăturile care-i dau tărie, îşi săvîrşeşte creşterea, potrivit lucrării măsurate fiecăruia din mădulare şi se zideşte întru dragoste" (Ef. 4, 15—16).

Trecerea de la starea de pruncie duhovnicească şi creşterea pînă la statura desăvîrşirii lui Hristos nu se face automat prin simpla primire a harului Sf. Taine, ci numai prin împlinirea statornică a poruncilor, prin care credinciosul se consolidează în virtute şi simte tot mai mult prezenţa harică activă a lui Hristos în el. „Domnul este ascuns în poruncile Sale. Şi cei ce-l caută pe El, îl găsesc pe măsura împlinirii lor... chiar de la Botez ni s-a dăruit harul desăvîrşit al lui Dumnezeu spre împlinirea tuturor poruncilor; dar pe urmă tot cel ce l-a primit în chip tainic, dar nu împlineşte poruncile pe măsura neîmplinirii e luat în stăpînire de păcat care nu e al lui Adam, ci al acelui ce a nesocotit poruncile, întrucît luînd puterea lucrării, nu săvîrşeşte lucru. Drept aceea, o, omule, care ai fost botezat în Hristos, dă numai lucrarea pentru care ai luat puterea şi te pregăteşte ca să primeşti arătarea celui ce locuieşte întru tine" (Marcu Ascetul).

Etapele creşterii în viaţa în Hristos. Viaţa cea nouă în Hristos cunoaşte trei etape: starea de pruncie, de bărbăţie duhovnicească şi desăvîrşirea deplină în viaţa de dincolo, în fiecare etapă Hristos-Domnul făcîndu-şi cunoscută prezenţa pe măsura împlinirii poruncilor şi progresului nostru în sfinţenia şi desăvîrşirea Sa morală.

a) Pruncia duhovnicească e starea creştinului după Botez, care nu şi-a cîştigat încă statornicia în virtute prin împlinirea poruncilor, trebuind să se străduiască necontenit pentru păstrarea purităţii sacramentale şi a nu mai cădea în păcat. „Ca să nu mai fim copii şi jucăria valurilor, purtaţi încoace şi încolo de orice vînt al învăţăturii, prin înşelăciunea oamenilor, prin vicleşugul lor, spre uneltirea rătăcirii" (Ef. 4, 14). „Dacă (prin Botez) aţi înviat împreună cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde se află Hristos. Cugetaţi cele de sus, nu cele de pe pămînt" (Col. 3, 1—2).

b) Bărbăţia duhovnicească este rezultatul consolidării în virtute al urcuşului sau creşterii duhovniceşti în sfinţenia lui Hristos care nu se termină niciodată în viaţa aceasta. „Pînă vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoştinţei Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvîrşit, la măsura deplinătăţii lui Hristos" (Ef. 4, 13). „Nu că am şi luat răsplata, ori că sînt desăvîrşit... Eu încă nu socotesc să o fi cucerit. Dar una fac: uitînd cele ce sînt în urma mea şi tinzînd la cele dinainte, alerg la ţintă, la răsplata dumnezeieştii chemări de sus, întru Iisus Hristos. Aşa dar, cîţi sîntem desăvîrşiţi, aceasta să gîndim" (Fil. 3, 12—14). Scopul Bisericii este „desăvîrşirea sfinţilor" (Ef. 4, 13) şi „să înfăţişeze pe tot omul desăvîrşit în Hristos Iisus" (Col. 1, 28).

c) Desăvîrşirea după har este treapta ultimă a vieţii noastre în Hristos, la care ajung drepţii în viaţa de dincolo. „Dar cînd va veni ceea ce e desăvîrşit, atunci ceea ce este în parte se va desfiinţa" (I Cor. 13, 10). „Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pe El" (I Cor. 2, 9). „După această viaţă noi vom înceta de a lucra virtuţile, dar nu vom înceta de a simţi în noi lucrîndu-se îndumnezeirea după har, ca o răsplată pentru ele. Căci lucrarea îndumnezeirii în noi fiind mai presus de fire, este fără hotar" (Sf. Maxim Mărturisitorul).

Pr. prof. Dr. *Ioan I. Ică*

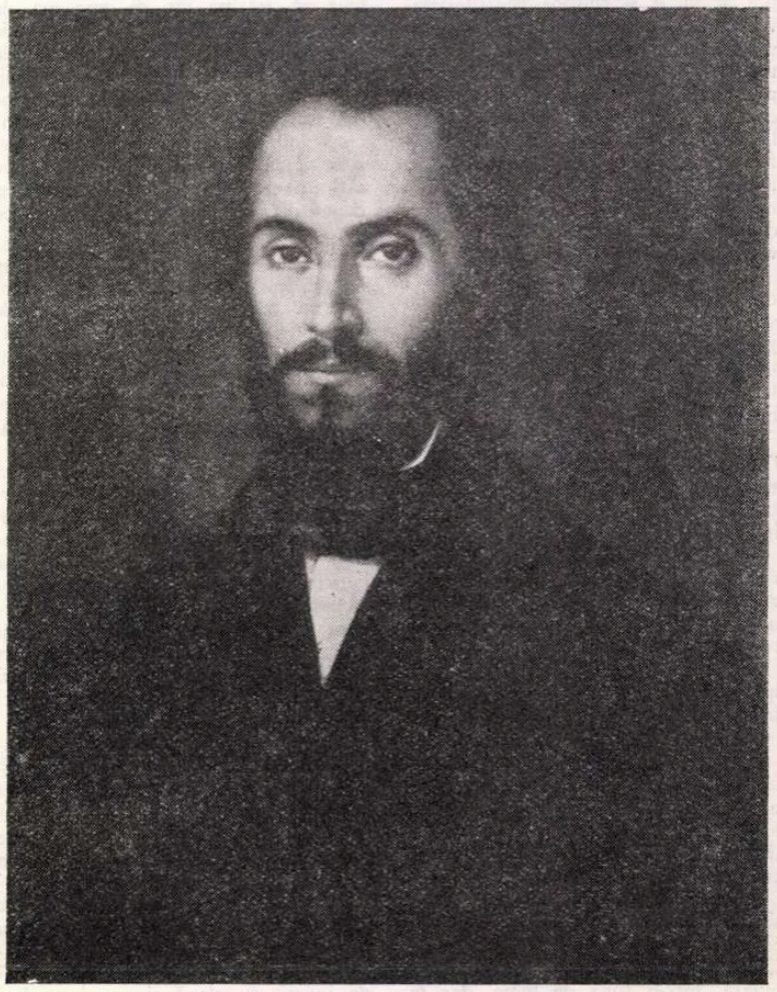

NICOLAE BĂLCESCU,
purtătorul de idealuri al poporului român

Militantul de prestigiu pentru libertatea şi unitatea poporului român, Nicolae Bălcescu, s-a născut în Bucureşti, în Mahalaua Boteanului nr. 686, la 29 iunie 1819, fiind al doilea fiu al lui Barbu Bălcescu şi al Zincăi. Părintele său era mic boier, cu rang de pitar, şi avea o moşie în Prahova, iar alta din partea soţiei, la Bălceşti, în Argeş.

Începutul de veac în care şi-a trăit copilăria a fost plin de clocot revoluţionar. Una după alta s-au declanşat răzvrătiri izolate, la sate şi oraşe. Din aceste scîntei s-a aprins vîlvătaia din anul 1821, care a cuprins Ţara Românească de-a lungul şi de-a latul.

La chemarea lui Tudor Vladimirescu, poporul s-a ridicat atunci la luptă pentru a sfărîma relaţiile de producţie feudale şi pentru a înlătura dominaţia otomană. Astfel, revoluţia din 1821 a constituit începutul marii lupte a poporului pentru doborîrea regimului stăpînilor de pămînt şi pentru cucerirea libertăţii naţionale.

După înăbuşirea revoluţiei de către armata otomană, chemată în ajutor de gruparea boierimii trădătoare, situaţia poporului s-a înrăutăţit. Domnitorii pămînteni, reinstauraţi de sultan în 1822, au apărat interesele boierimii, care a continuat să exploateze ţărănimea.

Din această cauză, iureşul maselor din 1821 n-a luat sfîrşit odată cu uciderea mişelească a lui Tudor Vladimirescu. Ţărănimea şi-a manifestat împotrivirea prin tot felul de forme: nesupunerea la clacă, părăsirea în masă a moşiilor boiereşti etc. Unii dintre foştii participanţi la revoluţie, se constituie în cete, apucă potecile codrilor, devenind haiduci.

Acest climat viforos îşi va pune pecetea asupra evoluţiei şi conştiinţei viitorului revoluţionar-democrat. Ajuns la vîrsta şcolară, el a început să înveţe acasă cu un arhimandrit grec. În 1832, odrasla pitarului Barbu se afla pe băncile Colegiului Sf. Sava. O mare înrîurire asupra sa, au avut-o unii dintre profesorii lui, care nutreau idei înaintate, democratice şi patriotice. Printre aceştia se afla profesorul Vaillant, francez emigrat pe pămîntul românesc, propagator al ideilor egalitare ale Revoluţiei franceze.

În anii de studii, tînărul Bălcescu dovedea o predilecţie deosebită pentru studiile istorice, şi mai ales pentru studiul istoriei naţionale. De timpuriu, el s-a aplecat asupra unor cronici muntene inedite, precum şi a altor scrieri despre istoria noastră. Cu timpul, studiosul elev şi-a lărgit preocupările, citind „tot ce putuse găsi pe ici, pe colea, despre istoria noastră naţională", dar mai ales prin „studiul documentelor". Concomitent citea cu atenţie şi nesaţ lucrările istoricilor antici greci şi romani: Plutarh, Xenofon, Tucidide, Tacit, precum şi lucrări istorice mai noi.

Ca urmare, încă „de pe atunci trebuie să fi încolţit în mintea lui ideea" că „istoria poate fi o armă de luptă", idee pe care, atît el şi Mihail Kogălniceanu, după cum şi întreaga generaţie paşoptistă, o vor folosi ca atare.

După terminarea şcolii, el se gîndea să-şi continue studiile la Paris, dar mama sa, rămasă văduvă şi strîmtorată materialiceşte, nu i-a putut îndeplini această dorinţă.

La vîrsta de 19 ani, Bălcescu a intrat în armată cu gradul de iuncăr, pregătindu-se să devină ofiţer, aşa cum făcuseră şi alţi tineri progresişti. Aceştia apreciau că armata naţională, creată prin Regulamentul Organic, era instituţia pe care urmau să se sprijine în lupta lor pentru dobîndirea libertăţii naţionale. Pe timpul şcolarităţii, Bălcescu îşi petrecea timpul liber fie citind lucrările autorilor clasici şi continuîndu-şi studiile istorice, fie ocupîndu-se de educaţia patriotică a soldaţilor. El a luat iniţiativa deschiderii unei şcoli „pentru învăţătura militarilor de rangu-

Prof. *Petre I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Pîine pentru suflet

Lumesc şi duhovnicesc în activitatea preotului

Explicînd învăţătura creştină despre lume şi viaţă unei străbunici, aceasta mi-a istorisit următoarea întîmplare: „Cînd eram mică am greşit ceva înaintea părinţilor care m-au certat şi mi-au spus să merg în lume. Am pornit de acasă, prin grădină, pînă am ajuns la o apă şi am început să plîng pe marginea rîului. Venind un om, l-am întrebat: unde e lumea, Domnule? şi am început să-i spun cele întîmplate. Omul mi-a răspuns: Du-te acasă copilă şi te roagă să te ierte. Lumea este pentru tine acasă, între ai tăi, lîngă părinţi şi lîngă fraţi".

De atunci îmi stăruie mereu în minte întrebarea: Ce este lumea, unde este şi cum să o privim şi să trăim în ea ca să fim mulţumiţi?

Auzim uneori pe anumiţi creştini spunînd: „Eu nu sînt din lume. Lumea e plină de păcate, de aceea am plecat din lume şi nu vreau să am nimic lumesc în mine. Şi de aici o seamă de acuze împotriva lumii, izolare de tot ceea ce este din lume şi chiar neîmplinire a unor datorii faţă de oameni şi de societate.

Asemenea creştini se simt mai presus de lume, dezlegaţi de datoriile faţă de ea. Ei socotesc că lumea este de la cel rău şi că slujirea ei este în contradicţie cu voia lui Dumnezeu. Uneori aduc în susţinerea părerii lor anumite texte biblice. După ei lumea este o „iluzie", o „părere" faţă de care se simt scutiţi fiindcă se consideră mîntuiţi. Pe unul chiar l-am auzit spunînd cuvintele rostite de Iisus înaintea lui Pilat: „Împărăţia mea nu este din lumea aceasta" (Ioan 18, 36). El însă uitase alte cuvinte din Sfînta Scriptură în care citim: „Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încît pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat, că oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 17).

Întîlnim însă şi altfel de credincioşi pentru care lumea e totul şi nimic în afară de ea. Ei consideră lumea ca un „mormînt" care înghite pe om cu totul, îl reduce pe om la limitele şi poftele ei lumeşti şi paralizează orice gînd şi dorinţă mai înaltă.

Dacă pentru credincioşii de rînd se pun asemenea întrebări şi unii optează pentru un stil sau altul de viaţă — lumesc sau duhovnicesc — pentru un slujitor al altarului o asemenea problemă este de şi mai

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Lumesc şi duhovnicesc...

(Continuare din pag. 1)

mare importanţă şi de felul cum răspunde la ea, cum îşi trăieşte viaţa, de relaţia care este între el şi lume, între el şi credincioşi, atîrnă în mare măsură succesul activităţii lui.

După învăţătura creştină lumea nu este nici „iluzie", nici „mormînt". Ea este o realitate creată şi voită de Dumnezeu. La început lumea a fost bună, precum citim în primele pagini ale Sfintei Scripturi. „Şi a văzut Dumnezeu că toate sînt bune". Iar pe om l-a aşezat ca să fie stăpîn al lumii şi slujitor pentru desăvîrşirea ei. „Creşteţi şi vă înmulţiţi şi stăpîniţi pămîntul", dîndu-i puterea de a numi pe toate vietăţile pămîntului cu numele lor. Aceasta este de la început legătura dintre Dumnezeu şi om şi dintre om şi firea înconjurătoare. Dumnezeu le-a aşezat pe toate în strînsă legătură cu El şi cu lumea înconjurătoare, iar depărtarea şi prăpastia dintre ele a venit ca urmare a păcatului.

Dumnezeu însă a restaurat legătura cea dintîi dintre El şi om, precum şi dintre oameni şi făpturile înconjurătoare. De la ivirea păcatului în lume, ea a devenit o arenă a luptei între bine şi rău, între lumină şi întuneric.

Prin venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu s-a surpat zidul despărţitor dintre Dumnezeu şi om şi s-a descoperit misiunea şi rostul omului în lume.

Dumnezeu îl vrea pe om „împărat" şi „preot", adică stăpîn al firii, cuceritor al tainelor şi legilor din univers, dar şi „preot" adică slujitor pentru desăvîrşirea ei.

Trăim vremea naşterii unei noi lumi. Ca orice naştere şi aceasta este însoţită de durere şi de nădejde. Vremea noastră ne cere să renunţăm la anumite porniri egoiste, să nu cădem în ispita unei autoînşelări că avem numai dreptul de a stăpîni lumea fără datoria de a sluji lumii, fără datoria de a ne jertfi pentru binele celor din lume.

Lumea ne invită, ne cheamă să-i slujim, să fim prezenţi în realităţile ei. Nu putem rămîne ca slujitori ai lui Dumnezeu, într-o existenţă singulară, într-o fugă de lume, dar în acelaşi timp trebuie să ne păzim de ispita de a ne confunda cu totul în lume şi de a uita că sîntem datori să slujim înălţării ei, legăturii ei cu Dumnezeu.

Slujim lui Dumnezeu, în măsura în care slujim oamenilor. Grija pentru cele lumeşti nu trebuie să întunece grija pentru cele duhovniceşti, pentru mîntuirea sufletelor. Tot ceea ce priveşte binele moral şi material al oamenilor trebuie să intre în preocupările şi atenţia unui preot. Pe lîngă altarul pe care aduce jertfa cea fără de sînge a Mîntuitorului, nu poate uita de multele „altare" care i-au fost date în grijă, altare ale vieţii, ale sufletelor credincioşilor încredinţaţi spre păstrare. Sfîntul Ioan Gură de Aur a spus că „omul este un altar". El a fost dat în grija Bisericii de însuşi Iisus Hristos.

Biserica nu este formată numai din ziduri sau numai din ograda din jurul ei. Ea este Trupul tainic al lui Hristos şi toţi credincioşii sînt mădulare unii altora. „Dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună cu el şi dacă un mădular este cinstit toate mădularele se bucură împreună cu el" (I Cor. 12, 26).

„Bucuriile şi nădejdile, tristeţile şi suferinţele oamenilor, ale săracilor şi îndeosebi ale tuturor celor ce suferă sînt şi bucuriile şi tristeţile ucenicilor lui Hristos".

Dar ca să poţi sluji cu adevărat lumea, pe oameni, trebuie mai întîi să-i asculţi, să-i înţelegi şi să-i iubeşti. A asculta, a înţelege şi a iubi pe oameni înseamnă a trăi cu ei, a alege valorile permanente de cele trecătoare, a fi mereu în slujba ridicării oamenilor. De aceea preotul trebuie să fie pe cît de aproape de condiţiile vieţii omeneşti, pe atît de duhovnicesc, pe atît de capabil de a-i ridica la demnitatea de oameni, de fii ai lui Dumnezeu. Dacă preotul este numai lumesc, dacă credincioşii nu văd în el pe omul superior de la care să înveţe şi pe care să-l urmeze, atunci activitatea lui se denaturează, se abate de la misiunea lui.

Folosind toate darurile cu care Dumnezeu a înzestrat pe om, preotul nu trebuie să uite de darurile Duhului Sfînt pe care să le împărtăşească credincioşilor săi, iar acestea sînt: „dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blîndeţea, înfrînarea, curăţia" (Gal. 5, 22—23).

Lucrarea preotului în lume are un sens înalt, de a ajuta la transformarea relaţiilor între oameni pe temeiul dragostei, al păcii şi al dreptăţii. „Voiţi voi pacea? se întreabă Fericitul Augustin. Toţi răspund cu o singură gură. Eu o doresc, o rîvnesc şi o vreau". De aceea iubiţi şi dreptatea, căci dreptatea şi pacea sînt ca doi prieteni. Dacă nu iubeşti pe prietenul păcii, nu iubeşti nici pacea şi nu o poţi dobîndi".

Preotul nu socoteşte prăpastie între el şi lume. Deşi lucrează în numele şi puterea lui Dumnezeu, deşi este chemat şi trimis al lui Iisus Hristos, el ştie că slujba sa este pentru binele oamenilor. În lumina învăţăturii creştine omul are o valoare deosebită, inestimabilă. „Ce este omul că-ţi aduci aminte de el? Sau Fiul Omului să-l cercetezi pe el. Micşoratu-l-ai pe dînsul cu puţin faţă de îngeri, cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pe el. Pusu-l-ai pe dînsul peste lucrul mîinilor Tale, toate le-ai supus picioarelor lui" (Ps. 8, 4—6).

Ca slujitor al lui Dumnezeu şi al oamenilor preotul este chemat să sprijinească menţinerea în lume a respectului şi demnităţii omului, a sentimentului de egalitate între oameni, a dragostei de adevăr şi dreptate, a unei concepţii înalte despre libertate şi responsabilitate, a tuturor acţiunilor care tind la întărirea dragostei în familie, în societate şi la împlinirea tuturor năzuinţelor bune ale oamenilor.

Cu un braţ legat de Iisus Hristos pe care îl reprezintă şi cu puterea căruia lucrează şi cu alt braţ legat de lume, de credincioşii pe care îi păstoreşte, ale căror bucurii şi necazuri trebuie să le treacă prin inima sa şi cărora să le ofere cuvînt şi faptă de într-ajutorare, preotul zilelor noastre este chemat să fie lumină care luminează, pîine care satură, părinte şi frate bun al tuturor celor ce i se încredinţează şi aleargă la el. În lume şi pentru lume, cu harul lui Dumnezeu care transfigurează lumea şi o uneşte cu veşnicia, preotul este far luminos între lume şi Dumnezeu.

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Portul popular românesc din Ţara crişurilor

Regiunea cuprinsă între cele trei Crişuri şi afluenţii lor, cunoscută sub numele tradiţional de Ţara Crişurilor, cu toate diferenţele de relief, îşi păstrează totuşi unitatea geografică alături de cea social-economică şi culturală.

Împrejurările istorice proprii, ocupaţia turcească din secolul al XVIII-lea, integrarea şi a acestui teritoriu în imperiul habsburgic, legăturile cu alte popoare, au influenţat, toate, dezvoltarea culturii populare locale, inclusiv a portului popular românesc de pe aceste meleaguri.

Pornind de la trăsăturile sale specifice, se poate constata că portul popular din Ţara Crişurilor face parte din marea familie a portului românesc, evidenţiindu-se, pe de-o parte, elemente comune costumului românesc în general, apoi elemente care definesc costumul popular din Ţara Crişurilor ca port transilvănean şi aceasta datorită acelor condiţii istorice specifice locului şi, în sfîrşit, elementele care-i dau nota specifică în raport cu zonele etnografice vecine şi care au fost generate de anumite condiţii social-economice.

Mai conservatoare decît bărbaţii, femeile păstrează în costumul lor o serie de elemente tradiţionale. Costumul femeiesc din această zonă face parte din tipul de costum cu catrinţă, purtată, aproape fără excepţie, numai în faţă. Cel mai vechi tip de catrinţă se ţese din lînă colorată într-o singură nuanţă — albastru. Tot veche era şi cătrinţa din lînă cu alesături de mari motive geometrice în tonuri vii pe un fond închis de culoare sau catrinţa numită de „mătase", ţesută din lînică procurată din comerţ, avînd un fond verde pe care se desfăşurau registre de motive geometrice în tonuri vii. În zilele noastre s-a răspîndit, din ce în ce mai mult, catrinţa ţesută din bumbac, cu alesături geometrice colorate în negru, roşu, albastru, detaşîndu-se pe fondul alb al pînzei.

De formă dreptunghiulară, catrinţa este singura piesă de port, care, în Ţara Crişurilor, acoperă poalele costumului femeiesc.

În ceea ce priveşte cămaşa, din punct de vedere al croiului, aceasta apare aici sub cele două forme principale, pe care le întîlnim pe tot cuprinsul ţării. Una este aceea a cămăşii croite din laţi de pînză ce se prind alături şi se încreţesc la gît, cealaltă este cea la care faţa şi spatele se croiesc dintr-o singură pînză tăiată la gît, iar mînecile se prind de umerii cămăşii.

Cea mai veche cămaşă este cea cu poale, confecţionată din pînză groasă de cînepă sau bumbac şi la care ornamentaţia este dispusă pe gulerul îngust şi pe mîneci (peste cot şi peste încreţul de la capătul inferior al mînecii). Ornamentele exclusiv geometrice, sînt realizate în tonuri de roşu, negru şi un albastru stins, numit „mnieriă".

La cel de-al doilea tip de cămaşă, amintit mai înainte, decorul este dispus de-a lungul mînecii, constînd din motive geometrice sau florale, de asemenea în tonuri de roşu, negru şi albastru stins.

În acele zone din Ţara Crişurilor unde costumul a suferit mai puţine transformări, se poartă pînă astăzi brîul lat de aproximativ 10—12 cm, ţesut în vrîste colorate dispuse pe lungime, folosindu-se, cel mai adesea, roşul, verdele, albastrul şi, mai rar, puţin galben.

Peste cămaşă se poartă cojocelul, fie cel mai lung, cu puţin mai jos de talie (cel din zona Beiuşului, numit, de altfel, cojoc „binşenesc"), fie cel scurt (din zona Vaşcăului, numit „cohănesc").

Decorul constă în mici cusături colorate şi aplicaţii de piele (la cojocul din Beiuş) sau în ornamente florale mari, puţin subliniate de aplicaţii de piele (la cojocul de Vaşcău). Pe vreme rea, femeile poartă peste costum suman, confecţionat din pănură albă, remarcîndu-se prin eleganţa lui deosebită, datorată atît croiului amplu, cît şi decorului realizat din cusături şi aplicaţii de postav, în tonuri de roşu, albastru şi verde.

La toate acestea se adaugă găteala şi acoperămîntul capului. Vechea pieptănătură este cea numită „cormi", care se mai întîlneşte doar în cîteva sate din nordul Ţării Crişurilor. Ea constă în strîngerea părului în două conciuri mici, ca două coarne, de o parte şi de alta a capului. Conciurile se acopereau cu un ştergar din pînză albă, iar, mai tîrziu, cu o simplă cîrpă neagră, procurată din comerţ; atît ştergarul cît şi cîrpa se îmbrobodeau într-un fel numit „învălită ca bătrînele".

La gît femeile poartă şiraguri de mărgele, aşa-numitele „zgărzi de drot", confecţionate din sîrmă de aramă împletită de care se prindeau mărgele colorate.

Portul bărbătesc păstrează şi el elemente de veche tradiţie, întîlnite la portul popular din toată ţara, ca de pildă căciula ţuguiată şi cioarecii purtaţi iarna.

Cămaşa bărbătească se întîlneşte şi ea în două variante: una este cea a cămăşii tradiţionale, fără guler, scurtă, puţin mai jos de talie, confecţionată dintr-o singură foaie de pînză, netăiată la umăr. Cea de-a doua şi cea mai frecventă este cămaşa încreţită sub guler, atît în faţă cît şi în spate, cu mînecile, de asemenea, încreţite la umăr.

Lucrată din cînepă sau bumbac, cămaşa prezintă o decoraţie modestă, dar de mare efect, realizată prin aplicarea unui şuitaş negru (pentru vîrstnici) sau roşu (pentru tineri) la deschizătura gurii şi la poale.

Peste cămaşa care excelează prin simplitate, bărbaţii poartă pieptare de piele, destul de lungi şi bogat împodobite cu cusături de lînică, aplicaţii de piele colorată şi nasturi metalici, realizîndu-se, în felul acesta, nota de culoare necesară peste dominanta de alb a cămăşii şi a izmenelor. Acestea, la rîndul lor, sînt confecţionate din pînză de cînepă sau bumbac, fiind croite foarte largi. Locul lor este luat iarna de cioarecii din pănură albă, ornamentaţia acestora constînd în aplicarea de şuitaş negru sau roşu de-a lungul cusăturilor.

Peste costum bărbaţii, ca şi femeile, poartă sumane de pănură albă, al căror decor nu se deosebeşte de cel al sumanelor purtate de femei.

De veche tradiţie şi larg răspîndite în toată ţara, deci şi în Ţara Crişurilor, sînt opincile, purtate în egală măsură atît de femei cît şi de bărbaţi.

Deşi întîlnim deosebiri sub formă de variante, pe fiecare din cele trei Crişuri, cît şi în unele grupuri de sate, ori microzone, constatăm, în toată această regiune etnografică din nord-vestul ţării, o unitate de structură comună cu costumul românesc în general.

Dr. *Cornel Irimie*
Marcela Necula

FERICIRILE

Fericirea a treia

„Fericiţi cei blînzi..."

Plînsul care aduce mîngîiere, nu este un plîns neroditor, un plîns cu faţa spre trecut, ci este un plîns roditor de virtute, un plîns cu faţa îndreptată spre viitor, de aceea Domnul Hristos nu s-a oprit la fericirea celor ce plîng, ci la aceasta a adăugat-o şi pe cea care îi priveşte pe cei blînzi, de vreme ce a zis: „Fericiţi cei blînzi, că aceia vor moşteni pămîntul" (Matei 5, 5). Se ştie că toate virtuţile sînt fericitoare de suflet, deoarece, după învăţătura celor ce au gîndit cu „mintea lui Hristos", prin virtuţi se închipuieşte însuşi Domnul Hristos în sufletele credincioşilor, sau, altfel spus, prin virtuţi, se alcătuieşte sufletul omenesc după chipul Domnului Hristos. Dar dintre toate virtuţile fericitoare, Domnul s-a oprit în chip deosebit asupra blîndeţei, care, pe de o parte, izvorăşte din smerenie, iar pe le altă parte, duce la smerenie. Blîndeţei i-a dat Domnul întîietate, ca unul ce a spus despre Sine „sînt blînd şi smerit cu inima" (Matei 11, 29). Celor ce învaţă de la El să fie şi ei blînzi şi smeriţi cu inima, Fiul lui Dumnezeu le făgăduieşte „odihnă". Lor le spune că „vor moşteni pămîntul": „Fericiţi cei blînzi, că aceia vor moşteni pămîntul".

Cînd îi fericeşte pe cei blînzi, Mîntuitorul pune în valoare virtutea blîndeţei, ca pe una ce îi este de trebuinţă şi celui ce o lucrează, ca şi celor spre care ea se îndreaptă. Ea este de mare însemnătate şi pentru cel ce o are, ca şi pentru cei din jurul aceluia.

Cei blînzi sînt fericiţi, pentru însuşi faptul de a fi blînzi. Blîndeţea este un chip al bunătăţii. Ea vădeşte linişte sufletească şi statornicie în bine. Cel blînd este fericit, pentru că rămîne neschimbat, în împrejurări foarte felurite. El nu poate fi scos din liniştea pe care o are în suflet, de vreun chip al mîniei, fiindcă blîndeţea, statornicindu-se în suflet, nu mai lasă loc mîniei. Despre fericitul Amona se spune că la atîta bunătate a ajuns, încît „din multa bunătate, nu mai ştia ce-i răutatea". Acelaşi lucru se poate spune şi despre cel cu adevărat blînd, căci blîndeţea este nimicirea mîniei.

Cei mînioşi şi plini de ură, cei ce vrăjmăşesc şi ţin în suflet amintirea răului, sînt nefericiţi, ca unii care nu cunosc binefacerile blîndeţei. Cei mînioşi se vatămă pe ei înşişi, chiar dacă au mînia numai în sufletul lor, sub chipul pomenirii de rău.

Despre pomenirea de rău spune sfîntul scriitor al Scării că este „împlinirea mîniei, paza păcatelor, ura faţă de dreptate, pieirea virtuţilor, rugina sufletului, viermele minţii, ruşinarea rugăciunii, curmarea rugii, înstrăinarea dragostei, cui înfipt în suflet, simţire neplăcută, — iubită cu dulceaţă în timpul amărăciunii, — păcat neîncetat, fărădelege neadormită, răutate de fiecare clipă". Acestea sînt partea omului mînios, care nu cunoaşte fericirea celor blînzi. Dar cel blînd şi smerit cu inima, după cuvîntul Domnului Hristos, are „odihna" cea din nepătimire şi *pacea* din lipsa de răutate, de aceea, pe bună dreptate, se poate spune despre el că „moşteneşte pămîntul" şi că este fericit.

Cel blînd nu este departe numai de nefericitoarea mînie, ci de el este străină şi neliniştitoarea nemulţumire. Omul blînd este paşnic şi iubi-

Ierod. *Teofil Părăian*

(Continuare în pag. a 3-a)

ANTON PANN

— 125 ani de la adormirea sa în Domnul —

Se ştie că, în decursul vremii, alături de preot, cîntăreţul bisericesc a jucat un rol de seamă în viaţa parohiilor noastre şi, adesea, chiar în viaţa Bisericii în general. În multe părţi pînă astăzi cîntăreţul bisericesc este numit şi „dascăl", ceea ce ne aduce în atenţie faptul că la multe obştii de altădată cantorul de la strană era şi dascăl la fărîma de învăţămînt cîtă se putea face în veacurile trecute. Să ne amintim în această privinţă cu cîtă dragoste vorbeşte Ion Creangă despre primul său dascăl, cîntăreţul bisericesc din Humuleştii din vremea sa, „bădiţa Vasile" — cum îi zice el.

Se cuvine să reţinem şi aceea că, după însemnările încrestate mai ales de cîntăreţi bisericeşti pe cărţile vechi de la strană, referitoare la o seamă de evenimente mai deosebite din viaţa aşezării respective: vizite ale unor personalităţi bisericeşti sau de stat, calamităţi naturale, ameninţări vrăjmaşe, ba chiar unele lupte etc., s-au scris şi se scriu încă veritabile pagini de istorie naţională şi bisericească.

Un asemenea vrednic cîntăreţ de strană a fost *Anton Pann*, de la a cărui trecere la cele veşnice se împlinesc în 2 noiembrie 1979 — *125 de ani*, ceea ce ne îndeamnă la o zăbovire, atît cît spaţiul ne permite, asupra vieţii şi rodnicei sale lucrări.

Născut în anul 1796 sau 1797, Anton Pann a avut de mic copil o înclinaţie deosebită spre muzica bisericească. Ne-o spune chiar el în prefaţa unei cărţi, tipărită în anul 1841, unde scrie: „Eu altele n-am învăţat decît din mica copilărie a mea mi-am bătut capul ca să ajung desăvîrşit în meşteşugul muzicei bisericeşti, în care am şi izbutit".

Aşa se face că încă de timpuriu îl găsim în corul catedralei din Chişinău, unde cîntă chiar ca solist, apoi, după 1812, îl întîlnim cîntăreţ de strană sau paraclisier pe la mai multe biserici din Bucureşti.

Tot aici însă studiază cu pasiune muzica psaltică cu vestitul dascăl grec Dionisie Fotino, precum şi cu un alt dascăl de seamă, Petru Efesinul, de la care a învăţat şi meşteşugul tipograficesc, căruia de asemenea îi va acorda mare atenţie în decursul vieţii sale.

Se crede că a audiat şi cursurile lui Gheorghe Lazăr de la Sf. Sava.

La ştiinţa de carte, cîtă va fi reuşti să adune, Anton Pann a adăugat însă acea „agonisită în experienţele unei vieţi pline de mişcare, cu dese schimbări ale locului şi îndeletnicirilor, multe observaţii făcute asupra oamenilor, asupra moravurilor şi năravurilor lor" — după cum spune undeva T. Vianu.

Cu adevărat, A. Pann a funcţionat şi la o şcoală de pe lîngă centrul episcopal din Rm. Vîlcea, predînd totodată lecţii de muzică pe la unele mănăstiri din preajma acestui oraş. De asemenea, A. Pann a făcut două popasuri la biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, prof. V. Oltean, directorul de astăzi al muzeului de pe lîngă bis. Sf. Nicolae, vorbind de un al treilea popas la această biserică. La acest muzeu există chiar un fond „Anton Pann", constînd din cărţi donate de el, corespondenţă etc. ceea ce atestă legăturile strînse ale lui Anton Pann cu obştea românească din această străveche aşezare transilvăneană. Faptul că conducerea bis. Sf. Nicolae îi trimite la Bucureşti un elev, pe Gheorghe Ucenescu, „student al domnului Anton Pann" — cum se semna el, ne îndreptăţeşte să credem că A. Pann a cîştigat stima şi încrederea obştii mai sus arătate.

Avînd ca ocupaţie de bază cantoria, precum şi aceea de dascăl pe la o seamă de şcoli, inclusiv la seminarul mitropoliei, Anton Pann şi-a petrecut desigur cei mai mulţi şi rodnici ani în Bucureşti, oraş a cărui viaţă se oglindeşte fidel şi destul de bogat în multe scrieri ale sale.

Se cuvine să reţinem că Anton Pann a slujit strana nu numai cu glasul său, ci şi cu scrisul, desfăşurînd o intensă muncă de a „români", cum zice el, de a prelucra în româneşte cîntările noastre bisericeşti, cu dorinţa de a ajuta pe cîntăreţii bisericeşti în „a dobîndi meşteşugul musichiei pe graiul şi limba lor", în acel timp mai cîntîndu-se unele cîntări în limba greacă de pildă.

Semnificative sînt în acest sens următoarele versuri ale lui A. Pann:

Cîntă măi frate române pe graiul
şi limba ta
Şi lasă cele străine de ei a şi le
cînta.
Cîntă să-nţelegi şi însuţi, şi cîţi
la tine ascult
Cinsteşte ca fiecare limba şi
neamu-ţi mai mult.

Din această dorinţă de propăşire a muzicii autentice bisericeşti în graiul nostru românesc au izvorît lucrări ca: Anastasimatarul, Doxastarul, Heruvico-chinonicarul, Catavasierul, Bazul teoretic şi practic al muzicii bisericeşti sau Gramatica melodică şi încă multe altele.

De reţinut şi aceea că melodia pe care *Tatăl nostru* se cîntă în majoritatea bisericilor parohiale tot lui A. Pann îi aparţine, — cîntăreţii bisericeşti fiind îndemnaţi a se strădui să pătrundă sensul şi esenţa cîntărilor de la strană şi să cînte „liniştit, cucernic, mîngîios şi dulce, uşor suind şi uşor coborînd", fără „niscai adaosuri şi afărături schimonosite".

A. Pann a fost însă şi un foarte prodigios culegător, prelucrător şi tălmăcitor de literatură populară mai ales, fiind numit chiar „albină de folclorist", o întrupare „din cele mai bogate şi mai depline ale literaturii populare". După cum ştim lui îi aparţin cunoscutele versuri:

De la lume adunate
Şi iarăşi la lume date — puse în fruntea uneia din cărţile sale.

Aşa au apărut o seamă de cărţi mult gustate de popor pînă astăzi, pe unele dintre ele întîlnindu-le în casa multor ţărani, ba chiar vara pe la unele stîne din munţii noştri, cum sînt lucrările: Cîntece de stea, Cîntece de lume, Şcoala moralului, Fabule şi istorioare, Osebite anecdote şi, desigur, mult îndrăgita Culegere de proverburi sau Povestea vorbii, majoritatea dintre ele avînd o vădită tendinţă moralizatoare, de propovăduire a bunului simţ, de învăţare a omeniei, a echilibrului sau cumpătării în toate, a dragostei de ţară şi de Biserica străbună, ale cărei învăţături se pare că le cunoştea destul de bine.

Cîteva exemplificări le considerăm necesare în acest sens.

Nu este alt în viaţă
Decît tot bunul mai bun
Şi din dulci mai cu dulceaţă,
Ca fraţii cînd se adun — spune A. Pann, închinînd în continuarea acestor versuri un întreg imn dragostei evanghelice.

Sau:

Cînd vrei să vorbeşti, la gură
să ai lacăt şi măsură.

Ori:

Mîncarea şi băutura
Să nu-ţi întreacă măsura.

De asemenea:

Dumnezeu ajută omului bărbat
Carele îl roagă, muncind neîncetat.

Despre felul cum trebuie înţeles şi practicat postul ne spune foarte potrivit:

Post zicînd nu se-nţelege numai de
a nu mînca,
Ci şi poruncile Legii să ţii a nu
le călca.
Nemîncînd şi făcînd rele nu te
poţi tu mîntui,
În zadar numai cu postul raiul
vei nădăjdui.
Ci cînd posteşti fă şi bine, nu
amăgi, nu fura,
Nu pizmui, nu ucide, nu ocărî,
nu fura...
Cinsteşte pe fiecare, pe nimenea
nu urî,
Iartă greşelile altor, cu vorbe nu-i
amărî.

Pentru astfel de motive, marele Eminescu ne spune despre Anton Pann că „era un scriitor cu mult talent şi mai de spirit decît o sută dintre ofticoşii care fac astăzi „esprit" prin gazete", avînd desigur în vedere pe diverşii bonjurişti, scriitori de versuri pomădate, străine de viaţă şi de aspiraţiile poporului.

Să nu uităm că el însuşi îşi tipărea cărţile, numărul lor întrecînd cifra de o sută, şi tot el şi le difuza prin tîrgurile de ţară şi pe unde putea.

Peste toate acestea însă, pentru Anton Pann — după cum ne încredinţează N. Iorga — „marea lui dragoste şi marea lui mîndrie au fost întotdeauna muzica, întîi cea bisericească, în slujba căreia a stătut nu mai puţin de patruzeci şi patru de ani", ceea ce ne-a făcut să-i închinăm aceste cîteva gînduri comemorative.

Arhid. *Gh. Papuc*

Mănăstirea Cetăţuia în cadrul urbanistic al Iaşului

Aşezat pe dealurile Copoului, Tătăraşilor, Galatei şi Buciumului, începînd din cartierul Păcurari pînă-n Tuţora, Iaşul ne oferă urme neşterse din trecutul zbuciumat al Moldovei şi totodată posibilitatea înţelegerii mai clare a prezentului.

Privit în ansamblu, de pe dealul Cetăţuia, Iaşul străluceşte în lumină, cu biserici, turle şi cupole, cu monumentale edificii înconjurate de ziduri puternice, cu moderne construcţii industriale, care toate la un loc dau oraşului un profil nou, în plin avînt de reconstrucţie. Din acest peisaj natural al Iaşului, Mănăstirea Cetăţuia face parte integrantă. Parcă nu ţi-ai putea imagina „Iaşul vechilor zidiri" fără Cetăţuia, zveltă şi măreaţă, ce străjuieşte „ca o corabie cu catarg" pe colina din preajmă. Numele îi vine de la o cetăţuie ce s-ar fi aflat pe acest loc, cu mult înainte de actuala mănăstire.

Ctitoriţă de domnul Moldovei, Gheorghe Duca, între anii 1669—1672, Mănăstirea Cetăţuia îşi deapănă firul existenţei sale din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, glăsuind despre existenţa, permanenţa şi continuitatea neamului nostru pe aceste locuri.

Ctitoria lui Gheorghe Duca este o copie fidelă a bisericii Sfinţii Trei Ierarhi din Iaşi, cu singura deosebire că-i lipseşte acel veşmînt ornamental exterior. Ea străjuieşte întregul ansamblu arhitectonic în formă de cetate de apărare. De fapt, necesitatea unei cetăţi de strajă şi apărare în preajma capitalei Moldovei se impunea în acea vreme. Dovadă concludentă este însăşi existenţa cetăţuei, anterioare mănăstirii, care avea să-i ducă mai departe, atît numele cît şi parte din rosturile sale culturale şi strategice. Într-adevăr, Mănăstirea Cetăţuia întărită cu ziduri puternice şi turnuri de apărare, împreună cu Galata, Frumoasa, Golia şi Nicoriţa, aflîndu-se la marginile oraşului, alcătuiau un puternic lanţ de apărare. Pe lîngă faptul că a fost considerată un însemnat aşezămînt de cultură şi de evlavie ortodoxă, Mănăstirea Cetăţuia a servit şi ca loc de refugiu şi adăpost populaţiei ieşene, precum şi mai multor domnitori, care s-au retras aici în vremuri de restrişte.

Astfel, în anul 1686, domnitorul Constantin Cantemir se refugiază la Cetăţuia în vremea expediţiei în Moldova a regelui polon Ioan Sobienssky. De asemenea, Dimitrie Cantemir se retrage la Cetăţuia, în vara anului 1711, înainte de sosirea la Iaşi a trupelor lui Petru cel Mare. „Crucea lui Ferenţ", de sub dealul Cetăţuiei, aminteşte pînă azi momentul sîngeros din timpul domniei lui Mihail Racoviţă (1716—1726), care se retrage la Cetăţuia de unde conduce şi înfrînge detaşamentele habsburgice, care jefuiau ţara. Trebuie amintite apoi incursiunile tătăreşti din 1758, cînd o parte din locuitorii Iaşului îşi salvează viaţa refugiindu-se între aceste străvechi ziduri. Săpăturile arheologice executate la Cetăţuia cu prilejul lucrărilor de restaurare, precum şi cele făcute în Iaşi, cu ocazia unor amenajări edilitare, au dat la iveală hrube, tainiţe subterane, trezind interes deosebit în rîndurile istoricilor şi arheologilor. Însă rostul propriu-zis al Mănăstirii Cetăţuia avea să fie acela de aşezămînt de evlavie ortodoxă şi simţire românească. Vieţuitorii de aici şi-au adus contribuţia lor la patrimoniul cultural şi social al ţării. Este vorba de tipografia de la Cetăţuia, care figurează printre primele aşezăminte tipografice din Moldova, de sub ale căror teascuri au ieşit cărţi cu conţinut religios în limba greacă.

Este cunoscut faptul că Mitropolitul Dosoftei, ajutat de Duca Vodă şi de învăţătorul călugăr tipograf Mitrofan, înfiinţează în anul 1680 prima tipografie de cărţi greceşti din răsăritul ortodox. Tipografia aceasta a funcţionat puţin timp, după care a fost mutată la Mănăstirea Sfîntul Sava din Iaşi, unde-şi continuă activitatea sa editorială, paralel cu tipografia de la biserica Sfinţii Trei Ierarhi. Faptul că la Mănăstirea Cetăţuia a funcţionat o tipografie cu profil pretenţios, de limbă greacă, ne dovedeşte că monahii de aici, care au lucrat şi ei la tipărirea cărţilor, pe lîngă alte îndeletniciri specifice vieţii lor de rugăciune şi meditaţie, au contribuit şi la această activitate culturală.

Merită scoasă în relief activitatea cu caracter social-sanitar, desfăşurată de vieţuitorii din Cetăţuia în aşezămintele spitaliceşti, ce-au funcţionat aici, sau la schitul Hlincea, pendinte tot de Cetăţuia. La aceste spitale au fost îngrijiţi răniţii din timpul războaielor din anii 1788—1792, precum şi a primului război mondial din 1918.

Astfel, Mănăstirea Cetăţuia se poate mîndri de trecutul său cultural şi social în viaţa poporului nostru. Astăzi, prin grija Conducerii statului, a Centrului mitropolitan Iaşi, ctitoria lui Gheorghe Duca este îmbrăcată în haină nouă a restaurării, integrîndu-se armonios în peisajul reînnoit şi plin de avînt constructiv al oraşului Iaşi.

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

Fericirea a treia

(Continuare din pag. a 2-a)

tor. El „nu se supără şi nici pe altul nu-l face să se supere", de aceea el este o binefacere pentru cei ce îl au în apropierea lor. Omul blînd, ca unul ce se aseamănă cu Domnul Hristos, „cel blînd şi smerit cu inima", este un „om al lui Dumnezeu", aducător de mîngîiere şi de bucurie. El iubeşte pe toţi şi e iubit de toţi. El poartă neputinţele fraţilor săi şi în jurul lui „linişte aduce", aşa că, cu vrednicie şi cu dreptate este a spune despre el că „moşteneşte pămîntul".

Cei blînzi „moştenesc pămîntul" şi în înţelesul că sînt mai înalţi decît patimile, mai tari decît răutatea, mai mari decît schimbările cele din nestatornicia lucrurilor omeneşti şi, de aceea rămîn mereu neclintiţi din cele bune şi în fericirea pe care o aduc virtuţile.

Multe şi felurite sînt binefacerile blîndeţei. De la Sfîntul Ioan Sinaitul ştim că „blîndeţea este întărirea răbdării, uşa, sau mai bine zis, maica dragostei, începutul chibzuinţei duhovniceşti, — căci Scriptura zice: „Învăţa-va Domnul pe cei blînzi căile Sale" (Ps. 24, 9). Ea este mijlocitoarea iertării păcatelor, îndrăzneala din rugăciune, locaşul Duhului Sfînt". „Spre cine voi privi, zise Domnul, fără numai spre cel blînd şi smerit?" (Is. 66, 2). Blîndeţea este ajutătoarea ascultării, îndrumătoarea frăţiei, frîul nebuniei, curmarea mîniei, dătătoarea bucuriei, urmarea lui Hristos, însuşire îngerească, lanţuri pentru draci şi scut împotriva amărăciunii". Ori, toate acestea sînt chezăşuitoare fericirii, de unde înţelegem că mare este folosul celui blînd şi în veacul de acum, şi în cel ce va să fie.

Prin urmare, blîndeţea este o virtute cuprinzătoare, pe care avînd-o cineva, cu adevărat „moşteneşte pămîntul", mai ales în înţelesul că este statornic în bine şi în liniştea ce izvorăşte din binele făcut. În felul acesta înţelege „pămîntul" sfîntul Maxim Mărturisitorul, de la care ne-au rămas cuvintele: „Pămînt" socotesc că numeşte (Domnul) deprinderea şi puterea întărită şi cu desăvîrşire neclintită a neschimbatei statornicii a celor blînzi în bine. Căci aceasta este totdeauna cu Domnul şi are o bucurie neîncetată, ca una ce a primit Împărăţia gătită de la început şi s-a învrednicit de fixitatea şi de rînduiala cea din cer. Ea e statornicită în raţiunea virtuţii, ca într-un oarecare pămînt, aşezat la mijlocul întregii lumi".

„Cei blînzi vor moşteni pămîntul" şi prin înrîurirea spre bine asupra celor din jurul lor, potrivit cu cuvîntul: „Vorba dulce mult aduce" şi cu îndrumarea sfîntului Isaac Sirul: „Cîştigă-ţi grai dulce şi pe toţi îi vei avea prieteni". Poporul nostru, în înţelepciunea sa, spune: „Mielul blînd suge la două oi". Nu-i asta un fel de a moşteni pămîntul?

Despre vieţuitorii unei mănăstiri, care îi era dragă, sfîntul Ioan Scărarul spune că erau „blînzi, binevoitori şi veseli". Iată un ideal de viaţă şi pentru noi. Să fim şi noi „blînzi, binevoitori şi veseli" şi atunci vom şti, din propria noastră experienţă, în ce chip „cei blînzi vor moşteni pămîntul"; atunci vom cunoaşte fericirea celor blînzi, din însuşi harul Celui ce a zis: „Fericiţi cei blînzi, că aceia vor moşteni pămîntul".

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
I U S T I N
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Joi, 6 septembrie 1979,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe pastorul luteran Magne Solheim din Norvegia.

— *Vineri, 7 septembrie 1979,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l George Roman, din Detroit — S. U. A.

— P. F. Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal, a luat parte la recepţia oferită de Ambasada R. P. Bulgaria la Bucureşti, cu prilejul zilei naţionale a acestei ţări.

— *Duminică, 15 septembrie 1979,* P. F. Patriarh Iustin a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Patriarhală, însoţit de P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul. La slujbă a asistat Graţia Sa Episcopul Anglican Gerald Ellison din Londra, însoţit de Rev. Edward Schotte. După terminarea Sfintei Liturghii, oaspeţii au fost primiţi de P. F. Patriarh Iustin şi reţinuţi la masă împreună cu P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul şi P. S. Episcop Lucian Făgărăşanul.

— *Miercuri, 19 septembrie 1979,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe Pr. Vicar Teodor Misaroş, din partea Vicariatului ortodox român din Gyula — R. P. Ungaria.

— *Marţi, 25 septembrie 1979,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe preotul grec Harry Hatzopoulos din Boston, S. U. A.

— *Miercuri, 26 septembrie 1979,* P. F. Patriarh Iustin a primit pe Dr. Harold Koch — Preşedintele Societăţii Renano-Vestfale de relaţii cu străinătatea din R. F. Germania, Ministru de stat, însoţit de H. Ahl, consilier, veniţi în ţară la invitaţia Institutului român de relaţii cu străinătatea. A fost de faţă P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal.

Nicolae Bălcescu ...

(Continuare din pag. 1)

rile de jos", adică a masei de soldaţi. În numai patru luni, el, singurul profesor al acestei şcoli, a izbutit să-i înveţe pe elevi cititul şi scrisul, cele patru operaţii aritmetice şi geografia Europei.

Pe cînd era în armată, l-a cunoscut pe colonelul Ion Cîmpineanu, unul din întemeietorii Societăţii „Filarmonica" în anul 1833. Această societate avea drept scop mărturisit promovarea culturii şi a teatrului naţional, dar în ascuns activa şi pe plan politic. În sînul ei activau o serie de tineri, printre care erau Nicolae Bălcescu, Cezar Bolliac şi Grigore Alexandrescu, care îşi vor pune pana în slujba luptei revoluţionare.

Pentru activitatea sa revoluţionară, Ion Cîmpineanu a fost închis la mănăstirea Mărgineni din Prahova, în 1839. În toamna anului următor, este întemniţat Dimitrie Filipescu, doctor în drept la Paris, acuzat de complot. Printre învinuiţi era şi Cezar Bolliac, imputîndu-i-se că a scris o poezie instigatoare, precum şi Nicolae Bălcescu, condamnat la trei ani închisoare. Întemniţat iniţial la Gorgani, unde se afla deţinut încă un răzvrătit, iuncărul şi poetul Grigore Alexandrescu, Bălcescu a fost trimis, în seara zilei de 7 iulie 1841, la mănăstirea Mărgineni pentru ispăşirea osîndei. Deşi închisoarea i-a şubrezit sănătatea, ea n-a reuşit să-i slăbească elanul revoluţionar, ci, dimpotrivă, i l-a călit.

Îndată după eliberarea din închisoare, în februarie 1843, Bălcescu a pus bazele societăţii secrete „Frăţia", care avea să pregătească revoluţia de la 1848. Prin activitatea sa, „Frăţia" şi-a lărgit cadrul primind în rîndurile ei elemente revoluţionare ca maiorul Ion Voinescu II şi căpitanul Cristofi, scriitorii Cezar Bolliac şi Dimitrie Bolintineanu.

Activînd neobosit, Bălcescu se dedică pregătirii revoluţiei. Lucrările sale istorice propovăduiau pieirea inevitabilă a orînduirii feudale şi ideea justeţii şi necesităţii revoluţiei. Arma pusă de el la îndemîna poporului este istoria, pe care o considera ca fiind „cea dintîi carte a unei naţii".

Dăltuind cu migală şi pasiune de artizan la istoria naţională, el elaborează numeroase studii. Primul dintre acestea este studiul „Puterea armată şi arta militară de la întemeierea principatului Valahiei pînă acum", pe care Nicolae Iorga îl va considera „un minunat capitol de istorie".

În 1845, el ia iniţiativa înfiinţării „Asociaţiei literare"; în acelaşi an, Bălcescu şi Augustin Treboniu Laurian tipăresc prima revistă de istorie, „Magazin istoric pentru Dacia", în paginile căreia va publica numeroase portrete şi studii. Dintre acestea, un loc de seamă îl ocupă studiul „Despre starea soţială a muncitorilor plugari în Principatele Române în deosebite timpuri".

Pentru a-şi desăvîrşi pregătirea, în vara anului 1946, Bălcescu pleacă la Paris, unde s-a întîlnit cu Mihail Kogălniceanu. Ajuns în capitala Franţei, el activează pentru înfiinţarea „Societăţii studenţilor români de la Paris", care îşi propunea să adune fonduri pentru ajutorarea tinerilor români să urmeze studii superioare în străinătate.

În februarie 1848, participă la revoluţia burgheză din Franţa. La 24 ale acelei luni, trimite lui Vasile Alecsandri o scrisoare şi o bucată din catifeaua ce îmbrăcase tronul regelui Ludovic Filip, pe care „însumi am smuls-o în Tuileries", după cum nota el. În seara zilei de 20 martie 1848, convoacă pe toţi „moldo-românii" aflaţi la Paris, cu care prilej se ia hotărîrea de a se începe revoluţia şi în principate şi se întocmeşte un program de acţiune.

Reîntors în ţară, Bălcescu începe să ia măsurile organizatorice necesare pentru dezlănţuirea revoluţiei. Îşi atrage colaborarea ofiţerilor Magheru, Pleşoianu şi Tell. Elaborează planul de acţiune al unităţilor militare. Contribuie la redactarea proclamaţiei revoluţionare, stabileşte planul de desfăşurare a revoluţiei, fixîndu-se data de 9 iunie 1848.

Tînărul patriot ia parte activă la revoluţie. Masele populare se întrunesc la Islaz şi Bucureşti. Iureşul revoluţiei cuprinde toată ţara. Sătenii refuză de a mai face clacă şi de a da dijmă; clăcaşii, cu de la ei putere, se declară liberi şi stăpîni pe pămînturile moşiereşti. Apreciind cum se cuvine rolul maselor în revoluţie, el spunea: „poporul nostru (...) a întrecut pe toate popoarele Europei, chiar şi pe parizieni.

După înăbuşirea revoluţiei de la 1848 din Ţara Românească, Bălcescu se îndreaptă spre Transilvania. Încercările sale nereuşite de a-i împăca pe conducătorii revoluţiei maghiare cu Avram Iancu, l-au determinat să plece la Paris, purtînd în suflet icoana libertăţii şi unităţii poporului român. În capitala Franţei, tipăreşte, la 16 noiembrie 1850, revista „România Viitoare", al cărei motto era: „Dreptate, Frăţie, Unitate", care exprima dezideratele fundamentale ale revoluţiei viitoare. În paginile revistei, el înseră articolul „Mersul revoluţiei în istoria românilor".

Opera care încununează activitatea istorică şi revoluţionară a lui N. Bălcescu este „Românii supt Mihai Vodă Viteazul". Lucrarea a fost scrisă în perioada ianuarie1851—noiembrie 1852, printr-un mare efort. Din cauza bolii necruţătoare care-i măcina sănătatea, el n-a reuşit să termine „monumentul gloriei sale literare" — după aprecierea istoricului Grigore Tocilescu — pana sa oprindu-se la capitolul XXXVIII al cărţii a V-a, intitulată *Mirăslău.*

Marele revoluţionar-democrat Nicolae Bălcescu s-a stins din viaţă la 29 noiembrie 1852, la Palermo, fiind înmormîntat în cimitirul Capucinilor. Idealul pentru care a luptat cu atîta dîrzenie şi dăruire Bălcescu, s-a realizat mai tîrziu. Edificînd noua societate, poporul român împlineşte visul lui Bălcescu, adică să nu mai fie „nici rob, nici naţie roabă, nici un stăpîn pe altul".

Pomenirea unui înaintaş

La 17 august s-au împlinit 110 ani de la moartea cărturarului şi patriotului bănăţean Damaschin Toma Bojincă. Susţinător al ideilor Şcolii ardelene, Damaschin Bojincă a dovedit preocupări multilaterale: juridice, filologice, istorice, educative. După studii la Oraviţa, Vîrşeţ, Timişoara, Oradea, Budapesta, Bojincă ajunge jurasor (candidat de avocat), practicînd o vreme avocatura la Budapesta. În 1833 pleacă în Moldova unde va deveni profesor la Academia Mihăileană, rector al Seminarului de la Socola, jurisconsult al Moldovei şi apoi ministru de justiţie pe vremea lui Cuza (1860—1861). În domeniul juridic traduce şi în acelaşi timp alcătuieşte cursuri (despre *Dritul ţivil roman şi Dritul ţivil al Moldovei, împreună cu proţedura).* Un moment important al activităţii sale îl constituie cel de la „Biblioteca românească" — revista pe care o edita Zaharia Carcalechi. Aici publică în 1829 — 30 scrieri istorice (traduse sau originale): *Istoria romanilor, Istoria lumii pe scurt* şi trei semnificative portrete de domnitori români *(Cantemir, Radu Şerban* şi *Mihai Viteazul).* Preocupările pentru istoria romanilor şi a românilor, paralelismul între acestea completează cu *Anticele romanilor* (două volume tipărite la Buda, 1832, 1833) — carte care face din Bojincă unul din precursorii etnografiei şi folcloristicii româneşti. Discipol al lui Petru Maior, Bojincă răspunde, asemeni corifeului Şcolii ardelene, denigratorilor neamului românesc (în lucrarea *Animadversio in dissertationen Hallensem,* în latineşte, 1827, tradusă apoi în româneşte *Răspundere dezgurzătoare,* 1828), afirmînd originea română şi continuitatea în Dacia a poporului român. Polemica sa cu Sava Tököly dovedeşte reale calităţi de pamfletar. Asemeni celorlalţi luminişti, Bojincă vede în istorie, în cultură în general, un factor de educaţie naţională, de luminare a poporului român. În acelaşi spirit se înscrie şi manualul său de pedagogie *Diregătoriul bunei creştere — 1830.*

Pentru pomenirea cărturarului şi patriotului Damaschin Bojincă, duminică 17 august s-a oficiat un parastas în biserica parohiei Gîrlişte, jud. Caraş-Severin, locul său de baştină. Cu acest prilej P. C. Părinte Vasile Petrica, protopopul Reşiţei, a rostit un cuvînt comemorativ în care a evidenţiat meritele pe plan naţional, cultural şi bisericesc ale celui numit de Zaharia Carcalechi „preaînvăţat şi învăpăiat de luminarea neamului nostru".

Catedrala

Privesc Catedrala, mîndra şi grăitoarea noastră catedrală ortodoxă din Cluj-Napoca. Niciodată nu i se va putea aduce îndeajuns laudă episcopului Nicolae Ivan, care a visat-o şi a construit-o.

În cei patru ani de ocupaţie horthystă (1940—1944), această catedrală a rămas aici ca o bucăţică din ţara liberă, ca un monument al demnităţii, al libertăţii şi al dreptăţii româneşti, mărturie în faţa lumii că acest oraş este un oraş românesc.

Catedrala ortodoxă română din Cluj-Napoca răspîndeşte şi acum peste acest străvechi municipiu un aer de solemnitate ortodoxă şi românească, ca într-o zi senină de Paşti.

Ea pare o fecioară senină şi curată, ce a trecut de moarte şi urcă pe aleile neumbrite spre eternitate.

Privind-o îţi aminteşti de bucurie, de înviere, de pace.

Clopotele şi porţile ei, au străluciri de aur. În fiecare zi ele deschid cerul şi aduc binecuvîntare şi pace pămîntului.

† IUSTINIAN MARAMUREŞANUL
Episcop-vicar

Gala Galaction : Opinii literare

Editura Minerva a dat la lumină recent o nouă culegere de articole care poartă semnătura lui Gala Galaction. Sînt peste 115 la număr şi însumează 357 p. Cititorul va simţi în ele vibraţia sufletului mare al părintului Gala Galaction, multe fiind străbătute de căldura trăirii sale creştineşti.

Autorul acestei culegeri este vrednicul preot Gheorghe Cunescu, un mare îndrăgostit de scrisul lui Gala Galaction, încă de pe vremea cînd ostenea cu frumoase roade în parohii de pe plaiurile noastre transilvănene. Mărturie stau, în această privinţă, multele articole pe care le-a scris despre Gala Galaction în revistele Bisericii noastre şi ale altor culte.

Cartea cuprinde trei capitole:

Primul capitol, intitulat: *Despre scriitori şi cărţi* — ne aduce în atenţie o seamă de iubitori ai condeiului din primele decenii ale veacului nostru care — datorită condiţiilor nefavorabile din acel timp, cînd scriitorul nu putea trăi din scrisul său — nu s-au putut afirma plenar, trecînd ca nişte comete pe cerul literaturii româneşti. Tot în acest capitol ne întîlnim cu laturi mai puţin cunoscute din viaţa şi scrisul unor scriitori consacraţi, ca şi cu o seamă de reviste care, deşi cu o existenţă scurtă, au însemnat mult pentru afirmarea multor condeie româneşti de prima mînă.

Găsim în acest capitol şi alte aspecte legate de mişcarea literară din prima jumătate a secolului nostru.

În capitolul doi: *Povestea cărţilor mele* — sînt adunate cîteva articole referitoare la geneza unor opere ale lui Gala Galaction: Biserica din Răzoare, Moara lui Călifăr, Gloria Constantini, Clopotele din Mănăstirea Neamţu ş. a., multe din aceste teme fiind inspirate din drumeţiile pe care autorul le întreprindea pe vremea cînd era inspector bisericesc.

Capitolul trei: *Arta scrisului* — cuprinde articole de îndrumare pentru poeţi şi prozatori „născuţi în douăzeci şi patru de ore" (p. 330), cît şi aprecieri privitoare la greaua muncă de formare în arta scrisului, artă în care talentul este „acea licură de foc ceresc, ascunsă ca într-o vatră de cenuşă, (care) nu va creşte, nu va pîlpîi şi nu se va preschimba în vatră de jăratic, decît după o muncă încăpăţînată de zeci de ani. E o jalnică iluzie — sublinia Gala Galaction în 1914 — să crezi că talentul este, dintr-o dată, ceva aşa ca o butie plină, unde n-ai decît să învîrteşti cheia de la cana, ca să umpli lumea cu vinul producţiilor tale. Dimpotrivă! Talentul e ca un subţirel izvor de munte. Trebuie să-i sapi calea în piatră şi să-l captezi cu multă ostenealâ!" (p. 331).

Cartea, pe care o recomandăm pentru toate bibliotecile parohiilor noastre, reprezintă încă un act de cinstire a celui ce ne-a lăsat, în colaborare cu pr. Vasile Radu, şi actuala ediţie sinodală a Sf. Scripturi, acum la împlinirea a 100 ani de la naşterea sa.

P.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar)

Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu [44.206]

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 15 noiembrie 1979 Nr. 43—44

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORTODOXIA — VIAȚĂ ÎN HRISTOS

Iisus Hristos Mîntuitorul

În ceea ce privește propria Lui persoană Iisus Hristos nu este o verigă obișnuită din generația adamică. El este Fiul lui Dumnezeu, e „marele nostru Dumnezeu", una din fețele divine ale Sfintei Treimi — care s-a făcut om din iubire, s-a întrupat pentru ca pe om să-l mîntuiască. Dacă omul cel nou trebuia în primul rînd să fie în comuniune cu Dumnezeu, în persoana lui Iisus Hristos s-a realizat cea mai intimă unire posibilă între firea dumnezeiască și firea omenească: unirea ipostatică. Fiul lui Dumnezeu a luat „chip de rob" (Filipeni 2, 7): într-o singură persoană Dumnezeu și om. Astfel, întrupează chipul ideal al omului: omul unit cu Dumnezeu, după care unire se dorește ființa umană și prin care poate ajunge la plenitudine. Prin aceasta El devine ținta spre care se îndreaptă toate, prin care credinciosul intră în comuniune cu Dumnezeu. Prin El Dumnezeu e prezent în credincios și credinciosul e pătruns de viața divină.

Umanitatea lui Hristos fiind atît de intim unită cu Dumnezeirea Lui, nu s-a dizolvat într-însa, ca să devie o simplă aparență, ci este tot atît de reală ca și umanitatea noastră: El s-a făcut om întru toate asemenea „fraților Săi" și „a fost ispitit întru toate" asemenea nouă (Evrei 4, 15). Trupul Lui era supus oboselii, foamei, setei, suferinței și morții. El a fost un adevărat „frate", adică a intrat în marea familie umană și s-a solidarizat cu destinul și suferințele ei. Spre deosebire însă de ceilalți frați ai Săi, „El n-a cunoscut păcatul"; a fost întru toate „afară de păcat" (Evrei 4, 15). E singurul om pe care nimeni nu l-a putut vădi de păcat: sfințenia LUI strălucește și astăzi ca piscul cel mai înalt al neprihănirii pe pămînt, piscul inaccesibil al unei purități cu adevărat divine. Acela în care locuia toată plenitudinea dumnezeirii, trupește, nu putea avea peste făptura și viața Sa umbra păcatului, ce întunecă existența umană: era un cristal pur în care se răsfrîngea lumina dumnezeirii. Era om, dar prin sfințenia Lui era un om nou, singurul om cu adevărat nou: s-a făcut frate cu oamenii, a devenit membru al umanității, dar, prin neprihănirea LUI, devine începătura unei umanități, peste care păcatul nu are nici o putere. Prin El începe o nouă omenire, a cărei viață este dezrobită de sub stăpînirea păcatelor. Precum Adam e căpetenia existenței adamice, care e robită păcatului, Hristos e căpetenia existenței creștine, slobodă față de păcat și capabilă de sfințenie. Astfel Iisus împlinește și a doua condiție a omului nou: sfințenia.

Cu atît mai puțin se poate vorbi despre stăpînirea diavolului: diavolul stăpînește prin intermediul păcatului. El a încercat să ispitească pe Iisus, dar a fost înfrînt. Dacă Adam a ascultat șoapta ispititorului și a devenit neascultător față de Dumnezeu, Iisus este suprema întrupare a ascultării de Dumnezeu — și anume de Dumnezeu-Tatăl. Aceasta e prelungirea în istorie a raportului de Fiu în care se află față de Tatăl din veșnicie. „El este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut" (Coloseni 1, 15), „este strălucirea slavei Lui și chipul ființei Lui" (Evrei 1, 3). Fiul e imaginea substanțială a Tatălui, sensul Lui e să reflecteze mărirea Lui Dumnezeu-Tatăl și să-I împlinească voia. Planul mîntuirii oamenilor prin întrupare izvorăște

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Omagiu I. P. S. Teofil
la împlinirea vîrstei de 70 de ani

Mănăstirea de la Petreștii de Sus

Cheile Turzii sînt situate la extremitatea răsăriteană a Munților Apuseni nu departe de municipiul Turda, de la care-și împrumută numele. Vizibile de la mari distanțe atrag privirile călătorilor înfățișîndu-se într-o panoramă cuprinzătoare și deosebit de impresionantă.

Aici, aproape de cer, pe marele taler al naturii înconjurat de păduri seculare și hăuri de stînci, în aer și lumină, adăpostiți de vitregia vremurilor, călugări evlavioși și credincioși cucernici gîndindu-se la suflet și la veșnicie au înălțat un cuib de rugăciune, de speranță, de credință, de slovă și cultură românească.

Vechimea ei se pierde în negura anilor. După daci și apoi romani care au folosit Cheile și peșterile ei ca locuri de strategie și de cult, călugări creștini găsesc condiții din cele mai potrivite sihastrelor și duhovnicești lor retrageri.

Cînd a fost ridicat primul așezămînt chilie sau schit, nu se poate cunoaște. Unii devansează în timp existența unui locaș mănăstiresc în aceste locuri pînă la vremea cînd ființa în Feleac scaunul Vlădicesc (1488) și nu fără îndreptățite presupuneri, ba chiar gîndindu-i o vechime și mai mare.

Marele istoric Iorga îndreptîndu-se spre parohia Petreștii de Sus spre a cerceta vestigiile de a căror existență știa mai dinainte a spus: „Aici se păstrează icoanele încă ale unei mănăstiri dărîmate, în care, în preajma Turzii, locuiau călugări de-ai noștri încă în ziua aceia a prohodului tăinuit pentru Craiul Mihai cel Viteaz".

Era deci înaintea atacului mișelesc „și dacă nu numai aici s-a slujit acel prohod tăinuit, în tot cazul — e de înțeles — și aici s-a slujit un asemenea prohod, deoarece prin construcția naturală a muntelui, slujitorii altarelor puteau să-și afirme și mai îndrăznet unitatea de gîndire românească". După înfrîngerea voievodului Mihai în lupta de la Mirăslău știm că s-a pornit o aprigă prigoană împotriva preoților și călugărilor români, mai cu seamă a celor veniți de dincolo de munți fiind declarați proscriși de dieta din 25 oct. din anul 1600, pe motivul că au lucrat în favoarea lui Mihai, pregătind poporul pentru venirea lui în Transilvania și pentru că i-au furnizat informații. Este probabil ca monahii să fi fost alungați, urmăriți, iar lăcașul să se fi risipit.

Pe un apostol din 1704 stă scris: „Acest apostol l-a lăsat popa Gheorghe de la Vidolm (aproape de Petrești) ctitorului mănăstirii". Un cronicar din sec. XIX menționează ca ctitor al mănăstirii pe preotul călugăr Crăciun. (E menționat și de Șt. Meteș în „Mănăstirile românești din Transilvania", Sibiu 1936, p. 589, și ca preot în Petreștii de Sus alături de călugărul Inochentie și de preotul Ioan). El consideră ridicarea mănăstirii în perioada anilor 1732—1742. Istoricul mănăstirii Petrești indică anul 1710. Locul pe care s-a construit mănăstirea era arendat de la Scaunul Arieșului. Drept preț de folosință Scaunul primea din partea călugărilor: un ban de aur, un berbec gras și un stup cu miere. Dintre puținele mănăstiri scăpate de distrugerea lui Bucov este și aceasta deoarece aici se făcea și școală cu copiii din cele trei Petriduri.

Se spune că se făcea învățămînt în mod intens și nu s-a sistat nici după moartea călugărilor, venind în locul lor preoți de mir, unii din evlavie alții îndeplinind canon. Între ei erau oameni de seamă, cu carte, iar școala condusă de ei ajunse la înflorire și nume bun. Credincioșii din jur au început să o aprecieze și să o înzestreze. La această mănăstire funcționa pe lîngă școala obișnuită și o școală de Teologie — pentru pregătirea preoților. Absolvenții acestei școli fiind hirotoniți de episcop. Veneau aici în acest scop tineri din tot cuprinsul județului. Primeau învățătura și o duceau cu ei în toate colțurile Transilvaniei și țării, duceau cu ei duhul credinței ortodoxe și al școalei naționale românești. Mănăstirea avea o rază de acțiune și mai mare. Renu-

Preot *Ioan Pop*

(Continuare în pag. a 2-a)

Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil, al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, a împlinit binecuvîntata vîrstă de 70 ani. Binecuvîntată, nu numai fiindcă este vîrsta pe care o indică Psalmistul David rînduită îndeobște oamenilor în călătoria lor în această lume, ci mai ales pentru că I. P. S. Sa a fost în toată viața sa izvor de binecuvîntare pentru clerul și credincioșii pe care i-a păstorit, a fost ca un „far de lumină" înaintea credincioșilor în drumul lor spre împărăția lui Dumnezeu.

Nu este un lucru la îndemîna oricui și nici ușor să te afli în fruntea unei obști creștinești, mai mici sau mai mari, și să ai mereu conștiința vie și trează că toți privesc spre tine, spre cuvintele și faptele tale și așteaptă să le fii îndrumător pe calea binelui, adevărului, curățeniei, credinței și dragostei de Dumnezeu și de oameni.

Din cei 70 de ani, dăruiți de Dumnezeu, I. P. S. Sa a închinat 47 în slujba altarului, în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor: 17 ani ca preot de mir, mai bine de 8 ani ca episcop al Eparhiei Romanului și Hușilor și peste 22 de ani ca episcop și apoi arhiepiscop al de Dumnezeu păzitei Eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului.

A urcat pe aceste trepte ale slujirii, fără a le rîvni, din ascultare de voia lui Dumnezeu care conduce cu înțelepciune cărările vieții, și așează pe umeri răspunderi celor ce le poartă cu demnitate. În toate aceste trei trepte a lucrat fără gălăgie și fără ostentație, mărturisind mereu că tot ceea ce a făcut nu este meritul său ci se datorează darului și ajutorului lui Dumnezeu.

Cunoscător temeinic al Sfintei Scripturi, I. P. S. Sa a folosit-o în toate ocaziile în pastorație, ca pe o armă indispensabilă oricărui slujitor al altarului în vestirea adevărului dumnezeiesc.

La aceasta a adăugat o concepție înaltă despre preoție, întreținută prin rugăciune și meditație zilnică. Preotul trebuie să fie întru toate pildă credincioșilor. De aceea Inalt Prea Sfinția Sa acordă o mare grijă clerului, începînd de la cei ce se pregătesc pentru această mare misiune, pînă la cei mai în vîrstă, povățuindu-i și îndemnîndu-i să fie păstori vrednici, să-și îndeplinească slujba cu simț de răspundere, înaintea lui Dumnezeu și o oamenilor.

Cît timp a fost episcop al Eparhiei Romanului și Hușilor, s-a legat sufletește de bunii credincioși moldoveni, pe care i-a călăuzit după pilda marilor ierarhi: Varlaam, Dosoftei și Melchisedec, în duhul nemuritor al Voievodului Ștefan cel Mare.

Venit la Cluj a continuat lucrarea vrednicilor săi înaintași Nicolae Ivan și Nicolae Colan, ctitori de viață nouă, românească și ortodoxă

† VASILE
Episcopul Oradiei

(Continuare în pag. a 3-a)

Un mare patriot: VASILE GOLDIŞ

„E interes obştesc să-i cunoaştem pe bărbaţii care vin din Ardeal, cu atmosfera răcoritoare a munţilor lui, cu voinţa oţelită în luptele dîrze pentru viaţa naţională, cu concepţia lor de moralitate austeră".

Cuvintele aparţin lui Vasile Goldiş, unul dintre fruntaşii generaţiei de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul celui de al XX-lea, în a căror operă şi activitate s-au oglindit fidel aspiraţiile şi năzuinţele poporului român spre libertate naţională şi socială. Faptele acestui neobosit patriot îşi au izvorul direct în ataşamentul său faţă de popor şi de cauza acestuia, în cunoaşterea şi înţelegerea largă a realităţilor contemporane a marilor probleme ce frămîntau conştiinţa naţiunii române la graniţa dintre cele două veacuri.

S-a născut în satul Mocirla (azi Lunca Teuzului) din judeţul Arad, la 16 noiembrie 1862, într-o familie de preoţi. După strălucite studii la Budapesta şi Viena, se dedică luptei neobosite pentru eliberarea poporului român de sub dominaţia străină, în calitate de profesor la Preparandia din Caransebeş şi la Liceul Andrei Şaguna din Braşov, între 1886—1901.

Ales deputat în parlamentul de la Budapesta, Vasile Goldiş desfăşoară între anii 1906—1910 o activitate deosebit de prestigioasă şi semnificativă. Văzînd în metoda parlamentară o posibilitate de moment pentru ducerea luptei raţionale, Vasile Goldiş înţelege să se folosească la maximum de acest drept, pe care constituţionalismul habsburgic îl mai menţinea pentru naţiunile oprimate din imperiu. Alături de alţi deputaţi români, sîrbi, croaţi sau slovaci, el pledează pentru acordarea de drepturi politice larg democratice tuturor naţiunilor din alcătuirea eterogenă a Pajurei.

Cu argumente juridice şi istorice, Vasile Goldiş scoate în evidenţă lupta pentru libertate şi dreptate a poporelor asuprite, capacitatea acestora de a progresa pe tărîm economic, social, politic şi cultural.

La Arad, el desfăşoară o vie activitate pentru înfăptuirea unirii Transilvaniei cu România. În acest sens, va redacta cele mai importante acte şi documente cu privire la autodeterminarea şi suveranitatea Transilvaniei, făcînd astfel cunoscută lumii întregi dorinţa supremă a poporului nostru de a se constitui într-un stat naţional unitar suveran şi independent. Se pregătea Adunarea Naţională de la Alba Iulia, care a proclamat la 1 Decembrie 1918, Unirea Transilvaniei cu România, înfăptuindu-se astfel un act de dreptate istorică şi un vis secular al poporului român.

Cuvîntarea solemnă prin care se motiva unirea a ţinut-o Vasile Goldiş. Tot el a fost însărcinat cu expunerea Declaraţiei de unire, alegere cît se poate de nimerită, date fiind calităţile sale de eminent orator, dar mai ales poziţia sa avansată şi democratică, în cele mai importante domenii ale vieţii sociale şi politice.

Atenţia excepţională pe care a acordat-o în activitatea sa Unirii Transilvaniei cu România, se înţelege la Vasile Goldiş cu înţelegerea adîncă şi justă a rolului covîrşitor pe care urma să-l joace desăvîrşirea unităţii de stat în dezvoltarea social-economică şi politică a ţării: *„Numai într-un stat naţional se poate remarca iniţiativa, spontaneitatea şi geniul popular" (...) „Nu numai naţiunea care se consolidează în stat naţional profită prin aceasta, ci şi umanitatea"*.

În spiritul ideilor sale general democratice, Vasile Goldiş punea problema recunoaşterii drepturilor naţionalităţilor conlocuitoare din Transilvania, o dată cu noua formă statală, rezultată în urma unirii. El atrage atenţia că noul stat naţional român unitar va trebui să asigure tuturor cetăţenilor săi *„aceleaşi drepturi şi aceleaşi datorinţi"*. În acelaşi spirit el afirma în 1927 următoarele memorabile cuvinte: *„Vrem să fie scris în istorie că a fost o naţiune care nu a vrut să asuprească un alt popor, şi această naţiune este naţiunea română"*.

Privind concepţia lui Vasile Goldiş în problema rolului maselor populare, în făurirea unirii, Goldiş atribuie rolul cel mai de seamă în acest eveniment maselor. *„Nu revendic nici un merit personal pentru mine,* spunea el. *Fiindcă propunerea* (unirii — n. n.) *ar fi făcut-o şi alţii, mii. Ea a fost în sufletul naţiunii noastre, sufletele erau pregătite ..."*.

Personalitate de seamă a vieţii noastre politice, Vasile Goldiş a fost o prezenţă permanentă, spirit receptiv la evenimentele epocii sale. El a militat şi după 1918 pentru apărarea intereselor poporului, a suveranităţii, independenţei şi integrităţii ţării. Şi-a trăit ultimii ani la Arad, retras din viaţa politică a ţării. A dus o existenţă modestă, lipsită de pretenţiile şi fastul cu care s-a împodobit întotdeauna burghezia. Luptător înflăcărat, el a preluat ştafeta revoluţionarilor de la 1848, aducîndu-şi contribuţia sa importantă la înfăptuirea unor aspiraţii seculare ale poporului nostru. Aşa l-au văzut contemporanii, aşa trebuie să-l vadă generaţiile de azi şi cele care vor urma.

S-a stins din viaţă, în urmă cu 45 de ani, în ziua de sîmbătă, 10 februarie 1934, la ora 9 şi 15 minute, în locuinţa sa arădeană din vechiul palat al ziarului „Românul", *„epicentrul activităţii sale vajnice"* de odinioară. Viaţa îl purtase pe valuri, urcîndu-l pe creste, de unde a coborît demn şi senin pentru a se înfrăţi cu veşnicia.

Prof. dr. *Gheorghe Şoţa*

Iisus Hristos Mîntuitorul

(Continuare din pag. 1)

din Tatăl şi e realizat de Fiul, prin colaborarea Duhului Sfînt. „Iată vin să fac voia Ta, Dumnezeule!" (Evrei 10, 9) exprimă relaţia de ascultare voluntară faţă de Tatăl. Dumnezeu fiind „s-a deşertat pe Sine, chip de rob luînd şi făcîndu-se asemenea oamenilor ...; s-a Smerit pe Sine, făcîndu-se ascultător pînă la moarte şi încă moarte pe cruce" (Filipeni 2, 7—8).

Aşadar din toate punctele de vedere Iisus Hristos reprezintă omul desăvîrşit, omul cel nou: păcatul şi diavolul n-au nici o parte în El, unit cu Dumnezeu — în mod ipostatic — s-a supus întru toate Tatălui şi este întrupare pură a sfinţeniei. Raţiunea Lui n-are nici o umbră de rătăcire sau obscuritate: cunoaşte clar adevărul şi-l tălmăceşte cu o putere şi o simplitate uluitoare lumii, voinţa Lui nu cunoaşte decît calea cea dreaptă a împlinirii voii divine, simţămintele Lui sînt ţesute din lacrima unei iubiri sublime; iar trupul Lui e străluminat de prezenţa puterii Lui Dumnezeu. Totul respiră în atmosfera neprihănită a Dumnezeirii, lipsită de negura înnăbuşitoare a păcatului.

Dar moartea? — Şi moartea a fost înfrîntă prin înviere, care a săltat trupul Domnului în planul vieţii celei fără de moarte. Pînă la înviere, Iisus a purtat un trup omenesc asemenea nouă, care lipsit fiind de păcat, totuşi avea „patimile cele nepăcătoase" — consecinţe ale păcatului —, deci şi capacitatea de a muri. Altfel ar fi trebuit să aibă un trup duhovnicesc invizibil: El trebuia însă să trăiască printre oameni ca un om şi să aducă jertfa de mîntuire a omenirii. Asupra Celui fără de păcat însă, moartea nu avea putere căci puterea morţii e păcatul. De aceea pe Cel ce s-a făcut ascultător pînă la moarte, Tatăl l-a înviat, (Romani 4, 24; Efeseni 1, 20; Filipeni 2, 9). Dacă plata păcatului şi a neascultării a fost moartea, plata sfinţeniei şi a ascultării este viaţa. Prin înviere „moartea a fost înghiţită de biruinţă", căci „trupul cel stricăcios s-a îmbrăcat întru nestricăciune şi trupul cel muritor s-a îmbrăcat întru nemurire". Este ca o nouă creaţie: prin puterea lui Dumnezeu trupul devine ceresc din pămîntesc, din neputincios şi fără slavă este ridicat întru putere şi întru mărire, din trup de carne şi sînge se transformă în trup duhovnicesc (cf. I Corinteni 15, 40—54). Învierea nu este readucerea în viaţă a trupului crucificat, ci transformarea lui în aşa fel încît nu mai e supus condiţiilor spaţial-temporale ale corporalităţii obişnuite, nu mai e piedică în manifestarea divinităţii lui Hristos, ci este înduhovnicit şi capabil să transmită, „toată infinitatea puterilor divine". Dacă principiul de viaţă personală în Iisus Hristos era Fiul lui Dumnezeu şi trupul trebuia să fie asimilat acestui principiu divin, să fie un trup capabil să slujească de instrument dumnezeirii. Trupul acesta e totodată eliberat de stăpînirea morţii şi înălţat în intimitatea Sfintei Treimi. Viaţa cea nouă este o realitate concretă în umanitatea transfigurată a Domnului. Căci Hristos, după ce a înviat din morţi, nu mai moare, moartea nu mai are nici o stăpînire asupra Lui; El s-a înălţat la dreapta Tatălui, adică participă la puterea şi mărirea lui Dumnezeu (Romani 6, 9; 8, 34). Desigur, umanitatea aceasta spiritualizată aparţine unui plan transcendental de existenţă faţă de percepţia simţurilor noastre, de chipurile imaginaţiei noastre, de conceptele abstracte ale raţiunii noastre. E o umanitate ce nu cade sub simţuri, nu poate fi imaginată clar şi nici turnată în concepte precise: ea depăşeşte existenţa adamică. Ea însă rămîne în regiunea ontică a omenescului: e natură omenească desăvîrşită în lumina dumnezeirii, dar legată cu toată natura omenească. Ea e centrul invizibil al existenţei noastre din care se infuzează în toţi cei ce cred puterile înnoirii.

Mănăstirea de la Petreştii de Sus

(Continuare din pag. 1)

mele şi prestigiul erau bine cunoscute, locul fiind considerat sfînt. De două ori pe an se organizau rugi: la Rusalii şi în Joia Mare, sărbători cu adînci semnificaţii pentru asupritul nostru popor. „Iar cînd a împărţit limbile de foc întru o unire pe toţi i-a chemat" spuneau graiurile vechilor cazanii, „întru o unire" spuneau preoţii şi simţeau sufletele credincioase, „ca într-un gînd să mărturisim". Joia Mare îi învăţa cum să se ridice din suferinţă şi moarte la viaţă, pregătindu-i pentru marea zi a Învierii. Departe-n zare străluceau Carpaţii spre care lunecau privirile, acolo de unde a venit Voievodul, de unde aşteptau izbăvire. Arzător de aproape erau „cîmpii Tordei" cu jertfa Unirii, duhul lui Visarion (1744), al lui Sofronie (1759), al lui Horea Rex Daciae (1784) şi al urmaşilor întru nădejde. Erau aşa de vestite aceste rugi încît veneau credincioşi din toată Transilvania ba şi de dincolo de pasul Craiului. Din cauza aglomerării populaţiei, invocîndu-se şi alte motive, pelerinajul a fost interzis de autorităţile habsburgice. Călugării au fost obligaţi să părăsească mănăstirea din lipsă de fonduri pentru întreţinere. Învăţămîntul continuă pînă în anul 1849. O parte din taberele române revoluţionare poposesc aici cu ocazia evenimentelor din 1848/49. Istoricul mănăstirii menţionează prezenţa lui Avram Iancu — marele tribun — cu prefecţii săi în timpul cît au ţinut luptele în jurul Turzii şi a Copandului (Copăceni). După retragerea înspre munţi a românilor, trupele de voluntari ale căpitanului Lenghyel o ocupă şi îi dau foc. Clopotul mănăstirii a fost răpit flăcărilor de dreptcredinciosul Oprea Lup. Prezenţi la mănăstire în anul 1848 sînt amintiţi şi tribunii Ioan Ciurileanu, Ioan Balint cu oştile lor.

În anul 1889 se mai puteau vedea pardoseala bisericii din pietre frumoase, late. În faţa bisericii o cruce mare de piatră. În apropierea locului bisericii se vedeau clar fundaţiile edificiului şcolii şi ruinele mănăstirii mai ales fundaţiile micilor chilii călugăreşti. Locuitorii din cele trei Petriduri erau mereu preocupaţi de ideea reclădirii mănăstirii.

Dintre vieţuitorii şi deservenţii acestui locaş a căror nume a rămas în documente amintim: Preotul Crăciun ca ctitor. În 1733, călugărul Inochentie. În 1765, egumenul Macarie şi clopotarul Nicolae Burcuş. În anii 1772 şi 1774 cîte un călugăr. Mănăstirea avea intravilan: 76 stînjeni lungime şi 40 lăţime; arător, o găleată şi două feldere; fînaţ şase care şi o pădure. În anul 1795 e menţionat preotul Avram. În apropierea Petridului de Sus la locul numit „Tău" se afla moara mănăstirii şi eleşteele călugărilor. Începînd din sec. XIX, pînă în anul 1848/49, la mănăstire servesc preoţii David şi Grigorie Medan. Mănăstirea Petreştii de Sus era independentă de parohie avînd ca filie mănăstirea Berchişului la o depărtare de 6 km de mănăstirea mare. Pe lîngă veniturile cu şcoala laică şi cea preoţească, mai avea venit şi dintr-o frumoasă grădină ce era în jurul mănăstirii, care a existat pînă pe la anii 1860—1870. Această grădină i s-a dat în grijă dascălului mănăstirii (călugăr) cu tot ce a mai rămas, ajutat fiind să-şi construiască provizoriu o chilie şi o clopotniţă pentru clopotul rămas şi păstrat După moartea lui muntele rămîne gol.

Trec anii lungi, grei şi iară şi iară, mănăstirea cheamă, înalţă întăreşte, înfiripă faptă. În anul 1933 nădejdile prind contur. Preotul Sinu Vasile cu credincioşii săi adună materiale. În anul 1937 noua mănăstire e terminată, pe locul celei vechi. Ctitori, meşteri şi închinători sînt fericiţi. Albă şi strălucitoare biserica rîde în soare. Trei turnuri se ridică spre cer şi clopotele cîntă şi cheamă ca un strigăt de biruinţă. Învie trecutul legîndu-se de prezent. În ziua de 3 octombrie 1937 i se face sfinţirea şi muntele e iar plin de lume, sobor de preoţi, cînt, flori şi sărbătoare. Acolo sus s-a făcut o masă de obşte împărtăşindu-şi bucuria localnici şi oaspeţi, făcînd din clipe istorie. În stîncăria pustie mănăstirea era o apariţie de basm. La hram, 6 august, (Schimbarea la Faţă a Domnului) venea lume multă în pelerinaj.

În al doilea război mondial, e iar distrusă, crucea de piatră ruptă şi clopotul rămas de la mănăstirea veche şi readus acum la cea nouă, a dispărut şi el.

Credincioşii nu uită mănăstirea. Oricine vizitează Cheile Turzii aude de ea, şi-o închipuie, ar dori să o vadă. În trup nu mai este dar e prezentă în duh, e mutată în gînduri şi locul ei cheamă şi vorbeşte.

În rîndul mănăstirilor din cuprinsul Transilvaniei, aceasta ocupă un loc de primă importanţă. În vremile de asuprire etnică şi religioasă ea ne-a reprezentat ca instituţie românească, a ţinut aprinsă flacăra credinţei şi a şcoalei naţionale româneşti, a contribuit la formarea culturii în strînsă legătură cu celelalte provincii româneşti libere. E importantă pentru şcoala de Teologie ce se afla aici, pentru munca ce s-a depus şi pentru aprecierea la care a ajuns. Credincioşi din Transilvania şi de dincolo de munţi s-au străduit pentru ridicarea ei.

Apreciatul dascăl Ştefan Moldoveanul care a fost în Transilvania între anii 1736—1742 scrie în părţile Turdei un Octoih şi un Antologhion. Unde decît la această şcoală a găsit condiţii mai bune? În predoslovia Antologhionului său subliniază nevoia de a avea cărţi de slujbă în româneşte.

Nicolae Iorga găseşte în 1905, printre vestigii rămase de la fosta mănăstire, icoane călugăreşti, cărţi muntene încă din vremea lui Brîncoveanu, un manuscris şi clopotul amintit. Cartea „Vieţile Sfinţilor" a mitropolitului moldovean Dosoftei a fost dăruită de însuşi autorul, mănăstirii Petrid. Tot Iorga vorbind de mănăstirea Petreştii de Sus spunea: „Aici a stat una din acele mănăstiri multe, cu ceteţi, cu caligrafi, cu zugravi şi dascăli, care au dat un trecut bogat şi îndelung culturii noastre din Ardeal".

Omagiu I. P. S. Teofil...

(Continuare din pag. 1)

în capitala Transilvaniei. Aici, în condiţii de viaţă nouă, de lărgire şi adîncire a unităţii noastre bisericeşti şi naţionale, Î. P. S. Sa a făgăduit şi a reuşit să se afirme ca un ierarh al „păcii şi unităţii".

„Voia lui Dumnezeu şi chemarea ce ni s-a făcut prin reprezentanţii poporului, a spus la alegerea sa ca episcop al Clujului, mă trimite să priveghez şi să străjuiesc, ca toţi românii să nu se mai despartă în două strane adverse".

Mărturisind de la început adeziunea sa la marele act al reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române şi arătîndu-şi dragostea faţă de Biserica Ortodoxă, a lucrat neîntrerupt, cu dragoste şi răbdare, cu tact şi înţelepciune la zidirea acestui măreţ edificiu al păcii, înfrăţirii şi unităţii tuturor românilor.

Fără îndoială că zidirea păcii şi înfrăţirii, înlăturarea barierelor nedrepte care ne-au despărţit multe veacuri, cere o muncă continuă, o înţelegere superioară a realităţilor şi mult spirit de jertfă pentru înfăptuirea deplină a lor.

Înalt Prea Sfinţia Sa a pus de la început la inimă acest imperativ al vremurilor noi, şi i-a slujit neîntrerupt prin cuvîntări, prin scris şi pastorale, în toate ocaziile pentru că a văzut în el împlinirea însăşi a voii lui Dumnezeu şi „porunca de veacuri a neamului de a fi toţi una, una în credinţă, una în iubire, una în nădejde, una în organizare. Un singur suflet, o singură credinţă, o singură Biserică, Biserica sufletului românesc", precum a spus mitropolitul Nicolae Bălan la aniversarea unui an de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române.

Ca slujitor credincios al Bisericii strămoşeşti, Î. P. S. Sa a fost şi a rămas mereu în slujba credincioşilor.

„Locul episcopului este lîngă popor, căci aşa cum s-a spus cu dreptate, nu poporul este făcut pentru episcop, ci episcopul pentru popor", mărturisea cu ocazia primirii cîrjei de arhipăstor al credincioşilor din inima Transilvaniei.

„Cei rînduiţi a fi conducători în Biserică, episcopi şi preoţi, sînt astfel îndatoraţi să se pună în slujba credincioşilor, ajutîndu-i în năzuinţele lor după o viaţă mai fericită, scutită de exploatare, ferită de cumplitele dureri ale războaielor".

Dar, iubirea şi atenţia Înalt Prea Sfinţiei Sale nu s-a limitat la cei de un neam şi o credinţă cu dînsul. Venind în Cluj, unde trăiesc credincioşi şi reprezentanţi ai altor culte şi naţionalităţi a arătat o dragoste frăţească, întinzînd o mînă caldă şi lucrînd în colaborare, în adevărat spirit ecumenist, cu toţi conducătorii celorlalte culte, pentru aşezarea unui climat de pace şi înţelegere cu toate cultele care se bucură de libertate deplină în patria noastră.

Apreciind cu dreaptă cumpănire activitatea Î. P. S. Sale pe acest tărîm, Institutul Teologic Protestant de grad Universitar din Cluj-Napoca i-a acordat titlul de „doctor honoris causa".

Ajuns pe culmea celor 70 de ani ai vieţii, Î. P. S. Sa priveşte cu recunoştinţă spre Pronia divină care i-a călăuzit paşii şi i-a ajutat să împletească în urzeala vieţii de pînă acum atîtea împliniri binecuvîntate, precum priveşte cu aceeaşi credinţă în Dumnezeu spre drumul cel nou al misiunii sale în slujba Bisericii şi a Patriei.

Credincioşii şi clerul eparhiei Oradea şi noi personal — eparhie vecină, cu un trecut asemănător, cu probleme asemănătoare în marele arbore al Ortodoxiei româneşti şi a Neamului, dorim Înalt Prea Sfinţiei Sale păstorire îndelungată, ani mulţi *„mulţi şi buni"* cum spune adeseori, voind să arate că valoarea vieţii nu stă în numărul anilor, ci în calitatea lor, în modul în care adăugăm în cuprinsul lor gînduri şi fapte plăcute lui Dumnezeu şi folositoare oamenilor.

Are nevoie creştinul de semne şi minuni spre a crede?

Este o întrebare pe care şi-o pun mulţi creştini. Unii socot că dacă s-ar face astfel de semne şi minuni între oameni, mulţi s-ar îndrepta. Aşa credea şi bogatul din Evanghelie (Luca 16, 22—31) care, la cuvîntul lui Avraam — „Au pe Moise şi pe proorooci, să-i asculte", dacă vor să se mîntuiască — răspunde, „Nu, părinte Avraame, ci dacă cineva dintre morţi se va duce la ei, se vor pocăi" (v. 30). Alţii sînt de părerea lui Avraam care îi răspunde: „Dacă nu ascultă de Moise şi de prooroci (adică dacă nu primesc descoperirea lui Dumnezeu cuprinsă în Sf. Scriptură) nu vor crede chiar dacă ar învia cineva din morţi".

Cei dintîi cer cu insistenţă, sau produc ei înşişi, semne (I Cor 1, 22), reale sau închipuite, minuni sau false minuni, spre a putea crede sau spre a chema pe alţii la credinţa lor. Alţii, dimpotrivă, sînt convinşi că cea mai mare minune este aceea că Dumnezeu petrece cu credincioşii Săi în chip tainic, li se comunică prin Sf. Taine şi, îndeosebi, prin Sfînta Cuminecătură. De părerea aceasta era, încă în veacul său, Sfîntul Ioan Gură de Aur. „Pentru care pricină nu se fac acum semne?... de la mulţi aud aceasta şi adeseori şi pururea se întreabă: Pentru ce atunci (la începuturile creştinismului) cei botezaţi vorbeau în limbi, dar acum nu?... Nu pentru motivul că Dumnezeu ne necinsteşte (=ne dispreţuieşte) ci pentru că ne cinsteşte (=ne respectă) foarte mult. Cum? Să vă spun. Oamenii erau atunci... de curînd izbăviţi de idoli şi mintea lor era neascuţită şi mai nesimţitoare, erau atraşi şi încîntaţi de toate cele trupeşti; nu aveau nici o idee despre darurile netrupeşti şi nici nu ştiau ce este harul spiritual care se contemplă prin credinţă. Pentru aceea se făceau atunci semne... Eu acum, deci, n-am nevoie de semne. Pentru ce? *Pentru că am fost învăţat să cred în Stăpînul şi fără să mi se dea semne.* Cel care nu crede are nevoie de zălog, iar eu, care cred, n-am nevoie de zălog şi nici de semn. *Ştiu că am fost curăţit de păcate (în Sf. Botez) chiar dacă n-aş vorbi în limbi.* Cei de atunci, însă, nu credeau dacă nu primeau semn... Prin urmare nu se dădeau semne ca la nişte credincioşi, ci ca la nişte necredincioşi, ca să ajungă credincioşi. În acest sens zice şi Sf. Apostol Pavel: „Semnele nu sînt pentru cei credincioşi, ci pentru cei necredincioşi" (I Cor. 14, 22)... Dumnezeu a voit să arate credinţa noastră, că noi credem în El fără gajuri, fără semne. Cei de la început, dacă n-ar fi luat mai întîi semn şi gaj, n-ar fi crezut în El cu privire la cele nevăzute. Eu însă şi fără semn îmi arat toată credinţa. Aceasta este pricina pentru care nu se fac acum semne".

Iisus se plînge de cei ce, pentru a crede, cereau de la El semne. „Unii dintre farisei şi cărturari i-au zis: Învăţătorule, voim să vedem de la Tine un semn". — „Neam viclean şi desfrînat cere semn, dar semn nu i se va da decît semnul lui Iona proorocul" (Matei 12, 38—39). Şi totuşi Iisus a făcut „multe minuni" care nici nu sînt scrise toate în Sf. Evanghelie (Ioan 20, 30) dar nici odată la cererea sau spre a satisface curiozitatea cuiva ci numai atunci cînd a trebuit să întărească adevărul descoperirii lui Dumnezeu, calitatea Sa de Fiu al lui Dumnezeu. „Iudeii (cei necredincioşi cer semne" — se plînge şi Sf. Apostol Pavel (I Cor. 1, 22), care osîndeşte mentalitatea copilărească a celor din Corint. Aceştia preţuiau un dar duhovnicesc ca vorbirea în limbi mai mult decît proorocia, smerenia sau chiar iubirea. „Fraţilor, nu fiţi copii la minte. Fiţi copii cînd e vorba de răutate. La minte însă fiţi (bărbaţi) desăvîrşiţi" (I Cor. 14, 20). Copilăria este vîrsta nevinovăţiei, a lipsei de răutate, a curăţiei sufleteşti; pentru aceasta a şi preţuit Iisus pruncii şi i-a dat pildă pentru cei ce voiesc să moştenească împărăţia cerurilor. Credinciosul însă este chemat să crească nu numai cu trupul ci şi cu mintea, pînă la starea „bărbatului desăvîrşit" (Efeseni 4, 13) spre a putea distinge binele de rău, spre a se feri de rău şi a urma ce e bine şi folositor.

Dorinţa nesăbuită după semne şi minuni sensibile este deci specifică unei mentalităţi copilăreşti în ce priveşte credinţa. Ea implică primejdia unor ispite diavoleşti căci — se ştie — şi diavolul poate face unele semne şi minuni, ba se poate face chiar şi înger de lumină spre a înşela pe cei lesne crezători. Se ştie, de asemenea, că sfinţii trăitori în pustie de nimic nu fugeau mai mult decît de semne, pe de o parte pentru smerenia lor — prin care nu se socoteau vrednici de ele, iar pe de altă parte pentru că uşor puteau bănui în spatele unor astfel de semne o ispită diavolească. Sfîntul Antonie cel Mare, începătorul vieţii pustniceşti, a fost ispitit de diavolul mai întîi cu spaimă de sumedenie de demoni dar el le-a răspuns: Dacă aţi avea vreo putere asupra mea ar fi destul unul dintre voi ca să mă omorîţi, dar puterea este a lui Hristos, al cărui rob sînt eu. Altă dată i s-a arătat diavolul în chip de înger luminat lăudîndu-l pentru sfinţenia vieţii sale. Antonie i-a răspuns: dacă ai fi tu de la Dumnezeu n-ai lăuda pe un păcătos ca mine. Astfel a biruit el şi ispita îngrozirii, dar şi pe cea a slavei deşarte, nesocotindu-se vrednic de a vedea arătare de îngeri.

De la sfinţii pustiei — mari maieştri ai vieţii duhovniceşti şi ai luptei împotriva uneltirilor diavoleşti, a rămas vorba: nu căuta minunea cu orice preţ, nu alerga după ea, ci *las-o să vină ea la tine, atrasă de frumuseţea smereniei tale.* Înţeleaptă vorbă! Chiar dacă e vorba de o minune adevărată trimisă de la Dumnezeu şi tu nu o primeşti şi nu o urmezi îndată, Dumnezeu nu ţi-o va lua în nume de rău, dacă o faci din smerită cugetare, ca Sfîntul Antonie cel Mare. De trei ori a grăit cuvîntul Domnului către Samuil pruncul, dar numai a treia oară, învăţat de preotul Eli, a răspuns acesta: „Grăieşte, Doamne, că robul Tău ascultă".

Atunci să lepădăm, deci, orice minune, orice semn? Nicidecum! Ar însemna să lipsim credinţa creştină de un element esenţial. Acelaşi Duh Sfînt care a grăit prin prooroci, care a insuflat pe Sfinţii Apostoli şi a lucrat semnele şi feluritele minuni din vremea propovăduirii Evangheliei în vremurile de la începutul creştinismului, acelaşi Duh lucrează şi astăzi şi pînă la sfîrşitul veacurilor în Biserica lui Hristos „împărţind fiecăruia darurile după cum voieşte" (I Cor. 12, 11). Faptul că nu se văd minuni sensibile pentru simţurile trupeşti nu înseamnă că Duhul Sfînt nu lucrează lucrarea lui însă e tainică, nevăzută, ca a „vîntului care suflă unde voieşte" (Ioan 3, 8), care „aprinde" Harul cel nevăzut prin Sf. Taine în sufletele credincioşilor pregătindu-i pentru împărăţia cerurilor.

Nu putem nega posibilitatea apariţiei darurilor duhovniceşti pe tot parcursul iconomiei actuale, atunci cînd înţelepciunea lui Dumnezeu află de trebuinţă, dar — după cuvîntul unui tîlcuitor al Sfintelor Scripturi — concludem totuşi „după cuvîntul apostolesc, că progresul normal al Bisericii tinde mai degrabă la împuţinarea acestor fenomene, ca o stare de tranziţie la completa dispariţie a lor în starea perfectă, căci proorociile se vor desfiinţa, darul limbilor va înceta, ştiinţa se va sfîrşi, va rămîne numai dragostea care nu cade niciodată (I Cor. 13, 18) căci e mai mare decît toate darurile".

În lumina acestei învăţături, după cum ne arată şi Sf. Ioan Gură de Aur, creştinul dreptcredincios nu are nevoie de semne şi minuni vizibile, senzaţionale, spre a crede. El trăieşte în iubirea de Dumnezeu şi în paza poruncilor Lui, în credinţă curată şi smerită, prin care nădăjduieşte mîntuirea sufletului său. Pentru el e valabil cuvîntul: Am fost învăţat să cred în Stăpînul şi fără să mi se dea semn. Credinţa lui e simplă şi smerită, dar puternică şi neclintită.

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

Sfînta Paraschiva îmbold al întăririi unităţii noastre în credinţă

Pentru statornicia sa în curăţenie şi sfinţenie, Cuvioasa Paraschiva se bucură de o evlavie cu totul deosebită în viaţa noastră duhovnicească. Foarte multe biserici şi chiar catedrale eparhiale sînt închinate ocrotirii sale. Mamele noastre creştine înseamnă pruncii lor cu numele de „Paraschiva", sau „Paraschiv". Imnografii cei de demult i-au alcătuit acatiste, paraclise şi imne de laude, cîntate de psalţi întru cinstirea ei, iar preoţii de la amvon i-au istorisit virtuţile alese ale vieţii sale îmbunătăţite.

Evlavia aceasta se datorează trăirii sale în frică de Dumnezeu, statorniciei în învăţătura cea dreaptă şi iubirii faţă de cei în nevoi.

S-a născut în Epivatul Traciei, localitate de pe ţărmul Mării Negre, din părinţi de bun neam şi cu stare materială aleasă. Ea însă nu şi-a lipit inima de cele pămînteşti, privirile şi dorurile sale fiind îndreptate spre cele nepieritoare, în ceruri. Cu toate acestea, Sfînta Paraschiva nu a dispreţuit bunurile materiale, pe care înţelepţeşte folosindu-le, s-a ridicat către locaşurile cele de sus, cum spune troparul cinstirii sale. Considerînd aceste lucruri cu valoare trecătoare, deseori îşi schimba hainele sale cu acelea zdrenţuite ale fraţilor săi din lume, cuprinşi de lipsuri şi nevoi. Pentru această duioşie şi sensibilitate sufletească, a ajuns ocrotitoarea celor necăjiţi şi mijlocitoare la Dumnezeu pentru belşug în casele celor lipsiţi „care au trebuinţă de mila şi ajutorul lui Dumnezeu".

Preacinstitele sale moaşte, binecuvîntate de Dumnezeu cu darul nestricăciunii şi al facerii de minuni, se păstrează, cu scumpătate, în impunătoarea Catedrală mitropolitană din Iaşi. Aici au fost aduse, cu mare alai domnesc, de către binecinstitorul voievod Vasile Lupu, ca răsplătire a mărinimiei sale sufleteşti, dar şi ca semn al credinţei curate a evlavioşilor credincioşi din mult slăvita Moldovă a lui Ştefan cel Mare şi Sfînt. Au fost aduse aici pentru a întări credinţa ortodoxă a cultului sfintelor moaşte împotriva acelora care încercau ca, prin învăţături străine duhului ortodox, să slăbească unitatea noastră sufletească şi prin aceasta şi coeziunea neamului nostru.

Găsind la Iaşi evlavie pe măsura vieţii sale întru sfinţenie, a fost martora atîtor evenimente de seamă din trecutul zbuciumat al Moldovei. A asistat la nenumărate instalări de mitropoliţi luminaţi, ctitori de limbă şi simţire românească, unii dintre ei candidaţi la scaunul Patriarhiei Ecumenice iar alţii ajunşi Patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. În prezenţa ei s-au săvîrşit numeroase hirotonii de diaconi, preoţi şi vlădici îmbrăcaţi în strălucitoare odăjdii. În faţa sfintelor sale moaşte au îngenunchiat de la ierarhi, stareţi, voievozi şi domniţe încoronate, pînă la smeriţii monahi de chinovii sau credincioşi simpli, trăitori ai înaltelor virtuţi creştineşti.

Ocrotitoare a poporului român, Cuvioasa Paraschiva s-a bucurat, odată cu el, de înfăptuirea unirii Principatelor Române, de la 1859, eveniment care a contribuit la unitatea sufletească şi naţională a neamului nostru.

Acest ideal al unităţii noastre sufleteşti este scump şi Bisericii Ortodoxe Române, care şi-a îmbinat armonios destinele sale cu acelea ale credincioşilor ei, care sînt tari în credinţă şi simţire românească.

Aşa se explică şi pelerinajele pe la marile mănăstiri, ctitorii voievodale, vetre de artă şi cultură românească, de lumină şi credinţă creştină, care oferă prilejuri potrivite de întîlnire a credincioşilor din diferitele părţi ale ţinuturilor locuite de români. Astfel, cu ocazia hramurilor de la Neamţ, Suceava, Patriarhie, Nicula, Cozia, Niculiţel şi, mai ales, la Sfînta Paraschiva, vin credincioşi din întreaga ţară. Cu aceste ocazii, pe lîngă cuvîntul de învăţătură, pe care-l rostesc ierarhii sau slujitorii altarelor, se realizează acea comuniune de dragoste creştină şi cinstită simţire ortodoxă.

Desigur, mulţi dintre aceşti pelerini nu se cunosc unii pe alţii, cu toate acestea se simt fericiţi şi mîngîiaţi sufleteşte, unii în preajma altora, inimă lîngă inimă, suflet lîngă suflet, ca adevăraţi fraţi de aceeaşi lege şi datină străbună, potrivit cuvintelor psalmistului: „iată acum ce este bun şi ce este frumos decît numai a locui fraţii împreună" (Psalmul 132, 1) şi a poruncii Mîntuitorului nostru Hristos: „ca toţi să fie una, precum Eu cu Tatăl Cel ceresc una sînt" (Ioan 17, 21, 22).

Cunoscînd aceste lucruri, ne putem da seama cît de profunde semnificaţii are prăznuirea Cuvioasei Paraschiva pentru viaţa noastră creştină şi românească. De fiecare dată se realizează acea „unitate în cuget şi simţiri", ideal scump nouă ca români şi creştini.

Credinţa şi faptele Sfintei Prea Cuvioase Maica Paraschiva sînt pentru noi pildă vie de urmat şi în acelaşi timp hrană de întărire duhovnicească.

Urmînd exemplul vieţii sale de sfinţenie şi desăvîrşire morală, să fim şi noi împlinitori ai binelui, „izvor al bunătăţilor şi dătător de viaţă", generator de pace, armonie şi unitate sufletească.

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

A II-a Consultaţie academică între teologi ortodocşi şi reprezentanţi ai comitetului evreiesc internaţional

Între 16—18 martie 1977 s-a desfăşurat, la Facultatea de teologie din Lucerna, prima consultaţie academică între teologi ortodocşi şi reprezentanţi ai Comitetului evreiesc internaţional. Faptul convocării unei astfel de consultaţii are la bază rezoluţia primei conferinţe presinodale de la Chambésy din noiembrie 1976 De organizarea ei s-au preocupat Centrul ortodox al Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol de la Chambésy şi comitetul evreiesc internaţional pentru consultaţii interreligioase (I.J.C.I.C.).

Au participat şapte reprezentanţi creştini ortodocşi şi zece reprezentanţi evrei, precum şi cinci oaspeţi din partea Facultăţii de teologie catolică din Lucerna.

Temele dezbătute au fost: a) Legea în Tanah (Biblia ebraică); b) Legea în Vechiul Testament din punct de vedere catolic; c) Înţelesul şi rolul legii în gîndirea şi tradiţia Bisericii Ortodoxe; d) Legea în concepţia iudaismului rabinic; e) Legea în Noul Testament din punct de vedere ortodox.

A doua consultaţie a avut loc la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti între 29—31 octombrie 1977.

Din partea ortodocşilor au participat: I. P. S. Mitropolit Damaschinos de Tranupolis, director al Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol de la Chambésy; P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal; Pr. prof. Ioan Bria, profesor de Dogmatică şi Ecumenism la Institutul Teologic din Bucureşti şi secretar de studii şi relaţii cu Bisericile ortodoxe la Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Geneva; Prof. John S. Romanides de la Facultatea de Teologie din Tesalonic; Pr. Chiril Argenti din Marsilia (Franţa); Pr. prof. Dumitru Abrudan, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; Diac. Elise Jones Golitzin de la Institutul de Ştiinţe biblice, Facultatea de Teologie din Lausane (Elveţia); Slavco Valcanov Slavov de la Academia teologică din Sofia; Diacon Emilian Cornişescu, asistent la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti; Diac. Vasilios Karaianis — Biserica Ortodoxă din Cipru.

Delegaţia evreiască la discuţii a fost alcătuită din: Dr. Moses Rosen, Şef rabinul Cultului mozaic din România; Rabinul Balfour Brickner, Uniunea congregaţiilor evreieşti americane; Dr. André Chouraqui, Comitetul evreiesc pentru consultaţii interreligioase din Israel; Michael J. Klein, Congresul Mondial Evreiesc; Dr. Gerhart M. Riegner, Secretar general al Congresului Mondial Evreiesc; Rabinul Elie Sabetai, Consiliul Central al Comitetului evreiesc din Grecia; Zachariah Shuster, Comitetul Evreiesc american; Israel Singer, Congresul Mondial Evreiesc; Prof. Shemaryahu Talmon, Comitetul evreiesc pentru consultaţii interreligioase; Prof. Michael Wyschogrod, Consiliul Sinagogal al Americii.

Observatori: Pr. prof. Mircea Chialda de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti; Pr. Athanase Negoiţă, Bucureşti; Prot. Nicolai Goranov, parohul bisericii ortodoxe bulgare din Bucureşti; Arhim. Dr. Zarah Baronian, Dieceza armeană din Bucureşti.

La deschiderea lucrărilor au rostit cuvîntări de salut: Înalt Prea Sfinţitul Teoctist Arăpaş al Moldovei şi Sucevei în numele Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi Eminenţa Sa dr. Moses Rosen, şef rabinul Cultului Mozaic din România, în numele comunităţii pe care o conduce.

Au fost dezbătute următoarele teme:

— luni, 29 octombrie 1979: a) Prof. Michael Wyschogrod, Tradiţie şi societate în iudaism; b) Diacon Elias Jones Golitzin, Rolul Bibliei în Tradiţia ortodoxă; c) Pr. Chiril Argenti, Tradiţia şi Biblia în Biserica Ortodoxă.

— marţi, 30 octombrie 1979: a) Pr. prof. Dumitru Abrudan, Rolul diferitelor tradiţii (liturgică, rituală, canonică, morală, familială, etc.) în Biserica Ortodoxă; b) Slavco Valcanov Slavov, Pace şi dreptate în tradiţia biblică; c) Israel Singer, Comunitatea iudaică în lumina tradiţiei iudaice.

Fiecare expunere a fost urmată de discuţii.

În seara zilei de luni, 29 octombrie a. c., Prea Fericitul Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a oferit o recepţie în cinstea participanţilor la consfătuire, iar marţi, 30 octombrie a. c. a avut loc o recepţie la Restaurantul ritual din Str. Popa Soare oferită de Eminenţa Sa dr. Moses Rosen, şef rabinul Cultului Mozaic din ţara noastră.

La încheierea lucrărilor (miercuri, 31 octombrie a. c.) a avut loc un schimb de informaţii cu privire la viaţa religioasă a comunităţilor din sînul cărora fac parte participanţii la consfătuire.

Eminenţa Sa dr. Moses Rosen a vorbit despre viaţa religioasă din România din perspectivă iudaică.

Prea Sfinţitul Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal, a prezentat viaţa religioasă din România din perspectivă ortodoxă.

Dr. Gerhart M. Riegner — secretar general al Congresului Mondial Evreiesc a făcut o expunere asupra principalelor preocupări ale lumii iudaice în general.

I. P. S. Mitropolit Damaschino Papandreu a prezentat situaţia Ortodoxiei în general şi a problemelor viitorului sinod pan-ortodox.

Profesorul Shemaryahu Talmon a făcut o sinteză asupra întregii desfăşurări a consfătuirii. S-a constituit apoi comitetul pentru pregătirea viitoarei întîlniri care urmează să aibă loc în ianuarie 1981 la Atena.

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Deschiderea festivă a noului an universitar 1979-1980 la Institutul Teologic din Sibiu

În ziua de 10 noiembrie 1979 a avut loc deschiderea noului an universitar la Institutul Teologic din Sibiu într-un cadru sărbătoresc în prezenţa Î. P. S. Nicolae, Mitropolitul Ardealului, P. S. Teofil, Arhiepiscopul Clujului, P. S. Vasile, Episcopul Oradiei, P. S. Timotei, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului şi P. S. Iustinian, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Clujului.

Înainte de festivitatea din aula Institutului a avut loc o întrunire a Consiliului profesoral în cadrul căreia Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a dat citire deciziei Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române prin care P. C. Arhidiacon Prof. Dr. Constantin Voicu a fost numit în funcţia de rector al Institutului iar P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan în funcţia de prorector. Mulţumind pentru încrederea acordată, P. C. Părinte Rector Constantin Voicu a arătat că programul noii conduceri a Institutului este programul Bisericii, profund legată de ţelurile măreţe ale noii ere din Patria noastră.

A urmat un Te-Deum în Capelă săvîrşit de P. S. Episcop Vasile, înconjurat de un sobor de părinţi profesori, după care Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a adresat studenţilor un cuvînt de îndrumare duhovnicească.

Festivitatea din aula Institutului a cuprins un program de cîntece religioase şi patriotice executate de către corul studenţilor sub conducerea P. C. Diacon Prof. Ioan Popescu.

P. C. Părinte Rector Constantin Voicu, în cuvîntul rostit, a făcut o trecere în revistă a activităţilor didactice, duhovniceşti şi patriotice-cetăţeneşti în anul universitar 1978—1979 şi a altor acţiuni în Institut şi în afara acestuia la care au participat studenţi şi cadre didactice. A mulţumit, apoi, P. C. Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu pentru munca neobosită şi dragostea cu care s-a dăruit Institutului ca dascăl şi în ultima vreme ca îndrumător al destinelor acestuia.

Subliniind grija deosebită a Bisericii pentru învăţămîntul teologic, P. C. Părinte Rector Constantin Voicu a arătat, reluînd cuvintele P. F. Părinte Patriarh Iustin, că Institutul Teologic pregăteşte preoţi care să trăiască în mijlocul poporului, care ascultă glasul pămîntului, care au ochii aţintiţi la popor.

În încheiere P. C. Părinte Rector Constantin Voicu a exprimat recunoştinţă P. F. Părinte Patriarh Iustin şi Înalţilor Ierarhi din Mitropoliile Ardealului şi Banatului pentru grija pe care o poartă Institutului Teologic din Sibiu.

Un cuvînt de salut din partea Institutului Teologic Protestant din Cluj-Napoca, ramura evanghelică-luterană din Sibiu, a fost adresat de către D-l Prof. Hans Klein.

P. S. Episcop Vasile, în cuvîntul pe care l-a rostit, a arătat că festivitatea deschiderii noului an universitar la Institutul Teologic din Sibiu are anul acesta un caracter deosebit fiind însoţit de trecerea ştafetei în conducerea imediată a Institutului şi a mulţumit P. C. Părinte Profesor Grigorie Marcu pentru felul în care a condus Institutul. Arătînd că în vremea noastră se pune accent deosebit pe răspundere şi calitate, P. S. Sa i-a îndemnat pe studenţii teologi să muncească cu răspundere şi aşa precum Biserica binevesteşte împlinirile de astăzi, viaţa lor să fie o slujbă de binevestire.

În încheiere a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Nicolae care a spus că tinereţea înseamnă năzuinţă către ideal, entuziasm către ceea ce este bun şi frumos. Exemplul înaintaşilor să fie studenţilor teologi îndemn în slujirea Bisericii şi poporului. Anul acesta fiind anul celei de a 35-a aniversări a Eliberării Patriei sîntem datori să aducem prinosul nostru de recunoştinţă celor care s-au jertfit pentru a face realizările de astăzi posibile.

Î. P. S. Mitropolit Nicolae a felicitat pe studenţii care s-au distins în anul universitar trecut şi a mulţumit cadrelor didactice pentru munca desfăşurată, P. F. Părinte Patriarh Iustin, precum şi Ierarhilor Mitropoliilor Ardealului şi Banatului, pentru sprijinul acordat Institutului Teologic din Sibiu.

La sfîrşitul festivităţii, P. C. Părinte Prorector Dumitru Abrudan a prezentat lista studenţilor care au fost premiaţi de către conducerea Institutului pentru obţinerea de rezultate excepţionale şi foarte bune.

Participant

Wilhelm Nyssen, ÎNCEPUTURILE PICTURII BIZANTINE, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă

Wilhelm Nyssen este profesor de Istoria artelor la Şcoala superioară din Köln. S-a născut în 1925 în oraşul în care activează şi azi. A studiat teologia, filozofia şi istoria artelor. Domeniul predilect al cercetărilor sale îl constituie pictura bizantină, asupra căreia a publicat numeroase lucrări. Este un prieten apropiat al poporului nostru. Desele vizite întreprinse în România i-au oferit prilejul să cunoască frumuseţile naturale ale ţării ca şi valorile inestimabile ale artei populare şi religioase.

În volumul de faţă, autorul înfăţişează, la început, sensul icoanei şi al cinstirii icoanelor în creştinismul timpuriu pînă la sfîrşitul iconoclasmului. În continuare sînt expuse şi explicate cîteva din temele şi icoanele cele mai timpurii ale lumii bizantine. Reproducerile, în culori, sînt executate ireproşabil. Întreaga lucrare reprezintă un admirabil succes al Editurii Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

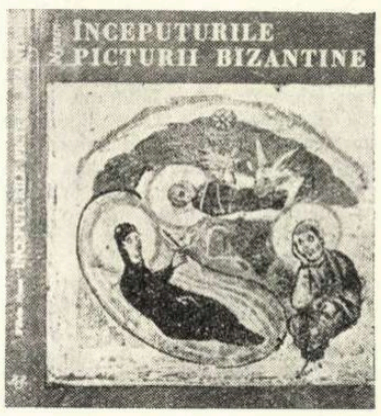

Wilhelm Nyssen, PĂMÎNT CÎNTÎND ÎN IMAGINI. FRESCELE EXTERIOARE ALE MĂNĂSTIRILOR DIN MOLDOVA. Traducere şi prefaţă, Pr. prof. dr. D. Stăniloae.

A doua carte publicată la noi şi mai ales despre noi de profesorul Wilhelm Nyssen are ca obiectiv pictura murală exterioară a bisericilor mănăstireşti din Moldova. În legătură cu această tradiţie autorul precizează că: *„a rămas legată în mod unic de Moldova. Ea nu mai poate fi cugetată în afara acestui peisaj şi se spune că aşa trebuia să fie"*. Ce vom înţelege prin acest: „aşa trebuia să fie"? Anume că bogăţia, profunzimea şi frumuseţea liturghiei bizantine trebuia condensată şi în exterior în culori aprinse şi imagini sfinte. „În frescele exterioare ale mănăstirilor moldovene e înfăţişată teologia în imagini a creştinismului nedespărţit, a celui din Răsărit şi a celui din Apus, bogat prezentată şi saturată de culorile pămîntului transfigurat".

SFINŢIREA BISERICII DIN BRAN-CENTRU

În imediata apropiere a vechii şi cunoscutei cetăţi a Branului, se află biserica cu hramul „Schimbarea la Faţă", zidită în secolul trecut şi căreia, în ultimii ani, i s-au făcut reparaţii capitale, fiind îmbrăcată totodată într-o frumoasă haină picturală.

Cu participarea unui mare număr de credincioşi de pe minunatele meleaguri ale Branului, biserica a fost sfinţită de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Duminică, 7 octombrie 1979, fiind însoţit de la Sibiu de P. C. prof. I. Zăgrean şi P. C. cons. arhid. Gh. Papuc şi P. C. cons. pr. M. Rusu, precum şi de un grup de studenţi teologi, care au dat cuvenitele răspunsuri.

La priceastnă a predicat P. C. prof. I. Zăgrean, care a tălmăcit Evanghelia zilei cu învierea fiului văduvei lui Nain, insistînd cu deosebire asupra învierii noastre sufleteşti.

După Sf. Liturghie C. pr. paroh N. Băşa a făcut o prezentare a parohiei, precum şi a lucrărilor ce s-au săvîrşit, mulţumind tuturor celor ce i-au stat în ajutor şi celor ce au cinstit cu prezenţa lor praznicul credincioşilor din Bran-Centru.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Nicolae, care, după ce a felicitat pe preot şi credincioşi pentru lucrarea săvîrşită, a explicat înţelesurile pe care le are biserica, locaş de închinare, originea, forma de construcţie, pictura etc., îndemnînd pe cei prezenţi să o cerceteze şi, mai ales, să urmeze învăţăturile mîntuitoare ce se propovăduiesc din faţa altarului.

Pentru strădaniile depuse la lucrări şi pastoraţie, C. pr. N. Băşa a fost distins cu rangul de iconom, act de apreciere primind şi un mare număr de colaboratori apropiaţi.

Gh. P.

ÎNTRUNIRE A CONFERINŢEI BISERICILOR EUROPENE ÎN CRETA

Între 18—25 octombrie 1979 a avut loc în insula Creta cea de a VIII-a Adunare Generală a Conferinţei Bisericilor Europene. Pentru prima dată în cei 20 de ani de existenţă a Conferinţei Bisericilor Europene gazda unei adunări generale a fost o Biserică Ortodoxă: Patriarhia Ecumenică sub a cărei jurisdicţie se află Biserica Ortodoxă din Creta.

La întrunire au participat reprezentanţi a 112 Biserici din Răsăritul şi Apusul Europei, discuţiile purtîndu-se în jurul temei: „Prin puterea Duhului Sfînt liberi pentru slujirea lumii". Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost alcătuită din Î. P. S. Teoctist, Mitropolitul Moldovei, P. S. Antonie Ploieşteanul, Episcop Vicar Patriarhal, P. C. Pr. Prof. Dumitru Popescu, Rectorul Institutului Teologic din Bucureşti, P. C. Diac. Asist. Viorel Ioniţă de la acelaşi Institut şi Aurel Jivi de la Institutul Teologic din Sibiu. Au participat şi reprezentanţi ai altor Biserici din ţara noastră.

Referatele principale au fost prezentate, în cadrul şedinţelor plenare, de către trei teologi ortodocşi: Î. P. S. Mitropolit Alexei al Tallinului („Slujirea lumii în puterea Duhului Sfînt"), Arhim. Kallistos Ware, profesor la Universitatea Oxford („Duhul Sfînt în viaţa personală a creştinului") şi profesorul Christos Yannaras din Atena („Duhul Sfînt ca putere eliberatoare — înţelegerea patristică a prezenţei şi lucrării Duhului Sfînt").

Lucrările pe secţii au dezbătut următoarele subteme: Bisericile divizate din Europa năzuind spre comunitate şi unitate, Teologia europeană deschisă către Dumnezeu şi către oamei, Propovăduire şi slujire — sarcină a Bisericilor din Europa, Slujitori ai creaţiei şi ai păcii într-o lume agitată.

Între noii membri ai Comitetului Consultativ aleşi de Adunarea Generală din Creta se numără şi Î. P. S. Mitropolit Teoctist, această alegere constituind încă un semn al prestigiului de care se bucură Biserica noastră al cărei întîistătător, P. F. Părinte Patriarh Iustin a adus o contribuţie remarcabilă la activitatea Conferinţei Bisericilor Europene. P. C. Pr. Prof. Dumitru Popescu a fost ales director de studii al acestei organizaţii.

În mesajul adresat Bisericilor şi creştinilor din Europa, cea de a VIII-a Adunare Generală a Conferinţei Bisericilor din Europa îi îndeamnă să îşi aducă contribuţia lor la crearea unui climat de încredere şi înţelegere în Europa şi în întreaga lume şi la educarea oamenilor în spiritul păcii.

Aurel Jivi

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 127 Sibiu, 1 decembrie 1979 Nr. 45—46

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (VI)

Dumnezeu Mîntuitorul

1. *Bunătatea lui Dumnezeu, izvorul mîntuirii.* Aşa cum am arătat anterior, omul căzînd în păcat a intrat sub stăpînirea acestuia şi a morţii, pierzînd fericita stare a dreptăţii originare, adică a comunităţii harice cu Dumnezeu. „Căci plata păcatului este moartea" (Rom. 6, 23), moartea sufletească, trupească şi osîndă spre moarte veşnică, adică spre veşnică despărţire de Părintele ceresc.

Dar Părintele ceresc nu voia pieirea veşnică a omului, adică intrarea acestuia în osîndă veşnică, pentru că nu pentru aceasta l-a creat pe om, ci pentru fericire. Iar cum planul dumnezeiesc nu poate nimeni şi nimic să-l zădărnicească, Dumnezeu din nemărginita Sa bunătate şi nesfîrşită iubire de oameni a aflat prin înţelepciunea Sa infinită mijlocul cel mai bun al scoaterii din rău, anume întruparea Fiului Său, care pentru aceasta s-a întrupat, pentru mîntuirea lumii, atunci „cînd bunătatea şi iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat" (Tit 3, 4). Hotărîrea lui Dumnezeu de a mîntui pe om este astfel „după bunăvoinţa voii Sale... potrivit sfatului voii Sale" (Efes. 1, 5, 11). Iar mîntuire înseamnă, în genere, scoatere din rău, eliberare, izbăvire, slobozenie; în înţeles religios creştin, mîntuirea este opera dumnezeiască de scoatere a omului din robia păcatului şi a morţii.

Temeiul şi izvorul mîntuirii este bunătatea dumnezeiască revărsată ca iubire. „Dumnezeu aşa a iubit lumea, încît şi pe Fiul Său cel Unul Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 16); „Dumnezeu, bogat fiind în milă, pentru multa Sa iubire cu care ne-a iubit pe noi cei care eram morţi prin greşelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos" (Efes. 2, 4—5). Prin aceasta se arată mărirea darului dumnezeiesc, se preamăreşte Dumnezeu şi cei ce se mîntuiesc ajung la menirea lor, viaţa fericită. „Mai înainte rînduindu-ne pe noi, în a Sa iubire, să ne înfieze prin Iisus Hristos..., spre lauda măririi harului Său..., ca să fim spre lauda slavei Sale" (Efes. 1, 5—6, 12) şi „ca să arate în veacurile viitoare covîrşitoarea bogăţie a harului Său, prin bunătatea ce a avut către noi întru Hristos Iisus" (Efes. 2, 7).

2. *Pregătirea omenirii pentru primirea Mîntuitorului.* Hotărîrea lui Dumnezeu de a mîntui lumea este din veci, căci veşnic şi atotştiutor fiind Dumnezeu, El ştia că protopărinţii vor cădea şi de aceea planul mîntuirii îl are Dumnezeu tot din veci, ca „taină a voii Sale, după bunăvoinţa Sa, precum mai înainte a hotărît întru Sine" (Efes. 1, 9), „taina cea din veci ascunsă în Dumnezeu" (Efes. 3, 9; Rom. 16, 25; Col. 1, 26), „după harul care ni s-a dat nouă în Hristos Iisus, mai înainte de începutul veacurilor" (II Tim. 1, 9), taină „rînduită mai înainte de veci, spre mărirea noastră" (I Cor. 2, 7).

În planul lui Dumnezeu de mîntuire a lumii se găseşte şi pregătirea neamului omenesc pentru mîntuire, adică pentru primirea Mîntuitorului. Pregătirea aceasta este lucrare a Providenţei dumnezeieşti şi ea s-a făcut atît în lumea păgînă cît şi cu poporul ales, cu iudeii. În lumea păgînă, prin reminiscenţe (rămăşiţe) din Descoperirea dumnezeiască primordială şi prin unele legături cu poporul iudeu; tot aşa, prin legea morală naturală prezentă în conştiinţa tuturor, „căci ceea ce se poate cunoaşte despre Dumnezeu este vădit între ei (între păgîni), pentru că Dumnezeu le-a vădit lor" (Rom. 1, 19); şi „ei (păgînii) arată fapta legii scrisă în inimile lor, prin mărturia conştiinţei lor şi prin judecăţile lor" (Rom. 2, 15). Căci înclinaţia spre adevăr şi bine niciodată n-a fost pierdută cu totul. Din viaţa religioasă şi morală a păgînilor nu lipseşte simţirea vinovăţiei omeneşti şi a părăsirii de către Dumnezeu, nici sentimentul neputinţei umane şi dorinţa după ajutor dumnezeiesc. Jertfele întîlnite în toate religiile sînt semne ale dorinţei de mîntuire din robia răului şi mijloace de împăcare cu divinitatea. Nădejdea într-un răscumpărător, de asemenea, este exprimată în mituri şi legende păgîne. Toate acestea arată că, între păgîni, Dumnezeu, „ca un Făcător de bine, nu s-a lăsat pe Sine nemărturisit" (F. Ap. 14, 17). Venirea magilor de la Răsărit, păgîni, la Naşterea Domnului arată aşteptarea şi chiar cunoştinţe printre păgîni despre Mîntuitorul (Matei 2, 1—12).

Pregătirea iudeilor este, printr-o continuă acţiune a Providenţei, mai clară şi mai amănunţită. Întreg Vechiul Testament este pregătitor, îndrumător sau pedagog spre Hristos (Gal. 3, 24). Iudeii au păstrat făgăduinţa protoevangheliului, a primei bune vestiri a mîntuirii (Gen. 3, 15), la care apoi, prin patriarhi, lege şi profeţi, s-au adăogat mereu lămuriri şi amănunte privitoare la mîntuire şi modul împlinirii ei, cunoscîndu-se astfel de mai înainte, „după Scripturi" (Simb. Cred. art. 5) demnităţile şi slujirile Mîntuitorului, ca şi situaţiile şi faptele deosebite ale vieţii Sale pămînteşti. Iar dacă la venirea Sa, Mîntuitorul n-a fost recunoscut ca Mesia de către conducătorii iudei, aceasta rezultă în mare parte din nenorocite împrejurări istorice, sociale şi politice, care au dus, în acei conducători, la o orbire spirituală în ce priveşte dreapta înţelegere a Sfintelor Scripturi.

Pr. prof. dr. *Isidor Todoran*

Slujitor neîntrecut cu cuvîntul şi cu fapta

Sfîntul Ierarh Nicolae se bucură de o cinstire cu totul deosebită. Cultul său a fost generalizat deopotrivă în Răsăritul ca şi în Apusul creştin. Foarte multe biserici şi chiar localităţi au fost puse sub patronajul său, iar în onomastica creştină, numele acestui sfînt se înscrie între numele cele mai frecvent purtate de credincioşi.

Este pomenit în fiecare an la 6 decembrie, dar Biserica a rînduit şi alte nenumărate prilejuri cînd i se înalţă rugăciuni. Astfel, de pildă, în fiecare zi de joi de peste săptămînă, la otpustul slujbelor religioase ce se săvîrşesc, îl asociem ca mijlocitor pentru mîntuirea noastră şi pe Sfîntul Ierarh Nicolae.

Evlavia cu care este venerat de credincioşi se datoreşte vieţii sale alese. Din izvoarele istorice păstrate ştim că Sfîntul Nicolae s-a născut pe la anul 270, în oraşelul Patara, din provincia Lichia, de pe coasta de sud a Asiei Mici. Epoca sa a coincis cu sfîrşitul persecuţiilor împăraţilor păgîni împotriva creştinilor. Ultimele svîrcoliri ale unei lumi care apunea au fost, într-un anumit fel, şi cele mai periculoase. Împăraţii Diocleţian şi Maximian au pornit o acţiune generală şi brutală de exterminare a creştinilor. Au avut loc numeroase execuţii şi chiar adevărate masacre, cum s-a petrecut într-un oraş din Frigia unde creştinii au pierit arşi de vii în biserică. Mărturisitorii credinţei (confessores) care scăpau cu viaţă umpleau minele şi carierele Tebaidei, Palestinei, Ciliciei şi Ciprului. Dar, Sfîntul Nicolae a scăpat nevătămat din aceste împrejurări cumplite. Lui i-a fost rînduit să trăiască pînă la înseninarea orizontului istoriei creştine care s-a petrecut odată cu ajungerea la conducerea imperiului a împăratului Constantin cel Mare. Acum creştinismul a dobîndit libertatea de dăinuire şi manifestare.

Crescut într-o familie de oameni cucernici, Sfîntul Nicolae s-a retras de tînăr într-o mănăstire din apropierea localităţii sale de baştină. Cînd a devenit vacant scaunul mitropolitan din Mira, capitala provinciei Lichia, Nicolae monahul a fost chemat, pentru vredniciile sale, la această înaltă cinstire. A fost o alegere care s-a concretizat ulterior într-unul dintre cele mai strălucite modele de conducere bisericească.

Ca păstor al Bisericii din Mira, Sfîntul Nicolae s-a arătat vajnic apărător al credinţei „împotriva ereziei ariene, care a adus mare tulburare în viaţa creştină din vremea sa. Nu ne-au rămas de la el scrieri polemice la adresa lui Arie, dar se ştie că la sinodul I ecumenic de la Niceea din 325, poate numai Sfîntul Atanasie cel Mare a dovedit zelul pe care l-a avut Sfîntul Nicolae în apărarea integrităţii învăţăturii mîntuitoare, împotriva rătăcirii lui Arie şi adepţilor săi.

Trăsătura fundamentală a caracterului său a fost însă bunătatea. Şi-a transformat toată averea moştenită de la părinţi, ca şi alte mijloace materiale pe care le-a avut la îndemînă în opere de binefacere. Marea parte a păstoriţilor săi era greu apăsată de sărăcie. Ţinutul muntos al Lichiei nu oferea nici pe departe posibilităţile de hrană pentru toţi. Datorită lipsurilor, mulţi credincioşi se lăsau pradă deznădejdii şi viciilor. Sfîntul Nicolae n-a putut îndura nepăsător această situaţie. A intervenit în chip exemplar. A fost îmboldit să procedeze astfel de credinţa sa în Mîntuitorul, care a săracit de bunăvoie pentru a ne îmbogăţi pe noi, pe toţi.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Ioan Russu-Şirianu (1864—1909)

115 ani de la naştere şi 70 de ani de la moarte

Ziarist, istoric şi om politic reprezentativ al generaţiei sale, Russu-Şirianu s-a integrat în constelaţia cărturărească-politică ardeleană care a participat cu dăruire la pregătirea şi făurirea statului unitar român.

Ioan Russu-Şirianu s-a născut la Şiria în 20 iunie 1864, dintr-o familie de meseriaşi („maestru"), fiind fiul lui Iosif şi al Mariei Russu, născută Slavici. Şcoala primară o face în satul natal, unde-l are ca coleg pe I. T. Mera, învăţatul literat, medic şi om politic de mai tîrziu. Studiile pedagogice şi le face la Preparandia de stat din Deva, luîndu-şi diploma de învăţător, diplomă pe care o foloseşte foarte puţin timp, fiind atras de tînăr de ziaristică şi lupta politică. Pe bună dreptate s-a spus despre el că: „...din simplu învăţător..." a ajuns „...învăţător al întregului neam...".

Atras de cultura românească de „peste munţi" şi la îndemnul unchiului său, I. Slavici, în 1884 trece Carpaţii şi poposeşte la Bucureşti. Aici se angajează ca pedagog la şcoala de institutori şi profesor la şcoala particulară a lui E. Bălteanu.

În anul 1885 trece în redacţia prestigiosului organ de presă „Românul", condus de Vintilă C. A. Rosetti, pentru ca peste un an de zile, să treacă în redacţia ziarului „Voinţa Naţională" a lui Gogu C. Cantacuzino, cu care va rămîne bun prieten pînă la moarte.

Pregătirea Memorandului îl găseşte în Bucureşti, dar el îşi face datoria de „ostaş" credincios neamului său, agitînd ideea naţională în marile ziare din capitala României şi fondînd, împreună cu o pleiadă de tineri entuziaşti, „Liga pentru unitatea culturală a Românilor", societate care va sprijini lupta politică a românilor transilvăneni.

Revine în Transilvania în anul 1891, în „era redeşteptării naţionale", intrînd în redacţia „Tribunei", tocmai cînd numărul vechilor tribunişti se rărise. Aici îi are ca şi colegi pe Septimiu Albini, Gh. Bogdan-Duică, G. Coşbuc, ş. a. În decembrie 1892, împreună cu E. Brote şi Sept. Albini, Ioan Russu-Şirianu fondează „Foaia poporului" cu scopul mărturisit de luminare a „clasei ţărăneşti". El rămîne la „Tribuna" pînă în toamna anului 1895, cînd datorită crizei din Comitetul Naţional al P. N. R., vechi tribunişti: I. Russu-Şirianu, Gh. Bogdan-Duică, Ilarie Chendi, etc. sînt siliţi să părăsească redacţia.

În epoca memorandistă (1892—1894), a desfăşurat o susţinută activitate de educare şi de întărire a solidarităţii naţionale, activitate bazată pe teza sa statornică, că „apelul la popor" e unul din factorii de izbîndă în lupta naţională. Marea sa campanie agitatorică începe în sept. 1893 la Şiria şi cuprinde, în scurtă vreme, toate satele din Podgoria arădeană şi cele de pe Valea Crişului. Tot în această perioadă, prin articolele sale înflăcărate şi curajoase, contribuie la susţinerea acţiunii memorandiste, lucru ce-i atrage arestarea şi închiderea la Seghedin şi la Cluj (1893—1894).

După eliberarea din închisoare, în 1894, cu ocazia adunării de la Sibiu, I. Russu-Şirianu este ales, alături de alţi arădeni (Şt. C. Pop, V. Mangra, N. Oncu, etc.) în Comitetul Naţional, constituit pentru eventualitatea întemniţării Comitetului în funcţie.

După o scurtă escală la Bucureşti (1896), ca redactor la „Voinţa Naţională", Ioan Russu-Şirianu revine pe meleagurile natale şi devine „sufletul" ziarului „Tribuna poporului"

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. *Ioan Mircea Bogdan*

Protopopii Devei şi ai Dobrei la 1848—1918

Rolul şi contribuţia preoţimei române în marile evenimente istorice ale românilor din Transilvania sînt bine cunoscute şi au fost consemnate de istorie.

Socotim deci că este potrivit să prezentăm figurile marcante ale protopopilor din Deva şi Dobra, jud. Hunedoara, care au adus contribuţii însemnate pe teren cultural şi au luptat pentru libertate naţională şi dreptate socială în marile evenimente istorice ale anilor 1848 şi 1918.

Protopop ort. la Deva în 1848 era Constantin Duma Peştişanul (?—1848).

Nu ştim anul şi locul naşterii acestuia, dar a trebuit să se nască către sfîrşitul sec. XVIII deoarece în 1837 era deja protopop. Lumea îi zicea Peştişanul fiindcă stătea în Peştişul Mare, sat aşezat pe drumul dintre Deva şi Hunedoara, de unde poate era chiar originar.

Ca pregătire va fi avut vreo şcoală mai bună, deoarece despre el Gh. Bariţiu în Părţi alese din istoria Transilvaniei, vol. I, Sibiu, 1899, spune că ar fi absolvit teologia la Viena. Ajunge protopop şi membru al Consistoriului ortodox din Sibiu, devenind una din figurile marcante ale preoţimii ardelene, dovadă că la sinodul electoral din Turda, ţinut la 1847, pentru alegerea episcopului Ardealului şi C-tin Duma a fost luat în considerare, primind 5 voturi.

Prot. C. Duma a activat cu însufleţire şi în acţiunile naţionale politice ale timpului său. Astfel, participă la Adunarea Naţională din 3/15 mai 1848 de la Blaj, fiind ales în delegaţia care a dus petiţia adunării la dieta din Cluj.

A luat parte apoi la adunarea populară a Comitatului Hunedoara de la Deva din 28 iunie 1848, în care românii refuză să aleagă deputaţi în casa ţării din Budapesta şi cer recunoaşterea drepturilor lor naţionale şi sociale, precum şi să se vorbească românește în adunare. Se numără între conducătorii românilor hunedoreni la adunarea din Deva, descrisă atît de plastic în cronica pr. Nistor Socaci.

A murit în toamna anului 1848.

La Dobra, un străvechi tîrg românesc din acest judeţ, situat la graniţa Banatului, exista sediul unui vechi protopopiat ortodox român pînă în anul 1950, cînd a fost contopit cu cel al Devei.

Protopopul Dobrei în 1848 a fost Nicolae Crainic (1800—1869), o figură marcantă a vremurilor sale.

Originar din Dobra, ca fiu de grăniceri români, el făcuse şcoala germană din tîrgul natal, apoi gimnaziul şi teologia la Sibiu. Datorită bunei pregătiri şcolare cît şi mediului românesc şi grăniceresc al Dobrei, el s-a format ca o personalitate fruntaşă, cu o bogată şi energică activitate obştească.

Luptător de frunte pe teren bisericesc, şcolar şi politic, el ajunge asesor al consistoriului din Sibiu, deputat în sinodul eparhial şi membru în congregaţia comitatului Hunedoara. Participă la Adunarea Naţională din 3/15 mai 1848 de la Blaj, unde şi el depune jurămîntul de a fi credincios naţiunii române şi strigă cu poporul „vrem să ne unim cu ţara" şi unde a fost ales în delegaţia trimisă la dieta din Cluj şi a semnat petiţia adresată de adunare acelei diete. A luat parte activă şi la adunarea din 28 iunie 1848 de la Deva, unde a fost oratorul înflăcărat al poporului pentru drepturile românilor, dar a fost bătut de nobilii unguri adunaţi acolo, chiar în acea adunare. Participă apoi la adunarea de organizare a administraţiei româneşti în comitatul Hunedoara introdusă la 12 ianuarie 1849, fiind numit asesor onorar al comitatului.

După revoluţie prot. N. Crainic a continuat să fie un dîrz luptător pentru ideile paşoptiste. Astfel a fost un energic apărător al folosirii limbii româneşti în administraţie, pe care o susţine cu tărie în faţa autorităţilor dar mai ales în congregaţiile comitatului Hunedoara începînd cu anul 1860. De reţinut este că la 1861, el a cerut în scris conducerii comitatului ca toate ordinele şi circularele să fie trimise în limba română, limba poporului, ceea ce s-a şi întîmplat pînă la 1867, cînd au început a se trimite în limba maghiară. Dar prot. N. Crainic le-a restituit pe toate cele ungureşti cu o scrisoare de protest, arătînd că n-are ce face cu ele, deoarece poporul şi preoţii nu ştiu decît româneşte.

Un mare merit pe teren cultural al prot. N. Crainic a fost înfiinţarea la 1860 şi susţinerea şcolii capitale din Dobra cu 4 învăţători, de felul căreia existau doar 6 pe întreg Ardealul, cum arată lista şcolilor elementare române, publicată în 1865. În adevăr, prot. Nicolae Crainic împreună cu alţi fruntaşi localnici şi preoţimea satelor au determinat conducerea a 22 de comune din protopopiat să doneze banii ce primesc de la stat pentru împrumutul de război unui fond, din venitele căruia să se înfiinţeze şi întreţină o şcoală capitală, iar comuna Dobra, care n-avea împrumut de război, s-a obligat să dea anual 152 florini acelui fond, apoi să dea gratuit localul pentru şcoală, prevăzut cu toate cele necesare, mobilier, rechizite, cărţi, lemne de încălzit şi om de serviciu. Despre spiritul naţional al acestei şcoli, ne-a rămas caracterizarea făcută în 1877 de către inspectorul şcolar ungur astfel: „...un cuib al românilor" şi că „alt punct mai negru pe harta şcolilor din acest comitat decît gimnaziul din Brad şi şcoala elementară română din Dobra nu există".

În anul Marei Uniri de la Alba Iulia, 1 dec. 1918, protopopul Devei a fost dr. Ioan Dobre, iar al Dobrei, Iosif Morariu, două personalităţi fruntaşe ale timpului şi care au sprijinit cu tărie realizarea marelui eveniment al unirii.

Prot. dr. Ioan Dobre (1875—1928) a condus protopopiatul Devei în anii 1909—1928.

Născut în Zărneşti, jud. Braşov, absolvă liceul român din Braşov şi termină Institutul Teologic din Sibiu în 1897, apoi studiază la Facultatea teologică din Cernăuţi, unde obţine diploma de doctor în teologie.

Devine profesor de religie în Sibiu, apoi este ales protopop în Deva. În toată activitatea sa, prot. dr. Ioan Dobre s-a remarcat ca un suflet nobil, om de cultură aleasă şi cu vederi largi pentru problemele obşteşti. Pentru meritele sale profesionale a fost ales consilier al Arhiepiscopiei şi deputat sinodal. Pe linie culturală a fost un dîrz apărător şi susţinător al şcolilor confesionale româneşti, precum şi un bun propagandist cultural în cadrul Astrei, despărţămîntul Deva, al cărui preşedinte a fost cîţiva ani.

Apreciat şi stimat de toată populaţia ţinutului precum şi de oficialităţile locale, prot. I. Dobre a avut marea cinste să fie încredinţat din partea tuturor cu predarea oraşului Deva armatei române care intrase în Ardeal în august 1916.

În revoluţia din toamna anului 1918, la 7 noiembrie a fost ales preşedintele Consiliului Naţional Român din Deva iar la 27 noiembrie a fost desemnat membru de drept la Marea Adunare Naţională Română de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, unde a votat unirea Transilvaniei cu România, prin reprezentantul său pr. Dionisie Bobei (1869—1920) din Petreni, deoarece se afla bolnav în acea zi. Ca preşedinte al Consiliului Naţional Român din Deva, a condus treburile publice cu înţelegere pentru nevoile sociale şi cu voinţa dîrză a românilor de a lua stăpînirea Transilvaniei. A convocat şi prezidat la Deva o mare adunare populară vorbind pentru recunoaşterea unirii Banatului cu România, iar prin Consiliul Naţional Român a iniţiat apariţia primului ziar românesc la Deva „Curierul Hunedoarei".

Prot. Iosif Morariu (1865—1948) a condus protopopiatul Dobrei 45 de ani,.

Născut în Feldioara din Ţara Bîrsei a făcut liceul român din Braşov în anii 1876—1884, apoi absolvă Institutul Teologic din Sibiu în 1887.

A fost numit apoi conform datinei şi nevoilor timpului învăţător la Dobra, unde a stat în anii 1887—1890. Aici datorită calităţilor muzicale, dobîndite de la profesorii G. Dima şi Ciprian Porumbescu, înfiinţează un cor al meseriaşilor şi plugarilor, care există pînă astăzi, reorganizat în Corul căminului cultural. A plecat preot în Cuvin, azi Banatul iugoslav, unde a rămas timp de 8 ani.

În anul 1898 a fost numit protopop al Dobrei, post pe care l-a îndeplinit cu pricepere, cinste şi demnitate, aproape jumătate de secol, fiind ales şi membru în sinodul arhiepiscopiei din Sibiu.

În timpul protopopiatului său, dar mai ales sub stăpînirea ungară, prot. Morariu s-a dovedit un foarte activ şi însufleţit susţinător al şcolilor confesionale, precum şi un bun organizator şi preşedinte al Despărţămîntului Astra din Dobra. S-a remarcat ca un aprig luptător pentru libertatea naţională a românilor transilvăneni.

Datorită activităţii sale, prot. Morariu şi localitatea Dobra au fost vizitate şi cercetate de istoricul Nicolae Iorga în 1905, cum se arată în lucrarea acestuia „Neamul rom. în Ardeal la 1906, Bucureşti 1939".

În timpul revoluţiei din toamna anului 1918 prot. Iosif Morariu a fost sufletul organizator al tuturor acţiunilor de înfiinţare a Consiliilor Naţionale Române în cercul Dobrei şi al lucrărilor în legătură cu Adunarea Naţională de la Alba Iulia din 1 dec. 1918. Pentru toată munca şi calda lui iubire de neam, prot. Iosif Morariu a fost ales preşedintele Consiliului Naţional Român din Dobra şi a fost desemnat membru de drept la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, unde plin de emoţie şi entuziasm a votat unirea Transilvaniei cu România.

Dr. *Victor I. Şuiaga*

Un militant pentru Unire

Dr. Ion Mateiu (1884-1946)

Printre bărbaţii de seamă, care au militat neobosit pentru unirea Transilvaniei cu România, s-a numărat şi profesorul universitar dr. Ion Mateiu.

Născut în Sebeşu de Sus, la 22 aprilie 1884, în familia preotului Ioan Mateiu, viitorul combatant pentru cauza naţională a început să desluşească tainele cărţii la şcoala confesională din sat. Studiile secundare le-a urmat la Liceul de stat din Sibiu, oraş în care va frecventa şi cursurile Institutului Teologic — Secţia pedagogică, obţinînd diploma de învăţător. Dornic de afirmare, tînărul dascăl s-a înscris la Facultatea de drept din Cluj, pe care o încheie cu rezultate din cele mai bune, conferindu-i-se, în anul 1911, titlul de doctor în drept.

Cariera didactică şi-a început-o la 1 septembrie 1906, cînd este numit învăţător la Şcoala confesională din Sălişte. De aici, a fost transferat la şcoala din Gura Rîului, unde a activat pînă la 1 aprilie 1912. La acea dată, tînărului doctor în drept i s-a încredinţat funcţia de referent şcolar definitiv la Arhidiecezana ortodoxă română din Transilvania.

Pe lîngă sarcinile didactice şi pedagogice, dr. Ion Mateiu a desfăşurat o intensă şi prodigioasă activitate orală şi publicistică, în cadrul mişcării naţionale a românilor ardeleni. Colaborarea sa la gazetele româneşti transilvănene, începută în anii studenţiei, a căpătat noi valenţe şi dimensiuni mai tîrziu. Începînd cu luna ianuarie 1911, cînd apare „Românul" la Arad, condus de Vasile Goldiş, tînărul patriot devine unul din colaboratorii permanenţi şi de prestigiu ai ziarului. El publică cu regularitate în paginile gazetei arădane, alături de Octavian Goga, Ion Agîrbiceanu, Silviu Dragomir, Onisifor Ghibu, Sextil Puşcariu, Ion Lupaş, Octavian C. Tăslăuanu.

După declanşarea primului război mondial, dr. Ion Mateiu continuă să activeze în cadrul mişcării naţionale şi face parte din grupul de intelectuali care militau pentru realizarea unităţii culturale a românilor transilvăneni cu fraţii lor de dincolo de Carpaţi. Aceştia erau grupaţi în jurul „Românului" din Arad, care le-a oferit cu generozitate paginile sale. Astfel, aici se întîlneau creaţiile literare ale celor mai prestigioşi oameni de litere şi de cultură din România — între care amintim pe Nicolae Iorga, Alexandru D. Xenopol, Eugen Lovinescu, Mihail Sadoveanu, Alexandru Brătescu-Voineşti — şi din Transilvania — dintre care nu lipsea condeiul lui Ion Mateiu.

De asemenea, colaborează la revista „Pagini literare", care apare între 1 martie—15 iulie 1916, sub redacţia lui V. Stanciu. Creaţiile şi articolele sale se întîlneau în paginile revistei cu cele ale lui Lucian Blaga, Ion Agîrbiceanu, Aron Cotruş, Andrei Bîrseanu, Ion Lupaş, Emil Isac, Ion Clopoţel etc.

Activitatea sa, pusă în slujba idealului naţional al românilor, atrage atenţia oficialităţilor austro-ungare. Urmărit de autorităţile poliţieneşti şi ameninţat cu întemniţarea, în vara anului 1916 Ion Mateiu trece munţii dincolo de Carpaţi, în ţara fraţilor liberi. Însoţit de I. Oţoiu, el ajunge în Rîmnicu Vîlcea, de unde pleacă la Bucureşti. Nu se ştie cît rămîne în capitala României, dar la 18 octombrie 1916 — după cum rezultă din corespondenţa sa — Ion Mateiu se afla la Roman, iar pe la începutul lui februarie 1917 era la Podu Iloaiei, împreună cu Dumitru Dădîrlat, un alt intelectual transilvănean, refugiat în ţară.

Stabilindu-se în Moldova a luat legătura cu ceilalţi ardeleni şi de comun acord au hotărît convocarea tuturor refugiaţilor pentru constituirea unui comitet, ca organ de luptă împotriva represiunilor austro-ungare. Întrunirea a avut loc la 7 ianuarie 1917, în marea sală de la Spiridonie. Din comitetul ales făceau parte, printre alţii: dr. Vasile Lucaciu, Octavian Goga, dr. Titus Perţea, prof. Aurel Popa, Zaharia Bîrsan, dr. Laurian Gabor, prof. dr. Ion Mateiu.

După adunare, comitetul a fost primit de prefectul judeţului Iaşi şi de trei membri ai guvernului român. Cu acel prilej, organul de conducere al refugiaţilor ardeleni a fost autorizat să-i mobilizeze pe românii transilvăneni aflaţi în ţară, precum şi pe prizonierii ardeleni proveniţi din armata austro-ungară, aflaţi în lagărele din Rusia, pentru a se înrola voluntar în armata română.

În vederea realizării acestui obiectiv, dr. Ion Mateiu pleacă la Chişinău. Probabil, a fost chemat şi de Onisifor Ghibu, cu care se cunoştea mai de mult, pentru a activa în cadrul redacţiei ziarului „Ardealul", ce apărea în acel oraş.

Pe la începutul anului 1918, împreună cu dr. Onisifor Ghibu, Ion Mateiu activa ca redactor la ziarul „România Nouă", care vedea lumina zilei tot în Chişinău. În calitatea sa de ziarist, el întreţine largi relaţii cu refugiaţii ardeleni, cît şi cu oamenii de cultură din ţară, corespondenţa sa din acei ani fiind concludentă în acest sens.

(Continuare în pag. a 3-a)

Profesor *Petru I. Dan*

Ioan Russu-Şirianu...

(Continuare din pag. 1)

(„Tribuna" din 1904), ziar scos de fruntaşii arădeni începînd cu 1/13 1897.

Ziarul arădean, al cărui director era, a fost tribuna de luptă a acestui „vrednic ostaş" al neamului românesc din Ungaria şi Transilvania, ziar orientat, de la început, spre sprijinirea principiului politic al activităţii parlamentare a românilor transilvăneni.

Începînd cu anul 1897, Şirianu va apare mereu în activitatea Comitetului clubului comitatens arădean devenind, pentru un timp, şi secretarul său. Trebuie să relevăm şi activitatea lui în cadrul „Asociaţiei naţionale arădene", al cărui secretar a fost mai mulţi ani şi sub auspiciile căreia va ţine o serie de conferinţe.

În perioada 1901—1903, împreună cu Nicu Ştefu (Stejărel), Ioan Russu-Şirianu redactează seria a doua a revistei arădene „Gura Satului". După ce-şi dă obolul său pentru construirea Casei naţionale din Arad, fiind chiar membru al „Comitetului de iniţiativă" condus de N. Oncu, Russu-Şirianu participă, la 12 oct. 1902, alături de ceilalţi fruntaşi arădeni, la deschiderea Casei Naţionale din Arad.

Adept fervent al activismului politic, Ioan Russu-Şirianu era pentru părăsirea unui „drum pe care n-a ajuns la nici un bine". În articole energice, dar pline de patriotism, el critica pasivitatea „bătrînilor" (fruntaşii politici de la Sibiu şi Braşov — n. n.) arătînd că pasivitatea „este cel mult o înlesnire pentru partidele ungureşti" şi că fruntaşii să-şi facă „datoria" din vreme pentru ca „votul ţăranului român să nu mai fie nicăieri marfă scoasă la vînzare".

Om politic realist, I. Russu-Şirianu a fost primul dintre fruntaşii ardeleni care au pus problema colaborării P. N. R. cu secţia română a P. S. D., încă din 1903, arătînd că: „În programul nostru sînt formulate dorinţi pentru care luptă şi socialiştii" (votul universal şi egala îndreptăţire — n. n.). De asemenea, susţine necesitatea „solidarităţii" cu celelalte naţiuni oprimate (sîrbi, slovaci şi saşi) contra clasei dominante maghiare, apărînd, prin articolele sale aceste neamuri nemaghiare şi salutînd cu bucurie victoria lor.

În anul 1904, vede lumina tiparului la Bucureşti, lucrarea lui Şirianu: „Românii din Statul ungar. (Statistică, etnografie)", lucrare premiată de Academia Română. Cum Ioan Russu-Şirianu este tipul istoricului patriot, este firesc ca lucrarea să argumenteze „vechimea" şi „permanenţa" elementului românesc în spaţiul intracarpatic.

Anul 1905 aduce abandonarea definitivă a pasivităţii şi reluarea luptei parlamentare, hotărîre luată de conferinţa de la Sibiu (10 ianuarie 1905) a P. N. R., la care participă şi I. Russu-Şirianu. El este unul din cei patru candidaţi arădeni propuşi pentru alegerile parlamentare din 1905. Russu-Şirianu candidează în cercul electoral al Chişineului (azi Chişineu-Criş — n. n.) şi reuşeşte să devină deputat parlamentar. Dar parlamentul ales în 1905 este dizolvat în 15 februarie 1906 şi-n alegerile din acelaşi an, Şirianu este înfrînt, dar nu dezarmează.

Anul 1907 a fost şi anul cînd „şcoala poporală" s-a văzut ameninţată, în existenţa sa, mai mult ca oricînd (legea Apponyi) şi Russu-Şirianu a luat atitudine energică contra acestei legi, atît cu pana, cît şi prin înflăcărate discursuri, cum a fost cel ţinut cu ocazia impunătoarei adunări de la Arad (1 aprilie 1907).

În anul 1908, apare primul volum din lucrarea sa: „Iobăgia", lucrare menită a apărea în trei volume, dar care, datorită morţii premature a autorului, a rămas doar la primul volum. Este lucrarea lui istorică de bază şi care se înscrie pe aceleaşi coordonate: dovedirea continuităţii şi permanenţei elementului românesc în spaţiul intracarpatic, pentru justificarea drepturilor naţionale ale românilor transilvăneni. Apariţia acestei lucrări determină autorităţile maghiare să-i facă proces de „agitaţie" şi-n cursul verii anului 1908, Russu-Şirianu, bolnav, este silit din nou să treacă Carpaţii, pentru ultima oară, încercînd să găsească la Bucureşti odihnă pentru sănătatea sa şubrezită, dar mai ales de a scăpa de o nouă pedeapsă cu închisoarea.

Însă la finea anului 1909, Şirianu moare în capitala pe care o visa a tuturor românilor. El rămîne în istoria neamului său ca un vrednic apărător al poporului şi un neînfricat luptător pentru drepturile naţiunii sale, ca unul care a contribuit din plin la pregătirea şi realizarea Marii Uniri din 1918, act la care n-a avut bucuria să participe, căci moartea îl răpeşte prematur.

Slujitor neîntrecut...

(Continuare din pag. 1)

Atît de adînc s-a întipărit în sufletele păstoriţilor săi iubirea pe care le-a arătat-o încît şi după trecerea sa la cele veşnice, întîmplată în anul 341, ei au continuat să-l socotească adevăratul lor păstor. Prin moaştele sale, izvorîtoare de mir, Sfîntul a răspuns dragostei lor, ocrotindu-i şi alinîndu-le suferinţele.

Înscris în calendarul sfinţeniei creştine, numele Sfîntului Ierarh Nicolae a fost arătat ca vrednic de cinstire pentru totdeauna. Viaţa sa rămîne pildă vie de felul cum trebuie să păstrăm credinţa pe care ne-a lăsat-o Mîntuitorul şi să ne dăruim slujirii semenilor noştri cu cuvîntul şi cu fapta.

Pagini din mișcarea cultural românească transilvăneană (1848-1918)

În anii următori revoluției de la 1848, în ciuda împrejurărilor vitrege de opresiune create de regimurile existente — regimul neoabsolutist (1849—1860), regimul liberal (1860—1967) și regimul dualist (1867—1918) — românii din Transilvania au reușit, prin luptă dîrză și eforturi unite, să pășească pe calea progresului în toate ramurile manifestării spirituale, creîndu-și instituții culturale proprii sau dezvoltînd pe cele mai vechi, care, treptat, au devenit veritabile fortărețe ale vieții naționale românești, îndeplinind o covîrșitoare funcție social-politică în procesul desăvîrșirii națiunii române, pînă la realizarea statului național unitar în 1918.

Inspirat de tradițiile anterioare ale luptei pentru apărarea limbii și vieții naționale, Simion Bărnuțiu, dădu-se încă de la 1848 semnalul intensificării activității culturale românești, îndemnînd poporul să porneasca „la cultură națională cu puteri unite", căci „cultura fiecărui popor astăzi e măsura fericirii și securității lui..."; marele revoluționar patriot avea credința, mai larg împărtășită, că „lumina științelor și a artelor mai mult nu poate fi proprietatea unor clase privilegiate, ci trebuie să se facă bun comun a toată națiunea".

Dacă generația de la 1848 a purtat steagul luptei pe cale revoluționară pentru realizarea idealului național, înăbușirea revoluției de forțele contrarevoluționare a determinat strămutarea terenului de luptă pe alt plan creînd condiții specifice de luptă pentru românii din monarhie, pentru eliberarea lor națională și socială. În această luptă un rol de prim rang l-au jucat așezămintele culturale ca instituții de instrucție și educare a noilor generații în spirit național. Sînt de remarcat între acestea *Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român (Astra), Asociația națională arădană pentru cultura și conversarea poporului român, Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș,* societățile de lectură ale elevilor și studenților de la școlile din Transilvania, cele înființate de învățători, meșteșugari, femei, cele muzicale, Societatea *Petru Maior* din Budapesta, Societatea *România Jună* din Viena, etc. Un rol deosebit pentru viața românilor de sub stăpînirea habsburgică l-au jucat *Academia Română*, Societatea *Transilvania* din București, *Liga culturală*, Universitatea populară *N. Iorga* de la Vălenii de Munte.

După instaurarea regimului dualist austro-ungar, în condițiile intensificării îngrădirii libertății popoarelor supuse și ale campaniei sistematice de deznaționalizare forțată, românii și-au concentrat în bună măsură energia de luptă pe terenul vieții cultural-naționale. Pînă la unirea din 1918, cultura a constituit unul din cele mai puternice mijloace de afirmare națională a românilor.

O contribuție de seamă la răspîndirea culturii, la luminarea poporului român, la „fortificarea sa intelectuală" în vederea cuceririi drepturilor și libertăților necesare dezvoltării sale viitoare a avut-o presa națională din Transilvania. Principala idee vehiculată de periodicele naționale, ca un reflex al cerințelor neamului, a fost ideea unirii tuturor românilor într-un singur stat. Dezvoltarea conștiinței de sine a poporului român, intensificarea continuă a luptei pentru unitate națională, evoluția evenimentelor internaționale au determinat, în ciuda opoziției cercurilor guvernamentale, lărgirea numărului publicațiilor românești, a căror deviză era, fățiș sau voalat, libertatea națională. În anevoioasa bătălie pentru emanciparea românilor transilvăneni, de veacuri oprimați în propria lor patrie, au pășit în primele rînduri o seamă de ziare și reviste naționale de mare prestigiu: *Gazeta Transilvaniei* (Brașov), *Transilvania* (Sibiu), *Românul* (Arad), *Telegraful Român* (Sibiu), *Unirea* (Blaj), *Drapelul* (Lugoj), *Foaia poporului* (Sibiu), *Poporul român* (Budapesta — Arad), *Libertatea* (Orăștie), *Tribuna poporului* (Arad), *Foaia poporului român* (Budapesta), *Revista politică și literară* (Blaj), *Națiunea* (Budapesta), *Luceafărul* (Budapesta — Sibiu), *Foaia diecezană* (Caransebeș), *Biserica și școala* (Arad), *Revista teologică* (Sibiu), *Revista economică* (Sibiu), *Vatra școlară* (Sibiu) și multe altele.

Pe terenul activității cultural-naționale, care constituie unul dintre cele mai vaste domenii ale epocii moderne din istoria patriei, un loc de frunte a revenit, ca o urmare firească a tradițiilor din veacurile anterioare, meleagurilor județului Alba. În anul 1852, cînd intenția constituirii unei asociații destinate cultivării poporului nu se materializase încă în apariția „Astrei", cunoscuții fruntași revoluționari de la 1848, Avram Iancu, Axente Sever și Simion Balint au inițiat fundarea unei societăți literare române, „care avea ca scop cultura și dezvoltarea limbii române și publicarea de cărți folositoare", și pe care au dotat-o „depunînd cîteștrei un capital de 2500 florini". Printre personalitățile acestor locuri care au susținut cu căldură activitatea „Astrei", creată la Sibiu în 1861, se numără la loc de frunte marele învățat Timotei Cipariu, cărturarul blăjan Ioan V. Russu și fruntașul revoluționar Axente Sever.

Activitatea „Astrei", cea mai de frunte și mai reprezentativă asociație culturală românească din Transilvania, a fost extrem de bogată pe teritoriul județului Alba, întrunind adeziunea și sprijinul larg al locuitorilor lin zonele Munților Apuseni, Blajului și Sebeșului. Este de subliniat, de altfel, în sprijinul celor afirmate, că o bună parte din adunările generale ale „Astrei" ținute în veacul al XIX-lea s-au desfășurat în localități ale fostului comitat Alba de Jos: Blaj (1863), Abrud (1865), Alba Iulia (1866), Sebeș (1872), Alba Iulia (1875), Blaj (1877), Alba Iulia (1886), Abrud (1888), Sebeș 1894), Blaj (1895). Una dintre cele mai importante manifestări ale „Astrei" a fost impresionanta adunare generală de la Blaj din anul 1911, consacrată aniversării a cincizeci de ani de la constituirea Asociațiunii. Adunarea, la care și-au dat întîlnire mari personalități ale științei și culturii românilor de pretutindeni (I. L. Caragiale, G. Coșbuc, Șt. O. Iosif, V. Eftimiu, N. Iorga, I. Bianu, G. Mehedinți, G. M. Murgoci, etc.) și care a primit o aleasă strălucire prin zborul de răsunet al pionierului aviației românești Aurel Vlaicu, a scos în evidență viabilitatea neamului românesc, uriașul său potențial de luptă pentru existență și emancipare, credința sa fermă în apropiatul ceas al libertății naționale.

Pe teritoriul județului Alba și-a făcut simțită prezența printre alte asociațiuni și societăți culturale-românești, *Societatea pentru fond de teatru român,* din ale cărei manifestări remarcăm adunarea generală de la Alba Iulia din septembrie 1909.

Continuînd tradiția primului periodic blăjan — *Organul luminării,* editate de Timotei Cipariu — și al publicației *Arhiva pentru filologie și istorie,* (editată de același ilustru cărturar), presa apărută în județul Alba și-a alăturat, la rîndul ei, eforturile societăților, asociațiilor, și reuniunilor, aducînd o însemnată contribuție activității de culturalizare a românilor și de consolidare a conștiinței lor de neam. În șirul periodicelor românești din Transilvania și-au înscris numele o seamă de ziare și reviste din această zonă: *Revista politică și literară* (Blaj), *Unirea* (Blaj), *Economul* (Blaj), *Muza Română* (Blaj), *Thalia Română* (Alba Iulia), *Munca* (Sebeș), *Alba Iulia* (Alba Iulia).

Mișcarea cultural-națională din Transilvania, ale cărei obiective social-politice deveneau tot mai vizibile, a sporit în amploare pe măsura accentuării șubrezeniei monarhiei austro-ungare și a conturării tot mai vizibile a posibilității eliberării naționale.

Ca urmare a influenței puternice pe care activitatea culturală și promotorii ei, intelectualii patrioți, o aveau asupra maselor, încă de la începutul primului război mondial autoritățile monarhice au luat măsuri represive, interzicînd apariția principalelor ziare românești, mobilizînd și trimițînd pe front sau internînd în lagăre de concentrare o seamă de intelectuali învinuiți de a fi făcut propagandă printre țărani pentru unirea Transilvaniei cu România. Încercările cercurilor guvernante de a stăvili prin pedepsire, intimidare și corupție avîntul mișcării naționale nu a făcut decît să intensifice acțiunile antihabsburgice, avînd drept țel final făurirea unității naționale. Sfîrșitul sîngeroasei conflagrații imperialiste, cînd monarhia austro-ungară, subminată de lupta de eliberare a popoarelor componente și decimată pe fronturi, și-a găsit sfîrșitul firesc, a cunoscut un puternic reviriment al activității politice și culturale românești.

La capătul unei epoci de lupte dîrze în slujba idealului național, poporul român se găsea în toamna anului 1918 în fața împlinirii visului de aur — unitatea națională. Dînd glas voinței întregului neam, Consiliul Național Român Central lansa în 20 noiembrie istoricul apel prin care națiunea română din Transilvania și Ungaria era chemată pentru ziua de 1 Decembrie 1918 în cetatea Alba Iuliei la celebrarea istoricului eveniment. „Veniți la Alba Iulia" — era glasul care răsuna pretutindeni, îndemnînd mulțimile spre istorica cetate unde se înfăptuise sub sceptrul marelui voievod Mihai Viteazul cea dintîi unire politică a tuturor românilor cu mai bine de trei sute de ani în urmă.

Așezămintele culturale românești din teritoriile austro-ungare, care au depus o intensă și fructuoasă activitate de pregătire a Unirii, erau reprezentante și la Alba Iulia, fie în cadrul celor peste 100.000 de participanți, fie în rîndurile înaltului sfat național ce avea să hotărască unirea cea mare.

La fel ca pentru întregul nostru popor, pentru reprezentanții intelectualității credincioase năzuințelor neamului, marea împlinire de la 1 Decembrie 1918, constituia răsplata dreaptă a unor străduințe îndelungate pe linia dobîndirii libertății naționale. Desăvîrșirea unității naționale marchează încheierea unei etape istorice distincte, bogate în episoade dramatice, în care cărturărimea și-a avut partea sa de contribuție, consemnată la loc de cinste în cartea existenței neamului românesc.

Ioan I. Șerban

Vetre dobrogene de spiritualitate ortodoxă și de simțire românească

În Dobrogea — străveche provincie românească și cu un trecut istoric atît de zbuciumat — viața monahală, așa cum se știe, a apărut în cadrul și în jurul Episcopiei Tomisului, care este cunoscută pînă în prezent ca fiind cea mai veche organizație bisericească (sec. III—IV) de pe teritoriul Patriei noastre, iar mănăstirile existente astăzi între Dunăre și Mare, reprezintă o firească continuare a vieții călugărești de atunci și au fost ridicate în apropierea sau chiar pe alte vetre monahale mai vechi.

MĂNĂSTIREA COCOȘ

În cuprinsul Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, pe raza comunei Niculițel din jud. Tulcea, la

o distanță de 5—6 km de centru, se află așezată, între frumoase și bogate păduri de tei *Mănăstirea Cocoș,* care în timpul stăpînirii otomane, în Dobrogea de nord, a jucat un important rol patriotic și a menținut aprinsă flacăra ortodoxiei românești.

Într-o lucrare publicată în anul 1918, Nicolae Iorga menționează că „Mănăstirea Cocoșu își datorește ființa... unui făgărășan...". Și într-adevăr, acest așezămînt monahal care își trage numele de la „Dealul Cocoșului", de alături, a fost ridicat în anul 1833 de către arhimandritul *Visarion,* originar din părțile Făgărașului, pe locul unui schit de sihaștri care exista către sfîrșitul secolului al XVII-lea (1679). Acest arhimandrit a venit în Dobrogea cu cei doi ucenici ai săi Gherontie și Isaia de la Mănăstirea Neamț, unde au deprins meșteșugul tiparului și au ucenicit întru ale călugăriei rînduieli. Schima monahală au primit-o tot în Lavra nemțeană — vechi și mare centru de spiritualitate creștină ortodoxă, de preocupări artistice și de cultură națională.

Ion Ionescu de la Brad, la anul 1850, în călătoria sa prin Dobrogea, a vizitat și Mănăstirea Cocoș, cînd l-a cunoscut personal pe vrednicul stareț *Visarion.* În notele sale de călătorie, a consemnat următoarele aprecieri privitoare la acest ctitor și distins slujitor al Bisericii și al neamului său: „Părintele Visarion, român din Făgăraș, fiind de 17 ani au trecut în Moldova la rubedeniile din Varatic și din Neamț. În aceasta de pe urmă au trăit 30 de ani tipograf. El a tipărit și *Geografia* lui Cantemir, lucru ce l-au făcut știutor de originea și de nevoile tuturor românilor".

Datorită experienței duhovnicești și gospodărești cîștigată la Neamț, *Visarion* împreună cu ucenicii săi amintiți și ajutat de credincioșii din împrejurimi și de unii mocani transilvăneni a ridicat, în acest loc, o gospodărie cu bisericuță din paiantă la mijloc, cu hramul *„Intrarea în Biserică a Maicii Domnului".* În anul 1853, prin stăruința lui *Visarion* și cu cheltuiala lui Nicolae Hagi Ghiță din Poiana Sibiului, s-a zidit aici o altă biserică mai mare, din piatră, cu hramul „Sfînta Treime", dar fără turle ca și prima. Acestea s-au putut adăuga, abia în anul 1885, după revenirea Dobrogei la Patria-Mamă. Tot în timpul starețului *Visarion* s-au construit chiliile-monument care acum au etaj, cerdac, balcoane și se află în fața actualei biserici mari. Acest vrednic stareț s-a preocupat și de înzestrarea acestei mănăstiri cu toate cele necesare.

După moartea lui *Visarion,* care s-a întîmplat în anul 1826, la conducerea mănăstirii Cocoș a urmat starețul Daniil, în timpul căruia s-a construit monumentala clopotniță, existentă astăzi.

Nifon Bălășescu, călugăr de la mănăstirea Căldărușani, profesor, autor de dicționare și alte lucrări științifice, care cunoștea bine situația din Dobrogea și a avut o importantă contribuție la înființarea de școli în această provincie românească, amintește într-o lucrare publicată în anul 1878, de „Monastirea Cocoșiu, bogată, 44 călugări numai români...".

După revenirea Dobrogei la România în 1878, din punct de vedere bisericesc această provincie a trecut la Episcopia Dunării de Jos, cînd Mănăstirea Cocoș cunoaște o înoire sub toate aspectele.

Astfel, în timpul păstoriei episcopului Pimen Georgescu (1902—1909) s-a construit latura de est a incintei cu paraclisul, trapeza, bucătăria și chelăria. Arhimandritul Roman Sorescu, originar din părțile județului Dîmbovița, care avea deosebite calități gospodărești, preluînd, în anul 1909 conducerea acestei mănăstiri, ajutat de episcopul Nifon Niculescu (1909—1921) a zidit chiliile cu arcade și stareția din partea stîngă cum se intră în incinta mănăstirii. Tot în vremea acestui stareț, în locul vechilor biserici ce s-au demolat, s-a zidit actuala biserică cu trei turle și cu hramul *„Sfînta Treime",* între anii 1911—1913, după planurile arhitectului Toma Do-

(Continuare în pag. a 4-a)

† EPIFANIE NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

Dr. Ion Mateiu...

(Continuare din pag. a 2-a)

În primele zile ale lunii decembrie 1918, dr. Ion Mateiu, ales deputat în Marele Sfat Național din Transilvania, organ constituit de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, ținută la 1 decembrie 1918, părăsește Chișinăul, îndreptîndu-se spre Sibiu. La cererea sa, Prefectura județului Chișinău i-a eliberat o dovadă, cu nr. 4965 din 9 decembrie 1918, prin care „se certifică că d-l dr. Ion Mateiu, primredactorul ziarului *România Nouă,* refugiat din Transilvania, se întoarce acasă cu soția Sanda născută Ulubeanu, chemat în calitate de deputat".

De-abia ajuns în orașul de pe Cibin, unde își avea reședința Consiliul Dirigent, Ion Mateiu a fost invitat la Vasile Goldiș, șeful Resortului Cultelor și al Instrucțiunii publice, care i-a dat însărcinarea să organizeze învățămîntul din Transilvania în noile condiții istorice. Cunoscute fiind înaltele sale calități de organizator, el a fost numit în funcția de director al Învățămîntului primar și normal și șef al instrucției publice din Transilvania și Banat.

Muncind cu răspundere și migală de artizan, dr. Ion Mateiu a elaborat proiectul normelor de organizare a învățămîntului din Transilvania. După dezbateri, proiectul s-a concretizat în Decretul nr. 13.869/1919, privitor la reorganizarea învățămîntului primar de sub autoritatea Consiliului Dirigent din Transilvania. „Organizarea învățămîntului de toate gradele din Transilvania în anul 1919 — aprecia Onisifor Ghibu — reprezintă o operă de însemnătate națională, pentru că evoluția ulterioară a învățămîntului a depins de aceste începuturi".

Din anul 1921, pînă la 20 martie 1946, cînd Ion Mateiu a decedat în urma unui accident, distinsul pedagog și om de cultură a îndeplinit funcția de profesor universitar la catedra de drept civil în cadrul Academiei Comerciale din Cluj și Brașov. În același timp, i s-a încredințat și demnitatea de prorector și rector al acestei instituții de învățămînt superior. Pe lîngă acestea, a fost membru în secțiile științifice ale „Astrei" din Sibiu și director al revistei săptămînale „Renașterea" din Cluj.

Ilustrul doctor în drept a călătorit în străinătate, unde a îndeplinit o serie de misiuni oficiale, legate de apărarea integrității teritoriale a României întregite și a suveranității naționale. A făcut parte din grupul de experți români la Uniunea interparlamentară a Societății Națiunilor. La Conferința de la Washington — Ottawa din anul 1925, dr. Ion Mateiu a rostit un amplu și documentat discurs în problema minorităților. În vara și toamna anului 1926, în numele grupului român, Ion Mateiu a prezentat Memoriul la Societatea Națiunilor, privind procedura cu privire la protecția minorităților, obținînd cîștig de cauză.

Ion Mateiu a desfășurat și o bogată activitate publicistică. A scris și publicat sute și sute de articole și studii în numeroase ziare, reviste și volume. De asemenea, a adunat un mare volum de note și date în legătură cu procesul Memorandului din 1894. Intenția sa de a scrie o lucrare pe această temă, a rămas nerealizată din cauza morții premature. Materialul strîns, care împreună cu corespondența sa însumează peste 2.500 de documente, se păstrează în arhiva bibliotecii mitropolitane din Sibiu.

Pentru meritele sale deosebite în lupta pentru înfăptuirea idealului național de libertate și unitate politică, se cuvine să aducem un cald și binemeritat omagiu patriotului de prestigiu — dr. Ion Mateiu.

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Joi 11 octombrie 1979*, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Albert Petersen, din cadrul Institutului german de Misiune medicală „Paul Lechler", din Tübingen — R. F. G.

— *Miercuri 17 octombrie 1979*, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe D-l George Bogdan, președintele Comunității românești din Götteborg — Suedia.

— *Sîmbătă 20 octombrie 1979*, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Arhimandritul grec Ambrosios Andonopoulos, din partea Patriarhiei Ortodoxe a Ierusalimului, însoțit de M. Paksevanakis, din cadrul Ambasadei Greciei la București.

— *Sîmbătă 27 octombrie 1979*, cu prilejul sărbătorii Sf. Dimitrie cel Nou, ale cărui Sfinte Moaște se află în Catedrala Patriarhală, Prea Fericitul Patriarh Iustin a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, la care a luat parte și Î. P. S. Mitropolit Damaskinos de Tranoupolis, conducătorul Centrului ortodox de la Geneva, al Patriarhiei Ecumenice. A slujit și P. S. Episcop-Vicar Roman Ialomițeanul.

— *Luni 29 octombrie 1979*, la orele 19,30, Prea Fericitul Patriarh Iustin a oferit la Reședința patriarhală un coctail în cinstea participanților la Consultația dintre teologii ortodocși și reprezentanți ai Comitetului evreiesc internațional, care s-a desfășurat la Institutul Teologic din București între 29—31 octombrie a. c., avînd ca temă: „Rolul tradiției în Biserica ortodoxă și în comunitatea evreiască". La coctail a luat parte și Eminența Sa Domnul Moses Rosen, Rabinul șef al Cultului Mozaic din țara noastră.

Vetre dobrogene...

(Continuare din pag. a 3-a)

brescu. Pictura a fost executată, în anii următori, de pictorul italian F. de Bease. În timpul episcopului Cosma Petrovici (1924—1947) s-au construit chiliile cu etaj și balcoanele din partea de vest a clopotniței. În vremea episcopului Chesarie Păunescu (1950—1973), au fost reparate biserica, clopotnița și toate chiliile acestui vestit așezămînt monahal, care a suferit însemnate stricăciuni la cutremurul din 1940.

La această mănăstire, de-a lungul anilor, s-au făcut eforturi și pentru înființarea unei tipografii, dar care n-a lucrat din cauza evenimentelor. De asemenea, aici a funcționat, mulți ani, școala eparhială de cîntăreți bisericești, atelierul de lumînări și o pepinieră ale Centrului Eparhial.

Din anul 1973, de cînd Î. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica a preluat conducerea acestei Eparhii, Mănăstirea Cocoș a fost și este permanent în atenția Î. P. S. Sale prin noile lucrări de reparații și amenajări ce i s-au făcut, ca: dotarea ei cu apă curentă și lumină electrică, organizarea unei colecții muzeistice, așezarea în baldachin nou, sculptat artistic, a sf. moaște ale celor patru martiri descoperiți la Niculițel în anul 1971 și aduse la această mănăstire la 17 iunie 1973, și înființarea, aici, a unei case de odihnă pentru clerul din eparhie.

*

În prezent, viețuitorii acestui așezămînt împletesc munca cu rugăciunea și se străduiesc să păstreze cu sfințenie valorile spirituale și materiale lăsate de înaintași.

Prezențe culturale sibiene peste hotare

În luna octombrie 1979, un grup de specialiști sub conducerea dr. Cornel Irimie (directorul Muzeului Brukenthal), din care au făcut parte dr. Mircea Tomuș (redactorul șef al revistei „Transilvania"), Olimpia Maria Tudoran (șefa Galeriei Muzeului Brukenthal), Doina Nägler (șef de secție) și Martin Rill (istoric muzeograf) a participat la două simpozioane organizate la München și Stuttgart de către „Muzeul transilvan" în curs de organizare la Gundelsheim lîngă Heidelberg. Specialiștii sibieni au prezentat o serie de comunicări care au fost primite cu mult interes, despre: „Istoria comună a poporului român și naționalităților conlocuitoare în Transilvania, condițiile noi de egalitate și libertate" (Martin Rill), despre „Vechime, continuitate și unitate în istoria Transilvaniei, oglindită în specificul etnocultural al poporului român, influențe și împrumuturi reciproce" (dr. C. Irimie), „Noile creații și problematica literaturii de limbă germană din România" (dr. M. Tomuș), „Muzeul Brukenthal azi" (dr. C. Irimie), „Galeria de artă Brukenthal" (M. O. Tudoran), „Dezvoltarea și valorificarea patrimoniului de carte veche și rară a bibliotecii Muzeului Brukenthal" (D. Nägler), „Noi cercetări privind pictura populară românească pe sticlă — demonstrînd afirmarea acestui gen de artă pe plan european" (autor M. Necula).

S-au prezentat, de asemenea, două comunicări ale unor cercetători sași rezidenți în R. F. Germania (dr. Hans Moeferdt despre „Cetăți și orașe din Transilvania în lucrări vechi de grafică" și dr. H. Heltmann despre „Cercetări vechi și noi de științele naturii privind Transilvania").

Lucrările au fost conduse de către emeritul om de cultură dr. Wilhelm Bruckner, președinte al „Muzeului transilvan" de la Gundelsheim și al „Asociației sașilor transilvăneni din R. F. G.", care a elogiat nivelul lucrărilor și spiritul pozitiv al discuțiilor, apreciind că acest dialog trebuie să devină o cale permanentă de contact pentru promovarea adevărului istoric, respect și prietenie.

Larga participare a numeroase personalități, ca și primirea delegației de oameni de cultură sibieni de către Ministrul culturii al Landului Bavaria, de către primarii generali de la München și Stuttgart, confirmă succesul acestor manifestări menite să facă cunoscute realitățile din țara noastră, creațiile prin care poporul român și naționalitățile conlocuitoare făuresc împreună o viață mai bună.

I. Bologa

FERICIRILE
„Fericiți cei flămînzi și însetați de dreptate..."

În înțeles biblic, „dreptatea" este acea stare sau așezare sufletească, care îl face pe om „drept" în fața lui Dumnezeu. Astfel privită, „dreptatea" se realizează prin harul lui Dumnezeu, dar și prin lucrarea omului, ea fiind, din partea omului, rezultatul străduinței de împlinire a tuturor poruncilor lui Dumnezeu. ⊙ astfel de „dreptate" a avut-o în vedere Domnul Hristos, cînd, în fața Sfîntului Ioan Botezătorul, a spus cuvintele: „Se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea" (Matei 3, 15). În cuvintele acestea ale Mîntuitorului, se cuprinde un întreg program de viață: programul de viață al creștinului, chemat să împlinească *toate* poruncile lui Dumnezeu.

Împlinirea cu statornicie a poruncilor lui Dumnezeu alcătuiește în sufletul credincioșilor deprinderi în bine, pe care le numim „virtuți", iar virtuțile, toate la un loc, au ca rezultat „starea de dreptate", îl face pe om *drept* nu numai înaintea oamenilor, ci și înaintea lui Dumnezeu. În acest înțeles, cugetătorii de Dumnezeu au privit „dreptatea" ca „împlinire a tuturor poruncilor", ca „cucernicie" și „virtute" și chiar ca „sfințenie".

Cei ce împlinesc poruncile lui Dumnezeu sînt străduitori pentru virtuți, iar cei virtuoși sînt și drepți, ca unii care petrec întru dreptate. Așa erau, după mărturia sfîntului Evanghelist Luca, drepții Zaharia și Elisabeta, părinții sfîntului Ioan Botezătorul, despre care citim că „erau amîndoi *drepți*, mergînd în poruncile Domnului fără prihană" (Luca 1, 6).

Împlinesc „toată dreptatea" aceia dintre ostenitori, care se silesc să păzească „toate" cele ce ne sînt poruncite (Matei 28, 20; Luca 17, 10), iar aceasta o fac cu gîndul și cu dorința de a fi „drepți".

Străduința pentru „dreptate" trebuie să fie o străduință de toată vremea, o străduință susținută în continuu. Ea se realizează cel mai bine, cînd are ca pricină o trebuință de dreptate, asemănătoare cu foamea și setea. De aceea a zis Domnul Hristos că sînt fericiți cei „flămînzi și însetați" de dreptate. Adică sînt fericiți aceia care doresc cu înfocare starea de „dreptate", iar aceasta nu numai din cînd în cînd, ci în toată vremea și cu toată puterea.

„Dreptatea" pe care trebuie să o urmărească creștinii, trebuie să o depășească pe aceea a „Cărturarilor și a Fariseilor", potrivit cu cuvîntul: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a Cărturarilor și a Fariseilor, nu veți intra în Împărăția cerurilor" (Matei 5, 20). Cărturarii și fariseii se mulțumeau cu o dreptate mărginită la lucrurile din afară. Ei nu urmăreau o dreptate lăuntrică, o dreptate înaintea lui Dumnezeu, ci se mulțumeau cu o dreptate în fața oamenilor. Ei se făceau „drepți înaintea oamenilor" (Luca 16, 15), „aveau despre sine încredințarea că sînt drepți" (Luca 18, 9). De aceea Domnul Hristos i-a mustrat, ca pe unii care spălau partea din afară a paharului și a blidului (Matei 23, 25) și i-a asemănat cu mormintele îngrijite doar pe dinafară (Matei 23, 27). Adevărata dreptate este dreptatea înaintea lui Dumnezeu; o dreptate lăuntrică, dusă pînă la gîndurile și simțirile cele mai adînci, care trebuie să fie rînduite în așa fel, ca atunci cînd ar fi scoase la iveală, ele să facă cinste celui ce le poartă în străfundul sufletului.

Sînt fericiți aceia care caută o dreptate adevărată și au o foame și o sete simțită pentru acea dreptate, care are preț înaintea lui Dumnezeu.

Cea mai mare piedică în calea celui care urmărește dreptatea, este părerea de sine, gîndul că am ajuns la dreptate. La unii ca aceștia, s-a gîndit Domnul Hristos, cînd a zis: „n-am venit să chem pe *cei drepți*, ci pe cei păcătoși, la pocăință" (Matei 9, 13). Cei ce se știu și se simt păcătoși au calea deschisă spre pocăință, înțeleasă ca părăsirea celor rele și împlinirea celor bune, — de aceea ei merg spre dreptate.

Pe cît de departe sînt de „dreptate" cei ce se socotesc a fi drepți, tot pe atît de străini de „dreptate" sînt și cei indiferenți, cei nepăsători. Aceștia nu sînt flămînzi și însetați de dreptate, pentru că lor le este tot una dacă ajung sau nu la dreptate. La fel sînt străini de „dreptate" și n-au foame și sete pentru ea, nici cei care pe unele porunci le împlinesc cu seriozitatea cuvenită, iar la altele nu iau aminte. Așa făceau unii dintre farisei, pe care i-a mustrat Fiul lui Dumnezeu, pentru faptul că dădeau zeciuială „din izmă, din mărar și din chimen", dar au lăsat la o parte „părțile mai grele ale Legii: judecata, mila și credința" (Matei 23, 23). Îndrumînd spre „toată dreptatea", Domnul Hristos le spune celor ce nu aveau destulă luare aminte: „Pe acestea trebuia să le faceți, iar pe acelea să nu le lăsați" (Matei 23, 23).

Cei „flămînzi și însetați" de dreptate, nu fac nici o deosebire între cele ce li se par mici și ușoare și între cele ce le socotesc importante, mari și grele, ci le împlinesc pe toate, deopotrivă, cu dorința curată de a împlini „toată dreptatea".

Foamea și setea sînt simțiri constrîngătoare. Cel flămînd caută hrană; cel însetat caută apă. Cel flămînd și însetat de dreptate, caută dreptatea și pe măsură ce o caută o și găsește. Celor flămînzi și însetați de dreptate, Domnul le făgăduiește că „se vor sătura", adică vor avea parte de dreptatea pentru care se străduiesc. Deocamdată, ei sînt fericiți, ca unii ce caută dreptatea. Ei sînt fericiți pentru fiecare virtute realizată. Într-un fel, ei sînt mereu și flămînzi și sătura ți: flămînzi de tot mai mult și sătui de ceea ce au împlinit. Dar săturarea lor este fără săturare și flămînzirea lor este cu nădejde.

E știut, însă, că oricîtă silință ar pune omul pentru înfăptuirea dreptății, în cele din urmă, dreptatea este, mai presus de toate, un dar de la Dumnezeu, dat celor ce se silesc să o aibă. Însăși însetarea și foamea de dreptate, sînt daruri de la Dumnezeu, date celor ce își cunosc sărăcia lor în cele bune și sînt frămîntați să dobîndească o sfîntă agoniseală și chiar dacă au ajuns să fie „blînzi și smeriți cu inima" nu se mulțumesc cu atîta, ci doresc a avea „toată dreptatea", ca unii ce doresc să fie adevărați următori ai Celui ce îi fericește pe „cei flămînzi și însetați de dreptate".

Ierodiaconul *Teofil*

Conferința Teologică Interconfesională de la Sibiu

În zilele de 28—29 noiembrie 1979 s-au desfășurat lucrările celei de a XXXIV-a Conferințe teologice interconfesionale, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Au participat: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. S. Episcop Vasile al Oradiei, Eminența sa Domnul Albert Klein, Episcop al Bisericii Evanghelice (C. A.) Sibiu, Eminența Sa Domnul Nagy Gyula Episcop al Bisericii Reformate Cluj-Napoca, P. S. Antonie Ploieșteanul Episcop-vicar patriarhal, P. S. Roman Ialomițeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. S. Adrian Botoșăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, P. S. Timotei Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, P. S. Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, P. S. Gherasim Pitești eanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Rîmnicului și Argeșului, precum și rectorii, prorectorii, profesorii Institutelor teologice ortodoxe, protestante și romano-catolice din țară, directorul Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, consilieri patriarhali, redactori ai revistelor centrale patriarhale și mitropolitane, directorii seminariilor teologice și alți invitați.

În prima zi a lucrărilor au fost prezentate următoarele referate:

1. Referatul principal: „Importanța și rolul mărturisirii de credință în teologie și viața Bisericii. Scriptură, Tradiție, mărturisire", susținut de Pr. conf. dr. Ilie Moldovan de la Institutul Teologic Universitar din București.

2. Primul referat secundar: „Rolul și importanța mărturisirii de credință în teologie și viața Bisericii", susținut de Pr. prof. dr. IoanIcă de la Institutul Teologic Universitar Sibiu.

3. Al doilea referat secundar: „Însemnătatea și rolul mărturisirii de credință în teologia și viața Bisericii: Autoritatea doctrinară în Biserică", susținut de Conf. dr. Hermann Pitters de la Institutul Teologic Protestant Unic — ramura Sibiu.

Pe marginea referatelor au luat cuvîntul mai mulți participanți care au aprofundat tema dezbătută sau au adus completări. Menționăm aici intervenția P. S. Episcop Antonie, care s-a referit în ansamblu la cele trei referate, evidențiind aspectele și punctele comune.

Concluziile Conferinței au fost formulate de către Comisia rectorilor. Reținem dintre acestea:

„a) Sfînta Scriptură a Noului Testament este expresia Scrisă a Tradiției Apostolice fundamentale.

b) După convingerea noastră comună există pe lîngă Tradiția Apostolică și o tradiție bisericească vie și dinamică, indispensabilă pentru credința și viața Bisericilor noastre.

c) Sîntem de acord că această tradiție bisericească are caracter obligatoriu pentru Bisericile noastre, întrucît e de acord cu Sfînta Scriptură și Tradiția Apostolică.

d) Mărturisirea de credință este răspunsul credinței noastre la cuvîntul lui Dumnezeu și expune învățătura propovăduită și predată de la început de Biserică pe baza Sfintei Scripturi și a Tradiției apostolice, atît în forma sa concentrată în simbolul niceo-constantinopolitan, cît și în forma sa dezvoltată în hotărîrile sinoadelor ecumenice care au o valabilitate permanentă, precum și în mărturisirile din secolele XVI—XVII, sau în învățătura dezvoltată a Bisericii.

e) Izvorul mărturisirilor noastre de credință îl constituie întreaga învățătură revelată cuprinsă în Sfînta Scriptură și Tradiția apostolică, care se continuă în Biserică de-a lungul veacurilor ca Tradiție dinamică, ca răspuns la problemele fiecărei epoci. De aceea, mărturisirea de credință este o misiune permanent actuală a Bisericii, pentru a expune în formule mereu noi, complementare și paradoxale conținutul inefabil al adevărului revelat.

f) Am căzut de acord că Scriptura, Tradiția și Mărturisirea de credință nu pot fi separate de autoritatea doctrinară bisericească. Autoritatea doctrinară a Bisericii este o funcție esențială a ei pentru definirea adevărului revelat și a conținutului autentic a mărturisirii noastre de credință față de rătăciri și pentru nevoile credincioșilor.

g) Biserica are autoritate doctrinară întrucît stă permanent în adevărul descoperit de Hristos și propovăduit de Sfinții Apostoli.

h) Biserica, în totalitatea ei are autoritate doctrinară care se exprimă în structuri și forme de colegialitate printr-un oficiu.

i) Înnoirea mărturisirii noastre de credință este o datorie permanentă a Bisericii pentru a răspunde nevoilor credincioșilor în contextul societății și lumii contemporane în care trăiesc".

După citirea telegramelor adresate conducerii bisericești, pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar Sibiu a rostit cuvîntul de închidere a lucrărilor.

Ca și în alte ocazii de acest fel, participanții la Conferință au constatat cu satisfacție deplina unitate asupra multor aspecte ale învățăturii noastre de credință. Experiența de pînă acum ne întărește convingerea că aceasta este calea pe care trebuie să mergem și în viitor: să ne întîlnim, să aprofundăm împreună tezaurul revelațional lăsat de Mîntuitorul.

Joi, 29 noiembrie 1979 a avut loc o expunere privind „Participarea Republicii Socialiste România la eforturile pentru abolirea politicii de forță și reglementarea exclusiv pe cale pașnică a raporturilor dintre state".

D. A.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 127 Sibiu, 15 decembrie 1979 Nr. 47—48

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Naşterea lui Hristos - începutul mîntuirii

Marele Praznic al Naşterii Domnului ne duce cu gîndul la leagănul din Betleem, deasupra căruia s-a oprit steaua care a condus pe magii de la Răsărit ce întrebau: „Unde este Împăratul iudeilor, cel ce s-a născut?“ (Matei 2, 2). Magii erau cei mai învăţaţi oameni ai vremii şi erau puternici; erau astronomi şi cunoşteau astrologie — cititul în stele — prin care au descoperit minunata stea de mărime neobişnuită ce a apărut pe bolta cerească la Naşterea Mîntuitorului. Magii trăiau la curţile împăraţilor care nu hotărau nimic pînă nu se consultau cu aceşti sfetnici de taină. Ei erau foarte cinstiţi şi temuţi; tradiţia noastră bisericească i-a înfăţişat cu coroană — semnul cinstirii — şi cu sabie — semnul puterii. Acestora Dumnezeu le-a descoperit, pe o cale pe care ei o puteau înţelege, că s-a născut Mîntuitorul lumii din sînul poporului ales.

Prin închinarea magilor la leagănul Pruncului născut, toate neamurile pămîntului îşi aduceau omagiul lor Fiului lui Dumnezeu care a venit în lume să o izbăvească din robia păcatului. Pronia dumnezeiască a rînduit ca ele să ia cunoştinţă de Naşterea Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos şi să-l cinstească după cuviinţă. Desigur, evreii aşteptau pe Mesia cu o ardoare mai deosebită, motiv pentru care au întocmit genealogia Lui — Cartea neamului lui Iisus Hristos — înscrisă de către doi dintre sfinţii Evanghelişti: Matei şi Luca în Evangheliile lor.

Darurile aduse de magi au o adîncă semnificaţie: aurul simbolizează cinstirea adusă Împăratului Cerurilor, tămîia simbolizează cinstirea adusă lui Dumnezeu iar smirna îi prevesteşte moartea, căci se folosea la îmbălsămare. Toate neamurile cinsteau Pruncul din Betleem ca pe un Împărat, i se închinau ca unui Dumnezeu, îi prevesteau moartea deşi este Dumnezeu veşnic şi mormîntul nu l-a putut cuprinde, căci a biruit moartea prin înviere.

Parcă o vrajă cerească se revarsă asupra noastră, ne scoate din preocupările zilnice şi ne duce alături de magi şi de păstori la leagănul Pruncului din Betleem, să cîntăm împreună cu îngerii: „Mărire întru cei de Sus lui Dumnezeu, şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire“. De cînd Iisus s-a născut, milioane şi milioane de credincioşi au călătorit pe calea gîndului la ieslea din Betleem. Mulţi credincioşi au călătorit la Ierusalim şi au văzut biserica ce se înalţă plină de strălucire deasupra ieslei din Betleem. Cei care n-au avut posibilitatea să vadă ieslea în care s-a născut Mîntuitorul poartă în suflet bucuria şi pacea Betleemului, nădejdea izbăvirii noastre.

De altfel, ieslea din staul nu este numai în Betleem, ci ea s-a răspîndit

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Pictură în frescă executată de Iosif Keber în Catedrala mitropolitană din Sibiu

Piine pentru suflet

Colind şi suflet românesc

Naşterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos este înfăţişată în Sf. Scriptură ca eveniment istoric şi ca taină dumnezeiască.

Sfinţii Evanghelişti Matei şi Luca ne descriu minunea ca pe un fapt ce s-a petrecut la „plinirea vremii“, precum au spus proorocii, în timpul împăratului Cezar August, care a dat poruncă să se înscrie toată lumea.

Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat ca om din Fecioara Maria şi de la Duhul Sfînt, într-un staul sărăcăcios şi friguros de la marginea Betleemului. Păstorii au fost cei dintîi care au venit şi s-au închinat Pruncului dumnezeiesc, îngerii l-au preamărit în cîntări, magii au venit şi au adus daruri. Irod s-a mîniat şi a poruncit să se omoare pruncii. Toate s-au întîmplat, în pruncia Sa, ca să se plinească Legea şi Proorocii, iar Copilul creştea şi se întărea cu duhul, umplîndu-se de înţelepciune şi harul lui Dumnezeu era asupra Lui“ (Matei 1, 1—25; 2, 1—23; Luca 2, 1—40).

Sfîntul Evanghelist Ioan ne înfăţişează venirea Fiului lui Dumnezeu în lume ca pe o „taină necuprinsă şi de îngeri neştiută“ ca pe o manifestare a iubirii şi slavei lui Dumnezeu în lume. „Cuvîntul s-a făcut trup şi s-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr“ (Ioan 1, 14).

Iisus a venit de sus, de la Tatăl. El a venit ca să mărturisească despre Tatăl, şi să ne arate pe Tatăl. Nimeni nu cunoaşte pe Tatăl, decît Fiul şi acela căruia îl va descoperi Fiul. Fiul este icoana Tatălui. Mărturia dumnezeirii Lui nu este de la oameni ci de la Tatăl, care L-a trimis.

„Nimeni n-a văzut pe Tatăl decît unul născut Fiul Său, care este în sînul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut“ (Ioan 1, 18).

Acesta este adevărul divin, aceasta este lucrarea plină de taină şi începutul mîntuirii care se arată de fiecare dată credincioşilor la Crăciun.

Poporul român, a cărui obîrşie se duce pînă la vremea vestirii mesajului mîntuirii neamului omenesc prin Iisus Hristos, a primit dintru început această „veste bună“, a îmbrăţişat-o şi a îmbrăcat-o în simţire şi cîntări de bucurie în preamărire a lui Dumnezeu.

Puţine popoare din lume au întîmpinat venirea Fiului lui Dumnezeu în lume cu atîta caldă îmbrăţişare şi au exprimat-o cu atît de bogată comoară cum sînt colindele noastre religioase.

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 4-a)

Sf. Ioan Damaschin despre dumnezeeasca întrupare

Cel îndurat, Cel care a dat existenţa... n-a trecut cu vederea pe omul care a fost amăgit prin atacul diavolului, începătorul răutăţii, n-a trecut cu vederea pe omul care n-a păzit porunca Creatorului, care a fost lipsit de har, care s-a dezbrăcat de curajul pe care îl avea faţă de Dumnezeu, care s-a acoperit cu asprimea vieţii plină de dureri — căci aceasta simbolizează frunzele de smochin — care s-a îmbrăcat cu murirea... — căci aceasta simbolizează îmbrăcarea cu piei — care a fost izgonit din paradis, potrivit dreptei judecăţi a lui Dumnezeu, care a fost condamnat la moarte şi supus stricăciunii. Nu. Dumnezeu nu l-a trecut cu vederea, ci mai întîi l-a povăţuit în multe chipuri, chemîndu-l să se pocăiască prin suspin şi cutremur... În sfîrşit, Dumnezeu arată noianul cel mare al dragostei Sale pe care o are pentru om. Căci însuşi Creatorul şi Domnul primeşte să lupte pentru creatura Lui, şi se face învăţător cu fapta. Şi pentru că duşmanul amăgeşte pe om cu nădejdea dumnezeirii, acum este amăgit, căci Domnul s-a îmbrăcat cu haina trupului şi arată în acelaşi timp bunătatea, înţelepciunea, dreptatea şi puterea lui Dumnezeu. Bunătatea, pentru că n-a trecut cu vederea slăbiciunea firii lui, ci s-a îndurat de cel căzut şi i-a întins mîna.

Dreptatea, pentru că omul fiind biruit, nu îngăduie ca altcineva decît omul să învingă pe tiran şi nici nu răpeşte cu forţa pe om de la moarte, ci pe acela pe care altă dată moartea îl subjugase prin păcat, pe acesta cel bun şi cel drept l-a făcut iarăşi biruitor şi a mîntuit pe cel asemenea prin unul asemenea, lucru ce părea cu neputinţă. Înţelepciunea, pentru că a găsit dezlegarea cea mai potrivită a acestui lucru imposibil. Căci prin bunăvoinţa lui Dumnezeu şi a Tatălui, Fiul Unul Născut şi Cuvîntul lui Dumnezeu, cel care este în sînul lui Dumnezeu şi al Tatălui, Cel deofiinţă cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, Cel mai înainte de veci, Cel fără de început, Cel care era dintru început şi era cu Dumnezeu şi cu Tatăl şi era Dumnezeu şi există în chipul lui Dumnezeu, se pogoară aplecînd cerurile, adică smerind fără să smerească înălţimea Lui cea nesmerită, se coboară spre robii Lui prin o coborîre inexprimabilă şi incomprehensibilă. Căci aceasta înseamnă pogorîrea. Şi fiind Dumnezeu desăvîrşit, se face om desăvîrşit şi săvîrşeşte cea mai mare noutate din toate noutăţile, singurul nou sub soare, prin care se arată puterea infinită a lui Dumnezeu. Căci ce poate fi mai mare decît ca Dumnezeu să se facă om?

Şi Cuvîntul s-a făcut fără schimbare trup din Duhul Cel Sfînt şi din Maria Sfînta pururea Fecioară Născătoare de Dumnezeu. Şi singurul iubitor de oameni se face mijlocitor între om şi Dumnezeu, fiind zămislit de prea curata Fecioară, nu din voinţă sau din poftă sau din legătură bărbătească sau din naştere voluptoasă, ci de la Duhul Sfînt şi în chipul celei dintîi faceri a lui Adam. Şi se face supus Tatălui, prin luarea firii noastre, vindecînd neascultarea noastră şi făcîndu-ni-se pildă de ascultare, în afară de care nu este cu putinţă să dobîndim mîntuire.

(Extras din „Dogmatica“ Sfîntului Ioan Damaschin, trad. rom. de D. Fecioru, Bucureşti, 1938, p. 143—146)

Prăznuirea Sfîntului Ştefan la Putna

Luminosul praznic al Naşterii Domnului este urmat de cinstirea preaslăvitului mucenic şi arhidiacon Ştefan, primul, dintre ucenicii Mîntuitorului Hristos, care şi-a vărsat sîngele pentru Învăţătorul iubit. Ca vas ales al Sfîntului Duh, Sfîntul Ştefan a fost cel dintîi dintre diaconi care s-a sfinţit şi umplut de har. Ucenic la şcoala renumitului învăţat al timpului, Gamaliel, ca şi Sfîntul Apostol Pavel, el era puternic în învăţătură printre ceilalţi mărturisitori ai credinţei creştine.

Plin de darurile Sfîntului Duh, al ştiinţei şi al facerii de minuni, Sfîntul Ştefan s-a făcut plăcut lui Dumnezeu şi semenilor săi, cu care se purta cu mare bunătate, milă şi binefaceri de tot felul.

Puternica lui credinţă faţă de Dumnezeu şi-o arăta „cu cuvîntul, cu fapta şi cu purtarea".

Învăţătura Sfintei Evanghelii, pe care o propovăduia neîncetat, o întărea prin faptele sale pline de dragoste creştină. Înarmat cu puterea Sfîntului Duh, el mărturisea tuturor că Iisus Mîntuitorul este Mesia, Cel prezis de prooroci şi că prin El s-au împlinit toate profeţiile. Toţi cei care-l ascultau vedeau faţa Sfîntului Arhidiacon Ştefan plină de măreţie şi de strălucire. Se reflecta în ea, ca într-o oglindă, lumina şi harul Sfîntului Duh, de care s-au învrednicit toţi cei bineplăcuţi lui Dumnezeu.

Acuzat de încălcarea Legii Vechi, Sfîntul Arhidiacon Ştefan a ţinut cea mai însufleţită cuvîntare întru apărarea dreptei credinţe creştine.

S-a învrednicit de atîta sfinţenie şi linişte sufletească încît „a văzut cerurile deschise şi pe Fiul Omului stînd de-a dreapta lui Dumnezeu" (Fapte 7, 56).

Mărturisind tuturor această preaslăvită vedenie, cei care îl socoteau călcător de Lege l-au scos afară din cetate şi l-au ucis cu pietre.

Ca oarecînd Stăpînul său iubit, care fiind pe cruce s-a rugat pentru cei care îl răstigneau, tot astfel şi Sfîntul Ştefan, plecîndu-şi genunchii, s-a rugat pentru iertarea prigonitorilor săi cu cuvintele: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta... şi zicînd aceasta a adormit" (Fapte 7, 60). În felul acesta a sfîrşit viaţa pămîntească Sfîntul Arhidiacon Ştefan, mergînd să se odihnească în sînul lui Avraam, în latura celor drepţi şi bineplăcuţi lui Dumnezeu.

Învrednicindu-se de darul sfinţeniei şi al muceniciei, Sfînta noastră Biserică Ortodoxă îi acordă cinstire şi evlavie aleasă. Foarte multe biserici sînt rînduite spre ocrotire Sfîntului Arhidiacon Ştefan, iar mamele noastre creştine încredinţează pruncii lor patronajului acestui mare biruitor.

La români este foarte vechi obiceiul acesta de a hărăzi copiilor la botez preafrumosul nume al primului mucenic creştin, încît şi Oltea Doamna, mama marelui erou al neamului nostru, a însemnat pe fiul său, care a devenit mai tîrziu „gloria Moldovei", cu numele de „Ştefan". Datorită vredniciei „marelui moldovean" voievodul Ştefan cel Mare şi Sfînt, s-a îndătinat obiceiul ca ziua de prăznuire a numelui său, în fiecare an, la 27 decembrie, să fie încununată de măreţia faptelor, a credinţei şi a vitejiei întîiului ucenic şi arhidiacon Ştefan, ostaşul lui Hristos.

Astfel, începînd din ajunul prăznuirii Sfîntului Ştefan, la Mănăstirea Putna, ctitoria marelui voievod, se face slujba privegherii cu

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 6-a)

„... Între oameni bunăvoire"

Crăciunul este praznicul îndoitei noastre întîlniri cu Hristos. Ne întîlnim cu El în istoria ieslei din peşteră şi ne întîlnim în cămara sufletului credincios.

La întîlnirea cu cineva de seamă te duci pregătit, primenit, gătit. Aşa purcedem şi noi la îmbucurătoarea întîlnire divină cu Fiul lui Dumnezeu întrupat.

Ne aflăm, acum, în miezul ei. Sufletele noastre sînt străbătute ca o cărare netedă de paşii neauziţi ai gîndurilor alinate, sînt înviorate de adierile reconfortante ale intenţiilor curate. Simţăminte paşnice şi mărinimoase ţin strajă tare, neadormită, la porţile de pătrundere înspre străfundurile lor de taină. Cu emoţie sfîntă şi cu tresăriri de înfiorare lăuntrică retrăim şi de astă dată, ca în fiecare amurg de an solar, ceasul fără seamăn al întîlnirii Cerului cu pămîntul, pogorîrea Fiului lui Dumnezeu în plămadă omenească, în sînul firii de El creată.

Retrăim un eveniment care, la „plinirea vremii", s-a desfăşurat modest, fără strigări stridente de arămuri sunătoare. Acest eveniment se bucură însă de favoarea unică de-a fi fost semnalat de cetele cereşti şi de-a ne fi împărtăşit *un mesaj* fără precedent prin frumuseţea şi vlaga lui unică, prin permanenta lui valabilitate şi actualitate.

Cunoaştem acest mesaj mîntuitor fiindcă Biserica noastră nu osteneşte împărtăşindu-ni-l, iar vremea noastră nu conteneşte a şi-l însuşi, a-l flutura peste toată suprafaţa pămîntului şi a se zbate pe toate căile înţelepţeşte indicate pentru înfăptuirea lui grabnică şi trainică.

Mesajul acesta e un munte de adevăr. Crestele lui însorite străpung văzduhul înflăcăratelor năzuinţe omeneşti de astăzi şi de totdeauna: *„... pe pămînt pace, între oameni bunăvoire"!*

În slova lui inspirată e exprimat un *adevăr absolut*, cu neputinţă de tăgăduit, cu neputinţă de nesocotit în consecinţele lui practice.

Drumul care a dus pentru întîia oară sub streaşina ocrotitoare a acestui adevăr e drumul Vifleemului, drumul păstorilor de turme şi al magilor împodobiţi cu ştiinţă destulă pentru vremea aceea şi cu ascuţită înţelepciune, drumul stelei care s-a ivit pe bolta tăriei în Răsărit, drumul credincioşilor de pe traseul celor două milenii de viaţă creştinească, drumul celor ce colindă pătrunzător şi evocator în prăvălirea lină a fulgilor de nea, drumul nostru al celor ce nu colindăm fiindcă am uitat sau sîntem prea covîrşiţi de zorul vremilor de zidire nouă, pe care sîntem bucuroşi că le-am apucat.

Drumul Vifleemului e drumul Evangheliei. Între scoarţele ei sfinţite de suflarea Cerului pogorît pe pămînt, în slova ei de Duhul Sfînt împărtăşită şi în interpretarea fără de greş pe care i-o dă Sfînta noastră Biserică, sînt aşternute povăţuiri spre o viaţă curată, din ce în ce mai lină, mai tihnită şi mai înfrumuseţată, după înaltele desfătări ale căreia însetează sufletele noastre dogorite de arşiţa atîtor strădanii în spre mai bine. Răsad al veşnicelor descoperiri dumnezeieşti, Evanghelia lui Hristos despică veacurile cu leacul minunat ce-l îmbie credincioşilor pentru tămăduirea atîtor neputinţe omeneşti.

Mai presus de toate, Evanghelia ne împărtăşeşte suprema descoperire a lui Dumnezeu şi cea mai accesibilă cunoaştere a Lui pe cale de experienţă a simţurilor: „Cuvîntul trup s-a făcut" (Ioan 1, 14). A fost văzut „mititel, înfăşeţel, în scutec de bumbăcel". A fost auzit urgisind cu asprime păcatul, fără a înceta să-i iubească pe păcătoşi, îndreptîndu-i, scoţîndu-i la liman de viaţă nouă. Cu rîurile de apă vie ale învăţăturilor Sale a irigat pustiurile atîtor suflete pierdute. Cu cuvîntul Său de viaţă dătător a tămăduit şi grele pătimiri trupeşi şi costisitoare căzniri sufleteşti.

Cu vestea cea bună a Evangheliei Sale, Hristos deschile vad larg sufletelor noastre spre dobîndirea binecuvîntărilor cereşti şi spre înţelegerea dreaptă a celor mai superioare năzuinţe pămînteşti. Cu El alături, cunoaştem fiorul marilor limpeziri lăuntrice, înseninările împăcării, roua dumnezeiască a bucuriei, alinările păcii, solidarizările rodnice ale buneivoiri, încordările de arc ale elanurilor prezente care tocmesc obraz nou viitorului.

*

Din iesle în lume, din lume pe cruce, de pe cruce în groapă, din groapă în înviere şi de pe pămînt la cer, Hristos nu conteneşte să cutreiere drumurile care duc către sălaşul sufletelor credincioase.

Ajuns la uşă, bate uşor şi cere găzduire. Nu L-ai primit la prînz? El vine la amiazi. Iar dacă nici atunci n-ai avut răgaz de El, prea învăluit aflîndu-te cu cele vremelnice griji, bucuros e să cineze cu tine, în ceas tîrziu de înnoptare, ca în solicitarea din Apocalipsă (3, 20).

El nu oboseşte căutîndu-ne. Nu slăbeşte în nădejdea că ne vom lăsa aflaţi de El.

Ne cercetează şi în înserarea de Crăciun. Vine la noi pe aripă de colind. În timbru candid şi sfielnic al colindelor şi cîntecelor de stea Hristos ne împărtăşeşte bucurie, seninătate, pace sfîntă, toate învăluite în puful curăţiei lăuntrice, toate străbătue de vrajă întremătoare, pe care cuvintele noastre slăbănoage n-o pot exprima.

El dăruieşte şi ajută ca să dăm şi noi. Dăruieşte fără precupeţire avuţii veşnice şi binecuvîntări vremelnice. Dăruieşte ca să ne înavuţim în rîvna de-a face şi noi ca El, adică ceea ce ar face El în locul nostru.

Zice un cunoscut şi încercat trăitor de profundă viaţă religioasă că dacă Hristos s-a născut numai în Vifleem şi nu şi-n fiecare din noi, sîntem departe de-a fi cules roadele întrupării Sale.

Întîlnirea anuală cu Cel culcat în leagăn de iesle se fructifică prin întîmpinarea zilnică a Celui ce stă la uşă şi bate cerînd sălaş bucuros de oaspe ceresc.

Primindu-l, ne simţim ca născuţi din nou. Ascultîndu-l, cu suflete frăgezite şi împrospătate de prezenţa Lui euharistică, ducem în clocotul vieţii belşug de energie sufletească, putere şi vigoare de mînă harică şi creatoare, ne simţim înviorati de un dor de viaţă care merită a fi trăită pentru că-i trudnică şi cinstită.

Primindu-l, ridicăm priviri transfigurate de lumina lină a dumnezeirii spre semenii noştri. Tot ce-i pată şi patimă şi dezbinare între noi — şi în noi — se curmă acolo unde stăpîneşte El, pentru că Hristos ne cere iubire nu numai faţă de El, ci şi faţă de semenii noştri. Şi cu drept cuvînt, căci „dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubeşte pe fratele său, pe care-l vede, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-l iubească" (I Ioan 4, 20). Iubirea aceasta duce la pace şi bunăînţelegere între oameni şi popoare. Ea face să amuţească întărîtările, înverşunările, învrăjbirile care îngreunează sau frînează eroicele eforturi obşteşti de zidire nouă.

Colind, colind, / Vii lin şoptind / Nume duios; / Vii îmbiind / Ceresc prinos / Oricărui suflet credincios.

Îl primim cu florile vibrantelor simţăminte creştineşti şi româneşti de totdeauna şi cu mărturisirea hotărîrii celei dintîi şi celei din urmă: *„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace, între oameni bunăvoire"!* (Luca 2, 14).

Preot Prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Naşterea lui Hristos...

(Continuare din pag. 1)

în toată lumea creştină. Pretutindeni unde este o biserică este şi o iesle. Preoţii cu deosebire ştiu că atunci cînd se face Sfînta Proscomidie, discul reprezintă ieslea, părticica ce se scoate din prescură pe Iisus Hristos, iar steluţa închipuie steaua minunată care a călăuzit pe magi. Iată deci cum la fiecare Sfîntă Liturghie, Naşterea lui Iisus Hristos în Betleem este mereu actualizată, mereu prezentă.

Prin Naşterea lui Hristos se face începutul mîntuirii neamului omenesc, căzut în robia păcatului prin protopărintele nostru, Adam. Păcatul este neascultare faţă de Dumnezeu, Adam a nesocotit porunca lui Dumnezeu şi a căzut; Iisus Hristos Unicul şi Adevăratul Fiu al lui Dumnezeu s-a născut în ieslea Betleemului, a venit în lume ca să facă voia Tatălui, să restabilească armonia dintre Dumnezeu şi om, să izbăvească neamul omenesc din robia păcatului, să ridice pe Adam cel căzut şi să ne înveţe prin exemplul vieţii Sale, care sînt mijloacele prin care putem ajunge la ţinta desăvîrşirii noastre pentru care am fost creaţi dintru început. Prin Adam am căzut, prin Hristos ne-am ridicat; Eva se tînguia, Fecioara se bucură; prin Eva a venit suferinţa şi moartea, prin Fecioara izbăvirea şi viaţa cu învierea cea de a treia zi.

Dacă prin Adam am fost despărţiţi de Dumnezeu, prin Hristos ne-am împăcat cu El; cerul şi pămîntul se bucură împreună de Naşterea lui Hristos, toate neamurile participă la această mare şi negrăită bucurie pe care omenirea a aşteptat-o secole de-a rîndul. De la Adam pînă la Hristos, milioane şi milioane de credincioşi s-au stins cu dorul în suflet după Izbăvitorul care le fusese promis şi acum iată că El a venit fără suită împărătească deşi este Împăratul Cerurilor, fără ca oamenii să-i pregătească un locaş corespunzător, s-a născut Cel pe care cerurile nu au fost în stare să-l încapă, în cel mai umil loc: ieslea din Betleem. El ne-a învăţat că este „blînd şi smerit cu inima", ne-a arătat că aşa doreşte să fim şi noi.

Prin Naşterea Sa ca şi prin întreaga Sa viaţă petrecută pe pămînt, Mîntuitorul Hristos ne-a arătat, ne-a învăţat care sînt căile care duc la mîntuire. El pe care Isaia profetul îl numeşte „Emanuil" ce se tîlcuieşte: „Cu noi este Dumnezeu", a rămas cu noi nu numai în cei — atît de puţini ani — treizeci şi trei, petrecuţi aici pe pămînt, a rămas cu noi pînă la sfîrşitul veacurilor. Căci fiecare Sfîntă Liturghie este o actualizare, o repetare a vieţii şi activităţii Mîntuitorului pe acest pămînt; viaţă şi activitate care a culminat cu Jertfa supremă pe Crucea Golgotei, a cărei încununare este Învierea cea de a treia zi.

Credinţa că Dumnezeu este cu noi este puterea şi tăria noastră în strădania de a fi mai buni pe calea desăvîrşirii noastre. Dumnezeu este cu noi, cu fiecare în parte, în fiecare biserică în care se slujeşte şi se actualizează Jertfa adusă pentru noi. Dumnezeu este cu fiecare popor, cu întreaga omenire, căci nimic nu se întîmplă în lume fără ştirea lui Dumnezeu. El este peste tot; El a făcut cerul şi pămîntul, toate cele văzute şi nevăzute, El a făcut omul, — coroană a tuturor făpturilor — ca să se bucure şi să le stăpînească pe toate. El a lăsat legile care guvernează în întregul univers, păstrînd un echilibru şi o armonie desăvîrşită, iar omul are sarcina de a le folosi.

Dorul nostru după Dumnezeu, tendinţa noastră spre desăvîrşire, spre unirea cu Hristos, spre identificarea vieţii noastre cu viaţa Lui, este dovada cea mai grăitoare că am fost creaţi pentru cer cum atît de frumos explică Fericitul Augustin în nemuritoarele cuvinte: „Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne, şi neliniştit este sufletul meu pînă nu se odihneşte în Tine". Dumnezeu, Cel ce ne-a creat, nu este numai Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos Cel născut în ieslea Betleemului, El este şi Tatăl nostru al tuturor", dragostea Lui se revarsă cu dărnicie asupra vieţii noastre, binecuvîntarea Lui de Părinte face ca străduniile noastre să dea roade îmbelşugate şi astfel să ne bucurăm în armonie şi pace pe acest pămînt.

Să facem din viaţa noastră o adevărată viaţă de creştin, să fim demni de Părintele nostru cel ceresc, să fim demni fii ai Bisericii lui Hristos, ai Bisericii noastre strămoşeşti, să împletim munca cu rugăciunea, dragostea faţă de Dumnezeu cu dragostea faţă de aproapele. Aşa să prăznuim Marele Praznic al Naşterii Domnului iar bucuria, pacea, dragostea, bunaînţelegere şi harul Domnului nostru Iisus Hristos să se reverse asupra noastră, asupra familiilor noastre, asupra întregii omeniri. Cu aceste gînduri şi simţăminte să întîmpinăm cetele colindătorilor care vestesc Naşterea Domnului — începutul mîntuirii oamenilor.

HRISTOS SE NAȘTE, MĂRIȚI-L

Vifleemul. Desen de Anastase Demian

Mărire-ntru cele-nalte

(Colindă din Transilvania)

REPEJOR
mf
mă ri — re în — tru ce — le-nal-te toa-te ste — le-le să sal-te
să - te ce - rul si pă mîn-tul ioni să la — u-de cu —
vîn-tul în-tru cei de sus — mă-ri-re la oa-meni bu-nă vo-i — re
— pe pă-mînț să fi — e pa-ce! cu minunea ce se fa-ce

Mărire întru cele-nalte, toate stelele să salte
Salte cerul și pământul, toți să laude Cuvîntul.
Întru cei de sus mărire, la oameni bună-nvoire
Pe pământ să fie pace cu minunea ce se face.

Că s-a născut mult sfințită sămînța cea răsărită
Din a Duhului Sfînt rouă, mult folositoare nouă
Din brazda cea nearată, din Maria preacurată,
Ce este Iisus Hristos, Domnul nostru de folos.

Pe Calea ce ne arată, lumina cea ne-nserată
Toți să-L lăudăm cîntîndu-L și prea binecuvîntîndu-L
Întru cei de sus mărire și peste tot păciuire,
La toți oamenii să fie de acum pînă-n vecie.

Domnul cel din veci dorit

T. POPOVICI

Domnul cel din veci dorit
Astăzi în trup a venit
Refren: Domnului Hristos,
Domnului Hristos

Ca o floare răsărea
Din Fecioara Maria
Refren:

Trei crai au pornit odată
Dintr-o țară-ndepărtată
Refren:

La Vifleemul iubit
Cum de mult s-a proorocit
Refren:

Lui Hristos s-au închinat
Scumpe daruri lui i-au dat
Refren:

Aur, smirnă și tămîie
I-au adus cu bucurie
Refren:

Linu-i rîurelu-i lin

T. POPOVICI

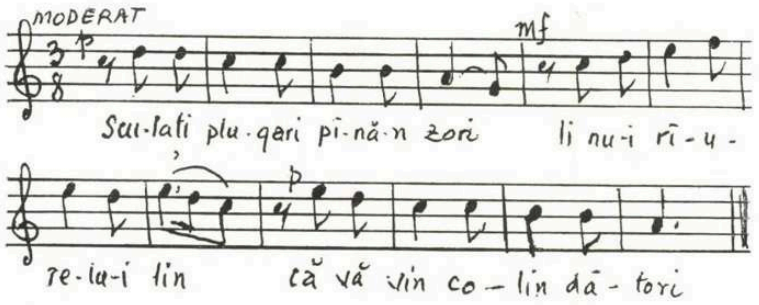

Sculați plugari pînă-n zori
Linu-i rîurelu-i lin
Că vă vin colindători

Pe Dumnezeu vi-l vestesc
Linu-i . . .
Mesia-mpărat ceresc

Cîntă-n luncă turturele
Linu-i . . .
La fereastră rîndunele

Și-un porumb frumos leit
Linu-i . . .
De sus din cer a venit

Flori dalbe el i-a adus
Linu-i . . .
Și la căpătîi le-a pus

Laudă-n cer lui Dumnezeu
Linu-i . . .
C-a trimis pe Fiul Său.

Colindă, colindă

Pe tăria de oglindă
Colindă, colindă,
Prinde steaua să se-aprindă,
Colindă, colindă,

Albă stea și călătoare
Floare dalbă floare
Duce smirnă către soare
Floare dalbă floare.

În ungherul meu mă chinui
Linu-i lin și linu-i
Și de gînd străin mă-nvinui
Linu-i lin și linu-i.

Steaua însă mi se-arată
Veste minunată
Pe suspinul meu plecată
Veste minunată.

Peste creștet îmi pogoară
Creangă cetioară
Gluga visului ușoară
Creangă cetioară.

Cum e marea și cum ceru-i
Lerui Doamne lerui,
Cu lumini din rai mi-o cerui
Lerui Doamne lerui,

Mi-o presar cu flori de nalbă
Dalbă floare dalbă
Și cu fluturii din salbă
Dalbă floare dalbă.

Iată noaptea ce-mi aduse
Doamne Iisuse
Vino din scripturi nespuse
Doamne Iisuse,

Și cînd zorile se-nziuă
Ziurel de ziuă
În veșmîntul meu te-aciuă
Ziurel de ziuă,

Mînă-n mînă, ne cuprindă
Colindă, colindă
Tihna lumii suferindă
Colindă, colindă.

Valeriu Anania

Trei păstori

Trei păstori se întîlniră
Și așa se sfătuiră:
Raza soarelui,
Floarea soarelui
Haideți fraților să mergem
Floricele să culegem
Raza soarelui,
Floarea soarelui
Și să facem o cunună,
S-o-mpletim cu voie bună
Raza soarelui,
Floarea soarelui
Și s-o ducem lui Hristos
Să ne fie de folos.
Raza soarelui,
Floarea soarelui

Praznicul bucuriei

Pentru praznicul bucuriei şi păcii, care este Naşterea Domnului, pe care-l aşteptăm cu toţii în fiecare an cu o sfîntă şi mare emoţie, s-a rînduit să ne pregătim creştineşte cu post şi rugăciune, pentru ca atunci cînd vom vedea cerurile deschizîndu-se şi îngerii din ceruri coborînd şi cîntînd: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire!“ (Luca 2, 14) şi cînd glasul Bisericii lui Dumnezeu din stranele ei va vesti: „Hristos se naşte, măriţi-L; Hristos din ceruri, întîmpinaţi-L; Hristos pe pămînt, înălţaţi-vă; cîntaţi Domnului tot pămîntul căci cu slavă s-a preamărit“, să fim pregătiţi cu sufletul şi pe Cel ce se naşte în peştera săracă, să-L preamărim, după cuviinţă, ca pe un Stăpîn al cerului şi al pămîntului, să-L întîmpinăm cu cinstea ce se cuvine, împodobiţi ca nişte fii luminaţi, încărcaţi cu alese virtuţi spirituale, să-I ieşim în cale înălţîndu-ne, eliberaţi de răutate, de fărădelegi şi de păcate.

Deşi la noi praznicul Naşterii Domnului îl sărbătorim în plină iarnă, totuşi sufletele tuturor credincioşilor sînt cuprinse de o bucurie rară.

Peste viaţa noastră şi peste toată firea, Naşterea Domnului aşterne o lumină de primăvară. Este eterna primăvară spirituală, pe care Soarele vieţii, Hristos, prin întruparea Sa, o aduce în lume.

Prin întruparea şi naşterea Sa, Mîntuitorul Hristos s-a aşezat la zenit, pe cerul existenţei noastre şi de acolo străluceşte cu putere.

Primăvara bucuriei care a început în ziua Naşterii Mîntuitorului, ce durează de aproape două mii de ani, va dăinui pentru noi, pînă la sfîrşitul veacurilor.

La pragul peşterii în care s-a născut Hristos, pe lîngă păstorii simpli şi curaţi, ce au văzut cerurile deschizîndu-se şi pe îngerii lui Dumnezeu coborîndu-se, cîntînd şi aducîndu-le veste negrăită că în staulul lor s-a născut Cel fără de început, despre Care au vestit profeţii că va veni pe pămînt (Luca 2, 8—14), au mai venit şi cei trei crai de la răsărit, care nu erau numai conducători de popoare, ci şi magi, mari înţelepţi, priceputi cititori în stele, bărbaţi deosebit de luminaţi, ce veneau parcă din adîncurile timpurilor, de dincolo de porţile istoriei, din vatra în care se născuse omenirea, unde aşteptaseră clipa aceasta minunată şi mult dorită de toată lumea.

Aceşti trei crai au adus Noului născut, Pruncului Minunat, Fiului Celui fără de început, daruri preţioase: aur, tămîie şi smirnă.

Zilele de post dinaintea Naşterii lui Hristos au fost rînduite ca să ne pregătim şi noi în timpul lor, să adunăm daruri bogate de virtuţi, de fapte bune, să nu venim cu braţele goale în pragul cel sfînt al praznicului, ci să-I aducem şi noi lui Hristos, în mod real, daruri mai de preţ decît toate darurile pămîntului: aurul curat al credinţei, tămîia binemirositoare a rugăciunii şi smirna milosteniei şi a pocăinţei.

Pe lîngă aceste daruri pe care noi sîntem datori să le pregătim în acest post şi să le aducem din belşug Celui ce s-a născut în peştera din Betleem, mai sîntem datori să ne aducem aminte încă de ceva: de datinile noastre sfinte, de vechile rînduieli creştine, de frumoasele şi înălţătoarele noastre colinde.

În aceste zile să ne aducem aminte de clipele atît de frumos evocate de marele nostru poet, care spune:

„Afară ninge liniştit,
Şi-n casă arde focul,
Iar noi pe lîngă mama stînd,
De mult uitarăm jocul“.

Sufletul copiilor ca şi al nostru, este şi acum acelaşi. Poezia vieţii există, ea nu s-a pierdut, ci înfloreşte parcă, cu şi mai multă putere. Din mila lui Dumnezeu mai ninge şi în timpurile noastre. Crăciunul vine şi acum ca altădată cu bucuriile lui. Serile sînt lungi! Să ne reculegem şi să ne adunăm pe lîngă casă. Să ne aducem aminte de tot ce face viaţa fericită, împăcată, liniştită. Să învăţăm să colindăm, pregătindu-ne să-I aducem lui Hristos pe lîngă celelalte daruri, ca un buchet adunat din tainiţele inimii noastre, colindele, care alături de cultul strălucit al Bisericii noastre, au mîngăiat, au luminat, au dat tărie şi bucurie de-a lungul veacurilor neamului nostru.

Justinian Maramureşanul
Episcop-vicar

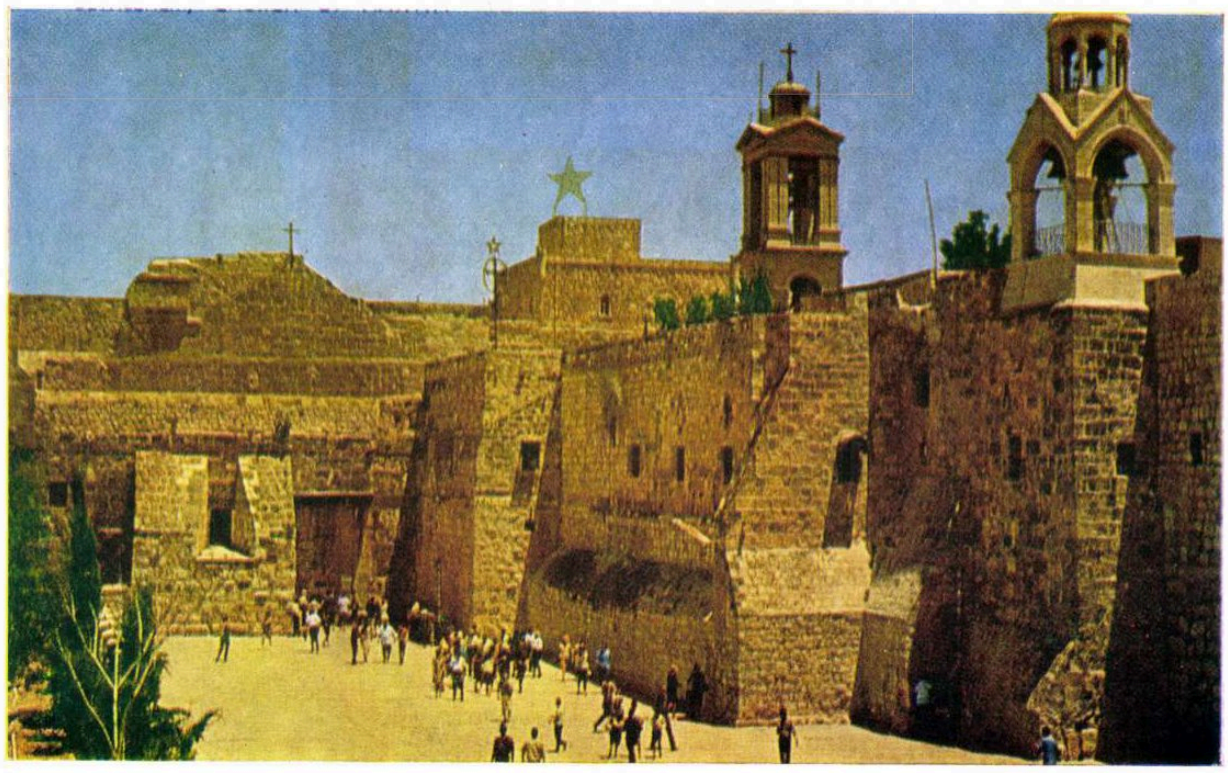

Piaţa Betleem cu intrarea în biserica Naşterii Domnului

Colind şi suflet românesc

(Continuare din pag. 1)

Ele exprimă florile alese ale simţămîntului religios în faţa evenimentului istoric al mîntuirii şi în faţa tainei celei necuprinse şi neajunse de mintea şi graiul omenesc.

Ele sînt peste veacuri ca o oglindă în care se reflectă componenţa religioasă a sufletului poporului nostru, precum ele au fost sute de ani pedagogul care a dăltuit şi înfrumuseţat sufletul cu cele mai alese virtuţi.

Colindele religioase au intrat de la început în panoplia spirituală a tradiţiei româneşti. Aşa s-a pomenit neamul cu ele, de la Apostolul Andrei, cunoscut în Dobrogea prin colinde, la Niceta de Remesiana şi alţi misionari creştini în arcul Carpato-Dunărean. Ele n-au fost singure. Împreună cu cîntecele de vitejie, cu doinele şi baladele, fac parte din bogatul tezaur al culturii noastre.

Ele sînt ca nişte coarde măestre prin care s-a cîntat de-a lungul veacurilor credinţa în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, optimismul său robust, dragostea de om şi de viaţă, umanitarismul său, dorul inimii după vremuri mai bune, mai luminoase, mai pline de dreptate şi libertate.

Prin toate s-a tălăzuit sufletul moşilor şi strămoşilor, trecînd de la cîntec, la doină, de la doină la colinde şi apoi iarăşi la cîntec.

Se cîntă în acelaşi grai, pe melodii asemănătoare pe tot cuprinsul patriei. De la Vatra Dornei la Caransebeş, din Bihor pînă la mare, din capitala ţării, pînă în satele cele mai ascunse de sub sprînceana munţilor sau în cele de pe cîmpie, se aud în aceste zile de sărbătoare glasuri îngereşti de copii, clinchet de clopoţei, biciuri plesnind din mîini de voinici, vestind pretutindeni bucuria venirii Pruncului divin care a mîntuit „pe tot omul“ de rău, de păcat şi de moarte.

Peste tot şi pretutindeni se afirmă sentimentul solidarităţii tuturor celor de un neam şi de o lege, aşa precum îl exprimă minunat colinda:

„Din an în an sosesc mereu
La geam cu Moş Ajun
E ger cumplit, e drumul greu
Da-i obicei străbun
Azi cu strămoşii cînt în cor
Colindul sfînt şi bun
Tot moş era şi-n vremea lor
Bătrînul, Moş Crăciun“.

Fără a încerca dezlegarea tainei celei mai presus de minte, colindătorii nu uită să vestească bucuria evenimentului care a împărţit istoria lumii în două şi să exprime în cuvinte alese darurile pe care Hristos le-a adus în lume: Pruncul Iisus a venit să frîngă păcatul, să aline durerea, să schimbe ura în iubire, răul în bine şi durerea în bucurie:

„Pogoară, Doamne, pogoară,
Că păcatul mă omoară
Căci alăturea de Tine
Orice rău se face bine“.

Dornici de pace şi de viaţă liniştită, credincioşii primesc în zilele Crăciunului pe colindători, care aduc pe „Domnul păcii“.

„Astăzi seară de cu seară
A pornit veste prin ţară
Că Iisus se naşte iară
Colindaşi cu traista plină
Aleargă fără hodină
Ca să ducă-n jos şi-n sus
Vestea pruncului Iisus“.

Pe lîngă darul păcii şi al iubirii pe care ni l-a adus Iisus, colindele noastre cuprind şi cununa de virtuţi care a împodobit şi îmbărbătat sufletul poporului român.

Bunătatea şi milostenia, nădejdea şi omenia, iubirea de Dumnezeu şi de oameni ca răspuns al iubirii lui Dumnezeu faţă de om, spiritul de dreptate şi dorul de libertate s-au împletit în colinde ca firul de borangic în costumul naţional.

Comori ale spiritualităţii ortodoxe, ramuri ale unui bogat arbore al culturii româneşti, colindele aduc în vatra sufletului simţămîntul unirii cu Dumnezeu şi cu neamul românesc de pretutindeni.

Cum se sărbătorea Naşterea Domnului la Ierusalim în veacul al patrulea

Primii creştini, potrivit cuvîntului Scripturii că „mai de preţ este un nume bun decît untdelemnul şi ziua morţii decît ziua naşterii“ (Eccles. 7, 1), sărbătoreau de obicei numai zilele morţii martirilor, socotite ca zilele lor de naştere pentru viaţa veşnică (γενέθλια, *natalia, natalitia*). De aceea, şi cea mai veche sărbătoare a Mîntuitorului în cultul creştin este aceea a Paştilor în care se comemorau iniţial sau se serbau anual toate cele trei momente din viaţa Sa, fundamentale pentru istoria mîntuirii: Cina cea de taină, Patimile, urmate de moartea pe cruce, şi Învierea Sa din morţi (abia mai tîrziu sărbătoarea Paştilor a devenit o sărbătoare exclusivă a Învierii Domnului). Sărbătoarea Naşterii Domnului a luat fiinţă în urma celei a morţii şi învierii Sale, ca şi sărbătorile naşterii Maicii Domnului şi a Sfîntului Ioan Botezătorul, singurii dintre sfinţii calendarului creştin care s-au învrednicit şi de o sărbătoare specială a naşterii lor, pe lîngă cea a trecerii la viaţa veşnică.

Cea mai veche menţiune despre o sărbătoare a Naşterii Domnului o găsim la Clement Alexandrinul (sec. III), care ne spune că discipolii gnosticului Basilide sărbătoreau, la 6 ianuarie, *întruparea* şi botezul Domnului, pentru că, după credinţa lor gnostică, întruparea sau încarnarea Mîntuitorului s-ar fi produs abia în momentul botezului Său. Dar se vede că erau şi creştini ortodocşi care făceau acelaşi lucru, căci din părţile Egiptului şi Arabiei, unde o constatăm la început, sărbătoarea aceasta s-a întins nu numai în Orient, ci şi în Occident în cursul secolului al IV-lea (menţionată mai întîi în Galia şi Africa). Sărbătoarea aceasta comună, a întrupării şi totodată a botezului Domnului, de la 6 ianuarie, purta în Răsărit denumirea de *Epifanie* (ἐπιφάνεια) sau *Teofanie* (păstrată pînă astăzi în Mineiul ortodox pe ianuarie pentru ziua respectivă), adică arătarea sau manifestarea Domnului în lume; termenul este de altfel, de origine biblică, luat din epistola către Tit a Sfîntului apostol Pavel (cap. 2, 13), care vorbeşte despre *arătarea* (ἐπιφάνεια) slavei Marelui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos“ (cap. 2, 11). Cu timpul, s-a adăugat şi al treilea motiv al sărbătorii, şi anume închinarea magilor la ieslea din Vitleem, subliniată mai ales în cultul catolic.

O sărbătoare specială a Naşterii (întrupării) Domnului, deosebită de cea a Botezului, şi anume cea de la 25 decembrie, a luat fiinţă mai întîi în Apus, fiind menţionată pentru prima dată pe la mijlocul sec. al IV-lea (354), în Cronograful sau Calendarul roman numit *filocalian* (alcătuit de Furtus Filocalus). Abia în a doua jumătate a sec. al IV-lea începe să se despartă şi în Răsărit sărbătoarea Naşterii Domnului de cea a Botezului de la 6 ianuarie, fiind serbată, după exemplul apusenilor, la 25 decembrie, mai întîi în Capadocia (între 370—378), apoi la Antiohia (la 386) şi la Constantinopol, şi abia în secolul următor la Alexandria (430).

Dar la Ierusalim Naşterea Domnului a continuat să fie sărbătorită mai departe tot la 6 ianuarie, încă multă vreme. Ştim aceasta din însemnările de călătorie ale unei pioase pelerine apusene, o călugăriţă (sau poate chiar stareţa unei mănăstiri de maici) de bun neam, cu numele de *Aetheria* sau *Egeria*, care în a doua jumătate a sec. IV, a întreprins un lung pelerinaj la Locurile Sfinte din Orient, rămînînd trei ani la Ierusalim (383—385), unde a privit cu interes şi mare admiraţie şi a descris cu grijă, spre ştiinţa surorilor ei de mănăstire, splendidele slujbe procesiuni liturgice care aveau loc acolo la marile sărbători din cursul anului bisericesc şi la care ea a luat parte. Însemnările ei de călătorie *(Peregrinatio Aetheriae* sau *Itinerarium Egeriae)* constituie astăzi unul dintre cele mai vechi şi mai importante izvoare pentru istoria cultului creştin din sec. IV, în Răsărit.

Între sărbătorile ierusalimitene ale căror festivităţi le descrie Egeria, este şi cea a Naşterii Domnului, care se sărbătorea pe atunci la 6 ianuarie, sub denumirea de Epifanie. Nota specifică a cultului ierusalimitean din acea vreme, era caracterul său viu, mobil, în continuă mişcare. Marile sărbători din cursul anului erau un fel de reconstituiri istorice, dramatice, ale evenimentelor respective din viaţa Mîntuitorului; episcopul, clerul şi credincioşii se deplasau de la un loc la altul, de la o biserică la alta, prin măreţe procesiuni urmate de popasuri, cu lecturi biblice, cîntări şi rugăciuni la toate locurile unde se întîmplaseră evenimentele sărbătorite şi, pe cît posibil, în aceleaşi zile din cursul anului şi la aceleaşi ore sau momente din cursul zilei, în care ele avuseseră loc. Potrivit acestei reguli, sărbătorirea Naşterii avea două părţi: prima se desfăşura sub forma de priveghere în seara şi noaptea de 5—6 ianuarie, iar a doua (în însăşi ziua de 6 ianuarie) se continua la Ierusalim. Din nefericire, fila care conţine descrierea primei părţi, în singurul manuscris păstrat cu Itinerariul Egeriei, a fost ruptă; dar lipsa ei se poate suplini cu indicaţiile din unele *lecţionarii* armene şi georgiene din sec. V şi urm., păstrate în manuscris, care descriu rînduiala aceloraşi slujbe, într-o epocă puţin posterioară pelerinajului Egeriei.

Cu ajutorul indicaţiilor din Itinerariul Egeriei, completate cu cele din aceste vechi rînduieli armene şi georgiene, sărbătoarea Naşterii Domnului la Ierusalim spre sfîrşitul sec. IV se desfăşura cam în felul următor:

În ajunul sărbătorii Epifaniei (5 ianuarie), pe la ceasul al zecelea din zi (ora 4—5 spre seară, sau la vremea Vecerniei) credincioşii, clerul şi călugării din Ierusalim, veniţi în frunte cu episcopul, se strîngeau, împreună cu cei din Betleem şi din jur, mai întîi în biserica Păstorilor de lîngă Betleem (la răsărit de oraş), unde slujba începea cu psalmodierea psalmului 22 („Domnul mă paşte şi nimica nu-mi va lipsi...“). Se cînta apoi „Alleluia“, cu Ps. 79 („Cel ce paşti pe Israel, ia aminte...“) şi se termina cu citirea pericopei evanghelice de la Luca 2, 8 şi urm.: „Şi în ţinutul acela erau păstori, stînd pe cîmp şi făcînd de strajă noaptea împrejurul turmei lor...“ (pericopă care azi se citeşte la Ceasul III din ajunul Naşterii).

După aceasta, ieşind din biserica Păstorilor, urcau toţi la marea basilică a Naşterii din Betleem, zidită de împăratul Constantin cel Mare şi Sf. sa maică Elena, după anul 326, pe locul unde avusese loc Naşterea. Aici intrau, cîţi aveau loc, în însăşi peştera (grota) Naşterii, încadrată sub altarul bisericii, unde, după ce se cîntau de asemenea, psalmi potriviţi cu locul şi momentul se citea Evanghelia de la Matei 1, 18 şi urm.: „Iar naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost...“ (care se citeşte azi la Utrenia din ziua Naşterii Domnului). Revenind în biserică, se făcea slujba de seară (Vecernia) şi privegherea, în cursul căreia se citeau zece pericope biblice cu texte profetice privind venirea Mîntuitorului, din cărţile Vechiului Testament (paremii) şi anume: Facere I, 1—28; 29, 3—20; Isaia 7, 10—18; Ieşire 14, 24—15, 12; Miheea 5, 2—7; Prov. 1, 1—9; Isaia 9, 5—7; Isaia 11, 1—9; Isaia 35, 4—8; Isaia 40, 10—17; Isaia 42, 1—8. De observat asemănarea cu rînduiala Vecerniei Naşterii din Mineiul ortodox pe decembrie, unde avem opt paremii dintre care cinci figurează şi în rînduiala din Lecţionarul armean citat mai înainte. Se cînta apoi cîntarea celor trei tineri din cuptorul Vavilonului, împărţită în trei stări şi se săvîrşea slujba Liturghiei (a se observa analogia cu liturghia serală a Sf. Vasile, unită cu Vecernia, din Mineiul ortodox de azi).

Pr. Prof. *Ene Braniştе* şi
Pr. *Marin Braniştе*

(Continuare în pag. a 6-a)

Colind în durata românească

Cei vechi ai noştri aveau o mai dreaptă înţelegere a Crăciunului decît o avem noi, mulţi din cei de azi. Copleşiţi de atîta simţ al istoriei, sîntem tot mai aplecaţi să observăm pe un Iisus al ei, care s-a născut cîndva, cu aproape două mii de ani în urmă, o dată pentru totdeauna, a cărui întrupare o celebrăm printr-o amintire liturgică şi, eventual, printr-un ospăţ la care El nu a fost poftit. Imnografii Bizanţului ştiau mai mult decît pricepem noi din cîntările lor, şi anume că Naşterea Domnului, anuală, e mai mult decît o comemorare, mai mult decît un praznic, mai mult decît o noapte festivă; ea e nu numai amintirea evenimentului, ci evenimenul însuşi, tot atît de real ca şi acela din Betleem, petrecut acum la măsura transfigurărilor inaugurate de Înviere. Misterul euharistic presupune mai întîi prezenţa pîinii ce se va preface în Trup; nu în zadar proscomidiarul are chipul Peşterii şi nu fără un înţeles al Întrupării este purtată pîinea, încă nesfinţită, în procesiune solemnă, ca un Trup în devenire. Cînd Roman Melodul cînta: *„Fecioara astăzi pe Cel mai presus de fiinţă naşte"*, el credea în acel *astăzi* ca într-un moment în care Întruparea se repetă aidoma, pentru noi, la modul tainic dar nu mai puţin real. Imnografia Naşterii Domnului abundă în asemenea limpezimi.

Cînd însă vorbeam de cei vechi ai noştri, mă gîndeam la vechile noastre colinde de Crăciun, una din moşterinile cele mai preţioase pentru înţelegerea noastră ca oameni ai locului şi neam de durată. La vremea cînd se năşteau colindele, Roman Melodul încă nu cînta la noi în grai românesc, şi totuşi ele îi seamănă printr-o ortodoxie care nu era a teologiei şi nici măcar a ştiinţei de carte. După ele, istorică e nu numai Întruparea care s-a petrecut cîndva, ci şi aceea care se petrece acum, sub ochii noştri, înnoită perpetuu de un prezent continuu. Iată numai cîteva exemple:

„Astăzi *s-a născut Hristos, / Mesia chip luminos . . .*";
„*Nouă* azi *ne-a răsărit / Mesia cel mult dorit . . .*";
Preacurata / Naşte astăzi *pe Hristos*".

S-ar putea însă ca unii grămătici ai limbii să bănuie că în aceste expresii nu e vorba de nimic altceva decît de ceea ce se cheamă, în stilistică, prezentul istoric. Ca şi cum s-ar fi temut de o asemenea împotrivire, cei vechi ai noştri, anonimii făcători de colinde, ne-au lăsat această bijuterie lirică, de a cărei frumuseţe eu, unul, nu mă pot sătura în veac:

„Mare-i seara de-astă seară,
Dar nu-i seara de-astă seară
Ci e seara lui Crăciun,
Lui Crăciun celui bătrîn
Cînd s-a născut Fiul Sfînt,
Fiul Sfînt pe-acest pămînt".

Las la o parte extraordinara măiestrie a versurilor, pe care orice mare poet ar putea fi gelos, şi mă mărginesc la a pofti pe oricine să găsească ceva asemănător în tot folclorul popoarelor lumii. Colindul începe printr-o afirmare a momentului *de acum*, urmat îndată de o negare a lui prin invocarea momentului *de atunci*, dar negarea e doar aparentă, căci ea nu numai că nu anulează realitatea imediată ci, dimpotrivă, o potenţează prin reiterarea evenimentului originar. Seara aceasta de Crăciun e mare, într-adevăr, dar ea ar risca să rămînă o simplă sărbătoare dacă într-însa nu s-ar întrupa acelaşi Fiu care s-a născut în Betleem. Poemul are atîta adîncime şi pe marginea lui s-ar putea scrie atît de mult, încît aş îndrăzni să cred că, chiar dacă autorul lui ar fi cunoscut imnele inspiratului Roman Melodul, le-a întrecut. Anonimul vizionar preia dimensiunea unei sărbători anuale şi, prin numai cîteva versuri, o proiectează, uriaş, în ciclul cosmic, conferindu-i atît atributul prezentului continuu cît şi pe acela al sfinţeniei. Că este aşa, să ne aducem aminte de colindul laic al Pluguşorului, în care eroul „s-a sculat *mai an*" să-şi samene grîul şi rămîne pe mai departe în acel timp al trecutului, chiar dacă acesta e mai apropiat decît cel istoric propriu-zis. Actualizarea acelui moment se face nu prin reiterarea lui în prezent ci printr-o simplă referinţă: „Cum a dat Dumnezeu an / Roade multe lui Traian, / Aşa să dea şi la voi . . ." Colindul creştin de care vorbesc nu cunoaşte cele două feţe ale lui Ianus.

Imnografia Naşterii Domnului pune în lumină şi faptul că Întruparea a unit cerul cu pămîntul şi că, prin aceasta, cel din urmă a căpătat o anume transfigurare. În timp ce Fecioara îi oferă Logosului un trup, pămîntul îi oferă o peşteră în care El să se întrupeze. Adăpostindu-l pe Fiul ceresc, peştera devine ea însăşi cer, aşa după cum Fecioara devine scaun de heruvimi. Este o intimitate stihială pe care numai misterul Întrupării a putut-o realiza.

Colindele noastre merg mai departe şi localizează evenimentul în spaţiul românesc. Ultimul vers al colindului citat mai sus afirmă că Fiul s-a născut „pe-acest pămînt". Evident, nu e vorba de pămîntul ca planetă, de vreme ce în univers nu mai există o alta cu acelaşi nume, ci de *acest* pămînt, al nostru, al poporului care-şi asumă rolul de gazdă a lui Dumnezeu. Un alt colind se rosteşte gingaş:

„La Vitleem colo jos
Cerul arde luminos . . ."

Betleemul e „colo jos", pe undeva p-aci, pe-aproape, mai devale, poate fi arătat cu mîna prin fereastră. El e transfigurat de un cer care îl inundă cu lumină, căci tocmai aci, în bătaia vederii noastre:

„Preacurata
Naşte astăzi pe Hristos".

Maica este nefericită, plînge, căci e săracă şi nu are cu ce să-l înfaşe pe Fiul de Împărat. Dar femeile din preajmă se implică în lacrimile ei şi sînt gata pentru un act de participare:

„Nu mai plînge, Maica mea,
Scutecèle noi ţi-om da,
Pruncul Sfînt L-ai înfăşa".

Scena acestui Betleem românesc e populată, aşadar, nu numai cu îngeri, cu păstori şi magi, ci şi cu localnicele care aleargă să-şi asimileze acest moment de superbă maternitate. Pămîntul devine cer, dar transfigurarea îi cuprinde şi pe locuitorii lui, părtaşi la misterul cosmic al Naşterii.

Aşa stînd lucrurile, cum să nu iubeşti un neam care şi-a înnobilat sentimentul duratei prin credinţa în perpetuitatea Întrupării? Şi cum să nu iubeşti un pămînt în ale cărui scutece şi-a încălzit Dumnezeu sfintele Lui picioruşe?

Arhim. *B. V. Anania*

Palatul lui Irod (refăcut pe vechile ruine) la care au poposit magii

Naşterea Mîntuitorului Iisus Hristos

„Naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost . . .", glăsuiesc sfintele Evangheliі după Matei (1, 18—25) şi Luca (2, 4—17), indicînd un fapt istoric. Era la „plinirea vremii", pe care a stabilit-o însuşi Dumnezeu (Gal. 4, 4; Efes. 1, 10), după ce anunţase încă la început, în „Protoevanghelie" (Fac. 3, 15), că Fiul femeii va zdrobi capul şarpelui.

Astfel faptul istoric al Naşterii Pruncului Iisus s-a întîmplat la 25 decembrie, în anul 749 de la zidirea Romei, cum se făcea pe atunci calculul calendaristic. Dar datele acestea cronologice reale din viaţa pămîntească a Logosului Întrupat sau a Fiului lui Dumnezeu Celui Întrupat, sau Mesia al profeţilor, nu au fost reţinute exact, ci se aştepta sosirea mai grabnică a Parusiei Domnului, adică „a doua Sa venire în lume" (I Petru 4,7 şi 5, 4; II Petru 3, 9—14; I Ioan 2, 18; Apoc. 1, 1 şi 22, 20).

De aceea, ulterior, ziua istorică a Naşterii lui Iisus era variat prezentată de Părinţii şi scriitorii bisericeşti din primele veacuri, căci se bucura de predilecţie faptul „mîntuirii din păcat". Totuşi s-a delimitat data Naşterii, însă în două feluri: în Răsărit se ţinea la 6 ianuarie, atît Naşterea cît şi Botezul Mîntuitorului în apa Iordanului, pe cînd Iisus avea ca la 30 de ani (Luca 3, 23), în timp ce în Apus s-a încetăţenit ziua de 25 decembrie, cum se constată din timpul episcopului Telesfor al Romei (—138).

În Sf. Evanghelii data Naşterii Pruncului Iisus este legată de cîteva fapte istorice: înscrierea populaţiei pe vremea Cezarului August, fiind Quirinius consul în Siria (Luca 2, 1—2); apoi închinarea celor trei Magi de la Răsărit, adică astronomi, călăuziţi de „steaua Naşterii" (Matei 2, 1—12); teama lui Irod Idumeul, rege în Ierusalim, că „noul împărat care se naşte" îi va lua locul şi deci a dat porunca să fie ucişi pruncii din Betleem de la vîrsta de doi ani în jos, ca să fie sigur că astfel scapă de concurent (Matei 2, 3—6 şi 16—18); dar scîrbit de vărsarea zadarnică de sînge şi de ura poporului, Irod şi-a încheiat viaţa spre sfîrşitul lunii martie sau începutul lui aprilie al anului 750 de la zidirea Romei, urmîndu-i, la 10 aprilie 750, fiul său Arhelau, dată ce este precizată documentar. Apoi în anul al 15-lea de domnie al Cezarului Tiberiu, începînd din coregenţa în anul 764, fiind proconsul în Iudeia Ponţiu Pilat, deci în 779, a ieşit cuvîntul către Sf. Ioan (Botezătorul) să înceapă propovăduirea căinţei, şi el l-a botezat pe Iisus în apa Iordanului, Iisus avînd vîrsta de aproape 30 de ani (Luca 3, 1).

Trecînd timpul şi Parusia Domnului tot întîrziind şi vremurile fiind grele din cauza epocii de persecuţii imperiale pînă în 311, stabilirea datei istorice a Naşterii Pruncului Iisus, pînă atunci mai mult simbolul mîntuirii, s-a precizat succesiv şi apoi unitar peste întregul imperiu roman. Astfel Episcopul Liberiu al Romei a reafirmat, în 354, ca ziua de prăznuire a „Naşterii Pruncului Iisus" să rămînă pe data de 25 decembrie. Această precizare a fost însuşită şi de Părinţii bisericeşti din Răsărit. Astfel, Sf. Grigorie de Nazianz şi-a însuşit-o în 379; Sf. Ioan Gură de Aur în 388; în anul 412 data precisă se introducea şi la Alexandria Egiptului şi în fine şi la Ierusalim, în 425; astfel s-a generalizat oficial data „Naşterii" pe 25 decembrie. Numai armenii au rămas la data veche de 6 ianuarie, împreună cu Botezul Domnului. În secolul al V-lea s-a coordonat, la sinodul III ecumenic din 431, şi data Buneivestiri, (Luca 1, 27—38) pe ziua de 25 martie.

Ce priveşte anul Naşterii Pruncului Iisus, aşteptarea Parusiei l-a privit variat. Motivul se află în faptul că pe cînd Evangheliştii sinoptici, ca Matei, Marcu şi Luca, limitau răstimpul istoric al activităţii Mîntuitorului Iisus Hristos de la Botez pînă înainte de prima Pască iudaică, deci numai la trei luni, — în schimb Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan, completînd ştirile din împreună petrecerea cu Mîntuitorul, indică în Evanghelia sa patru serbări ale Paştilor iudaice: prima la 2, 13; a doua la 5, 1; a treia la 6, 4 şi a patra la 12, 1, aşa că activitatea publică a Mîntuitorului s-a desfăşurat de fapt de la Botez pînă înainte de Pasca a patra iudaică, adică timp de 3 ani şi 3 luni.

Cînd, din punct de vedere eshatologic, s-a accentuat necesitatea calculului venirii Mîntuitorului la „a doua venire" — Parusia —, Dionisie cel Mic (—545) a fost îndemnat la Roma să stabilească şi „era creştină" de la Naşterea lui Iisus Hristos. El a precizat-o pe ziua de 1 ianuarie 754 de la zidirea Romei, socotind că Pruncul Iisus s-ar fi născut la 25 decembrie 753. Dar atunci nu se mai potriveşte ura lui Irod Idumeul faţă de Prunc şi nici uciderea pruncilor din Betleem, el murind în primăvara lui 750. O altă greşală a lui Dionisie este că a redus activitatea publică a Mîntuitorului numai la 3 luni, după Evangheliştii sinoptici; în fine el a făcut calcul greşit, scăzînd din anul 783, anul „pieirii Unsului", după proorocia lui Daniel (9, 24—26), cei 30 de ani de viaţă ai Mîntuitorului pe pămînt, şi a ajuns la anul 753 pentru Naşterea Pruncului. Prin urmare Dionisie a greşit calculul „erei creştine" şi această greşală i-a influenţat de atunci înainte pe foarte mulţi cercetători ai Vieţii Mîntuitorului Iisus Hristos.

Deci cercetînd întreaga problemă (vezi în „Altarul Banatului", 1—3, 1947), am ajuns la concluzia, ca şi alţii, că trebuie să scădem din 783 timpul cronologic al celor 4 Paşti iudaice şi astfel ajungem la anul 780, cînd a avut loc Botezul lui Iisus în apa Iordanului, la 6 ianuarie. Iisus avînd atunci „ca la 30 de ani" cum aflăm în Evanghelia după Luca. Spre completare se mai alătureză, după Botez, cuvîntul Mîntuitorului Iisus Hristos că „va rezidi templul în trei zile", dar i s-a obiectat că el se rezideşte de 46 de ani (Ioan 2, 20), ceea ce dă anul 780, căci porunca de rezidire s-a dat în anul 734.

Apoi scăzînd cei 30 de ani ai vîrstei Mîntuitorului la Botezul din 780, ajungem la anul 750, cînd pe vremea lui Irod Idumeul a avut loc, la 6 ianuarie, închinarea Magilor. Prin urmare Pruncul Iisus s-a născut înainte, adică la 25 decembrie anul 749 de la zidirea Romei. Astfel era creştină a lui Dionisie cel Mic era întîrziată, chiar de la alcătuirea ei, cu patru ani faţă de starea reală istorică a cronologiei Pruncului Iisus.

Această expunere rezumativă oferă o informare precisă istorică, dar ea nicidecum nu atinge sensul religios al Naşterii Pruncului Iisus. Venirea în lume a lui Mesia avea de scop să ridice păcatele lumii prin răstignirea Sa pe cruce, şi astfel de a realiza împăcarea lui Dumnezeu cu omenirea, ceea ce s-a şi realizat şi cum o cîntă ilustrativ frumoasele noastre colinde de Crăciun.

Prof. *M. Şesan*

Cu ocazia praznicului

NAŞTERII DOMNULUI

adresăm cititorilor noştri din ţară şi străinătate urarea de sănătate, bucurii în familie, prosperitate în viaţă, mîntuire şi pace de la Dumnezeu.

Noapte liniştită

Noapte liniştită, noapte desfătată,
Naşti în toată vremea ce-ai rodit odată.
Steaua călătoare, leneşă-n amiezi,
Din genunea clipei ritmic o-ntrupezi
Şi mi-o urci în tindă, lumea s-o cuprindă
Ca o nestemată prinsă pe oglindă.
Cine te citeşte, cine mi te-arată,
Noapte liniştită, noapte desfătată?
Fluier cu ciobanii, cînt cu ei din flaut
Şi pe la-nceputul cronicii te caut,
Mintea să mi-o stîmpăr, cum de încăpuşi
În măsura vremii dintre doi ţăruşi?
Umblu-n cartea toată, eşti mereu în carte,
Foaia te desparte, faţa nu te-mparte,
Îmi surîzi din slova paginii deschise
Şi din tot cuprinsul filelor nescrise,
Zilnic dăruindu-mi viaţă pintenoagă
Ca o rugăciune scrisă pe zăloagă.
Şi cîntări de leagăn cînţi ca şi-altădată
Tot atît de vie şi adevărată,
Limpede-n vecie, limpede-n clipită,
Noapte minunată, noapte liniştită.

Valeriu Anania

Biserica Naşterii Domnului din Betleem (vedere spre altar)

Vestigii sacre

Biserica Naşterii Domnului din Betleem

Pe lîngă Sfîntul Mormînt din Ierusalim, creştinii tuturor timpurilor au acordat o cinstire deosebită şi peşterii din Betleem, unde s-a născut Mîntuitorul. S-a afirmat, pe bună dreptate, că aici este locul unde, în sens propriu, pămîntul s-a unit cu cerul.

Avem mărturii sigure că încă la jumătatea secolului II, creştinii din Palestina se adunau în număr mare la Betleem, săvîrşind cu multă evlavie slujbele sfinte şi lăudînd pe Dumnezeu pentru bunătatea arătată oamenilor, prin trimiterea în lume a Unicului Său Fiu ca să aducă mîntuirea (Sf. Iustin Martirul şi Filosoful, Dialogul cu iudeul Trifon, c. LXXVIII, P. G. VI, col. 657).

Împăratul Constantin cel Mare, la îndemnul Sfintei Elena, mama sa, a înălţat aici o biserică. Aceasta a fost transformată şi înfrumuseţată ulterior de către împăratul Iustinian. Ea este în formă de cruce, avînd lungimea de 50 de m. iar lăţimea de aproximativ 26 de m. Naosul este compartimentat în 5 părţi prin cele patru rînduri de coloane dispuse de la est spre vest. Partea centrală a naosului are lăţimea absidei altarului. Sub această absidă se află Peştera unde s-a născut Mîntuitorul. Accesul în ea este asigurat prin scările care coboară din cele două abside laterale. Locul naşterii este indicat printr-o stea de aur încrustată în pardoseala peşterei, iar al ieslei, unde a fost culcat Pruncul dumnezeiesc, printr-un mic altar.

În interiorul bisericii pot fi văzute două mozaicuri bineconservate din vremea împăratului Iustinian.

La vest, în faţa porţii de intrare, se află o largă piaţetă unde se desfăşoară, în ajunul praznicului Naşterii Domnului, ceremonia religioasă care aduce aminte de evenimentul petrecut în urmă cu aproape două milenii.

Ca şi în vremurile de altă dată, tot astfel şi azi creştinii de pretutindeni îndreaptă spre locul acela binecuvîntat unde s-a născut Mîntuitorul, gînduri pline de speranţă. Ei aşteaptă cu ardoare instaurarea păcii în lume şi a bunelvoiri între oameni şi popoare, aşa cum li s-a prevestit păstorilor de către îngeri în noaptea sfîntă a Crăciunului. Dumnezeu este credincios în împlinirea făgăduinţelor sale, dar aşteaptă ca şi oamenii să se hotărască a înlătura dintre ei vrajba, ura şi neîncrederea şi a cultiva dragostea care biruie răul şi înlătură orice nedreptate.

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Cum se sărbătorea Naşterea Domnului...

(Continuare din pag. a 4-a)

Terminîndu-se slujba nocturnă de la basilica Naşterii din Betleem, credincioşii, în frunte cu episcopul, clerul şi numeroşii călugări, solitari şi asceţi, porneau în procesiune spre Ierusalim, în ultimele ceasuri ale nopţii, înainte de a se lumina de ziuă, străbătînd încet distanţa de aproximativ două mile dintre Betleem şi Cetatea Sfîntă; pe drum se cîntau imne şi versete biblice, ca de ex.: „Bine cuvîntat este Cel ce vine întru numele Domnului..." (Ps. 117, 26).

Ajunşi la Ierusalim, intrau toţi mai întîi în biserica-rotondă a Învierii *(Anastasis)*, care fusese construită pe locul (grota) Mormîntului Domnului, după epoca lui Constantin cel Mare şi care era luminată feeric; aici se intona un psalm şi se rostea o rugăciune, după care episcopul binecuvînta pe catehumeni şi apoi pe credincioşi. După aceea episcopul şi laicii se retrăgeau pentru odihnă; numai solitarii (numiţi *monazontes*) rămîneau mai departe în biserică, intonînd imne pînă la ziuă.

Către ceasul al doilea din zi (aproximativ orele 7 dimineaţa), credincioşii reveneau şi se adunau din nou, de astădată în monumentala basilică a Patimilor, de pe Golgota, numită *Martyrion*, ctitoria marelui Constantin şi a Sfintei Elena, construită între 326—333. Egeria îşi exprimă cu acest prilej profunda admiraţie pentru frumuseţea locaşurilor ctitorite de Sf. împărat Constantin şi maica sa Elena, atît pe Golgota cît şi la Betleem, ca şi pentru luxul, aurul şi podoabele cu care acestea erau înzestrate şi decorate, pentru calitatea şi frumuseţea artistică a materialului folosit (văluri şi perdele, odoare şi obiecte de cult), ca şi pentru numărul infinit al făcliilor de ceară, al candelelor, candelabrelor şi sfeşnicelor care luminau feeric toate aceste biserici. Nu este exclus ca şi slujitorii să fi îmbrăcat atunci veşminte speciale, despre care ştim din alte surse că împăratul Constantin însuşi dăruise episcopului de Ierusalim un veşmînt aurit, pe care să-l poarte la Epifanie (Teodoret al Cirului, *Ist. bis.*, II, 23).

Sărbătoarea Epifaniei ţinea de fapt opt zile în şir. În prima zi (6 ianuarie) se făcea sinaxa (liturghia catehumenilor în biserica cea mare de pe Golgota (Martyrion) şi se continua cu serviciul euharistic (liturghia credincioşilor) în biserica Învierii care se termina pe la ceasul al şaselea din zi, adică la amiază. Egeria notează şi cu acest prilej că atît cîntările şi lecturile care se făceau cît şi predicile care se rosteau erau toate adaptate sărbătorii, iar după cum se vede din indicaţiile Lecţionarului armean pomenit mai nainte, mai toate acestea se refereau aproape exclusiv la Naşterea Domnului (o lectură era în legătură cu Tăierea-împrejur a Domnului), iar nu la Botez. Spre seară se făcea slujba Vecerniei, după rînduiala din fiecare zi.

A doua şi a treia zi (7 şi 8 ianuarie) se făcea din nou slujbă în biserica Martyrion, pînă spre amiază. A patra zi (9 ian.) se făceau toate, după aceeaşi rînduială, în biserica Înălţării de pe Muntele Măslinilor (Eleona), construită tot de sf. împărat Constantin şi maica sa Elena; în a cincea zi (10 ian.) procesiunea se îndrepta pentru slujbă spre biserica lui Lazăr din Betania *(Lazarion);* în a şasea (11 ian.) se mergea în biserica Apostolilor de pe colina Sionului (biserica Cinei, construită după epoca lui Constantin); în a şaptea (12 ian.) la biserica Învierii (Anastasis), iar în a opta (13 ian.) la biserica Crucii de pe Golgota (Martyrium).

Concomitent cu această sărbătorire prin procesiuni cu obiective şi centre deosebite de la o zi la alta, conduse de episcop, la Betleem în basilica Naşterii se desfăşura sărbătorirea de către clerul local, cu clericii şi solitarii rînduiţi acolo şi cu puţinii credincioşi care mai rămîneau în Betleem. Căci — ne spune Egeria — cei mai mulţi dintre solitari şi credincioşii de ambele sexe din împrejurimi mergeau atunci la Ierusalim, atraşi de strălucirea şi fastul prăznuirii de acolo.

Această prelungire a sărbătorii timp de opt zile se constată şi la alte sărbători ierusalimitene din acea vreme, descrise de Egeria (la Paşti şi la aniversarea anuală a sfinţirii bisericilor de pe Golgota), ea fiind, fără îndoială, un uz de cult moştenit din Vechiul Testament (vezi, de ex. II Cronici 7, 8—9 şi 35, 17; I Macabei 4, 56) şi continuat pînă astăzi atît în practica cultului ortodox (*după serbarea* Crăciunului durează pînă la 31 dec. incl., iar cea a Bobotezei pînă la 14 ian. incl.), cît şi a celui catolic (sub denumirea de *octavă*). Cît priveşte deplasarea procesiunilor şi a adunărilor de slujbă de la o biserică la alta în cele şapte zile de după-prăznuire se explică, după unii liturgişti, din dorinţa credincioşilor şi a episcopului de a cinsti cu prezenţa lui cît mai multe din bisericile şi comunităţile de credincioşi din jurul Ierusalimului.

Aproape o jumătate de secol după pelerinajul Egeriei la Locurile Sfinte Naşterea Domnului a continuat să fie serbată la Ierusalim tot în ziua de 6 ianuarie (cum face încă şi azi Biserica Armeană); abia la anul 430 episcopul Juvenalie a încercat să introducă şi aici data nouă a serbării Naşterii (25 dec.), dar după moartea acestuia (458) s-a revenit la data de 6 ian.; ceva mai tîrziu, aceasta a fost, în sfîrşit, înlocuită definitiv cu cea de 25 dec., adoptată încă din sec. anterior de către celelalte Biserici răsăritene şi generalizată în toată lumea creştină.

Prăznuirea Sfîntului Ştefan la Putna

(Continuare din pag. a 2-a)

litie, după rînduiala ortodoxă, la care iau parte atît credincioşi din satele învecinate, cît şi din satele în care se află cîte o sfîntă biserică ctitorită de Ştefan cel Mare.

În tot anul, negreşit, credincioşii din Volovăţ vin la Putna în această zi, aducînd jertfe pentru parastas şi cîte o cruce sau prapor, care apoi rămîn în inventarul bisericii Putna, ca expresie a prinosului artei populare adusă marelui făuritor de cultură românească.

Urmează Sfînta Liturghie. La sfîrşitul Sfintei Liturghii se oficiază parastasul cu fastul şi rînduiala specifică Ortodoxiei noastre, răspunsurile fiind date de către întreaga asistenţă, ca semn al comuniunii sufleteşti cu cel pomenit.

După terminarea întregului ceremonial funebru se oferă o agapă tuturor celor care au luat parte la slujbă, în cadrul căreia se împarte fiecăruia colivă de grîu, simbol al comuniunii în dragoste şi rugăciune cu cei adormiţi. Cei care n-au putut lua parte la masă aşteaptă, cu mare nerăbdare, să primească o bucăţică din colacul de la parastas, din care gustă cu mare evlavie, după sfînta anaforă, convinşi fiind că prin aceasta iau putere şi har de a fi mai tari în credinţă şi simţire românească.

La această sfîntă sărbătoare, cu profunde semnificaţii creştineşti şi româneşti, impresionează puternic costumaţia naţională a credincioşilor prezenţi, persoane de toate vîrstele sînt învesmîntate în costumele tradiţionale locale, iar cei mai mulţi dintre ei, şi mai ales copiii poartă brîie tricolore, simbol al dragostei de glie, de neam şi de patria străbună.

Unii dintre credincioşi aşează pe mormîntul lui Ştefan ştergare cu motive naţionale, eşarfe cu tricolorul românesc, sau colaci rumeni ca faţa lui Hristos.

De asemenea este mişcător cum bătrînii cu plete dalbe, sprijiniţi în cîrje, asistă la parastasul părintelui neamului nostru, Ştefan cel Mare şi Sfînt. Mulţumiţi sufleteşte că s-au învrednicit să fie prezenţi la ziua Sfîntului Ştefan la Putna, ei pleacă la casele lor cu dorinţa sinceră de a mai veni aici, cu această tradiţională ocazie, „la anul şi la mulţi ani".

Toate aceste manifestări reprezintă legătura sufletească a celor prezenţi şi a generaţiilor viitoare cu ctitorii neamului nostru.

Această rînduială a parastasului, la care se pomeneşte nu numai ctitorul principal Ştefan cel Mare, ci şi tot neamul lui cel adormit, reprezintă de fapt legătura sufletească dintre cei ce îşi păstrează nealterată simţirea românească „din neam în neam". Şi cît de bine se potriveşte lucrul acesta cu testamentul lui Ştefan cel Mare, din „Apus de soare" al lui Barbu Delavrancea: „Să ţineţi minte cuvintele lui Ştefan, care v-a fost baci pînă la adînci bătrîneţe... Că Moldova n-a fost a strămoşilor mei, n-a fost a mea şi nu este a voastră, ci a urmaşilor urmaşilor voştri, în veacul vecilor".

Prin aceste pomeniri care au loc la Putna, în fiecare an, de ziua prăznuirii Sfîntului Arhidiacon Ştefan, se dovedeşte, cu putere, că aceste cuvinte nu pot fi uitate niciodată, ci se păstrează, cu sfinţenie, din generaţie în generaţie, spre a glăsui despre existenţa, permanenţa şi continuitatea neamului nostru pe aceste meleaguri locuite de români „în veci de veci".

Anul acesta, se săvîrşeşte parastasul întru pomenirea marelui Ştefan a 475-a oară. De fapt, marele ctitor este pomenit în fiecare zi, la Sfînta Liturghie, ca preafericit ctitor şi temeluitor al acestei vetre străbune de credinţă şi simţire românească de la Putna, pe care singur voievodul a ales-o pentru veşnica odihnă şi unde candela de la cripta voievodală nu s-a stins niciodată, semn al convingerii că Ştefan cel Mare nu este mort, ci pururea viu în inimile şi-n sufletele noastre, ale românilor.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL Pe un an: 25 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |